

INSTITUTIONES
THEOLOGICÆ,
QUAS
AD USUM SĒMINARIORUM

à Fusioribus suis Praelectionibus contraxit

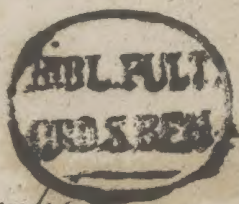
PETRUS COLLET

Presbyter Congregationis Missionis, Sacrae Theologiae Professor, & in Sorbona Doctor.

TOMUS QUARTUS

Continens cum reliqua de Poenitentia Tractatus

- I. DE EXTREMA UNCTIONE.
- II. DE ORDINE.
- III. DE MATRIMONIO.
- IV. DE INDULGENTIIS.
- V. DE BENEFICIIS & SIMONIA.
- VI. DE CENSURIS,
- VII. DE IRREGULARITATIBUS.

*Bibliotheca Monasterii Ploceus
Ord. Scti. Benedicti.*

A 1778.

Post Quintam Parisiensem editionem Prima

CULMÆ IN PRUSSIA

§ M. DCC. LXV.

By Priem. C. VIII 8

INDEX TRACTATUM

ET
CAPITUM

TRACTATUS DE PŒNITENTIA

CAPUT UNICUM De Ministro Pœnitentia.	pag.	1
§. I. An solus Sacerdos sit Minister Pœnitentia.		ibid.
§. II. An solvendi potestas Presbyteris insit, vi ordinis.		4
§. III. De subiecto jurisdictionis.		6
§. IV. De casibus reservatis. An & qui possint casus sibi reservare.		15
§. V. De potestate Presbyterorum, secularium.		20
§. VI. De potestate regularium, erga casus reservatos.		27
§. VII. De jurisdictione in articulo mortis.		29
§. VIII. De dilatione absolutionis.		30
§. IX. De defectibus à Confessario commissis.		47
§. X. De sigillo Confessionis.		54

INDEX TRACTATUUM.

TRACTATUS DE EXTREMA UNCTIONE.

CAPUT I. De nomine & essentia Extr. Unctionis,	70
CAPUT II. De causis Unctionis Extremae,	73
§. I. De materia Sacramenti Extr. Unctionis,	ibid.
§. II. De forma Sacramenti Extr. Unctionis,	77
§. III. De autore Sacramenti Extr. Unctionis,	80
§. IV. De Ministro Sacramenti Extr. Unctionis,	81
CAPUT III. De subiecto Extr. Unctionis,	82
CAPUT IV. De effectibus Unctionis Extr.	86
CAPUT V. De proprietatibus Extr. Unctionis,	90

TRACTATUS DE SACRAMENTO ORDINIS.

CAPUT I. De existentia Ordinis,	93
CAPUT II. De essentia Ordinis,	96
CAPUT III. De causis Ordinationis,	97
§. I. De auctore & ministro Ordinis,	100
§. II. De subiecto Ordinationis,	107
§. III. De conditionibus ad Ordines prerequisites,	109
CAPUT IV. De effectibus Sacramenti Ordinis,	110
CAPUT V. De variis Ordinis speciebus,	112
§. I. De Episcopatu,	114
§. II. De materia, forma, &c. Episcopatus,	119
§. III. De Presbyteratu,	122
§. IV. De Diaconatu,	126
§. V. De Subdiaconatu,	128
§. VI. De minoribus Ordinibus, & Tonsura Clericali,	130
CAPUT VI. De Calibatu sacris Ordinibus annexo,	133

TRACTATUS DE MATRIMONIO.

CAPUT I. De nomine & essentia Matrimonii,	135
CAPUT II. De institutione Matrimonii,	140
§. I. De institutione Matrim. ut est officium natura,	ibid.
§. II. De institutione Matrim. ut est Sacramentum,	142
CAPUT III. De causis ad Matrim. disponentibus,	160
§. I. De Sponsalibus,	ibid.
De natura & divisione Sponsalium,	ibid.
	De

ET CAPITUM.

	<i>De circumstantiis Sponsalium,</i>	163
	<i>De Ministro Sponsalium, ejusque Officio,</i>	173
	<i>De necessitate & effectibus Sponsalium,</i>	177
	<i>De dissolutione Sponsalium ex fornicatione,</i>	180
	<i>An & quando dissolvantur Sponsalia ex Partium consensu vel reclama-</i>	
	<i>matione,</i>	183
	<i>An Sponsalia per discessionem vel moram alterius Partis dissolvi</i>	
	<i>possint,</i>	186
	<i>An Sponsalia per Religionis ingressum, suspensionem Ordinis, &c. dis-</i>	
	<i>solvantur,</i>	188
	<i>An priora Sponsalia solvantur per posteriora,</i>	190
	<i>De ceteris Sponsalia dissolvendi causis,</i>	194
	<i>§. II. De Bannorum promulgatione,</i>	196
	<i>§. III. De consensu Parentum,</i>	205
	<i>CAPUT IV. De causa efficiente Matrimonii,</i>	207
	<i>§. I. De consensu ad Matrim. requisito,</i>	ibid.
	<i>§. II. De Ministro Matrimonii,</i>	214
	<i>CAPUT V. De proprietatibus Matrimonii,</i>	221
	<i>§. I. De unitate Matrimonii,</i>	222
	<i>§. II. De indissolubilitate Matrimonii,</i>	228
	<i>An Infidelium conjugia solvi possint,</i>	ibid.
	<i>De libello repudii,</i>	232
	<i>An Matrimonia solvantur per adulterium,</i>	233
	<i>An Matrimonium dirimatur Professione religiosâ, vel dispensatione,</i>	240
	<i>An & quibus de causis Matrimonium quoad thorum & cohabitationem</i>	
	<i>solvi possit,</i>	244
	<i>CAPUT VI. De effectibus, bonis & usu Matrimonii,</i>	246
	<i>§. I. De effectibus Matrimonii,</i>	ibid.
	<i>§. II. De bonis Matrimonii,</i>	249
	<i>CAPUT VII. De impedimentis Matrimonii,</i>	254
	<i>§. I. De impedimentis in genere,</i>	ibid.
	<i>§. II. De impedimentis Matrim. in specie,</i>	256
	<i>De impedimento erroris,</i>	ibid.
	<i>De impedimento conditionis,</i>	258
	<i>De impedimento voti,</i>	259
	<i>De impedimento cognationis,</i>	261
	<i>De impedimento criminis,</i>	271
	<i>De impedimento disparitatis cultus,</i>	278
	<i>De impedimento vis,</i>	280
	<i>De impedimento Ordinis,</i>	285
	<i>De impedimento ligaminis,</i>	286
	<i>De impedimento honestatis,</i>	288
	<i>De impedimento amentia,</i>	291
	<i>De impedimento affinitatis,</i>	292
	<i>De impedimento clandestinitatis,</i>	301
	<i>De impedimento impotentia,</i>	304
	<i>De impedimento raptus,</i>	310
	<i>§. III. De impedimentis prohibentibus,</i>	318
	<i>§. IV. De dispensatione impedimentorum,</i>	317
	<i>§. V. De executione dispensationis,</i>	320

INDEX TRACTATUUM.

APPENDIX DE INDULGENTIIS.

CAPUT I. De noturá, divisione & effectu Indulgentiarum,	331
CAPUT II. An possit Ecclesia Indulgentias dispensare,	338
CAPUT III. De thesauro, Indulgentiarum fonte,	344
CAPUT IV. De Indulgent. validitate & usu,	347
§. I. De requisitis ad valorem Indulgentiæ,	ibid.
§. II. De requisitis ad Indulg. consecutionem,	349
CAPUT V. De Indulgentiarum subiecto,	353
CAPUT VI. Solvuntur variae Quæstiones de Indulgentiis,	356
CAPUT VII. De Indulgentiarum abusu,	360

TRACTATUS DE BENEFICIIS ET SIMONIA.

PARS PRIMA. De Beneficiis.	361
CAPUT I. De essentia & divisione Beneficii,	ibid.
CAPUT II. De modis acquirendi Beneficii,	363
CAPUT III. De qualitatibus ad obtinenda ritè Beneficia neces- sariis,	370
CAPUT IV. De Beneficiorum vacatione, Resignatione, &c.	372
PARS SECUNDA De Simonia.	376
CAPUT I. Quid & quotuplex sit Simonia,	ibid.
CAPUT II. Quale peccatum Simonia & qui committatur,	383
CAPUT III. De causis Simonia,	386
ART. I. De materia proxima, Simonia ubi de causis à Simonia ex- citantibus,	388
ART. II. De munere simoniaco,	391
ART. III. De materia spiritali Simonia,	395
SECTIO I. De Simonia in Sacramentis & sacramentalibus.	396
SECTIO II. De Simonia in collatione & exercitio Ordinum,	398
SECTIO III. De Simonia in ingressu Religionis,	401
SECTIO IV. De Simonia in Beneficiis, permutationibus, &c.	403
CAPUT IV. De canonicis Simoniacorum penis,	406
ARTICU. I. De penis contra Simoniam in Ordine & ingressu Re- ligionis,	407
ARTICU. II. De penis contra Simoniam in Beneficiis, & earum relaxatione.	408
ARTICU. III. De Obligatione restituendi accepta simoniaco.	412

ET CAPITUM.

TRACTATUS
DE CENSURIS

PARS PRIMA. De Censuris in Genere,	417
CAPUT I. Quid, & quotuplex Censura,	ibid.
CAPUT II. De causâ efficiente Censurarum,	422
CAPUT III. De conditionibus ad Censuram requisitis,	426
ART. I. Quam ob causam ferri possit Censura,	427
ART. II. De subiecto Censuræ,	431
ART. III. De formâ Censuræ,	436
SECTIO I. An ad Censuras prærequiratur monitio,	ibid.
SECTIO II. De iis quæ Censuram comitantur, & sequuntur.	443
CAPUT IV. De causis ab incurrendâ Censurâ excusantibus,	448
CAPUT V. De abolitione à Censuris,	454
ART. I. Quis absolvere possit à Censuris,	ibid.
ART. II. De subiecto Censuræ, &c.	466
PARS SECUNDA. De Censuris in specie,	470
CAPUT I. Excommunicatione,	ibid.
ART. II. Excommunicationis natura, divisio, &c.	ibid.
ART. III. De effectibus Excommunicationis majoris,	472
SECTIO I. De privatione suffragiorum,	ibid.
SECTIO II. De privatione usus Sacramentorum,	477
SECTIO III. De privatione rituum sacramentorum,	482
SECTIO IV. De inhabilitate ad Beneficia, & privatione jurisdi-	
ctionis,	485
ART. III. De præcipuis Excommunicationibus,	489
SECTIO I. De Excommunicatione contra percussores Clericorum,	490
SECTIO II. De Excommunicatione in Monitoriis,	494
ART. IV. De Excommunicatione minori,	503
CAPUT II. De Suspensione,	506
ART. I. De effectibus Suspensionis,	507
ART. II. De Suspensionibus quæ ipso jure contrahuntur,	513
CAPUT III. De interdicto,	518
ART. I. De sententiâ & divisione Interdicti,	ibid.
ART. II. De effectibus Interdicti,	523
APPENDIX. De depositione, degradatione, &c.	527

TRACTATUS
DE IRREGULARITATIBUS.

PARS PRIMA. De Irregularitatibus in genere,	532
CAPUT I. De naturâ & divisione Irregularitatis,	ibid.
CAPUT II. De causis Irregularitatis,	535
CAPUT III. De effectibus Irregularitatis,	537
CAPUT	

INDEX TRACTATUUM & CAPITUM.

CAPUT IV. De iis quæ ab incurrendâ irregularitate excusant,	543
PARS SECUNDA. De Irregularitate ex defectu,	548
CAPUT I. De Irregularitate ex defectu natalium,	ibid.
CAPUT II. De Irregularitate ex defectu animi,	554
CAPUT III. De Irregularitate ex defectu corporis,	560
CAPUT IV. De Irregularitate ex defectu ætatis,	565
CAPUT V. De Irregularitate ex defectu libertatis,	568
CAPUT VI. De Irregularitate ex defectu famæ	570
CAPUT VII. De Irregularitate Bigamie,	575
CAPUT VIII. De Irregularitate ex defectu lenitatis,	581
ART. I. An Irregularis sit qui occidit ad defensionem vite, &c.	584
ART. II. De occidentibus in ordine judiciaria,	586
ART. III. De Militibus & Chirurgis,	590
PARS TERTIA De Irregularitatibus ex delicto,	594
CAPUT I. De Irregularitate ex homicidio,	ibid.
ART. I. De Irregularitate ex homicidio voluntario,	596
ART. II. De Irregularitate ex homicidio casuali,	600
CAPUT II. De Irregularitate ex iteratione Baptismi,	604
CAPUT III. De Irregularitate ex occasione Ordinum,	605
CAPUT IV. De Irregularitate ex delicto hæresis,	608
CAPUT ULTIMUM. De dispensatione Irregularitatis,	609

FINIS INDICIS.

TRA.

TRACTATUS

DE

PŒNITENTIA

CAPUT UNICUM

De Ministro Pœnitentiæ.

TRia inquirimus 1mo. an Sacerdos solus sit Pœnitentiæ Minister: 2do. an ministerium illud ei tantum competat qui à Superiore debitam jurisdictionem accipit: 3tio. quis jurisdictionem illam habere teneatur.

§ 1. An solus Sacerdos sit Minister Pœnitentiæ.

Docuit Wiclefus Laicum, si vir frugi fuerit, clavium potestatem accepisse. Waldenses tenebant Laicum bonum absolvere posse, non malum Sacerdotem. Existimavit Morinus Diaconos olim in necessitatis casu absolutionis sacramentalis Ministros fuisse. Sit contra eos omnes.

CONCLUSIO. Solis Sacerdotibus competit absolvendi facultas, non Laicis vel Diaconis.

Prob. 1mo. ex Scripturâ. Iis solis comperit potestas absolvendi, quibus solis dictum est: Quorum remisistis peccata, &c. Atqui id solis Apostolis & eorum legitimis Successoribus dictum est; ut patet tum ex ipso Evangelii contextu, tum quia hoc universorum Patrum consensus semper intellexit, ut habet Trid.

Moral. Tom. IV.

§ A

Prob.

Prob. 2do. ex Patribus. Ambrosius, Lib. 1. de Pœnit. c. 2. *Ius hoc*, absolvendi, *solis permissum est Sacerdotibus*. Basilius, in Reg. brev. iis peccata necessariò vult aperiri, quibus *credita est dispensatio Myſteriorum Dei*; seu, ut sibi interpretis est, Sacerdotibus. Ceteros omitto, ut qui passim allegati sunt.

Prob. 3tio. ex Concilio Constantiensi, cujus fidem secutus Martinus V. suspectos Wicleſiani erroris interrogari voluit, an crederent quòd *Christianus, habita copia Sacerdotis idonei, teneatur de necessitate salutis confiteri Sacerdoti*. Merito igitur Trid. sess. 14. can. 10. *Si quis dixerit Sacerdotes qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & solvendi non habere aut non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, &c. Anathema sit*.

Obj. 1mo. id Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*. Atqui hic & de sacramentali confessione agitur, cum sermo sit de infirmis, quos ad confessionem hanc Apostolus hortatur: & hæc confessio cuilibet fieri potest, ut indicat vox *alterutrum*. R. neg. min. Dato enim, quod negat Scotus, Apostolum de confessione sacramentali, non autem de confessione humilitatis loqui; sensus ejus est non uni Dno confitendam, sed hominibus, iis nempe qui ad hoc potestatem habent. Sic cum Paulus Ephes. 5. vult ut Fideles *subjeti sint invicem*, non jubet omnes esse *subjetos*, sed inferiores Superioribus. Et verò nullus Patrum ex Jacobi verbis collegit potestatem solvendi Laicis perinde ac Sacerdotibus esse concessam. Moris quidem aliquando fuit ut absente Sacerdote Laicus Laico confiteretur; sed ut monitis ejus juvaretur, utve apud supervenientem Sacerdotem vices interpretis ageret; non ut absolveret sacramentaliter.

Inst. Idèò Jacobi verba ad Laicos extendi nolumus, qui solis Apostolis dictum sit: *Quæcumque solveritis*. Atqui hæc ratio caduca est: Solis enim Apostolis dictum est: *Baptisate*; & tamen Laici in necessitate baptizant, R. neg. maj. Non enim sola hæc Christi verba urgemus, sed affixum iis constanti Traditione sensum, qui ea ad Laicos protendi verat. Aliud est de Baptismo, quod ab ipsis etiam mulieribus in necessitatis casu administrari posse eadem traditio docuit; ne pereant infantes, qui succurrere sibi non possunt, cum adultis, qui soli ad confessionem tenentur, sufficiat contritio, cum proposito *confitendi & desiderio absolutionis*, ita S. Thomas.

Obj. 2do. S. Cyprianus, Ep. 12. decernit ut lapsi qui incommo-
dato aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata presentia ipsius apud Presbyterum quemque present. m.
vel

vel si
apud
ut man
pace.
am Pr
scopi.
mos à
ba eni
Sacerd
vi juri
fariunt
cum D

Inst
manus
menta
cari se
nihil a
minor
dum
gravio
prohib
solutio
preces
Presby
jecto l
exom
quam
excom
& Eccl
venian
Suppl.
non ef
supple
nientu
test, v
supplic
Ad
molog
ut apu
sacram
creto
excom
compe
redant

vel si Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus caperit, apud Diaconum quoque *exomologesim* facere delicti sui possint, ut manu eis in penitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace. Unde sic: Cyprianus hic concedit Diaconis ob absentiam Presbyteri, id quod concedit Presbyteris ob absentiam Episcopi. Atqui Cyprianus indubiè permittit Presbyteris ut infirmos à peccatis sacramentaliter absolverent. R. neg. maj. Verba enim Cypriani accommodatè intelligi debent, ità ut absente Sacerdote præstet Diaconus id quod potest, seu vi Ordinis, seu vi jurisdictionis tibi per Episcopum commissæ. Neque necessarium fuit ut S. Martyr enucleatius mentem suam evolveret, cum Diaconorum potestatis limites omnibus noti forent.

Inst. 1mo. Permittit Cyprianus ut Diaconi Lapsi infirmis manus imponant. Atqui impositio hæc erat absolutio sacramentalis. Quandoquidem *exomologesim*, seu confessionem peccati sequebatur. R. ad. r. neg. min. Hæc enim impositio nihil aliud erat quàm absolutio ab excommunicatione quasi minori, per quam Lapsi ab Eucharistia prohibebantur; secundum id Cypriani L. de Orat. Dpmin. *Intercedente aliquo graviori delicto, absenti & non communicantes à cælesti pane prohibemur.* Hanc porro excommunicationem tollit vel absolutio sacramentalis, vel indulgentia Ecclesiæ ad Martyrum preces conceda. Primam solus dabat Episcopus, & eo absente Presbyter: secundam utroque absente Diaconus; unde in objecto loco concedit Cyprianus, ut accepta horum Lapsum exomologesi manum eis imponat Diaconus in poenitentiam, quam si convalescerint, persolvere teneantur; continuòque ab excommunicatione, qua sacris interdicebantur, illos absolvat, & Ecclesiæ reconciliatos, Viatico corporis Christi resiciat, ut ità veniant ad Dominum cum pace: Quia, inquit S. Thomas, Suppl. q. 8. a. 2. *quamvis Sacramentum efficere non possit qui non est Sacerdos, defectum tamen Sacerdotis summus Sacerdos supplet*, propter humilitatem, ac fervens suscipiendi Sacramenti desiderium. Atque sic Cyprianus annuit, quantum potest, votis Martyrum, qui hanc lapsi indulgentiam concedi per supplices libellos expetierant.

Ad 2. neg. maj. Ut enim manuum impositio, quæ *exomologesim* sequebatur, non semper fuerit sacramentalis, sufficit ut apud aliquos fuerit quædam delictorum confessio, quæ sacramentalis non esset. Atqui rem ità esse constat ex Decreto Synodi Africaniæ an. 441. Ibi nempe præcipitur ut *excommunicato, qui terrâ prostratus veniam postulat, & culpam confitetur, Episcopus communionem & societatem christianam reddat* &c. Atqui confessio illa quæ fiebat coram Episcopo, Presbyteris

Presbyteris duodecim, & iis etiam quibus nocuerat Pœnitens, etsi prœvia foret ad Communionem Christianam conditio, non erat tamen sacramentalis. Ergo neque necessum est ut sacramentalis fingatur confessio apud Diaconos peracta.

Inst. 2do. Pœnitentes illi, post suam hanc exomologesim, & absolutionem à Diacono datam, admittebantur ad sacram Communionem: quam *pacis* nomine designat Cyprianus. Sed qui ad Communionem admittebantur, sacramentaliter reconciliati erant. Ergo lapsi illi absolutionem sacramentalem receperant à Diaconis. R. imo. neg. maj. Neque enim necessum est ut *pacis* nomine Eucharistia ipsa intelligatur: per eam siquidem intelligi potest canonica reconciliatio, quæ ante concederetur quàm Eucharistia. Neque aliud exigit objectus Cypriani locus. R. 2do. neg. min. Potuissent enim hiisce Pœnitentibus tribui Communionis non præmissa sacramentali absolutione; quomodo nunc Sacerdos cui deest Confessarii copia, elicitò solum contritionis actu, celebrare potest. Quod enim aliquando concessa sit Eucharistia iis qui sacramentaliter reconciliati non fuissent, patet ex historia Serapionis, qui cum idolis sacrificasset, nec unquam potuisset Ecclesiæ reconciliari, sacra Communionem ad se per puerum delata recreatus est, cum Sacerdos ad eum absolvendum venire non potuisset. Ergo à fortiori potuit iis Viaticum tribui, qui à Diaconis utcumque absoluti fuissent. Ceterum non defunt qui Diaconos de quibus loquitur Cyprianus putent fuisse Sacerdotes, sine animarum cura. Ita Amort. de Indulg.

§. II. An absolvendi potestas Presbyteris insit vi ordinis.

Potestas alia *ordinis*, quæ in Ordinatione confertur; alia *iurisdictionis*. Iurisdicção autem est potestas qua Sacerdos ut Iudex in alterum tanquam in subditum sententiam fert in foro conscientie. Unde iurisdicção differt ab approbatione; quia hæc nudè sumpta nihil est quam testimonium authenticum de idoneitate alicujus ad excipiendas confessiones: porro non eo quis deputatur, quòd deputari posse judicetur. Jam quæritur an Iurisdicção ad licitè & validè absolvendum necessaria sit.

Negant in praxi, & in pluribus quos ea de re ediderunt Libris, hujus avi Novatores; quos inter eminet Autor Operis cui titulus: *Potestas primi & secundi Ordinis* &c: Gallicè editi an. 1744. Sit

CONCLUSIO. Non sufficit Sacerdoti potestas Ordinis, ut validè absolvat; sed, necessaria est potestas Iurisdictionis.

Prob. imo. ex Trid. sess. 14. can. 7. Quoniam natura & ratio

ratio
fera
mot
prof
dici
sed
vale
C
dix
à re
que
pote
vere
Pr
abio
gere
tum.
Cler
nodo
Pr
hanc
ama
Cath
Pan
erro
O
stare
eis n
tis,
pote
term
Porro
tantu
Unde
vinci
solve
ligar
aut l
ligan
Eccle
non
sapie
mali,

CAP. UNICUM. De Ministro Penitentia.

ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit .... nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert in quam ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Atqui absolutio nullius momenti non solum illicita est sed & plane nulla; alioqui enim multum valeret, ut multum valet quæ à Sacerdote improbo datur.

Confirm. ex Canone XI. ejusdem Sessionis, ubi sic: Si quis dixerit Casuum reservationem non prohibere quominus Sacerdos à reservatis verè absolvat; anathema sit. Atqui si Sacerdos quique vi Ordinis solius absolvendi potestatem habet, fieri quidem potest ut illicite absolvat; at semper ab ipsis etiam reservatis verè absolvet, quod reprobatur S. Synodus.

Prob. 2do. Si Sacerdos quilibet vi sola Ordinis sui validè absolvat, possunt Parochi & Moniales sibi in Confessarium eligere quemlibet Sacerdotem etiam ab Ordinario non approbatum. Atqui propositiones illas n. 100. & 108. reprobavit Clerus Gallic. an. 1700. uti falsas, temerarias. Tridentina Synodo adversas, &c.

Prob. 3tio. quia Consultatio quæ an. 1734. opinionem hanc docebat, movit stomachum omnibus qui Ecclesiam amant: ejus propositiones 44. reprobantur applaudente Orbe Catholico Paritentes Magistri 86. Harum prima: Sacramenti Penitentia valor non pendet à jurisdictione, proscripta est ut erronea, & hæresim à Trident. condemnatam redolens, &c.

Obj. 1mo. Potestas jurisdictionis sita est in absolvendi potestate. Atqui hanc recipere Sacerdotes in Ordinatione; cum eis nec falso dictum sit: Accipe Spiritum S. Quorum remisistis, &c. R. dist. Potestas jurisdictionis sita est in absolvendi potestate completa, tam ex parte principii, quam ex parte termini, C. in potestate radicali tantum & incompleta, N. Porro potestas quam in Ordinatione recipiunt Sacerdotes, est tantum radicalis & incompleta ex parte termini, seu subditorum. Unde sicut Judex à Rege constitutus, ut iis jus dicat qui à Provincia Præfecto sibi assignabuntur, licet id audierit à Rege: Ita solve, liga: Quæcumque solveris, soluta erunt, neminem tamen ligare potest aut solvere, donec sibi designentur quos solvat aut liget: sic & in Ordinatione accipit Sacerdos potestatem ligandi & solvendi, nec tamen exercere eam potest, nisi de Ecclesiæ mandato; quia qui potestatem dedit Christus, subditos non assignavit ipse, sed Ecclesiæ determinandos reliquit & pro sapientia sua relinquere debuit. Quid non enim sequeretur mali, si Sacerdos ex pio corruptus, ex perito indoctus, ex Ca-

tholico hæreticus, quia jam irrevocabiliter Sacerdos, ubique claves exercere, id est, ubique Fideles disperdere valeret?

Obj. 2do. Id vi Ordinis sui possunt hodierni Sacerdotes, quod Apostoli vi consecrationis suæ. Atqui Apostoli, &c. R. neg. maj. Apostoli enim, præter absolvendi potestatem his datam verbis, *Quorum remisistis peccata*, &c. specialem acceperunt missionem per hæc verba Joannis 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*. Hæc autem missio, utpotè deputatio vera, vera erat jurisdictio.

§. III. De Subjecto Jurisdictionis.

Jurisdictio duplex; ordinaria, & delegata. Jurisdictio ordinaria ea est quæ alicui competit ratione officii sui, & hanc habent ii omnes qui ex officio sunt Pastores animarum: ac proinde Rom. Pontifex in tota Ecclesiâ; Episcopus in sua Diocesi; Abbates exempti, Generales Ordinum, Provinciales, suos quique erga subditos; Parochi in Parochiâ suâ, sed cum debita ad Episcopos subordinatione. Hæc jurisdictio magis afficit personas loci quam locum: unde Episcopus aut Parochus possunt subditos suos ubique locorum absolvere. Ad amovendum tamen scandalum, quod daret ignotus Sacerdos, in alterius Ecclesiâ confessiones audiendo, debet ab isto licentiam petere.

Jurisdictio ordinaria acquiritur, 1mo. ratione officii, ut mox dictum est; 2do. ratione domicilii aut quasi domicilii Pœnitentis; 3tio. ratione privilegii aut consuetudinis, quæ privilegium æquivalet; 4to. ratione periculi mortis, quod subit Pœnitens; 5to. ratione erroris communis.

1mo. Acquiritur ratione domicilii, &c. Qui enim in alicujus territorio degit etiam ad tempus, Parocho subiacet quoad absolutionem, nec necessariis vel admodum utilibus Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis diu privetur. Hinc qui duabus in Parochiis duo pariter semine moræ habet domicilia, alterutri Parocho pro nutu confiteri potest, atque ei etiam cujus intra fines actu non versatur, licet diversæ sit Dioceseos; quia is non magis definit esse Parochus Titii, eo quod Titius actu degat in alia Parochia, quam si alibicumque degeret. Hinc etiam ordinarius Confessor Mercatorum in nundinis, Studentium in Academicis, &c. est ipse Parochus locorum in quibus iidem degunt; hic enim habent quasi domicilium, id est, habitationem legitimam per aliquod anni tempus. Hinc & vagi quo in loco ad præsens degunt, ibi confiteri valent, idque apud Parochum pro annuâ confessione, vel aliam de Parochi licentia.

CAP. UNICUM. De Ministro Pœnitentiæ. 7

2do. Acquiritur jurisdicção per privilegium, aut quæ privilegio æquivalet consuetudinem; quia hæc, etsi per se conferre nequit jurisdiccionem, quæ à Superiore oriri debet, est tamen indicium consensus sufficienter à Superiore præstiti. Hinc 1mo. possunt tam Prælati Regulares, quam Confessores Regularium, audire confessiones illorum secularium qui inibi sunt vere de familia, & continui commensales; prout an. 1670. sanxit Clemens IX. Hinc 2do. Confessor quem Episcopus Monialibus sibi subditis præficit, non autem Parochus, habet regimen Monialium & Commensalium de quibus modo.

3tio. Acquiritur Sacerdoti cuilibet jurisdicção plena, ratione articuli mortis. Quod infra.

4to. Acquiritur ratione erroris, non quidem privati, qui paucorum est; sed communis, quo nempe laborant omnes, aut penè omnes, qui degunt in loco ubi quis jurisdiccionem exercet. Ut autem error communis jurisdiccionem tribuat duo sufficiunt & requiruntur; 1mo. ut junctus sit cum titulo colorato, id est, qui pro vero & legitimo publicè habeatur; ut cum aliquis Parochi functiones exequitur, licet reipsa Parochus non sit, quia Beneficium suum simoniacè possidet: 2do. ut nullum obstat ex parte subjecti circa quod versatur error, naturale impedimentum.

Et quidem quodd sufficiat error communis cum titulo colorato, patet quia alioqui simoniaci Pastoris impietas causa esset cur Fideles innumeri perirent. Unde Ecclesia his casibus jurisdiccionis defectum supplet, sive tituli sui nullitatem compertam habeat Sacerdos, sive hanc ignoret. Hinc valet absolutio data tum ab eo qui necdum didicit approbationem suam esse revocatam; tum & ab eo qui solus revocationem hanc cognoscit. Is enim titulum coloratum habet cum errore communi.

Quodd verò ad jurisdiccionem requiratur titulus coloratus, constat ex communiori theologorum opinione, quæ licet gravibus obnoxia incommodis, in praxi uti tutior est tenenda. Unde si quis sciat se confessum esse Sacerdoti fallaci vel intruso, qui v. g. falsas approbationis literas finxit, aut electus quidem fuit ad Beneficium, sed ab Episcopo non est confirmatus, teneretur eadem peccata denuò confiteri. Idem à fortiori dicendum, si excipiens confessionem naturali impedimento laboret, ut si Laicus se pro Sacerdote gerat, quia defectum hunc supplere nequit Ecclesia.

Jurisdicção delegata ea est quæ alicui ab habente ordinariam legitimè committitur, vel directè ut si Episcopus quempiam approbet ad audiendas in Diocesi vel in Diocesis parte con-

sessiones, vel indirectè ut si idem alicui permittat ut cui volet, confiteatur.

Dixi 1mo. *ab habente ordinariam*, delegatus enim, nisi id ipsi expresse fuerit concessum, subdelegare non potest, ne quodammodo fiat Ordinarius.

Dixi 2do. *legitimè*. Ut enim deleget Ordinarius, requiritur 1mo. ut delegare non prohibeatur, seu à *jure*, ut excommunicati vitandi, seu à *consuetudine* ut quorundam Ordinum Superioriores. 2do. Ut nonnisi intra jurisdictionis suæ limites deleget, quia extra ipsos jus non habet. 3tio. Ut delegatus delegari non prohibeatur, uti prohibentur qui censuris ligati sunt, vel ab Episcopis non approbati: unde et si olim possent Parochi Sacerdotem quemlibet audiendis suorum confessionibus præficere, quia id ipsis ab Episcopo, ut hodie generalibus Vicariis, concessum erat; at id jam revocata hac propter graves abusus facultate non possunt, uti declaravit S. Congregatio, & probat unanimis fidelium sensus. Sicut autem potest Parochus quempiam ex approbatis delegare, ut sibi in audiendis confessionibus opem ferat, sic & illud potest cui commissum est vicarii Parochi, seu agroti, seu absentis officium, nisi tamen hoc ei prohibitum sit. Verum adscitus ille, seu à Parocho, seu ab ejus vicem gerente, Sacerdos, non potest alium subdelegare, nisi aliud ferat generalis postremi hujus approbatio, aut locorum usus.

Jurisdictio delegata tripliciter acquiritur; 1mo. *ab homine*, cum is qui ordinaria jurisdictione gaudet, illam alteri committit aut cuiquam permittit ut sibi Confessarium eligat. 2do. *A jure*, cum canonico jure, aut Lege Pontificia certis concessum est personis, ut absolvant, vel ab eo quem eligent Confessario absolvantur: quod ultimum quoad Principes supremos, ac B. Illæ Cruciatæ participes, *privilegium* nominatur. 3tio. *A consuetudine legitima*: quia, ut legitima sit debet esse tacite approbata: approbatio autem, etiam tacita, modò vera, Superioris consensum exhibet; ilque tandiu durat donec ab illo revocetur.

Quæres. 1mo. quibus à *jure* concessum sit ut absolvant, vel absolvantur. R. ad 1. Mendicantes, modò à suis Superioribus legitimè præsentati sint, & ab Episcopis approbati, à jure habere sed non ubique recepto, ut Fideles omnes qui ad eos confluent absolvere possint, cum ipsi etiam Parochi ad oves suas aliquando restringantur.

R. ad 2. his Gregorii IX. verbis, c. 16. *De Penitent. & Remiss. Ne pro dilatione penitentia periculum imminet animarum, permittimus Episcopis & aliis Superioribus, necnon minoribus*

bus Prælati exemptus, ut etiam præter Superioris sui licentiam providum & discretum sibi eligere valeant Confessarium, hic porro per Episcopos non intelliguntur simpliciter electi, aut nominati tantum, sed ceteri, live consecrati sint, live tantum confirmati, live Sedi hærent, live non, ut mere rituales, live qui Sedi suæ renuntiaverunt. Aliud est tum de degradatis; quia jam pene habentur ac si Episcopi non essent; tum verisimiliter de excommunicatis vel depositis quia ad minus dubium est an Ecclesia magniter Reis favores suos prorogare velit. Per *minores* verò Prælatos, intelligantur ii qui præstant aliis cum spiritali jurisdictione fori contentiosi, ut Abbates, Præpositi vel Priores Conventuales: Quia ii soli verè & propriè sunt Prælati, qui jurisdictionem externam habent.

Verum hæc triplex exurgit difficultas. Prima est, an Episcopi vi Gregorianæ Constitutionis, possint etiamnum eligere sibi Confessorem non subditum qui à proprio Ordinario approbatus non sit ad præscriptum Concilii Tridentini. sess. 23. can. 19. Negari fagunt: quia eam ad hujus dubii decisionem deputata fuisse à Gregorio XIII. decem Cardinalium Congregatio, qui duas in partes abierunt, re discussa Pontifex respondit: *In re dubia tutius est a hære Decreto Concilii Tridentini.* præviam Ordinarii approbationem requirentis. Ad id tamen prodest Gregorii IX. privilegium ut possit Episcopus à Sacerdote quem in propria Dicitur esse approbaverit, absolvi etiam extra Diocesim suam; quod alias non posset, quia Presbyteri qui parochiale beneficium non habent, non possunt audire confessiones etiam subditorum Episcopi approbantis extra Diocesim in qua sunt approbati, ut sæpius declaravit S. Congregatio.

Secunda difficultas est an concessa per Gregorii IX. Decretalem Episcopis & aliis Superioribus facultas ad Parochos extendatur. Unde tria hic inquiri possunt 1mo, an Parochi apud quemcumque Sacerdotem, etiam ab Ordinario non approbatum, confiteri possint: 2do, an saltem apud eos omnes qui in Diocesi approbati sunt, valide confiteantur 3tio, an generalem hanc licentiam revocare possit Episcopus.

R. ad 1. negat. Patet tum ex unanimi Catholicorum Doctorum sensu; tum quia propositionem hanc reprobavit Alexander VII. anno 1666. *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium, simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario;* eamque doceri, vel in praxim redigi vetuit, sub pœna excommunicationis ipso facto, S. Pontifici reservatæ.

R. ad 2. cum multis contra Sambovium, Pontas &c. incertum videri an Parochi Gregoriana Constitutione includantur.

Sienim ea contineantur, vel sub iis vocibus, & aliis Superioribus; vel sub istis, necnon minoribus Prælati; vel ex paritate rationis, quæ pro Parochis non minus militet quam pro Episcopis. Atqui nullum ex his tribus dici potest, saltem cum eo certitudinis gradu qui ad jurisdictionem, quam indubiam esse oportet, requiritur. Non 1. Illud enim, & aliis Superioribus, non ineptè ab Interpretibus multis intelligitur de iis qui gradum Episcopali Superiorem habent, quales sunt Archiepiscopi, Primates, &c. Non 2. quia Prælati ad quos spectat Privilegium Gregorianum, sunt exempti: nemo autem Parochos exemptis annumerabit. Non 3. cum, uti advertit Fagnan in cit. cap. Generaliter in Privilegiis non fiat extensio de persona ad personam, etiam ex majoritate rationis.

An autem vigeat hæc consuetudo, (quæ ut jurisdictionem certam tribuat, ab Episcopo approbata esse debet, ut probat Suarez ex Cap. 2. de Pœnit. &c. in 6.) questio est facti, quæ ex solo locorum usu definiri potest. Ubi verò viger, sedulo, nisi grave quid obsit, ab Episcopis est conservandus: 1mo. quia ipsa mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat, ex August. Epist. 54. 2do. quia rariùs consentirentur qui venialia sola haberent: 3tio. quia sæpiùs contingeret Parochus gravi irretitus peccato, sacra facturos sine prævia confessione, eo prætextu quòd obvium non haberent Confessorem.

Dicendum tamen cum Suare, disp. 27. sect. 3. n. 6. huiusmodi consuetudines semper ab Episcopo, gravibus de causis posse revocari: quia consuetudo irrevocabilis esset valde onerosa Pastoribus Ecclesiæ, multumque contraria convenienti regi-
mini animarum. Et verò sint in aliqua Diocesis parte quatuor aut quinque Parochi, qui, ut sæpiùs olim evenit, ludo, epulis, venationi vacent, qui sanctiora Diocesis Statuta, & latas iisdem censuras palam aspernentur, qui nullibi minùs resideant quam in Parochia, qui plebem sibi commissam vix quater in anno erudiant; & tamen alii ab aliis funestam absolutionem recipiant, quam differrent, aut sine gravibus monitis non darent Presbyteri alii religiosiores: Quis Episcopo in vitium vertat, si erga ipsos consuetudinem, peccati æternæque damnationis incentivam revocet ad tempus? Sanè si quid concessit, nusquam concessit Gregorius ut Parochi sibi pro notu Confessarium eligerent, sed, quod hinc procal dicitur, ut providum & discretum, eligerent. An porrò facultate hac misere non abutuntur, qui eum eligunt, quem sapientiores quique Parochi cum Episcopo & ipsa sæpiùs plebè improvidum & malum judicant? Ergo malè sibi provident, qui, contradicente Episcopo, Sambovii ac Pontasii decisionem sequuntur in praxi.

Sed an potest simplex Sacerdos apud alium quemcumque approbatum confiteri? Potest, ex tacito Episcoporum & Parochorum consensu. Cum enim his onerosum fuisset singulos, qui sæpe confiteri debent, Sacerdotes audire; sæpiusque in fracti ligilli suspicionem venissent, qui eos ob res aliunde cognititas redarguerent; facile jam à principio consenserunt, ut inter se se confiterentur: qui consensus non revocatus, consuetudine quasi continuatur.

Eadem de causa viatores & peregrini, quamvis suum in alia Diocesi domicilium retineant, possunt vel Parocho loci ad quem devenire, vel alii cuiquam qui eo in loco approbatus sit, confiteri, modo non veniant in fraudem, & ut proprio se Pastori subducant.

Quæres 2do. A quo concedi debeat jurisdictio in alterius Diocesis Pœnitentem, an ab Episcopo loci in quo confitetur; an a proprio Pœnitentis Episcopo. R. Necessariam esse utriusque Episcopi Jurisdictionem: nec enim in Parisiensi territorio vel indigenæ, vel extranei, qui ad me, solius confessionis gratia, accessit, peccata excipere possum, nisi ab Episcopo Parisiensi approbatus sim; cum jurisdictio delegata locum afficiat. Rursum nec sine licentia formali vel tacita Carnutensis Episcopi excipere possum subditi ejus confessionem; quia is Parisiensi Archiepiscopo ex hypothesi non subjacet.

Dixi 1mo. *Vel advenæ, qui ad me solius confessionis gratia accesserit.* Si enim is bona fide Versaliis per aliquot dies habitet, censetur membrum Parochiæ in quâ degit, non quidem quoad matrimonium, sed quoad jus recipiendi Sacramenta ad salutem utilia. Imò si dum Versaliis ad aliquot horas negotiorum causa degit, inspecta plenariæ Indulgentiæ tabella, confiteri velit, ut oblatam Fidelibus gratiam lucretur, vix dubitem, ex viri gravis judicio, quin validè confiteatur. Non quòd sufficiat bona pœnitentis fides; alioqui rusticorum imperita jurisdictionis limites tranverteret: sed quia approbat Ecclesiâ, ut quis præsentis, nec quæsitæ contra leges gratia utatur, cum inde nihil in legitimam auctoritatem resultat mali.

Dixi 2do. *Sine licentia formali vel tacita:* nec enim prima quæ verbis expressis vel scripto datur, necessaria est, sed sufficit secunda; cum nempe Episcopus non contradicit notæ consuetudini, secundum quam vicini ejusdem vel diversæ Dioceseos Parochi, se se mutuo in hisce functionibus adjuvant. A contrario Parochus qui alienos (ejusdem etiam Diocesis) Parochianos absolveret, Episcopo propter graves causas contradicente, inaniter vel ex solo jurisdictionis defectu absolveret. Ceterum graves illæ causæ, dum etiam non apparent, supponi debent;

debent; quia in Superioris favorem præsumi jubent æquitas & religio.

Sed quid si Parochus, silente Episcopo, prohibeat, nè Parochiani sui ad Parochum alium recurrant? R. 1mo. Parochis curandum ut hac in parte faciles se præbeant; nisi suspicio sit subditos ad alium confugere, quia omni manu absolvit. 2do. Absolutionem in proposito casu irritam fore; quia Episcopus ea tantum conditione consuetudinem hanc approbare præsumitur, ut in eam consentiat Parochus; qui ovium suarum necessitates melius novit, quam alius. 3tio. Cum Parochi prohibitio non est in ædificationem, sed ex animo moroso procedit, Episcopi esse ut Parochianis cognita causa licentiam det, ipso etiam Paschali tempore, adeundi, renitente licet Parrocho, alios probatæ vitæ & doctrinæ Directores.

Quæres 3tio. An Sacerdos in una Diœcesi approbatus, in ceteris approbatus censeatur. R. negat. Qui enim hunc approbavit Parisiensis v. g. Archiepiscopus, nihil per se, nec proinde per alios, juris habet in subditos Episcopi Sylvanectensis. Imò nequidem approbatus Parisiis Sacerdos possit Sylvanecti Parisiensem quempiam absolvere; ut definit Clemens X. in Constitutione *Superna*, die Junii 21. anno 1676. num. 4.

Quæres 4to. An ad tacitam approbationem sufficiat interpretativa Episcopi intentio, aut ratihibitio legitime sperata, qualis esset respectu Sacerdotis, quem cerò rogaret Episcopus audire confessiones, si sciret eum solemni die diversari in loco, cujus Parochus ægrotat, & ubi plures Sacramenta expetunt. R. negat. quia ad absolutionis validitatem requiritur jurisdictio actualis, quæ in casibus modò adductis non reperitur. Intentio enim interpretativa est quidem dispositio ad approbandum, si hic vel ille rerum status ab Episcopo cognosceretur: Pariter ratihibitio sperata est tantum præsumptio futuri consensûs. Neutra porò actualem jurisdictionem confert; quia hæc sine actuali & præsentis voluntate non confertur. Unde absolutiones sic datæ ex sequenti Episcopi assensu non convalescunt. *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

Imò nec sufficit ratihibitio de præsentis tantum præsumptæ; qualis erit si Episcopus aliquem quem cerò sciat non esse approbatum, in sacro Tribunali videat confessiones audientem. Fieri enim potest ut eum hic & nunc non redarguat, nè vel infamet, vel scandalum præbeat multitudini. Hinc ad minus dubiæ sunt absolutiones quas dederit Sacerdos, præsumens quidem, sed necdum certus ex Nuncio quem misit, facultates suas à Vicario generali renovatas esse. Fieri enim poterat ut abesset

abesset Vicarius generalis, vel ut falso mali rumore deceptus approbare noller. Adde quòd approbatio necdum manifestata nihil vel parum differt ab ea quæ merè est interior. Hæc autem non valet juxta Sylvium; quia hujus Tribunalis potestas debet conferri modo humano.

Quæres 3to. An Confessarius licitè & validè uti possit jurisdictione, non quidem indubia, sed quam vel probabiliter se habere putat, seu in personam, seu in certum Pœnitentis peccatum; vel saltèm probabiliùs se habere confidit.

Fateantur omnes neminem jurisdictione tantùm probabiliter uti posse citrà gravem causam, quia exponit se periculo Sacramentum efficiendi nullum; illudque de facto nullum facit, si reipsa desit jurisdictio, quam sibi adesse probabiliter credit; nisi concurrat ex parte pœnitentium error communis. Tota igitur quæstio est, an ejusmodi jurisdictione gravem ob causam uti liceat; putà erga Sacerdotem, qui necessariò tenetur celebrare, nec quempiam habet certà aut probabiliori jurisdictione donatum, aut cui hic & nunc confiteri possit.

R. ad 1. negat. Quia extrà necessitatis casum non licet gravi nullitatis periculo Sacramentum exponere. Atqui in præsentì casu 1mo. exponitur Sacramentum periculo nullitatis: imò verè nullum est, si reipsa desit, quæ ut probabiliter adesse, sic & probabiliter deesse potest jurisdictio. 2do. Exponitur extrà necessitatis extremæ casum, ut supponitur, & patet ex allato exemplo, quod licet graves causas importet, nullam tamen invehit necessitatem extremam. Et certè opinio quæ in præsentì casu absolutionem impendi sinit, non est certa, sed tantùm probabilis, ex Adversariorum confesso. Atqui *Non licet in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilè de valore Sacramentali, relicta tutiore.* Ergo opinionem hanc practicè sequi non licet, nisi in locis ubi eam doceri scienter permittunt Episcopi. Erit enim licentia hæc ad minus tacita jurisdictionis collatio.

R. ad 2. Licet uti jurisdictione probabiliùs adesse judicata; 1mo. Quia jurisdictio acquiritur consuetudine. Ea porrò est ordinaria Confessariorum consuetudo, ut quam sibi probabiliùs inesse putant jurisdictionem, ea securè utantur. 2do. Quia Confessarii perpetua alioqui anxietate gravarentur: cùm casus iste frequens sit. Unde moraliter certum est Ecclesiam, ut incommodis ceteroqui secuturis occurrat, supplere jurisdictionem, si hanc fortassis deesse contingat. 3tio. Quia licet opinionem probabiliorè sequi, tametì non omninò indubiam. At notandum quòd ea solùm opinio probabilior dicatur, quæ multo & certo rationum gradu superat oppositam. Imò, cùm

Scrupulus

scrupulus omnis auferri à Superiore potest, ad eum, quàm citò licet, recurrendum est; nè pœnitens & confellarius ipse anxietati objiciantur.

Quæres 6to. An Episcopus eos qui se ad examen offerunt, ab eo repellere possit, vel post examen, tamen si capaces, non approbare. R. Id illicitum esse; quia Episcopus, cum spiritalis ministerii dominus non sit, sed dispensator, non ad libitum, sed juxta leges à Domino constitutas, potestate sua uti debet. Ceterùm qui etiam post examen capax repertus, approbatus non fuit, absolvere non potest: quia sola subjecti idoneitas missionem non largiunt. Unde reprobata est anno 1665. propositio hæc ab Alexandro VII. *Satisfacit præcepto annua Confessionis, qui consuetur Regulari, Episcopo presentato, & ab eo injustè reprobo.* Qua sanctione multò plus gravantur Seculares Presbyteri; quibus necessariae sunt jurisdictio & approbatio: cum Regulares ab Apostolica Sede jurisdictionem mutuentur, tantumque approbatione indigeant.

Quæres 7mo. An Episcopus possit approbationem quoad tempus, locum & personas limitare. R. affirmat. Patet 1mo. ex quotidianâ praxi. 2do. quia Alexander VII. propositionem hanc ut erroneam damnavit anno 1659. *Non possunt Episcopi limitare seu restringere approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex causa revocare.* 3tio. quia qui habet approbationem justè vel injustè restrictam ad tempus, &c. locum, vel personas, actuali caret approbatione pro alio tempore, &c.

Quatuor hic observanda, 1mo. approbationem ad certum tempus datam, eo finito desinere: quia hæc est approbantis voluntas. 2do. Approbationes ad beneplacitum datas, permanere donec revocentur: unde nec omninò perpetuæ sunt, nec omninò ad tempus. 3tio. Parochum, qui Beneficio cessit, indigere approbatione ad excipiendas in eadem Parochiâ confessiones: quia totum jus ejus in Beneficio fundatum erat. Quod si ante initam Beneficii possessionem approbatus erat, desinente ordinariâ Beneficii jurisdictione, perseverat delegata; nisi aliam sibi esse mentem certò vel dubiè ostenderit Episcopus; putà Parochum hunc ad Parochianos suos restringendo. 4to. Approbationes, in quibus nec Monialium, nec Castium reservatorum mentio fit specialis, limitatas esse quoad personas, & quoad materiam: prout quoad tempus, & quoad locum limitatæ sunt, quæ ad annum dantur, vel in certâ Parochiâ, ejusve vicinâ. Hæc autem vicinâ ad omnes Parochias quæ approbati Parochiam proximè ambiunt, extenditur, non ultra; nisi aliud constet ex notâ Superioribus consuetudine.

Quæres

Quares 8vo. An qui semel ab Episcopo approbatus est, possit iterum ad examen revocari, ut prorogetur, vel auferatur ejus approbatio. R. affirmat. 1mo. enim nemo dubitat quin sua secularibus adinni possit approbatio; cum id evincat quotidiana praxis; & ita fieri non raro exigat necessitas: cum plures optinae spei intra aliquot annos eo usque à partà in Seminariis quantulacumque scientià & à bonis moribus excidant, ut reprobari potius quam approbari mereantur. 2do. nec dubium grave de Regularibus moveri potest in Gallià; tum quia Clerus Gallic. anno 1700. hanc damnavit propositionem: *In Ministro Penitentiae requiritur etiam approbatio Ordinarii, quae potest limitari, sed non revocari sine causâ.*

Quares 9no. An approbatio expiatur morte, cessione, vel depositione Episcopi approbantis. R. negat. Et id patet tum ex quotidianâ praxi, tum quia grave esset ac periculosum, ut Sacerdotes quotquot in Dioecesi delegati sunt, simul & semel à jurisdictione exciderent. Et id quoad casus etiam reservados locum haber, ut alibi diximus contra Pontas. Ceterum qui confessiones audit non approbatus, nullam incurrit poenam, nisi alter locorum lege constitutum sit, ut esse potest; cum gravissimum sit scelus alienae jurisdictionis invasio.

§. IV. De reservatione Casuum.

Reservatio est jurisdictionis alicui ad confessiones audiendas concessa limitatio, vi cujus à certo peccatorum genere absolute nequit. Unde sequitur 1mo. reservationem directe & primario afficere Confessarium, cujus potestas restringitur: licet indirecte afficiat Poenitentem, qui à tali Confessario absolvi non potest: 2do. Casum reservatum bene definiri, peccatum, cujus Superior, aded sibi absolutionem retinuit, ut hæc à Confessariis communi tantum potestate prædictis concedi non possit. Viderendum an & quibus competat facultas casus sibi reservandi. Sic

CONCLUSIO I. Est in Ecclesiâ potestas casus reservandi. *Est dogma Catholicum*, ait Sylvius.

Prob. 1mo. ex Conciliis: Illiberitanum Can. 32. hæc habet: *Apud Presbyterum, si quis gravi lapsu in ruinam morbi inciderit, placuit agere penitentiam non debere, sed apud Episcopum.* Ergo gravis lapsus jam tum Episcopis reservatus erat. Concilium Londin. anno. 1200. statuit Can. 7. *ut qui in dispensationibus ejuslibet scienter pejeraverint, non absolvantur nisi ab Episcopo, aut ejus autoritate.* Idem sanxit Trident. Sess. 14. Can. 11. ubi hæc: *Si quis dixerit Episcopos non habere*

jus

ius sibi reservandi Casus, nisi quoad externam politiam, atque ad Casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos à reservatis validè absolvat; Anathema sit. Quod autem dicit Fra-Paolo, decisionem hanc Lovanienſibus Theologis diſpiciſſe, mera eſt calumnia.

Prob. 2do. Jurisdictionem ad absolutionem validè impendendam necessaria, descendit à Superioribus ad inferiores. Ergo si hanc Superiores negent quoad hoc vel illud peccatum, inferiores qui tentant absolvere, inaniter absolvunt.

CONCLUSIO II. Casus reservandi potestas competit Papæ, Episcopis, Religionum Superioribus, & iis qui jurisdictionem quasi Episcopalem habent.

Prob. Quia hi omnes vel à se, ut Episcopi, vel à Papa, ut Regulares, potestatem habent jurisdictionis inferioribus suis communicandæ. Atqui eo ipso hanc extendere possunt vel coarctare, prout exigit rerum status. Ergo potest Papa in Orbe toto, Episcopus in Diœcesi, &c. quædam sibi reservare peccata. Unde

Casus reservati dividuntur in Papales, Episcopales & Regulares. Ex Episcopalibus verò alii reservantur *in jure*, ut quædam Clerici percussiones; alii à *Statuto*, quos sibi per speciale Statutum reservat Episcopus.

Quæres 1mo. An Parochi possint sibi casus reservare, relative ad Sacerdotes sibi subditos? R. Reservationem hanc vix unquam sine multâ Parochianorum commotione fieri posse: cum inoleverit consuetudo contraria; nec augendus sit Casuum reservatorum numerus. Et verò ad quid reservatio illa, cum Parochus impedire non possit, nè Sacerdotes vi jurisdictionis acceptæ ab Episcopo, * *cujus imperio tota Parochorum jurisdictionis subest*, absolvant, pro gradu auctoritatis sibi ab eo concessæ. Quapropter hortari quidem debet Parochus Sacerdotes suos, ut in hoc vel illo casu pœnitentibus strenuè vigilent; non autem eum sibi reservare, nisi consulto prius Episcopo.

Quæres 2do. An peccatum quodlibet reservari possit. R. Plura ad peccati reservationem requiri. 1mo. enim debet esse mortale: quia venialium reservatio plurimos ab utili eorum Confessione arceret, & quandantenus inutilis foret, cum venialia aliâ quàm Confessione via dimitti possint.

Hinc peccatum nullatenus reservatum est, quoties à mortali excusatur, sive propter ignorantiam; hve ob defectum plenæ deliberationis, ut contingit in primis iis motibus, qui advertentiam ad letale peccatum necessariam auferunt. Quare ut à censuris, sic & à reservatione excusare potest ignorantia venialiter

nialiter tantum culpabilis. In casibus Papæ reservatis, quid-
quid excusat à censurâ, excusat à reservatione; quia casus illi
nonnisi propter censuram reservari solent.

At hic animadvertendum, * *materiam quæ secundum se levis
est, vel etiam indifferens, ex circumstantiis tamen & fine quem
sibi præstituit Legislator, posse esse gravissimam, & prohiberi
etiam sub censuris reservatis, utpotè quæ viam aperiat multis
criminibus.* Sic plures Episcopi, propter gravissimas causas
prohibent Clericis frequentare popinas, licèt temperanter come-
dere & bibere in popina non sit res per se mala. Sic olim
consulti an Episcopus, N. chartharum ludos sub gravi censurâ
vetare potuisset, respondimus, id eum potuisse in ea nempe
Dioecesi, quæ ab Hæreticis circumdata, perpetuam Pseudo-
Ministris antiam præbeat Rom. Ecclesiæ Pastores impetendi, ut
tempus inaniter terentes, &c. Unde etiam docent nonnulli,
Regulares Prælatos posse sibi venialia quædam reservare, ma-
ximè cum illa percrebrescunt, ut frequenter violare legem
silentii, alterius cubiculum ingredi, &c. quæ Superiores sub
pœnâ mortalis, si sæpius contingant cœercere, tenentur.

2do. Peccatum ut reservetur, externum esse debet. Aliàs
superior injiceret laqueum intolerabilem fidelibus, qui sæpe sunt
anxii, an cogitationibus internis consenserint, an non. Hinc
Hæresis & simonia mere mentalis, quanvis gravia coram
Deo peccata, non incurrunt pœnas juris, ut alibi diximus:
hinc etiam qui intus in corde dicit: *Nullus est infernus*, à quo-
libet absolvi potest. Secus si hæresim dicto, verbo, aut facto
prodidisset, etiam conscio nemine: Hæc enim peccata verè
& per se externa sunt, tantumque per accidens Ecclesiæ ignota.

Sed quid, si peccatum prout externum est, ex objecto, &c.
specie veniale sit; sed grave ex intentione peccantis: ut si quis
Monialis manum tangat affectu libidinoso? R. Peccatum id,
generaliter loquendo, reservatum non esse. Si enim ad re-
servationem requiritur peccatum mortale exterius, ubi deficit
alterutrum, nulla est reservatio. Atqui in præsentī casu defi-
cit conditio externi peccati ut letaliter gravis: cum actus, pro-
ut exterior, levis esse supponatur. Possit tamen reservari im-
pudicitia cum Monialibus, *quocumque modo attentata*, adeoque
mortifera in animo, etsi levis in opere, prout die 16. Apri-
lis 1744. judicavit Romana Inquisitio.

3tio. Peccatum reservandum debet in genere suo esse com-
pletum: tum quia reservatio, utpotè pœnalis, restringi debet;
tum quia si Superior opus etiam tentatum reservare voluisset,
poterat mentem suam exprimere disertius. Hinc 1mo. si

Moral. Tom. IV.

§ B

reserva-

* Habere.

reservatum sit homicidium, is duntaxat reservationi subiacet, qui de facto occidit; non qui venit ad verbera, si mors secuta non sit, aut necdum secuta sit; aut si non ex vulnere, sed ex inopia, qui praevideri non poterat, casu, orta sit, etsi citra vulnus oritura non fuisset. Hinc 2do. si reservata sint adulterium & incestus, qui hæc non plenè, seu non emisso intra vas semine exercet, licet tunc gravius delinquat, liber est à reservatione; nisi, quod curare debent Superiores, ipsa criminis attentatio expresse reservetur; prout reservari solet provocatio ad duellum, licet non sequatur confictus; & sapientissimè Parisiis reservatur sodomiticum peccatum, non modò consummatum, quod perrare contingit, sed & actu ad id per se ducente tentatum.

4to. Juxta plures peccatum debet esse certum, ea certitudine quæ dubium omne excludat. Ut id intelligatur, duplex secerni debet dubium, aliud facti, quo quis dubitat, an peccatum, quod certò constat esse reservatum, commiserit, vel quoad substantiam; puta an Clericus esset is quem percussit; vel quoad modum, puta an Clericum percussit graviter; vel quoad tempus puta an cum percussit, pubes esset. Aliud Juris, quo quis certus quidem se hoc peccatum admisisse, dubitat an peccatum illud sub lege reservationis contineatur.

His positis, docent multi, ad reservationem requiri illud certitudinis genus, quod dubium & facti, & Juris excludat: dubium, inquam, prudens, & ortum non ab imperitia Confessarii qui Jus ignorat, sed à Jure, quod sanioribus Casuistis ambiguum videtur. Sicut enim reservationis ignorantia in Pœnitente, eum à reservatione non eximit, sic nec Confessarii ignorantia eidem jurisdictionem confert. Jam

Probatur hæc opinio (præsertim qua parte respicit dubium Juris, de quo ferè solo controversia est; cum Episcopi multi dubios facti casus à reservatione exemerint: alii verò à Theologis eximi permittant.) Prob. inquam, 1mo. quia ex Reg. 15. Juris in 6. *Odio restringi convenit*; & Reg. 49. *In penis benignior est interpretatio faciendæ*. Atqui reservatio & odiosa est, tum Confessariis, quorum jurisdictionem coarctat; tum pœnitentibus, qui à peccato mundari non possunt, dum alii mündantur; & pœnalis est utrisque; tum Pœnitentes coram Superioribus sistere se teneantur, vel eorum loco Confessarii, ut absolutionis isdem impetrandæ facultatem obtineant.

Prob. 2do. Nulla est reservatio ubi Jus ipsum reservationem tollit. Atqui in dubio Juris Jus... cum Legislatoris verba, præcisè quia ambigua mitiori sensu intelligi decernat, in hæc Reg. 57. in 6. *Contra eum qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio faciendæ*. Fateor

Fateor equidem eum qui dubitat an censuram incurrit, ad obtinendam ejus absolutionem teneri. Sed nihil inde pro præfenti casu. imò. quia statuit Innocentius III. Can. 5. *De Cler. excomm. ministr.* ut qui de latâ in se sententiâ dubitat, viam eligat tutiorem, & à sacris abstineat: Nihil autem hujusmodi sancitum est in materiâ reservationis; 2do. quia longè frequentiores sunt reservâtionis casus, quàm censurarum: unde frequentior è primis, quàm è secundis oriretur Confessariorum anxietas.

Opinionem hanc sequeretur in locis omnibus, ubi publicè docetur, nec aliud contrariâ superiorum lege constitutum est: Sed quia in variis Diocœsibus, putâ Parisiensi, Bituricensi, Vivariensi, &c. præscriptum est ut quando dubitatur, an hoc peccatum in terminis comprehendatur, quibus casus reservatus expressus est, ad Superiorem recurratur, qui sensum legis exponat; debet quisque Diocœsis suæ leges sequi.

3to. Ad reservâtionem requiri solet, ut à pubere, id est à mare post annum 14. a puellâ verò post anno 12. impletum committatur. Non quòd ea ætas ad reservâtionem necessariâ sit, cum nec ad censuras requiratur; sed quia plus indulgentiæ meretur ætas levis & immaturâ. Si Pœnitens admissum ante pubertatem scelus confiteatur jam pubes: vel ut ætatis dubius confiteatur id quòd postea certò deprehendit à se jam viro esse perpetratum, in utroque calu à communi Sacerdote validè absolvetur. In primo quidem, quia superveniens ætas non inducit in actionem præteritam illud gravitatis genus, quod plectere voluit Ecclesia. In secundo autem, quia non manet reservatio peccati verè & directè remissi.

Hic quatuor notanda, imò. ad reservâtionem non requiri ut casus sit frequens. Reservari enim potest peccatum, tum propter atrocitatem, tum hæc, licet hodiè rarum, sensim inoleseat. 2do. in reservâtionis materiâ valere istud: *Favorès auge; restringas odia;* quia reservatio strictiori, quo prudenter potest, sensu intelligi debet, & ejus tollendæ potestas extendi. Sic approbatus à Papa pro casibus reservatis, pro censuris approbatus intelligitur: quia omnes penè casus Pontifici ratione censuræ indem annexæ reservantur. Sic peccatum, nisi aliud lex ferat, tunc solum reservatur, quando completum est: Hæc tamen regula fallit in pluribus: qui enim ab Episcopo pro casibus reservatis approbatus est, non idèò à censuris ab eodem latis absolvit. Qui ab eodem habet jus eligendi sibi Confessarium, non idcirco, si communem eligat, à reservatis solvi potest. 3tio. in eadem materiâ non valere argumentum à fortiori, nedum valeat à pari. Hinc malè quis dicat: Reser-

vata est lectio Librorum Calvinianorum: ergo à potiori, quæ periculosior est auditio Calvinianæ prædicationis, Potuit enim illa, non hæc, prohiberi; quia nullum est hujus in his partibus periculum, grave verò illius. Idem constat exemplo incestus per novum crimen non consummati. 4to. reservationem adversus eos qui crimen exequentur, non afficere illos qui crimen illud mandarunt, nisi ipsi mandantes reservationis lege contineantur.

§. V. De potestate Presbyterorum secularium.

Ex casibus Papæ reservatis alii continentur in Bullâ *Cana Domini*, alii in corpore Juris. Neutros referam; non priores, quia Bulla *Cana* in Gallis non viger: * Non posteriores, qui ad 29. reduci possunt, quia de iis dicam ubi de censuris. Solum animadvertam, 1mo. ex his 29. casibus esse non paucos, putâ hæresim etiam publicam, à quibus Episcopi nostri pleno jure absolvant; 2do. quædam esse graviora delicta, quæ in Galliâ & alibi S. Pontifici reservari solent. De his quisque Rituale suum consulat: & quia monere solent Episcopi à se non recenferi casus omnes Papæ reservatos, sed eos duntaxat, qui *his in partibus*, frequentius contingunt; idèd è re est ut Confessarii aliquam casuum omnium S. Pontifici reservatorum notionem habeant; ut si quem nacti sint, ad Episcopum recurrant. 3tio. graviora hæc delicta non esse Papæ reservata, quoties occulta sunt, seu non publica juris aut facti; vel ab iis commissa, qui ad S. Sedem, præ senio, sexu, infirmitate, bello, statu, ut Moniales, & similibus causis, physicè vel moraliter recurrere non possunt: & tunc juxta præsentem disciplinam necesse non est ut à S. Pontifice obtineatur absolvendi potestas. 4to. Sublatâ per Papam excommunicatione tolli simul reservationem Pontificiam: quia etsi tam peccatum quàm censura referatur; plus tamen reservatur censura quàm peccatum.

Quod spectat ad casus Episcopis reservatos, ii tot sunt, tamque diversi diversis in Diocesis, ut hic à nobis nequidem delibari possint. De his quisque Rituale suum consulat, & in dubiis doctiores & ipsum quandoque legislatorem interrogare nè vereatur.

Quantum ad regulares, sanxit anno 1591. Clemens VIII nè plures quam XI. casus in Religione reservari possent sine licentiâ Capituli, vel Provincialis. Ii porro sunt 1mo. veneficia, incantationes, sacrilegia. 2do. Apostasia à Religione, sive habitu

* Viget hæc Bulla in Polonia, & quotannis in Parochis è suggestu publicari solet juxta Constit. Synodorum Provincialium.

habitu dimisso, sive retento, quando eò pervenit ut extra sepra Monasterii seu Conventûs fiat egressio. 3tio. nocturna ac furtiva è Conventu egressio, etiam non animo apostatandi facta. 4to. proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. 5to. juramentum falsum in judicio regulari seu legitimo, 6to. procuratio abortûs post animatum foetum, etiam effectu non securo. 7mo. falsificatio manûs sigilli Officialium Monasterii; ut si quis arrepto Conventûs sigillo Literas obedientiales vel dimissorias fabricet. 8vo. furtum de rebus Monasterii in ea quantitate quæ sit peccatum mortale. 9no. lapsus carnis voluntarius opere consummatus: id est ipsa etiam pollutio, non tamen amplexus soli. 10mo. gravis percussio cujuscumque personæ. 11mo. maliosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad Inferiores, & ab Inferioribus ad Superiores. Jam quæritur quis à reservatis casibus absolvere valeat, & id 1mo. expendendum quoad Presbyteros seculares. Sit

CONCLUSIO. A reservatis absolvere potest virtute ordinariâ. 1mo. qui reservavit; 2do. ejus successor; 3tio. & ejus in foro pœnitentiæ Superior: Potest verò potestate delegatâ, tum qui ad hoc approbatus est; tum Sacerdos omnis in articulo mortis.

Prob. 1. pars: Qui potest ligare, potest & solvere, nisi quid obstat: porro qui casus sibi reservat, ligare potest.

Prob. 2. pars: Quia eadem est successoris potestas, quæ prædecessoris; cum prior posteriori manus ligare non potuerit.

Prob. 3. pars: Quia superior in eodem foro plus potest quàm Inferior. Hinc Papa absolvere potest à casibus quos sibi Episcopus reservavit. Non tamen Archiepiscopus, qui est duntaxat Superior, quoad forum exterius, excepto visitationis casu.

Prob. 4. pars. Quia Ecclesiæ interest ut qui reservat, facultatem absolviendi communicare possit: & hæc est totius Ecclesiæ praxis.

Ceterum cui datur delegata, imò & ordinaria quædam, ut Parochis facultas audiendi confessiones, non idèò datur potestas absolviendi a reservatis: sed hæc expresse concedi debet. Neque cui datur generalis facultas à reservatis absolviendi, idèò semper datur facultas ab universis prorsus absolviendi: cum aliquos nonnunquam sibi specialissimè reservent Superiores. Nec demùm cui specialissima hæc facultas tribuitur, hanc idèò quoad Moniales exercere valet. Imò qui in hoc Ordine, non idèò in alio, professas absolvere potest.

Pars quinta uberius infra expendetur.

Quæres 1mo. An Confessarius communis, seu pro reservatis minimè

minimè approbatus, Pœnitentem alterius Diœcesis absolvere possit, vel à casibus qui in Diœcesi Pœnitentis reservati non sunt, sint verò reservati in Diœcesi Confessoris; vel à casibus qui in Diœcesi Pœnitentis sunt reservati, non autem in Diœcesi Confessoris. Supponimus alienigenam hunc non venisse animo mutandi domicilium; quia alioqui jam non subjaceret legibus antiqui domicilii, sed novi.

R. ad 1. negat. 1mo. quia tota Confessarii jurisdictio ab eo dimanat, cujus in Diœcesi confessiones excipit. Atqui is nullam pro præsentis casu jurisdictionem tribuit. 2do. quia qui in certâ hypothesi commodum sentit, in aliâ incommodum sentire debet: Porro pœnitens in hypothesi contrariâ commodum sentit, ut statim innorescat. Interim colliges, eum qui peccatum antè commisit quàm reservaretur, ab eo postmodum reservato absolvi non posse nisi à Sacerdote pro reservatis approbato.

R. ad 2. affirm. 1mo. Quia id à contrario probant rationes mox allatæ; 2do. quia opinio hæc jam ab omnibus passim tenetur; & ut minimum nititur tacitâ Episcoporum approbatione. Neque idèò Parochus, qui subditum suum à casu Meldis reservato absolvere non potest; poterit eundem absolvere Parisiis, ubi idem peccatum non subjacet reservationi. Quia cùm Parochus ille subditum suum Parisiis absolvat, non vi jurisdictionis Archiepiscopi Paris. ut supponimus, sed vi jurisdictionis à proprio Episcopo receptæ, nihil plus in illum potest Parisiis, quàm in propriâ suâ Diœcesi. Pari & simul contrariâ ratione poterit idem Parochus subditum suum ibidem absolvere à casu Parisiis, non autem Meldis reservato, ut bene docet Lugo.

Quæres 2do. An sicut casus sine censurâ à quocumque Sacerdote communiter approbato, solvi potest in aliâ Diœcesi ubi reservatus non est; sic & possit ab eodem dimitti casus cum censurâ. R. affirm. Atque id èd nunc audentiùs profiteamur, quòd ubique jam approbatum videatur. Sed cave 1mo. nè hoc intelligas de censurâ ab homine per sententiam specialem; quæ est quæ à *Monitoriorum* contemptoribus incurritur. Cave 2do. juxta Bullam *Superna*, nè decisionem hanc ad eos extendas qui ad alienam Diœcesim in fraudem reservationis migraverunt, id est ut fugiant absolutionis difficultatem, correctionem, & remediòrum quæ tunc præscribi solent, severitatem. Porro non censetur venire in fraudem, qui ad vicinum alterius Diœcesis Sacerdotem, more ab Episcopis approbato, recurrit.

Quæres 3tio. A quo absolvi possit, qui hic & nunc absolvi indiget,

indiget, putà Parochus, cui immuet gravis festa die celebrandi necessitas; quique ad Superiorem, aliumve ab eo approbatum recurrere non potest.

R. 1mo. Optandum esse ut Superiores in eo casu reservationem suspendant, id enim possunt: neque hinc periclitatur disciplina; cum è contra idem peccatum bis apertum debeat, 1mo. ad absolutionem; 2do. ad exequenda Superioris, aut ejus delegati mandata.

R. 2do. Hominem hunc non posse absolvi à communi Sacerdote. Unde celebrabit quidem sine confessione, sed non sine intensâ quantum poterit contritione. Ratio est 1mo. quia si posset Pœnitens cupiam pro reservatis non approbato, propter gravem celebrandi vel communicandi necessitatem confiteri; ei etiam qui nullatenus approbatus erit, in eodem casu poterit confiteri. Quidni enim pia mater Ecclesia in uno non secus ac in alio casu jurisdictionem conferre dicatur? Atqui tamen postremum hoc sine gravi periculo admitti non potest. 2do. generatim decernit Trid. Sess. 14. cap. 7. *Nullius momenti absolutionem eam esse, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam jurisdictionem non habet.* Atqui Sacerdos in presenti casu nullam etiam subdelegatam jurisdictionem habet. *Non ab homine;* cum supponam nihil hoc in puncto à Superioribus fuisse constitutum. *Non à jure;* cum sus, Trident. scilicet, quo nullum in istâ materie clarius habetur, solum à generali regulâ casum mortis excipiendo, ceteros omnes in eadem regulâ inclusisse censeri debeat. Hinc Episcopi non pauci, nè, disciplinæ consulendo, famæ vel saluti Dioecesanorum nocerent, permiscere ut quilibet in certis ejusmodi casibus à communi Confessario absolvi posset. Sic Vicarii nulla est reservatio quoad feminas uno ante partum mense; quoad desponsatas, quæ in ordine ad Matrimonium constituentur; quoad infirmos qui lecto reponuntur.

Quæres 4to. An qui apud communem Confessarium peccata deposuit, & reservati oblitus est, istud, cum in memoriam redit, Sacerdoti pro reservatis approbato aperire teneatur. R. affirm. Tum quia hæc est vulgaris Theologo uni sententia; tum quia qui non satisfacit legi & scopo reservationis, eidem deinde satisfacere debet, nisi Lex contrarium statuatur, quod in presenti locum non habet. Quòd si Pœnitens apud Superiorem, vel alium ab eo pro reservatis approbatum confessus sit; censet unanimis penè Doctorum turba cum Sylvio, Navarro, Pontas, &c. reservationem esse tunc ablatam, adeoque satis esse ut peccatum illud communi etiam Confessario declaretur.

Et verò, ideo tunc maneret onus reservata confitendi apud Superiorem aut ab eo delegatum, quia ceteroqui reservatio suo careret effectu, qui is est, ut Pœnitens pro tali crimine ad Superiorem recurrat, ejusque monitis obsequatur. Atqui hæc ratio vel nulla est, vel tanti non est, ut propter eam turbanda sit Pœnitentis conscientia. Aliter qui in Jubilæo absoluti fuisse ab oblito peccato, non possent deinceps absolvi nisi per Sacerdotem pro reservatis approbatum; quod negant penè omnes, & passim Episcopi. Paritèr tamen Pœnitens reservati qui sibi exciderat casus *memor factus, debet, si facile potest, ad eundem cui prius confessus est regredi.* Quòd si regressum hunc specialis locorum lex absolutè præcipiat, erit omnino parendum. Excipe 1mo. si Pœnitens expressè recurrerit ad Superiorem ut ab eo solveretur à reservatis. Tunc enim Superior omne Pœnitentis gravamen auferre intendit. 2do. Si tempore Jubilæi, indulgentiam lucratus fuerit: quia Papa intendit ut quisquis privilegio illo uti velit, à Confessario secundùm plenitudinem potestatis ipsi tunc concessæ absolvatur; eademque est Pœnitentis intentio.

Quæres 5to. An tollatur reservatio, cùm Pœnitens confessionem defectu dispositionis invalidam emisit apud aliquem pro reservatis approbatum. R. Cum distinctione. Vel enim confessio nulla est ex defectu mortaliter culpabili, ut cùm Pœnitens letale aliquod peccatum reticet ex verecundiâ, &c. Vel nulla est ex defectu nullatenus aut leviter culpabili; ut cùm falsò credit Pœnitens se dolore supernaturali moveri. Si I. reservatio non tollitur, seu à delegato, utpotè qui sacramentaliter tantùm a reservatis absolvere valeat; seu probabiliter ab ipso etiam Superiore: quia is licèt extra Sacramentum reservationem tollere queat; cùm tamen in ipso Sacramento absolvit, secundùm communes sacri Tribunalis regulas operari velle censetur, adeoque dolo & fraudi favere nolle. Si II. non agrè credidim tolli reservationem, nisi contrarium speciali Diœceseon lege constitutum sit. Ità enim docent Episcopi multi, quorum textus retuli Tom. XI. Prælect. pag. 633.

Quæres 6to. Quomodo gerere se debeat Confessor communis, qui in confessione audit reservatum aliquod. R. Monendum esse Pœnitentem, ut vel Superiorem, aliumve ab ipso delegatum adeat, si hic & nunc urgeat quædam celebrandi aut communicandi necessitas; vel expectet donec absolvendi facultatem acceperit a Superioribus. Tunc autem vel obtinenda est generalis potestas à ceteris qui fortè in decursu occurrent casibus absolvendi; vel expectandus confessionis finis, ut simul & semel omnium absolvendorum facultas obtineatur.

Quæres

Quæres 7mo. Quid agendum Confessario *communi*, qui quempiam à reservatis casibus, vel censuris absolvit? R. Optandum quidem res ita ab Episcopis constitui, ut nullus bonæ fidei Pœnitens ob Confessarii oscitantiam vel malitiam, hæc reservatorum casuum occasione æternæ damnationis periculum unquam subeat. Quoniam verò nec vota nostra, nec communiter rejecta quorundam opinio jurisdictionem conferunt; dicendum, rebus ut nunc sunt positis, 1mo. irritam esse hanc absolutionem; 2do. enitendum esse Confessario, ut quâ poterit sagaciori viâ, & consulendo suo ac præsertim Pœnitentis honori, eum ad se revocet; vel saltem peccatâ humiliter, & obtentâ licentiâ eum alloquendi de re ad præcedentem ejus confessionem necessariâ, commoneat erroris à se inadvertenter commissi, & apud se, vel apud alium Sacerdotem reparandi. 3tio. Si id præstare nequit, seu quia Pœnitentem à ceteris fecernere non potest, seu quia prævidet eum inde graviter commotum iri; hinc quidem DEUM supplex deprecari debet, nè quid alter ex errato suo patiatur detrimenti; inde verò Pœnitentem bonæ suæ fidei dimittere sub spe justificationis ab eo in sequenti confessione obtinendæ. In hac enim Pœnitens & à non reservatis quæ deponet, directè absolvitur, & indirectè à reservatis quæ vel oblitus est, vel invalidè confessus fuit. Ità habet communis sententia, cui, eo ipso consentire censetur Superiores, quo ei non contradicunt, cum eam ignorare non possint. Addit Henno Confessarium qui malè absolvit Pœnitentem à censurâ reservatâ, posse, *obtentâ ad id licentiâ speciali, ipsum nescientem, imò absentem, absolvere*: quia absolutio hæc Pœnitentis præsentiam non requirit, sicut sacramentalis absolutio.

Quæres 8vo. An Superior à reservatis absolvere possit, & ad Inferiorem pro communibus remittere. R. Nunc communi usu receptum esse, ut vel Superior, ejusve delegatus à reservatis & non reservatis simul absolvant; vel communiter tantum approbatus, cum reservata detegit, ad Superiores vel alias approbaturum remittat, aut reservata dimittendi facultatem impetret. Quodd si Superior reservata sola audire velit, etiam tunc non à culpâ, sed à solâ reservatione absolvat, nihilominus ad sigillum tenetur: quia hæc confessio quandantenus est Sacramentalis; cum usum clavium importet.

Quæres 9no. An Confessarius, qui à Superiore obtinuit facultatem absolvendi ab uno casu, possit absolvere ab aliis etiam quorum Pœnitens recordatus est, aut quæ postmodum commisit. R. Si verba concessionis generalem sensum præferant, ut ista: *Licet Confessario latoris præsentium ipsum à casibus reservatis, pro hac vice absolvere*; poterit is Pœnitentem ab

aliis quæ commiserat, aut postea commisit reservatis semel absolvere, cum eum absolutioni maturum iudicabit. Si verò Superior responderit, *Fiat ut petitur*, tunc videndum an crimen quod postea mentioit aut commisit Pœnitens, idem sit specie cum eo quod accusaverat, ac proinde numero duntaxat distinctum; an verò speciei sit diversa. Si 1. ab eo absolvere poterit Confessarius (nisi Superior facultatem suam ad numerum sibi expositum limitaverit.) Si 2. non poterit; quia *Actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum*; qui autem pro casu isto licentiam dat, non vult dare pro alio, de quo nequidem cogitat.

Duo hic moventur dubia I. an qui incautè petit licentiam absolventi à casu non reservato, vi facultatis hujus absolvere possit ab alio casu reservato, quem postea detexit in Pœnitente. II. An qui licentiam obtinuit absolventi aliquem à casu reservato, possit, si eum deinceps non absolvat, vi facultatis hujus alium ejusdem peccati reum absolvere. R. ad 1. negat. Posito quoddam casum hunc distinctè conceperit animo, vel expresserit Superiori; quia nihil est cur præsumatur hæc ejus intentio fuisse. Quoddam autem Confessarium ab errore suo non retrahis, inadvertentiæ tribui potest, nisi ut sæpius Roma contingit, id factum dicatur ad pacandam Pœnitentis, vel ipsius Ministri conscientiam. R. ad 2. negat. Talis enim facultas talem numero personam spectabat, non aliam. Equis obtentâ Titio irregularitatis occultæ dispensatione, hanc Paulo in Titii defectum applicare ausit?

Quæres 1mo. An qui ex speciali Superioris licentiâ sibi Confessarium elegit, per eum possit à reservatis absolvi. R. negat. ex cap. 2. *De Pœnit. & remiss.* in 6.

Quæres 2mo. An potestas à reservatis absolventi expiret per cessum vel decessum Superioris. R. negat. Contra S. Antonium Pontas & N. Alexand. 1mo. quia eorum opinio nullâ solidâ ratione nititur; 2do. quia pari de causâ expiraret potestas à communibus etiam peccatis absolventi; cum hæc tantum sit delegata; 3tio. quia concessum à Principe beneficium non expirat re etiam integ. à per obitum concedentis, cap. 36. *De Præbend.* in 6. quod ipse Pontas in dimissionalibus literis admittit.

Quæres 3mo. An reservationem incurrant, qui ab Episcopi jurisdictione immunes peccatum ab eodem Episcopo reservatum perpetrant. R. negat. Quia Episcopus nullam jurisdictionem habet in eos qui ab ipsa immunes esse supponuntur. Si tamen Canonici exempti grave, venando v. g. in Diocessi scandalum præberent convivente Capitulo, ab Episcopo per censuras

cenfuras coerceri poffent; quia ad eum devolvitur iurifdictio, ejus in gravi cafu exercitium negligunt Superiores immediiati.

Quæres. 13tio. an ſecularis Sacerdos à refervatis abſolvere poſſit Regularem exemptum. R. Bened. XIV. (Tract. de Sacrificio L. 3. cap. 11.) Cuilibet Regulari, ſive Sacerdoti ſive Converſo, dum extra clauſtra moratur, cum bona venia, & in loco ubi non alius quiſpiam ex eorum Ordine reperiatur, facultatem conceſſit conſulendi peccata & abſolutionem recipiendâ quocumque Sacerdote, qui vel ſecularis à ſuo Ordinario, vel Regularis à ſuo Superiore ad confeſſiones audiendas ſit approbatus. Quam facultatem extendit etiam ad caſus juxta Conſtitutionem Ordinis refervatos, & ad cenſuras in quas inciderint; addita obligatione tamen, ubi primum potuerint, coram Superiore ſe ſiſtenti, & novam ab illis caſibus & cenſuris abſolutionem impetrandi.

Quæres. 14to. quam incurrant poenam qui ſine licentia abſolvunt à refervatis. R. ex Clementina I. *De Privilegiis Regularum*, qui excommunicatos à Canone, vel à Sententiis per ſtatuta Provinciæ aut Synodalia promulgatis, abſolvere ſine licentia præſumpſerint, excommunicationis R. Pontifici refervatæ ipſo facto incurrite ſententiam; à quâ, utpote quæ præſumptionem exigit, excuſant bona fides & ignorantia, modo non affectata. At ſeculares Prebbyteri, nullam, à refervatis temere abſolvendo, poenam incurrunt de jure communij quia nulla iis conſtituta eſt.

§. VI. *De poteſtate Regularium erga caſus refervatos.*

Regulares in Tribunali vel perſonas ex Ordine ſuo regunt, vel Regulares alterius Ordinis, vel utriuſque ſexus ſeculares. Jam

Quæres 1mo. quid poſſint Regulares quantum ad Familiam ſuam, id eſt, quoad Profefſos, Novitios, Poſtulantes; vel eos, qui licet ſeculares in perpetuum eorum domibus ſunt alligari; vel famulos qui iis ad tempus pro ſuo vel Dominorum nutu deſervient.

R. 1mo. Regulares, qui mutuo ſe percuſſerint, poſſunt abſolvere à ſuo Prælato, ex C. 2. *De ſentent. excom.* idque extenditur ad eos, qui ante ingreſſum Religionis tale quid commiſerunt niſi exceſſus ipſorum extiterit diſciplinæ, & enormis, de quo infra.

R. 2do. Prælati Regulares omnes exempti, à caſibus Apoſtolicæ Sedi refervatis, ſubditos ſuos abſolvere poſſunt, modo iidem caſus non ſint enormes. Ita Dominicanis iis proinde qui cum
iisdem

iisdem in privilegiis communicant indulget Pius V. Porro in enormi casu censentur hæretici relapsi, schismatici, *Litterarum Apostolicarum falsificatores, ad partes Infidelium prohibita deferentes, Bigami & homicidæ voluntarii.*

Dixi 1mo. *Prælati* quales sunt Generalis in toto Ordine, Provincialis in Provincia sua, Prior conventualis in suo Conventu, ejusque absentis Vicarius; hoc tamen discrimine quod priores duo delegare possint; posterior non item, saltem in quibusdam Ordinibus: qua de re quisque Religionis suæ leges consular.

Dixi 2do. *Religiosi exempti*: qui enim Episcoporum jurisdictioni subjacent, non nisi à Sacerdotibus per eos approbatis absolvi possunt. Quod si, ait Suarez, *circa hoc habuerint aliqua specialia privilegia, juxta illa debent quoad hanc partem ab Episcopis gubernari.*

Dixi 3tio. *Omnes.* Ita Benedictus XIV. lib. 3. de Sacrificiis. Idem passim docent novi variorum Ordinum Scriptores; qui tamen simul observant non posse Regulares vi privilegiorum absolvere suos à censuris ab homine per specialem sententiam extra Monasterium latis; sicut nec ab interdicto locali.

R. 3tio. Posse eosdem, non tantum Novitios sed & Postulantes [modo utrique bonæ fidei sint] absolvere, tum à casibus Episcopo reservatis, tum & ab iisdem casibus à quibus Professos absolvunt. Sic enim habet communis Doctorum sententia, cui consentit Religionum usus, Aliunde verò Novitii in favorabilibus veniunt nomine Religiosorum; unde gaudent privilegio Canonis & fori.

R. 4to. Prælati Regulares per se suasve possunt sine Episcopi licentia audire confessiones illorum *Secularium, qui inibi sunt, vere de familia & continui commensales, non autem illorum qui tantum ipsis deserviunt.* Ita Clemens X. Bulla *Superna*, die 21. Junii 1670. & hæc ultima verba summopere penianda sunt ab iis qui opinantur se nulla quoad Monasterii famulos indigere Episcopi approbatione.

Quæres. 2do. quid possint Religiosi quantum ad irregularitates. R. eos posse cum subditis suis dispensare in omni irregularitate, excepta ea quæ oritur ex homicidio injusto & directè voluntario; vel ex injusta & voluntaria mutilatione; vel ex bigamia seu vera seu interpretativa, exceptis item irregularitatibus ex defectu animi vel corporis! quando durat defectus. At nihil nunc tale possunt quoad Seculares ex Decerto Clementis VIII.

Quæres. 3tio. quid possint iidem quoad Moniales sibi, non autem Episcopo subjectas. R. eas possunt ab iisdem casibus absolvere

absolvere, à quibus possunt Religiosos suos, Et verò à quibus absolverentur, quæ nulli alii subjacent? Excipitur casus clausuræ Regularis, in quo Moniales Episcopis subjacent. Porro mos est ut qui à Prælato suo præficitur Monialium directioni, pro reſervatis casibus approbetur.

Quæres 4to. quid possint Regulares unius Ordinis erga Regulares Ordinis ejusdem, vel alterius Instituti, qui extra Monasterium suum legitima de causa versantur. R. ad 1. generatim in his omnibus consulenda esse Ordinum Statuta, quorum alia aliis sunt rigidiora. R. ad 2. Religiosos unius Ordinis nihil plus posse in Religiosos alterius instituti, quam in Seculares. Unde licet forte laicos sit ut apud Regularem, quam apud Secularem confiteantur, cum parum utriusque copiam habent, tamen ne validè quidem Religioso alterius Ordinis confiteri possunt, cum deputatum habent Ordinis sui locum. Extra hunc casum possunt juxta citatum supra Benedicti XIV. Decretum, confiteri apud Regularem à proprio tantum Religiosis suæ Præsule approbatum.

Quæres 5to. quid possint Religiosi exempti erga Seculares extraneos. R. Regulares Superioribus suis legitime præteriti, & ab Episcopo loci ubi committentes exipiunt approbat, possunt quorumcumque Fidelium, ad eos indecennitate antecedentem [nisi expresse resistat horum Episcopus] committentes audire, & ipsos absolvere; non quidem à casibus Episcopo reservatis sine ejus licentia: sed à casibus Papæ reservatis extra Bullam Cœnæ & censuras speciales ab homine; nisi obit præter locorum disciplina, ut Romæ resistit quoad duellum, violationem clausuræ regularis ad malum finem, &c.

§. VII. *De jurisdictione in articulo mortis.*

CONCLUSIO. Quilibet Sacerdos, etiam ab Ecclesia nominatim praeclus, degradatus, schismaticusve vel hæreticus, quemlibet pœnitentem à quovis peccato absolvere potest in articulo mortis.

Prob. ex Trid. Sess. 14. C. 7. ubi sic: *Pit̃ admodum, ne hac ipsa, casuum reservatorum occasione aliquis pareat in Ecclesia custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Ubi vox omnes Sacerdotes tam latè patet quam vox, omnes seu quoslibet pœnitentes. Atqui vox quoslibet ipsos etiam excommunicatos, &c. comprehendit. Et certè ideo Ecclesia omnem in articulo mortis reservationem sustulit, nè quis hac occasione periret.*

Atqui

Atqui suum hunc scopum non attingetur, si facultas absol-
vendi in eo casu nemini excommunicato, vel hæretico compe-
tat. Perirent enim, quibus à nullo præter excommunicatum
succurri posset.

Quædam hic emergunt dubia. I. An qui tunc à reservatis
absolutus est Superiorem adire debeat, ut ab eo iterum absolva-
tur. II. An approbatus qui scit pœnitentem multo libentius sua
peccata confessurum esse non approbato teneatur morienti mini-
sterium suum offerre. III. An in periculo esse credendus sit, is de
quo incertum est an evadere queat.

R. ad 1. negat. Quia seciusta speciali locorum lege, opus
non est ut qui rite absolutus est à peccatis, ab iis denud absolva-
tur. Non idem est ubique de censuris ut alibi dicam.

R. ad 2. Generatim loquendo tutius esse ut pœnitens appro-
batum Sacerdotem accersat quam alium. Quia tamen vereri
est ne qui renitens cuipiam confiteretur male confiteatur; non
male faciet, qui ut plenam morienti libertatem iribuat, ab eo
tunc recedet. Hinc Parisiis non approbatus morientis confessio-
nem excipere potest; cum prudenter judicat moribundum ægre
nimis laturum, quod advocetur alius qui facultatem habet ab-
solvendi à casibus reservatis. Cavendum tamen nè qui plus
placet moribundo; sit hæreticus, &c.

R. ad 3. affirmat. Quoti enim ea incertitudine delusi, vel nul-
lam absolutionem darent morienti, vel tunc tantum darent cum
monitis congruis destituta, multo minus prodesset.

§. VIII. De dilatione absolutionis.

Constat imo. ante omnia Confessario curandum esse, ut
distinctam peccatorum pœnitentis quoad numerum, speciem
& circumstantias etiam aggravantes confessionem eliciat. Unde
certam in interrogationibus methodum sequi debet cujus ope
singula Dei mandata, præcepta Ecclesiæ, capitalia delicta ob-
ligationes statui pœnitentis annexas decurrat. Hæc verò me-
thodus, si fieri potest, aperienda erit pœnitenti ante confessio-
nem, quod facilius examen suum instituat. In ipso autem
confessionis decursu ad unum quodque peccatum certo vel
dubie mortiferum inquirer Confessarius quoties admissum sit,
quoties animo propositum antequam admitteretur. Lenta qui-
dem hæc procedendi ratio; at coram summo Iudice, *sat cito*
quod sat bene.

Constat 2do. nusquam majori opus esse prudentia, quam
in iis quæ ad castitatem pertinent. Hic addenda, junioribus
præsertim puellis, fiducia, quæ dæmonem nutum obligat, &
standum

CAP. UNICUM. *De Ministro Pœnitentia.* 11

standum inter moderatæ interrogationis limites, nè doceantur quæ tortè nesciunt.

Constat 3to. vitandum Confessario ut superflua à confessionibus resciet; ut proinde nec sinar Pœnitentem quoquoeversum digredi, nec ipse propriæ curiositati indulgeat. Quin & ad confessionis calcem remitti debent quæ fuliori indigent examine, puta restitutiones, simoniæ, irregularitates. Ubi not. inauditos debere dimitti Sacerdotes, qui graviter rei, à celebrando abstinere nolunt, donec satis probentur. Quia verò penuriam obijciunt, huic mederi curabit Confessarius.

Constat 4to. contritionem esse pontificali hujus Sacramenti partem, ut quæ ceteras suppleat, & à nulla suppleri possit. Ad eam igitur omnimodis adducendus est Pœnitens; ad id autem præderunt quæ dixi Tom. III. Cap. 5. in fine.

Constat 5to. dandam esse absolutionem Pœnitenti, quem Confessarius moraliter judicat ritè dispositum. Sicut tamen quæ hodiè prodesset medicina, ad aliquot dies differtur aliquando, quia creditur profutura magis: sic & quandoque jam dispositus potest ad aliquod tempus suspendi absolutio; cum prudenter judicatur futurum hinc ut magis à peccando revocetur & largiendi prece majorem gratiæ copiam accersant; nec vereri est quin animis concidant, aut nimium affligantur.

Constat 6to differendam esse absolutionem iis quorum nulla est vel dubia conversio: quales sunt, 1mo. qui in occasione peccandi; 2do. qui in criminis habitu; 3^{io}. qui in funesta quæpiam animi dispositione; 4to. qui in libera vel etiam coacta certarum rerum inscitia versantur; de quibus sit ordine retrogrado:

CONCLUSIO I. Differenda est absolutio iis qui præcipua Fidei mysteria, Deique & Ecclesiæ præcepta ignorant; aut ab iis quorum curam gerunt, puta filius vel domesticus, ignorari patiuntur.

Prob. 1. pars, quia Innoc. XI. propositionem istam 64. reprobavit: *Absolutionis capax est homo, quantumvis labore ignorantia Mysteriorum judet; & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium SS. Trinitatis & Incarnationis D. N. quam thesim an. 1700. proscripsit Clerus Gallic. ut contumeliosè jam in Christi Mediatoris nomen, erioncam & hæreticam.* Præverat S. Carolus Borr. in Instrucl. Confess. ubi hæc C. 12. *Si Confessarius Pœnitentem reperiât istorum omnium ignarum, nec ad ea quàm primum discenda dispositum non debet eum absolvere. Imo si ad ea discenda separatum exhibuerit, si alias à Confessario suo, vel eodem, vel diverso, aut à*
suo

suo Parocho sit admonitus, nec debitam diligentiam adhibuerit ut ea secundum ingenii sui modum captumque addiceret, differatur illi absolutio, donec huic obligationi aliqua saltem ex parte fecerit satis. Si vero ea de re nusquam antea monitus fuerit ipsum modò aliunde sufficienter dispositum, absolvat, præmissa semper instructione de his rebus necessaria, ut sit inpræsentiæ absolutio capax.

Prob. 2. pars quæ Patresfamilias, Præceptores, & Parochos spectat; ex 1. Timoth. 8. ubi: *Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Porro ut suorum curam non habet, qui iisdem gravi correptis morbo necessaria ad corporis sanitatem non providet; sic & qui iisdem circa animæ necessaria non invigilat. Idem late docet S. Carolus, ibid. C. 17. & hæc plerisque Magnatum Confessarios terrere debent; cum immaniter negligatur famulorum cura, quibus nec satis identidem attendunt ipsi Sacerdotes, vel etiam Communitates.

Ergo, inquires, qui in articulo mortis accusat se, quòd primaria fidei Mysteria ediscere neglexerit, nè tunc quidem absolvi poterit, si ob imminens letum ea non possit edoceri. R. neg. seq. poterit enim is in eo dubii casu absolvi, imò. quia pie præsumitur Spiritum S. qui ad hujus ignorantie detestationem movit, id per se docere, quod jam homo docere nequit; 2do. quia dempta fide Dei remuneratoris, quæ vix homini consenti deesse potest; disputant Theologi an Trinitatis & Incarnationis fides sit necessari a necessitate medii, an non solum ex præcepto: quæ autem ex præcepto solum necessaria sunt, cum impleri actu non valent, absolutionis nullitatem non inducunt. Quia tamen multò certius est utriusque Mysterii fidem necessariam esse necessitate medii, Pœnitens non esset tunc nisi conditionatè, *si capax sit*, absolvendus: unde extra necessitatis casum iterari debent confessiones in eo ignorantie statu factæ.

Quòd si Pœnitens quædam ignoret, quæ solum de necessitate præcepti scienda aut credenda sint: videndum an ignorantia illa invincibilis fuerit, an non. Si I. necesse non erit ut iterentur præteritæ confessiones; quia ubi est substantia fidei, ibi esse potest charitas. Unde etiam juxta S. Carolum absolvi potest Pœnitens aliunde dispositus, si hic & nunc quantum satis est à Confessario erudiri possit, quòd vulgò difficile est. Si II. iteranda erunt factæ in eo statu confessiones, & accusanda, præter hujus ignorantie peccatum, earundem confessionum & communionum sacrilegia. Idem est cum prudenter ambigit Confessarius an ignorantia graviter culpabilis fuerit. Id autem sæpius suspicari potest, cum ignorantia hæc plerumque à libero

Concio-

Concionibus vel Catechismi neglectu, & salutis incuria originem ducat.

Quod si Pœnitens hebes adeo sit, ut necessaria etiam necessitate mediū addiscere non valeat, explorandum erit an hebetudo illa oriatur ex prava cordis dispositione, quæ interiorem oculum obscurat; an ex ingenii imbecillitate. Si I. quod sapē sit, sensim excutiendus erit teter ille animi affectus qui facit, ut homo dum etiam de terrenis rebus splendide discurret, quantum ad spiritualia palpet ut cæcus in meridie: Porro hoc demoniorum genus non ejicitur, nisi in jejunio, oratione, elemosynis; quibus quoniam parum incumbunt hujusmodi homines, debet Director, tum per se, tum per peccatoris amicos, fratres, sponsam, matrem iisdem sedulo incumbere. Si II. Sacerdos nulli labori parcere debet, ut hisce rudibus fidem obtinendæ salutis necessariam inculcet; quia sanguinem animarum defectu instructionis pereuntium de manu Pastorū requirit Deus, qui languidas etiam oves eorum curæ commisit:

Si post repetitas Catecheses perseveret illa mentis hebetudo, & Pœnitens acre discendi studium demonstrat, christiane vivat atque ab iis declinet vitiis, quibus natura sola sufficit; * *quavis Fidei Mysteria sub consuetis locutionum formalis profiteri nequeat, non videtur omnino Sacramentis privandus; quia stabilis christianæ vitæ tenor internæ fidei signum est. Neque etiam iis in quibus senium hebetudinem illam parit, subtrahenda videntur Sacramenta; si constet quod congruam antea Mysteriorum illorum notitiam habuerint, & christiane cum timore Dei conversentur. Nec est quod Pastor moras neget spe futuri profectus, quia illa intellectus debilitas crescit cum tempore. Ubi not. senes qui diu in oblivione Dei vixerunt, interrogari debere circa primaria fidei capita; cum constet eos etiam qui in terrenis ceterorum duces esse solent, non raro sui Catechismi prorsus esse oblitos;*

Quares: an ad iterandas confessiones adigi debeat qui grave aliquod, puta mollitiæ vel usuræ peccatum reticuit quia malitiam ejus ignorabat. R. pendere id à natura & gradu ignorantie ex qua peccatum est: Si enim hæc invincibilis fuerit, vel vincibilis quidem, sed peream tantum diligentiam quam attentissimi adhibere solent, non idcirco iterandæ erunt confessiones: Quot enim multæ etiam pietatis homines circa contractus decipiunt & decipiuntur eo dolo qui juxta Leges doli non est? Si verò ignorantia cum solitis gratiæ & naturæ auxiliis propelli potuerit, nec à sacrilegio, nec proinde ab iterandis confessionibus

Moral. Tom. IV

3 E

bus

* Van-Rol;

bus excusabit. Talis autem ut plurimum est ignorantia malitiæ pollutionis.

CONCLUSIO II. Iis etiam neganda est absolutio, qui necessaria ad professionem suam ignorant, nisi aut officio cedere parati sint aut scientiam qua indigent quam primum comparare, & interim ab officio abstinere.

Prob. quia Confessarius v. g. Judex, Medicus, &c. qui artis suæ regulas ignorant, immane publicæ rei detrimentum afferunt, dum alter animas jugulat, alter fortunas civium subvertit alter corpora enecat. Quis porro publicas ejusmodi pestes absolvere auit? Neque satis est ut spondeant se debitam scientiam comparaturos: videndum enim 1mo. an ejus capaces sint; 2do. exigendum ut dum comparabunt, quod non est mensis unius, ab officio suo abstineant; 3tio. curandum ut illata proximo damna resarciant. Id quidem poterit Judex restituendo: at qui poterit Confessor vel Medicus? Uterque tamen sapè ad restitutionem tenebitur; prior erga illos quos à debiti sui consecutione impeditur; posterior erga uxorem, liberos, &c. quibus sponsam vel patrem auferendo, fortunam abstulit.

Quæres. an & quando teneatur Confessor monere Pœnitentem, qui ex ignorantia facit aliquid illiciti? R. explorandum est 1mo. an Pœnitentis ignorantia vincibilis sit, an non. Dum autem id ex tota Pœnitentis agendi ratione expendit Sacerdos, singulari eget prudentia, * *nè prius quam oportet tollat bonam fidem in qua est Pœnitens*: 2do. an ignorantia illa sit facti vel juris; si juris an naturalis an divini vel humani; 3tio. an ignorantia ablatis fieri possit citra scandalum aut grave damnum: 4to. an ex Confessarii monitis fructus aliquis speretur, an nullus.

Dico 1mo. Moneri debet Pœnitens quoties error ejus vel ignorantia vincibilis est, etiam si nullus hinc speretur successus, sed potius scandalum Pœnitentis. Ratio est quia ignorantia hæc peccatum est, & causa peccati; utrumque autem à Pœnitente pro viribus avertere debet Confessor. Nec obest quòd hinc non speretur fructus: Saltem enim proderit admonitio isthæc, ut Pœnitens aliquando conscientia stimulis agitur, & ut non conqueratur absolutionem sibi iniquè denegatam.

A fortiori monendus est Pœnitens, 1mo. cum dubitat nùm actio sua vacet à peccato, eaque de re Sacerdotem interrogat; quia Confessarii taciturnitas Pœnitentem suo in errore confirmaret: 2do. cum error Pœnitentis eidem est perniciosus, puta cum pro gravi habet id quod leve peccatum est.

Ut autem delegat Confessarius an vincibilis sit Pœnitentis ignorantia

ignorantia: videndum an is nullum scrupulum vel dubium habeat: Id tamen erga eos duntaxat locum habet, qui non obtusæ sunt, aut esse incipiunt conscientia. Fieri etiam potest ut Pœnitens malæ olim, nunc bonæ fidei sit; putâ si quosdam re vel fama doctos convulerit, qui conscientiam ejus sedaverint. Quod si Pœnitens con ultis duobus Theologis deteriorē partem amplexus sit, culpandus est si opinionem minùs vel solidam æquè probabilem amplexus sit, nisi hæc tradita sit à quopiam adeo gravi, ut ejus autoritas auctoritati alterius longè prævaleret.

Dico 2do. Pœnitens quacumque juris vel facti labore ignorantia, erudiendus est, 1mo. cum ex errore ejus sequitur grave aliquod malum, vel scandalum publicum; 2do. cum error vertigit in damnum injustum proximi, si tamen damnum illud sine graviore incommodo averti possit. Prob. 1. pars quia publicum bonum bono privato præferri debet. Unde moneri debet Parochus qui bona fide hæresim docet; rusticus qui remedium exitiale distribuit, &c. Prob. 2. pars, quia malum proximi averti debet, cum potest citra incommodum necessarium. Unde qui contractum uturarium fecit, aut iniqua via lucratus est, moneri debet ut restituat ab uno, & aliud restituat. Quòd si facere nolit ipse sibi imputet: interim à Confessario absolvi non potest quia *noluit intelligere ut bene ageret.*

Hæc tamen doctrina limitanda videtur; 1mo. ut dixi cùm damnum proximi sine graviore incommodo averti nequit. Sic uxor quæ a putantio conjugè indignè vapulat de matrimonii sui invaliditate moneri non debet, ne à tyranno suo recedat cum gravi Parochiæ scandalo, dispendio prolis &c. 2do. cum monitio quæ hic & nunc omittitur, deinceps profutura judicatur: fieri enim potest ut qui hodie nascentem pietatis scintillam in se potius suffocaret quam usurarium contractum rescinderet; post mentes aliquot factus vegetior, non modo injustè parva restituat, sed & propria largiatur. In his tamen habenda est ratio circumstantiarum, puta an quem audis ad te reversurus sit; an proximus moriturus; an (quod rursus moneo solenter explorandum) error ejus spectato ejus statu sit inculpabilis. Hinc merito quæsitum est à Capitaneo, ceteroquin exactè & dolorosè confesso, an duellum provocatus acceptaret; quia nulla circa dispositionis ejus nequitiam fingi potest ignorantia invincibilis. Ego quidem in hoc casu ut plurimum à limine interrogarem quæ sit militis circa duellum dispositio. Si responderet sibi fixum esse animo id facere quod alii solent, hortarer ut singulis hujus hebdomadæ diebus flexo genu per Deiparæ merita a Deo expossularet quod uno antè mortem instanti

fecisse velit. Si meliores indueret spiritus, audirem lobenter & secus, non audirem; ut quid enim diu audias quem postmodum absolvere non possis?

Dico 3tio. cum ex invincibili Pœnitentis errore sequitur malum aliquod etiam materiale, moneri debet Pœnitens, quoties monitio videtur citra scandalum & grave proximi damnum profuturâ; alias non. Unde qui matrimonii sui nullitatem inculpate nescit, moneri debet cum prœvidetur futurum ut dispensationem petat & obtineat, & interim abstineat ab ea quam dicit non esse suam. Alias moneri non debet, sed differenda erit in aliud tempus monitio.

Prob. 1. pars, quia error in hypothesi facta grave invehit malum, nempe privationem gratiæ sacramentalis conjugibus adeo necessariâ.

Prob. 2. pars, 1mo. quia ad actum inutilem & gratis exitiosum nemo tenetur; 2do. quia monitio in præsenti se habet ut correctio fraternas; hæc autem sublata spe fructus & à fortiori dum mali quid speratur, omitti debet.

Sed quid si uxor alia de causâ debitum negat ei quem legitimum esse suum conjugem invincibiliter credit; an qui matrimonii hujus invaliditatem novit Confessor adigere eam poterit ut cœnium reddat? R. affirm. Neque tunc mentietur Confessor quia alter reputatur conjux. Sic verum dixit Virgo Luc. 2. cum dicit: hece pater tuus & ego dolentes quærebamus te; * cum tamen Joseph non esset verus pater, sed sola reputatione.

CONCLUSIO III. Non potest, moraliter loquendo, absolvi qui in occasione proxima simul & præsenti sponte permanet neque etiam qui ab occasione absente recedere non vult, licet hanc inquirat sub prætextu boni etiam spiritualis, sive sui sive proximi. Occasionis definitio & divisio ex Tractatu de Peccatis repetenda sunt.

Prob. 1mo. ex Eccli. 3. Qui amat periculum, peribit in illo. 2do. ex Mat. 5. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum 3tio. ex censura ab Innocentio XI. huic inusta propositioni: Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest & non vult omittere, &c. Non ergo, ait Nat. Alex. à sanctissimis illis regulis sinant Confessari, se abduci falsa misericordia erga illos qui dicunt: Si hanc domum, si hoc officium, si hanc artem deferam, deest unde vivam. Nam contra hujusmodi excusationes in peccatis audiendus Dominus qui ait: Quarite primum regnum Dei, &c. Neque magna illorum habenda est ratio qui ut in proximis peccati occasionibus adhuc sordescant lamentando dicunt: Si hanc ejecero mulierem

quæ consanguinea mea censetur, vel quæ uxori meæ servit veniam in suspicionem criminis: nam Salvator noster damnat eos qui dilixerunt gloriam hominum magis quam gloriam Dei. Legatur S. Carolus in Instruct. Confess.

Neque etiam licet gravi peccandi periculo se exponere ob spirituale proximi bonum. Quid enim prodest homini si universum mundum, etiam spirituali modo, liceat, animæ verò suæ detrimentum patiat? Hinc qui certus est se conversurum esse meretricem, simulque, se ea in oculo parum pudico incutiturum, à facie ejus fugere debet. Idem est de Confessario, qui dum duriora corda concutit, suum aperit libidini.

A foriori famulæ quæ ad malum sollicitantur, non modò aliquam mercedis suæ partem, sed totam potius perdere debent quam in proximo ruinæ periculo commorari. Imo etiam auxiliante Deo, plenam sibi victoriam pollicentur, quamprimum exire debent è domo, ubi, licet invitæ, sunt occasio peccandi. Tunc tamen ne pacta sibi mercede, ampla potissimum priventur, ad aliquod tempus expectare possunt; quia quod præbent scandalum, si ita loqui fas est, acceptum est, non datum.

Sed quid de iis quæ habitu lasciviam spirante, nudatione peccatoris, &c. peccandi occasionem dant? R. Misera hæc & efficacia diaboli instrumenta esse horrorem Cæli, ruinam terræ, sexus sui opprobrium. Unde qui iis absolutionem impendunt, ipsi se absolutione indignos præstant.

Dixi in Concl. 1mo. qui in occasione proxima & præsentē permanent. Is enim cum ex hypothēsi occasionem illam statim dimittere valeat, satis testatur se habere cor peccato addictum.

Dixi, 2do. moraliter loquendo; quia mors aliquando tam proximè imminet ut absolvi debeat qui necdum amantiam ejecit. Quod si hanc statim ejicere valet, non ante erit absolvendus quam ejecerit. Poterit autem sub honesto prætextu quasi ad tempus eliminari, puta ut peregrinationem instituatur pro impetranda infirmi valetudine, vel bona morte: sic enim moribundus ab objecti periculosi intuitu liber efficitur.

Dixi 3tio. nec absolvi posse eum qui recedere non vult ab occasione, absente, seu extra se quaesita, quales sunt choreæ, lutoria domus, tabernæ, personarum absolute vel respectivè periculosarum frequentatio, &c. Qui enim hæc sibi fenestra rursum invisere proponit amat periculum, & ruinam periculo annexam. Quod si spondeat se ab his esse recessurum videntum erit an non jam defuerit promissis; & tunc differenda erit absolutio, donec satis probatus fuerit. Quod si primum peccata hæc confiteatur, vel olim confessus, non satis de eorum

gravitate monitus fuit tunc, si vera sinceri doloris argumenta exhibeat, hic & nunc, juxta S. Carolum, poterit absolvi. Quia tamen nostro hoc tempore plerique, juvenes potissimum, id omne quod volueris spondent, & eadem facilitate retractant, sibi suisque provide consulit Director si absolutionem differat ad tempus. Hujus autem diuturnitas, ex peccatorum modo, Poenitentis conatibus, & aliis personarum, loci, festi etiam circumstantiis merienda erit. Interim pensandum Directoribus id quod docet Henno: *Vellem hic veritatem hanc omnibus Confessariis fortiter inculcare, nempe vix aut nè vix quidem unum, qui mulieri cohabitanti aliquoties mortifere, seu per ultimum crimen, seu per tactus vel oscula, adhæsit, licet nec tum res turpis abiisset in consuetudinem, aut occasionem proximam emendatum fuisse nisi per separationem.* Certè ipsa peccati memoria, objecti præsentia, naturalis ad peccatum hoc propensio, &c. ita sensibilibus emolliunt cor hominis, ut non obstantibus omnibus cautelis aliquando & sæpius miserabiliter labatur. Neque semper sufficit ut qui cum muliere lapsus est, ab ejus cohabitatione discedat, sed & ipsum ejus aspectum fugere, & quæ ideam ejus alliciunt munuscula procul abjicere debet. Hinc Pontas negat dandam esse absolutionem feminæ, quæ licet cum amatore suo duobus ab annis non peccet, ab eo identidem invisitur, literas ejus lubens recipit, & tabellam ejus conservat.

CONCLUSIO. IV. Si occasio graviter peccandi proxima sit præsens, nec physice aut moraliter dimitti possit, Poenitens absolvi non debet, donec eam quomodocumque poterit à proxima remotam fecerit.

Prob. ex iis quæ dixi in Tract. de Peccatis, quæ consuli & maturè expendi precor.

Porro non pigebit repetiisse præcipua occasionis debilitandæ media esse orationem crebram, frequentem confessionis usum, frequentiore ad Deiparam recursum, fugâ otii Romanensium Librorum repellam, piorum lectionem, cogitationem annorum æternorum, eumque potissimum sinceram humilitatem quæ omnia consequatur, &c. Specialia cujusque peccati remedia exhibui in eodem de Peccatis Tractatu.

Quæres an excipi debeat, ut in proxima occasione positus, qui semel in anno Lugdunum petit, ibique cum muliere fornicatur. R. hominem tunc, si falso jam promiserit se vel in eam urbem minime regressurum, vel si ex urgentibus negotiis regrederetur feminam hanc ne raptim quidem invisurum constanter probandum esse, donec moraliter judicet Confessarius fore ut totam, si opus erit, fortunam salutis suæ postponat. Nec ta-

men

men semper toto anno expectandum erit, quia plena conversio quandoque signis tam efficacibus se prodit, ut omnem dubio aditum præcludat.

Quæ hæcenus dicta sunt, à fortiori locum habent in Ministris Christi. Hinc 1mo. cavebit Confessarius ne Sacerdos munus Præceptoris aut Capellani acceptet iis in domibus ubi mulieres lascivè comptas sæpius prospecturus sit, cum fieri nequeat quin volens, nolens, multa intueatur & audiat, quæ pacem animæ excutiant, & imaginationem phantasmatis conturbent. Hinc 2do. & magis ab iisdem domibus quamprimum retrahendus est, qui jam sensit virtutem suam labefactari. Nisi enim effugiat, vel tandem ceder, vel ut minimum ab ea cordis pace excidet, sine qua languet oratio, & mens referta nugis sit instar terræ sine aqua. Hinc 3tio. qui jam ad colloquia minus pudica, ad aspectus vel tactus ejusdem generis deveniunt, etsi forte gemitibus primam absolutionem mereri possunt, non tamen secundam, nisi exierint, si penes eos fuerit exiisse. Quod si quis cum muliere, quam pro libito invisere potest, peccavit, ab ipso etiam oppido recedere debet, si, ut sæpe, grave ali-quod novi lapsus periculum impendeat. Hinc 4to. ab audientis confessionibus omnino deterreri debet, qui sat virium non habet ut iis absolutionem neget, quæ mundano more induuntur, quæ in proxima peccati occasione degunt, quæ Parochiali Missæ continuo & libere desunt. Idem est tum de eo cui audita in confessione nova sunt occasio ruinæ; tum de eo qui vel plebem suam non pascit verbo; vel Beneficii sui redditus in aleam, epulas impendit.

Quæres. an etiam propter habitum peccandi neganda sit absolutio.

Not. Habitus peccati definiri solet; facilitas peccandi, seu propensio in peccatum per actus repetitos comparata. Multi tamen ex uno aut altero actu plus ad certum peccatum contrahunt facilitatis, quam qui illud pluries commiserunt. In aliis verò repetiti actus habitum quandoque imminuunt, quatenus fruitio tollit novitatis illecebras, & amara rei vanitatem ostendit. Unde nec semper habendus pro consuetudinario qui pluries in certo genere deliquit; nec semper pro non consuetudinario, qui ter aut quater tantum peccare incepit. Jam quæritur 1mo. an Pœnitens qui peccatum aperiendo consuetudinem ejus silet, circa ipsam interrogari debeat, & respondere; 2do. an eidem si in habitu peccati deprehendatur differenda sit absolutio; 3tio. quæ ratio-ne à pravo habitu possit revocari. Sit

CONCLUSIO. V. Pœnitens ignotus cum grave quid confitetur

interrogari debet an illud ex habitu committat, & interrogatus respondere teneatur,

Prob. 1. pars. Confessarius, ut Iudex cavere debet ne eum præpropere solvat qui ligari meretur; ut Medicus non modo præterita vulnera curare debet, sed præcavere futura. Atqui neutrum præstare potest, nisi Pœnitentis statum & habitus cognoscat. Nec enim eum qui semel ex fragilitate vel malitia peccavit, excipiet eo modo ac qui peccatum velut aquam bibit. Nec rursus eadem malo jam obducto præscribet remedia quæ malo hodieque urgentis; nec semper absolutionem pro delicto raptim commissio differet, uti pro geminatis differre tenebitur nec ad iterandas confessiones adiget, cum sæpe ad eas adigendi sint qui malo in habitu versantur.

Prob. 2. pars tum quia Inn. XI. hanc n. 88. thesim reprobat: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem*: Tum quia habitus peccandi quædam est circumstantia peccatum insigniter aggravans. Atqui hujusmodi circumstantias tenetur Pœnitens aperire Confessario etiam non interroganti.

CONCLUSIO VI. Regulariter absolvi non debet qui mortalis peccati consuetudinem habet, donec idonea emendationis indicia præstiterit.

Prob. 1. mo. ex tota Traditione, quæ festinam hujusmodi peccatoris absolvendi praxim, uti Pœnitentium æque ac Confessorum ruinam semper exhorruit. Sic Clerus Rom. Epist. ad Cyprian. *Ubi vero, inquit indulgentiæ poterit medicina proficere, si ipse etiam Medicus tantummodo operit vulnus, nec sine necessaria tempore remedia obducere cicatricem? Hoc non est curare, sed si verum dicere volumus, occidere*. Neque alia nunc est Ecclesiæ sententia. Unde Innoc. XI. hanc n. 60. thesim protrivit. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est deneganda, nec differenda absolutio; dummodo quod arduum non est, ore proferat se dolere, & emendationem proponere*. Quod opinionis portentum à Gall. Clero prescriptum est ut *erroneum & ad finalem impœnitentiam ducens*.

Prob. 2. do. Confessarius neminem de via communi absolvere potest, quin antea moraliter certus sit de efficaci ejus peccatum fugiendi proposito. Atqui Confessarius nedum moralem hanc certitudinem ex sola Pœnitentis consuetudinarii assertionem habeat, plussquam moraliter certus est hunc de novo esse relapsurum. In hac enim quotidiani facti materia minus credendum est rationi, quam experientiæ: Hæc porro docet

eos qui potandi, veneris indulgendi, proximos venenato
dente insequendi habitum contraxerunt, in eundem, ubi semel
& iterum aspirat occasio, to is pedibus prorueret; quin & ali-
quando ea ipsa die qua Christi corpore refecti sunt. Et id qui
praxi obliviscuntur Confessores, ipsi prædicant & suggestu, ubi
id inelamant: *Si potest Æthiops mutare pellem suam &c. Im-
pius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit &c.*

Dixi regulariter non esse absolvendum, &c. quia in periculo
mortis is etiam absolvitur qui dubii doloris specimina exhibet.
Tunc autem si *Sacramenta damus, securitatem non damus.*

Potest etiam aliquando prima vice absolvi qui habitum jam
excussit; vel à gratia potenter motus occasione damni aut in-
opinæ mortis eorum quibuscum peccabat, austeram pœnitentiæ
viam ingressus est, & in ea constanter perseverat: Quanquam
aliquando probandi sunt ii quos adversus casus ad Deum
revocasse videtur. Quot femine post funestam conjugis mor-
tem seculo renuntiasse creduntur, quæ paulo post rursus
mundi illecebris cedunt! *Igitur ex fructibus eorum cognoscetis
eos.*

Qui vero publicum scandalum dedere, ejus causam auferre,
& palam pro data populis offensione satisfacere debent secun-
dum Ritualis leges, quandoque etiam ad prescriptum Episcopi
quem in his casibus consuli decet: quamquam qui post ablaram
scandali causam pie & sancte perseverat, conceptam de se ma-
lam opinionem sensim delet.

Quæres. An extraordinaria doloris signa exhibere censeatur
qui longam & difficilem viam confitendi gratia perfecit extra
tempus paschale, ex motu proprio, non ex parentum aut Magi-
strorum jussu. R. non deesse qui peccata sua confitendi irru-
gant, ut Elau, *climore magnus*; qui hactenus celata aperiant, præ-
sertim ignoto Sacerdoti; qui aliquoties jejunent, &c. & qui ta-
men stipendiâ facilitatè post hebdomades aliquot ad priora sua
revertantur. Hi ergo juxta habitus gradum, frequentiam oc-
casionis, nativam in certa vitia propensionem, tentandi sunt.
Sane qui fructus pœnitentiæ exigit Christus, non quoscumque
sed dignos exigit.

Nec nocet id Christi, Luc. 17. *Si septies in die peccaveris
in te frater tuus & septies in die conversus fuerit ad te dicens
Pœnitet me, dimittas illi peccatum.* 1mo. quia textus ille intelli-
gitur de privata injuriæ condonatione, a teoque trahi nequit ad
absolutionem sacramentalem. Alioqui sicut inimico à nobis
intus averso noxam dimittere tenemur; sic & eum quem intus
à Deo aversum esse sciremus, absolvere teneremur; quod ne-
mo dixerit: 2do. quia etsi textus ille ad absolutionem sacra-
mentalem

mentalem trahi posset, non illico absolvendus foret quicumque dicit: *Pœnitet me*; sed is tantum qui, ut in eodem textu fertur *conversus* dicit *Pœnitet me*. Atqui non dicitur vere *conversus*, cujus conversio, nedum certa sit, moraliter dubia est & plurquam dubia.

At inquires, ex doctrina quæ consuetudinariis absolutionem differt, sequitur 1mo. quod plures vix unquam absolvantur: si quis enim dum præscripta sibi remedia exequitur, in peccatum recadat, remittendus erit; & si denuo labitur, nova opus erit probatione quæ dum alia alii succedet, flet vitæ tempus sine absolutione. 2do. Parochus qui in carnis peccatum pluries lapsus erit, vel Missam die solemni omittit, cum gravi plebis offensione, vel sacrilegè non absolutus celebrare tenebitur. 3tio. Absolvi non poterit omnibus etiam ad nuptias paratis qui ex habitu cum sponsa peccavit, quique hanc ideo ducere vult ut fornicandi finem faciat. Unde vel differendum erit cum immani scandalo matrimonium, vel celebrandum sacrilegè. 4to. Neque etiam absolvi poterunt qui ex habitu venialiter peccant, &c. Sed hæc non urgent.

Ad 1. quæro quid faciant adversarii erga peccatorem qui singulis mensibus confitetur, & in quo post multa pollicitationes nulla apparet habitus mali imminutio, nulla magis quam ante salutis cura, nulla occasionum fuga. Quid ergo si is prima, secunda tertia vice. sicque ad annos & annos in eodem statu permaneat, an erit absolvendus? Non sane. Ut quid ergo increpantur qui non proprie rigidi, sed cautiore reconciliationem differunt donec sibi moraliter constet de sincera Pœnitentis conversione? Not. ramen quod præter juvenes quosdam, qui ad oculum servientes ex Magistrorum pavore confitentur, pauci sunt qui humaniter excepti à Confessario tenerè admoniti, ad idonea pœnitentiæ opera benigne animati, non tam severè correnti, cum aliquoties recidunt, quam de multiplici in tentationes victoria sua gratulanter laudati, interim tamen hortati ad meliora, trimeltri spatio non sic fiant libidine superiores, ut ei vitæ ipsius dispendio resistere parati sint. Tantine verò sunt comparatè ad æternam salutem menses tres aut quatuor?

Ad 2. Sint qui absolvant Parochum qui totam noctem pro more indultit criminis; malim ego, ut nunc sum affectus: vivus comburi quam eum vel *Absolutorem ejus* absolvere. At ingens sequeretur Pastoris infamia, nisi celebret. Sed tunc eum absolvere ausis, si centies pari in casu absolutus, centies à Missa recens ad scortum suum redierit? Ut quid ergo in me redarguis quod ipse facias? Dices: *Ipse sibi imputet*, & hoc dico.

dico. Adde cum S. Damiano: *Salubrius esse in conspectu hominum temporalem pati verecundiam, quam ante Tribunal supremi Iudicis æternam subire vindictam; & hoc addo.*

Ad 3. R. in hoc etiam casu intrepidè negandam absolutionem iis omnibus qui ad ipsum matrimonii tempus in crimine vixerint. Ratio una sed efficax, est, quod istorum actualis im-pœnitentia longe sit certior quam conversio, ut jam alibi monuimus. Et vero sint ambo addicti sodomiz, cui favebit matrimonium, an ut scandalum vitetur, erunt sine ulla probatione absolvendi? Eorum alter vel uterque dirimens impedimentum contraxerit, an sub scandali prætextu sinendum erit ut nubant? Ad quid ergo tantus ob scandalum rumor cum ab eo ne ipsi quidem molliores Casuista semper se extricare valeant. Merito igitur certis in Parochiis unanimi Confessariorum calculo cautum est, ne quis ignotus pridie nuptiarum ad confessionem admittatur: ex his enim Pœnitentibus plures non tam de confessione solliciti sunt, quam de schedula confessionem testificante, sine qua passim non admittuntur. Hinc qui banna sua promulgari optant, ad minus tunc temporis monendi sunt ut quam primum confiteantur. Quia optandum ut uno aut altero mense antea id præstent.

At inquires, qui antea impudicè conversabantur, matrimonii ope remedium adhibent contra *recidivam* efficacissimum. R. neg. ant. Ii enim duntaxat efficax adversus peccata remedium adhibent, qui ea sincerè detestantur supra omne detestabile; adeo ut mori malint quam in eadem relabi. Porro ii de quibus loquimur, à pia illa dispositione tam alieni sunt, ut si nuptias eorum differri contingat, non abstineant à crimine, nisi cum libera deest ejus admittendi occasio. Esto igitur in matrimonio inveniant peccati finem, at certe non inveniunt in eo pœnitentiæ & casti doloris principium. Quod addunt aliqui Apostolum, *1. Cor. 7.* velle ut incontinentes nubant si de iis intelligitur qui etiamnum incontinentiæ addicti sunt, nec suos in hac materia lapsus ex animo super omnia detestantur, insignis est in Apostolum Blasphemia.

Quapropter hic statuendum cum P. Antoine differendam esse absolutionem implicatis consuetudine peccandi mortaliter qui nondum efficaciter conati sunt eam emendare licet emendationem promittant; donec vitiosum habitum sic vicerint, ut periculum proximum seu probabile peccandi sublatum sit. Quandiu autem probari debeant qui in peccati habitu vel occasione versantur, nulla certa lege definiri potest; tum quia id pendet ex indicibus conversionis quæ per gratiam identidem talia sunt ut à consuetis legibus recedere jubeant; tum quia quandoque plus

se

se probat quis mali habitus victorem una hebdomada, quam alius toto mense; ut si prior singulis diebus vocatus ad poenam constanter obstiterit; posterior vero ab ea toto mense abstineat, quia careret pecunia, &c.

Circa objectionem 5. quæ ex crebra venialium confessione & absolutione petitur, brevem hanc mihi regulam efformavero. 1mo. Ex eo quod venialia ex habitu committens absolvi possit non inferam absolvi posse mortalibus ex habitu addictum. 2do. Absolvam non difficulter ab iis etiam venialibus quæ incautis præ humana fragilitate irrepunt. 3tio. Severior ero quoad culpas quæ plenam supponunt advertentiam; & absolutionem, multoque magis sacram sinaxim differam, donec aliqua appareat emendatio nisi eam ante tempus dari exigat gravioris peccati vitandi necessitas, aliave quædam gravis causa. 4to. Nec ea patiar reticere peccata, quæ licet stent intra lineam venialium, ad mortale facile deducerent. Confer quæ dixi in Tract. de Peccatis part. 2. c. 2. a. 3. in Tract. de Euch. parte. 1. c. 7. a. 2.

Quæres. an consuetudinarii obligari debeant ad iterandas confessiones quas durante habitu fecerunt. R. Quandoque obligari debent, quandoque non. Exemplum sit in adolescente secretis incontinentiis miserè per tres aut quatuor annos addicto. Is quidem si in funesto illo habitu pene semper vixerit, ita ut à crimine, cum urgebat Paschale tempus, nonnisi una vel altera hebdomada ante vel post absolutionem abstineret, ad novam pro toto illo tempore confessionem adigendus est; quia sicut dubia fuit ejus conversio, sic & dubia sunt, nisi certo malæ, eidem impenitæ absolutiones. Si vero idem post absolutionem spatio circiter bimestri à mollitie temperavit, aut eodem pene spatio ante absolutionem, post quam relapsus sit ex gravi, nec quæsitæ, nec vitæ facili occasione, puta ex improviso nebulonum consortio, qui renitentem pene traxerint in scelus, tunc absolutioni huic inniti posse videtur Confessarius. Ideo autem in eo qui paulo post obrentam absolutionem recidit, exigo ut occasione vividæ cesserit; quia licet antea, duorum v. g. mensium spatio, fuerit probatus, si tamen mox ab absolutione relapsus sit, magis ex quadam denegatæ absolutionis infamia, quam ex vero castitatis amore, continuasse videtur. Et hæc salvo meliori judicio dicta sint, Hic suum quisque onus portabit, quinam non alienum!

Quæres. an & quibus ob relapsum differenda sit absolutio. Not. Peccata alia esse quæ ex propensione animi & gustu committuntur ut esse solent venerea; alia quæ animo repugnanti, tantumque ex obsequentia ut ebrietas in homine temperanti. His positis,

R. 1mo.

R. 1mo. Homini ex gultu & propensione in idem scelus relapsio absolutio communiter negari debet. Ratio est quia timendum 1mo. nè relapsus, præsertim facilis, initium sit perverſi habitus, qui nonnisi per remedia paululum aspera sanari possit. 2do. Nè confessio præcedens legitimâ contritione destituta fuerit: hæc enim etsi hominem non facit impeccabilem, efficit tamen ut saltèm ab ordinariis tentationibus aliquandiu se se tueatur. 3tio. Nè facilitas veniæ sit incentivum denuò peccandi. *Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi,* ait Bellarminus.

Dixi communiter, ut præter casum mortis excipiam eum in quo insolita apparent doloris indicia.

R. 2do. Qui in peccatum sine affectu, & occasione quasi nolens cedendo, relapsus est, quandoque potest absolvi. Si quis enim à naturâ temperans ad ebrietatem penè coactus sit a viro iracundo, cui sentim cedere, vel gravibus injuriis affici oportuit, poterit is statim absolvi, si vera sinceri doloris indicia exhibeat, nec jam eidem obnoxius sit periculo, putà quia ita res suas constituit, ut ejus consortium omninò sit declinaturus. Nulla enim contra ipsum militat ratio ex iis quas in præced. resp. attulimus.

Dixi 1mo. *quandoque*, si quis enim, animo etiam renitente atro facinori, putà sodomix, consenserit, per tempus aliquod non tam probandus, quàm in asperis pœnitentiæ operibus exercendus erit, ut profundius sentiat quàm altum animæ suæ vulnus infixit.

Dixi 2do. *potest*: Si enim dilatio creditur profutura, poterit absolutio differri. Verùm hæc pendent à circumstantiis personæ & pœnitentiæ. Si quis enim horrore criminis extorſit percitus se fermè desperationi dedat; si gravem ejus admissi suspicionem incurrat; si ipsum anarè deflexerit, ut negationem suam Petrus, &c. aliter erit procedendum. Rarò tamen, si fieri potest, permittendum ut ejusmodi homines statim à primâ absolutione ad synaxim accedant.

Quæres. Quæ aptiora consuetudinariis & recidivis possint præscribi remedia. R. Ea ipsis speciatim præscribenda esse virtutum opera, quæ deordinatis ipsorum propensionibus magis contraria sunt, ut ebriosis recessus à tabernâ, vini parcitas, fuga eorum qui ad bibendum potentes sunt; & alia quæ suprà passim, ac præcipuè in Tract. de Peccatis recensui. Generatim autem omnibus utiliter præscribetur non tantùm precatio matutina & serotina, sed & propositum à tali peccato abstinendi, Deo per Angelos Custodes cum Cælestis auxilii petitione offerendum; frequens, rapidus licèt, ad Deiparam recur-

sus;

sus; Missæ auditio; quadam misericordiæ opera; frequens confessio apud eundem, pium modò ac prudentem, Ministrum; lectio Librorum virtutem & bona exempla spirantium, ad arbitrium Confessarii minimè suspecti; prava, statim ut ingruerit, cogitationis repulsa; punitio quædam, puta largitio unius ass., cum aliquod exciderit peccatum; abstinentia quæpiam à cibo vel potu; examen conscientia circa peccatum magis familiare; vivida de eodem, quoties admissum fuerit, contritio cum punitione; gratiarum actio, si commissum non fuerit; frequentatio Parochia, &c.

Quæres Iterùm an & quibus differenda sit absolutio propter defectum propositi. R. Differendam 1mo. iis qui aliena retinent cum restituere possunt; vel illatam in famâ, honore, aliisve bonis proximo injuriam pro viribus non reparant; idque quamvis spondeant se satisfacturos, si jam semel à Confessario vel à conscientia moniti id omiserint; 2do. iis qui cum proximo quantum in se est reconciliari nolunt, quive eum alloqui, salutare, cum eo Christianè versari reculant; quando hinc sequitur scandalum, vel majus inimici odium, & spes affulget eum aliquo benevolentia signo placendi; 3tio. & iis qui priores fratrem graviter laeserunt, nec tamen eum priores invisere, eique satisfacere volunt; 4to. his quoque qui publicum dedere scandalum, nec hæcenus publicè emendati apparuerunt; 5to. & iis etiam qui peccandi occasionem præbent, seu pectoris nuditate & picturis lasciviam exhalantibus, seu venditione librorum impietatem, hæresim, vel obcenitatem spirantium, &c. 6to. iis qui illicita commercia vel artes prohibitas exercent, quales sunt qui vetitas merces, aut heitas quidem, sed fraudato vestigali introducunt, donec deserint, itèm Comœdi; comœdiarumque Authores, larvarum pro bachanalibus artifices, &c. 7mo. & iis qui officium licitum exercent, sed gravi cum negligentia, ut adolescentes plerique qui nugis penè toti incumbunt, vix studio; Magistratus, alique qui quæ sui sunt officii desidiosè addiscunt & exequuntur; 8vo. liigantibus, qui, cum possent, nullam pacis viam sequi volunt; partem adversam diutius fatigant; eandem, cum fieri potest sine periculo, ad amicitiam invisere reculant; 9no. & iis qui nimio vestium supellectilium, dapumve apparatu, debita viribus suis majora contrahunt; 10mo. Beneficiariis, qui materialiter tantum resident; aut Ecclesiasticos redditus profanè dissipant; Clericis qui Clericalem habitum non gerunt, &c. 11mo. Confessariis omnibus qui horum quempiam sacrilegè absolvunt. 12mo. & iis qui minùs tutæ simulque minùs probabili Penitentium suorum opinioni assentiunt. Ità ferme

S. Carolus;

S. Carolus; & meritò, quia hi omnes nedum sincerum de peccatis suis dolorem & efficax vitæ novæ propositum gerant, actu lealiter delinquant; cum ea spontè in ipso reconciliatio- nis Sacramento facere renuant, sinè quibus cum Deo reconciliari non valent, & quibus omisiss se se in inimicitia Dei confirmant.

Sed an potest Confessarius absolvere Pœnitentem, qui propriæ opinionioni adhærens, id facere renuit quod contrariæ adhærens opinionioni Confessarius credit esse faciendum? R. 1mo. Si Pœnitentis opinio, licèt in speciem speculativa, in praxim ejus influat, is nullo modo absolvi debet, cum eadem opinio minus tuta est & minus probabilis. Hinc non absolvam eum qui practicè credit unum intra annos quinque charitatis actum sufficere. R. 2do. Si opinio sit practica, & communi graviorum Theologorum judicio minus tuta, minusque probabilis, absolvi non potest qui contrariam amplecti mavult. R. 3tio. Si Pœnitens sit doctus, nec suæ adhæreat opinionioni, nisi quia ipsam post maturum examen credit probabiliorē esse, prout & gravibus aliis pluribus videtur ob rationes multi momenti, non est cur ipsi denegetur absolutio; quia, inquit Antoninus, licet agere secundum conscientiam benè formatam.

§. IX. *De defectibus à Confessario commissis.*

Not. Quinque modis, quantum ad præsens attinet, à Confessario peccari; 1mo. cum ex imperitiâ, vel humano timore, certò vel dubiè indignos absolvit; 2do. cum absolvit sinè jurisdictione; 3tio. cum positivè, vel silentio suo inducit in errorem, unde sequitur præcepti alicujus violatio. 4to. cum resolutionem indebitam præcipit, vel à debitâ deobligat. 5to. cum malè interrogat circa numerum, circumstantias, obligationem statûs, &c.

Circa primum, constat à sacro ministerio negatâ etiam absolutione, removendum Parochum qui defectu scientiæ aut firmioris animi, obvios quosque absolvit: donec idoneam scientiam comparaverit, vel viriles animos induerit. Sed heu! quâ ratione inustum antea gregi vulnus sanabit?

De secundo quantum spectat ad casus reservatos diximus supra. Quod si quis sciens & volens sinè approbatione confessiones audisset, teneretur is exitialem hunc dolum resarcire, seu per se ipsum, si potest; seu aperiendo in confessione rem totam Parocho, cujus prudentiæ dimittat hujus suæ confessionis usum. Sic enim fiet ut sub variis prætextibus quædam saltem iterentur confessiones; aut ad minus Pœnitentes novâ donentur

donentur absolutione, quæ in confessa peccata directè cadat, indirectè verò in alia quæ confessa creduntur, & de quibus generalis exigetur contritio. Imò * *si subesset periculum damnationis inprimi, qui morietur cum illa invalida absolutione, vel in casu simili; teneretur Confessor eum admonere etiam cum gravi suo damno.*

Circa tertium caput, dico Confessarium qui Pœniterentes suos induxit in errorem, ex quo sequitur præcepti alicujus violatio, putà qui eos docuit necessarium non esse ut Sacro minoribus Fœstis intersint, &c. tenetur illos dedocere, tum quia tenetur quisque tollere causam mali etiam inculpatè à se positam, tum quia aliqui foret is causa cur gravia præcepta violarentur.

Hinc circa quartum caput Confessarius qui etiam inculpatè Pœnitentem deobligavit à restitutione debitâ, vel ad indebitam obligavit, tenetur, saltem jure charitatis, eum errorem dedocere. Imò videtur ad id ex iustitiâ teneri; & nisi faciat, obligari ad restituendum parti læsæ, non tantum cùm ex malitiâ, vel ex ignorantia, vincibili, vel gravi advertendi negligentia, positivè à restitutione debitâ avertit, vel ad indebitam cōgigit; sed etiam quando solum omisit ex iisdem causis injungere restitutionem. Ratio est imò: quia longè minor est adversarius nobis Theologorum autoritas, quàm pro partibus nostris stantium, quales sunt Molina, Sayr, Navarrus, Sylvius, Habert, Collator Andeg. 2do. Quia ex adversariis Confessarius, si Pœnitenti interroganti an debeat restituere, nihil respondeat, tenetur pro eo restituere; quia qui in hac occasione silet, causa est quadantenus positiva cur Pœnitens non restituat. Atqui hæc ratio coram Deo expensa militat pro casu præsentis. Annon enim Pœnitens Confessarium adit ut ab eo doceatur quâ ratione unicuique reddere debeat quod suum est? Annon se præcisè à restitutione liberum credit, quia hanc sibi non injunxerint Confessarius? Sanè si quis rei de quâ agitur conscius, Pœnitentem faciendæ restitutionis admoneat, is reponet illicò se ab ea liberum esse, cùm Confessarius re totâ auditâ nè verbum quidem habuerit de restitutione.

Quod spectat ad eos qui malè circa numerum & circumstantias peccatorum, circa obligationes statûs, circa fraudes in certis professionibus exerceri solitas interrogant; hi in posterum curare debent ut circa quodcumque peccatum letale, letalisve suspectum inquirant, imò. quoties mente conceptum sit, antequam executioni mandaretur, cùm propositum & executio non possunt una eademque moralis actio censeri: 2do. quoties externus perpetratum: 3to. coram quibus & quot

personis admissum sit, praesertim cum de calumniâ, detracti-
one, impudicitia sermo est: 4to. annon eis stipatum sit loci;
temporis, personae circumstantiis, quae facinus notabiliter ag-
gravant, vel mutant ejus speciem.

Et si autem Confessarius circa haec omnia interrogare debet,
non tamen omnes, vel eodem modo. Plus enim examinandi
sunt rudes quam periti; & qui raro confitentur, quam qui
sapius. Neque etiam interrogandi sunt Poenitentes de his quae
verisimiliter non commiserunt. Hinc ante omnia inquirenda
est aetas Poenitentis, status, officium aut professio; examinan-
dumque prudenter an quae ab ejusdem status personis frequen-
tius committuntur peccata commiserit. Ubi obiter notandum
quandoque interrogandos esse circa quaedam puncta eos etiam
qui pie degere videntur; puta Pastores circa residentiam;
mensarum epulas, Beneficiorum pluralitatem, &c. quia ex iis
nonnulli circa haec quasi inadvertenter hallucinantur. Ceterum
geminanda est attentio quoties de luxuria peccatis agitur, ne
scandalum fiat Poenitenti, aut quae ignorat doceatur. Unde
generatim interrogandus est num turpe quid cogitaverit, num
a cogitatione ad exteriora profecerit, &c. Vide dicta ubi de VI.
Decalogi praecepto. Sed & Confessario cavendum ne inuti-
lia exploret, ne fortunam Poenitentis sciscitetur nisi in ordinem
ad elemosinam, ne interroget nomen ejus, &c. curandum
etiam ut generalem, sed illaso semper confessionis sigillo;
horitiam habeat, tum vitiorum quae in loco ubi degit, domi-
nantur; tum dolorum qui in certis professionibus exercentur.
Haec autem à piis ejusdem artis hominibus ediscet facillime.

Quaes 1mo. Quando adigendus sit Poenitens ad genera-
lem confessionem: R. 1mo. Averti debent à generali con-
fessione, qui pie viventes, eam tantum ex scrupulo iterare vo-
lunt: haec enim confessiones, praeterquam aliae aliis succedunt;
nec pacem conciliant animae; 1mo. multum infumunt tem-
poris quod utilius possit impendi; 2do. multa revocant in
memoriam periculosa: quod, ut vidi, tristes quandoque parit
exitus. Nec refert quod hinc fieri possit, ut non iteretur con-
fessiones quaedam invalidae: hunc enim defectum reparassent
confessiones subsecutae, cum pia confessio incognitis praecedent-
ium confessionum defectibus medeantur.

R. 2do. Generatim iterandam esse mortaliū confessionem;
1mo. quoties absolutio fuit invalida defectu conditionis essen-
tialis: 2do. cum mortalia, vetè quidem, sed indirectè tantum
remissa sunt. Unde qui aliquot ab annis sincerè conversus;
deregat se suam ante conversionem pluries invalidè fuisse ab-
solutum à certis peccatis, quae falsò rarus esse venialia, conti-

cuerat; eadem, licet per pias quæ ex hinc bonâ fide peractæ sunt confessiones dimissa, simulque sacrilegia tunc temporis fortè admittâ, denuò clavibus subicere debet. Neque idè ceteras quas subinde fecit confessiones iterare tenebitur: valent enim aliquando confessiones post confessionem nullam & non repetitam factæ, prout docent Sylvius, Pontas, &c.

R. 3tio. Speciatim adigendos esse ad iterandam confessionem, 1mo. eos qui voluntariè, vel ex defectu idonei examinis, vel ex imperitiâ notabiliter culpabili, peccatum grave, aut ex ignorantia habitum pro gravi reticuerunt: 2do. qui confessi sunt quo tempore primaria Religionis Mysteria ignorabant: 3tio. qui confessionis tempore cor gerebant male affectum, puta qui creaturæ medullis hærebant, aut inimicum odio insequabantur.

Quæres 2do. An ad repetendam confessionem adigendus sit qui injunctam sibi satisfactionem omisit. R. Repetitionem hanc exigendam esse, 1mo. si Pœnitens absolutionis tempore non habuerit sinceram injunctum sibi pensum exequendi voluntatem. 2do. Si Pœnitens per aliquot tantum dies pœnitentiâ suâ defunctus sit, quia valdè suspecta est conversio quæ in re gravissimâ tam cūd tamene facillè deficit. Si tamen miles vel famulus, quia longum iter conficere jussi sunt, Ecclesias non inviserint, vel jejunio defuerint, &c. aliter judicandam erit. Item si Pœnitens sinceram tempore confessionis habuerit satisfaciendi voluntatem, & hanc primum piè executus nonnisi temporis lapsu & per partes abjecerit, non idè erit ad repetendam confessionem cogendus: nec enim quælibet bonæ voluntatis desitio indicium est falsæ conversionis.

Quæres 3tio. An iterandæ confessionis oneri subiaceant qui paulo post absolutionem in peccatum relabuntur. R. affirm. Communiter loquendo: etsi enim vera esse potest; attamen in praxi ut plurimum suspecta esse debet justitia vix perseverans. Quæ secundum Deum tristitia est, ait Apost. II. Cor. 7. pœnitentiâ in salutem stabilem operatur; & hoc sensu omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, I. Joan. 3. Equidem vel ipsi justî concidunt, ut liquet exemplo Davidis & Petri: At, quod annotari meretur, in toto Scripturæ contextu, qui annorum quater millium historiam complectitur, neminem reperies justum qui æqua lapsum inter & pœnitentiâ partitione, frequenter resurrexit. Ergo dubium est an in peccatorum venia non obtinuerint. In hoc autem dubio quis cum salutaris dispendio confessionem suam iterare negligat?

In eo casu vertari merito judicantur qui relapsi sunt, quia ab occasionibus sibi funestis non recessere, & præscripta sibi adversus

adversus peccatum media omiserunt. Quod eos verò qui ad tempus fugerunt occasiones, & injuncta sibi remedia adhibere, examinandum erit 1.º. quoto tempore utrumque hoc præstiterint: 2.º. an in his perseverare faciliè possent: 3.º. an cesserint tentationi, quæ prævideri debuisset, & cum ordinariâ virtute posset superari: 4.º. quale & quantum crimen admiserint. Quo enim minus quis in remediorum usu perstitit, quò remedia hæc servatu erant faciliora, quò magis ordinaria fuit tentatio cui obtemperatum est; eò suspecta magis videbitur conversio.

Dixi iterandam à relapsis confessionem *moraliter loquendo*, quia minus agi potest cum iis qui violenta & extraordinaria tentationi cesserunt, vel qui peccatum à confectis diversum commiserunt. Si enim constat in peccata pluries commissa multò faciliùs prorumpi, constat & hominem verè conversum multò plus cautum esse debere adversus peccata quibus pluries succubuit.

Quæres 4.º. An Confessor aliquando teneatur non aperire Pœnitenti obligationem confessionis generalis instituendæ. R. affirm. Hæc duplici conditione, 1.º. quòd Pœnitens christianè vivat, & in bonâ circa præteritas suas confessiones fide versetur: 2.º. quòd prævideatur ex imponendâ sibi generalis confessionis obligatione peccaturus mortaliter, putà quia nusquam adduci poterit, ut credat se ad illud onus teneri, aut quia ex tentatis olim hujusmodi confessionibus actum sit ut pluries deliquerit letaliter. Ratio est quia Pœnitens indirectè absolutus bonæ suæ fidei dimitti debet in his quæ juris sunt positivi, cum à bonâ illâ fide sine gravi mali periculo averti non potest. Ubi tamen exigit prudentia ut Pœnitens de alicujus suæ confessionis nullitate certior non fiat, ei confessio plus aut minus generalis per modum consilii proponenda est. Quòd si penitus reluctetur, saltèm solerter elicienda erit ab eo, quantum poterit fieri aliqua generalis confessionis species.

Quæres 5.º. Quid præcipuè iis commendandum sit qui extraordinariam confessionem meditantur. R. Hortandos esse sedulò ut magis de plenâ cordis conversione, quam de integrâ peccatorum accusatione solliciti sint. Nusquam malè confitebitur vir sincerè dolens de peccatis; at non rarè malè confitebitur qui singula sua peccata stricte & minutim recenset.

Quæres 6.º. Quomodò peccata confiteri debeant qui frequentè & graviter lapsi generalem exomologesim faciunt. R. iis curandum esse & insistere ut aperiant graviora, cum præcipuis ipsorum circumstantiis; cetera verò cum eorum etiam circumstantibus secundum uniuscujusque speciem certas ad clas-

ses, certumque ad numerum qui verisimilior existimabitur, reducant. Is autem numerus ea etiam complectetur quæ se se memoriæ non obtulerunt, sed probabiliter admissa creduntur. Curandum etiam ut Pœnitens in generali confessione exprimat quamnam moralia necdum confessus sit; 1mo. quia aliqui non possent Minister materiam necessariam discernere ab ea quæ forte necessaria non est; 2do. quia pœnitentiam leviores in. poteret, falsò existimans Pœnitentem peccata hæc jam esse confessum, & pro iis ex Confessoris præscripto satisfecisse.

Quares 7mo. Quâ ratione adduci queat Pœnitens ad generalem confessionem, à quâ plurimum alienus est.

R. Et piè & acriter ei inculcandum esse Christianos plerisque idè perire, quia sibi falsò persuadent se peccatorum veniam consequi, statim ut hæc integrè confessi, eorum absolutionem obtinuerunt, licet mores suos verè non emendaverint. Tum demonstratâ sinceræ conversionis necessitate, inquireret Confessarius an Pœnitens nihil circa præteritas confessiones habeat anxietatis. Si respondeat se generalem confessionem jam antea fecisse, perpendendum erit an ex tunc per notabile tempus, puta duos, tresve menses Christianam vitam & à gravibus, saltem consuetis, immunem duxerit; annon è contra brevi ad pristina, quæ actu confitetur, peccata redierit. Si I. sufficiet ut generalem à tempore relapsûs sui confessionem peragat. Si II. ostendatur generalem hanc cui nititur, confessionem, ad summum esse valoris maximè dubii, & qui mentem tranquillare nequeat. Quod si pergat ab intento Confessarij alienus esse, non erit tunc temporis urgendus, sed monendus leniter ut coram Deo cogitet quam melius sit æternam sibi pacem struere laboris alicujus dispendio, quàm ejusdem laboris horrore subire æternæ reprobationis discrimen. Addetur concessum iri tempus sufficiens; non esse opus illud tam arduum, quam primo intuitu videatur; affore sibi opem Confessarij qui adjuvet in examinè, & interroget.

Quò autem examen illud facilius reddat Confessor, monebit Pœnitentem, ut Dei & Ecclesiæ leges, capitalia peccata, propria sui statûs munia, diversa in quibus vixit loca, diversas quas invisit sodalitates, diversa quæ gessit officia pervolvat. Poterit autem examen istud variis in ætates dividi, percurrendo quidquid à primo rationis usu ad duodenium, à duodenio ad ætatem 17. vel 18. annorum, ab ea ætate ad matrimonii tempus, inde autem ad tempus viduitatis gestum sit mali. Si ordinem hunc sequi non possit rudis Pœnitens, hunc ipsius loco in interrogando sequetur Confessarius, cui & curandum ut Pœni-

tens

tens
peper
Q
stirue
ad eu
esse
rius a
clam
git.
nata
ejusd
ei de
cat:
adda
Q
jus c
det, l
tente
aliqu
iis g
vira
cifige
fieri
temp
convo
Al
sive l
gene
cipia
deter
Q
fessio
apud
R.
num
tum
dign
præ
do i
lariu
man
R.
omn
peter
cato

rens aliena expendat peccata quæ verbis, actionibus, exemplo peperit.

Quares 8vo. An Pœnitens qui generalem confessionem instituere tenetur, omnia peccata sua denuò confiteri debeat, si ad eum quo semper usus est Sacerdotem recurrat. R. Non esse necessum ut peccata hæc denuò accusentur, si Confessarius aliquam adhuc eorum ideam gerat, licet non ita distinctam quam quæ ex confessione ante aliquot dies factâ exurgit. Unde tunc sufficit ut Sacerdos recordetur quàm inordinata fuerit vita Pœnitentis; qui & quandiù perstiterint mali ejusdem habitus; quam proinde pœnitentiam, quæ remedia ei debeat præscribere. Praxis est ut Pœnitens tunc solùm dicat: *Accuso me de peccatis quæ jam confessus sum*; deinde addat peccata omnia, aut in quæ postea prolapsus est.

Quares 9no. An expediat ut Confessor qui ex primâ alicujus confessione generalem confessionem ei necessariam esse videt, hanc ab initio proponat. R. negat. 1mo. Quia hi Pœnitentes non possunt portare modò tale consilium, sed eo territi aliquando à Tribunali planè recedunt. 2do. Quia si primum iis generalis confessio injungatur, toti incumbit in sedulum vix totius examen, vix autem ingement, passionis suas crucifigent, contritionis donum præcabuntur. Adde plerumque fieri ut longum in præcipiis ac prolux confessionis auditione tempus perperam infumat Confessor; quia qui primò seriam conversionem meditari videbantur, media via hærent.

Aliter agendum 1mo. cum personis jam pridem conversis, siue his ob aliquem defectum necessaria judicetur confessio generalis, seu tantùm utilis ad humilitatem, &c. 2do. Si percipiat Confessarius aliquem eo tantùm à plenâ conversione deterreri, quoddam generalis confessionis ideâ terreatur.

Quares 10mo. An satius sit ut Pœnitens generalem confessionem instituât apud ordinarium suum Directorem, quàm apud alium; numque generatim expediat mutare Confessarium.

R. 1mo. In genere curandum esse Pœnitenti, ut verè bonum, prudentem & doctum Confessorem inquirat. Is autem tum ex propriis, tum ex eorum, quos regit, fructibus non agrè dignoscitur. Neque negligenda in re tanti momenti oratio, præsertim quia quandoque qui plures sanctè regit, uni regendo impar est. eò quòd statum ejus non capiat. Quoti singularium orationis viarum imperiti, id quod ignorant blasphemant!

R. 2do. Eum qui ad Confessarium recurrit eo quia pene omnes miserè facilitate abiecit, peccare letaliter, & ad repetendas confessiones teneri, quia gravi Sacerdoti hujus peccato cooperatur.

D;

R.

R. 3tio. Eum qui prudentem nactus est confessarium; eidem constanter adharere debere. Qui enim Pœnitens indolem, habitus, tentationes apprimè novit, remedia magis idonea suoministrat, quàm qui parum eundem cognoscit. * In arduis tamen casibus licet alium à Confessario consulere; nec enim omnia videt oculus omnis.

R. 4to. Deficiendum à Confessario, non modò qui errorem inspirare nititur, aut ad pravam quid sollicitat, sed & qui nimis est nostri assentator &c. Quòd si Pœnitens novisset se tali Confessario semper usurum esse, vituperio dignior foret quàm laude. Potest tamen Confessor exigere ut Pœnitens ad se per aliquot tempus redeat, cum ex generali aut apertiori ejus confessione intelligit eum certis indigere consiliis, aut certâ ratione esse dirigendum; aut, si ad alium recurrat, in scrupulis fovendum esse, &c.

R. 5to. Novum Pœnitentem benignè interrogandum esse cur ab ordinario suo Directore recedat; & si nihil alleget solidi, hortandum ut ad eum, si nihil aliunde obsit, revertatur: hortandum, inquam, non urgendum acriter; tum quia hæc communis est timoratorum praxis; tum quia non rarò sit ut Vires unius magis quàm alterius ministerio faveat. Duris agendum cum illo devotarum grege quæ omnes Parochia vel Urbis Ministros decurrunt animo levitatis.

R. 6to. Pœnitentes qui apud priorem Confessarium, ceteroqui non ineptum, generalem nuper exomologesiam fecerunt, cujus suspecta sit sinceritas, ad eum remittendos esse ad tempus, ut novâ absolutione suppleat defectum præcedentis; aliàs enim, quod semper durum est & aliquando periculosum, ad ejusdem confessionis iterationem tenerentur. Postea verò à novo Directore recipi poterunt, si id è bono ipsorum esse credat.

Quæres 1mo. An qui impostam sibi generali in confessione pœnitentiam mutare cupit, confessionem hanc iterare teneatur, si ad eundem Confessarium pro commutatione hæc recurrere nolit aut non possit. R. Casum hunc à nobis expensum fuisse, Tom. I. pag. 465. ubi multa ad hanc Pœnitentiæ partem spectantia tetigimus, quæ reperi præcamur.

Ex dictis Tom. II. ubi de Charitate, inferri potest quando Sacerdos simplex ob necessitatis casum confessiones excipere teneatur.

§. X. De Sigillo Confessionis.

Sigillum definitur: Religiosa obligatio servandi secretum circa ea quæ

* Babin.

ea quæ per Confessionem sacramentalem, vel occasione ejus quocumque modo cognita sunt.

Quares 1mo. Quo jure Sacerdos ad sigillum teneatur.

R. Tenèri jure naturali, divino & Ecclesiastico.

Prob. 1. pars. Quia Sacerdos confessionis secretum prodere nequit sinè gravi præjudicio, tum charitatis, cùm veter charitas nè quod nobis fieri nolumus, faciamus alteri; tum justitiæ, quia secreti fidem ad minus tacite sponder qui confessionem alterius excipit; tum veritatis, cùm revelando detegat ut homo, quæ juxta D. Thomam, non scit ut homo *sed ut Deus*, seu ut vices Dei gerens; tum & alienæ salutis, quia sigilli proditio in causa foret cur multi, nisi omnes, à confessione detererentur.

Prob. 2. pars. Quia sigilli obligatio ex ipsa Sacramenti institutione oritur: Christus enim confessionem instituendo, voluit efficaciter eam frequentari. Ergo imperare debuit sigillum. Ecquis amplexus fuisset Religionem in quâ Pœnitens non modò intima quæque sua referare teneretur: sed & ex eorum revelatione infamari.

Prob. 3. pars. Ex gravibus pœnis quas Ecclesia violatoribus sigilli decrevit. *Caveat omnino Sacerdos*, ait Innocentius III. *Can. Omnis utriusque sexûs, &c.* nè verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem; sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ullâ expressione personæ cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiâ judicio sibi detectum præsumpsit revelare, non solum Sacerdotali Officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in artum Monasterium detrudendum. *Gravius enim peccat Sacerdos qui peccatum revelat, quàm homo qui committit*, ait alibi idem Pontifex. Hinc mori maluit, quam ad impiæ Vencellæ minas Imperatricis confessionem revelare S. Joannes Nepomuc.

Obj. Arcta silentii lex quam sancimus, 1mo. Pœnitentis saluti adversa foret; cùm filius quandoque nonnisi à patre efficaciter corripi valeat. 2do. Et saluti multitudinis; ut si Provincia tota ferro devastanda sit, nisi venialis culpa, putâ ejus qui ex levitate Epistolam resignavit, Magistratibus aperiantur. 3tio. Et Sacramenti reverentiæ; ut si ea quam ex fratris confessione graviter ream cognoscis, Sacramento abutâ sit, nisi significes te crimen ejus compertum habere. R. Custodiam Sacramenti, quod sinè inviolatâ sigilli lege stare non potest, bonum esse longè majus, quàm facinorosi, ejusve complicitis emendationem, ceteroqui plurimum incertam; imò quam provinciæ totius conservationem. Adde quòd qui usam

fracto sigillo Provinciam conservaret, eo ipso perdere posset innumeras; quia nemo jam iniqua quæ animo meditaretur consilia resereret Sacerdoti, si hæc ab ipso revelari posse suspicaretur. Quoti autem per Confessarios ab iniqua machinatione retrahuntur!

Quares 2do. Quomodo obliget lex secreti. R. Eam in quâcumque materiâ obligare sub mortali. Quia venialis culpæ revelatio, licet gravem Pœnitenti infamiam non inurat, gravem semper in Sacramentum irreverentiam invehit, cum homines à valdè utili venialium confessione retrahat, imò & mortalium; cum Pœnitentes multi venialia habent pro mortalibus; & aliquando malit, miles v. g. grave suum revelari, putà duellum, quàm veniale aliquod, putà invidiam in commilitonem. Sola igitur in præsens excusare potest inadvertentia, ut cum quis quæ audivit, vidisse ratus, aliis renuntiat. Verùm, si usquam, certè cum de Pœnitentium defectibus agitur, vigili opus est attentione.

Hinc colliges cum Sylvio Confessarios qui simul plures audiunt pueros doli capaces aut de quibus dubium sit an doli capaces sint, gravis sacrilegii reos esse; quia pueros illos mortaliter exponunt pericula peccata sociorum revelandi.

Hic duo not. 1mo. ad sigillum pertinere id etiam quoddam statim ab absolutione dicitur velut præcedentium appendix; cum ad idem iudicium moraliter spectet, & aperiatur Ministro, quâ tali. 2do. Sigilli legem extendi non solum ad gravia vel venialia, sed & ad eorum etiam objecta, circumstantias, expositiva quædam, ea demum quæ Pœnitentem aut alium etiam indirectè infamarent; quia nihil horum revelari potest, quin confessio Pœnitenti vel alii reddatur onerosa.

Dixi 1mo. *Gravia vel venialia*, quia non licet ullum Pœnitentis grave vel leve delictum in specie revelare, putà quoddam is vel illa mendacium officiosum confessi sint. Imò nè in genere quidem dici velim: *Joannes veniale quoddam deposuit*; sunt enim timorati vel scrupulosi, qui meras imperfectiones aut tentationes seriò & flebiliter confitentur. Item nec revelanda seu quæ quis falso credidit esse peccata; seu tentationes quæ ad peccatum excitant. Sanè quæ adversus pudicitiam crebrò tentatur virgo sapiens, ægre feret id propalari.

Dixi 2do. *Circumstantias*, etiam quæ peccatum insigniter minuant: ut quoddam Petrus à Mævio quidem occisus sit, sed inculpabiliter ebrio. Sanè plus credetur homicidium, quàm nulpabilis ebrietas, quæ ad excusationem ficta censetur.

Dixi 3tio. *Et peccatorum objecta*. Unde si Joannes confessus sit se uxorem percussisse, quia turpiter inventam: se ab ea castitatis

castitatis votum habente debitum exegisse; & percussio, & obiectum ejus, & votum, manent sub sigillo. Quin & viri graves eos improbant qui dicunt suas & aliorum Confessarium aures perpetuis contra hoc aut illud scandalum oblocutionibus vexari. Ut ut est, auro contra æstimari debet hæc Regula; CONFESSARIUM NUNQUAM SILENTII, SÆPE SERMONIS PŒNITEBIT.

Dixi 4to. *Et expositiva quædam peccatorum, non tamen omnia, sed quæ Pœnitenti nocere possent etiam ex sola hominum malignitate; ut quod eunuchus sit, spurius, pauper, quod in arte sua rudis, quod Civili quopiam aut morali defectu laboret, quod scrupulosus, arrogans, quod aures Confessarii minutis suis obtundat, &c.* Cetera quæ, licet ad Confessionem præambula, eidem planè extranea sunt, & per accidens in loca nesciuntur, * *non videntur committi sub sigillo.* Unde non peccat qui dicit se hodie audisse Dominum hujus castelli, &c. nisi forrè hinc conjici possit eum quæ talem deliquisse, putà quia dignitatem suam celare consuevit.

Dixi 5to. *Ea quæ Pœnitentem infamarent; qualia sunt non modo quod puella uterum gerat, quod is à Judæis oriundus sit; sed etiam quæ attenta sæculi nequitia, ludibrio exponunt, ut quod Pœnitens visiones habeat, quod Angeli colloquio fruatur, &c.* Horum enim revelatio Pœnitenti molestiam, despectum à plebeculâ, & apud viros graves suspicionem movere potest, quod ipse vidi; & insuper Pœnitenti superbix occasio esse potest. Quæ verò in argumentum mali trahi nequeunt, ut balbuties & surditas Pœnitentis, non cadunt sub sigillum, nisi ex modo loquendi colligi posset Pœnitentem multa vel gravia commisisse.

Dixi 6to. *Vel quæ aliū à Pœnitente infamarent; etsi fortè cederent in honorem Pœnitentis.* Hinc inutiles proci ad labefactandam virginis pudicitiam conatus recensere non potes, quia hinc ad minus fiet ut aliqui à confessione retrahantur. Imò fieri poterit ut quæ te sensit revelatorem in hoc casu noras quæ sibi struuntur insidias aperire non auit, & sapientibus destituta consiliis, non eadem quæ prius virtute rennatur.

Dixi 7mo. *Quæ aliū infamarent, etiam indirectè.* Hinc arguendi qui sic laudant sanctitatem unius, ut inde colligi possit alios non æquè sanctos esse. Imò licet res non careat exemplis, nolim de quibusdam valdè piis dicere, vix in eorum confessionibus occurrere materiam absolutionis; eosdem ad obitum usque sedulos fuisse virginitatis custodes, &c. Hæc enim videntur reticenda seu dum vivunt, quia scriptum est neminem ante mortem, facillè laudandum esse; seu postquam de-

functi sunt, 1mo. quia dum unus laudatur præ ceteris, tacita quadam in mente exurgit comparatio ejus cum aliis qui eodem uti Confessario dignoscuntur. 2do. Qui mirabilia de uno loquitur, circa alium fortè hypocritam indiscretè interrogari potest; indè autem ambages.

Quæres 3tio. An lex sigilli, etiam quoad mortuos, Confessarium liget. R. affirmat. 1mo. Quia æternum pro utroque statu silentium pronuntiat Sacerdos: 2do quia si scirent Fideles futurum ut post mortem revelaretur sua turpitude, nemo vivens confiteretur: Hinc qui ex solâ confessione didicit puellam esse gravidam, non potest sine consensu ejus id, ipsa defunctâ, aperire, ut per baptismum proli consulatur. Ei tamen, nisi hoc vel à te declarari permittat, vel, quod melius fuerit, alii extra confessionem declarer, absolutionem impendere non poteris, ut quæ temporale famæ tuæ bonum æterno infantis bono anteponat. Quod si puella hæc in extremis Confessarium revocari jussisset, qui eam reperisset omni sensu destitutam, non posset is secretum ejus prodere: nec enim in re tanti momenti sufficit licentia præsumpta, sed requiritur expressa. Ei tamen impendenda foret absolutio, quia ad hanc sufficit aliqua contritionis præsumptio.

Quæres 4to. Ex quâ confessione oriatur sigilli vinculum. R. Illud nasci ex omni & solâ confessione sacramentali, seu ex ea quæ fit apud Sacerdotem verum vel existimatum, animo obtinendæ aliquando absolutionis. Ratio est, quia Christus, qui solam tantum confessionem sacramentalem perpetuè voluit subsistere, ei soli alligavit legem sigilli. Potest tamen ex confessione non Sacramentali seu derisorîâ nasci quædam secreti naturalis obligatio: quia sunt quædam quæ, licet malâ tantum fide in confessione aperta, vix revelari possint sine gravi multitudinis offensione.

Dixi 1mo. *Ex confessione facta apud Sacerdotem*, quia ex confessione apud Laicum peractâ in casu necessitatis, uti D. Thomæ auctore moris erat, oritur quidem gravissima secreti naturalis obligatio, sed non vinculum sigilli; nisi eo fiat animo ut Sacerdoti superventuro aperiatur, quia audiens tunc induit rationem interpretis.

Dixi 2do. *Verum vel existimatum*. Unde confessio ei facta, qui falso creditur Sacerdos, vel approbatus, utpotè in intentione sacramentalis sigillam parit.

Dixi 3tio. *Animo obtinendæ absolutionis*, seu hanc nunc recipere intendat Pœnitens, seu Confessarii monitis juvari velit ad eam recipiendam.

Hinc generatim non subjacet sigillo confessio ad illadendum

dum vel subornandum Confessorem facta, licet ei quædam vera vel ficta admisceantur peccata, ut ea confessionis speciem præferens, sigilli obligationem inducat. Ita docent omnes gentium omnium Theologi. In his tamen occasionibus cautè procedendum est, & videndum 1mo. an confitens consilium animo fixum apertiat, tantumque Confessorem seducere velit; annon gravem tentationem referet cui medelam quærat: tunc enim non detineret confessio esse sacramentalis, etiamsi postea crimen perficeretur. 2do. Cùm nec Ecclesiastica lex nec Civilis ferat ut denuntietur crimen quod probari nequit; si de avertendo gravi damno ageretur, utendum esset monitione generali, quæ sic crimen averteret, ut simul consuleret criminolo. Quanquam & ipse criminis artifex detegi possit, si nihil inde denuntiatori Confessario immineat mali.

Dixi 4to. *Potest tamen ex confessione non sacramentali nasci quædam secreti naturalis obligatio &c.* Rarissimè enim utendum cognitione per confessionem etiam minimè sacramentalem paria: quia cui Religio tunc temporis non imperat silentium, imperat prudentia. Unde extra casus hæreseos, aut conspirationis in Principem, quæ immane multitudini præjudicium inferunt, alto præmendum est silentio crimen privatum ad quod in Tribunali sollicitati sumus: quia fideles severiori sigillo affectu mirè turbantur, si quod in aures Confessarii dictum est, evulgari detegant.

Quares 4to. An alii præter Confessionem teneantur ad sigillum. R. affirm. Quia sigilli lex instituta est nè confessio minimum onerosa reddatur: ad id autem necesse fuit, ut secreto ejus adstringerentur ii omnes, ad quos devenit notitia ejus.

Hinc sigillo tenentur, 1mo. Confessor etiam fictus, seu is qui cùm non sit Sacerdos, * gerit se pro Sacerdote; 2do. Superior verus vel exstirpatus ad quem Pœnitens vel Confessarius pro reservato casu confugit extra confessionem; quia petita hæc à reservatis absolvendi facultas, si à Pœnitente fiat, est inchoata confessio; si autem ab ipso Sacerdote, à confessione inchoatâ promanat. 3tio. Qui alterius confessionem audit, vel fortuito, vel de industria, quod grave est sacrilegium; vel eam ex verbis, aut gestibus Confessarii intellexit. Idem est de his quibus eadem confessio ab hujusmodi auditore revelaretur, etiamsi innumeris revelata esset. ** *Res enim hæc transit cum onere suo.* 4to. Interpretes, quia is non aliam habet notitiam, nisi quam accipit ut organum medium, per quod loquitur Pœnitens & audit Confessarius: hæc porro notitia tota est sacramentalis. Idem est de amico, amico aut rudis

* Sylvius. ** Sylvius.

dis alicujus confessionem scribente. 5to. Judex aut Superior statim ut vident, delictum quod punituri erant, ex confessione sola innotuisse, tenentur reum ejusque complices, nisi aliunde horum facinus compererint, intactos relinquere: si enim vel levissimè plectant, sigillum violant in actu exercito. Imò nec inter se, nec cum Pœnitente, nec cum aliis qui rem propriis oculis vidère, ex sola sua confessionis notitia loqui possunt, sicut nec cum iis loqui posset Confessarius: quia scientia ex confessione resultans indelebilem sigilli characterem secum defert, nisi jure suo cedat Pœnitens. 6to. Qui reperit chartam ubi descripta est peccatorum confessio, seu facta, seu facienda, non modò ad naturale secretum gravissimè tenetur, ut fatentur, omnes; sed probabilius ad sacramentale. Quia scriptio hæc, licet non sit confessio actualis, est tamen quædam confessionis internuntia, seu confessio inchoata. 7mo. Eadem sigilli lege tenentur ii coram quibus ex necessitate, puta naufragii vel pestis tempore, fit confessio sacramentalis. Aliud fuerit, si Pœnitens, sui ipsius humiliandi causa, ultrò peccata sua coram aliquibus confiteatur. Suberit hic tamen naturalis secreti vinculum, si, quod præsumi debet, non consenserit Pœnitens, ut quæ amicis pandit, ad alios defluant. 8vo. Tenetur & consiliarius, seu is omnis, quem vel durante confessione, vel post ipsam consulit Sacerdos, sive ex licentia Pœnitentis, sive circa ipsam.

Hic not. 1mo. Quodd si ex consilii petitione innotescere possit delictum Pœnitentis in uno loco, ad alterius loci incolam sit recurrendum: si verò urgeat tempus, ut in moribundo, levatis ad Cælum oculis res tora divinæ misericordiæ committenda est, agendumque id quod melius & utilius videatur. 2do. Nusquam declarandum esse Pœnitentem sine expressa, & nullatenus extorta ejusdem licentia. Unde si conjux à marito, vel Novicius à Magistro coacti facultatem Confessori darent revelandi peccata sua, non posset illa revelare. Quin nequidem Confessarii duo qui eandem ejusdem confessionem excepere, de ea inter se consilii captandi gratia loqui possunt: nisi in id liberè consenserit Pœnitens: Alioqui uterque fracti sigilli reus erit.

Sed an potest Sacerdos extra Tribunal loqui cum Pœnitente de auditis in Confessione? R. Non esse redarguendum qui simpliciter dicit se absolutionem non dedisse seu ex oblivione, seu ex ignoto sibi jurisdictionis defectu: in hoc enim nulla est delicti manifestatio. Ast extra casum hunc non licet, nisi petita & obtenta venia, extra Tribunal loqui de iis quæ sub sigillum cadunt. Sive enim tunc Sacerdos propriè sigillum non

non
doce
pœn
Et v
palat
qui
ant,
met
depi
tivity
rim
in g
audi
retin
N
nisi
aur
& n
fion
C
rmo
doq
gust
ram
gill
est.
ad
con
cio,
den
vict
plu
do
nun
Ver
fict
tru
C
dir
con
pec
na
tim

non frangat, ut volunt multi; quia secretum non violat, qui cum auctore secretiloquitur, sed qui cum aliis, sive frangat, ut docent Sconistæ, constat Sacerdotem qui extra Tribunal sua pœnitenti peccata revocat, confessionem ipsi reddere invisam. Et verò qui vix in angulo peccata sua detegunt, an eadem sibi palam recantari non agrè ferant? Unde in hac parte peccant, qui è sacro suggestu delicta quidam tot circumstantiis delineant, ut pœnitens sua sibi objici peccata non imprudenter existimet. Sed non minus cavendum auditori ne temerè judicet se depictum ex concione, quæ quandoque pluribus ante ipsius nativitatem annis elaborata est fortè & ab alio emptæ. Adde- rim consultum esse ultra quam dici possit, ut nusquam, ac nè in genere quidem, misceantur coram secularibus sermones de auditu in confessione. Hinc enim tacitè inferunt peccata sua retineri, & se propterea contemnunt.

Nota: si Sacerdos peccatum suum confiteri non possit, nisi aperiat peccatum quod in Confessione audit, & cujus auctor à Confessario intelligendus sit; debet peccatum illud hic & nunc reticere quia fortius est vinculum sigilli, quam confessionis integritas.

Quæres. 1to. an pœnitens etiam sigillo teneatur. R. negat. 1mo. enim non tenetur respectu peccatorum suorum quæ quandoque sui deprimendi causa palam aperire potest, ut sua Augustinus; quandoque jure naturali reticere tenetur, ne se perperam infamet. 2do. Nec tenetur respectu Confessarii, quia sigillum non in hujus, sed solius pœnitentis gratiam institutum est. Tenetur tamen ex charitate, grati animi sensu & justitiâ ad secretum circa ea quæ sine injuria Directoris sui dimitto aut contra legitimam ejus voluntatem vel sine Sacramenti præjudicio, revelare non potest. Unde peccant qui quæstiones sibi prudenter factas, monita pie data, satisfactiones impositas, quæ graviores apparent, quia nesciunt quibus de causis impositæ sint, ut plurimum deridendo, eruciant. Quod si Confessarius hæresim doceat, à Sacramentorum usu avertat, ad turpia sollicitè; denuntiandus erit Prælato si malum aliter certo averti non possit. Verum hic, si uspiam, sagacitate indigent Superiores cum sub fictitiæ sollicitationis prætextu vel ipse Joseph in carcerem detru-di possit.

Quæres. 6to. quotupliciter violetur sigillum. R. frangi vel *directè*, cum expressis verbis de aliquo etiam mortuo, vel ejus complice, per solam confessionem cognito dicitur, quod tale peccatum seu mortale, seu veniale in particulari, puta mendacium commiserit; vel *indirectè*, ut 1mo. cum Minister, etsi generatim seu intra, seu extra concionem iis pœnitentem coloribus illinit;

illinit, qui si certam peccati notitiam non præbent at suspicionem ejus inducunt. 2do. cum auditis paucorum confessionibus dicit, etiam tacito personæ nomine, se tale peccatum audisse. Jam enim singuli ex indiscreta hujusmodi locutione aliquid patiuntur suspicionis. 3tio. cum Religiosi alicujus aut Canonici innominati crimen referendo, ejus Ordinem vel Capitulum nominat. Hinc enim fuit ignominia & Ordinis, quod per se solum grave est; & ipsius Pœnitentis qui est pars illius. 4to. cum in loco præsertim angusto ubi confessiones excepti vigere ait furta, molliem in juvenibus, in conjugatis adulteria. Hæc enim nisi aliunde publica sint, gravem toti aspergunt Communitati notam, quæ in singula ejus membra refuit. Imo nota hæc per publicum rumorem, nolim referri ut nota per confessionem: Hujus enim testimonium longè gravius est quam rumoris publici qui sæpe fallit. 5to. cum ^{*} *verbo vel signo, vel alio quovis modo prodit aliquatenus peccatum*, etsi aliunde iis cognitum coram quibus loquitur. Quare graviter delinquit, nisi excuset inadvertentia serio cavenda, tum qui tanto cum actu loquitur in confessionalis, ut suspicentur adstantes grave quid depositum fuisse; tum qui pœnitentem, quicum ante confessionem amice tractabat tristi & acerbo inspicit oculo, & scelestam vitam exprobrante. 6to. cum ait se talem ad certum tempus distulisse, vel talem dedisse pœnitentiam, quæ cum gravis peccati suspensionem jure vel immerito inducit. 7mo. cum è pœnitentibus suis unum vel unam impense celebrat, quoddam tantum venialia confiteatur sic enim alii graviora deponere intelliguntur. Imo, etsi non violat sigillum, qui solerter tacitis persona & loco, peccata quadam præcise refert ut in confessione audita, est tamen hic nonnihil quod male & moleste sonet, præsertim quoad Lucos facile in his rebus scandali capaces. Præterea fieri potest ut ex variis quæ secum invicem contra frem omnium conferuntur circumstantiis detegatur reus peccati generationem tantum expressi. Sic dicit pœnitens quæpiam: Ego prima omnium apud Joannem deposui peccata; & aliquantò post nescius hujusce dicti Confessor dicit: Quam primam addivi, adulterii rea erat; & hinc fiet, quod semel factum est, ut utriusque voces consocians maritus, pugione uxorem confodiat.

Quares. 7mo. quid respondere debeat Confessarius cum interrogatur 1mo. an ejus Pœnitens tale crimen commiserit. 2do. an huic vel illi dederit absolutionem. Quæstio procedit de crimine per solam confessionem cognito. Qui enim facinus sibi postea confessum, vel perpetrari vidit vel à testi-

bus

* Conc. Later.

bus
ut t
filia
dicit
exist
R
ri p
mo
nihil
Sacer
vi l
terro
mo,
S
Mir
nem
part
cus,
ad l
in u
effe
in r
N
Spon
quia
rauc
lofe
resp
quic
Pard
fus
um
qui
tur,
R
lem
tus
pro
Uno
rit p
den
inju
S
*

bus fide dignis audit, sua hac notitia exterius uti potest; ita ut tamen cognitionis extra Tribunal partræ limites non transfiliat, seu quidpiam addendo quod ex sola confessione audierit, seu firmiter asserendo quod ante confessionem dubium existimabat.

R. ad 1. neque in hoc, neque in ullo alio casu revelari possit confessionem pœnitentis. Unde tunc adhibenda erit modesta hæc responsio: *Quoties de pœnitentibus meis agitur, nihil aliud possum quàm conticere.* Quanquam potest tunc Sacerdos ex omnium confesso dicere, *Nescio, vel non audi vi hoc peccatum.* Quia qui interrogatur, humano more interrogatur, p̄inde ut homo. Atqui Minister non scit ut homo, sed ut Deus; uti docent omnes cum S. Thoma.

Quod si interrogans inique inquirat quid audieris ut Dux Minister; ei, si Tyrannus sit infidelis respondendum est, * *Religionem Christianam præcipere de sacramentali confessione in neutram partem quidquam esse loquendum.* Si vero est malus Catholicus, Confessor si rem audierit, si non, reponet: *Non est jas ut ad istam sacrilegam interrogationem quidquam respondeatur. Et in utroque casu si Tyrannus mortem illi Sacerdoti cominaretur illa esset potius oppetenda, quam verbum ullum proferendum, quod in revelationem Sacramenti confessionis vergeret.*

Neque si pœnitentis innocentiam noverit Confessarius respondere potest se crimen ipsi impactum non audivisse. Imo, quia nemini ullam de auditis vel non auditis in confessione rationem reddere debet. 2do. quia primum de innocente dolote interrogatus statim de nocente suspecto interrogaretur; responsique incertus proderet vel hæsitando, quem ne minimum quidem prodere debet. Imo si Sacerdos sit Pastor, & eo titulo Parochianorum suorum Consiliarius, & in testimonium adversus quempiam ex ipsis vocetur, opponet Judici Pastorale suum munus, ex quo gaudere debet privilegio Advocatorum, qui incommunes sunt à ferendo adversus eos à quibus consuluntur, testimonio.

R. ad 2. quod etsi dici potest, Titium non absolvi, quia generalem suam confessionem hodie perficere noluit: vel quia alio vocatus sum, & aberat; cum redii; semper consultius erit generatim protestari, se nunquam de pœnitente vel absolutione ejus loqui. Unde si Superior conqueratur quod Sacerdos publicum absolverit peccatorem, qui ad Sacra palam accessit simpliciter respondendum: *Non licet mihi dicta & acta in confessione revelare sine injuria Sacramenti.*

Si is, cui negata est absolutio, confessionis factæ schedulam,

petat

perat; censet Nat. Alexander, eum à quo hæc denegatur, fracti sigilli reum non esse; quia nihil facit ex quo alter directe vel indirecte possit cognoscere delicta Pœnitentis. At malim dicere cum Sambovio, 1mo. non posse Parochos inter conveniri ut iis solum dentur schedula quibus impensa fuerit absolutio: Sic enim aperte revelaretur prava ceterorum dispositio. 2do. Ubi firmata est id genus schedulerum constitutio, eas nemini confesso (generatim loquendo) esse denegandas. Si enim illis solum dentur, qui sacra mensa digni sunt, ceteri ea indigni statim judicabuntur. Dixi, *generatim loquendo*. Reipsa enim peccatori publico, modo indubie tali, seu intus converso, seu non, denegandæ forent, donec datum scandalum reparare incepisset. Neque tunc negarentur ex scientia in confessione parata, sed ex publica cognitione. In eo autem casu satius iudicaverim, hunc bonæ vel malæ fidei Pœnitentem ante confessionis initium futuræ huius denegationis admonere:

Quæres. 8vo. an Confessor uti possit scientia per confessionem habita ad avertendum grave sui vel alterius damnum. R. 1mo: ** Nec verbo nec facto nec nutu, nec aliquo signo licet in aliquo casu, quantumvis Ecclesiæ vel Reipublicæ damno, revelare confessionem.* Prob. 1mo. quod juris est divini nullam patitur exceptionem nisi in casibus eodem jure divino exceptis: Atqui præfati casus, nec in Scriptura, nec in Traditione excepti sunt: sed è contra. 2do. non sunt faciendæ mala ut eveniant bonæ; præsertim cum bona hæc longe minora sunt malis, & per mala hæc comparari non possunt. Atqui 1mo. revelatio confessionis de se ingens est sacrilegium. 2do. Bonum quod per mali huius viam obtinere, ut longe minus foret ipso malo. Quid enim est unius v. g. urbis conservatio comparate ad subversionem Sacramenti, quo semel sublato tot hominum millia in æternum perirent? Nec bonum illud compararetur: Equis immane necandi Principis consilium versans animo, id aperiat Sacerdoti, à quo se statim prodendum esse intelligat. Contrà verò, si persuasus est, ut esse debet, premiendum esse silentio quicquid diceret, tentationem suam candide referat; quæ profundè cognita horrorem sceleris, parata eidem supplicia, infantis familiæ probrum aliaque, quæ saxeum pectus emolliant suaviter ac fortiter exhibebit Confessor. Tum solus in lacrymas per Christi viscera hortabitur ut à sacrilego facinore abstinere; inopi temporum duritiem conquerenti de suo etiam necessario providebit, &c.

R. 2do. Ne ad servandam quidem vitam licet uti confessionis notitia, v. g. abstinere à celebrando, ne ex venenato calice

moriaris

* S. Thomæ

moria
latio,
casu
indire
ris co
qui à
tellig
conn
æque
famo
Co
latio,
idcirco
rem.
multu
illius
spon
prop
prop
tas p
pericu

Q
negat
pingi
inani
qui i
zio.
inten

R.
lumin
vim
ment
viden

R.
fessio
rà q
Sacer
fessio
nota
ter.

R.
fessio
dore

M
* L

moriaris. Nusquam enim licita est indirecta confessionis revelatio, etiam ad propriam vitam tuendam sicut nec in eodem casu unquam licita est fornicatio. Atqui in præsentî occurrit indirecta confessionis revelatio. Si qui enim sint hujus facinoris complices, si ut videbunt Sacerdotem Alba jam indutum, qui à necessaria Mîsâ abstinere, vel aliud vinum apponit, intelligunt huic delectam esse machinationem suam. Si vero continens unus sit sceleris artifex (quod vix supponi possit) is æque percipiet, confessionem suam Sacerdoti prodesse, adeoque famosam sigilli illam legem in irritum deduci.

Confirm. 1mo. quia si nulla sit in eo casu indirecta revelatio, licebit tunc Sacerdoti fugere, tamen si sciat pœnitentem idcirco à complicitibus interficiendum esse vel secreti proditorum. Atqui consequens absurdum est, ut notat Suarez: *quia multum derogat huic Sacramento, quod aliquis possit ratione illius tam grave detrimentum pati.* 2do. si licet Carthusiensis spondere abstinentiam à carnibus, etiam cum dispendio vitæ propter commune Religionis suæ bonum; * *quanto magis propter commune bonum Sacramenti adeo necessarii potuit necessitas publica obligare ad celandam confessionem etiam cum vitæ periculo.*

Quæres. 9no. quid facto opus sit, 1mo. cum Pœnitens ob negitiam sibi absolutionem, gravem confessario calumniam impingit. 2do. An possit Sacerdos Tribunal non adire, ne tempus inaniter terat cum hypoerita, ex præviis confessionibus cognito qui insulsa multa recenset, sine ullo emendationis proposito. 3tio. An fugere possit, cum sibi mors, quia absolutionem negat intentatur.

R. ad 1. non licere Confessario tueri se manifestando calumnix causam, negationem videlicet absolutionis. Etenim vim vi repellere licet, non tamen cum revelatione Sacramento injuriosa. Aliter ergo secundum jura, famæ suæ providendum.

R. ad 2. vel Pœnitens simulate confitetur; & tunc confessio ejus non est sacramentalis: vel quamvis indispositus, putat quia restituere non vult, verè confitetur; & tunc vocatus Sacerdos ire tenetur. Poterit tamen, ait Logos, statim initio confessionis cum dimittere, reddendo ei rationem, dummodo id sine nota fieri possit; & petere ne iterum eum vocari faciat inutiliter.

R. ad 3. affirmat. quia hæc mortis comminatio non est confessionis istius materia, sed peccatum in Tribunali coram Sacerdote perpetratum. Unde sicut is effugere potest cum gladium

Moral. Tom. IV

§. E.

distin-

* Lugo.

distringit Pœnitens, sic & cum distringendi minas intentat. Non tamen licebit dicere, eum tibi mortem comminatum esse, quia absolutionem negasti.

Quæres. 1mo. an confessionis scientia uti liceat.

Certum est non omnem confessionis usum Confessario interdiktum esse. Potest enim 1mo. pro Pœnitente DEUM precari 2do. in dubiis virum doctum consulere, secluso semper quocumque manifestationis periculo. 3uo. ex unius confessione alium circa quædam necessaria vel utilia interrogare, modo quod facile est, non intelligat is unde ad huiusmodi interrogationes moveatur Confessor. 4to. propriam suam emendare agendi rationem cum ex duritie sua, vel quodam deridendi modo murmura & aliquod personæ scrupulosæ scandalum enatci animadvertit. 5to. rebus propriis diligentius invigilare, non quidem quantum ad ancillam, quæ furtum suum confessa, illico animadvertit illud sibi tacite exprobrari; sed quantum ad alios, quibus locum oppleri intelligit, nebulones. Ratio est quia in his ut iacent, nihil est quod speciem ferat revelationis, nihil unde fiat Sacramento injuria, nihil quod ab eo remove possit.

Tota igitur quaestio est an Sacerdos scientia è confessione parva uti possit ad exterius regimen. Illud autem regimen, vel à Pœnitente anic adverti potest, puta si confessus se noctu è domo egredi, fores præter morem occlusas inveniat; vel à nemine intelligi potest, puta si Superior Pœnitenti non conferat officium, quod ei sola mente destinaverat.

R Nullatenus in utroque casu scientia per confessionem habita uti licitum est.

Prob. 1mo. ex Decreto Clementis VIII. an. 1594. ubi sic: *Tam Superiores pro tempore existentes quam Confessarii, qui postea ad Superioris gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne, ea notitia, quam de aliorum peccatis habuerint, ad exteriorum gubernationem utantur.* Atqui hæc decisio, licet directe spectet Communitatum Superiores, Confessarios ceteros non minus afficit ex identitate rationis: quia eadem & forte majora ex huius scientiæ usu apud seculares, qui minus humilitatis & obedientiæ habent, quam apud Religiosos nascerentur incommoda. Hinc à S. Congregatione proscripta est an. 1682. hæc Propositio: *Scientia ex confessione acquisita uti licet modo fiat sine directa aut indirecta revelatione & gravamine pœnitentis nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur in cujus comparatione prius meritò condemnatur.*

Prob. 2do. Non potest admitti opinio, quæ Sacramentum in pœnitentis levamen insitutum, eidem odiosum reddit. Atqui

talia

talis est opinio, quæ scientiæ confessionalis utum permittit in eo etiam casu in quo nequidem suspicatur Pœnitens Sacerdotem confessionis suæ scientia uti. Eo enim ipso quo constans erit apud Novitios v. g. vel Seminaristas, Confessorem scientia illa ipsis non advertentibus uti posse, quo eos vel a Religionis professione, vel à pingui beneficio removeat, jam eorum nemo conscientiam suam securè aperiet; unde vel ad alios eosque ut plurimum laxiores Confessarios recurrent; vel graviora sua delicta reticebunt, donec hac libere alii cuipiam confiteri possint.

Prob. 3tio. Opinio in qua frangitur data Pœnitenti fides, procul amandari debet. Atqui. ... Ut enim solide annotat Ysambertus, quoties Pœnitens præ verecundia vel præ timore aliquid difficultatis habet in aperiendis minutatim gravioribus delictis; monere solent Confessores, ut nihil vereatur; quia quidquid dixerit, muro dictum sit ob inviolatam sigilli fidem. Atqui hæc Sacerdotis pollicitatio, ceteroqui pia illustoria erit si hominem boni apud omnes nominis vel ab Ordinibus, vel a Beneficio, &c. quia sua quæque fidenti animo, tanquam Deo ipsi aperuerit, remove liceat. Ergo, &c.

Obj. 1mo. quod in præsentī casu nulla interveniat revelatio cum Pœnitens Sacerdotis agendirationem advertere non possit 2do. quod Pœnitens nullum habeat jus ad bonum sibi solo Ministri animo destinatum. Sed hæc non urgent.

Non 1. sigillum enim non modo obligat ne reveletur confessio, sed ne reddatur odiosa & difficilis: unde peccat qui cum Pœnitente de peccato ejus loquitur quamvis nihil revelet. Atqui ex prædicto confessionis usu redderetur hæc longè difficilior. Nec dubium quin ab ea avocaretur peccator, si sciret Confessorem ipsâ occultò contra se usurum.

Ad 2. nihil quidem juris habet Pœnitens in officium quo privatur; sed quæ summam securitatem exigit & spondet confessio, jus habet ne quid fiat unde securitas illa, vel auferri prorsus, vel magnopere imminui possit.

Inst. ex nostra hac opinione sequitur Sacerdotem non posse, 1mo. ejicere famulum, quem ex confessione scit furem esse & homicidam; 2do. à confessionis ministerio eum excludere quem eadem via didicit non esse Sacerdotem; 3tio. impudicum à communi cum innocentibus pueris cubiculo, aut lecto remove; 4to. Tetros Monasterii abulus coercere. 5to. Ut intactæ familiæ honori provideat, declarare eum quem ad furcas comitatus est, insontem periisse; 6to. Ejicere ancillam quæ junio-rem Presbyterum ad crimen sollicitat. Hæc autem quis suæ & alienæ salutis studiosus ferat?

R. Esse tamen ferenda, imò quia tuæ & alienæ salutis studiosus sis, ferenda esse. Quæ enim ex immobili principio manant confectaria, quantumcumque aspera sint, omnia vorari necesse est. Unde non licet ex Confessionis usu famulum, nequam ejicere, vel observare curiosus. Quod si in Tribunali præcipias ut clavem reddat, vel ut discedat sponte, sigillum fregisti: quia jussio hæc actus est ad confessionem non spectans, quique ideo extra ipsam fieri censetur. Idem est in 2. 3. & 5. casu. Si enim qui plures comitatur ad furcas declaret Petrum innocentem occubuisse, de aliis tacendo crimen eorum indirectè revelat.

Quod spectat ad coercendos Monasterii vel Parochiæ abusus certum est Confessarium ex data sibi per confessionem noticia non posse adversus ipsum Pœnitentem, indirectè etiam agere. Unde, si quod, Deo miserante non occurrer, omnes Communitatis alicujus alumni impudiciæ addicti ex sola confessione dignoscerentur, nequidem solito attentius vigilare posset Superior ut eos deprehenderet. Pari de causa, non posset Parochus ejicere ancillam, quam ex propria ipsius confessione resciret nepotis suive Vicarii pudicitia periculose insidiari.

Quæres. 1. mo. an Sacerdos exigere possit ut sibi complices revelentur. Hæc ego sequer in praxi, 1. mo. Nusquam exigere ut revelaretur complex sceleris cum nec subest periculum relapsus, nec ab eo cuiquam impendit damnum vel ruina. Hic enim prospicitur fixuris, nec advertuntur præterita. Ecce, quoniam præter morem nimium semel indulserit mero, non excidant quadam, quæ toto deinceps vitæ decursu exhorrebit?

2. do. Nec in casu impendentis damni exigere, ut mihi Confessario aperiretur complex, sed gravi cuiquam viro, potissimum Superiori qui malo mederi possit. Si hæreret Pœnitens injungerem ut cœleste auxilium imploraret, quo partem amplecteretur meliorem; nisi periculum esset in mora: ut si virgo sequenti nocte rapienda sit, aut civitas flammis abolenda tunc enim urgerem suo ut officio faceret satis: alioqui non absolverem. Sed quidquid in confessione aperuisset, premerem silentio.

3. tio. Si declaret Pœnitens, se neminem nosse, qui malo efficacius mederi possit quam ipse Confessor, puta quia is Rector sit Parochiæ, & multi in ea ponderis, quarendum erit ulterius, nisi res ex generatim dictis constet an sperare sit remm piæ tenebræ ac prudenti correctioni cessurum esse, an non. Si Pœnitens fontem exhibeat ut personam meretriciæ frontis, quæ certiora quæque negare, imposturam conclamare, Pastorem insequi parata sit, genendum simul & barendum protinus. Si vero complex

plex

plex
licet
est
Vocu
4to
comm
cedat
confes
festan
dictæ
profu
5to
mult
enim
æstu
quan
elle a
pertu
fessat
dat,
vel e
Q
vel i
lata
utriu
nis p
irreg
tor g
qui l
cis s

plex ex iis sit, qui ut necdum perditū utriusque sexus juvenes, licet primū commoti blandæ tamen exhortationi cedunt, nihil est ex natura rei cur munus illud non suscipiat Confessarius. Voculam *ex natura rei* exponam n. 5.

4to. Regulariter loquendo expedit: ut complicitis, alteriusve commonendi licentia extra Tribunal detur, quo liberius procedat Confessor; & correpto dicere possit, se peccati ejus extra confessionem admonitum fuisse. Quin & suadent aliqui ut Confessarius, si commodè potest, in testimonium rei extra Tribunal dictæ, declarationem ejus scriptam accipiat à Pœnitente; quæ profecto compliciti non esset exhibenda,

5to. Et id cavebit Confessarius ne cuius spiritui credat, & multo minus muliebri, seu intra seu extra confessionem. *Ea enim cerebella* aliquando tam vehementi invidiæ aut vindictæ æstu quatiuntur, ut nihil non effingant, quo pios Sacerdotes, quandoque etiam Religiosos, quia se apud eos minori in pretio esse arbitrantur, disperdant. Et id ego ipse qui hæc scribo expertus sum, ait Marchantius. Hinc breviter Antonius: *Ne Confessarius facile Pœnitenti alios accusanti, præsertim famina credat, nec onus monendi in se suscipiat sine necessitate.* Nam sæpe *vel ex malitia, vel ex errore innocentes accusantur.*

Quæres. 12mo. an Sacerdos læsi sigilli reus censuræ alicui vel irregularitati subjacer. R. negat. Hæc enim pœna sicubi lata est, profectò C. 2. *De Pœnit.* dist. 6. vel Can. *Omnis utriusque sexus.* Atqui utrumque comminatur quidem depositio- nis pœnam misero huic Confessorit sed neutrum censuram vel irregularitatem actū decernit. Meretur itaque perfidus revelator graviore Ecclesiæ pœnas quas & proportionate merentur qui habita ex confessione noticia utuntur, sed nullas ante Judi- cis sententiam incurrit.

TRACTATUS

DE

EXTREMA-UNCTIONE.

DICENDUM 1mo. de natura Extremæ-Unionis. 2do. de materiâ ejus. forma, authore, & ministro. 3tio. de subiecto ipsius. 4to. & 5to. de ejusdem effectibus & proprietatibus.

CAPUT PRIMUM.

De nomine & essentia Extremæ-Unionis.

Ritus sacer, qui trito nomine dicitur Extr. Unctio, tum quia infirmis in extremo vitæ periculo constitutis solet administrari, tum quia cum multæ in Ecclesiâ unctiones sint hæc ordine postrema est; à Græcis in Euchologio dicitur *Oleum sanctum*, quia Ecclesiæ benedictione sanctum effectum est, & homines unctione reddit sanctos. Passim etiam dicitur à subiecto cui ministratur, unctio infirmorum. Quia inquit Trid. sess. 14. can. 3. infirmis est adhibenda, illis præsertim qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti esse videantur ab effectu vero quem parit; penitentia, & totius christianæ vitæ quæ perpetua penitentia esse debet, consumativum Sacramentum.

Definiri vero potest Extr. Unctio, Sacramentum unctionis infirmorum à Christo institutum ad sanitatem mentis & corporis precibus Sacerdotum obtinendam, per infusionem gratiæ sanctificantis; & sanationem morborum, ubi salutem animarum expedit. Quæ definitio ut viadiceretur expendendum primo an Extr. Unctio sit Sacramentum.

Negant Lutherani & Calvinistæ.

Afferunt post Trid. sess. can. 3. Catholici. Cum autem duobus

bus præcipue in locis mentio fiat de unctione; nimirum Marci 6. ubi de Apostolis dicitur: *Dæmonia multa ejiciebant & ungebant oleo multos agrotos, & sanabant.* Et Epist. Jacobi 5. ubi sic: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit remittentur ei.* Novatores unam & eandem esse contendunt unctionem in hoc utroque textu, ut inde inferant, non magis ex verbis S. Jacobi quam S. Marci, Sacramentum nostrum extundi posse. Et si vero ex nostris quidam cum Catharino & Maldonato docere videntur, unctionem de qua S. Marcus sacramentalem esse: communior tamen Theologorum sententia est, unctionem illam typum duntaxat ac figuram fuisse Sacramenti nostri; quæ de re sit.

CONCLUSIO. Unctio Ext. est verè & propriè Sacramentum, Marci quidem cap. 6. insinuatam, à S. autem Jacobo Fidelibus commendatam, ac promulgatam. Ita Trid. sess. 14. can. 1.

Prob. 1. pars, 1mo. quia unctio de qua S. Marcus, non alio pertinere videtur, quam ad curationem morborum corporis, de qua Matth. 10. *Convocatis duodecim discipulis suis dedit illis Christus potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.* Et v. 8. *Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones ejicite.* Atqui nemo non videt eam morborum curationem referendam esse ad potestatem edendorum miraculorum tunc Apostolis necessariam ad fidem sibi conciliandam, & primordia Ecclesiæ dilatanda? Nihil verò his in locis de unctione sacramentali; nihil de gratia spirituali ipsi annexa; nihil de oratione Sacerdotum, quæ omnia distinctè enumerat S. Jacobus.

Prob. 2do. variis rationibus, 1mo. enim unctio, qua tunc utebantur Apostoli, referebatur solum aut præcipue ad curationem morbi corporalis, Sacramenta vero per se ad animam pertinent, ad corpus per accidens, & ad summum secundario. 2do. Apostoli eo tempore nondum erant Sacerdotes. 3tio. Iidem tunc promiscue ungebant quolibet ægrotos, ut cæcos, claudos, &c. at Sacramentum Unctionis non datur nisi iis qui decumbunt cum periculo vitæ. 4to. Apostoli cum inungebant infirmos, non inquirebant an baptisati forent; imo probabile videtur, multos ab eis inunctos Infideles: atqui tamen sinè Baptismo nihil prosunt Sacramenta cetera, nec dari possunt nisi baptisatis.

Prob. 2. pars ex citato textu S. Jacobi; *Infirmatur quis in vobis? &c.* Atqui hoc in textu occurrunt omnes veri & propriè

priè dicti Sacramenti condiciones 1mo. Signum sensibile in unctione & oratione, quarum hæc, formæ, illa vero, materiæ locum tenet. 2do. forma Sacramenti unctionis nempe oratio *Orent super eum.* 3tio. Signum illud sensibile non est temporale ac transiens, prout fingunt Novatores, sed perpetuum & constans in Religione Christiana; tum quia semper in usu fuit tum quia unctio de qua S. Jacobus ad eum spiritualement gratiæ effectum ordinata est, quo semper indigent homines maxime ubi morbis periculosis gravantur. 4to. Annexa est huic unctioni gratiæ promissio: *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* Quo præteriti titulo distinguitur unctio Jacobæa, ab illa de qua S. Marcus. 5to. Ibidem exhibetur Minister & subjectum hujus Sacramenti. Minister quidem inducat Presbyteros subjectum verò, infirmi scilicet: *Infirmatur quis in vobis?* Ergo.

Obj. 1mo. Sacramentum non conditionate sed absolute effectum suum operatur. Atqui unctio, de qua S. Jacobus, non absolute, sed conditionate duntaxat promittit remissionem peccatorum. Hoc enim sonant ista verba *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* R. neg. min. cum enim difficile admodum sit, hominem esse tam purum, ut nullas nequidem veniales noxas habeat, consequenter particula *Si* in textu S. Jacobi, non denotat conditionem rei dubiæ sed concessionem rei certæ: sic cum idem S. Jacobus cap. 1. suæ Epist. ait: *Si quis vestrum indiget sapientia* sensus est, cum unusquisque vestrum indigeat sapientia. Sic quoque cum ait Paulus 2. Thessal. 1. *Si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos conturbant:* hoc est, *Siquidem iustum est &c.*

Obj. 2do. Effectus Sacramenti semper est certus & infallibilis, si nullus sit obex ex parte susipientis: atqui experientia constat, non omnes qui unguuntur oleo infirmorum consequi sanitatem corporis. R. majorem esse veram de effectu principali, nempe remissione peccatorum non vero de sanitate corporea, quæ tantum est effectus secundarius, & quidem non absolute, sed conditionate promissus, si nempe salutis animæ expediat.

Prob. 2do. eadem veritas ex Patribus, quorum instar sint, quia plures recensere non licet, SS. Innocentius I. & Gregorius magnus. Prior in Epist. ad Decentium sic habet: *Illud quod in B. Apostoli Jacobi Epistola conscriptum est: Si infirmus aliquis in vobis est, vocet Presbyteros, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini .... & si peccata fecit, remittet ei non est dubium de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui sancto unguento christinatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto,*

non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo. Ceterum illud superfluum videmus adjectum ut de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum ..... Penitentibus istud infundi non potest, quia genus est Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo anum genus putatur posse concedi? Posterior verò in Sacramentario, data opera modum & formam præscribit qua oleum ab Episcopo benedici, & infirmis administrari debeat, atque istam præscribit Orationem ab Episcopo, vel Sacerdote ad Deum dirigendam, nempe ut mittere dignetur sanctum Angelum suum, qui famulum suum in angustiis & necessitatibus laborantem consolationibus suis attollat, quibus & de præsentis consequatur auxilium, & æterna remedia comprehendat. Atqui in his textibus habetur Ext. Unctio ut ritus in Ecclesia perseverans, ut ritus qui aliis Sacramentis annumeratur, ut ritus auxilium supernaturale conferens. Rectè igitur Trid. sess. 14. can. 1. *Si quis dixerit, Extr. Unctionem non esse verè, & propriè Sacramentum à Christo Domino nostro institutum, & à B. Jacobo Apostolo promulgatum; sed ritum tantum acceptum à Patribus, aut signum humanum, anathema sit. Et eam. 2. Si quis dixerit, sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum, anathema sit.*

CAPUT SECUNDUM.

De causis Unctionis Extremæ,

§. I. De materia Sacramenti Extr. Unctionis.

Duplicem distinguunt Theologi materiam Unctionis. Extr. remotam, quæ est oleum, & proximam, quæ unctio dicitur, seu olei usus & applicatio. De utraque hic distinctè agemus.

Quæres. 1mo. quænam sit materia remota Unctionis-Extr. R. esse oleum. Ita enim expresse significat S. Jacobus: *Un- gentes*, inquit cum oleo in nomine Domini. Ita perpetuus Ecclesie usus: Ex Apostolica traditione per manus acceptâ Ecclesia intellexit, ait Trid. sess. 14. can. 1. materiam hujus Sacramenti

esse

esse oleum ab Episcopo benedictum: nam unctio aptissime Spiritus gratiam, qua invisibiliter anima agrotantis inungitur, repræsentat & Catechismus Concilii parte 2. agens de Untione Extr. Ejus inquit, elementum sive materia, quemadmodum Concilia, ac præcipue Irid. decrevit, est oleum ab Episcopo consecratum liquor scilicet non ex quavis pingui, & crassa natura, sed ex olearum baccis tantummodo expressus. Aptissime autem hæc materia illud significat, quod vi Sacramenti interius in anima efficitur: nam ut oleum ad mitigandos corporis dolores magnopere proficit; ita Sacramenti virtus animæ tristitiam ac dolorem minuit. Oleum præterea sanitatem restituit, hilaritatem affert, & luminis tanquam pabulum præbet: tum vero ad recreandas defatigati corpo is vires maximè accommodatum est. Quæ omnia, quid in ægroto divina virtute per hujus Sacramenti administrationem efficiatur, declarant.

Quæres. 2do. quale debeat esse oleum infirmorum; an ex olivis expressum, an simplex, an compositum ex aromatibus, an ab Episcopo consecratum.

R. ad 1. oleum illud ex olivis expressum esse debere quod solum proprie oleum nuncupatur; sicut sola elementaris simpliciter aqua dicitur.

R. ad 2. oleum istud debere esse simplex absque ulla admixtione, quia illius admixtionis nulla sit mentio apud Auctores Ecclesiasticos. Nec obstat quod Innocent. I. Epist. ad Decent. illud vocat *Chrisma*: hoc quippe nomine quamlibet unctionem generatim designat. Duplex igitur oleum est in usu Ecclesiæ aliud, quod balsamo conficitur, & vocatur *chrisma* aut unctio principalis, quo solent ungi, qui baptisantur in vertice, & qui confirmantur, in fronte, & qui ordinantur, in manibus: aliud est simplex quoadquam ab Episcopo per benedictionem sacramentum, quo unguuntur Catechumeni in pectore & scapulis, & ægroti in febribus sensuum, & Energumeni ungi quoque solebant: unde vocatum est oleum Catechumenorum aut infirmorum.

R. ad 3. ex omnium Theologorum sententia jure saltem Ecclesiastico necesse esse, ut oleum infirmorum sit ab Episcopo consecratum seu benedictum. Ita quippe docet constans Traditio. Consecratur autem oleum ad significandum quod non suapte natura, sed Spiritus S. virtute morbis animæ medeatur. Per Episcopum vero fit ea consecratio, ut significetur omnem virtutem Sacramentorum derivari ex merito Christi cujus personam præcipue gerit Episcopus. Ita Estius.

Utum vero benedictio hæc non tantum necessitate præcepti, sed etiam Sacramenti omnino requiratur, disputant inter se Theologi.

logi.
Bella
gen
hunc
Flora
ab E
dubie
bene
eam
comm
appel
Re
Jacob
dictio
Christ
oleum
& ip
Ad
jus S
aiunt
tantu
mitti
Ad
comm
perit
Eucl
cit, c
conf
Q
mor
tum
dice
qua
huj
ean
fari
simp
tur
C
dice
scri
ubi
usu
d s

logi. Negant Cajetanus, Maldonatus, Sambovius, &c. Affirmant Bellarminus, Estius, &c. 1mo. Quia hæc verba S. Jacobi, *ungentes eum oleo in nomine Domini*: hoc est, inquit Beda in hunc locum, *oleo consecrato in nomine Domini*. 2do. Concilia Florent. & Trid. docent, materiam hujus Sacramenti *esse oleum ab Episcopo benedictum*; quod de materia essentiali haud dubie intelligendum est. 3tio. Non alia de causa Veteres benedictionem hanc olei exigunt, quam quod intelligerent eam omnino pertinere ad substantiam Sacramenti. Inde communiter ab Authoribus Ecclesiasticis post Innocentium I. appellatur *oleum sanctum, sacrum, consecratum, benedictum*.

Respondent alterius opinionis asseclæ, ad 1. his verbis S. Jacobi, *ungentes oleo in nomine Domini*, non significari benedictionem; sed solum quod unctio illa fieri debet autoritate Christi, ita ut verba hæc, *in nomine Domini*, referantur non ad oleum sed ad actum ungendi, quam interpretationem adducit & ipse Beda.

Ad 2. Concilia Florent. & Trid. aiunt quidem materiam hujus Sacramenti esse oleum per Episcopum benedictum, sed non aiunt benedictionem illam esse essentialem: necessariam illam tantum indicant, non assignato necessitatis genere, quod permittunt disputationibus Theologorum.

Ad 3. eadem est responsio. Nec enim quidquid Traditio commendat tanquam necessarium in perficiendis Sacramentis pertinet ad substantiam Sacramenti, ut patet exemplo aquæ vino Eucharistico permiscendæ, de qua tota Traditio mentionem facit, quæ tamen absolute non requiritur ad validam Calicis consecrationem.

Quæres. 3tio. à quo debeat necessario consecrari oleum infirmorum. R. si consuetudinem Latine Ecclesiæ consulamus, certum est 1mo. solis Episcopis reservatam esse facultatem benedicendi oleum infirmorum; eamque simplicibus Presbyteris nunquam concessam fuisse. Si verò ad necessitatem attendamus hujus consecrationis, varia est sententia: qui enim existimant eam pertinere ad substantiam Sacramenti, consequenter necessarii exigunt Episcopale ministerium; qui vero negant, à simplici Presbytero factam benedictionem sufficere, arbitrantur.

Certum est 2do. apud Græcos simplices Presbyteros benedicere oleum infirmorum, ut videre est in Euchologio, ubi describitur Officium olei sancti. Ita Goarius in suis notis p. 430. ubi sic: *Cum sacerdotalis sit ministerii agrotos oleo sacro linire, usu consentiente factum est, ut non à Græcis Pontificibus, sed à sacerdotibus consecratum, & quoties urget necessitas renovatum & recens*

& recens benedictum huic Sacramento conferendo proferatur. Non diffidendum tamen primigeniæ potestatis hujus sacri olei consecrandi signum exhibere Pontifices Græcos cum feria quinta magna solemnitate precum, & ritus apparatus, semel illud in anno sanctificant. At cum in ceremoniali astantium unctione eodem tempore consumatur (cuncti namque ad sacram synaxim accessuri in peccatorum expiationem se se ungendos offerunt & Pontifex ipse primus omnium Oeconomi manu suscipit unctionem, & reliquos deinceps ipse ungit) facultatem illud denuò consecrandi privato cuicumque Parocho, ipsi Pontifices tacite ex antiquo more videtur remittere. Hæc Goarius, qui ibidem refert à Clemente VIII. non improbatum fuisse illum Græcorum Presbyterorum usum, in ea Instructione quam ad Episcopos Latinos direxit titulo, *Circa oleum sanctum infirmorum.*

Quæres. 4to. an si oleum balsamo aliisque aromatibus esset admixtum, sufficiens & idonea foret materia Ext. Unctionis. R. affir. modò ea admixtione non mutetur olei natura. Non licet tamen tali oleo seu chrismate uti.

Quæres. 5to. quid faciendum, cum deficit oleum ab Episcopo feria quinta benedictum, propter frequentem administrationem hujus Sacramenti. R. posse Sacerdotem oleum non consecratum miscere cum consecrato, modò in minori quantitate, ut habent Ritualia. Ex illa enim unione, quod non fuit consecratum consecrationem quandam contrahit, non ratione physici contactus, sed ex indulgentia Ecclesiæ, quæ voluit, ut preces Episcopi qui consecravit oleum extendantur quoque ad illud quod admiscetur jam consecrato: eodem modo quo aqua non benedicta supperaddita aquæ benedictæ censetur acquirere benedictionem. Ita S. Thomas Opusc. 6. ex Cap. Quod in dubiis. *De consecratione Ecclesiæ.*

Circa materiam proximam Extr. Unctionis: Quæres 1mo. quænam ea sit. R. esse unctionem ipsam, seu applicationem olei in Sacramentis quippe quæ in usu posita sunt, materia proxima est usus seu applicatio materię remotæ.

Quæres. 2do. quæ corporis partes inungi debeant. R. non unam esse Ecclesiarum praxim. Græci teste Arcudio L. 5. c. 7. ungunt frontem, mentum, ambas genas, deinde pectus tum manus idque ex utraque parte, postremò pedes. Latini nunc passim sequuntur id Decreti Eugeniani pro instructione Armenorum. Infirmitas de cujus morte timetur in his locis ungendus est: in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem rigentem. Quibus hæc addit Ritualè Paris. In

feminarum

feminarum
periores
Presb.

Quæ
sufficiat
sensuum
Sacram
licet fa
tatem
detur h
imo.

culo o
fieri. Si
Parisien
ris pre
& suan
peccasti
nis me
clesiaru
fatis in
sive plu
obster
in usu
dum d
fmo, c

Quæ
inungi
ale Pa
fiat un
dentia

Alio
ex lau
cum o
sui ten
q. 29.
cando
determ
verbora
unt qu
olim f
an ab

feminarum unctione tangat tantum Sacerdos partem pectoris superiorioris; manus verò, quæ reliquis infirmis interiorius ungi debent Presbyteris exteriorius ungantur.

Quæres. 3tio. an plures unctiones sint necessariæ, an unica sufficiat ad Sacramenti substantiam. R. multis videri quinque sensuum unctiones esse necessarias ad veritatem substantialem Sacramenti: Alii putant perinde esse siue plures, siue unica fiat licet fateantur quinque sensuum unctiones pertinere ad integritatem & maiorem expressionem effectus huius Sacramenti. Videtur hæc postrema sententia magis esse ad mentem Ecclesiæ. 1mo. Quia Ecclesia in casu necessitatis, ubi præ mortis periculo omnes unctiones perfici non possunt, permittit unicam fieri. Si non possit supra infirmum fieri nisi unica unctio, ait Rituale Parisense, ungatur oculus vel aliud sensuum organum & ceteris precibus prætermiſſis dicatur: Per istam sacri olei unctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus. 2do. Quia S. Iacobus simpliciter unctionis mentionem facit, non plurium. 3tio. Quia varia est Ecclesiarum praxis, quam cum non improbet Ecclesia universa, satis innuit sibi verum videri Sacramentum, Unctionis Extr. siue pluribus, siue unica perficiatur unctione (quæquam si nulla obſtet necessitas nusquam licet eas unctiones omittere, quæ sunt in usu Ecclesiæ in qua quisque vivit.) 4to. Quia idem lic dicendum de multiplici unctione, ac de triplici immersione in Baptismo, quæ essentialis non est,

Quando contingit infirmum esse aliquo membro mutilatum inungi debet pars membro amputato magis proxima. Ita Rituale Paris. In cæcis autem aut surdis à nativitate, inquit non fiat unctio oculorum aut aurium, nec verba iis sensibus respondentia proferantur.

§ II. De forma Sacramenti Ext. Unctionis.

Aliquam esse huius Sacramenti formam manifestè constat ex laudato sæpius textu S. Iacobi: Orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini. Unde contrariam nonnullorum sui temporis sententiam erroneam appellat S. Thomas, Suppl. q. 29. a. 7. Quia inquit ibid. omne Sacramentum efficit significando: significatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum, cum se ad multa habere possit, nisi per formam verborum; & ideo in omnibus Sacramentis novæ Legis quæ efficiunt quod figunt, oportet esse res & verba, Quæritur qualis olim fuerit, aut jam sit usurpanda forma Unctionis Extremæ; an absoluta, an deprecatoria an utraque simul. Qua de re.

Dico

Dico 1mo. aliquando modo absoluto & indicativo expressam fuisse formam Untionis-Extremæ.

Referunt enim S. Thomas, S. Bonaventura, Paludanus, Richardus, &c. formam Ambrosianam Mediolani suo tempore usu receptam, fuisse absolutam his nempe verbis: *Ungo te oleo sanctificato, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; ut more militis uncti præparatus ad certamen, aereas possis superare potestates.* Similis forma legitur in Codice Tiliano seu Sagiensi; tum in Codice Remensi tum & in Ritualibus Sueffionensi, Catalaunensi, Ambianensi, quorum editio, ait P. Martene, L. 1. de antiq. Ecclesiæ Ritibus c. 7. a. 3. necdum ducentos attingit annos; tum in Sacramentali Venetorum approbato à Leone X. in quo hæc refertur forma, *Ungo te oleo sancto ut hac unctione protectus fortiter stare valeas adversus varias catervas, in nomine Patris &c.*

Dico 2do. formæ absolutæ admixtam aliquando fuisse deprecatoriam apud Latinos. Talis ista fuit quæ refertur in Libro Sacramentorum S. Gregorii apud Menardum pag. 252. *Inungo te de oleo sancto, in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti: ut non lateat in te spiritus immundus; neque in membris neque in medullis. neque in ulla compagine membrorum, sed in te habitet virtus Christi altissimi & Spiritus Sancti, quatenus per hanc sacræ olei unctionem, atque ipsam deprecationem virtute sacræ Trinitatis medicatus, sive solus, pristinam & immelioratam recipere merearis sanitatem: Per eundem, &c.* Hanc nihilominus formam in exemplum formæ indicativæ assignat Menardus in notis ad hunc locum, pag. 332. Olim inquit, forma, hujus Sacramenti fuit inactiva uti hic apparet: (quamvis hic appelletur oratio, sed improprie: vere etenim oratio non est) & clare constat etiam ex Codicibus manuscriptis Ratoldi & Tiliano, &c.

Dico 3tio. apud Græcos semper, apud Latinos verò multis abhinc sæculis, solam formam deprecatoriam Extr. Untionis in usu fuisse & esse.

Arcudius loco antea citato refert non aliam apud Græcos formam esse hujus Sacramenti, quam deprecatoriam quæ legitur in Officio Olei sancti, & incipit ab his verbis: *Pater sancte animarum & corporum medice &c.* Neophytus Rhodius in sua Synopsi vernacula sic habet: *Forma Extr. Untionis est oratio illa quam dicit Sacerdos cum infirmum ungit.*

Eandem formam verbis deprecatoriis expressam multis abhinc sæculis apud Latinos usurpari pater, 1mo. ex Rituali Monastico simul & Ecclesiastico Gemeticensi annorum 600. & supra in quo hæc extat forma: *Per istam unctionem, & suam*
piissimam

piissimam
casti
les I
Thom
const
absolu
S. P.
fess.
istam

Qu
da. a
præci
ungen
scit, a
nem)
piissim
reniti
casti

Ne
ter, e
semp
tum
quæ
influc
quod
duces
positi
respe

Si
essen
untio
actus
demon
tibi:
bo in
pecca
cerp

Q
olim
cum
sum
fuit
ter

piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid peccasti per visum, &c. Quam formam præscribunt omnes Rituales Libri qui quatuor abhinc sæculis in usu sunt. 2do. Ex S. Thoma & aliis nonnullis Scholasticis, qui seculo 13. usum tam constantem confirmatam videbant formam deprecatoriam, ut absolutam quam insufficientem rejicerent. 3tio. Eugenius IV. S. P. eandem refert in instructione Armenorum. 4to. Trid. sess. 14. c. 1. ait formam hujus Sacramenti esse illa verba *Per istam unctionem, &c.*

Quæres. an forma deprecatoria conveniens sit ac retinenda. affirm. Id enim probant adducta mox monumenta, præcipue verò autoritas S. Jacobi: *Orent, inquit super eum, ungentes eum oleo.* Et vero verba quibus illa forma coalescit, aptissime exprimunt, tum Sacramentum (*per istam unctionem*) tum divinam virtutem quæ in Sacramento operatur, (*& piissimam misericordiam*;) tum effectum Sacramenti, nempe remissionem peccatorum, (*Indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum.*)

Nec dicas per formam deprecatoriam non posse, ut oportet, exprimi certum Sacramenti effectum, quia oratio non semper est efficax. Nam 1mo. oratio quidem extra Sacramentum non potest certum exprimere effectum, at id potest oratio quæ forma est Sacramenti, cui voluit Christus vim certam suæ institutione conferre. 2do. Satis est ad efficaciam Sacramenti, quod ex se, & in actu primo, ut vocant, certum effectum producere valeat: fieri enim potest, ut propter malam subjecti dispositionem effectum actu non assequatur quod per accidens est respectu ipsius Sacramenti.

Si quæras quænam verba in adducta forma sint omninò essentialia, respondebo ista duntaxat essentialia videri *per istam unctionem indulgeat tibi Deus.* Quia per hæc exprimiuntur actus, causa principalis, subjectum, & effectus. Actus quidem, *per istam unctionem*: causa principalis *Deus*: subjectum *tibi*: effectus *indulgeat*. Misericordia Dei includitur in verbo *indulgeat* sicut & quod significatur verbis istis, *quidquid peccasti*, nam Deus indulget peccatori. Caveat tamen Sacerdos nè omitat verba cetera quæ ad majorem expressionem referuntur.

Quæres. rursus an forma indicativa quam diximus in usu olim fuisse, valida & legitima fuerit. Negat S. Thomas. At cum pace tanti Doctoris ipsi hac in parte consentire non possumus: verisimile quippe non videtur eam in praxi toleratam fuisse Sacramenti formam, quæ nulla foret, & quæ consequenter posita, fideles vero Sacramento Ext. Unctionis privati fuissent.

fuiſſent. Atqui pater ex citatis antea teſtificationibus, in pluribus Eccleſiis formam abſolutam & indicativam obtinuiſſe. Inde eſt quòd formam hanc pro invalida non habeant, nec Richardus de Media Villâ, qui duntaxat ait formam deprecativam eſſe convenientiorem ob textum S. Jacobi; nec S. Bonaventura, juxta quem *forma verbi non eſt neceſſaria ratione vocis exterioris, ſed prout eſt expreſſiva verbi interioris.* Nec Durandus, qui utramque formam problematicè defendit.

Neque, ait Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii, pag. 333. *hæc doctrina adverſatur Concilio Trid. cum ait, Seſſ. 14. cap. 1. formam eſſe illa verba, per iſtam unctionem, &c. Nam Concilium deprecatoriam non ita aſſuit, ut rejiciat indicativam, quam olim in uſu fuſſe luce meritaſſe elarius eſt; ut nec ita aſſuit illa verba, per illam unctionem, ut deſtuit formam Græcorum, quæ licet deprecatoria ſit, ejuſmodi verba non tamen agnoſcit.*

In hæc opinione dicendum, validam olim fuiſſe formam unctionis extremæ modo abſoluto expreſſam, ac eoque Chriſtum inſtitutione ſuâ hoc unum voluiſſe, ut forma hujus Sacramenti idonea foret ad exprimendum ejus effectum; Eccleſiæ verò permiſiſſe ut determinaret modum, ſive indicativum, ſive deprecatorium, quo exprimi deberet illa forma.

§. III. De Authore Sacramenti Ext. unctionis.

Lutherani & Calviniſtæ, qui Ext. unctionem è numero Sacramentorum expungunt, docent conſequenter eam à Chriſto fuiſſe inſtitutam ad tempus, & ad unam corporis ſanctatem.

Longè alia mens eſt Concilii Trident. ut patet ex Canonibus ſuprà citatis. Et vero, ſi ut probavimus, Ext. unctio ſit verum Sacramentum, necelle eſt eam à Chriſto pro ſemper inſtitutam fuiſſe; Cum, ut bene Eſtius, Apoſtolicam omnemque humanam poteſtatem, excedat facultas inſtituendi Sacramenti; quia non poteſt homo promittere Deum, tali ſigno adhibito, gratiam daturum, niſi cognita priùs voluntate atque oratione Divina.

At quo tempore à Chriſto inſtitutum ſit Sacramentum iſtud, non una eſt omnium opinio. Magiſter, S. Bonaventura, & alii nonnulli exiſtimant illud poſt Chriſti in Cælum Aſcenſionem ab Apoſtolis ex peculiari revelatione Spiritus S. fuiſſe inſtitutum. Alii inſtitutum volunt Marci 6. cùm Apoſtoli acceperunt à Chriſto facultatem ungendi & tanandi infirmos. Ità Viſtor Antiochenus, Beda, Jonas Aurelianenſis, &c. Alii denique, & quidem noſtro judicio veriſimiliùs, putant inſtitutum poſt Reſurrexionem Chriſti, cùm Apoſtolis conceſſit ligandi atque ſolvendi

Solvendi
ac con
quo Sa
Refur
Serm.
magna
ſteria.

Qua
verbis
hujus S
induca
nomin
placet
lem ſe
iùs Ap
dicunt
infirm
mine I
ſio pec
dunt i
ob æ
quia a
quod p
Non
demon
tum e
non a
ſtrari
quis d
eſſe ad
Epiſco
ob idq
Sacerd

Ex c
ſolum
cerdot
ſimple
Dico
à quib
rum.
accipi
Mor

CAP. II. De causis Ext. Unctionis.

81

solvendi auctoritatem. Cum enim Ext. Unctio sit perfectio ac consummatio poenitentiae, eo ipso tempore videtur instituta, quo Sacramentum ipsum Poenitentiae. *Hi enim dies qui inter Resurrectionem Domini Ascensionemque fluxerunt*, ait S. Leo, *Serm. 1. de Ascensione, non otioso transferunt decursu, sed magna in eis confirmata sunt Sacramenta, magna revelata mysteria.*

§. IV. De Ministro Sacramenti Ext. Unctionis.

Quæres 1mo. Quis sit hujus Sacramenti Minister. R. Ex verbis S. Jacobi planum fieri Sacerdotes seu Presbyteros esse hujus Sacramenti Ministros: *Infirmatur quis in vobis*, inquit, *inducat Presbyteros Ecclesiae*, &c. At qui eo loci Presbyterorum nomine non seniores à societate Christianâ intelligi debere, sicut placet Novatoribus, sed eos qui Ordinatione sua ad Episcopalem seu Sacerdotalem gradum evecti sunt, series ipsa contextûs Apostoli evincit: 1mo. enim non simpliciter Presbyteri dicuntur, sed Presbyteri Ecclesiae: 2do. jubentur orare super infirmum: 3tio. per eos unctio facienda præscribitur in nomine Domini: 4to. denique per eorum ministerium remissio peccatorum obtinenda promittitur: quæ omnia rectè cadunt in Presbyteros dignitate, non autem in eos qui tantum ob ætatem ita dicuntur: Aliàs Timotheus, licet Episcopus, quia ætate junior, Unctionis hujus Minister esse non potuisset; quod planè absurdum est.

Non aliam hic esse nominis Presbyterorum interpretationem demonstrant, tum SS. Patres quotquot istum S. Jacobi textum exposuere, tum usus constans ac perpetuus Ecclesiae, quæ non ab aliis quàm à Sacerdotibus Sacramentum hoc administrari permittit. Unde & merito Trident. Sess. 14. Can. 4. *Si quis dixerit Presbyteros Ecclesiae, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate, ob idque proprium Ext. Unctionis Ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit.*

Ex dictis duo inferes, 1mo. nomen Presbyterorum hic ad solum Episcopum non contrahi, sed ad simplices extendi Sacerdotes; 2do. non excludi Episcopos: quidquid enim potest simplex Sacerdos, potiori jure potest & Episcopus.

Dices: Innocentius I. Epist. ad Decentium, declarat posse à quibuscumque Laicis ministrari Sacramentum Unctionis infirmorum. *Quod non est dubium*, inquit, *de Fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui Sancto Oleo Christianis perungi possunt,*

possunt, quo ab Episcopo conjecto non solum Sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo.

Respondent aliqui cum Iansenio Gandavensi Innocentium non loqui de Ministro, sed de subjecto Ext. Untionis; ac verbum istud postremum, inungendo, passivè non activè esse intelligendum, ita ut sensus S. Pontificis iste sit: unctionem illam non à solis Sacerdotibus percipi debere, sed ab omnibus Fidelibus Christianis per Ministerium Sacerdotum. Verùm alius displicet hæc responsio, quia dubium non moverat Decentius utrum liceret singulis Christianis recipere unctionem, sed utrum ipsemet uti possent Oleo per Episcopum benedicto, seipsos eo inungendo in sua aut suorum necessitate. Unde

R. Innocentium permittere cuilibet Christiano ut in occurrente necessitate, tum se, tum alios hoc Oleo ungere possit, piâ devotione affectus erga rem Episcopali benedictione consecratam, per quam speret medelam consequi; ita tamen ut nullum conficiat Sacramentum, sed sit tantum materialiter, non formaliter Unctio infirmorum sacramentalis; quomodò solent Fideles uti aquâ benedictâ aliisque rebus consecratis; quomodò etiam Oleo per Episcopum multos olim usos fuisse historia proditum est, ut constat de Machario apud Palladium Historiæ Lausiacæ, cap. 20. de Eutychio Constantiноп. apud Eustachium in ejus vitâ: de Martio Abbate apud Gregorium Turon. in vitis Patrum, cap. 24. n. 2. Refert enim eum *quar-tanis tertianisve febribus infuso benedicti Olei liquore mederi solitum fuisse.*

Quæres 2do. An quilibet Sacerdos sit Minister idoneus hujus Sacramenti. R. affirm. Si sermo sit de administratione valida, quia ad validam hujus Sacramenti administrationem sufficit potestas Ordinis, nec requiritur potestas jurisdictionis. Si autem sermo sit de administratione licita, dicendum eos tantum Sacerdotes esse Ministros legitimos, qui ordinariam vel delegatam habent jurisdictionem.

Si verò desit Sacerdos tali jurisdictione præditus, poterit in casu extremæ necessitatis Sacramentum hoc licitè à quovis alio, etiam Religioso, conferri; uti contra Navarrum docent Soto, Sylvius, & alii plures; tum quia cùm Ecclesia prohibuit Religionis sub pœna excommunicationis, nè in jura Parochorum involarent, voluit duntaxat temeritatem cohibere eorum qui, prætextu suorum privilegiorum, existimabant sibi licitum esse munia Parochorum exercere, quasi jure ordinario; non verò prohibere voluit ut absente quolibet alio Sacerdote, in casu necessitatis possent infirmo jam morturo subvenire; tum quia

S. Carolus

S. Ca
chus
hoc S

Qu
dam

Sacer
ille c

cerdo
Si, i

ment
fuit, &
Can.

cerdo
unger

decla
men

quæ
taxat

N
Pres

shy:
est a

Q

Pr
foli

sem

N
ade

non

con

ful
quæ
illi
det
abu

CAP. III. De Subiecto Ext. Unctionis.

83

S. Carolus in Concilio Mediolan. V. ita præteribit: *Si Parochus impeditus, aut aliàs in mora est, morusque periculum instat, hoc Sacramentum Sacerdos alius administret.*

Quæres 3tio. Quot necessarii sint Sacerdotes ad conferendam Unctionem infirmorum. R. Eam apud Græcos à septem Sacerdotibus administrari, & apud Latinos à pluribus olim fuisse collatam: sed tamen ad id sufficere absolutè unum Sacerdotem. Ità S. Thomas, Lib. 4. contra Gentes. cap. 73. *Si, inquit, unus solus Presbyter adsit, intelligitur hoc Sacramentum perficere in virtute totius Ecclesie, cujus Minister existit, & cujus personam gerit.* Idem docent tum Alexander III. Can. *Quasiviv*, De verborum significatione, ubi ait quod Sacerdos, uno præsentè Clerico, & etiam solus, pot. est infirmum ungere; tum & dñi artè Innocentius I. Epist. ad Decent. ubi declarat Episcopum esse Ministram hujus Sacramenti, nec tamen exigi ut Collegam advocet. Idem confirmant exempla quædam Sacramenti hujus, ut nunc, sic & olim ab uno duntaxat Presbytero vel Episcopo administrati.

Nec obstat quod S. Jacobus numero plurali dicat, *inducat Presbyteros*; hæc enim verba idem sunt ac, *aliquem ex Presbyteris*, cuomodò dicimur confiteri peccata Presbyteris, hoc est alicui Presbytero.

CAPUT TERTIUM.

De Subiecto Extrema-Unctionis.

Quæres 1mo. Quibus sit administranda Ext. Unctio. R. Ex textu S. Jacobi: *Infirmatur quis in vobis? inducit Presbyteros, & oratio fidei salvabit infirmum*, liquidò constare solis infirmis dandam esse Ext. Unctionem; & id persequentem tempore habuit, & praxi sua confirmavit Ecclesia Occidentalis.

Non ità Orientalis, quæ sanos inungit perinde ac infirmos, addè, ut, teste Arcudio, lib. de Ext. Unctione, cap. ult. *monè non puleat passim Græcorum Presbyteros hoc oleum instar Sacramenti ex imperitia benevolentibus administrare; & hæc consuetudo viget, non in aliquo Græciæ angulo, sed ubi que passim, quam retinet hæc nostrà ætate Russi universæque Moschonia.*

An autem illa unctio qua sanos passim inungunt Græci ab illis pro vero nostro habeatur Sacramento, non ità certum videtur. Affermat Arcudius, qui idcirco contra hanc Sacramenti abusum vehementer intergit: E contra negat Gernius, cui

Unctio hæc, licet laici sentu dicatur Sacramentum, mera videtur esse apud ipsos caren omnia. Et hæc opinio magis placeat, imo. omnia docet Innocentius I. Latinos etiam oleo per Episcopum sanctificato usos fuisse ad morbos depellendos; nec tamen in ea unctione verum erat Sacramentum. 2do. Quia Græci à Latinis fuissent hac de causâ reprehensi, cum Latinis semper persuasum fuerit solos infirmos, juxta mentem S. Jacobi, ac proximam Ecclesiâ, ea unctione esse linendos. Atqui nunquam reprehenti fuere; namque Innocentius IV. in Epist. ad Tusculanum Episcopum, simpliciter non reprehendit Græcos quod peccatores sanos inungerent, sed quod in satisfactionem poenitentiarum solam imperarent unctionem, qui certe abusus erat, & disciplinæ relaxatio manifesta.

Nec dicas in praxi Græcorum adesse materiam, formam, & Ministrum Sacramenti. Namque pariter in ritu quo hæreticos ad Ecclesiâ redeantes olim Græci recipiebant, aderat materia, forma, & Minister Confirmationis; nec tamen erat verum Sacramentum quod dicitur Confirmatio, quia nempe non erat eadem mens atque intentio, tum conferentium, tum percipientium eam exteriorem ceremoniam. Idem porro dici debet in præsentis negotio.

Quæres 2do. An ad administrandam sit Ext. Unctio illis qui jamjam morituri sunt; an aliis etiam de quorum morte timeatur, quanquam non ita proxima sit. R. Utrisque posse ac debere administrari ac imo. infirmis in exitu positus, id enim demonstrat idæ præxis Ecclesiæ continua, tum ipsa Ext. Unctionis, & Sacramenti executioni applicatio, tum auctoritas Tridentin. Sess. 14. Can. 1. ubi declaratur esse hanc unctionem infirmis administrandam, aliis vero præsertim qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur. Tum status ipse moribundi, qui majori magis gratiæ auxilio, quo præmuniantur contra tentationes, quæ tunc urgent vehementius: de quo vide Trid. in Præfatione de hoc Sacramento.

2do. Aliis pariter infirmis de quorum morte timeatur, quanquam non ita proxima videatur, administrandam esse demonstrat, imo. Auctoritas Concilii Florent. in Decreto, ubi ait *subiectum hujus Sacramenti esse infirmum de cujus morte timeatur.* 2do. Praxis antiqua Ecclesiæ, quæ colligitur tum ex eo quod Unctio ante Viaticum, quod nonnisi mente integra suscipi debet, ministraretur, prout præscribitur in Rituali Parisiensis: tum quod unctio per septem dies repeteretur; id quod erga desperatos & pene sensu carentes observari non potuisset: tum denique quod aliqui in Ecclesiâ, sedentes vel genuflexi hoc Sacramentum suscepisse referantur. De quibus ad P. Marren,

L. 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus, cap. 7. art. 2. §tio. Idipsum probant Statuta Conc. Rhemenfis anno 1583.

Hinc Catechismus Concilii Trident. p. 2. de Sacramento Ext. Unctioni n. 18. asserit gravissimè peccare eos qui *illud tempus ægroti ungendi observare soleant, cum jam omni salutis spe amissa, vitæ & sensibus carere incipiat. Constat enim, ad uberiorém Sacramenti gratiam percipiendam, plurimum valere si ægrotus, cum in eo adhuc integra mens & ratio viget, si semper & religiosam animi voluntatem asserere potest, Sacro Oleo liniatur.* Hinc patet quàm impudens sit Calvini calumnia, dum scripsit, Lib. 4. Instit. cap. 19. *nos non infirmos, sed semimortua cadavera nostra pinguedine inficere, cum jam jam anima in primoribus labris laborat.*

Ex his inferes 1mo. non esse expectandam ultimam vitæ periodum, quâ homo extremum agit spiritum, ut inungatur, sed preoccupandum esse istud tempus, cum adhuc infirmus integris est sensibus. Rectè Synodus Lingonensis anno 1404. *Debent infirmi per omnes hostias vias induci ad recipiendum hoc Sacramentum; & debeat eis dici, quod si recusent vel differant recipere, ex eo quod contemnant Sacramentum, peccant mortaliter; & licet dicant quod non faciant ex contemptu, debet tamen dubitari nè malignus Spiritus in extremo decipiat. Dicendum etiam est eis; quod non debent dubitare quod per receptionem hujus Sacramenti veniat mors, verum potius veniet utraque sanitas mentis & corporis, si devotè & dignè recipiant.*

Inferes 2do. Nec infirmis qui levi aliqua laborant infirmitate, ex qua mors timeri probabiliter non possit, dandam esse Unct. Extremam: nec infantibus baptisatis, in quibus nullum est peccatum; quia Sacramentum hoc ad expungenda peccata delinatarum est: *Si in peccatis fuerit, dimittentur ei.*

Inferes 3tio. Nec dandam iis qui cum sano sint corpore, probabile vel certum vitæ periculum adeunt; v. g. qui prælium commissuri sunt, aut capite plectendi: quamvis enim illi omnes egeant præparatione ad mortem, non tamen pro illis, sed pro solis ægrotantibus institutum esse hoc Sacramentum, constat ex S. Jacobo, & docet Catechismus Rom. Ratio est tum quia in illis infirmitas mentis non significatur infirmitate corporis, cum tamen exhibeatur hoc Sacramentum tanquam medicina utriusque; tum quia institutio respicit id quod ordinarium est, nempe homines de morte periclitantes esse infirmos, non sanos.

Inferes 4to. Adhibendam esse Unctionem amentibus, furiosis & arreptitiis, si dum sana mente erant, signa sincera, ad DEUM conversionis ostenderint, maximè si antea Sacramentum

exoptassent: si tamen ejusmodi homines nulla haberent lucida intervalla, nec posset ipsis Unctio administrari sine evidenti periculo irreverentiae, sacus foret eo in casu illos non inungi, cum Sacramentum hoc non sit absolute necessarium ad salutem.

Interes 5to. Non esse denegandam iis Christianis qui subita vi morbi oppressi omni sensu destituuntur, nec suum de peccatis dolorem, ac Sacramenti desiderium significare possunt; eorum quippe perspecta fides videtur non obscurum esse argumentum desiderii eorum; quod si possent, demonstrarent.

Inferes denique eam Unctionem non esse denegandam senibus qui prae decrepita senectute, quamvis nulla urgente infirmitate, in dies morituri creduntur; ipsa enim gravis & annosa senectus infirmitas est morti proxima. Ita Concilium Mediolan. IV. sub S. Carolo, tit. 6. part. 2. Parochus, inquit, Ext. Unctionis Sacramentum sicut his ministrare debet, adultis scilicet periculosè agrotantibus, propeque moribundis, senio confectis, etiam non agrotis, in diem morituris; ita iis, ne minifret, nempe pueris rationis usu caretibus, mulieribus in parvul laborantibus, bellum proficiscentibus, navigantibus, peregrinantibus, & iis qui mox ultimo supplicio mulcandi sunt.

CAPUT QUARTUM.

De effectibus Unctionis Extremæ.

EFFECTUS Unctionis Extremæ exponit Tridentin. Sess. 14. Can. 2. his verbis: *Res. & effectus hujus Sacramenti illis rervis explicatur: Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus. &c. Res etenim hæc gratia est Spiritus S. cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias absterget, & agroti animam alleviat & confirmat, magnum in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando; qua infirmus suslevatus, & morbi incommoda ac labores levius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit; & sanitatem corporis interdum, ubi salutem animæ expediret, consequitur.*

Ex eo textu liquet primum & directum Sacramenti hujus effectum esse gratiam sanctificantem, in ordine ad fines aliquos ejusdem Sacramenti proprios, quos esse quatuor ex eodem textu colligimus; nempe remissionem peccatorum; abstergentem reliquias peccati; infirmi levamen contra tedium corporis

corpoream, & incommoda infirmitatis; denique sanitatis corporeæ restitutionem. De his sic generatim expressis consentiant inter se Catholici, verum in exponendo unoquoque effectui non nihil discrepant.

Quæres itaque 1mo. an Ext. Unctio peccata per se ac directè an solum per accidens remittat. R. Ext. Unctionem per se ac primariò seu vi suæ institutionis remittere peccata.

Prob. 1mo. ex verbis S. Jacobi, *Si in peccatis fuerit remittentur ei.* 2do. Ex Trid. mox citato *Res hujus Sacramenti est gratia Spiritus S. cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, abstergit.* 3^{tio}. Ex forma ipsius Sacramenti, *Per istam unctionem, ac p[er]sonam suam misericordiam, indulget tibi Deus quidquid peccasti per visum, &c.* 4to. Ex SS. Patribus, qui Unctionem infirmorum recensent inter Sacramenta quæ peccata dimittunt. At 1mo. nomine peccatorum hic intelligi debent peccata propriè dicta ratione culpæ, non vero tantum ratione pœnæ, vel aliarum reliquiarum quæ ex peccato sequuntur, quæ in usu Scripturæ, à quo sine causa gravi recedere non licet, peccatorum nomine vera intelliguntur quoad culpam peccata; 2do. circa mox testimonia intelligi debent de divini sionis non per accidens, sed quæ sit ex ipsa institutione hujus Sacramenti; alias frustra hunc effectum adscriberent Ext. Unctionis, cum certum sit alia etiam Sacramenta, quæ vivorum dicuntur, per accidens remittere peccata.

Nec nocet quod S. Jacobus conditionate loquatur, *si in peccatis sit*; namque 1mo. supra observavimus particulam *si* non semper significare conditionem rei incertæ sed concessionem rei indubitatæ: 2do. cum Sacramentum hoc destinatum sit ad delenda etiam peccata mortalia quæ superesse possunt, vel etiam non superesse, meritò dixit Apostolus: *Si in peccatis sit*, innuens quod si nullum sit in infirmo, cum ungitur peccatorum mortale, tunc Unctio & gratiam augeat, & venialia expungat & reliquias abstergit peccati. Verum hæc nihil ad praxim. Quid enim refert an per se, vel per accidens justificetur homo, modo constet eum, si benè dispositus sit justificari.

Quæres, 2do. an remissio peccati sit primarius effectus hujus Sacramenti. R. affirm. quia Sacramenta ad bonum spirituale primariò ac per se ordinantur.

Quæres, 3^{io}. quænam peccata per se ac primariò dimittat nostrum Sacramentum; an venialia tantum, an etiam mortalia, R. dissentire ea de re Theologos. Estius, cum multis aliis Thomistis sola venialia; contra Bellarminus, Maldonatus, & alii mortalia etiam peccata directè ac per se per Ext. Unctionem dimitti existimant; quæ postrema sententia vero magis proxi-

na nobis videtur, tum quia indefinitè pronuntiat S. Jacobus, *Si in peccatis sit, remittentur ei; & Trident. Delicta, si quæ sint adhuc expianda absolvit*, tum quia forma ipsa Sacramenti indefinitè quoque ait, *quidquid peccasti per visum, &c. & alim. 11 SS.* Patres cum de effectu hujus Sacramenti loquuntur non distinguunt inter peccata venialia & mortalia. Porro illa mortalia peccata in quæ vim suam exerit nostrum Sacramentum, ea sunt quæ interdum remanent post omnia alia Sacramenta. Potest enim fieri ait Bellarm. hic c. 8. *ut quis post confessionem & communionem in peccatum mortale incidat, & ignoret se eo peccato teneri, unde non poterit illud nova confessione expiare, potest etiam fieri ut confessionem & communionem non rectè pergerit, & hoc ipsum ignoret.* Hæc igitur sunt veræ reliquæ quæ hoc Sacramento tolluntur, nisi quis ponat obicem. Hinc S. Carolus Borromeus de Ext. Untione sic loquitur: *Potest fieri ut ignorante eo qui commisit, vel non valente confiteri peccatum mortale remaneat: in quo delendo ita hoc Sacramento, juretur, ut fieri possit eum per Sacramentum salvari, qui alioqui fuisset damnandus.*

Dices: Ex communi sententia duo tantum sunt Sacramenta mortuorum, quæ nempe mortuis per lethale peccatum vitam gratiæ restitunt, Baptismus scilicet & Pœnitentia. Ergo Ext. Unctio, utpote Sacramentum vivorum, per accidens tantum dimittit peccata mortalia, infundendo gratiam quæ cum illis compati non potest. R. in tribus maxime distingui Ext. Unct. ab aliis duobus mortuorum Sacramentis; 1mo, quia Baptismus & Pœnitentia ex sua institutione ac ordinaria lege supponunt in subiecto peccatum mortale, sive originale, sive actuale, est enim hæc necessaria horum Sacramentorum materia, circa quam occurrat eorum efficacia: at Ext. Unctio non supponit necessario peccatum aliquod mortale, Unde S. Jacobus particulam conditionalem si adhibuit ut innueret abhuc Sacramentum nostrum virtutem suam exercere, etsi nullum sit in homine cui datur, lethale peccatum. 2do. Baptismus & Pœnitentia in hunc finem sunt à Christo instituta Sacramenta, ut illis homo sanus utatur in decursu vitæ suæ, at Ext. Unctio pro infirmis de quorum vita timeatur, instituta fuit. 3tio. Quia Baptismus & Pœnitentia non supponunt antè se alia Sacramenta, per quæ deleatur peccatum mortale, sive originale, sive actuale. at Ext. Unctio ea supponit antè se Sacramenta, atque in Pœnitentiæ duntaxat defectum venit, eaque reliqua peccata delet quæ per Pœnitentiam deleta non sunt.

At, inquit Ext. Unctio datur post absolutionem sacramentalem. Ergo supponit peccata remissa; non ea remittit. Resp. Si

verè

verè remissa sunt, ea non remittit: ac si non sunt remissa aut si post illa novum aliquod commissum est peccatum, Ext. Unctio. vi sua illud dimittit, si homo sit ut oportet contritus: qua in contritione includitur semper verum peccata hæc, si cognoscantur, subiiciendi Ecclesiæ clavibus.

Quæres. 4to. quidnam sit secundus Extremæ Unctionis effectus.

R. hunc ex Trident. in eo esse positum, ut absterget reliquias peccati hoc est peccata temporalem, pravas dispositiones ad peccatum, animi torporem debilitatem ex originali vel actuali peccato proveniente, qua sit ut homo non sit ita promptus ad meditando cœlestia. Ceterum Extremæ Unctionis gratia omnes illas peccati reliquias non ita abstergit, ut nullæ remaneant, cum in hac mortali vita fieri id non possit, sed saltem hoc efficit Sacramenti gratia, * *ut debilitatæ ac repressæ minus impediunt agrotum, abstrahunt rerum cogitatione quæ ad ipsius salutem pertinent.*

Quæres. 5to. quis tertius sit hujus Sacramenti effectus.

R. esse alleviationem animæ agrotantis, ex qua magnam in se divinæ misericordiæ fiduciam concipiat, incommoda morbi levius ferat, in spem melioris vitæ quadam interna consolatione erigatur, & diaboli tentationibus facilius resistat. Ita colligitur ex cit. S. Jacobi & Trident. verbis.

Quæres. 6to. an sanitas corporis sit quoque effectus hujus Sacramenti, & an producat ex opere operato, an vero ex opere operantis.

R. ad 1. affirm. *Et oratio fidei salvabit infirmum*, ait S. Iacobus. *Sanitatem corporis*, interdum, *ubi saluti animæ expedit, consequitur*, ait Trident. Quæ verba ubi saluti animæ expedit, ostendunt conditionatum esse istum effectum. Alii & aliam conditionem apponunt nisi tam gravis sit morbus, ut ordo naturalis, quem Deus invertere non tenetur, exigat talis infirmi mortem. Qua duplici conditione supposita, facile intelligitur cur virtute Sacramenti hujus non semper convalescant infirmi.

Ad 2. Eftius respondet Ext. Unctionem operari sanitatem corporis ex opere operantis; unde concludit respectu hujus effectus sacram Unctionem non tam Sacramentum esse, quam aliquid sacramentale, cujusmodi est asperfus aquæ benedictæ &c. Alii respondent, quoties virtute Ext. Unctionis recuperatur sanitas eam ex opere operato produci; ex quo tamen minimè sequitur sanitatem debere semper à Sacramento produci in homine qui cum debita dispositione illud percipit. Namque cum

effectus

effectus iste conditionatus sit, non absolutus; secundarius non primarius: necesse non est ut semper sequatur ex Sacramento etiam debite recepto; sed satis est, quod ubi ponitur propter Sacramentum, vi illius, hoc est, ex opere operato ponatur. Quanquam vero contingat saepius sanitatem restituere via naturali per remedia naturalia, non idcirco deprimenda virtus Sacramenti, quæ remedia ipsa naturalia ad felicem perducunt exitum.

CAPUT QUINTUM

De proprietatibus Extremæ-Unctionis.

Proprietates Ext. Unctionis sunt necessitas ejus & iteratio

Quæres. 1mo. an & quomodo necessaria sit Ext. Unctio: an necessitate medii, aut præcepti divini, vel Ecclesiastici duntaxat.

R. 1mo. certum est Sacramentum istud non esse necessarium necessitate medii ad salutem. Ratio est, quia lege ordinariâ supponit gratiam justificantem jam infusam per Sacramentum Pœnitentiæ, cujus perfectio est ac consummatio.

R. 2do. Fideles, dum periculosa premit infirmitas, jure Divino & Ecclesiastico, teneri Ext. Unctionem percipere.

Prob. 1. pars 1mo. ex S. Jacobi verbis, quæ sine fundamento ad merum consilium insectantur, cum verba hæc inducat *Presbyteros*, imperantis sint, non consulentis tantum & adhortantis. 2do. Ex primario hujus Sacramenti effectû, qui maximè necessarius est in læta illa extrema, quem infirmus à dæmone sustinendam habet; tum ex comparatione hujus Sacramenti cum Sacramento Confirmationis; sicut enim peccaret indubiè contra mandatum divinum, qui imminente gravi contra fidem persecutione, non curaret de percipienda Confirmatione, ita & ille qui in periculo vitæ constitutus, non confugeret ad Unctionem sacram, cujus vi præmuniri debet adversus ultimos, sed graviores dæmonis impetus. 3tio. Ex Trident. Sess. 14. c. 3. ubi ait nulla ratione audiendos esse quidocent Unctionem hanc nec mandatum Dei, nec promissionem gratiæ habere ..... & à Fidelibus sine peccato contemni posse. Supponit igitur Synodus, esse Dei mandatum de sacra Unctione percipienda, nec posse sine gravi peccato contemni, quod expresse definit

desinit Can. 3. ejusdem Sessionis. Porro qui recusaret, vel non curaret percipere sacram Unctionem si non animo saltem facto ipso cerneretur negligere ac parvi facere electum ad quem illa destinatur; quæ certe animi dispositio pessima est, ac verum involvit contemptum. Unde Patres Concilii Conloniensis an. 1549. *Ecclesiasticâ sepultura eos privandos esse decernunt, qui infirmitatis suæ tempore Unctionem sacram respuerint, ac contempserint.*

Prob. 2. pars, tum quia Ecclesia vult id omne à suis observari, quod præcepto divino necessarium est; tum quia defacto summa semper cura commendavit istud Sacramentum ut videre est in Origene, Chrysostom. Augustin. Innocentio I. Gregorio I. &c. quæ sollicitudo ad subsequentes ætates promanavit ut patet ex Concilio Mediol. V. parte 1. ubi hæc: *Caveat Parochus, ne in eo Sacramento ministrando negligentiam, ullamve moræ culpam contrahat. Alioquin si ad illius ministrationem accessitus ire neglexerit, rationem Deo reddet & pœna ab Episcopo graviter plectetur.* Ad id autem officii sui intuitu, atque etiam exemplo sanctissimi Episcopi Malachie accendatur, qui tam vehementi animi dolore ex eo affectus est, quod culpa sua mulier quædam, Sacramenti hujus gratia fraudata decesserit, ut totam noctem orando, lacrymando consumpsit, lacrymarumque vi, quasi maximo imbri, pro oleo sancto, quod non ministravit mortuam perfuderit. Manè autem exaudivit Dominus sanctum suum ita ut illa è morte tanquam à somno excitata è lecto se se erigens, Sacramentum hoc ab eo acceperit ac deinceps à morbo convalesceret. Idem Ecclesiæ mandatum probat omnes Rituales Libri, in quibus ritus administrandi hoc Sacramentum præscribitur.

Quæres 2do. an Ext. Unctio sæpius ab eodem homine percipi possit. R. affirm. prout sæculo 12. adversus Gosfridum Vindocinensem, & Yvonem Carnot. tuiti sunt Petrus Cluniacensis, Petrus Lombardus, Hugo Victor. Ratio est 1mo. quia unctio hæc olim in eodem etiam morbo per septem dies repetebatur; ut videre est apud Menardum & P. Martene. 2do. quia licet jam à multis sæculis eadem unctio semel tantum in eadem infirmitate ministraretur; moris tamen est, ut juxta Trident. sess. 14. c. 3. *Infirmi si post eam susceptam convalescerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvari possint, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint.* Confirm. quia ut ait S. Thomas, Lib. 4. contra Gentes cap. 71. *Hujus Sacramenti inunctio ordinatur ad sanandum. Medicina autem sanativa toties iterari debet, quoties infirmitas iteratur.*

Quæres.

Quæres. 3tio. quæ dispositiones requirantur in eo qui sacramentum percipit Unctionem.

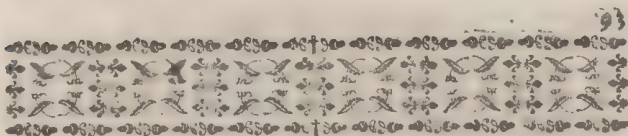
R. requiri 1mo. præviam poenitentiam & absolutionem sacramentalem; 2do. Si quis peccati mortalis sibi conficius est, quod confiteri nequeat, debet de illo contritionem habere, cum voto illud confitendi, ubi facultas fuerit; 3tio. S. Thomas in Supp. q. 12. art. 4. requirit actualem devotionem, unde danda est Unctio cum infirmus est adhuc integer sensibus; aut saltem ea requiritur devotio, quæ præcesserit, nec fuerit revocata, priusquam infirmus ille ratione fuerit destitutus.

Circa caeremonias quæ debent observari in administratione hujus Sacramenti, consulere quisque debet Librum Ritualem Ecclesiæ, cui additus est, & summâ Religione exequi quidquid in eo præscribitur.

TRA.

TRACTATUS DE SACRAMENTO ORDINIS.

SEX Capibus totam de Ordinis Sacramento disputationem concludemus. Primum erit de existentia Ordinis. II. De ejus essentia. III. De ejusdem causis, id est de materia, forma autore, ministro & subjecto Ordinis; ubi de dispositionibus requisitis, ut quis legitimè ordinetur. IV. De effectibus Ordinis gratia scilicet & caractere: ubi de iteratione Ordinationis. V. De variis Ordinis speciebus. VI. De iis quæ sacris Ordinationibus annexa sunt: ubi potissimum de cœlibatu majorum Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

De existentia Ordinis.

Ordo latissimo sensu juxta August. L. 19. de Civit. c. 13. est parum dispariumque rerum sua cuique loca distribuens dispositio.

Proprie ac usu Ecclesiastico nomen Ordinis apud nos significat, imo. Ecclesiasticam hierarchiam, in qua varii sunt gradus alii aliis superiores, destinati ad celebrandum Sacramentum Eucharistiae, aut ejus celebrationi ex officio interveniendum. 2do. Et quidem proprie ad præfens institutum, Ordo significat specialem ritum, quo potestas conferitur ad consecrandum Corpus Christi, vel interveniendi ministro consecranti: quo sensu aptius dicitur Ordinationis, quam Ordinis Sacramentum; quia in actione transeunte ordinantis positum est, non in re permanente.

Græci Ordinationem appellant manus extensionem & porrectionem, quia olim Ministri Ecclesiæ eligebantur per manus extensionem, quæ signum erat iustitiae & etiam per manus impositionem consecrabantur.

Ordo

Ordo definitur, *Sacramentum novæ Legis à Christo institutum, quo specialis quædam ac spiritualis potestas traditur, & gratia confertur ad sacrum Corpus Christi consecrandum, & debite obeunda munia Ecclesiastica.* Verba hæc *Sacramentum novæ Legis à Christo institutum*, tenent locum generis. Istæc verò, *quo specialis potestas traditur, &c.* discrimin Ordinis ab aliis Sacramentis designant. Hæc demum, *quo gratia confertur ad sacrum Christi Corpus consecrandum &c.* exhibent effectum, & finem sacre Ordinationis; quilibet enim Ordo suo modo ac gradu refertur, tanquam ad præcipuum finem ad Eucharistiæ consecrationem.

Jam expendendum: an admitti debeat Ordo hierarchicus, seu sacra hierarchia, hoc est status quidam Ministrorum Ecclesiasticorum à statu populari seu Laicorum distinctus. Negarunt Wiclefus, Lutherus & Calvinus, qui nullam agnoscunt Laicorum & Clericorum institutione divina distinctionem, sed Christianos omnes ex seipsis, & quantum ad radicalem auctoritatem Sacerdotes esse, ac Evangelii Ministros contendunt: quamquam fateantur exercitium potestatis hujus quæ omnibus communis est Ecclesiastica lege ad eos solos pertinere, qui à populo eliguntur ac deputantur. Fundamentum hujus erroris istud est, omnem scilicet jurisdictionis Ecclesiasticæ auctoritatem, toti Ecclesiæ seu societati Fidelium, quæ Lucos etiam comprehenditur, in communi concessam fuisse, quam Pastores nonnisi de consensu populi tanquam Vicarii ab ipso delegati exercere possunt. Ad hanc doctrinam plenis velis accedit Quenellus Propositione 90. ubi ait, Ecclesiam potestatem habere excommunicandi, per primos Pastores exercendam de consensu saltem præsumpto totius corporis, id est, ipsius etiam populi qui ad corpus Ecclesiæ pertinet. Eandem sententiam non obscure amplectitur Richerus Tractat. de Ecclesia & civili potestate. Quantum doctrina hæc noxia sit non tantum spirituali Pastorem Ecclesiæ sed & temporali Principum auctoritati satis intelligitur. Sic

CONCLUSIO. Existit sacra hierarchia, in qua varii divina institutione deputantur nonnulli ad Sacra obeunda & dispensanda Fidelibus Sacramentis; eaque à Laicorum statu omnino distincta est.

Prob. ex Scripturis. Et quidem imo. In veteri Lege sola Tribus Levi a Deo electa sunt ut munia sacerdotalia exercerent aliis omnino exclusis. Quapropter Ozias leprâ percussus est, Dathan & Abiron vivi terræ hauri absterge; quod cum essent ex aliena Tribu rebus Religionis tractandis se se immiscere voluerint. Ergo Sacerdotium tunc temporis speciali familia additum erat: & à reliquorum

Cap. I. De existentia Ordinis.

reliquorum Judæorum statu omnino distinctum. Atqui sacerdotum nova Legis veteri infimè præstantius debuit à fortiori à populari statu distingui.

2do. Christus singulari ratione Apostolos ac Discipulos elegit, ac Ministros Evangelii inauguravit, per insufflationem & traditionem Spiritus sancti: *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joan. 20. & per impositionem manuum, 2. Timot. 1. Atqui singularis ille ritus ordinandi ministros, specialem denotat statum à communi plebis statu prorsus segregatum.

3tio. Ipsi Apostoli se Dei ministros, positi à Spiritu S. ad regendam Ecclesiam declarant. 2. Cor. 3. *Idoneos nos fecit ministros Novi Testamenti.* Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Sic & Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret sed qui locutus est ad eum, *Filius meus es tu, &c.* Sed qui à Christo eliguntur in Ministros, qui assumuntur in Pontifices, ut assumptus est ipse Christus, ii certè non ab hominibus, sed à solo Deo deputantur.

Prob. 2do. ex perpetua Ecclesiæ Traditione & praxi qua constat imo. Clericorum ordinem semper segregatum fuisse à conditione Laicorum; 2do. Inter ipsos Clericos subordinationem agnitam fuisse, nempe Rom. Pontificis tanquam visibilis Capitis Ecclesiæ supra alios Episcopos, Episcoporum supra alios Sacerdotes, Sacerdotum supra Diaconos; eorumque singularia facile ac distincta officia. Et id pluries impensè commendat vir Apostolicus S. Ignatius Martyr, maximè vero in Epist. ad Trallianos, *Necessarium est, inquit ut sine Episcopo nihil agatis, sed & Presbyteris subditi sitis ut Apostolis Jesu Christi.*

Prob. 3tio. ex Trid. Sess. 23. c. 2. *Si quis dixerit præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines majores & minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.* Et can. 6. *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis Presbyteris & Ministris, anathema sit.*

Objectiones petitas ex his 1. Petri 2. verbis, *Vos.... Regale Sacerdotium;* & ex Tertulliano, solvimus in Tract. de Eucharist. Part. 2. c. 1.

CAPUT SECUNDUM.

De essentia Ordinis.

NEgant Lutherani & Calvinistæ Ordinem esse Sacramentum affirmant omnes Orthodoxi. Sit

CONCLUSIO. Ordo seu Ordinatio verum est novæ Legis Sacramentum.

Prob. Tria necessaria sunt ad verum Sacramentum 1mo. Signum exterius ac sensibile; 2do. Promissio gratiæ ipsi annexa; 3^{tio}. Divina institutio seu Dñi mandatum. Atque tria hæc in sacra ministrorum Ordinatione occurrunt. 1mo. Signum sensibile, in manuum impositione tanquam materia & oratione tanquam forma, ut patet ex Act. 13. ubi de Ordinatione Pauli & Barnabæ dicitur *Tunc jejunantes & orantes imponentesque manus dimiserunt illos.*

2do. Huic manuum impositioni & orationi annexam esse gratiam declarat Apostolus 2. ad Tim. 13 v. 6. *Admoneo te ut ressusceres gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Et vero cum Christus Joan. 20. Apostolis potestatem concessit dimittendi peccata, his usus est verbis, *Accipite Spiritum S. &c.* Porro Spiritus S. nomine hic sanctificans gratia intelligitur.

3^{tio}. Mandatum seu institutionem Christi habemus Act. 13. ubi *Spiritus S. jussit sibi segregari Paulum & Barnabam in opus ministerii. Quod & semper fecit Ecclesia.*

Reponunt Novatores 1mo. Manus impositionem fuisse frequentem apud Judæos ritum, quo ad alios longe fines quam ad perficienda Sacramenta utebantur. Christus ipse manus imponebat super ægros ad sanitatem corporis eis restituendam Marci 16. 18. R. hoc unum inde sequi non omnem manuum impositionem semper fuisse verè sacramentalem; sed nullam talem fuisse, quis sanus inde inferat, cum ipsi annexam videamus, locis mox citatis, gratiæ promissionem? Perinde est ac si quis diceret: Judæi frequenter lavabant te ac baptisabant, qui baptisimus Sacramentum non erat Ergo nec verum Sacramentum fuit Baptisimus à Christo institutus. Quam distorta consecutio!

Reponunt 2do. iidem gratiam quæ manuum in positioni annexa legitur ad eam speciem referri debere quæ grævis data vocatur; hoc est ad dona miraculorum, linguarum, prophetiar, &c.

&c. Probant quia cap. 4. I. ad Timotheum Apostolus ait gratiam illam datam fuisse per prophetiam id est omnino ad utilitatem aliorum. R. vanam esse istam Novatorum evasionem exponit enim ibid. Apostolus, quæ gratiæ species Timotheo data fuerit per manuum impositionem. *Non inquit dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis dilectionis & sobrietatis.* Quæ gratia vere interna est data in sanctificationem ejus qui debet ordinatur. Istud verò per prophetiam, significat vel donum prophetiæ simul Timotheo concessum fuisse cum gratia sanctificante vel sensum hunc habet: Noli negligere gratiam quæ data est tibi cum te ordinavi Episcopum secundum præcedentes prophetias, ut ait ibid. c. 1. v. 18. hoc est, juxta revelationem mihi à Deo factam, ut te in Episcopum consecrarem.

Prob. 2do. Conclusio ex perpetua Ecclesiæ traditione qua constat Ordinationem pro vero Sacramento semper habitam fuisse. In re tam certa duo proferemus ex SS. PP. testimonia, S. Ambrosius vel quivis alius Lib. de dignitate Sacerdotall c. 5. *Quis dat Episcopalem gratiam? Deus an homo? Respondes sine dubio. Deus; sed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manum, Deus largitur gratiam; Sacerdos imponit simplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dextera: Episcopus initiat ordinem, Deus tribuit dignitatem.* S. August. L. 2. contra Parmen. c. 13. loquens de Baptismate & Ordine: *Utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat ... neutri Sacramento injuria facienda est.* Hinc Ordo non minus Sacramentum est quam Baptismus.

Hanc Ecclesiæ Traditionem confirmavit Trid. Sess. 23. Can. 3. *Si quis dixerit Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse verè & propriè Sacramentum à Christo, aut esse tantum ritum quendam legendi ministros verbi Dei & Sacramentorum, anathema sit.* Doctrinā hanc c. 3. ejusd. sess. exponit Concilium.

CAPUT TERTIUM.

De causis Ordinis.

DISCERNIMUS 1mo. De materia & forma, 2do. De autore & Ministro 3tio. de subjecto Ordinis.

Circa primum maximè controvertitur de manus impositione & porrectione instrumentorum tanquam materia; & oratione tanquam forma. Ex Theologis alii solum manus impositionem & orationem assignant pro materia & forma essentiali

Ordinationis instrumentorum verò porrectionem cum verbis adjunctis aiunt esse materiam & formam duntaxat accidentalem aut integram ad maiorem scilicet potestatis concessæ significationem. Alii solam instrumentorum porrectionem cum verbis adjunctis, ipsam vero manus impositionem aut non distinguunt à porrectione instrumentorum quæ manu porriguntur, aut non essentialem, sed accidentalem duntaxat esse affirmant. Alii denique tum manus impositionem cum oratione tum porrectionem instrumentorum cum verbis adjunctis tantum partes essentielles Ordinis admittunt. Sic

CONCLUSIO I. Materia essentialis Sacramenti Ordinis est manus impositio, forma vero oratio.

Prob. Ea materia essentialis est Ordinis Sacramento, cujus expressam mentionem facit Scriptura, quam Ecclesia tum Græca, tum Latina usu nusquam interrupto usurpavit in sacris Ordinationibus atque, &c. Act. 6. sic refertur Ordinatio septem Diaconorum: *Hos constituerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus.* & cap. 13. de Ordinatione Pauli & Barnabæ: *Tunc jejunantes & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos.* Apostolus ipse 1. Timoth. 4. Noli, ait, negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyterii.

Prob. 2do. ex universæ Ecclesiæ usu, Conciliis, SS. Patribus, omnium fermè Ritualium Libris confirmato. Plura eam in rem testimonia congeri possent: unum hic sufficiet ex Conc. IV. Carthag. an. 398. à quo omnium disertissimè declaratur ritus inaugurandi Ecclesiæ ministros. cap. 2. *Episcopus inquit, eum ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem super caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant.* Cap. 3. de Ordinatione Presbyteri sic statuit, *Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri qui præsentibus sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant.* Cap. 4. de Ordinatione Diaconi hæc habet, *Diaconus cum ordinatur solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat.* In his Ordinationibus sola usurpator manus impositio. Cap. vero 5. solus Subdiaconus, quia manus impositionem non habet, per instrumenta ordinatur. Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, pat. nam de Episcopi manu accipiat vacuam, & calcem vacuum, &c. Atqui in his textibus istud discrimen statuitur inter sacras Episcoporum Presbyterorum, & Diaconorum Ordinationes, & Ordinationem Subdiaconorum, quod isti per instrumenta

instrumenta alii verò per impositionem manuum inaugurarentur: Ergo Iudicio Patrum Carthag. manuum impositio essentialis est materia sacrarum Ordinationum. Accedit & Trid. Sess. 14. c. 3. ubi ait *Episcopos aut Sacerdotes rite ordinatos per impositionem manuum Presbyterii, Ministros esse Sacramenti Extr. Unctionis.*

Obj. 1mo. in Decreto Eugenii IV. pro Armenis, nulla prorsus fit mentio impositionis manuum, sed unius traditionis instrumentorum, ubi materia Ordinis præscribitur. R. mentem Eugenio non fuisse, essentialem, quæ Armenis nota erat Ordinationis materiam referre, sed eam duntaxat, quæ expressius finem & effectum Ordinationis explicat, qualis est porrectio instrumentorum, & de qua utpote sibi ignota potissimum informandi erant Armeni, qui Rom. Ecclesiæ uniri postulabant quos idcirco ad Pontificale Romanum Eugenius remittit in quo expressa mentio fit impositionis manuum in sacræ Ordinationibus perficiendis.

Obj. 2do. Innocentius III. cap. *Pastoralis. Extra. De Sacramentis non iterandis.* & Greg. IX. ibidem cap. *Presbyter, alle-*
runt iterandam non esse Ordinationem factam sine manus im-
positione, sed supplendum esse quod omisum fuit. Addit Gregorius IX. *impositionem manuum esse ritum ab Apostolis intro-*
ductum. R. cum Bellarmino hic cap. 2. ea Sanctorum Pontificum Decreta nostræ sententiæ favere potius, quam nocere. Quod enim, inquit, nolint repeti ceremonias ritè peractas & tamē suppleri quod est omisum, indicat eas ceremonias posse diviari, & dari diverso tempore, & efficaces esse quocumque tempore dentur. Quod autem Gregorius dicit, manus impositionem esse ritum ab Apostolis introductum, non sic debet accipi, quasi Apostoli hunc instituerint, sed quia ipsi primi cœperunt illum usupare in Ordinationibus. Dici etiam possit cum Hallerio, Innocentii ac Gregorii mentem esse ut in Sacramentis cum essentialia omis-
sa sunt, accidentales ceremoniæ ritè adhiberi non iterentur; cum verò accidentalia omisita sunt, essentialis ritus non repetantur. Et ita si cui, dum ordinaretur, instrumenta tradita sunt manus autem imposita non fuerit, non esse necesse ut de novo instrumenta ipsi porrigantur, sed tantum ut manus ei imponatur. Addit eo in casu cum manus impositione simul repetendam formam, quæ illam comitari debet, ne longiori intervallo temporis distita à materia, nullum redderet Sacramentum.

Obj. 3tio. Pontificale Rom. eos qui manus impositionem suscepere, *Ordinandos* vocat; post instrumenta autem porrecta, *Ordinatos*, ergo non censentur illi Ordinati per solam manus

impositionem. R. siue porrectio instrumentorum pro essentiali habeatur, siue pro accidentali aut integrali; merito Ordinatos non appellari eos quibus hæc instrumenta porrecta non fuerunt, quia rursus omnes ab Ecclesia præscripti necessarii sunt observandi.

CONCLUSIO. II. Instrumentorum traditio seu porrectio cum verbis adjunctis omnino retinenda est.

Prob. Ille ritus sedulo retineri debet, quo Ecclesia Latina à septingentis ad minus annis utitur, quem Ordo Romanus, omnes ferè Rituales Libri ac Instructio Eugenii IV. præscribunt, qui denique apertius exprimit uniuscujusque Ordinis finem & effectum. Atqui traditio, &c.

An autem ritus ille sit essentialis non ita constat. Negant plures. 1mo. Quia ea materia non est essentialis sed integrans duntaxat, ad clariorem acceptæ potestatis declarationem cujus neque Scriptura meminit, nec ullus in Ecclesia Latina ususprehenditur per decem priora secula, qua etiamnum caret Ecclesia Græca; unde ex duobus unum sequitur, aut nullas fuisse apud Latinos per decem secula, & etiamnum esse apud Græcos Ordinationes, defectu traditionis instrumentorum aut illam traditionem ad essentiam Ordinis non pertinere; 2do. Manus impositio & oratio in Scripturis memorata signum est exterius sufficiens ad Sacramentum perficiendum. Nihil ergo tanquam essentialiter ulterius addendum est. 3tio. Partes Sacramentorum essentielles debent esse fixæ & immutabiles. Unde Syn. Trid. Sess. 21. c. 2. docet hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse ut in Sacramentorum dispensatione salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret quæ magis expedire judicaret. Atqui si traditio instrumentorum haberetur pro parte essentiali Ordinationis, materia hujus Sacramenti nec constans fuisset, nec immutabilis, cum per decem priora Ecclesiæ secula in usu apud nos non fuerit, nec etiam hodie in usu sit apud Græcos.

Hæc tamen quoad Græcos ipsos difficultate non carent, ut aliquando videbimus. Interim ne quis anxius sit circa veritatem collatæ Ordinationis, necesse est, ut in praxi ea omnia sedulo observentur, quæ præscribit Ecclesiæ usus, & si quid omisissum fuerit, cautè suppleatur.

§. I. De Authore & Ministro Ordinis.

Certum est ex alibi dictis omnia novæ Legis Sacramenta à Christo instituta fuisse. Rectè igitur Trid. Sess. 23. can. 3. Si quis dixerit Ordinem seu sacram. Ordinationem non esse verè ac propriè dictum Sacramentum a Christo Domino institutum;

CAP. III. De causis Ordinis.

101

tum, anathema sit. Et verò Christus per semetipsum Apostolis suis, eorumque successoribus, Episcopis potestatem & gratiam Ordinis concessit cùm Luc. 22. in ultima Coena post sumptam Eucharistiam dixit: *Hoc facite in meam commemorationem;* sic eos Sacerdotes instituens, ut docet Trid. Sess. 22. c. 1. & Joan. 20. v. 23. *Accipite Spiritum S. quorum remisistis peccata remittuntur eis, &c.* His ergo quæ aperta sunt, emissis, videndum quis sit Ordinis Minister.

Duplex porro distinguitur sacræ Ordinationis minister unus ordinarius ex officio, & ex institutione Christi, qualis est solus Episcopus; alter extraordinarius, ex delegatione seu cõmissione, qualis est simplex Sacerdos. Cùm autem inter Ordines Ecclesiasticos alii sunt sacri superiores & hierarchici, Episcopatus scilicet Presbyteratus, & Diaconatus, alii verò inferiores nec sacri nec hierarchici; quaeritur quis ordinarius sit sacrorum Ordinum minister an solus Episcopus; an ex dispensatione simplex Sacerdos extraordinarius minister esse possit, si non superiorum, saltem inferiorum Ordinum.

Novatores ut antea monui, totam Ordinationis potestatem in communitate, tanquam in fonte residere docent; Ministris verò tanquam delegatis solum externum ministerii exercitium conferunt. Contrà Catholici communi suffragio docent: solos Episcopos ministros esse ordinarios sacrarum Ordinationum, non modo quo ad exercitium, sed etiam quo ad internam potestatem, quæ per consecrationem ipsis confertur. At inter se disputant an simplex Sacerdos possit ex delegatione minores Ordines conferre. Sit

CONJECTURA I. Soli Episcopi jure divino sunt ministri sacrarum Ordinationum.

Prob. 1mo. quia non alii, quàm Episcopi, sacros Ecclesiæ ministros ordinasse referuntur in Scripturis: Hi soli septem Diaconis manus imposuerunt. Act. 6. soli Paulus & Barnabas per singulas Ecclesias Presbyteros constituunt ibid. 14. v. 22. solus Paulus Timotheum ordinavit, 2. ad ipsum Epist. 1. v. 6. & c. 4. v. 12. prioris ad eundem epist. *Noli, ait, negligere gratiam qua data est tibi cum impositione manuum Presbyterii.* Nominè verò Presbyterii, Interpretes, præsertim Græci, intelligunt cœterum Episcoporum. *Non de Presbyteris, ait S. Chrysost. hic loquitur, sed de Episcopis: neque enim profectò Presbyteri ipsum [Timotheum] ordinaverant.*

Prob. 2do. ex Traditione. 1mo. Enim Synodus Alex. an. 319. purgans Athanasium à crimine contracti apud Nicheyanum Calicis, probat Nicheyanum illum nunquam presbyterum fuisse, utpotè qui à Collutho, non Episcopo, sed simplici Sacerdote

ordinatus fuerat: Atqui hac S. Synodi probatio demonstrat solos Episcopos Ordinationis Ministros esse. 2do. S. Epiphanius hæret. 75. Aerium velut hæreticum refellit, eò quòd Presbyteros Episcopis in potestate ordinandi coarquaret. 3tio. S. Hieronymus Epist. 101. *Qui facit excepta Ordinatione Episcopus, quòd Presbyter non faciat?* Agnoscit ergo istud Episcoporum singulare privilegium esse, ut sacras Ordinationes perficiant. Denique Trid. Sess. 23. Can. 7. sic pronuntiat: *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi; vel eam quam habent illis esse cum Presbyteris communem; anathema sit.*

Obj. 1mo. Apostolus I. ad Timoth. 4. *Noli, ait negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyterii;* ergo Presbyteri simul cum Episcopis manum imponebant, & alios consecrabant Presbyteros, imò & Episcopos, quòd & praxis hodierna demonstrat. R. nomen *Presbyterii* ab Apostolo citato loco usurpari pro consensu Episcoporum: manûs autem impositio, quæ fit à Presbyteris cum ordinantur Presbyteri, sacramentalis non est, sed tantum ceremonialis, ad fraternitatem cum Presbyteris de novo consecratis demonstrandam.

Obj. 2do. Concilium Nicænum I. in epist. ad Ecclesiam Alexandrinam statuit, ut iis qui à Meletio fuerant ordinati sed ejus schismati non adhæserant, potestas concederetur, *ordinandi & eos, qui Clero digni fuerint, nominandi.* Ergo simplicibus Presbyteris inerat potestas ordinandi. R. potestatem illam *ordinandi* in hoc uno positam fuisse, ut Clericis hujusmodi licitum foret, non quidem consecrare ministros Ecclesiæ, sed suo suffragio confirmare electionem ministrorum factam à populo, etiam non expectata ceterorum de Clero approbatione, quo jure privantur alii Clerici, qui Meletiano schismati adhæserant.

Obj. 3tio. Synodus Ancyra Can. 13. ait Chorepiscopis non licere Presbyteros & Diaconos ordinare, sed nec Presbyteris civitatis, sine mandato Episcopi. Ergo, saltem de licentia Episcopi, Presbyteri civitatis poterant Presbyteros & Diaconos ordinare. R. versionem hujus Canonis mendosam esse, imò & mendosum fortè Canonem, qui sic legendus est, *sed nec Presbyteris civitatis sine Litis Episcopi, in unaquaque Parochia aliquid agere.* Quæ interpretatio consentanea est veteri disciplina, quæ tantum erat ne Presbyteri Episcopo præsentem nisi juberet, ministerium suum exercerent.

CONCLUSIO. II. Simplex Sacerdos, ex S. Pontificis vel Ecclesiæ dispensatione, potest conferre Tonsuram minores Ordines & Subdiaconatum, non autem alios Ordines.

Prob.

Prob. 1. pars, 1mo. Quia minores Ordines & Subdiaconatus institutionis sunt Ecclesiasticae, ut infra dicetur. Ergo pro jure suo potest Ecclesia simplici Presbytero permittere, ut Ordines illos minores cum Subdiaconatu administret. 2do. quia in Synodo Generali VII. concessum est Abbanis, dummodò Presbyteris, & ab Episcopo per manus impositionem benedictis, ut Lectores in suo duntaxat Monasterio constituent: quod privilegium confirmat Synodus Trid. Sess. 23. de re-form. cap. 10.

Prob. 2. pars, quia non alios sacrarum Ordinationum ministros assignant Scriptura & Traditio, quam Episcopos specialiter ex institutione divina ad hoc ministerium destinatos; sed quæ sunt institutionis divinae, & pendent à speciali charactere, iis solis communicari possunt, quos divina voluntas in Scripturis expresse assignat, & qui tali charactere seu potestate intructi sunt. Et verò si Christus Ecclesiae potestatem reliquisset dispensandi cum simplici Presbytero, ut alios Presbyteros creare posset, otiosa per tot sæcula mansura non fuisset; præsertim cum occasiones hac potestate utendi millies olim sese obrulerint, cum Episcopi laterent in cryptis, quærentur ad necem, & vetarentur Episcopos ordinare, ut us sublati tota Ecclesia (si fieri posset) deficeret: Atqui tamen toto illo calamitoso tempore non legimus concessam Presbyteris facultatem alios Presbyteros ordinandi.

Obj. 1mo. Eugenius IV. in Decreto Armeno, ait Episcopum ministrum esse ordinarium Sacramenti Ordinis: Atqui hæc innuunt simplicem Presbyterum esse posse ministrum extraordinarium; sicut cum in eodem Decreto asserit ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum, censetur existimasse simplicem Sacerdotem ex delegatione posse ejusdem Sacramenti ministrum esse extraordinarium. R. neg. min. Idem enim Eugenius asserit Episcopum esse ministrum ordinarium Ordinis quia cum eodem Subdiaconatus expressam, minorum verò Ordinum mentionem saltem implicitam fecisset, nisi vocem hanc ordinarium loquens de Ordinis ministro, usurpasset, visus fuisset negare simplices Sacerdotes posse ex delegatione conferre minores Ordines & Subdiaconatum, quod quidem inter Theologos controversum esse sciebat S. Pontifex, atque nè ulli parvi præjudicium inferret, Episcopum dixit ordinarium Ordinis ministrum, relicta libertate sentiendi, simplices Presbyteros delegari posse ut sint ministri extraordinarii, non quidem sacrarum Ordinum, sed minorum, & Subdiaconatus. Dispar autem hic ratio est ministri Confirmationis & Ordinis n. mente Eugenii, in eo quod noverat S. P. extare quædam

exempla Confirmationis à simplicibus Presbyteris ex privilegio collata: quapropter cum dixit Episcopum esse illius ordinarium ministrum, supponere videtur simplices sacerdotes assumi posse ut sint ministri extraordinarii; at nulla ipsi suppetebant exempla sacramentum Ordinationum, quas simplex Sacerdos contulisset.

Obj. 2do. Innocentius VIII. an. 1489. Abbati Cisterciensi facultatem dedit suis Monachis conferendi Diaconatum & Subdiaconatum; *ne Monachi extra claustrum hinc inde discurrere cogantur*, Bullam hanc se legisse, ac in Collegio Comalutensi allervari testatur Vasques in 3. p. disp. 243. c. 4. R. ex monumento dubiæ prorsus fidei, nihil certum colligi potest. porro multa sunt quibus suspecta redditur fides illius Innocentii VIII. Bullæ. 1mo. Hæc non extat in Bullario Romæ edito, nec ullum illius authenticum exemplar profertur. 2do. In prima hujus Bullæ parte seu supplicatione Abbas Cisterc. hoc unum postulat, ut sibi renoveretur privilegium Monachis suis conferendi Tonstram & minores Ordines. Porro SS. Pontifices non *ultra petita* concedunt. 3tio. Eadem Bulla gravissimis Authoribus admodum suspecta est, puta Navarro, Hallerio, qui notat Cistercienses hoc privilegio nusquam usos fuisse. 4to. Pius V. in ea Bulla quæ Præmonstratensibus Subdiaconatus conferendi facultatem denegat, non ultra eundem Subdiaconatum extendit Cisterciensium privilegium. Et Victoria dum scribit se vidisse Bullam, quæ Cisterciensi Abbati conceditur jus Subdiaconatus conferendi, satis indicat nullam in ea de Diaconatu mentionem fieri.

Obj. 3tio. Qui potest majus, potest & minus: Atqui Presbyter potest aliquid majus jure ordinandi, nempe Eucharistiam consecrare, & remittere peccata. R. dist. maj. qui potest majus in eodem genere seu ordine, C. sic qui potest graviora peccata remittere, potest & leviora: Qui potest plus in diverso genere, N. Nam plus est peccata remittere, quam v. g. suscitare mortuos, solem sistere, &c. atqui tamen illa non possunt Presbyteri.

Ut solvantur variz difficultates.

Quæres. 1mo. an à quocunque Episcopo liceat Ordines percipere. R. negat. *Unusquisque* ait Trid. Sess. 23. de reform. cap. 8. à proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur; nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione.

ne, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit *suspensus*. Id autem sancitum est, imo. ad pacem & concordiam inter Episcopos servandam. Nemo ignorat quantum dissidii excitaverit Ordinatio Origenis, inter Demetrium Alex. cujus in Ecclesia Lectoris officium exercuerat, & Theodotium Catarsensem & Alexandram Jerosolymitanum, a quo Presbyter fuerat ordinatus inconsulto Demetrio; 2do. ad reverentiam Sacramenti, nè forrè, si indignus sacram suffragatus fuerit Ordinationem, scandalo sit Fidelibus, & ab infidelibus aut Hæreticis blasphemetur nomen Christi.

Quæres. 2do. quis sit proprius Episcopus à quo percipienda est Ordinatio. R. triplicem in Jure distingui; nempe originis, Beneficii & domicilii. Ita Bonifacius VIII. cap. *Cum nullus*. De temp. Ordinationis. in 6. Episcopus originis ille est, cujus in Diocesi quis natus est, modo non ex accidenti, nempe ratione itineris, legationis, &c. Ita Innoc. XII. Episcopus domicilii ille est in cujus Diocesi aliquis ita commoratur ut perpetuo manendi, nec in locum originis suæ remeandi gerat animum. Unde qui studiorum causa in aliqua Academia commorantur hinc absoluto studiorum studio discessuri, prout qui ad aliquod tempus Reipublicæ causa alibi versantur, propriè his in locis domicilii jus non habent. Episcopus Beneficii, ex laudato c. *Cum nullus* ille est in cujus Diocesi aliquis Beneficium obtinet, etiam simplex & modicum. Cavendum autem nè, quod pluries nuper in Diocesisibus N. & N. contigit per fraudem Beneficium conferatur vel obtineatur: si enim Episcopus alieno Clerico conferat Beneficium, animo sibi illum addicendi; vel ipse Clericus, ut proprii Episcopi examini se subducatur, in aliena Diocesi Beneficium adipiscatur, tam ordinans quam ordinatus incurrunt poenas à Jure latas. Ita S. Congregatio Conc. Trid. interpres respondit ad consulta Episcopi Cadurcensis an. 1662. Hic notand. Episcopos Gallic. in Comitiis an. 1657. ad vitandas fraudes, inter se ordinasse ut ab uno duntaxat Episcopo originis ordinatio percipi possit.

Quæres. 3tio. possitne Episcopus ordinare familiarem suum sibi non subditum? R. posse, modò non fiat in fraudem proprii Episcopi, ac per triennium familiaris ille apud Episcopum commoratus sit, & Beneficium ab ipso habeat. Ita Trident. Sess. 23. cap. 9. de reform.

Quæres. 4to. an possit Episcopus suos subditos in aliena Diocesi ordinare absque licentia Ordinarii. R. non posse quia non potest in aliena Diocesi Pontificalia exercere, sine licentia Ordinarii loci. Trident. Sess. 6. de refor. c. 5.

Quæres. 5to. quo ab Episcopo Regulares ordinari debeant?

R. de

R. de his sic statuisse Concilium Bardigalense. an. 1624. tit. de Ordine, prope finem. *Superioribus Monasteriorum in quibus Religiosi fixam & firmam commorandi sedem habeant prohibemus, ne literas dimissorias Religiosis suis, ut à quocumque ordinentur, concedant; sed à suo Pontifice, aut ab alio de ejus licentia ordinandos esse duntaxat decernimus; eos verò, qui pro instituto ad varia domicilia certis temporum intervallis transferuntur, cum Literis Provincialium suorum de voto religionis emissis jilem facientibus, ab Ordinario loci, in quo pro tempore degunt, admitti tantum precipimus; ab aliis nusquam, nisi attestatone præhabita à Pontifice loci, seu ejus Vicario generali obtemperata, qua, cur apud se nequiverint ordinari perhibeatur. Nec obstat Bulla Pii V. Esi Mendicantium. Quia hæc per Gregorium XIII. revocata fuit.*

Quæres. 6to. quid sint Literæ dimissoriæ; ad quos pertineat eas concedere, & quomodò vim habere desinant. R. Literas dimissorias sic dici, quod per eas Clericus à suo proprio Episcopo dimittitur, ac libera ipsi datur facultas Ordines ab alio Episcopo suscipiendi. Porro ad Episcopum pertinet ex Trid. Sess. 23. cap. 3. de reform. ut Literas illas suis subditis concedat. Idem potest Vicarius generalis, modò tamen specialem ab Episcopo concessionis ejusmodi facultatem acceperit. At Capitulum, Sede vacante, nonnisi anno elapso à die obitus Episcopi, dimissorias dare potest, nisi quis occasione Beneficii Ecclesiastici recepti aut recipiendi sit coarctatus. Ita Trid. Sess. 7. de reform. cap. 10. ceterum non extinguuntur Literæ illæ dimissoriæ per mortem Episcopi à quo datæ sunt, ut constat ex cap. Si gratiosè, De rescriptis. in 6. Et ratio est, quia quæ sunt gratiæ, non cessant per mortem concedentis.

Quæres. 7mo. utrum proprius Episcopus cogi possit in foro exteriori, ut & Laico Tonsuram, & Clerico sacram Ordinationem conferat, live iste Beneficium habeat, cui annexus sit Ordo, live non habeat; live sit occulti criminis reus, live non. R. negat ex Trid. Sess. 14. cap. 1. Ratio est, quia quæ ex gratia conceduntur, denegari possunt: atqui Ordinatio ad forum gratiosum pertinet, nec recusatæ Ordinationis causam ullam allegare tenetur Episcopus, qui tolli Deo ea in re rationem redditurus est. Quid enim si occultum alicujus Clerici facinus cognoverit, an illud publicè declarare tenebitur unde scandalum patietur Ecclesia? absit.

Quæres. 8vo. quæ poenæ statutz sint in Jure adversus eos qui vel alienos ordinant sine licentia proprii Episcopi, vel ab alienis ordinantur. R. cum. Trid. Sess. 14. cap. 2. *Contrafaciens ab exercitio Pontificalium per annum; taliter verò promotus ab*

ab executione Ordinum sic susceptorum, donec suo Prælati vi-
sum fuerit, ipso jure sint suspensi. Quæ autem sit hujus cen-
suræ vis pater ex Billa Cum ex Sacrorum à Pio II. data an.
1461. ubi hæc: Ordinamus quod omnes & singuli, qui absque
dispensatione canonica, aut legitima licentia, sive extra tempora
à Jure statuta, sive ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis
literis ..... ad aliquem ex sacris Ordinibus se fecerint promo-
veri, à suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; & se
hujusmodi suspensione durante, in iisdem Ordinibus ministrare
præsumserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea ultra
alias pœnas in tales generaliter à Jure inflittas, Beneficiis Ec-
clesiasticis possint jure privari.

§. II. De subiecto Ordinationis.

Quæritur 1mo. an solus homo viator & baptisatus sit capax
Ordinationis; 2do. an infantes amentes, alique rationis usu
destituti possint valide ordinari; 3tio. an ordinari possit o-
mnino invitus; 4to. an mulieres sint Ordinationis capaces; 5to.
an Hæretici, scelerati, indocti, validè ordinari possint.

CONCLUSIO I. Solus homo, isque baptisatus capax est Ordi-
nationis recipiendæ.

Prob. 1. pars, quia solis hominibus dictum est Joan. 20.
• Quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Lucæ. 22. Hoc
facite in meam commemorationem. Matth. ult. Euntes docete om-
nes gentes, baptisantes eos &c. de solis pariter hominibus Apo-
stolus, Hebr. 5. dixit: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus
pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat
dona & sacrificia pro peccatis.

Prob. 2. pars quia Baptismus omnium est Sacramentorum
janua. Perpetua hæc fuit Ecclesiæ praxis; quapropter Can. 9.
Concilio I. Nicæni statuitur, Paulinianas, qui Baptismi for-
mam adulterabant, rebaptisandos esse, & eos qui ab illis Clero
cooptati fuerant reordinandos esse. Idem sanxit Innoc. III.
occasione cujusdam, qui cum baptisatus non fuisset nihilomi-
nus sacerdotii gradum obtinuerat, Vid. c. Veniens. de Presbytero
non baptisato.

CONCLUSIO. II. Verisimilius videtur non tantum illicitam esse
(quod omnes fatentur) sed prorsus nullam Ordinationem, quæ
infantibus ante rationis usum, & amentibus antea daretur.

Prob. 1mo. quia nec in Scripturis, nec in toto Traditionis
Ecclesiæ decursu ullum occurrit talis Ordinationis exemplum.
2do. Quia ad quodlibet Sacramentum percipiendum necessaria
est propria suscipientis voluntas; seu intentio, si sit adultus; vel

inter-

interpretativa, Ecclesiæ nimirum, si sit parvulus: atqui neutra hic locum habet intentio. Non privata, ut per se clarum est, nec publica Ecclesiæ, quæ potius contradicit. Neque par hic ratio est Baptismi, qui confertur infantibus ex publica Ecclesiæ fide ac intentione, id quippe exigit summa hujus Sacramenti necessitas talis porro non est Ordinatio.

CONCLUSIO. III. Nulla foret Ordinatio invito, nec ullatenus consensu collata.

Prob. ex c. *Majores 3. de Bapt.* ubi rejicitur eorum sententia qui dicunt quod Sacramenta, quæ per se sortiuntur effectum, ut Baptismus & Ord., et c. *requ. similia*, non solum dormientibus & amentibus, sed invitis & contraicentibus, etsi non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur. Vide Tract. de Sacram. in genere cap. 4. a. 1.

Nec nocet quod sancti plures inviti ad sacros Ordines rapti sint. Hi enim non simpliciter & absolute invitati fuere, sed ex modestia, humilitate, ac reverentia sacri ministerii, propriæ infirmitatis conscii, Ordinationem refugiebant, cui tandem ex obedientia sese subiciebant. *Mart. ait S. August. Epist. ad Donatum 173. ut Episcopatum suscipiant, tenentur invitati, perducuntur, includuntur, custodiuntur, petunturque quæ nolunt, donec ad sit eis voluntas suscipiendi operis boni.* Noverant enim æquealis periculi esse munus sacerdotale usurpare, Deo non vocante, ac illud DEO vocante, detrectare.

CONCLUSIO. IV. Mulieres Ordinationis sacræ prorsus incapaces sunt.

Prob. ex Scripturis I. Cor. 14. *Mulieres in Ecclesia taceant; non enim permittitur eis loqui;* & I. ad Timotheum 2. *Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, sed esse in silentio.*

Perpetua hæc fuit Ecclesiæ fides. Ex quo mundus creatus, est ait S. Epiphanius, hæret. 79. apud veræ Religionis cultores nulla unquam mulier sacerdotio functa est. Addit ibid. quod si cuidam mulieri munus illud concedi potuisset, procul dubio B. Virginis, cui tamen concessum non fuit.

Quid ergo, inquires, significant nomina ista, *Episcopæ, Presbyteræ, Diaconissæ*, quæ in veteribus monumentis Ecclesiasticis leguntur? R. non ab ullo Ordine seu sacro ministerio ita nuncupatas illas fuisse, sed à viris suis, qui cum ad illos Ordines assumebantur, eas derelinquebant aut in saculo voto castitatis obstrictas, aut in Monasteriis solemniter Religionem profitentes. Certo quidem ritu per impositionem manuum Diaconissæ instituiebantur; ac is merè ceremonialis erat, & Ecclesiasticæ institutionis, non sacramentalis ex divina Ordinatione.

CON-

CONCLUSIO V. Valet quantum ad characterem Ordinatio ritè collata Hæreticis, Schismaticis, improbis, &c.

Prob. ex antiqua Ecclesiæ praxi, quæ permittit ut redeuntes ab hæresi, in qua Ordines susceperant, in eo gradu manerent quem adepti fuerant, absque nova Ordinatione, qua indulgentia usæ fuit erga Novatianos in Concilio Nicæno I. generali Can. 8. erga Donatistas in Conc. Africano Can. 35. quæ usus etiam fuit Innocentius I. erga ceteros Hæreticos. Ratio est, quia sicut improbitas ministri non impedit quin Sacramentum ritè collatum characterem imprimat, ita nec improbitas subjecti recipientis Sacramentum. Quapropter cum in antiquis Canonibus leges hujusmodi Sacramenta irrita esse dicantur, intellige de licito usu functionum Ordinis, non verò de Substantia ipsa Sacramenti.

§. III. *De conditionibus ad Ordines præ requisitis.*

Sex præcipuè desiderantur: Vocatio ad clericalem statum, morum probitas, ac vitæ innocentia, scientia, ætas, interstitia, titulus. De tribus primis dixi Tom. I. ubi de præcipuis Clericorum obligationibus. De ætate & titulo erit in Tract. de censuris & irregularitatibus. Hic ergo addendum superest, servanda esse inter Ordines interstitia, hoc est, certum temporis intervallum: *Ut nempe;* ait Trid. Sess. 23. c. 11. *in ordinandis cum ætate vitæ meritum & doctrina major accrescat; quod & honorum morum exemplum, & assiduum in Ecclesiâ ministerium atque major erga Presbyteros & superiores Ordines reverentia, & crebrior quam antea corporis Christi communio, maxime comprobabunt. Addit ut non nisi post annum à susceptione Ordinum minorum, quisquam ad sacros Ordines promoveatur, nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.* Inter alios verò Ordines requirit annum integrum, ut ab uno inferiori gradus fiat ad superiorem. Inde facile est inferre, ad solos Episcopos pertinere ab interstitiis dispensare neque id erga suos Superioribus Religiosorum concessum esse; quoniam erga ipsos faciliores esse debent Episcopi exemplo Gelasii I. qui interstitia inter singulos Ordines Monachis breviora imponit, quia, inquit, quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi spontè suscepta docetur præstitisse devotio.

Agunt hic plures de irregularitatibus quæ hominem ab Ordinum susceptione remouent. At materiam hanc inferius pertractabimus.

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

De effectibus Sacramenti Ordinis.

DUPLIX est Ordinis effectus, gratia scilicet sanctificans cum speciali jure ad auxilia proportionata officiis cuius. et Ordini annexis, & character. Character autem est *signum aliquod spirituale anime impressum & indelebile, quo fit ut iterari non possit Sacramentum per quod imprimitur.* Ita Trid. Sess. 7. Can. 9.

Ordo considerari potest, vel ut validè, vel ut illicitè datur aut accipitur. Validè quidem, quoties servatur ritus a Christo institutos, & usurpatus ab Ecclesiis; illicitè, quoties cum conscientia peccati mortalis vel contra Leges Ecclesiæ confertur aut recipitur.

In omni valida Ordinatione duo possunt secerni, substantia seu validitas, & usus seu exercitium functionum suscepti Ordinis. Substantia ipsa Ordinationis & character ab ipsa impressus Ecclesiæ legibus non subjacet, nec enim potest Ecclesia irritam declarare Ordinationem quæ rite collata fuit. Non ita est de usu functionum Ordinis, quas Ecclesia legitimis de causis potest impedire.

Quæstio est utrum Ordinatio rite facta characterem imprimat, nec possit unquam iterari. Negant Novatores, qui nullam in Ordinatione veram & internam ad sacras ministerii functiones potestatem dari credunt, sed meram & duntaxat ministeriorum à populo factam delegationem. Contendit Morinus Ecclesiam in administratione Sacramentorum, etiam cum observatur ritus à Christo præscriptus, posse conditiones præscribere, quæ si non observentur, materia & forma Sacramenti inepta sit ad Sacramentum, & minister aut suscipiens inhabilis ad illud conferendum, vel suscipiendum. Docet illo consequenter ad sæculum usque 13. communi ferè Theologorum iussu pro irritis habitas fuisse Ordinationes Hæreticorum, Schismaticorum, excommunicatorum, simoniacorum, &c. Opinio hæc vix ullos habet defensores. Sic

CONCLUSIO. Sacramentum Ordinis ritè collatum & gratiam sanctificantem confert dignè accipientibus, & characterem imprimit indelebilem, unde iterari nunquam potest.

Prob. 1. pars ex momentis quibus supra ostendimus Ordinem verum esse Sacramentum, quo sanctificans confertur gratia;

tia; secundum id 1. Timoth. 4. *Noli negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyterii.*

Prob. 2. parsex usu Ecclesiæ, quæ in hæresi & extra Ecclesi-
am legitimè ordinatos, redeuntes ad sinum suum, nunquam
iterum ordinari permittit; imò sæpissimè pacis causa in suis gradi-
bus recepit. Ita egit cum Novatianis Conc. Nicænum I. Can.
8. cum Messalianis & Nestorianis Conc. Ephes. an. 431. cum
Donatistis Ecclesia Africana, ut testatur S. August. Epist. 195.
ac demum cum Monothelitis VII. Synodus generalis. Hinc
August. L. 2. contra Epist. Parmeniani c. 13. de Ordine ut &
de Baptismo loquens: *Utrumque, inquit, Sacramentum est, & qua-
dam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptisatur
istud cum ordinatur; ideoque in Catholica utrumque non licet
iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes etiam Præ-
positi pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt,
non sunt rursus ordinati, sed sicut Baptismus in eis, ita Ord-
inatio mansit integra.* Recte igitur Trid. Sess. 7. Can. 9. pro-
nuntiat, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione
& Ordine, imprimi characterem in anima, hoc est, signum quod-
dam spiritale, & indelebile, unde ea iterari non possunt.

Prob. 2do. tum quia vis omnis Sacramenti ab uno Christo
illius institutore pendet, non à privata ministri conditione;
tum quia, ex Trid. Sess. 21. c. 2. Ecclesia nihil potest in sub-
stantiam Sacramentorum. Atqui si, ut Morino placet, posset
appolitis conditionibus materiam Sacramenti a Christo institu-
tam ineptam reddere ad Sacramentum, jam posset aliquid in
substantiam Sacramenti.

At, inquit Morinus, jus illud suum reapse exercuit Ecclesia
in Sacramenta Matrimonii & Pœnitentiæ, declarando nimi-
rùm Matrimonium clandestinum, quod antea valuerat, ampli-
us non valere; & absolutionem datam à Sacerdote non appro-
bato esse invalidam. R. Sacramenta, quorum materia in aliquo
morali consistit, ut Matrimonii & Pœnitentiæ, eò differre ab
aliis quorum materia est aliquid physicum; quod in istis nulla
prorsus conditio possit ineptam reddere Sacramenti materiam.
Non ita porro est in Matrimonio & Pœnitentiæ; quia mutus
contractus conjugum, & jurisdictio Sacerdotis ad valide ab-
solvendum res sunt morales, quæ legibus Ecclesiæ subiectæ
sunt, quibus illa potest, non quidem Sacramenti materiam di-
rectè immutare, sed contrahentes inhabiles declarare ad con-
trahendum. In Sacerdote autem ad validè absolvendum
necessaria semper fuit jurisdictio, tametsi varia identidem fuerit
disciplina in ea concedenda, amplianda vel coarctanda.

Quid ergo, inquires, dicendum ad omnia exempla reordi-
nationum

nationum quæ profert Morinus? R. eas veras, quoad substantiam non fuisse reordinationes, quanquam priores Ordinationes dicantur irritæ, calix, nullasque habere vires, & sic ordinatos nihil habere, nihil accipere, &c. Isthæc enim omnia intelligi debent de sola executione functionum suscepti Ordinis à quibus ii de quibus agebatur, Hæretici, simoniaci, &c. suspensi fuerant.

Duplex verò causa est cur hujusmodi Ordinationes irritæ dicantur. I. Quod potestas de se ordinata ad functiones sacras obeundas, nulla censetur, quando ligata est, ac impedita nè in actum erumpat. Unde à contrario cum restituitur libera functionum Ordinis executio, facultas quæ prius ligata erat, & postea solvitur, dicitur quasi de novo conferri. II. quod cum alicui suspensio, libera restituebatur functionum sui Ordinis executio, iidem ferè exteriores ritus usurpabantur, qui in Ordinatione ipsâ. Ritum istos describit Conc. Toler. IV. an. 633. Can. 28. *Episcopus inquit, aut Diaconus si à gradu suo in jussu defectus in secundâ Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altario de manu Episcopi, orarium, annulum & baculum, si Presbyter, orarium & planetam; si Diaconus orarium & albam; si Subdiaconus, patenam & calicem; sic & reliqui gradus ea in reparationem sui recipiant, quæ cum ordinarentur receperunt.* Hi porro ritus quamdam adumbrabant Ordinationis imaginem. Quo ferè modo redeuntes ab heresi ad Ecclesiam, per impositionem manuum, unctionem & chrismationem recipiebantur, quæ ceremonia imago quædam erat Confirmationis, non verum hujus nominis Sacramentum.

CAPUT QUINTUM.

De variis Ordinis Speciebus.

ORDINES generatim dividuntur in majores seu sacros, & minores seu non sacros. Ordo dicitur ait S. Thom. in 4. dist. 14. q. 2. a. 1. *qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam. Et sic sunt tantum tres Ordines sacri, scilicet Sacerdos & Diaconus qui habent actum circa corpus Christi & Sanguinem consecratum; & Subdiaconus, qui habet actum circa vas consecratum; & idè etiam eis continentia indicitur, ut sancti & mundi sint qui sancta tractant.*

Numerum

Numerum Ordinum in Ecclesia receptum damnarunt Lutherani & Calvinistæ. Contra ipsos sit.

CONCLUSIO Ex antiquâ Ecclesiæ Traditione septem sunt ordines, nempe Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum & hi majores vocantur; Acolythorum, Exorcistarum, Lectorum Ostiariorum, & minores dicuntur.

Prob. tum quia, ut monet Trid. Sess. 23. c. 2. consentaneum erat ut in Ecclesia ordinatissima dispositione plures & diversi essent Ministrorum Ordines, qui sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut qui jam clericali tonsura insigniti essent per minores ad majores ascenderent. Tum quia de Sacerdotibus & Diaconis aperta sit in sacris Literis mentio; & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu. Nam Subdiaconus ad majores Ordines à Paribus & sacris Conciliis refertur, in quibus & de aliis inferioribus frequentissime legimus.

Nec immerito Conciliū asserit ab ipso Ecclesiæ initio nominatā, & propria singulorum Ordinum ministeria in usu fuisse. Siquidem Cornel. S. P. electus an. 281. in Epist. ad Fabium Antioch. testatur suo tempore Romæ fuisse Presbyteros 44. 7. Diaconos, totidemque Subdiaconos, Acolythos 42. Exorcistas & Lectores cum Ostiariis 52. Recensentur quoque in Conc. Carthag. IV. Plures etiam refert priore Ecclesiæ sæculo S. Ignatius in epistola ad Antiochenſes.

Obj. 1mo. Episcopatus est verus Ordo: ergo non tantum septem, sed octo sunt Ordines. R. n. conf. quia licet Episcopus & Presbyter distinguantur, tunc tamen quantum ad sacrificium (unde repetitur Ordinum diversitas) idem omnino ministerium exhibeant, unum Ordinem non duos faciunt.

Obj. 2do. Si septem admittantur Ordines, ruit Traditio de septenario Sacramentorum numero. R. n. conf. Septem enim Ordines sub unico genere, quod appellatur Sacramentum Ordinis, continentur; adeoque non crescit Sacramentorum numerus.

Obj. 3tio. Cantores inter Clericos à pluribus Antiquis numerantur: ergo sunt plus quam septem Ordines. R. dist. ant. Cantores numerantur inter Clericos, ut officium Ecclesiasticum C. ut Ordo, Subdist. ut Ordo improprie dictus. C. proprie dictus, N. Patet id ex Concil. Carthag. IV. quod postea nam Clericos omnes recensuit, Cantoris addit officium, & Can. 10. monet illud esse sine ulla ordinatione.

Nota 1mo. Trid. non definiisse non esse in Ecclesia plus

quam septem Ordines, sicut definivit esse septem tantum novæ Legis Sacramenta; sed cum Hærenici quosdam ex septem Ordinibus deriderent. Trid. declaravit eos omnes veros esse Ordines, & in Ecclesia retinendos. Nota 2do. septem Ordines supra recensitos non esse omnes in usu apud Græcos hi quidem ex minoribus Ordinibus solum admittunt Lectoratum; hujus nempe solius meminerunt Euchologia quibus à 1000. annis & amplius utuntur. Jam Ordines illi omnes summam hic exponendi sunt.

§. I. De Episcopatu.

Episcopus idem est vi Græci nominis, ac inspector speculator & explorator. Quapropter, ait S. Aug. in Pl. 126. *altior in Ecclesia locus positus est Episcopis, ut velut in specula constituti superintendant & custodiant populum; secundum id Pauli Act. 20. Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

Apostolorum tempore nomen Episcopi commune erat etiam Presbyteris. Tunc, ait S. Chrysost. Homil. I. in Epist. ad Philip. nomina adhuc erant communia ... procedente verò tempore, distributum est cuique nomen, ut hic quidem Episcopus ille verò Presbyter appellaretur.

Circa Episcopatum duo quaeruntur; 1mo. an is sit Sacramentum à Presbyteratu natura & caractere distinctum? an verò simplex extensio characteris sacerdotalis ad altiora officia? 2do. An jure divino Episcopi superiores sint presbyteris? Negavit quarto seculo Aërius. Negavit decimo quarto inclinante Wiclefus. Negant Lutherani & Calvinistæ.

CONCLUSIO. I. Episcopatus est verus Ordo, verumque Sacramentum, natura & caractere distinctum à Presbyteratu.

Prob. 1. pars, quia nulla Episcopatu deest conditio ad verum Sacramentum requisita: 1mo. signum exterius impositio scilicet manuum: 2do. institutio divina *Posuit Spiritus S. Episcopos regere Ecclesiam Dei, Act. 20. v. 38.* 3tio. vis conferendi gratiam, 2. ad Timoth. I. v. 6. pluries citato. 4to. Episcopatus characterem imprimit, quo fit ut semel legitime susceptus nusquam possit iterari: 5to. denique jus largitur alios ordinandi, sive Episcopos, sive Presbyteros. *Hujus rei gratia, inquit Apost. ad Titum, c. 1. reliqui te Creta, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros.*

Prob. 2. pars. Ille Ordo natura & caractere distinctus est à Presbyteratu; qui specialem confert potestatem, tum dandi Spiritum S. per Sacramentum Confirmationis, tum ordinandi

alios Episcopos & Presbyteros. Atqui Episcopatus..... Hinc S. Epiphanius, hæresi 75. *Episcoporum Ordo ad gignendos Patres præcipuè pertinet. Hujus enim est Patrum in Ecclesiâ propagatio; alter, cum Patres non possit, filios regenerationis lotionè producit.*

Præterea non est potior ratio cur Episcopatus dicatur extensio characteris Presbyteralis, quàm Presbyteratus sit extensio characteris Diaconatus; in utroque enim Ordine varia est potestas, varius ac distinctus character. Deinde verò extensio illa characteris Sacerdotalis, vel est aliquid reale, vel relatio duntaxat rationis: atqui neutrum dici potest. Non 1. quia par efficacia requiritur ad characterem reipta extendendum, & ad imprimendum novum. Nihil est ergo cur potius dicatur character Sacerdotalis in Episcopo extendi, quàm novus character eidem imprimi. Non 2. sicut enim potestas quæ confertur per Episcopatum est vere realis, spontis & distincta à simplici Sacerdotio, ita character debet esse realis, specialis ac distinctus.

CONCLUSIO II. Episcopi ex institutione divina superiores sunt Presbyteris, potestate tum Ordinis, tum jurisdictionis.

Prob. 1. pars. De Ordinis potestate. Nam Luc. 9. legimus à Christo duos electos Ministrorum Ordines, Apostolorum scilicet, & 72. Discipulorum. Atqui Apostoli, quibus succedunt Episcopi, potestate Ordinis superiores erant Discipulis, quorum successores sunt Presbyteri simplices. Illis enim, & in eorum personâ Episcopis, non autem 72. Discipulis, concessa fuit hæc Ordinationis facultas dandi Spiritum S. per Sacramentum Confirmationis, Act. 8. v. 12. & alios ordinandi, sive Episcopos sive Presbyteros, ad Tit. 1. v. 5. Et hæc semper fuit constantis Ecclesiæ fides, irritam esse Ordinationem ab alio quàm à vero Episcopato datam: nec alio fundamento ducta fuit Synodus Alex. ut declararet Ischyram, S. Athanasii accusatorem; nunquam verum fuisse Presbyterum, quàm quod a Collutho simplici Presbytero ordinatus diceretur.

Prob. 2. pars Nempe quod Episcopi jure divino superiores sint simplicibus Presbyteris, jurisdictione tum interna in dimittendis peccatis, tum externa in condendis legibus, & urgenda etiam poenis canonicis, earum executione: imò. Apostoli, quibus succedunt Episcopi, à Christo immediate acceperunt internam & plenam potestatem dimittendi peccata. Joan. 20. v. 21. *Accipite Spiritum S. &c.* Atqui Sacerdotes radicalem quidem, sed non plenam vi suæ Ordinationis habent potestatem dimittendi peccata: cum & Episcopali ad illius usum jurisdictione indigeant; & usum hunc legitimus de caulis ligare, impedire, suspendere. ad certas personas & certa crimi-

na limitare possint Episcopi. Quin & ipsam potestatem, quam vi Ordinationis suæ Sacerdotes habent, consecrandi Eucharistiam, licet invalidam efficere non valeant Episcopi, possunt tamen sua prohibitione suisque censuris illicitam efficere: 2do. Constat Episcopos à Christo externam in Presbyteros ceterosque Fideles jurisdictionem accepisse in definiendis Fidei capitibus, in ferendis legibus, ac contumacibus edercendis; imo. Act. 15. in causa Circumcisionis & aliorum legalium, tanquam Judices Apostoli pronuntiant in Concilio Hierosolym. *Videtur est Spiritui S. & nobis nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstinatis vos ab immolatis simulacrorum; &c.* 2do. Apostolus ad Tit. 1. v. 5. declarat se illum Creta reliquisse, ut ea quæ deerant corrigeret, & ipsemet de se ipso, II. Corinth. 19. ait: *Et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quam dedit nobis Dominus in ædificationem.... non erubescam.* Quæ quidem suâ potestate usus fuit in puniendo & ab Ecclesia ejiciendo Corinthiæ incestuosum: *Ego quidem:* ait I. Corinth. 5. *jam judicavi eum qui sic operatus est, in Nomine Domini nostri Jesu Christi..... tradere Satana in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* 3tio. Presbyteros ipsos, tanquam inferiores ab Episcopis ederci posse, demonstrat istud Apostoli, I. ad Timor. 5. *Seniorem ne increpaveris;* & v. 19. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Nusquam autem legimus simplices Sacerdotes vi suæ Ordinationis, auctoritatem in alios Presbyteros, multò minùs in Episcopos exercuisse.

Confirm. Ex S. Augustino & Vincentio Lirinensi: quod semper & ubique in Ecclesia fuit observatum, nec in ullo Concilio invenitur institutum, illud censeri debet institutionis Apostolicæ & divinæ. Atqui talis est præminentia jurisdictionis Episcopalis. Hinc Aërius inter hæreticos fuit annumeratus, teste S. Epiphano, hæresi 75. eo quòd Presbyteros Episcopis pares esse assereret. Hinc rursùs tam frequenter Veteres commendant obedientiam Episcopis præstandam. *Reveremini Episcopum vestrum,* ait, S. Ignatius, Epist. ad Trallianos, *sicut Christum, quemadmodum beati nobis præceperunt Apostoli.* Quid enim aliud est Episcopus, quàm is qui omnem principatum & potestatem super omnes obtinet? Et in Epist. ad Magnesianos: *Decet vos obedire Episcopo, & in nullo ei refragari..... Quemadmodum itaque Dominus sine Patre nihil facit, sic & vos sine Episcopo, nec Presbyter, nec Diaconus, nec Laicus.* Meritò igitur Trident. Sess. 23. Can. 7. *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confir-*
mandi

mandi & ordinandi; vel eam quam habent illis esse cum Presbyteris communem, anathema sit. Non dixit Concilium jure divino superiores, ut Galli & Germani Episcopi postulabant, Itali verò recusabant. Verùm licet verba desint expressa, sensus tamen integer remanet.

Obj. 1mo. S. Paulus, Act. 20. v. 17. *A Mileto mittens Ephesum vocavit majores natu Ecclesiæ*, id est Presbyteros seu Seniores. Atqui eisdem v. 28. appellat Episcopos *positos à Spiritu S. regere Ecclesiam Dei*. Ergo Presbyteri ex Apostolo idem sunt cum Episcopis. R. vel neg. maj. cum S. Epiphanio, hæc. 75. qui contra Aërium hoc Actuum textu abutentem, docet Apostolorum ævo vix alios fuisse quàm Episcopos, non simplices Presbyteros, quia, inquit, *necessitas Ecclesiæ eos non postulabat, cum magna tunc multitudo (populi Christiani) non foret*; atque ad munus publicum sufficeret Episcopus cum Diacono. Vel neg. min. cum S. Joanne Chrysost. & Theodoro, qui volunt primis initis commune fuisse Episcopi & Presbyteri nomen, non verò potestatem: unde etsi utriusque Ecclesiam regunt, non tamen in eodem gradu. Episcopus enim in primo, Presbyteri in secundo.

Inst. Idem Apostolus ad Tit. v. 5. ait: *Reliqui te, Cretæ, ut consueveris per civitates Presbyteros*. Atqui Presbyterorum nomine simplices hic Presbyteri, non autem Episcopi, debent intelligi; aliàs sequeretur, quod falsum est, plures in eadem civitate sedisse Episcopos. R. neg. min. Cùm enim Cretæ Insula plures civitates contineret, necesse erat, singulis singulos præfici Episcopos. Ità S. Chrysost.

Obj. 2do. S. Hieronymus in cap. 1. Epist. ad Titum, & in Epist. 85. ad Evagrium totus in eo est ut Presbyteros Episcopis æquales efficiat. Sic enim loquitur in prioribus: *Antequam diaboli instinctu ..... diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, communi Presbyterorum consilio Ecclesia gubernabatur*. Postea verò in toto orbe decretum est ut unus de Presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. In Epist. verò ad Evagrium: *Alexandriæ*, inquit, à Marco Evangelij usque ad Heraclum & Dionysium Episcopos, & Presbyteros semper unum ex se electum in exceliori gradu collocasse, quem Episcopum nominabant. Quomodo si exercitus Imperatorum faciat; aut Diaconi eligant de se quem industrium noverint, & Archidiaconum vocant. Atqui ex his clarè sequitur, 1mo. eundem esse Presbyterum cum Episcopo. 2do. Presbyterorum distinctionem ab Episcopis non fuisse ab initio, sed in remedium schismatis; 3tio. assumptionem Presbyteri

in Episcopum non fieri per novam consecrationem, sed eo modo quo ex Diaconis sunt Archidiaconi, & ex militibus Imperatores; atque hunc morem in Ecclesia Alexand. observatum fuisse usque ad S. Dionysium, hoc est ad medium sæculi tertii.

R. 1mo. Minimè suspectam hic esse debere S. Hieronymi sententiam circa superioritatem Episcoporum supra Presbyteros. Docet enim in Dial. adversus Lucif. 1mo. Episcopos supremos esse Sacerdotes, in quibus summa residet potestas, sine quâ tot forent schismata, quot Presbyteri. *Ecclesia salus*, inquit, *in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam & ab omnibus eminens detur potestas, tot erunt in Ecclesia schismata, quot Sacerdotes.* 2do. Ad solos Episcopos pertinere jus dandi Spiritum S. baptizatis, per Sacramentum Confirmationis; & jus illud à Spiritu S. esse. *Disce, ait, hanc observationem ex ea autoritate descendere, quod Spiritus S. ad Apostolos descendit.* 3tio. In Epist. ad Evagrium docet solos Episcopos jus habere alios Ministros ordinandi. *Quid facit, excepta Ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat?* 4to. Superiores esse Episcopos Presbyteris probat ibidem exemplo Aaronis, qui supra alios Presbyteros haud dubiè eminebat. *Ut sciamus*, inquit, *traditiones sumptas de veteri Testamento, quod Aaron & filii ejus, atque Levite in templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicant in Ecclesia;* & in Epist. ad Tirum, cap. 3. ait Episcopos similes esse Moyse, Presbyteros verò septuaginta senioribus à Moyse electis. Porro Moysen illis jure divino superiorem fuisse, quis inficari audebit?

R. 2do. ad 1. dist. In mente S. Hieronymi idem est Episcopus qui & Presbyter, nomine & appellatione, & usu aliquo jurisdictionis externæ, pro disciplina hujus temporis, C. idem character, ordine, ac radicali potestate, N. *Eosdem*, inquit ibid. *Episcopos illo tempore, quos & Presbyteros appellabant: propterea indifferenter de Episcopis quasi de Presbyteris est locutus Apostolus.*

Ad 2. dist. pariter. Episcoporum à Presbyteris distinctio non fuit ab exordio Ecclesiæ, sed in remedium schismatis, quantum ad aliquid, nempe exercitium regiminis Ecclesiastici, in cuius partem ab Episcopis vocabantur Presbyteri, C. quantum ad characterem, ac jurisdictionem ipsam in radice ac primaria institutione consideratam, N. Et verò Episcoporum institutionem à schismate duntaxat Corinthiaco velut ex occasione primùm factam esse, docere non potuisset S. Hieronymus nisi ex crassâ Historia Ecclesiastica ignorante, vel ex summa

contra-

contradictione. Quomodo enim ignorasset S. Jacobum fratrem Domini Hierosolym. Episcopum creatum fuisse; S. Petrum Antiochie sedisse, atque priusquam inde discederet, Evodum suum in ea Sede Successorem ordinasse; Sanctum Marcum Alexandria Episcopum fuisse, antequam exortum fuisset schisma Corinthiorum? Dicit ergo S. Hieronymus olim communi consilio Episcoporum & Presbyterorum Ecclesias gubernatas fuisse; at non dicit id factum communi & æquali potestate. Imò hæc quæ obijci solent ipsius verba, Commentar. in Epistolam ad Titum: *Episcopi magis consuetudine Ecclesiæ, quàm dispositione divina, superiores seu majores sunt Presbyteris*, plurimum nobis favent: ex iis enim sequitur, partim Ecclesiæ consuetudine, partim dispositione divina Presbyteros esse Episcopis minores.

Ad 3. neg. maj. Nam dicit quidem S. Doctor è Presbyteris fieri Episcopos, ut ex multis Imperatores, quia utrique ex eodem gremio assumuntur; sed non negat Presbyteris sic electis novam ad sacra munia requiri inaugurationem. Et quomodo id negaret, cum diserim doceat Presbyteros nec confirmare, nec Ordines conferre posse.

Obj. 3tio. Constat pluribus Ecclesiæ monumentis Presbyteros in Conciliis simul cum Episcopis sedisse, & jus ferendi suffragii habuisse. R. dist. ant. Presbyteri jus suffragii habuerunt in Conciliis, consultando, disputando. C. Definendo, Subdisting. ex iocentia Episcoporum, Concedo: ex Ordinatione & innata potestate, Nego. S. Pontifex Gregorius XIII. consultus à Concilio Rothomagensi anno 1581. an decisivum vel tantum consultativum suffragium haberent in Conciliis Presbyteri, Abbates, &c. respondet, *Abbates Commentatarios, Capitulum Deputatos vocem duntaxat consultativam habere; Episcoporum Procuratores posse, si Concilio provinciali placuerit, & decisivam habere*. Hinc Concilium Burdigalense, anno 1624. sic statuit: *Sacro approbante Concilio decretis ultimi Concilii Burdigalensis inherentes, opinionem quorundam, qui ausi sunt asserere, præter Episcopos, quosdam etiam alios habere vocem decisivam in Concilio provinciali, ut erroneam judicamus*. Hic adijci possent Cleri Gallicani Coniitia, 1655. 1684. 1700.

S. II. De materiâ, formâ, &c. Episcopatus.

Quæres 1mo. Quæ sit materiâ & forma Episcopatus. R. Plures in Ordinatione Episcopi ritus observari. 1mo. Libè Evangeliorum imponitur super cervicem & scapulas electi.

nihil dicentibus Episcopis. 2do. Consecrator Episcopus & ejus assistentes caput Consecrandi ambabus manibus tangunt, dicentes: *Accipe Spiritum S.* 3tio Consecrator Episcopus extensis manibus duplicem orationem fundit, quæ electo gratiam Spiritus S. apprecatur, ut dignè Episcopali officio fungatur. 4to. Postea caput & ambæ manus electi à Consecratore chrismate inunguntur. 5to. Denique idem Consecrator his peractis tradit Consecrato, 1mo. baculum benedictum; 2do. annulum; 3tio. Librum Evangeliorum, dicendo, *Accipe baculum, &c.... Accipe annulum, &c.... Accipe Evangelium, &c.* Et hi quidem ritus apud Latinos observantur: apud Græcos pauld aliter Ordinatio Episcopi perficitur.

Consentiunt Theologi omnes impositionem manuum cum oratione adjuncta esse materiam & formam essentialem: at his nonnulli addunt tanquam partem materiæ essentialem, expansionem Codicis Evangeliorum supra cervicem Ordinandi; & verba illa, *Accipe Spiritum S.* tanquam partem essentialem formæ: alii verò ea omnia ad partes duntaxat integrantes Ordinationis revocant. Nihil hic fides ad credendum præscribit: hoc unum certum, nec in Scripturis, nec in monumentis trium priorum sæculorum mentionem occurrere hujus Codicis Evangeliorum supra caput Ordinandi expansi, neque verborum istorum: *Accipe Spiritum S.* Hujus codicis Evangeliorum meminit quidem Conc. Carthag. IV. anno 398. c. 2, ubi dicitur: *Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum Codicem supra caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi qui adsunt, manibus suis caput ejus tangunt.* Meminit & S. Joannes Chrysostomus, Hom. de Legislatore. An verò ritus ille ad essentiam, vel tantum integritatem Ordinationis Episcopalis pertineat, etsi utrumque probabile sit, non invictò tamen argumento demonstratur. Atque hinc in praxi omnes illi ritus necessarij sunt adhibendi.

Quæres 2do. Quis sit Episcopalis Ordinationis minister. R. Esse Episcopos, quos nomine *Presbyterii* designat Apostolus I. ad Timoth. 4. Porro statuit Conc. Nicæn. 1. Can. 4. ut Episcopus maximè quidem ab omnibus qui sunt in Provincia Episcopis ordinetur: si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus... Ordinatio celebretur. Concilium Antioch. anno 331. Can. 19. & Sardicense, anno 347. Can. 5. idipsum decernunt; atque hic semper fuit Ecclesiæ usus.

An verò plures illi Episcopi ità ad Ordinationem Episcopalem

lem necessarii sint, ut Episcopatus aliter collatus nullus sit, non consentiunt Theologi. Alii affirmant cum Cajetano. Bel-larm. de nois Ecclesiæ cap. 6. Vasquesio in 3. p. idque innuere videtur Canon Antioch. qui disertè pronuntiat, *aliter quàm per plures factum Episcopi Ordinationem non valere*. Alii verò cum Paludano, Sylvestro, & alijs nonnullis recentioribus, existimant numerum duorum aut trium Episcoporum non esse necessarium necessitate Sacramenti, sed necessitate duntaxat præcepti. In hac sententiarum varietate pars tutior tenenda prædicè.

Quæres 3tio. Quodnam sit subjectum Episcopatus. R. Esse Presbyterum legitimè prius ordinatum; etsi etiam in alijs Ordinibus inferior gradus necessarius non sit ut superior valdè conferatur, ac possit, v. g. esse verus Presbyter, qui Diaconus prius ordinatus non fuisset, irrita tamen foret Ordinatio Diaconi in Episcopum. Ratio est quòd cum Episcopus ex officio Corpus Christi consecrare debeat, necesse est illum ea prius Ordinatione donatum fuisse, per quam conferrur potestas consecrandi Corpus Christi: atqui per Ordinationem Presbyteri potestas illa confertur, non verò per Ordinationem Episcopi: ista quippe suprà potestatem Presbyterorum addit duntaxat novam facultatem ad actiones quasdam hierarchicas. Unde pares sunt Episcopi & Presbyteri in potestate consecrandi Eucharistiam; quanquam Episcopi legitimis de causis possint suspendere Presbyteros, non quidem à valida, sed à licita executione suæ potestatis.

Quæres 4to. Quæ sint officia, quæ necessitas Episcoporum. R. 1mo. Quibus dotibus Episcopos instructos esse oporteat, quibus carere vitiis, accuratè ac sigillatim Apostolum exponere cap. 3. I. Epist. ad Timoth. & cap. 1. Epist. ad Titum, 2do. Cum Episcopi à Spiritu S. positi sint regere Ecclesiam Dei, eorum officii est ea omnia exequi quæ ad regimen Ecclesiæ necessaria sunt; nempe docere, verbum Dei prædicare, administrare Sacramenta, invigilare disciplinæ ac morum sanctitatem, leges condere, contumaces poenis canonicis coercere; eorum qui ordinandi sunt mores, indolem, scientiam accurato examine discutere. Ex quibus inferes teneri Episcopos ad residentiam; ipsi non licere tempore publicæ persecutionis aut calamitatis, qualis est, v. g. lues pestifera, fugere, ac oves suas periculo damnationis æternæ ex defectu Sacramentorum exponere. 3tio. Episcopos omnino in Ecclesia necessarios esse, cum sine publico ministerio stare non possit Ecclesia; nec sine Episcopis conferri possit Sacramentum Confirmationis & Ordinationis

Quæres 1to. Qui varii sint Episcoporum gradus. R. Alios Patriarchas appellari, eò quòd Duces sint Patrum qui sub eorum ditione continentur, nempe Primatum & Metropolitanorum. Inter illos primum locum obtinet Rom. Pontifex, qui est Episcopus Episcoporum, ac jure divino primatum honoris & jurisdictionis habet super singulas Ecclesias. Alii Primates dicuntur, qui Patriarchis quidem sunt inferiores, sed Metropolitanis superiores. Metropolitanis præsent Provincie suæ Episcopis, & ab istis in foro contentioso ad Metropolitanos provocatio fieri potest.

Olim extiterè Chorepiscopi, id est agrorum seu pagorum Episcopi, ad distinctionem scilicet eorum qui urbium Episcopi dicebantur. Erat igitur Chorepiscopus villanus seu oppidanus Episcopus, qui rusticanas Ecclesias non sine aliqua ab Episcopo urbis dependentia gubernabat. De Chorepiscopis, eorum institutione, officiis, Ordinatione, multum in Ecclesiâ Gallicanâ octavo sæculo fuit disputatum, imò & etiamnum inter Theologos non convenit, an simplices fuerint Presbyteri aliqua superiori autoritate donati, an veri Episcopi. Veros Episcopos illos fuisse multi negant cum Morino & Thomassino; multi asserunt cum Rabano Archiepiscopo Moguntino. Alii cum Hallerio ad litem illam componendam docent inter Chorepiscopos, aliquos re vera fuisse ordinatos Episcopos, alios verò simplices Sacerdotes.

§. III. *De Presbyteratu.*

Presbyter Græcè idem est ac senior, non solum propter ætatis maturitatem, quæ Presbyteris maxime necessaria est, sed multò magis propter morum gravitatem, sapientiam, doctrinam.

Presbyteratus definitur, Ordo per quem datur Potestas consecrandi Corpus Christi, & dimittendi peccata. Qua definitione continetur pars duplex ministerii Presbyteralis.

Quæres 1mo. An Presbyteratus verum sit Sacramentum. R. affirm. Si enim Ordo ut sic verum sit Sacramentum; debet id quod in Ordine præcipuum est, & ad quod Ordines ceteri referuntur, Sacramenti rationem habere. Et id merito definitur Trident. Sess. 23. Can. 1. 2. &c.

Quæres 2do. Quæ sit materia & forma essentialis Presbyteratus. R. Inter multos ritus qui in Ordinatione Presbyterorum adhibentur, solam impositionem manuum esse materiam, & solam orationem esse formam essentialem; cetera verò, porrectionem scilicet infusum oleum, verborum istorum, *Acci-*

cipe Spiritum S. pronuntiationem, ad integritatem duntaxat & clariorem potestatis Presbyteralis significationem. pertinere. Vide quæ superius de materia & forma Sacramenti Ordinis generatim dicta sunt.

Verum. cum Episcopus ordinando Presbyteros ter manus imponat, queritur quænam ex tribus habenda sit pro essentiali materia. R. Nec primam, nec tertiam, sed secundam duntaxat essentialem videri. Non primam; 1mo. quia, ut observat Pontificale Roman. Episcopus, dum initio Ordinationis manus imponit, nihil dicit; 2do. quia. prima hæc manus impositio Græcis ignota est, 3tio. quia in Concilio Carthag. non reperitur, ut nec in antiquis ritualibus. Non tertiam; 1mo. quia supponit jam consecratum Presbyterum, qui una cum Episcopo. verba consecrationis in Missa pronuntiavit; 2do. quia hæc nec est in usu apud Orientales, nec semper in usu fuit apud Latinos: ad nonum enim usque sæculum nec compareret in Conciliis, nec in Ritualibus, nec in iis qui de divinis Officiis scripserunt. Sola ergo manus impositio, & quæ ordine secunda occurrit in Pontificali, & quæ adjunctam habet orationem, videtur esse materia essentialis Presbyteratus.

Quæres 3tio. Quæ sint Presbyterorum officia. R. Ea sic paucis ab ordinante Episcopo exponi: *Oportet Sacerdotem offerre, benedicere, præesse, predicare & baptizare. Cum magno enim timore ad tantum gradum ascendendum est, ac procedendum, ut celestis sapientia, probi mores, & diuturna justitiæ observatio ad id ei. eos commendet.*

Quæres 4to. An inter Presbyteros alii sint aliis gradu ac dignitate superiores. R. affirmat. Tales sunt Vicarii generales, Officiales, Archipresbyteri, Archidiaconi, Pœnitentiarii, Theologi, Decani, Canonici, Parochi.

I. Vicarii generales ii dicuntur qui Episcoporum vices gerunt, & eorum potestate, non quidem Ordinis, sed jurisdictionis instructi sunt. Olim cum pauci forent Presbyteri idonei rebus Ecclesiasticis tractandis, idem simul erat Vicarius generalis, Officialis, Archidiaconus, Pœnitentiarius. Hodie Vicarius generalis nonnisi voluntariam seu gratiosam jurisdictionem exercere potest; ea, quæ contentiosa est, uni Officiali reservata. Regio in Comitibus Blesensibus Edicto * sancitum est ne quem Episcopus possit Vicarium generalem vel Officialem creare, nisi qui in Theologia vel Jure canonico gradus obtinuerit, & in Ordine Presbyterali sit constitutus.

Mandarum Vicarii generalis expirat; 1mo. per revocationem mandantis Episcopi; 2do. morte naturali aut civili mandantis, depositione aut resignatione ejusdem. Eodem jure,

Episcopo suspenso vel excommunicato, facultas Vicarii suspenditur; 3°. morte naturali vel civili ipsius Vicarii, vel renuntiatione ipsius tempestivè factâ. Conc. Trid. Sess. 24. cap. 16. præscribit Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, ut intra octo à morte Episcopi dies, Vicarium generalem aut Officiale eligant in Canonici juris palestrâ versatum, Doctorem aut Licentiatum.

II. Officiales sic dicti ab officio quod Episcopis impendunt in exercenda ipsorum jurisdictione contentiosa, in qua necesse est invenire actorem, reum, & judicem. Ad munus Officialis pertinet cognitio causarum tum civilium tum Ecclesiasticarum, tum etiam criminalium.

III. Archipresbyteri, Græcis Protopresbyteri, primum inter Presbyteros gradum & honorem obtinebant. Aliquando iis qui Ordinatione sua antiquiores erant, aliquando virtuti ac merito honor iste delatus est. Suum singulis Ecclesiis Cathedralibus in Occidente Archipresbyterum fuisse testatur S. Hieron. Epist. ad Rusticum. Hujus officium assignat Conc. Carthag. IV. Can. 17. nempe ut *Episcopus gubernationem viduarum, & pupillorum, & peregrinorum, non per seipsum, sed per Archipresbyterum aut per Archidiaconum agat.* Archipresbyterorum est mandata Episcoporum ad alios ejusdem Civitatis Presbyteros deferre.

IV. Archidiaconus dicebatur Episcopi oculus. & manus, eò quod jurisdictionem gratiosam & contentiosam, tanquam generalis Episcopi Vicarius etiam in Presbyteros olim exerceret. In tantum excreverat Archidiaconorum authoritas, ut post annum millesimum coacti faciant Episcopi eam totam ad se revocare, eamque suis Officialibus ac Vicariis concedere. Conc. Trid. Sess. 24. de Reformatione cap. 3. mandat ut Archidiaconi, ceterique ad quos pertinet, sibi subjeetas Ecclesias visitent. cap. 20 interdict Archidiaconis causarum matrimonialium & criminalium cognitionem; & Sess. 25. cap. 14. prohibet iisdem nè Clericorum concubinariorum causam disjudent.

V. Pœnitentiarius confessionibus Fidelium excipiendis præficitur, cum facultate absolvendi à casibus Episcopo reservatis. De eo sic Trident. Sess. 24. de reformatione cap. 8. *In omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione Præbende proximè vacaturæ ab Episcopo instituitur, qui Magister sit, vel Doctor, aut Licentius in Theologia vel Jure canonico, & annorum quadraginta; seu alias, qui aptior pro loci qualitate reperitur; qui, dum confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in Choro censetur.* Hic notandum ex Fevremo, Lib. 4. de abusu, cap. 3. n. 30.

munus Pœnitentiarii & Promotoris ab uno & eodem simul exerceri non posse.

VI. Theologus, inde dictus quòd Theologiam seu sacras Literas Clericos edocere teneretur, & ad populum sacras habere conciones. Honorius III. ut facilius Metropolitani quævis Ecclesia Theologum sibi compararet, c. *Super specula, de Magistris*, decrevit: ut Capitula juniores Canonicos ad Universitates mitterent; veniamque ipsis fecit residentia, ut & Magistris Theologiam seu sacras Literas docentibus. Vide Trid. Sess. 5. de refor. cap. 1.

VII. Decanus, dicitur qui decem viris præest, unde Decania territorium est in quod Decanus jurisdictionem aliquam habet. A regimine monastico fluxit in Capitula Canonico-rum dignitas Decanatûs. Quippè cùm unus Abbas vel Prior multitudinì Monachorum regenda non sufficeret, instituti sunt Decani quibus Monachi decem gubernandi committebantur. Sunt inter ruris Parochos qui dicuntur Decani rurales seu Christianitatis, quibus id muneris ab Episcopis injungitur, ut suæ Decaniæ Parochos ad Congregationem certis temporibus advo-cent, atque generalem quamdam super illos curam habeant.

VIII. Canonicus, sic dictus à canone seu regula, sive quia primis temporibus Canonici communem debebant vitam, & disciplinæ monasticæ quamdam referebant imaginem; sive quia regulas seu canones arctius observabant. Hinc patet qua morum integritate vigere debeant. Sanè Trident. Sess. 24. de refor. cap. 12. Canonicos appellat *Ecclesiæ Senatum*.

IX. Denique sunt Parochi. Parochiæ nomine olim tota Diocesis significabatur; sed prædiùs significatur particularis Ecclesia, cui unus Pastor seu Curatus præficitur.

Parochos esse institutionis divinæ, eosque 72. Discipulis quos Christus sibi delegerat, Luc. 10. successisse, sentiunt Doctores Parisienses, nec unquam passi sunt aliquem ex suis oppositam tueri sententiam. Quapropter cùm eam oppugnasset Joannes de Gorello Minor, anno 1408. Joannes Sarralin Dominicanus, anno 1429. & Jacobus Vernantius, anno 1674. censuris sacræ Facultatis repressi sunt, & ad palinodiam compulsi. Extitit primis temporibus Presbyteros, qui Præside Episcopo curam animarum habebant, certo certius habemus ex S. Policarpo, Epist. ad Philipp. Cornelio S. Pontifice in Epist. ad Fabium Annoch.... ubi testatur suo tempore 44. Presbyteros Romæ extitisse, &c.

Non ordinatione quidem nec externa ac perfectâ, sed interna duntaxat jurisdictione à ceteris Presbyteris distincti sunt
Parochi,

Parochi, qui nempe ratione sui tituli seu institutionis jus habent, Episcopis subordinatum, populis curæ suæ commissis administrandi Sacramenta Baptismi, Eucharistia, Pœnitentia, Matrimonij, & Uctionis Extremæ.

§. IV. De Diaconatu.

Diaconus Græcè idem est ac Minister. Diaconatus definiri potest, Ordo per quem datur potestas interserviendi seu ministrandi Episcopis vel Presbyteris Sacra solemniter perficientibus.

Duo hic in controversiam veniunt. 1. an Diaconatus sit Ordo sacer, verumque Sacramentum: 2. Quæ sit materia & forma Diaconatus. Novatores negant Diaconatum sacrum esse Ordinem, verumque Sacramentum. His paulò licentius favent nonnulli ex nostris, ut Darandus, Cajetanus & alij quidam, qui saltem dubitant, an Diaconatus sit verum Sacramentum. Sit ea de re

CONCLUSIO I. Diaconatus verum est Sacramentum seu Ordo sacer, quo initiati sunt 7. primi Diaconi Act. 6. non ad vulgaris duntaxat ac profana, sed sacrae mentis ministerium.

Prob. Quia nulla conditio ex iis quæ ad verum Sacramentum requiruntur, desideratur in Diaconatu. 1mo. Enim est signum sensibile, in ipsâ scilicet manûs impositione, Act. 6. v. 6. *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus.* 2do. Est ritus à Christo institutus. Unde etenim hunc usurpassent Apostoli, nisi edocti à Christo & iussu fuissent? Hinc Ignatius in Epist. ad Smyrneos, *Diaconos*, inquit, *revereamini, ut Dei mandatum.* S. Hieronymus in Epist. ad Evagrium comparat Diaconos veteribus Levitis, qui procul dubio a Deo instituti fuerant; & Dial. adversus Lucifer. ait, Ecclesiam multis gradibus consistere, *Ad ultimum Diaconis, Presbyteris & Episcopis finiri.* Censet igitur Diaconos, perinde ac Presbyteros & Episcopos à Christo institutos fuisse. Denique Trid. Sess. 23. Can. 6. definit esse in Ecclesia ex divina ordinatione institutam hierarchiam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, id est, Diaconis; 3tio. Diaconatus signum est in Religione Christi constans ac perpetuum. Ab ipso enim Apostolorum ævo ad hanc usque diem continuâ praxi per manuum impositionem & orationem ordinati sunt Diaconi, ut suum Episcopis ac Presbyteris solemniter celebrantibus ministerium impendant. 4to. Illi manuum impositioni & orationi quâ ordinati sunt Diaconi annexam fuisse gratiae promissionem, hæc demonstrant: 1mo. quia ipsam manûs impositionem cum oratione nihil aliud est quàm divinæ gratiæ

gratiæ invocatio; 2do. dispositiones quas in septem primis Diaconis postularunt Apostoli, nempe ut essent *virii boni testimonii, pleni Spiritu Sancto & sapientia*, denotant sic viam sterni debuisse gratiæ quæ infundenda erat; 3tio. Stephanus mox ab accepta Ordinatione dicitur *plenus gratia & fortitudine*, & statim Evangelium prædicavit, sicut Philippus Diaconus, Act. 8. 4to. Conc. Chalc. Can. 2. asserit *Episcopum, qui propter pecuniam Episcopos, Presbyteros aut Diaconos ordinat, vendere gratiam pretio inestimabilem*; 5to. Concil. Trid. Sess. 23. Can. 4. docet Episcopum in conferendo Ordinis Sacramento non frustrâ dicere, *Accipe Spiritum Sanctum*; quæ verba Episcopus pronuntiat extendens dexteram manum super caput illius qui Diaconus ordinatur: *Accipe inquit, Spiritum Sanctum ad robur, ad resistendum diabolo ac temptationibus ejus*, ergo.

Obj. 1mo. Act. 6. ubi prima refertur Diaconorum institutio, nulla sit mentio sacri ministerii, sed tantum curæ viduarum, elemosynarum, quæ distribuendæ erant, & mensarum, non quidem cibos apponendo, sed providendo ne quid ad vitam pauperibus deesset. Atqui ministerium istud nedom sacrum sit, sacrum excludere videtur. *Non est æquum*, dicebant Apostoli, Act. 6. *nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*. R. dist. maj. Fit tantum mentio viduarum, & ministerii mensarum vulgarium, quæ etiam tunc temporis sacræ erant, C. vulgarium duntaxat, iterum dist. maj. tanquam ministerii secundarii, C. primarii, N. Mensam vulgarem & sacram, Apostolorum ætate conjunctam fuisse, patet exemplo Christi, qui in ultimâ Cœna utramque conjunxit; & Apostolorum, qui utriusque mentionem faciunt, I. Corinth. 11. *Unusquisque, ait Apostolus, Cœnam suam præsumit ad manducandum; & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. En communis seu vulgaris Cœna*; pergit subinde: *Quotiescumque manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. En sacra seu Eucharistica Cœna, quæ primarium erat sacri mysterii objectum. Itaque Diaconi utrique mense ministrabant, vulgari quidem, tanquam minus præcipuo; sacræ, tanquam primario ministerii sui objecto: nec primum ministerium excluderet secundum; in id vix quidquam erat in comparatione ipsas. Undè S. Ignatius Martyr Epist. ad Trallianos n. 2. *Oportet, inquit, Mysteriorum Jesu Christi Ministros omni modo omnibus placere. Non enim ciborum & potuum ministri sunt, sed Ecclesia Dei ministri*.

Obj. 2do. Hieronymus in Epist. ad Evagrium Diaconos mensarum duntaxat ac viduarum ministros appellat. R. dist. Diaconus

Diaconos appellat mentarum. ministros, ab officio secundario, ut eorum superbiam frangat, C. quasi ad id tantum institui fuerint, N. Et certe in laudatâ Epist. docet Diaconos hoc esse in Ecclesiâ, quod Levitæ erant in Synagogâ: atqui Levitæ in veteri Lege à populo segregati erant ut templo ministrarent.

CONCLUSIO II. Materia Diaconatus est impositio manuum; forma verò, oratio.

Prob. Ex dictis supra generatim circa materiam & formam Sacramenti Ordinis. Et verò in Ordinatione Diaconorum apud Græcos nihil est præter impositionem manuum & orationem, quod materiæ & formæ essentiali rationem habeat. A qui est tamen apud Græcos verus Ordo Diaconatus. Ergo ceteri ritus ad integritatem duntaxat Ordinis pertinent, non ad essentiam. Unde nullum eorum vestigium extat, sive in Ordine Romano, sive in Sacramentario S. Gregorii, sive in aliis Libris Ritualibus ante annos sexcentos scriptis.

§. V. De Subdiaconatu.

Subdiaconus minister est immediatè sub Diacono constitutus eique inferiens. Græci Hypodiaconos & Hyperitas appellant quasi subministros. Prima Subdiaconorum apud Latinos mentio occurrit apud S. Cyprianum Epist. 12. Tardiùs apud Græcos legitur Hypodiaconorum nomen in Conc. Laodicensi Can. 21. & 22.

Quæstio inter Theologos movetur, an Subdiaconatus semper in primitivâ Ecclesiâ Ordo sacer fuerit ac verum Sacramentum. Multi negant: qui verò affirmant, non dissentunt cum Bellarmino rem esse dubiam; Conc. Trid. Sess. 23. cap. 2. asserit quidem Subdiaconatum ad majores Ordines seu sacros referri à Patribus & sacris Conciliis: at non affirmat esse Sacramentum. Sit

CONCLUSIO. Verisimilius videtur Subdiaconatum non esse verum Sacramentum, neque semper in primitivâ Ecclesiâ inter sacros Ordines annumeratum fuisse.

Prob. 1mo. Ex silentio tum Scripturæ; tum Veterum, qui tres duntaxat Ordines sacros enumerant. Ita Ignatius Epist. ad Smyrnæos & ad Trallianos; Eusebius Lib. 7. Hist. cap. 30. ubi refert Epistolam Synodicam Conc. Antiocheni adversus Paulum Samosat. quæ dirigitur ad Episcopos, Presbyteros & Diaconos, sine ulla de Subdiaconis mentione; S. Hieron. Epist. ad Evag. ubi, quod Aaron & Filii ejus atque Levitæ in Templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicant in Ecclesiâ.

Prob.

Prob. 1do. Verum Sacramentum debet esse à Christo, debet producere gratiam ex opere operato, atque eo ritu conferri, qui in Scripturis usurpatus legitur cum sacri ministri ordinantur, nempe impositione manuum & oratione: atqui nihil tale occurrit in Ordinatione Subdiaconorum. Non 1. tum quia de illà per Christum institutione alium in sacris Literis silentium; tum quia Ecclesiastici Scriptores bene multi docent Subdiaconatum ab Ecclesià, crescente Fidei multitudine, institutum fuisse. Ita Amalarius, Petrus Lombardus, Hugo à S. Victore, Card. Bona, &c. Non 2. nulla enim promissio gratiæ annexa legitur Ordinationi Subdiaconorum in ritu sive Græco sive Latino. Non dicit Pontifex apud Græcos *Divina gratia quæ semper infirma curat, &c.* neque apud Latinos. *Accipe Spiritum S.* neque olim Subdiaconi ordinabantur in sanctuario, sicut alii majores ministri, sed extra. Non 3. sic enim loquitur Conc. IV. Carth. anno 398. Can. 5. *Subdiaconus cum ordinatur; quia manus impositionem non accepit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, & Calicem vacuum, de manu verb Archidiaconi urceolum cum aquâ, & mantile, & manutergium.* Apud Græcos quidem Episcopus manus imponit, sed Goarius observat illam manus impositionem ceremonialem duntaxat esse, non sacram.

Quo ritu apud nos ordinentur Subdiaconi, quæ sint eorum officia, exponit Pontificale Rom. Iterum atque iterum, ait Pontifex ad Subdiaconos, *considerare debetis attente, quod unus hodie ultro appetitis .... Deo, cui servire regnare est, perpetuo famulari, & castitatem, illo adjuvante, servare oportebit, atque in Ecclesiæ ministerio semper esse mancipatos; tum Calicem cum patena illis tradens, Videte, inquit, ejus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut Deo placere possitis.*

Quæ vero sit Subdiaconatus materia facile inferitur ex Conc. IV. Carthaginensi mox citato.

Dices Trid. Sess. 23. c. 2. asserit Subdiaconatum ad majores Ordines à Patribus & Conciliis referri; 2do. Subdiaconatus jam à multo tempore ut Ordo sacer habetur, & vasa sacra tangere Subdiaconis permittitur, 3tio. Lex servandæ perpetuò continentiæ ipsis imponitur. Ergo.

R. ad 1. ultro nos cum PP. Trid. Subdiaconatum habere ut Ordinem sacrum; at Trid. non asserit eum ab omni awo fuisse inter Ordines sacros, aut verum esse Sacramentum.

Ad 2. Ordo sacer dicitur, eo quod speciali modo hominem Deo consecrat; nec inde inferri potest illum verum esse Sacramentum, eò quod vasa sacra tangere Subdiaconis permittitur, aut lex continentiæ ipsis imponatur. Nonne olim Fideles pro-

priis manibus Corpus Christi attrectabant? Nonne apud Græcos licitum est Presbyteris jam conjugatis matrimonio uti? Nonne religiosæ professioni annexa est lex continentia? Quid indè.

§. VI. De minoribus Ordinibus & Tonsurâ Clericali.

Quatuor in Latina Ecclesia numerantur Ordines minores, nempe Acolythi, Exorcistæ, Lectoris & Ostiarii, quorum nomina & propria ministeria ab ipso Ecclesiæ initio in usu fuisse merito affirmat Trid. Sess. 23. c. 2. eorum enim in antiquissimis Ecclesiæ monumentis mentio legitur.

Acolythus græcè idem est ac sequens, famulus, comes. De illius ordinatione hæc habet Conc. Carthag. IV. Can. 6. *Acolythus cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab Archidiacono accipiat ceroferariam cum cero, ut sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari: accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.* Acolythatus ergo est Ordo quo datur potestas ministrandi Subdiacono & Diacono in sacrificio Missæ.

Exorcistæ ex officio dæmones expellere possunt. Sic enim eos alloquitur Pontifex, *Habete potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptisatos, sive catechumenos; & in oratione, quam pro eis ad Deum fundit: Probabiles sint medici Ecclesiæ tuæ, gratia curationum virtuteque celesti confirmati.*

Dices: Expellere dæmones pertinet ad gratiam gratis datam, atqui jam diù est ex quo in Ecclesia desicere dona illa gratis data. R. dist. min. jam diù est ex quo desicere dona illa Fidelibus communiter concessa, C. Ministris Ecclesiæ, N. Consecratio Corporis Christi, absolutio à peccatis, sunt gratiæ gratis datæ ad aliorum utilitatem. Atqui tamen in usu quodiano sunt apud Christianos. Reipsa tamen usus exorcismorum non permittitur Exorcistis, nisi de licentia Episcopi, ad omnem abusum declinandum.

Cum ordinatur Exorcistæ, ait Conc. Carthag. IV. cap. 7. *accipiat de manu Episcopi libellum in quo scripti sint exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptisatum, sive catechumenum: unde Pontifex in ordinandis uxorcistis hisce gravissimis verbis eos admonet: Studete igitur, ut sicut à corporibus aliorum dæmones expellitis, ita à mentibus & corporibus vestris omnem immunditiam & nequitiam ejiciatis, ne illis succumbatis*

succumbatis, quos ab aliis vestro ministerio effugatis. Discite per officium vestrum vitis imperare, ne in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat vindicare. Quæ autem in emergentiorum exorcismi observanda sint, quæ præparatio in Exorcista, præscribunt Concilia Mediolan. I. & IV. Prædicto illius diei, quo exorcismum adhibere incipit, se jejuniæ & orationis præparare studeat, tum confessus, conscientia ab omni culpa pura ac munda & magna cum humilitate & fide ... ad id munus obcundum accedat. Si Sacerdos autem est .... Missæ sacrum faciat, si id commodè præstare potest.

Lector ex officio sui Ordinis potestatem habet legendi in Ecclesia tum Scripturam utriusque Testamenti, tum Scripta SS. Patrum. Episcopus ait Conc. Carthag. IV. Can. 8. Lectori ordinando spectante plebe, tradat codicem de quo Lecturus est: dicens ad eum: Accipe & esto Lector verbi Dei; habiturus si fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis qui Verbum Dei ministraverint.

Ostarius præficitur custodiæ Ecclesiæ, & illius suppellectilis, ac recto ordini seu modeltæ quæ in domo Dei servari debet. Sic agite ait Episcopus Ostiarios alloquens, quasi reddituri Deo rationem, pro iis rebus, quæ his clavibus recluduntur. Deinde ad circumstantes conversus ait: Deum Patrem omnipotentem, fratres charissimi, suppliciter deprecemur ... ut sit eis fidelissima cura in domo Dei diebus & noctibus; ad disfunctionem certarum horarum ad invocandum nomen Domini.

Ostarius cum ordinatur, ait Conc. Carthag. Can. 9. postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem Archidiaconi tradat ei Episcopus claves Ecclesiæ de altario, dicens. Sic age quasi redditurus, &c. ut mox diximus. Græci Lectores tantum habent; non Exorcistas, non Acolythos, non Ostiarios, aut Tonsum donatos.

An minores isti Ordines vera sint Sacramenta, judica ex iis quæ de Subdiaconatu dicta mox fuere.

Tonsura Clericalis est ceremonia Ecclesiastica, qua quis ex Laico fit Clericus; seu per quam Laicus baptisatus, & Sacramento Confirmationis consignatus, sacro rito in Clerum adscribitur.

Quæres. imo. an Tonsura sit Ordo. R. negat. Tum quia Trident. Sess. 23. c. 1. varios enumerans Ordines, Tonsuram non appellat, sed eam velut aliquid prævium supponit. Plures inquit, Ordines sunt ita distributi, ut qui jam Clericali Tonsura insigniti sunt, per minores ad majores ascendant. Tum quia Ordo quilibet potestatem activam ad aliquod officium confert,

nullum autem huiusmodi confert Tonsura Clericalis, sed tantum Clericos capaces & idoneos reddit, qui privilegiis Ecclesiasticis, ac Beneficiis frui possint: *Fili charissimi*, ait Pontifex ad eos qui Tonsura initiandi sunt, *animadvertere debetis, quia hodie de foro Ecclesie facti estis, & privilegia Clericali sortiti estis.* His tamen privilegiis non gaudet Clericus, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum & Tonsuram deferens alicui Ecclesie de mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel in universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versetur. Ita Trid. Sess. 23. can. 6. de reform.

Quares. 2do. quæ prima sit origo Tonsuræ Clericalis in qua tonsio sit capillorum, quæ coronæ dicitur, eò quod in orbem seu circulum ducatur. R. incertam esse primam illam originem: non ita incertæ rationes morales hujus capillorum tonsionis. *Tonsura*, inquit Iudorus Hispal. Lib. 2. de Officiis c. 4. *in Clericis signum quoddam est quod in religionē vitia rescinduntur, & criminibus carnis nostræ, quasi crinibus exuamur, expellantes nos, juxta Apostolum, veterem hominem cum acibus suis.* Quapropter qui Tonsura initiatur, istam professionem emittit, *Dominus pars hæreditatis meæ & Calicis mei: tu es, qui restituas, hæreditatem meam mihi.* Et Pontifex hac audita, Deum orat ut gratia sua illam confirmare dignetur. *Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ait, tonsione peracta, ut hi famuli tui, quorum hodie comas caput pro amore divino deposuimus, in tua dilectione perpetuo maneant, & eos sine macula in sempiternum custodias.*

Quatuor primis seculis, cum ferret tyrannorum in Ecclesiam persecutio, Clerici in modum coronæ tonsos non gestabant capillos; ne hoc signo à tyrannis dignoscerentur. Revera autem in votis semper habuit Ecclesia, ut Clerici breves admodum & ad modestiam compositos capillos gestarent. Unde S. Hieron. in Epist. ad Eustochium invehitur adversus Clericos qui mulierum more catenatos crines nutriunt.

Quares. 3tio. an primis Ecclesie seculis aliqui fuerint sola Clericali Tonsura insigniti, sine ullo Ordine, vel officio. R. neg. Quia vix ullum proferri potest exemplum Clerici, qui nulli officio addictus fuerit. *Cuncti in ministerio Clericali constituti*, ait S. Cyprianus Epist. 66. *non nisi altari & sacrificiis deservire, & precibus atque orationibus vacarent.*

Quares. 4to. quæ præviz dispositiones requirantur in eo qui Clericali Tonsura initiari postulat. R. Trident. Sess. 23. de reform. can. 4. mentem suam exposuisse his verbis: *Tonsura non iniungitur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei*

& fidei rudimenta edocui non fuerint. quique legere & scribere nesciant; & de quibus probabilis conjectura non sit, eos non secularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidem oculum præstent, hoc vitæ genus elegisse. Procul ergo qui ad Tonsuram Clericalem accedunt, vel ambitione ducti, vel amore vitæ mollioris, vel spe pinguioris beneficii: procul illi patres familias, qui ad sublevandam rem suam domesticam, vel augendam alicujus filii vel filia fortunam, vel desiderio fruendi proventibus Ecclesiasticis, natum Ecclesiastico statui destinant priusquam ejus indolem, mores, ingenium, probitatem exploraverint, ac præsertim Dei voluntatem assiduus precibus consuluerint. Hinc non raro & natorum, & familiarum ruina.

CAPUT SEXTUM.

De cælibatu sacris Ordinibus annexo.

UTriusque Ecclesiæ, Græcæ & Latine praxini expendemus. Dico 1mo. Nusquam Episcopis Presbyteris, Diaconis aut Subdiaconis, in Ecclesiâ Græca licitum fuit uxores ducere. Id constat ex Synod Trullana an. 692. Can. 6. *Quoniam in Apostolicis Canonibus dictum est, eorum qui non ducta uxore in Clerum promoventur, solos Lectores & Cantores posse uxorem ducere; & nos hoc servantes decernimus, ut deinceps nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono, vel Presbytero post sui Ordinationem contrahere liceat. Si autem hoc ausus fuerit facere, deponatur.*

Dico 2do. Nusquam licuit in Ecclesiâ Græca Episcopis, nec etiam his temporibus licet uti conjugio, quod ante Ordinationem contraxerint. Constat ex Can. 21. ejusdem Concilii in quo id expresse prohibetur Episcopis. Propterea constat Græcas, & alias omnes Orientales Ecclesias nullum his etiam temporibus, ordinare Episcopum, nisi aut virgo sit aut viduus; aut uxoriatus continentiam polliceatur.

Dico 3tio Lege per idem Concilium confirmata licitum est Græcis Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, reunere uxores legitimas ante Ordinationem ductas, & omni jure conjugali uti.

Dico 4to. In Ecclesiâ Latina nusquam licuit Episcopis, Presbyteris, & Diaconis uxores ducere, aut uti uxoribus ante Ordinationem ductis.

Prob. ex Concilio Eliberit. an. 305. Can. 33. *Placuit in*

totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis. . . . possis in ministerio, abstinere se à conjugibus suis, & non generare filios. Quicumque verò fecerit, ab honore Clericatus exterminetur. Idem tradunt PP. Concilii Carthag. II. an. 397. Can. 1. Ut nempe, inquit, quod Apostoli docuerunt & observavit antiquitas, nos quoque custodiamus. Concinit Siricius S. P. in Epist. ad Himerium Tarrac. Episcopum: Sacerdotes omnes, inquit & Levitæ indissolubili lege adstringimur, ut à die Ordinationis nostræ sobrietati & pudicitia, & corda nostra mancipemus & corpora. Idem habet S. Epiph. hæresi. 59. Qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametsi sit unius uxoris vir, nequaquam tamen illum ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi aut Hypodiaconi Ordinem Ecclesia suscipit; sed eum duntaxat qui ab unius uxoris consuetudine se se continuerit, aut ea sit orbatus.

Dico 5to. Varia fuit Ecclesiæ Latinæ disciplina circa Subdiaconorum continentiam. Nam Concilium Eliberit. præcipit Subdiaconos manere cœlibes. S. Leo primus è S. Pontificibus Subdiaconis continentia legem imposuit. S. Gregorius exeunte seculo VI. legem quâ prædecessor ejus Pelagius II. Subdiaconos Siciliae ab uxoribus superaverat, sic temperavit, ut nullus deinceps ad Subdiaconatum promoveretur, nisi perpetuam continentiam professus; sed indulgit, ut qui conjugio copulati fuerant, cum uxoribus ad prolem manerent. Tandem seculo XI. lex continentia ubique obtinuit in Ecclesia Latina respectu Subdiaconorum post decretum Urbani II. in Concilio Claromontano.

Ea porro lex divina non est, sed Apostolica & Ecclesiastica; quia quod semper observatum fuit in Ecclesia, nec ab ullo Concilio legitur institutum, id censetur Apostolicæ traditionis atque lex perpetuæ continentia, &c.

Frustra Novatores conqueruntur duram Clericis nos legem imponere, ac infirmis sic laqueum injici. Namque Ecclesia neminem cogit ad sacrum ministerium; & qui ad illud liberi accedunt, censentur & legi continentia, quam ignorare non possunt, se se sponte subicere. Qui si non probatis prius suis viribus imprudenter obtrudant se, sibi suam culpam impudent, & jurgi oratione donum illud à Deo postulent, qui ut misericors rectè petentibus non denegat, nec patitur tentari nos supra id quod possumus. Vide quæ ea de re dicta sunt Tom. I. ubi de obligat. Clericorum.

TRA

TRACTATUS, DE MATRIMONIO.

IN hoc Tractatu tritam secuti methodum dicemus de Matrimoniū essentia, institutione, causis, proprietatibus, &c.

CAPUT PRIMUM.

De essentia Matrimonii.

Matrimonium quod à *matre* derivatur, quia in eo potius est *matris munium*, seu officium, dicitur etiam *conjugium* à communi conjugum iugo, & *connubium* ac *nuptiæ*, à *nubo*, seu *velo*; quia conjuges benedictionem accepturi præ modestia velamine obteguntur*.

Matrimonium spectari potest, vel ut est contractus naturalis, seu in officium naturæ, vel ut est contractus civilis, seu iuxta proprias locorum leges celebratus; vel ut est Sacramentum. Ut officium naturæ ad propagationem humanæ speciei ordinatur: ut contractus civilis Republicæ paci ac perennitati consulit: ut novæ Legis Sacramentum, conjuges gratia exornat. Ecclesiæ dicitur prole piè educata, & concupiscentiæ medetur. De Matrimonio, ut contractu & Sacramento nobis præcipuè dicendum.

Matrimonium ut contractus definitur: Maritalis conjunctio viri & femine, inter legitimas personas individuum vitæ consuetudinem retinens. Est quidem 1mo. *Conjunctio*, id est, vel actus quo per mutuum consensum uniuntur conjuges; vel nexus & vinculum ex eodem actu habitualiter permanens. 2do. Est conjunctio *Maritalis* quia finis Matrimonii est mutua corporum traditio, & sic distinguitur à quavis alia specie unionis, quæ v. g. fratrem inter & sororem occurrit. Unde vox *maritalis* locum habet differentię, ut vox *Conjunctio* locum habet generis.

14.

* *Hic ritus adhuc servatur in Gallia.*

neris. 3tio. *Viri & Mulieris*, ut delineatur Matrimonii subiectum quod ab initio fuit hom. e unus & mulier una. 4to. *Inter legitimas personas*, quæ videlicet secundum leges idoneæ sunt ad contrahendum. 5to. *Individuam vitæ societatem retinens*, id est societatem quæ solo Partium consensu solvi nequit, ut solvi ter alii contractus; etsi olim per repudium solvi possunt, & nunc aliquando per Professionem Religiosam; de quo infra.

Matrimonium ut Sacramentum definiri potest: *Sacramentum nova Legis, quo vir & mulier baptisati corporum suorum dominum legitimè sibi tradunt & accipiunt, ad prolem pie & christianè instituendam.*

Ex dictis liquet non omne Matrimonium ejusdem esse generis. Et reipsa aliud est *legitimum*, quod mutuo consensu inter personas legitimas contractum est; ut sunt conjugia Gentilium. Aliud *ratum*, quod inter baptisatos contrahitur, & ideo majorem habet firmitatem. Aliud *consummatum*, quod per coitum carnalem completum est, & si a baptisatis contractum sit, jam dissolvi non valet.

Cum in Matrimonio occurrant, 1mo. consensus interior Partium; 2do. pactio externa, seu signa quibus consensus ille sensibilibiter exprimitur; 3tio. vinculum ex illa mutua pactiōe resultans, cum jure alterius in alterum; 4to. mutua reddendi debiti obligatio; 5to. ipsa debiti redditio: Quæritur in quo ex his posita sit Matrimonii essentia: quæ difficultas ut solvatur: nota: Matrimonium ut sic spectari potest, vel *in fieri*; & sic habet esse fluens & transitorium; vel *in facto* esse, & sic habet esse fixum ac permanent. Sit

CONCLUSIO. I. Essentia Matrimonii non consistit in usu seu carnali copula. Ita Catholici omnes contra Julianum Pelagianum.

Prob. 1mo. In eo non consistit Matrimonii essentia, ante quod & sine quo verum est & proprie dictum Matrimonium. Atqui ante coitum carnalem & sine ipso .... 1mo. enim verum fuit Matrimonium Adamum inter & Evam in Paradiso terrestri, cum Evam intuitus Protoparens dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis: Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhaerebit uxori suæ* Genes. 2. Atqui tamen nullus fuit Adamum inter & Evam Matrimonii usus in Paradiso; sed tunc tantum, cum inde propter peccatum ejeçti sunt, ut liquet ex c. 4. ibid. & docet Augustinus L. 9. de Genes. ad lit. c. 4. 2do. Fuit etiam verum Matrimonium inter S. Josephum & B. Virginem. Atqui nulla unquam fuit eos inter carnalis commixtio; tum quia docet Ecclesiæ Fides Mariam ante partum, in

partu,

partu, & post partum, virginem permansisse; tum quia B. Virgo emunerat votum castitatis, quandoquidem Angelo hæc præ-
nuntianti, Luc. 1. 31. *Ecce concipies & paries*, respondit *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Hinc autem merito colligitur eam prius sua in Dno virginitatem consecrasse, alioqui statim poterat ei responderi: Necdum quidem virum cognovisti, aut propoluiti unquam cognoscere; at mutabis propositum, & cognosces. Atque ita docent Gregorius Nyssen. Beda, Bernardus Anselmus, &c. Ergo.

Prob. 2do. ratione duplici. I. usus rei de qua contractum est, non constituit essentiam contractus, sed ipsam subsequitur; sic perfecta est venditio statim ut rei venditæ translatum est dominium, licet emptor ea uti nolit. Atqui carnalis copula usus est Matrimonii. II. Si coitus ad Matrimonii essentiam spectet, eo sublato debet & Matrimonium tolli; cum sublata essentia, rem ipsam tolli necesse sit. Atqui sublato Matrimonii usu ... unde Apostolus mulierem quæ à viro separata est, innuptam remanere jubet, I. Cor. 7. 11. Ergo, ut bene S. Chrysostomus, *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.*

Obj. 1mo. Matrimonii essentia in eo consistit, quod duo sint in carne una. Atqui non sunt duo in carne una nisi per carnalem copulam. R. dist. maj. In eo consistit, quod sint duo in carne una, id est, quod mutuam jus in corpora sua habeant, C. Quod jure illo per copulam necessario & actu utantur, N. Utique cum hæc dixit Adamus, verum jam eum inter & Evam intercedebat Matrimonium, aut saltem tunc temporis initum est. Atqui tamen necdum duo erant in carne quoad usum, sed tantum quoad jus. Unde Græca Textus objecti lectio habet: *Erunt duo ad carnem unam*: quæ magis jus ad carnem, quam ipsam carnis usum exprimunt.

Obj. 2do. Matrimonium, præsertim Christianorum, debet esse *Sacramentum magnum in Christo & in Ecclesia*, ideoque Christi curæ Ecclesia unionem exprimere. Atqui unio hæc, per quam Christus unum cum Ecclesia corpus efficitur, non nisi per carnalem coitum expriri potest. R. dist. maj. Matrimonium debet exprimere unionem Christi moralem cum Ecclesia, & quidem ut aliquid sibi extrinsecum, C. unionem physicam, N. Unio Christi cum Ecclesia duplex; alia naturalis, per unionem hypostaticam cum humanitate; alia moralis per jugem quo Ecclesiam suam reficit gratiæ influxum. Priorem significant contumatio Matrimonii: posteriorem exhibet conjugalis animorum unio per individuam vitæ societatem, & mutua amoris, & obsequii fœcimina. Postrema hæc per Matrimonium representari debet; at hujus solius, non autem prioris

Prioris, representationem ad ejus substantiam pertinere concedo: hanc enim præcipuè spectat Apostolus, Ephes. 5. cum ibi totus sit in commendanda mutua conjugum dilectione; unde post verba ista: *Sacramentum hoc magnum est, &c. Unusquisque, inquit, uxorem suam sicut seipsum diligit. Ergo. Adde quod Sacramentum debet quidem essentialiter exprimere id quod in ipso continetur, nempe gratiam; sed non id quod ipsi extrinsecum est, ut est Christi cum Ecclesia conjunctio.*

Obj. 3tio. Potissima nostra probatio hinc desumitur, quòd verum fuerit Mariam inter & Joseph conjugium, qui tamen antè carnalì copulæ renuntiaverant. Atqui probatio hæc contra nos retorqueri potest. Siquidem ad Matrimonium etiam ratum requiritur jus radicale ad copulam; & licet hæc non debeat expresse intendi, non tamen expresse excludi potest. Unde Greg. IX. c. 7. de Cond. appof. *Si conditiones, inquit contra substantiam conjugii inserantur, puta si dicat alter alteri. Contraho tecum, si generationem prolis evites, Matrimonialis contractus caret effectu.* Atqui ubi contrahitur cum voto castitatis, ab una parte emisso, ab alia autem acceptato, (qui casusest. B. Virginis & Josephi,) tollitur jus etiam radicale ad copulam proinde inseritur conditio contra substantiam conjugii. Atque hinc Matrimonium sub ea conditione initum, ut ambo servant castitatem, invalidum esse docent S. Thomas, S. Bonaventura alique plures Theologi, & Canonistæ. Ergo,

R. ad 1. & 2. neg. min. & dico B. Virginem & Josephum contraxisse absolute, & verè consentientes in jus & potestatem mutuam corporum; ita ut uterque haberet quidem propositum servandæ castitatis, sed neuter exigeret ab alio, ut nunquam maritali jure uteretur: secundum id cap. 3. XXVII. q. 2. B. Maria proposuit se servaturam votum virginittis; sed id non expressit, seu non declaravit ore. Subjecit se divinæ dispositioni, dum proposuit se perseveraturam Virginem, nisi Deus ei aliter revelaret. Sic autem nulla ab ea apposta est conditio, quæ Matrimonii substantiæ contraria foret. Vere enim & explicite consensit in jus ad copulam; sed vel in ipsam copulam non consensit, quia per revelationem sciebat id esse superfluum; vel consensit sub conditione, si Deo placeret. Hinc & valet Matrimonium sub pacto mutua continentia initum. Quia cum eo pacto stat semper conjuges ad debiti redditionem obligatos fore, si Deus suam hanc esse voluntatem manifestaverit.

Obj. 4to. Illud est essentialè Matrimonio, sine quo Matrimonii finis haberi non potest. Atqui sine corporum conjunctione

atione..... Finis enim Matrimonii est id Genes. 1. *Crescite & multiplicamini.* Atqui, &c. R. dist. maj. Sine quo Matrimonii finis primarius haberi non potest, C. secundarius, N. Finis Matrimonii primarius est individua vitæ societas, cum intima, quæ carior est animorum copulatione: at commixtio ad prolem non magis est primarius ejusdem finis, quam ipsa prolis susceptio, quæ tota pender à Deo, nec tribuitur sterilibus, quorum tamen conjugia indubiè valida sunt.

CONCLUSIO. II. Matrimonium spectatum *in fieri* consistit in mutua pactione, qua Partes individui vitæ societatem sibi spondent. Idem spectatum *in facto esse* consistit in vinculo quod ex mutua illa virum inter & mulierem pactione resultat.

Prob. 1. pars. Matrimonium *in fieri* consistit, ut ceteri contractus, in actione transeunte, per quam contrahentes ad aliquid ultro citroque se obligant. Atqui actio hæc in presenti nihil aliud est quam mutua pactio, vi cujus Partes individui vitæ societatem sibi spondent. Ergo.

Prob. 2. pars. Matrimonium *in facto esse* est conjunctio viri & mulieris permanentiter subsistens in individui vitæ societatem. Atqui permanens illa conjunctio viri & mulieris ipse est nexus ac vinculum, quod uterque uniuntur. Hinc Catechismus Trid. hic part. 2. num. 5. *Quamvis in perfecto Matrimonio insint consensus interior, pactio externa verbis expressa obligatio & vinculum quod ex ea pactione efficitur, & conjugum copulatio, qua Matrimonium consummatur; nihil tamen horum Matrimonii vim & rationem proprie habet, nisi obligatio illa & nexus, qui conjunctionis vocabulo significatus est.*

Obj. Eadem est essentia Matrimonii in ratione contractus spectati, quæ ejusdem spectati prout est Sacramentum. Atqui Matrimonium, prout est Sacramentum, non consistit in vinculo & nexu Partium, sed in aliquo transeunte. Sacramentum enim debet esse sensibile. Porro habituale conjugii vinculum nihil habet quod sensus afficiat. R. dist. maj. Eadem est essentia Matrimonii ut contractus *in fieri*, quæ ejusdem spectati ut est Sacramentum C. Eadem est Matrimonii *in facto esse*, N. Matrimonium enim ut Sacramentum, exigit materiam, formam, & Ministrum alteram alteri activè applicantem. Atqui hæc soli conveniunt Matrimonio in fieri, non autem habituali vinculo, quod etiam in somno perseverat.

CAPUT SECUNDUM.

De institutione Matrimonii.

§. I. De institutione Matrim. ut est officium naturæ.

Circa Matrimonium ut est officium naturæ, quaritur 1mo. an honestum sit, an non è contra malum, ut docuerunt Eueratitz, Adamiani, &c. 2do. an omnibus imperatum sit lege naturali, adeo ut nunquam ipsi præferri possit virginitas, ut; docent Pseudoreformati. Sic

CONCLUSIO I. Matrimonium per se & intrinsecè licitum est & honestum. Est de fide.

Prob. 1mo. ex his Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non sepat.* Sed quæ conjuncta sunt à DEO, sunt necessario intrinsece bona. Et verò an nuptias præsentia sua cohonestasset Christus, & insigni miraculo illustrasset, nisi per se licitæ & sanctæ forent. Unique ait Augustin. Tract. 9. in Joan. *Quod Dominus invitatus venerit ad nuptias, confirmare voluit quod ipse fecit nuptias.* Futuri enim erant dicentes quod malum essent nuptiæ.

Idem pluries docet S. Paulus, I. Cor. 7. v. 9. *Si non se continent, nubant.* V. 38 *Qui Matrimonio jungit virginem suam bene facit.* Hebr. 13. 4. *Honorabile connutium in omnibus.* Atqui hæc demonstrant Matrimonium esse rem de se sanctam, quin & aliquando necessariam. Hinc idem Apostolus hæreticos supra recentiores prædaminavit, I. Timoth. 4. his verbis: *In novissimis temporibus discedunt quidam à Fide, attendentes doctrinis demoniorum .... prohibentium nubere.* Quæ autem pejor quam demoniorum doctrina?

Prob. 2do. ex Conciliis: Gangrense, Can. 1. *Si quis vituperat nuptias, anathema sit.* & B'acarente II. Can. 11. *Si quis conjugia humana damnat, & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.*

Prob. 3tio. Ex dicendis Christus Matrimonium ad Sacramenti dignitatem exexit. Atqui sine blasphemia dici non potest quod ad istum honoris gradum exiverit rem de se inhonestam.

Obj. 1mo. ex Apost. I. Cor. 7. *Bonum est homini mulierem non tangere.* Atqui, ait S. Hieronymus, Lib. 1. contra Jovin.

Si

Si bonum est mulierem non tangere, malum est eam tangere: Nil enim bono contrarium est, nisi malum. R. dist. min. Malum est mulierem tangere, id est minus bonum, C. Malum est verè, Subdist. Malum pœnæ, quia non solet tangi mulier nisi cum turpi concupiscentia, quæ pœna est originalis peccati, C. Malum est culpæ, N. In Matrimonio duo sunt quæ dignitatem ejus imminuant; imo, quod minus sit bonum quam virginitas: unde ad hanc totis viribus hortatur Apostolus in objecto Capite; nec Matrimonium, nisi ut minus bonum permittit; 2do. quod actus conjugalix vix exeritur sine gravi concupiscentia, quæ ipsis etiam castioribus animis insidiatur. At non ideo Matrimonium de se malum est, in mente seu Apostoli, seu Hieronymi, qui textum ejus paulo durius inflectit: Non in mente Apostoli, juxta quem *Qui Matrimonio jungit virginem, suam, benè facit; etsi qui non jungit, melius facit.* Non in mente Hieronymi, qui malum vocat, vel id quod minoris boni rationem habet, vel id cui graviter imminet periculum peccati. *Neque vero nos, inquit in eod. Lib. Marcionis & Manichæi dogmata sectantes nuptiis detrahimus. Non ignoramus honorabiles nuptias & thorum immaculatum. Sed ita nuptias recipimus, ut virginitatem, quæ de nuptiis nascitur, præferamus.*

Inst. Illud revera malum est, cujus usum nonnisi ex indulgentia seu venia concedit Apostolus. Qui enim *tribuit veniam denotat culpam*, ait August. L. de Pecc. origin. c. 38. Atqui conjugii usum.... Sic enim habet ibid. v. 5. *Nolite fraudare invicem debito conjugali, nisi forte ad tempus. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* R. dist. min. Apostolus conjugii usum ex indulgentia concedit, quia usus ille sit aliquid minus perfectum quam continentia, C. quia sit aliquid re ipsa malum, N. En brevem Apostolici textus analysim. *Nolite fraudare vos invicem debito conjugali, nisi forte ex mutuo consensu ad tempus, ut ferventiùs orationi, quæ Eucharistiæ perceptionem præcipuè importat, vacetis: & iteum revertimini in id ipsum conjugii usum; nè, si diutius maneat, thoro separati, tentet vos satanas propter incontinentiam, ad quam præ ceteris Græcis (ut notat Batonius) proplices estis. Hoc autem dico tanquam infirmis secundum indulgentiam, non secundum imperium; id est, permitto, non præcipio. Volo enim, id est optare vos omnes esse sicut me ipsum, nimirum in continentia, ut ait D. Chrysostomus.* Hæc autem, quæ genuina est Apostoli expositio difficultatem perimit.

O j. 2do. Actus cui intrinsicè conjunctus est turpis libidinis sensus, verum est peccatum: cum libido ex Apostolo repugnet

pugnet legi Dei & mentis. Sed actui conjugali, non secus ac fornicationi & adulterio, &c. R. diff. min. Actui conjugali annexus est turpis libidinis sensus, turpis, inquam, turpitudine peccata, C. Turpis turpitudine culpa, Subd. Turpis, cum mens corpoream voluptatem, propter seipsam inquit, C. secus N. Itaque, ut advenit S. Thomas, in actu conjugali est quædam concupiscentiæ turpitudine ex peccato primo Protoparéntum proveniens; quatenus inferiores vires & membra corporis rationi non obediunt: At turpitudine hæc, licet aliquid habet physicè inordinatū, nihil tamen habet quod mali morales rationem induat, quandiu sistit intra præscriptos rationis limites: sicut nihil mali habet voluptas quæ ex cibi gustu percipitur, quandiu cibum non ob ipsam voluptatem, sed ob justum corporis levamen gustatur. Non alio igitur sensu conjugalis libido, seu melius deletatio dicitur mala & legi mentis repugnans, quam ipsamet concupiscentia. Hæc porro, ut alibi probavimus, est tantum mala materialiter, quia ad malum pro nativa nostra infirmitate potenter inclinatur; nec dubium quin maritalis concupiscentia possit meriti occasio esse seu dum ei omnino resistitur, prout à S. Henrico factum est; seu dum in ipso opere id unum intenditur quod Deus intendi voluit.

CONCLUSIO. II. Matrimonium non videtur strictè præceptum jure naturalis at præceptum est divina Lege.

Prob. 1mo. Quia suspicari non licet Adamum quidquam in re tanti momenti fecisse præter voluntatem Dei. 2do. Quia id, *Crescite & multiplicamini*, Genes. 1. connubii præceptum importat, vel saltè supponit. Atqui non naturale, nisi naturale sumatur pro eo quod naturæ multum congruit. Ergo divinum. Unde Honorius III. cap. ult. de *Frigidis*, &c. Deum Matrimonii institutorem vocat.

§. II. De institutione Matrimonii ut est Sacramentum.

Quæstio in eo est an Matrimonium sub Lege naturali & Molaica rationem veri Sacramenti habuerit, perinde ac sub Lege Evangelica. Asserunt Pighius, Maldonatus, Launojus; quorum alii opinionem minime tutam credunt cum Bellarmino: alii ut damnatam rejiciunt cum Vasque. Sit

CONCLUSIO. I. Matrimonium in Lege antiqua non fuit verum Sacramentum.

Prob. 1mo. Ad Sacramentum requiritur: ut sit signum efficax gratiæ, eamque per se & ex opere operato producat. Atqui Matrimonium in primævis Legibus non fuit hujusmodi. Signum enim gratiæ efficax, annexam habet gratiæ promissio-

nem, eamque per sensibilia signa constanter producit. Atqui nec usquam legitur annexa veteribus Matrimonii gratiæ promissio; nec institutum fuisse à Deo signum aliquod, cui hæc efficaciter alligaretur.

Prob. 2do. ex Trid. Sess. 24. c. unic. de Matrimonio, ubi sic: *Cum Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratiâ præstet, merito inter novæ Legis Sacramenta annumerandum SS. Patres docuerunt.* Atqui si Matrimonium ab initio mundi fuisset Sacramentum gratiam ex opere operato conferens, jam in Evangelica Lege non præstaret gratiâ veteribus connubiis; quia in his etiam gratia certo collata fuisset.

Obj. 1mo. Deus per hæc verba: *Crescite & multiplicamini*, Genes. 1. Protoparentum Matrimonio, & in eo ceteris etiam benedixit. Atqui cum sermo Dei sit efficax, benedictio hæc gratiam operari debuit. Et verò, si Deus soli Adæ, non autem ceteris conjugatis gratiam spondidisset, Matrimonium in medellam concupiscentiæ institutum non fuisset; cum non possit sine gratia concupiscentiam frænare.

R. ad 1. neg. min. Dei enim benedictio id unum operari debuit ad quod ordinabatur. Porro ad unam humani generis propagationem ordinabatur; sicut quæ animantibus data erat ibid. v. 22. Et verò subdit Deus: *Replete terram & subjicite eam & dominamini piscibus maris.* Ergo ad hæc etiam extenditur prædicta benedictio. An porro ad hæc etiam concessa fuit gratia sanctificans, qualis per Sacramenta confertur?

R. ad 2. Matrimonium licet gratiam per se non pareret, nihilominus fuisse in remedium concupiscentiæ; tum quia id saltem habet quod iustos intra limites concupiscentiam sistat; tum quia nusquam defuit conjugatis ad Deum suppliciter recurrentibus gratia, quæ libidinis proritum superarent. Verum hæc gratia, quæ operi operantis adscribitur, procul distat à gratia sacramentali.

Obj. 2do. S. Leo epist. 2. c. 4. ait societatem nuptialem ita fuisse ab initio constitutam, ut præter sexuum conjunctionem haberet in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum. Ergo Matrimonium fuit ab initio Sacramentum. R. dist. Societas nuptialis fuit ab initio Sacramentum, id est signum speculativum unionis Christi cum Ecclesia, C. signum gratiæ efficienter productivum, N. Id enim nec dixit, nec innuavit S. Leo. Eodem modo intelligendi sunt Textus à Launoio, ut moris ejus est, crudè congesti. Ex his enim unum id colligere est, vel Matrimonium, quod hodiè Sacramentum est, primitus in Paradiso fuisse institutum, scilicet in officium naturæ; vel idem Matrim.

prout

prout Christi & Ecclesiæ unionem repræsentat, suo modo id est largiori sensu, dici posse Sacramentum. Utrumque porro lumbenter confitemur.

Longe gravior est quæstio: an Matrimonium in nova Lege sit Sacramentum. Negat post Lutherum Calvinus, qui Lib. 4. Instit. c. 19. Matrimonium à nemine usque ad Gregoriū temporā pro Sacramento datum esse contendit. Sit contra

CONCLUSIO. II. Matrimonium verum est novæ Legis Sacramentum.

Prob. 1mo. ex Ephes. 5. v. 25. *Viri, diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam, quia membra sumus corporis ejus ... Propter hoc relinquit homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Unde sic: Signum non modò speculativum unionis Christi cum Ecclesia, sed & gratiæ efficienter productivum, verum est Sacramentum, dummodo ceteras habeat conditiones quæ ad Sacramentum requiruntur. Atqui ex cit. textu, Matrimonium est 1mo. signum speculativum unionis Christi cum Ecclesia, ut fatentur omnes; & ad minus indicant hæc verba: *Sacramentum hoc magnum est in Christo & in Ecclesia.* 2do. Qui cardo est difficultatis, signum illud gratiæ efficienter productivum est. Signum enim consequenter ad quod sponsi capaces sunt caritatis omnium præstantissimæ, gratiæ efficienter productivum esse debet. Atqui sponsi consequenter ad Matrimonium, prout est signum unionis Christi cum Ecclesia, capaces sunt caritatis omnium præstantissimæ, cum eatenus possint & teneantur sese invicem diligere, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, qui seipsam tradidit pro ea ut illam sanctificaret; ibid. v. 26.

Et verò non est facilè deferenda à Catholicis probatio quæ grave habet fundamentum in Trid. Atqui talis est probatio ex Ephes. 5. desumpta. Sic enim habet S. Synodus, cit. c. unic. de Matrim. *Gratiam vero quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem unitatem conservaret, conjug. sive sanctificaret, ipse Christus venerabilium Sacramentorum instigator atque perfectior, sua nobis Passione promeruit; quod Paulus Apostolus monuit, dicens: Viri, diligite uxores vestras, &c. Mox subiungens: Sacramentum hoc magnum est, &c. Cum igitur Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratiâ præstet, merito inter novæ Legis Sacramenta annumerandum SS. Patres docuerunt.* Atqui hic Concilium ex Apostoli textu, caute licet, concludit Matrimonium esse verè Sacramen-

Sacramentum. Cum ex eo concludat, 1mo. per Matrimonium Legis novæ, non solum conferri gratiam quæ conjuges sanctificet, sed & eam multo uberiorem tribui, quam in veteribus conjugis 2do. gratiam hanc efficaciter & ex opere operato tribui: alioqui enim non merito, sed ineptè SS. Patres ex gratiæ hujus collatione concludissent, *Matrimonium inter novæ Legis Sacramenta esse annumerandum*: cum nullum esse possit Legis novæ Sacramentum, quod gratiam efficaciter & ex opere operato non producat.

Prob. 2do. argumento præscriptionis: Id quod ante exortas Lutheri ac Calvini novitates tota, moraliter loquendo admitteret tam Occidentalis quam Orientalis Ecclesia, nisi recenter inductum probetur, primæ Traditionis, adeoque Apostolicæ, fortis censi debet. Neque enim Ecclesia tota sic à Deo deserta potest, ut rem mere profanam in Sacramentum erroneè transvertat. Atqui diu ante utrumque Novatorem ...

Prob. min. 1mo. de Ecclesia Occidentali. Nimirum vero Tridentinam de Matrimonio fidem tradidit anno 1549. Eugen. IV. in Decreto, ubi Conjugium accenset veris novæ Legis Sacramentis, quæ gratiam continent, & dignè suscipiuntur conferunt. Idem erat sensus Conc. Constantiensis, an. 1414. & seq. habiti. Unde consequenter ad Sess. 15. in qua 30. J. Hus Articuli proscripti fuerant. Martinus V. præcipit, ut qui hæresis suspecti sunt, interrogentur an credant quod Christianus contemnens suspensionem Sacramentorum Confirmationis vel Extr. unctionis, vel solemnisationis Matrimonii, peccet mortaliter. Sed & utroque hoc Concilio, antiquior erat Ecclesiæ Romanæ fides quoad præsens caput. Siquidem Lucius III. qui diem clausit an. 1185. c. 9. de Hæreticis sic loquitur: *Qui de Sacramento Corporis & Sanguinis D. J. C. vel de Baptismate, seu de peccatorum Confessione, Matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis aliter sentire aut docere non metuunt, quam S. Rom. Ecclesia prædicat, vinculo perpetui anathematis innodamus.* Præverat anno 1179. Conc. Lateran. III. cui sub Alexandro III. interfuerunt Episcopi 302. Ibi enim, can. 7 & 8. severè vetitum est nè pro benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis conferendis aliquid pretii exigatur: ubi ponderanda vox aliis quæ in nuptias refertur. Neque novum erat istud Ecclesiæ ceterarum Matris dogma, sed à prioribus seculis habitum, ut inferius patebit. Ergo diu ante Pseudoreformatos viguit nostra de Matrim. Sacramento doctrina in tota qua patet Latina Ecclesia.

2do. Idem constat de Orientali Ecclesia, & quidem 1mo. ex omnibus Græcorum, Coptiorum, Jacobitarum, Syrorum,

aliorumque Orientalium Eucologis, quæ docent, Sacerdotem Fidelium Matrimonii assistere, & eas super sponſos preces fundere quibus gratiam suam annecti cum Ecclesia sua persuatum habent. 2do. Ex peritissimis quibusque Græcæ Ecclesiæ Scriptoribus. Sic qui doctrinæ fama paulo ante Florent. Conc. claruit Simeon Thessalonicenf. Lib. de Initiatis. c. 13. *Septem inquit, sunt Ecclesiæ Sacramenta, quæ per Spiritum operantur, videlicet Baptismus, Chrisma, Communio, Ordinatio, Nuptia, Penitentia, & S. Oleum.* Sic qui in Flor. Syn. locum tenuit Alex. Patriarc. demumque CP. Patriarcha evasit Gregor. Protosincellus, in Apologia adversus Marcum Ephesium *septem Ecclesiæ Sacramenta* disertè commendat. Sic Job Monachus, inter *sacroſancta Christi Ecclesiæ Myſteria*, quinto ordine *honorabiles nuptias* recenset. Eaque tam constans erat Ecclesiæ Græcæ fides, ut Græci, licet soluta paulo post Conc. Florent. pace, immania quæque adversus Rom. Ecclesiæ dogmata effuierint, ne leviter quidem præſens caput attigerint.

3tio. Probari non potest dogma illud ubique creditum ubique recentè inductum esse. Si enim recens inductum sit ostendant Pseudoreformati quo primum tempore adinventum fuerit, qua ætate inoleverit, quo casu vel artificio omnium animos occupaverit; quò contingerit, ut ex tot fidei vindicibus qui qualibet ætate vixerunt, ne unus quidem serpens virus detegere vel adoriri potuerit; qua incantatione factum sit, ut gentes tantis adversum se invicem odiis æstuantes, novitius error tanta facilitate pervaserit; quo pacto deluſi nova superstitione Populi sibi persuaserint id, quod hæctenus pro communi contractu habuerant, verum esse Sacramentum. Hic porro Adversarii, si non elingues manent, idè tantum loquuntur ne non loquantur. Quomodo sub reformationis initium pressi à Catholicis, ea etiam portentosa dogmata vindicabant, quæ postmodo ab eorum Discipulis abjecta fuere.

Prob. 3tio. ex Patribus, quorum alii Matrimonium inter res in Religione Christiana sacras recensent; alii exhibent ut ritum cui annexa est gratia; alii Sacramentum esse proprie dictum non ambigue declarant. Tertull. Lib. 2. ad Uxorem, Unde ait, *sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesiæ conciliat, confirmat oblatio, & obſignat benedictio.* Siricius Papa, Epist. 1. c. 4. *Illæ benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.* Cyrillus Alex. L. 2. in Joan. c. 22. *Ipse Christus invitatus ad nuptias venit, ut generationis humanæ principium sanctificaret; iis quoque qui postea nascituri essent gratiam præberet, & eorum ortum sanctum efficeret, Com-*

cilium Carthag. IV. cui interfuit an. 398. Augustinus, sic sanxit can. 17. *Sponsus & sponsa, cum benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis vel paranympis offerantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia benedictionis in virginitate permaneant.* S. Ambrosius Epist. 19. ad Vigilum: *Conjugium velamine sacerdotali & benedictione sanctificari oportet.* Idem, L. 7. de Abraham, c. 7. *Si quis alienum thorum polluit, peccat in Deum: cujus legem violat, gratiam solvit: & ideo quia in Deum peccat, Sacramenti celestis amittit consortium.* S. Aug. L. de bono conjug. c. 18. *In Christianorum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quam fecunditas uteri.* Ex quibus sic in forma: Ritus sacer, ritus annexam habens gratiam, ritus qui simpliciter Sacramentum dicitur, totam Sacramenti rationem habere debet: neque enim aliter Baptismus v. g. Sacramentis annumerandum esse probamus. Atqui ex prædictis Patres, Matrimonium est ritus sacer cum & inter sacra celebreretur, & sacerdotali benedictione consignari debeat. Est ritus annexam habens gratiam, cum divina gratia fundetur, humane generationis principium satisficiet, & in Deo regnum Cælorum habeat. Denique dicitur simpliciter Sacramentum, ab Ambrosio & ab Augustino. Merito igitur Trid. Sess. 24. can. 1. *Si quis dixerit Matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis à C. D. institutum, neque gratiam conferre; anathema sit.*

Obj. 1mo. Ut corrumpat allatum præscriptionis argumentum, sufficit ut assignetur tempus, quo citra fidei periculum potuerint nuptiæ ex alio Sacramentorum deleri. Atqui potest tempus illud assignari; videlicet sæculum Petri Lombardi, Durandi, & ipsius S. Thomæ, tunc enim, etsi communior erat doctrina, quæ Matrimonium Sacramentis annumerabat, hærebant illa tamen intra mæx opinionis limites; unde ab aliis quidem, ut à S. Thomæ, tenebatur, sed tantum quasi probabilior; ab aliis verò rejectebatur, ut à Lombardo, à Durando, à Glossa in c. 13. XXXII. q. 2.

R. neg. maj. Potest enim dogma ad fidem materialiter perti-
nens aliquandiu in dubium vocari, vel etiam negari, non quidem sine præjudicio veritatis, sed sine periculo impugnandi fidem ab Ecclesia propositam, quia Ecclesia, licet nunquam condant novos fidei articulos, aliquos tamen prout exiunt temporum circumstantiæ, evolvit. Sic potuit aliquando, contra verum quidem, sed non contra fidem, definitam tenet, credi cum Papia, visionem beatificam non statim à morte concedi; & cum Cypriano irritum esse Baptisma ab Hæreticis collatum.

Ergo sicut dogmata hæc aliquando potuerunt bona fide impugnari, etsi semper substituit moralis Traditio, ex qua rebus serio eliquatis definita fuerunt; sic & Matrimonii dignitas potuit aliquando à nonnullis in dubium revocari, licet perpetuo moraliter in omnibus Ecclesiis viguerit catholica hujus articuli doctrina. Jam vero ex doctrina illa moraliter ubique diffusa legitimum præscriptionis argumentum confici potest. Ergo dato quod Theologi objecti nuptias ex Sacramentorum ordine sustulerint, stat robur argumentationis nostræ.

Dixi, dato, non autem concesso: contendunt enim viri graves, nec Lombardum, nec Durandum Calvinianis circa Matrimonium præluissis; licet fortè in nonnullis eam ad rem spectantibus minus rectè senserint:

Obj. 2do. Contractus merè naturalis, non est Sacramentum gratiæ productivum. Atqui Matrimonium &c. R. dist. non est Sacramentum per se & seclufa Christi institutione, C. non est Sacramentum; quasi Christus eum ad Sacramenti rationem elevare non potuerit, vel non elevaverit de facto, N. Si enim Christus aquam in Baptismo ad materiæ sacramentalis dignitatem evexit, quidni, ut nuptias sanctificaret, civilem contractum assumpsit in materiam Sacramenti? Id autem ab eo factum suadet Scriptura, & probat Traditio.

Inst. Si Matrimonium gratiam pariat, vel primam, vel secundam, quæ primæ augmentum est. Atqui neutrum dici potest. Non 1. Conjugium enim institutum non est, ut transferat hominem à statu peccati ad statum justitiæ. Non 2. Alias qui relicto perfectiori castitatis statu contraherent Matrimonium, crescerent in gratia; quod absurdum est. R. ad 1. n. min. Matrimonium enim gratiam secundam operatur, & aliquando primam; quia licet institutum non sit ad remittenda directe peccata, potest tamen hæc remittere quomodo in Confirmatione & Eucharistia remittuntur: & siquidem id fiat, gratiam primam pariet; sin autem, secundam.

Ad 2. dist. maj. Crescerent in gratia, id est reciperent gratiam Matrimonio annexam, C. id est præciperent ei parem quæ continentis statui annexa est, N. Ut Matrimonium sit Sacramentum, necesse non est ut majorem pariat gratiam, quam aliud quidpiam non sacramentale; cum Matrimonium gratiam ceteris præstantiorem pariat, nec tamen sit Sacramentum, Satis est igitur ut pariat gratiam, quam non pareret si contractus esset merè humanus. Porro Matrimonium à quocumque, etiam hæterus continente, pie susceptum, semper hanc gratiam parit, adeoque priorem auget. Quapropter, ait Bellarminus, *Continens, dum contrahit Matrimonium crescit in gratia: scilicet si idem continens*

continens propter Deum humanas nuptias contempsisset, plus gratiæ apud Deum invenisset, quam sit illa quæ per Sacramentum Matrimonii datur.

Obj. 3tio. Si Matrimonium Sacramentis annumeretur, utique quia gratiam annexam habet. Atqui hæc ratio non probat. Martyrium enim annexam habet gratiæ promissionem Matth. 10. 22. & tamen non habet rationem Sacramenti. R. neg. maj. Nec enim ad Sacramentum sufficit gratiæ promissio, sed necesse est, ut à Christo institutum sit, & constet sacris materiæ & formæ ritibus, ac perficiatur à Ministro ad id deputato, cum intentione faciendi id quod facit Ecclesia. Hæc autem in Martyrio locum non habent.

Obj. 4to. Nihil potest Ecclesia in substantiam Sacramentorum. Atqui potest & multum potest Ecclesia in Matrimonii substantiam. Quæ enim facit ut quod antea sufficiebat ad substantiam Matrimonii nunc ad eam minimè sufficiat, multum in eam potest. Atqui Ecclesia... Hæc enim fecit ut quæ antea valebant, vel in certo gradu, vel clandestinè contracta Matrimonia, jam verè sint irrita. R. ad 1. neg. min. Ad 2. dist. maj. Quæ facit ut quod antea sufficiebat ad substantiam Matrimonii, nunc ad eam non sufficiat, etsi idem remaneat quod erat antea multum potest in substantiam Matrimonii, C. Quæ facit ut quod antea sufficiebat, jam non sufficiat, quia desit esse id quod erat, N. Judicandum hic de Matrimonio ut de Eucharistiâ: unde sicut multum posset in substantiam Eucharistiæ, qui faceret, ut verum vinum jam ejus materia non esset; sic multum posset in substantiam Matrimonii, qui faceret ut contractus legitimus jam non foret ejus materia. Sed quemadmodum qui ex vino acetum facit, nihil potest in Eucharistiâ, quia solam ejus materiam destruxit, quod possunt omnes; sic qui facit ut contractus qui olim legitimus erat, non jam legitimus sit, quod potest Ecclesia, nihil reipsa potest in substantiam Matrimonii.

Obj. 5to. Assignari non potest tempus quo Matrimonium ad Sacramenti conditionem effectum fuerit. R. nihil inde sequi, cum ne puidem conveniat quo tempore institutum fuerit Baptisma. Ceterum alii Matrimonium in Sacramentum à Christo institutum fuisse dicunt, eam nuptias Cana præsentia suâ cohonestavit. Alii tunc temporis nihil fecit vel dixit Christus, quod ad Sacramenti hujus institutionem pertineat. Alii id differunt ad tempus Resurrectionem inter & Ascensionem medium, quo Christus suos frequenter erudiebat de Regno Dei, id est de militante Ecclesiâ. Tunc enim oportuit Discipulos edoceri omnia quæ ad Sacramenta pertinent. Alii demum id

referunt ad tempus quo Christus dixit, *Quod Deus coniunxit; homo non separet*. Etiam enim verba hæc indissolubilitatem solam Matrimonii explicitè confirmant, potuerunt nihilominus ad gratiam conjugalem implicitè referri; præsertim quia ex tunc majori opus fuit gratia, ad superandas difficultates, quæ ex perpetua indissolubilitate scaturiunt.

Obj. 6to. Si Matrimonium sit Sacramentum, vel ratio Sacramenti ab eo inter Fideles separari potest, vel non. Pro solutione sit

CONCLUSIO III. Potest in Baptizatis Matrimonium valere ut contractus, nec tamen esse Sacramentum. Ità Scotus & alii plures.

Prob. 1mo. Quia contraria opinio nullum habet fundamentum, vel in Scriptura, vel in Patribus, vel in Conciliis, vel in communi Fidelium, aut Doctorum sensu. Sanè ex antiquis Doctoribus non pauci clandestina Fidelium Matrimonia firma esse in ratione contractus, nulla autem in ratione Sacramenti esse crediderunt. Idem alii de Matrimoniis inter absentes per Procuratorem contractis hodieque opinantur. Ergo nihil occurrit in præsens unde prædicta inseparabilitas etiam solidè possit. Imò digamorum Matrimonia rationem habere contractus, non autem Sacramenti, solidè probat Theodorus Studites, Ecclesiæ circa anno 800. decus ac præsidium. Is enim, Epist. 50. querenti Naucratio, *Quomodo jungantur*, seu secum habitent digami, quorum nuptiæ Sacerdotali benedictione non donantur; respondet eos cohabitare *humanis officiis, sicut & trigami, &c.* Atqui Matrimonia, Sacerdotali benedictione destituta, tantumque *humanis officiis* deputata, rationem habent contractus, non verò Sacramenti; quod & patet ex toto ejusdem Epistolæ contextu.

Prob. 2do. Ad Sacramentum conficiendum requiritur ejusdem conficiendi intentio. Atqui possunt contrahentes intentionem habere contrahendi civiliter, non autem faciendi Sacramentum. Rei enim invincibiliter ignotæ nulla est aut esse potest intentio. Atqui fieri potest, ut duo in infantia apud Ethnicos Baptizati invincibiliter ignorent Matrimonii Sacramentum. Ergo nullam ejus intentionem habere possunt. Gratis porro fingeretur eorum Matrimonium nè in ratione quidem contractus valere.

Obj. 1mo. Trident. Sess. 24. Can. 1. docet Matrimonium Baptizatorum esse verè & propriè Sacramentum. Atqui nulla est ratio definitionem hanc ad aliqua duntaxat Baptizatorum Matrimonia restringendi. R. dist. maj. Docet Trident. Matrimonium esse Sacramentum, quoties adsunt requisita ad Sacramentum,

xit,
tem
inus
ex
quæ
Sa-
fo-

alere
z alii

men-
el in
iquis
irma
nenti
s per
cur-
offit.
non
lesia
50.
itenu
ntur;
, &c.
tūm-
ctūs
stola

ejus-
nten-
Sa-
t esse
apud
men
Grati
idem

nium
 nulla
 erum
 Ma-
 d Sa-
 n,

t esse
 apud
 men
 Grati
 idem
 nium
 nulla
 orum
 Ma
 d Sa
 n,

K₄

necessariò reperitur Sacramentum. Atqui in hisce Matrimoniis... Hic enim præsto est Materia, quæ in ipso contractu consistit: forma, siue hæc in verbis Parochi sita sit, siue in verbis contrahentium; testium & legitimi Sacerdotis præsentia; nec deest intentio faciendi id quod facit Ecclesia.

3tio. Si Matrimonia hæc forent contractus merè politici, non sineret Ecclesia hæc celebrari cum ritibus universis, qui Sacramentum Matrimonii stipare solent. Ut enim sacra profano, sic nec profana sacro ritu celebrari debent. Atqui tamen, &c.

Dixi *probabiliter*; 1mo. quia non desunt graves Theologi, qui in hisce coniugiis nihil sacramentale agnoscant. 2do. Quia allata mox argumenta, licet oppositis graviora, non eliciunt iuvicem consensum. 3tio. Quia sua sunt etiam alteri Parti momenta. Unde

Obj. 1mo. Alia Sacramenta non possunt absentibus ministrari. Ergo. R. neg. consèq. Disparitas est quòd alia Sacramenta non sint contractus, qui tam inter absentes quam præsentibus celebrari valent.

Obj. 2do. Quod præsentiam ipsius contrahentis requirit, per alium, etiam ut instrumentum, perfici non potest. Atqui Sacramentum Matrimonii... Hæc enim verba: *Ego te accipio in meam*, non minùs contrahentis præsentiam requirunt, quàm isthæc, *Ego te absolvo*, vel *Hoc est Corpus meum*, Pœnitentis vel Hostiæ præsentiam requirant. R. neg. min. Si enim verba, *Ego te accipio in meam*, æquè subiecti præsentiam requirerent, ac ea quæ ad Pœnitentiam vel Eucharistiam spectant, Matrimonium nequidem ut simplex contractus inter absentes perfici posset; quod cum repugnet naturæ contractus, admitti nequit. Aliud est de præsentia, seu subiecti in Pœnitentia, seu materiæ quantum ad consecrationem, quæ ex constanti Traditione, vel Ecclesiæ Decretis, aded phylica esse debet, ut aliqui vel corrumpat Sacramentum, ut in Eucharistia, vel summo periclitetur, ut in Pœnitentia.

Inst. in casu præsentis necessariò falsa sunt hæc: *Ego te accipio in meam*; vel *Ego vos conjungo*. Neque enim vel Procurator eam quam alloquitur, in suam accipit; vel Sacerdos utrumque conjungit. R. neg. ant. Quia utraque hæc verba ex omnium gentium usu non ad *constitutum*, sed ad *constituentem*, cujus solo nomine aut Procurator, referuntur. Et verò, si quid in his esset mendacii, esset quoque in istis: *Hoc est Corpus meum*: cum *Hoc* non sit corpus Ministri loquentis, sed Christi.

Obj. 3tio. Ex nostrâ opinione sequitur, 1mo. quòd quis recipiat gratiam dormiendo, si tunc contrahat ejus Procurator:

2do.

2do. quòd idem dormiendo peccet letaliter, si contrahat Procurator ipsius, dum ipse non est in gratia: 3tio. quòd mandans Sacramentum conficiat, vel recipiat actu, etiam si in amentiam inciderit. Atqui hæc totidem sunt absurda. R. neg. min. Quantum ad duo priora. Si enim possit quis in amentia recipere gratiam Baptismi quem antea expetierit; quidni & dormiens matrimonialem gratiam recipere valeat? Quidni etiam peccet, non quidem in somno, sed sub tempus quo prævidit futuram esse Matrimonii sui celebrationem, qui gratiæ obicem posuit?

Major est difficultas circa casum amentia. Quidam enim censent cum Pontio, non valere huiusmodi conjugium, 1mo. quia eo tempore impossibilis est consensus: unde insigniter discrepat amentis status à statu dormientis; is enim non est incapax consensus. 2do. Quia qui per se ipsum consentire non potest, non potest per alium. 3tio. Quia amentia morti comparatur quoad consensum. Alii cum Sanche, Pontas, &c. conjugium istud valere putant; 1mo. quia ad Matrimonium sufficit verus consensus: is autem occurrit in casu præfenti, eum subsistat quandiu non est revocatus. 2do. Quia consensus semel datus debetè significatus, & nusquam revocatus, in aliis contractibus omnino sufficit. Unde amentia non comparatur morti quoad consensum legitimè præstitum, sed quoad actualem consensum qui non plus ab amente valet quàm à mortuo.

Mihi neutra opinio arridet. Unde sic progredier: Vel amentia quam subiit mandans, perpetua est; vel solum ad aliquod tempus. Si 2. crediderim valere conjugium ob rationes mox adductas. Si 1. mihi ad minus dubium illud videbitur; non ex defectu consensus in mandante, sed ex defectu consensus in altero contrahente. Nemo enim de re absente contrahit, nisi sub conditione, ut ea res à statu suo enormiter non decesserit: sic qui de domo paciscitur, tacitam hanc apponit conditionem, ut domus magnam sui partem flammis absorpta non fuerit. Ergo cum amentia perpetua, vel merito talis præsumpta, insigniter variet conditionem mandantis, nemo sanus, eum quàm talem duxisse præsumeretur.

Quæres 1mo. Quia in Procuratore requirantur conditiones, ut validum nomine constituentis Matrimonium ineat. R. Requiritur 1mo. ut habeat mandatum speciale, non modò quoad Matrimonium, sed & ad Matrimonium cum tali personâ; 2do. ut rem per se exequatur, non per alium, nisi hoc eidem speciali-ter sit commissum; 3tio. ut mandati limites non excedat; 4to. ut ita ab Ecclesiâ præscripto contrahat; 5to. & præcipue ut

non sit revocatus. Ità ferè Bonifacius VIII. C. fin. *De Procurator.* in 6.

Porro valet revocatio Procuratoris, imò quamvis præverit juramentum de non revocando Procuratore, quia perjurium non impedit substantiam revocationis: 1do. etiam si merè sit interna, quia & hæc consensum tollit, licèt in exteriori foro non prosit, nisi probeatur per testes: 3tio. licèt sit tacita; id est, licèt factò, non autem verbis declaretur, ut si quis mandatum det ad contrahendum cum alterâ; qui enim secundam ducere vult, primæ ducendæ voluntatem abiecit.

Quæres 2do. An Procurator absque Scriptura possit constitui. R. affirmat. Nisi aliter speciali locorum lege constitutum sit; ut constituendum esse videtur quoad privatæ conditionis homines, quos Parochus nunquam in Matrimonium jungere debet, nisi sibi indubiè constet de eorum mandato.

Jam paucis expendam, an rata sint infidelium, seu non baptisatorum Matrimonia; an Sacramenta sint, saltèm si contrahantur cum Fidelibus; an cum A catholicis contrahi possint, &c. Sic

CONCLUSIO. V. Verum. est inter Infideles Matrimonium, modò secundùm justas patriæ leges contrahant, non est tamen illud tam firmum, quàm quod à Christianis contrahitur. Nec est Sacramentum.

Prob. 1. pars. Quia infidelium conjunctio nullo jure irritatur. Non divino; cùm è contra sanciat Apostolus, I. Cor. 7. *ut si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Non Ecclesiastico, tum quia Ecclesia nihil habet juris in Infidelium conjugia; tum quia ex Innocentio III. *Per Sacramentum Baptismi non solvuntur conjugia, sed dimittuntur peccata.*

Prob. 2. pars. Tum quia Principes Ethnici jus habent constituendi leges, quibus nisi subditi sui obtemperent, invalidè contrahunt: tum quia à contrario possunt indicare Leges Juri divino adversas, putà quòd vir uxorem pro nutu dimittat. Atqui nec in priori casu stabit Matrimonium, si contra legem ineatur; nec in posteriori, si secundùm ipsam.

Prob. 3. pars. Matrimonia Fidelium sic firma sunt, ut post consummationem nullo in casu solvi queant. Atqui non ità est de Infidelium conjugiiis, ut dicam cap. 5.

Prob. 4. pars. Quia nemo ante Baptisimum capax est alterius Sacramenti propriè dicti.

CONCLUSIO VI. Matrimonia Fidelium cum Infidelibus nunquam Evangelica Lege generatim prohibita fuere. Hæc prioribus quinque sæculis tolleraverunt Ecclesiæ plures; licèt ea, moraliter

moraliter loquendo, redarguerint ut multiplici periculo obnoxia.

Prob. 1. pars. Matrimonia Fidelium cum Infidelibus nulli in Evangelio tam stricte prohibentur, quam Matrimonia Judæorum cum mulieribus alienigenis, de quibus dicitur 3. Reg. II. *Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras; certissime enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum.* Atqui tamen Matrimonia Judæorum cum alienigenis, præsertim extra Chanaanam Gentem, præ ceteris Deo invitati, certis in casibus ad minimum tolleiata fuere. Siquidem Jacob accepit Filias Laban idololatæ, Joseph Filiam Putipharis Ægyptiæ, Moyses Filiam Jethro Æthiopissæ, &c.

Prob. 2do. Si prohibita fuissent id genus Matrimonia, ab iis de Episcoporum consilio abstinuissent mulieres, ex saltém quæ pietate eminebant. Atqui non sic. Siquidem Eunice Timothei mater pia & fidelis nupsit Gentili, Act. 16. Monica Augustini parens à Patricio infideli ducta est; Clotildis nupsit Clodovæo Francorum Regi Ethnico, quem cum Regno ad Fidem pertraxit.

Prob. 2a. pars. Ex allatis modò exemplis. Cùm enim longè major Ecclesiæ pars (demptâ fortè Carthaginensi sub Cypriani tempus) nullas tunc temporis infligeret pœnas iis qui Gentiles ducebant, imò Cœciliam, Monicam, &c. Fastis Sanctorum inscripserit, consequens est quòd Matrimonia hæc toleraverit, non ut peccata, sed ut ea suffert, quæ licet non nihil periculi habeant, non minimum utilitatis habere possunt: quod in Clotildis, Theodelindæ, Gisellæ Matrimonio innouit; cùm Gentes suas ab æterno interitu liberaverint, Clotildis Gallicam, Theodelinda Longobardam, Hungaricam Gisella.

Prob. 3. pars. Quia quæ causæ Deum moverant, ut hæc Matrimonia Populo suo interdiceret, Ecclesiam movere debuerunt ut ea etiam ægrè ferret, nisi aliud exigeret rerum conditio. Hinc connubia hæc acriter viuperat S. Cyprianus, Lib. de Lapsis, ubi *jungere cum Infidelibus vincula Matrimonii, est prostituere membra Christi.*

Mitior, quæ tamen lenis esse non solet, Eliberitana Synodus, simpliciter prohibet Can. 15. *ne propter copiam puellarum Gentilibus in Matrimonium dentur virgines Christianæ;* idque factum est, 1mo. propter periculum subversionis in fide, quod ad tremendum omnibus exemplum sensit Salomon, cujus jam semis depravatum est cor per Ethnicas mulieres. 2do. propter summam prolis Christianæ instituendæ difficultatem. 3tio. propter jurgia quæ in Religionis negotio acriora recurrunt. 4to. propter obices quos infidelis maritus apponet piis exercitiis quæ mulier Christiana obire tenetur. Obj.

Obj. contra 1. part. Quod ab Apostolo severè prohibitum est, prohibitum est Lege Evangelicà. Atqui Matrimonium Fidelis cum Infideli.... Prob. min. ex II. Cor. 6. *Nolite jugum ducere cum Infidelibus.* Quæ enim participatio justitiæ cum Iniquitate, &c. R. 1mo. neg. maj. Nec enim quidquid ab Apostolis interdictum est, id ipsa Christi Lege interdictum censeretur. Alioqui Neophyti & Bigami ad Ordines evehi nunquam possent; quia id utpotè vetitum à S. Paulo, vetitum foret & à Christo, cujus Leges non immutat Ecclesià. R. 2do. neg. min. Vel enim Apostoli verba de conjugio intelligenda non sunt, cum de eo in toto illo Capite non loquatur Paulus, sed de quocumque commercio, quo Infidelis in superstitione suâ foveri possit: vel si ad conjugium referantur, intelligenda sunt moraliter, hoc sensu quoddà Matrimonio cum Infidelibus ineundo abstinendum sit, nisi aliud exigant graves circumstantiæ. Nam & ab iis conjugii abstinere debebant Judæi, secundum hæc verba, quæ ibid. à Paulo referuntur: *Exite de medio eorum, Infidelium, & immundum nè tetigeritis.* & tamen non desuè apud Judæos plura Sanctorum utriusque sexus cum Ethnicis Matrimonia.

Obj. contra 2. part. Fideles quæ nubebant Ethnicis sacramentali gratiæ renuntiabant. Atqui id sine gravi peccato fieri non potuit. R. 1mo. neg. min. Etsi enim nunquam sine gravi peccato contemni potest gratia sacramentalis, potest tamen ea quandoque graves ob causas prætermitti. Sanè maximi est momenti gratia quæ in extremis per Viaticum confertur; & hanc tamen recipere noluit Hermenegildus, nè Ariano Episcopo communicare videretur. R. 2do. cum pluribus neg. maj. Etsi enim non possit esse contractus ex unâ solùm parte, potest tamen esse Sacramentum ex parte unius duntaxat. Nam 1mo. si è Baptisatis duobus alter vult recipere Sacramentum, alter vult non recipere, Matrimonium in uno Sacramentum est, non in alio; ut ex positis suprâ principiis colligere est. 2do. Cur Clotildis, si jubente intus Deo Clodovæum duxisset, caruisset gratia sacramentalis? Utrique non repugnat quod è duobus, quorum alter Sacramenti capax est, alter non, prior Sacramentum recipiat, posterior minimè.

Quæres. An Matrimonium à duobus non Baptisatis legitime contractum, ad rationem Sacramenti alligatur; vel in altero, cum unus; vel in utroque, cum uterque baptisatur. R. Id incertum esse, utpotè quoddà Dei voluntate non satis manifestata pendeat. Utrique non redarguerim, si ejusmodi Neophytis detur Sacerdotalis benedictio. Faver ita tamen istud Claud. Sanctelii Ebroicensis Episcopi, anno 1576. *Si in Hæreticorum*

reticorum
& celo
mento
Ecclesiæ
vel V
moniu
id qu
tis be
Co
absolu
Pro
pedin
Pro
stiano
com
grave
cipien
tatis
2do.
diutu
oblig
Co
licis
ter p
conc
Pr
cont
fam.
jure
femi
Noli
cisè
nem
alter
jugi
Pr
pecc
peril
cus
Cath
sacr
pari
cujus
canc

reticorum conventiculo vir & uxor Matrimonium contraxerint, & celebraverint, statuimus, cessante scilicet omni alio impedimento canonico, ipsis, cum ad fidem regrediuntur, in facie Ecclesiæ benedictionem Sacerdotalem in nuptiali Missa à Curato vel Vicario conferri, nè saltem dubitari possit, an eorum Matrimonium careat Sacramenti ratione & gratiâ. Ubi supponitur, id quod ab initio simplex erat contractus, accedente Sacerdotis benedictione, posse fieri Sacramentum, & gratiam parere.

CONCLUSIO VII. Ecclesiâ Fidelium cum Infidelibus Conjugia absolute reprobant. An in omni prorsus casu, dubitari potest.

Prob. 1. pars. Quia disparitas cultûs est jam pridem impedimentum dirimens.

Prob. 2. pars. Quia non improbable est licitum fore Christiano, qui solus veræ Religionis assecla in infideli Regno commorari cogeretur sponsam infidelem ducere; si alioqui grave incontinentiæ periculum subiret, vel durè tota vita excipendus foret, imò. quia non omnium est singulare castitatis donum. Unde Apostolus: *Melius est nubere quàm uri.* 2do. quia non ea est humanæ Legis consuetudo, ut cum gravi, diuturno præsertim, incommodo obliget. Imò nec sic semper obligat Lex Dei positiva, qualis est recipiendi in exitu Viatici.

CONCLUSIO VIII. Matrimonia Orthodoxorum cum Acatolicis sunt quidem de se valida, sed & simul jure omni graviter prohibita; non sic tamen, ut nunquam ex dispensatione contrahi possint.

Prob. 1. pars. imò. Ex unanimi penè tum Theologorum consensu post S. Thomam, tum & Jurisperitorum post Glossam. 2do. Quia Matrimonia hæc nullo jure sunt irrita. Non jure naturali; cum Elau, & Moyses sub Lege Naturæ infideles feminas validè duxerint. Non jure divino, quia id Apostoli, *Nolite jugum ducere cum Infidelibus*, vel Matrimonium præcisè non tangit, vel meram sine clausulâ irritante prohibitionem sonat. Non Jure Ecclesiastico vel Civili, quia nullum alterutrius Edictum generale proferri potest, quo eadem conjugia in irritum ducantur.

Prob. 2. pars. imò. Enim Jure omni illicitum est se se peccandi periculo objicere, secundum id: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Atqui multiplici se periculo exponit Catholicus qui ducit Hæreticam; præcipuè autem quæ Hæretico nubit Catholica. Est nempe periculum nè ex irrisione avertatur à sacro Tribunali, à jeuniis, à Sanctorum cultu; nè prolem pariat hæres, non Christo; nè demùm seducatur ab Hæretico, cujus sermo, cum à conjuge est, duplici titulo habet, unde ut cancer serpat. Hinc Ambrosius, Lib. de Abraham, cap. 9. *Cum*
perverso

perverso perverteris: Si hoc in aliis, quanto magis in conjugio, ubi una caro & unus spiritus est? Et infra: Sape illecebra mulieris decipit etiam fortiores maritos, & à Religione fecit discedere.

Prob. 3. pars. 1mo. Ex penè unanimi Theologorum consensu, qui nonnisi ponderis gravissimi esse potest. Sanè qui quaestionem hanc fuscè vertat Pontius, testator se nullum hæcenus legisse, quò diceret ita illicitum esse conjugium Hæretici cum Catholico, ut in nullo casu liceat. Porro, ait idem, tot tantorumque Doctòrum auctoritas sententiam istam in praxi securam reddit. 2do. Quia ex suprà probatis non pauci utriusque sexus sanctissimi cum Infidelibus Matrimonia celebrarunt. Atqui quod cum Infidelibus factum est, cum Hæreticis fieri potest. Etsi enim, ut advertit Ellius, *Hæresis pessimum est*, per se loquendo, *infidelitatis genus*, sit tamen non rarò ut hæc nihil vel parùm habeat periculi; ut cùm conjux alter parùm de Religione suà sollicitus est, cùm ei mundano timore magis quàm cordis affectu, adheret, &c. Hinc ingundem Catholicam, Hermenigildo, cùm staret ab Arii partibus, & Ringundem Recaredo ejusdem Sectæ socio nupsisse scribit Mariana. 3tio. Quia in hisce Matrimoniis non rarò dispensarunt SS. Pontifices & Episcopi; sic Clemens VIII. ægrè licet, dispensavit cum Duce Barriensi, ut Catharinam, Henrici IV. Galliz Regis sororem hæreticam duceret: Et anno 1625. Urbanus VIII. ut Henricia, Ludovici XIII. Regis Christ. soror, Carolo I. Angliæ Regi nuberet. Atqui durum est, nè quid durius dicam, hæc dispensationes ut injustas, & irritas traducere. Neque verò sola hic redargueretur Apostolica Sedes, sed ipsa etiam purioris avi Concilia. Statuit enim Concilium Agath. anno 506. Can. 67. quoddam non oportet hominibus hæreticis miscere connubia, & vel filios vel filias iis dare, sed potius accipere; si tamen se profiteantur Christianos esse futuros & Catholicos. Atqui hic permittuntur Catholicorum cum veris Hæreticis Matrimonia. Ut enim benè notat Lugo, aliud est conversionem suam polliceri, aliud jam & de facto conversum esse.

Obj. Nunquam licita esse potest Sacramenti profanatio. Atqui Catholici cum Hæretico Matrimonium invehit Sacramenti profanationem; cùm Sacramentum hæretico, id est notoriè indigno citra profanationem dari non possit. R. neg. min. Nulla est enim profanatio, sive Sacerdos Sacramenti Minister sit, seu contrahentes. Non in prima hypothesi; tum quia Sacerdos est Minister, non simpliciter assistendo, sed benedictionem dando. Porro moris non est ut Catholico & Hæretico

retico nuptias celebrantibus impendatur benedictio; idque prohibuit Clemens VIII. tum quia posset Sacerdos Sacramentum conferre velle Catholico ejus capaci, non autem Hæretico qui illud designatur. Non in secunda hypotheli: nam 1mo. non magis peccat Pars Catholica quod Hæreticæ Parti administret Sacramentum, illudve ab ipsa recipiat; quàm peccat cum nubit viro pietatis admodum suspecta, quandoque etiam moribus parum integris. Porro nemo hominum à nupturâ exigit ut perpendat numi futurus vir suus sit in statu gratiæ. 2do. Potest quilibet à Sacerdote excommunicato Sacramenta petere, sicut & ab usurario pecuniam sub gravi scœnore, modò sufficientes utrumque faciendi causas habeat; neque tunc alieni delicti particeps est, quia quod malè datur, dari pie & legitime potest. Ergo à pari in proposito casu. Verùm ab hac difficultate facilius se expediunt, qui in hisce Matrimoniis merum, saltèm ex Hæretici parte, contractum admittunt.

Quæres. Quando liceat Fidelibus Matrimonium cum Hæreticis inire. R. Id licitum esse, 1mo. cum ii conversionem serio promittunt: sed raro habenda fides hisce promissionibus, quas amor fervens facile emittit, refrigescens verò ex usu facile eludit. 2do. Cum graves causæ eadem conjugia fieri sinunt, puta spes certa sopiendi graves inimicitias, flectendi animum Principis in gratiam Catholicorum, &c. 3tio. cum præsto est legitima Superioris dispensatio; & hac quidem expressa esse debet, cum de magnis Principibus agitur, quorum conjugia Religionem & Imperium insigniter tangunt. Quod ad Plebeios attinet, iis sequenda locorum, in quibus degunt consuetudo. Ad minùs tamen curandum Catholico nè Hæreticam ducat, nisi consulto priùs Parocho, qui utriusque Partis ingenium, Fidei vel errori adhesionem, ac futuri contractus clausulas educationem proles spectantes diligenter examinet; & si quod Fidei vel moribus imminere periculum præsentiat, ministerium suum constanter deneget, aut rem totam deferat ad Episcopum. 4to. cum Pars Catholica justam habitura est facultatem omnia Religionis officia adimplendis infantes utriusque sexus Catholicè instituendi, nec ullum legitiè vereri est subversionis periculum: alioqui enim vetitum esset Matrimonium illud jure naturali.

CAPUT TERTIUM.

De Causis ad Matrimonium disponentibus.

Dicendum 1mo. de Sponsalibus; 2do. de Bannis; 3tio. de Parentum consensu.

§. 1. De Sponsalibus.

Dicemus 1mo. de natura & divisione Sponsalium; 2do. de eorum circumstantiis; 3tio. de Ministro, &c.

De natura & divisione Sponsalium.

Sponsalia quæ aliquando latè sumuntur pro muneribus sponsæ aut sponso offerri consuetis; aliquando pro Matrimonio rato quidem, sed nondum consummato, quo sensu B. Virgo, licet jam verè nupta, dicitur *desponsata Joseph*; nihil aliud sunt in præsens, quàm *Promissio mutua & deliberata futuri Matrimonii, sufficientibus verbis aut signis declarata inter personas ad contrahendum habiles & idoneas*. Hæc definitio, ut quæ conditiones ad legitima Sponsalia requisitas contineat, fusiùs explicanda est. Itaque

Dicitur 1mo. *Promissio*. Neque enim simplex propositum etiam expressum per hæc verba: *Volo te ducere*, sufficit ad sponsalia. Propositum enim stat sine animo se verè & firmiter obligandi, is autem ad sponsalia requiritur.

Hinc qui fictè promittit, aut ex promissione obligari non vult, licet ob deceptionem in re gravi peccet mortaliter, & damnari ex fraude sua exurgens reparare teneatur, re ipsa tamen Sponsalia non contrahit; quia non ex animo, sed specie tenus promittit. Imò qui verè promittendo, se solum obligare vult sub veniali; nec vera Sponsalia, nec publicæ honestatis impedimentum contrahere videtur; quia grave onus ex levi obligatione non videtur induci.

Dicitur 2do. *Promissio mutua*. Sicut enim Matrimonium sine mutua corporum traditione non subsistit, sic nec Sponsalia sine mutua futuræ hujus traditionis sponcione subsistunt.

Hinc 1mo. Non obligat promissio etiam jurata, nisi acceptetur, quia in omni promissione subauditur conditio, *Si velis, si acceptes*. Neque tamen promissio hæc donec accepta sit, pro libitu revocari potest: Quia crudeliter læditur puella,

puella, cùm citra ullam quæ supervenerit causam, facta ei publice Matrimonii Sponsio rescinditur. Idem est à fortiori, si sponsio juramento firmata sit. Potest tamen constitui tempus, quò elapsò corruat promissio, quia necdum acceptata sit. Imò si longior sit deliberatio, poterit non acceptatio instar repulsæ haberi. Interim qui promissionem necdum acceptatam revocat, quia nondum Sponsalia contraxit, non est honestati publicæ obnoxius.

Hinc 2do. Licet multis in contrahibus pater pro filia stipulari possit, non tamen in Sponsalibus, ubi sicut ad conjugium ipsum, requiritur consensus maxime personalis. Si tamen pater pro filia, cui optimè vult, præsente & tacente acceptet, erit hoc ipsius silentium sufficiens promissionis acceptatio.

Hinc 3tio. Si promissio facta absenti, huic intimetur per aliquem qui ad id deputatus non sit, repromissio illi facta non inducet Sponsalia; quia nemo sine licentia mea personam Procuratoris mei gerere potest.

Hinc 4to. Strictè loquendo non exurgunt Sponsalia ex sola promissionis acceptance, donec accedat repromissio, quæ obligationem inducat. Potest enim Joanna promissionem Titii acceptare, nè is consilium mutet, & interea expendere an sibi expediat, ut mutui Titio fidem præster. Si tamen agatur de Sponsalibus jam pridem optatis, industriè quælus, &c. silentium ipsum rationem habebit repromissionis.

Dicitur 3tio. *Deliberata*, proinde facta cum ea advertentia quæ ad peccandum mortaliter requiritur. Et verò Sponsalia inducunt obligationem sub peccato mortali, quæ per actum vel nullatenus, vel non satis liberum induci nequit.

Hinc 1mo. Sponsalia contrahere nequeunt ebrii, phrænetici & amentes, nisi lucida habeant intervalla; vel in certis materiis deliri, sapiant in ista; Aliud est de mutis & surdis, cùm ex iis plures ingenii sint adeò perspicacis, ut multa difficillima intelligant, confiterique etiam & absolvi valeant. At secus dicendum de iis qui à nativitate cæci sunt, mutique & surdi. Muti enim totam conjugii naturam nonnisi per signa capere possunt; hæc autem signa à perpetuo cæcis percipi non valent.

Hinc 2do. Nec Sponsalia validè contrahunt, qui circa personam errant; quia error ille voluntarium perimit. Idem est de iis qui circa conditionem servilem deciperentur.

Hinc 3tio. Probabilius non valent Sponsalia ex gravi metu iniquè extorta, prout docent graves Theol. & Canon. 1mo. quia Sponsalia & Matrim. sunt connexa; istud autem si gravi metu extorqueatur, invalidum est, ad minus jure positivo ut omnes fatentur. 2do. Quia Sponsalia hæc obligarent, vel ad

Moral. Tom. IV.

§. L.

, ineundum,

ineundum; perseverante metu, cum metus auctore Matrimonium; quod utpotè, nullum, grave esset peccatum: vel ad mutandam voluntatem, adeoque ad liberè contrahendum cum homine invito & iniquo, quod gravissimum est onus: vel ad subeundum, honestatis publicæ impedimentum; quod multum habet incommodi.

Quia tamen opinio contraria & à viris gravibus tenetur, & sua habet momenta; crediderim 1mo. consultius esse, ut Pars quæ metum gravem sibi incussum esse queritur, Sponsalia sua per Ecclesiasticum Judicem dissolvi curet; præsertim quia plerumque fingitur gravis intercessisse metus, ubi levis solum occurrit, vel purè reyerentialis. 2do. Ut tunc temporis obtrineatur dispensatio honestatis publicæ non à Papa, sed ab Episcopo; quia in dubio legitimo casus Papalis fit Episcopalis, ut dicam agendo de dispensationibus. A fortiori erit id consulendum, si Sponsalia hæc juramento firmata fuerint.

Dicitur 4to. *Futuri Matrimonii.* Hinc Sponsalia, ut quæ ineantur per verba de futuro, insigniter discrepant à Matrimonio, quod postulat verba de præsentī. Idque à sponsis cautè perpendendum, nè jam id licere sibi putent quod solis conjugibus licet. Addo fieri posse, ut ex Juris dispositione verba de præsentī non conjugium, sed sola Sponsalia efficiant; ut quando impubes cum alio, etiam pubere, per verba de præsentī contrahit.

Dicitur 5to. *Verbis aut signis.* Ratio est quia Sponsalia sunt contractus utrinque acceptandus: Non potest verò alter alterius fidem acceptare, nisi sibi manifestam. Signa verbis conjungi, quia & per nutus Sponsalia contrahi valent, ut liquet in mutis.

Dicitur 6to. *In personas ad contrahendum habiles,* quæ prohibent nec naturali, nec alio quopiam jure contrahere prohibeantur.

Sponsalia dividuntur 1mo. In *Ecclesiastica*, quæ celebrantur in facie Ecclesiæ coràm Parocho vel Sacerdote ad id legitime deputato; & *civilia*, quæ conficiuntur per mutuam Partium promissionem abique Sacerdotis ministerio; & hæc non tantum in Italia, sed & in multis Galliæ Diocæsisibus sufficiunt. In Sponsalibus Ecclesiasticis, sequenda est forma Ritualibus Libris præscripta, quoad personas, ut quod Minores sine patrum & matrum, tutorumve aut curatorum consensu ad spondendum sibi fidem non admittantur; quoad horam, ut quod Sponsalia nec ante horam quartam matutinam, nec post octavam ferotinam fiant; quoad tempus, ut quod pridie vel ipsa Matrimonii die celebrentur; & alia quæ variis locorum Legibus variè constituta sunt.

Dividuntur

Dividuntur 2do. In *invalida*, quæ conditione substantiali tarent, puta consensu, vel formalitate essentiali; & *valida*, quæ vel *licita* sunt, ut si in his præscripta omnia observentur; vel *illicita*, ut si accidentali quopiam ritu destituta sint.

Dividuntur 3tio. In *absoluta*, quæ purè & *conditionata*, quæ nonnisi sub certa conditione inveniuntur. De quæ infra.

Dividuntur 4to. In *simplicia*, quæ sunt nullâ ei qui rescribit eo situ à periculis; & *penalia*, in quibus rescribens pactam poenam subire tenetur.

De Circumstantiis sponsalium.

Quæres 1mo. Quantum ad personam, an ipsi impuberes Sponsalia contrahere possint. R. Sponsalia, quacumque ætate contracta, valent Jure naturali, modo adhuc sufficiens rationis usus: eadem Jure Ecclesiastico ante septennium completum nulla esse videntur.

Prob. 1. pars. Quia ut valeant Sponsalia de Jure naturali, satis est ut eorum natura, vis & effectus sufficienter intelligantur. Id autem si in utroque Jure supponatur fieri circa septimum ætatis annum, potest & antea factum supponi; cùm ratio aliis oclis, aliis multò seriùs adveniat.

Prob. 2da. pars. Ex C. 13. *De sponsalib.* ubi Alexan. III. Pronuntiamus, ant, inter juvenem & puellam, nec Matrimonium, nec Sponsalia fuisse contrahita; cum consuetudinem puellam nondum ad septennium pervenisset. Ratio est quia, juxta D. Thomam, quem sequuntur omnes, septennio adimpleto communiter incipit rationis usus & libertas.

Sed quid si ratio suppleat ætatem? Negant multi contra multos in hoc etiam casu valere Sponsalia; tum quia Lex prohibet: Sponsalia ante septennium completum, non distinguunt casum usus rationis à casu in quo idem usus desit; tum quia quando Canonice Leges certam Professioni Religiosæ, Dignitatibus vel Testamentis ætatem determinant, non valent actus antea celebrati, quantacumque adsit ingenii maturitas, prudentia, &c. Huic opinioni facillè adhaeremus in locis ubi contraria certo usu inducta non fuerit, quod propter casus infrequentiam difficile est. Nihilominus propter dubium & Ecclesiæ reverentiam ad Episcopum recurri velim. Quanquam satis est, ut is pro virili obstat, ne Sponsalia enim à septennibus contrahantur; quod tamen Parisiis non prohibetur.

Quæres. 2do. an parentes loco filiorum impuberum Sponsalia contrahere possint; an idem possit socer, frater, vel tutor.

R. ad 1. posse quidem parentes pro filiis contrahere; at nullam ex his Sponsalibus, si pro filiis septennio minoribus contracta sint, obligationem nasci, nisi filii jam septennio majores eadem rata habeant. Quod si post adeptum septennium eadem rati habeant, non poterunt resilire ante pubertatem; bene verò post illam, modò statim contradicant. Hæc omnia constant ex cap. unic. *De desp. impub.* in 6. & ex cap. 8. eod. tit. extrav. Tunc autem qui primò fit pubes, non tenetur expectare donec alter pubescat, sed potest statim resilire. Quòd si pubes cum impubere Sponsalia contraxit, pubes resilire nequit, bene verò impubes, non quidem antè, sed post adeptam pubertatem; ex cap. 7. ibid. Docent porrò communiter Canonistæ illud ab adeptâ pubertate reclamandum esse, *Illico autem fieri dicitur, quod intra triduum fit.* Leg. fin. Cod. *De Judic.* Ergo vel reclamandum sine morâ, vel ad minus statim declaranda est reclamandi intentio; nisi quis ignoret se attigisse pubertatem, vel sibi competere jus resiliendi; quia non currit tempus ignorantis. Ceterum, ut verbis sic & factis rata haberi possunt Sponsalia, ut si quis sponsi nomen gerere pergit, si munera mittit vel recipit, &c.

R. ad 2. Non potest socer, fraterve aut tutor pro privigno, sorore aut pupillo impuberibus, contrahere Sponsalia. Ratio est; quia Jura solis parentibus summam hanc pro filiis spondendi facultatem tribuunt. Ergo ad alios extendi non debet, cum utrumque odiosa sit, & impuberum libertatem lædat.

Quæres 3tio. num resilire possit post pubertatem, qui impubes Sponsalia sua juramento confirmaverat? R. cum multis affirmat. quia cum ea sit hujusmodi Sponsalium natura, ut à pubere facto dissolvi possint, idque in commune bonum vergat, juramentum hanc eorum conditionem sequi debet. Et si verò propter imbecillitatem ætatis, cui succurrendum est, minores causæ ad dissolutionem hujusmodi Sponsalium requiruntur, non tamen æquum est ut promissio gravis, & vulgò de parentum consensu facta, citra causam dissolvatur.

Quæres 4to. an filii familias sine consensu parentum vel tutorum Sponsalia contrahere possint. R. valere quidem hæc Sponsalia de Jure communis; quia nullâ Lege irritantur: at simul graviter illicita esse, quia qui hæc contrahunt, debitæ parentibus reverentiæ desunt in re gravi. Unde ubi vigent Ecclesiastica Sponsalia, curandum: ut ad ea nunquam admittantur filii familias, nisi de eorundem patrum, tutorumve, &c. consensu, seu voce, seu in scriptis indubiè constet. Aliter facta Sponsalia multis irrita videntur.

Quæres

Quæres 6to. an iniri possint Sponsalia cum personâ indeterminata. R. negat. quia sicut Matrimonium necessariò esse debet cum persona certa, sic & Sponsalia, quæ initium sunt Matrimonii. Unde si pater è puellis quatuor in id consentientibus unam promiserit Titio, neque Sponsalia hinc orientur, neque publica honestas. At orietur quæ omni promissioni iustæ & acceptæ inest, vis obligandi. Cùm autem in alternativis electio sit promittentis, pater ex his filiabus quamlibet pro nutu offerens, promissum implebit, etsi hanc Titius ducere recuset. Idem vicissim de sponso fidem promittente dicendum.

Sed quid si Titius cum una ex his copulam habuerit, an eam pater tradere tenebitur? Negat Sanchez, quia Patris erat jus eligendi, quo per Titii nequitiam privari non potuit. Unde nullam debebit; non eam quæ corrupta est, ob rationem mox allatam; non alias, ob subortam ex illicito coitu affinitatem. Tenebitur tamen Titius, quantum penès se erit, eam ducere quam corruptit, quia ad ejus nuptias se determinasse videtur.

Quæres 7to. an Catholicus cum Hæreticâ Sponsalia contrahere possit. R. Sponsalia hæc ordinariè loquendo non solum illicita esse, sed & prorsus invalida. 1mo. quia nec Sponsalia, nec alius quisquam contractus, ad rem illicitam obligare possunt. Atqui Matrimonium Catholici cum Hæretica, licet non sit invalidum, est tamen ordinariè graviter illicitum. 2do. Quia propter hæresim alterius Partis supervenientem, vel ipso facto dissolvuntur vel dissolvi possunt Sponsalia jam inita.

Quæres 7mo. an valeant Sponsalia cum personâ impedimentum dirimens vel prohibens habente. R. Impedimentum etiam merè prohibens, Sponsalia etiam jurata irritat, si perpetuum sit: si verò temporale sit, aut per dispensationem auferri valeat, & Sponsalia ad Matrimonium eo libertatis tempore contrahendum referantur, tunc utique ea non irritabit.

Prob. 1. pars, 1mo. ex communi isto axioma: *Omne impedimentum perpetuum Matrimonii etiam impediens tantum, respectu Sponsalium fit dirimens.* 2do. Quia alioqui Sponsalia hæc essent promissio rei vel impossibilis vel illicitæ. Hæc autem promissio Jure naturali irrita est.

Prob. 2. pars. Ideò non valent Sponsalia in præcedenti casu, quia ad impossibile vel ad illicitum obligant. Atqui ad neutrum obligant, cùm referuntur ad tempus quo Matrimonium possibile erit, vel licitum. Ergo si impubes, vel ad duos menses voto castitatis obstrictus, conjugium spondeat in tempus quo ad pubertatem devenerit, vel deserit votum, stabit ejus promissio.

Sed quid si contracta sint Sponsalia sub hac conditione: Si Papa vel Episcopus dispensaverit? R. ea probabilius valida fore. Ad id enim duo sufficiunt: 1mo. ut in ea conditione nihil sit inhonesti; 2do. ut proinde nihil in ea sit quod de Jure impossibile censeri debeat. Atqui 1mo. nihil habet prædicta conditio inhonesti; cum solam involvat promissionem petendæ dispensationis ab eo qui dispensare potest. 2do. Nihil habet quod de Jure impossibile sit; cum de Jure licitè & validè impleri queat, quatenus fertur in rem, non solum quæ bona esse potest in hypothese extraneâ, sed in rem quæ bona est in hypothese præsentis, utinam n. si actu & defacto petitam aut perendam dispensationem, Papa concedat. Ergo qui sub præfata conditione Sponsalia inierunt, ante recusatam dispensationem neutri resilire valent: eâ verò obtentâ promissio ex conditionali transibit in absolutam, & impedimentum publicæ honestatis inducet.

Quæres 8vo. an semper dispensationem petere teneatur, qui sub ejus conditione nuptias spondit. R. negat. Qui enim suscipiendæ Religionis voto constrictus nuptias sub conditione dispensationis promittit, nec eam accersere tenetur. nec eâ obtentâ uticùm post Sponsalia etiam absoluta, imò & bimestri post Matrimonium ratum, ad perfectiorem Religionis statum ascendere possit. Ceterum ei sumptuum, dispensationis onus incumbere videtur, qui alterius nuptias inquirat. Sed in his sequenda horum consuetudo, vel pacta conventa.

Quæres 9no. ubi Sponsalia celebrari debeant. R. in locis ubi civilia tantum Sponsalia vigent, posse ea, ubilibet contractus fieri sunt, celebrari; licet non deceat ut in popinis fiant. Ubi autem vigent Ecclesiastica, hæc in loco sacro, & quidem publico, de Lege communi celebranda sunt: non verò in Orationis Religiosorum: in Capellis domesticis, nedum privatis in Domibus. Summi quique Ritale consulat, & ab eo, nec unquam recedat sine Episcopi licentiâ.

Quæres 11mo. an post Tridentinum Sponsalia clandestina; id est sine Parocho & Testibus contracta, valeant non solum ut promissio; huic enim, licet privatio facta, sua semper vis inest: sed ut vera Sponsalia, honestatis impedimentum parientia. R. Sponsalia merè civilia ubicumque vigent, publicæ honestatis vinculum inducunt de Jure communi. At non inducunt ubi vigent ecclesiastica, nisi in facie Ecclesiæ celebrentur; dummodò aliud locorum Lege non sit constitutum.

Prob. 1. pars, 1mo. quia Sponsalia hæc nullo Jure irrita sunt, aut etiam prohibita. Lex enim Trid. quæ clandestina Matrimonia irritat, cum Jus commune corrigat, ultra casum expressum

expressum non est extendendi. 2do. Quia Sponsalia hæc Romæ habentur pro validis, idque sapienter à Congregatione Concilii declaratum est. 3to. Quia Sponsalia nihil aliud sunt quam mutua futuri Matrimonii promissio. Atqui stat promissio hæc seu privatim seu publicè fiat. Ergo & ejus effectus, seu publica honestas, stare debet.

Prob. 2. pars, quia in plerisque Dioccesibus, ubi Sponsalia ecclesiastica vigent constanti usu receptum est, ut quæ ea antecedunt promissiones, non tam Sponsalia sint quam Sponsalium pollicitatio; atque ita se res habent in Metropolitanis, Bardi-galensi, Senonensi, Rothomagensi, Parisiensi, &c. At qui illa hæc tam antiqua consuetudo, licet antiquæ Legi opposita, ius constituit in hisce locis sequendum. Siquidem ex Gregorio IX. *Consuetudo vincit Legem, si sit rationabilis & generalis.* Atqui consuetudo de quâ loquimur, & rationabilis est; cum medeatur ambagibus incautæ Juventutis, quæ Matrimonium, sæpè decepta, sæpè libidinae furens, mirâ miseraque facilitate promittit, &c.

Prob. 3. pars, quia constat quasdam esse Dioceses in quibus, etsi præscripta sint Sponsalia Ecclesiastica, valent tamen quæ fiunt extra Ecclesiam, seu ritu tantum civili. Ità docet Gibert in Consult. de Matrim. Tom. 1. pag. 27. Jam verò Sponsalia quæ pro validis ac veris Sponsalibus habentur, publicam honestatem invehere debent. Unde Carnuti, ubi clandestina Sponsalia prohibita sunt, supponitur tamen eadem valere. Hinc operæ pretium est, ut qui clandestina Sponsalia contrahunt in locis ubi hæc ex usu valida censentur, à Pastoribus de impedimento ex his prodeunte moneantur; præsertim si post promissum uni Matrimonium, ambiunt nuptias fororis ejus, aut alterius in primo gradu consanguineæ.

Quæres 1mo. quo sine instituta sint Sponsalia. R. instituta esse. 1mo. ut intermedio tempore detegatur, nihilne sit quod futurum Matrimonium dirimat aut promoveat. 2do. Ut interim sponsi omnibonorum operum genere, felicem corporis & animi nexum obtinere nitantur. 3to. Ut Matrimonium tot oneribus grave, tot molestiis ac difficultatibus implicatum, maturiori consilio celebrent.

Quæres 2mo. quo tempore iniri possint Sponsalia. R. hæc quovis tempore, Adventus etiam & Quadragesimæ, posse celebrari; quia id nulla Lege prohibetur. Non tamen docet Sponsalia, quæ de se aliquid se livi habent, celebrari, tam Ecclesia Passionem Christi animo & corde meditatur.

Quæres 3tio. an Sponsalia per Procuratorem, I. a. nunci-
cium & Literas fieri possint. R. affirmat. tum quia per nuncia-
hæc

hæc fieri potest Matrimonium ipsum; tum quia *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.* Eadem porro ad Sponsalium, quæ ad Matrimonii procuratorem requiruntur conclusiones. Unde indiget mandato speciali, & ad particularem personam; mandato, inquam, quod nec expresse nec tacite, ignorante etiam proxenera, revocatum sit, &c.

Quæres 140. quor. modis contrahantur Sponsalia. R. illa contrahi vel *absolute*, seu simpliciter, seu cum juramento; vel *conditionate*. Condicio autem vel est de præterito, vel de præsentī, vel de futuro, seu necessario, seu contingente. Rursum conditio vel est honesta, ut *Ducam te, si aureos mille dederis in dotem*; vel est turpis: eaque vel matrimonii substantiæ adversatur, ut nubam tibi, *si prolis generationem evites*; vel bonis moribus, non tamen Matrimonii scopo, ut *Contraham tecum, si me in latrocinio adjuvare velis*; vel est possibilis, ut *si talem dotem afferas*; vel est impossibilis, ut *si Cælum digito tetigeris*. Jam quæritur an diversa hæc Sponsalium genera valeant. Constat 1mo. Sponsalia non absoluta solum, sed & ea etiam quæ sunt sub conditione vel necessariò futurâ, vel præsentī quæ actu existat, vel præteritâ quæ extiterit, statim valere; quia nec Jure ullo irrita sunt, nec per eventum conditionis, vel jam positæ, licet necdum sciatur an posita sit; vel in futurum necessariò ponendâ, suspendi valent. Et verò conditiones de præterito vel de præsentī, nec sunt propriæ conditiones; nec licet rem inhonestam respiciant, ut *Ducam te, si patrem tuum occidi*, ad peccandum invitant: quod Jus cavere voluit. Constat 2do. Sponsalia contracta sub conditione de futuro, possibili simul & honesta, vim suam habere statim, ut purificata fuerit conditio. Tota igitur difficultas est, an valeant Sponsalia sub conditione vel impossibili, vel inhonestâ, seu hæc Matrimonii scopo, seu tantum bonis moribus adversetur.

R. 1mo. Sponsalia sub conditione impossibili sunt invalida. Prob. Contractus omnes, præter Matrimonium & ultimas voluntates, per appositionem conditionis ex natura aut facto impossibilis, ipso Jure nulli sunt, secundum id Inst. *De inutil. stipulat.* Si impossibilis conditio obligationibus adj. ciatur, nihil valet stipulatio. Ergo & eodem Jure irrita sunt Sponsalia; quia *Legis verba generalia generaliter sunt intelligenda*, ex C. 22. *De privileg.*

Obj. Sponsalia sunt initium Matrimonii: ergo quod in Matrimonio dispositum est, censetur dispositum in Sponsalibus. Atqui in Matrimonio conditiones impossibiles, ut & turpes, habentur pro non appositis. Ergo & in Sponsalibus. R. dist. Dispositum in Matrimonio censetur dispositum in Sponsalibus

salibus, cum eadem sunt in his quæ in illo disponendi rationes, C. Secus N. Porro in Matrimonio conditiones impossibiles pro non adiectis habentur, tum ad Specialem Sacramenti favorem, tum ad vitanda pericula, quæ ex Matrimonii fortassis validi dissolutione nascerentur. Cum ergo nec favor ille, nec ista pericula inveniantur in dissolutione Sponsalium, quæ ceteroqui facile, extra conditionem iterari possunt, nihil est cur quæ circa Matrimonium disposita sunt, ad Sponsalia extendantur.

R. 2do. Sponsalia quibus adjicitur conditio turpis de futuro, substantiæ Matrimonii contraria, ipso Jure nulla sunt. Prob. quia quæ in hoc casu militat causæ pro invaliditate Matrimonii, militat & pro Sponsalium invaliditate. De his infra C. 4.

R. 3tio. Sponsalia sub conditione, turpi quidem, sed Matrimonii substantiæ nequaquam contraria, v. g. *Ducam te, si mecum forniceris*, vel *si illud furtum facies*, valent impleta conditione, nisi resistat locorum disciplina. Prob. ut Sponsalia sub conditione turpi de futuro valeant purificata conditione, satis est ut eorum valorem confirmet Respublica, sive ceteros ejusdem generis contractus ratihabeat, ut plerique volunt, sive non, ut probabilius nobis videtur. Atqui ita se res habet: cum ubique receptum appareat, ut qui desponsatam virginem sub Matrimonii promissione corrumpit, eam ducere teneatur, nisi obfistent quæ quandoque obstant, nè alii contractus adimpleantur. Ergo conditio turpis, licet non attendatur in Matrimonio ex speciali Juris dispositione, attenditur in Sponsalibus; proinde ante impletam conditionem non valent Sponsalia, sed eadem semel impleta valent.

Dixi, *nisi resistat locorum usus*, quia quæ de Jure communi valent, certis in locis ubi alia inolevit consuetudo, caduca esse possunt. Imò supposito etiam Juris communis vigore, non dubitem quin ab eo graves ob causas recedi possit. Sic in Parœciâ quâdam, ubi ab uno, & eo plus, seculo, moris erat ut plebeia sortis puellæ omnes sub conjugii promissione foederentur, actum est ab iis quorum intererat, Episcopo præsertim, ut nulla funestum hujusmodi pollicitationum ratio haberetur. Eruperunt murmura & comminationes, manlit immota Superiorum mens. Unaquæque nubilus expalluit ad impendens infamiam periculum, &c. Uno verbo desit scandalum, desierunt & inhonestæ conditiones.

Quæres 1to. an conditio de servanda utrinque continentia Sponsalibus apponi non possit, quasi Matrimonii bonis contraria. R. eam apponi posse cum aliâ hac conditione, ut Matrimonio uti liceat. si ita judicent Superiores.

Quæres

Quæres 16to. an Sponsalia & Matrimonium conditionate inita, statim post conditionis eventum valeant absque novo Partium consensu. R. probabilius affirm. Tunc enim voluntas prior, utpotè semper subsistens, è conditionali transit in absolutam; quod & in ceteris etiam contractibus locum habet, secundum id L. 7. ff. *De contrah. emptione: Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio.* Et certè ideò alii contractus positâ conditione statim fiunt absoluti, quia consensus per verba de præsentì præsticus, quamvis sub conditione de futuro, est verè consensus de præsentì, & talis virtualiter permanet. Atqui id & in Sponsalibus, & in Matrimonio locum habet. Ergo consensus primò datus semper manet virtualiter præsens, sicut qui per Procuratorem alterius nomine præstandus est. Ergo necesse non est reiteretur.

Quòd si Pars. una consensum priorem revocaverit, novo opus erit consensus quem dare tenebitur, nisi altera etiam resistere malit. Imò & ad id teneretur, etiamsi cum alia absolute vel conditionaliter Sponsalia iniisset, quamvis secunda conditio priùs quàm prima adimpleta eilet; quia secunda Sponsalia jus alteri legitimè partum subvertunt: vi enim priorum Sponsalium tenebatur expectare eventum conditionis.

Obj. 1mo. contra primam responsionis partem: Consensus qui ab initio non sufficit, non sufficit deinceps, nisi deinceps perficiatur. Atqui consensus ab initio datus, 1mo. non sufficit ante conditionis eventum. Si enim tunc temporis absolutum cum aliâ Matrimonium contraheretur, dubio procul valeret: non valeret autem si consensus priori Matrimonio datus sufficiens fuisset. 2do. consensus iste de novo post eventum conditionis non perficitur. Consensus enim sine oovo voluntatis actu non perficitur: Is autem deest ex hypothesi, secundum quam non renovatur prior consensus. R. ad 1. dist. min. Non sufficit ante conditionis eventum, quia deest aliquid ex parte conditionis, C. quia deest quidpiam ex parte consensus, N. Unde consensus ille ab initio sufficit, sed supposita conditione. Quare conditionis eventus nec facit nec requirit novum consensum, sed id apponit, quod consensus ille apponi voluit ut suum sortiretur effectum.

Obj. 2do. Cetera Sacramenta à conditione non pendent. Unde si quis dicat: *Absolvo te, si cras resitueris*, non valetur impletâ etiam conditione absolutio sed novâ de præsentì opus erit. Ergo à pari in Matrimonio. R. neg. conf. Disparitas est quòd cetera Sacramenta non sint contractus: Secus de Matrimonio, quod proinde ceterorum contractuum sortem habere debet.

debet. Hi verò, si conditionati sunt, statim purificatâ conditione transeunt in absolutos.

Quia tamen sua partis contrariæ rationibus inest probabilitas, & abunde de Sacramento agitur, curandum ut impleat conditione novus semper accedat consensus, ut in conjugis per Procuratorem initis fieri solet. Imò longè tutius est, quo litibus radix præcidatur, ut Ecclesiæ Minister nusquam hisce Matrimonis præsit, nisi fortè id extraordinariæ causæ exigant; tunc quia hæc Sacramenti dignitatem minus decens; tum quia ob discrepantes Theologorum sententias, hinc dubio procul scaturirent ambages.

Quares 17mo. an sponsis liceat pacisci de pœnâ ab eo cui resisterit exsolvere. Not. Pœna Sponsalibus apponi potest, 1mo. positivè, ita ut sponsum vel alium privet aliquâ boni sui parte; 2do. Negativè, ita ut Pars resiliens nihil quidem amittat de suo, sed alienum minimè lucratura sit; 3to. Pœna vel à sponsis ipsis relativè ad se invicem, vel ab eorum parentibus, vel ab extraneis constitui potest. 4to. Vel constituitur indefinitè, ita ut ab alio solvenda sit, seu justè, seu injustè resiliat; vel pro eo solum casu quo alter citra causam resilierit. Ad huiusmodi pœnas accedit artharum injactura. Sunt autem arthæ munerâ, quæ ante vel post Sponsalia ab uno traduntur alteri, eâ lege ut a donatario vel retineantur, si donans, vel restituantur, si donatarius injustè resiliat. His præmissis,

R. 1mo. appositionem pœnæ positivæ in Sponsalibus generationis & indistinctè factam, illicitam esse, & in conscientiæ foro invalidam. Ratio est, quia pœna hæc irrita est, 1mo. Jure Civili, ut constat ex L. 134. *De verb. obligat.* ubi stipulatio ea reprobatum tanquam inhonestâ; 2do. Jure Canon. Cap. 29. *De sponsalib.* &c. ubi sic: *Cum libera Matrimonia esse debeant, ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionem merito improbanda est.* Atque disciplinam hanc sequuntur in Galliâ Seculares Curie, & meritò, quia multi nè pœnam, præcipuè gravem, subirent, coacta & detestata intus ob supervenientes causas, Matrimonia contraherent. Ex his autem quot inter familias jurgia, inter sponsores similitates, &c.

Dixi, *Appositionem pœnæ generationis.* Si enim conditio Sponsalibus appositâ non tam pœna sit, quàm damni ex iniquâ sponsi mutatione emergentis compensatio, aliter statuendum erit. Unde si cum Bathilde pœnalia Sponsalia contrahas. eâ lege ut per annos plures expectet, donec eam ducas, poterit illa titulo compensationis rem sibi traditam retinere. Idem est si graves ad Matrimonium quo iniquè frustratur, sumptus feceris; aut si ex tuâ erga ipsam agendi ratione futurum sit, ut hæc ejusve

causæ familia probrum & suspiciones incurrant. Imò licitum videtur pacisci de pœna ab eo qui injustè resiliit exsolvendâ: cum is & censuris, quæ sunt aliquid gravius, plecti possit, & arrhas perdere. de quo infra.

R. 2do. pœnam non modò à sponfis, sed ab eorum consanguineis vel amicis appositam, de Jure nullam esse. Utraque enim Conjugiorum libertati obest. Imò plus noceret facta à tenerioribus amicis, quàm facta ab ipsis sponfis: cum cordatus quisque malit damnum pati, quàm alios sui causâ. Neque stipulationes illas firmabit juramentum utpotè factum contra legem etsi ob divini nominis reverentiam satius est, ut ejus dispensatio obtineatur.

Quæres 18vo. an si cui soluta sit à resiliente pœna conventionalis, is eam ante sententiam Judicis solvendi restituere teneatur. R. vel is qui solvit, ut promissis etiam nullis stare, scientique id quod solvebat, non esse strictè debitum; vel solvit, quia falsò ratus est se ad solvendum teneri. Si 1. potest qui recipit, tutâ conscientia retinere; quia donans vel jure suo cedit volens, quod Lex non prohibet; vel mœrorem ex agendi ratione suâ conceptum lenire vult, quod charitatis est. Si 2. non potest retinere, quia donans ex errore, dominium non transfert. Quæ autem rationes ad dandum impulerint, ex circumstantiis personæ dijudicandum. Facilius enim præsumuntur munificentia & æquitas in homine divite, liberali, pio, non imperito, quàm in ignobili, avaro, &c. In dubio res per amicos tractanda est, aut multa conventionalis pro dubii ratione partienda.

Jam de pœnis negativis statuendum. Ex autem vel ab extraneis apponuntur, ut si quis dicat: *Lego tibi centum, si Petro nupsieris*; vel à viro relativè ad mulierem, ut *Dabo tibi centum, si me in conjugem habere velis*; vel à muliere erga virum. Si 1. valet promissio: Quia tunc non apponitur propriè pœna, sed lucris specie ad tale Matrimonium allicitur persona; quod apud probos etiam receptum est, & approbatur L. 1. Cod. *De instit. & substit.* Si 2. non valet promissio de Jure communi, tum quia resistit Lex 97. ff. *De verb. obligat.* tum quia libidine moveri censetur, qui puellam summâ pactâ alliciat. Secus & meritò, diceodum cum vir senex est, vel ignobilis; puella verò juvenis, vel honestæ prosapiæ: tunc enim inæqualitatem compensare censetur. Si 3. tenet promissio; quia quod spondet mulier, dotis causâ spondere præsumitur.

Quæres 19no. quid de Arrhis statuendum. Est autem Arrha in præsentem res immobilis vel mobilis in magnâ vel parvâ quantitate, à sponfis vel parentibus eorum, post contracta Sponsalia quasi

quasi pignus in futuri conjugii securitatem data, sive ab utroque sponso invicem, sive ab uno alteri. Differt arrha à sponsalitiâ largitate, quæ sit in signum amoris & sub spe Matrimonii, sed non in ejusdem pignus; & vocatur *Jocalium, Dotatium, Mundus muliebris, &c.*

R. 1mo. Arrha Sponsalibus licitè apponitur: eam enim Jus approbat, Leg. 5. Cod. *De sponsal.* Arrhas tamen non admodum graves esse decet, præsertim ubi viget restitutio quadrupli. Sic enim reciderent in pœnam conventionalem, à quâ prorsus abstinendum.

R. 2do. Post conjugium arrha danti restituenda est, nisi aliud ferat loci consuetudo.

R. 3tio. Si dans arrham, injuste resiliat, perdit arrham. Hæc enim traditur ut pignus futuri Matrim. sicut pignus in contractu venditionis. Ergo ut in hoc casu, sic in illo à Parte quæ fidem frangit, amitti debet.

R. 4to. Quando è sponsis unus solus arrham tradit, & qui eam recepit, injustè resilit à Sponsalibus, debet is eam in duplum restituere; nisi specialiter ex communi consensu inter contrahentes de quadrupli ratione placuerit. Ità Lex 5. Cod. *De sponsal.* Minor tamen non plus restituit quàm accepit.

R. 5to. Qui iusta de causâ resilit, nec datam arrham perdit, nec acceptam in duplum restituere tenetur. Ratio est quia rei datæ amissio habet locum pœnæ: pœna autem superponit culpam.

R. 6to. Si tradens arrhas sit in morâ culpabili, cedunt arrhæ in lucrum recipientis; vel si moritur, hæredum ejus. Ratio est, quia æquum est ibi esse pœnam, ubi & noxa est, L. 22. Cod. *De panis.*

R. 7mo. Cùm neuter sponsus fuit in morâ, & eorum alter moritur, arrhæ, jocalia, &c. hæredibus ejus restitui debent; quia ubi non præcessit culpa, nec pœna sequi debet. Si tamen puella diu expectando, commodi Matrimonii occasionem prætermisit poterit, accepta dona titulo compensationis servare; præsertim si non reclamant defuncti sponsi hæredes.

De Ministro Sponsalium, ejusque officio.

Dico 1mo. Sponsalium Ecclesiasticorum Minister solus est Parochus, aut qui vices ejus gerit. Prob. quia Sponsalia Ecclesiastica coram eo contrahi debent, qui sponfos conjungere in Matrimonium, parentum voluntatem commodiùs explorare, affidandis salubria monita dare, eisdem justis de causis arcere à Sponsalibus potest. Hæc autem Parocho, aut alii qui vices

ejus

ejus gerat, competunt. Abſit porro ut unquam praſit Paſtor Sponſalibus in popina, vel in adibus profanis: Imò morem ſpondendi poſt diſſolutas computationes, docendo, coarctando atque etiam imploratâ Judicis Villani ôpe, pro viribus eradicare debet, nè animi vino ſemigraves non agant debito pietatis affectu.

Dico 2do. Gravia ſunt Paſtoris quoad ſponſos munera. Imò, enim Paſtor ſeu Confeſſarius ſit, ſeu non, vel è ſuggeſſo, vel in privatis colloquiis omni operâ efficere debet, ut qui de ineundo Matrimonio cogitant, ſerîo perpendant an vocati ſint ad conjugalem ſtatum; quandoque etiam ad hoc vel illud conjugium. Vix certè ulla eſt conditio periculoſior, vel graviora trahens onera, quàm immobilis Matrimonii ſtatus. In eum tamen certo quodam furore proruitur, Deo nè obitet quidem conſulto, quafi vel ſuam quique ſaltem ſine auxilio gratiæ operari poſſit, vel adfuturam ſibi gratiam ſpondeat in conditione ad quam vocatus à Deo non fuerit. Attamen qui de ineundo conjugio deliberant; alii amplioris fortunæ intuitu alii ut ſui juris ſint, non jam parentum admonitionibus obnoxii, alii ſolâ libidine moventur.

2do. Et illud ager Paſtor, vel Confeſſarius, ut nupturi in ſtatu gratiæ ad Sacramentum accedant. Demonſtrabit, ſolcepto indignè Matrimonii Sacramento, * *Nec gratiam accipi, quâ aut benè vivant ipſi conjuges, aut benè vivere doceant proles quas ſuſcipiunt, aut familiam ſuam chriſtianè gubernent; unde & in poſteros ſuos, per proles & proles prolium, & in plurimas alias familias per domeſticos ſuos impietatem ſuam propagant.* Sed & docebit ad hanc gratiam accipiendam opus eſſe diſpoſitione & præparatione ſanctâ, quam imprimis non habent qui in Fide ſatis inſtructi non ſunt; qui in peccatis mortalibus vivunt, ut ſunt qui tabernis, potitationibus, inhoneſtis conſortijs, impudicis procreationibus, aliſve immunditijs addicti ſunt. Proinde hos omnes Matrimonio indignos eſſe, niſi prius per pœnitentiam vitam emendaverint.

3tio. Curabit ut nupturientes ab omni etiam prohibente impedimento liberi ſint. Unde impedimenta, ſi quæ ſubſiſt ſuſpicio, ipſis ſigillatim exponet. Sed & eos monebit nè certum diem contrahendi Matrimonii præſtant; ut ſi fortè nuptias differri oporteat, faciliùs & citra ſcandalum differri poſſint.

4to. Et id vehementer inculcabit, ut jam à Sponſalibus, vel diu ante, ſi juxta ritum loci Matrimonium à S. cœleſtibus breviori temporis intervallo reſungatur, ad ſacrum Tribunal accedant quò

quò labes suas abluant plenius, & a ehoribus consiliis instruuntur. Tunc autem optimum fuerit Confessionis generalis consilium: imò hæc necessaria videtur quâ parte spectat materias ex quibus oriri solent impedimenta, nisi Confessor satis aliunde norit Poenitentes. Dum autem fuit medium tempus Sponsalia inter & nuptias, operæ pretium erit, ut commissa parentibus nuptialis rei curâ, in id toti junioris Tobie exemplo intendant, ut coelestem gratiam tum in se, tum in compartem suam advocent.

5to. Monebit nihil eis ampliùs post inita Sponsalia licitum esse, quàm antea liceret: contra verò his eò cautiùs esse conversandum, quo majora sibi imminet pericula, & instat Matrimonii tempus. Hinc prohibendum nè sub eodem tecto habitent; Hinc & ad frequentiore Confessionis usum adhortandi sunt, ut tempore tam periculoso monitis Confessarii adversus tentationes muniatur.

6to. Aget etiam ut exulet ille mensarum apparatus, qui ebrietatem, obscena verba, &c. quæ Sacramenti gratiam præfocant, parturire consuevit.

7mo. Cavebit nè vel recens conversos, antequam sibi de eorum fide constet, vel vagos ac fixi domicilii exsortes, antequam Episcopum consuluerit, vel publico ligatos impedimento etiam prohibente, antequam dispensationem ejus expostulent, ad Sponsalia admittat. Sed & cavebit nè à Sponsalibus quemquam removeat, seu propter impedimenta occulta, seu quia sine probatione ulla renunciatum sibi fuerit, hunc vel illum aliquo impedimento constringi.

Sua etiam sunt Sponsi erga Pastores vel Confessarios officia. Præcipuum est, ut nisi jam antè comperta sit eorum conscientia, penitiores ejus labebras, præsertim relativè ad conjugium, & tale conjugium, sincerè detegant, ut & doceantur viam sibi ineundam; & cum certis laborant defectibus, à Ministro resciant num eos parti alteri aperire teneantur. Ad id enim quandoque tenentur sponsi, quandoque non. Quod quia quotidiana est praxis, nec attendendis necessariis minùs quàm Confessariis, paulò fufius evolvendum est.

Itaque ex defectibus alii tales sunt: ut verisimiliter post Matrimonium detegendi sint, & tunc cessuri, seu in probrum, seu in detrimentum Partis alterius; ut si puella ex alieno facinore uterum gerat; si sponsus venereâ lue laboret; si ære alieno gravis sit; si ab infimâ plebis face ortus gerat se pro nobili, & quâ talis conjugium puellæ nobilis ambiat; si ex genere vel delicto infans sit. Alii tales sunt, ut vel nunquam foras erumpere valeant, ut si quæ creditur virgo, à quopiam jam mortuo

vitiata

vitata sit; vel necessariò quidem detegendi sint, sed vel à parte leniter corrigi, vel patienter tolerari possunt; ut si quæ mitis habetur; iræ impatiens sit, &c. Jam

Dico 1mo. Defectus primi generis ab unâ Parte alteri detegi debent; quòd nisi fiat, vel desistendum à Sponsalibus, & a fortiori à Nuptiis; vel deneganda à Confessario absolutio. Prob. quia nemini licet commodum suum inquirere cum gravi alterius detrimento. Ergo sicut volenti emere ligna occultè cariòsa in fabricam domûs, tenetur venditor vitium hoc aperire; sic certis laborans defectibus, qui Matrimonium in societate conjugali, in susceptione prolis ac educatione, in convitio periculosum efficiunt, eosdem defectus aperire tenetur.

Sed quid juris si quem defectus tuos celas, paribus aut æquivalentibus laborat? R. hic valere aliquando compensationem, ut si cocles coclitû nubat; sed non valere semper, videlicet ob speciales personarum circumstantias. Unde si sponsus & sponsa cum aliis peccaverint; & futurum sit ut prior detecto posterioris scelere in immania quæque erumpat, non modò à Sponsalibus, sed & his etiam contractis, à Matrimonio abstinendum; quia licet aliqua fortè sit compensatio in rebus, non tamen in rerum confectariis.

Dico 2do. Si sponforum alter occulto vitio laboret, quod grave alteri incommodum parere nequeat; & tamen iustam, si cognosceretur, à Sponsalibus resiliendi causam præberet; ut si sponsa ante, vel alteruter post Sponsalia cum alio peccaverit, non tenetur ordinariè suum illud vitium aperire. Ratio est 1mo. quia onus turpitudinem suam propalandi tam durum est, tam receptæ consuetudini adversum, ut nemo illud erga se exequi teneatur, quando nullam hinc alteri, seu probri, seu injustitiæ labem inurit, prout fit in præsentî, ubi de defectu occulto agitur. 2do. Quia potest adulter, cujus crimen ignoratur, si non exigere strictè attamen petere debitum, ut solent honesti conjuges, quia lapsus suum detegere non tenetur. Ergo à pari.

Hæc responsio ad minus in duplici casu limitanda est, 1mo. cum periculum est nè vitium quod actu latet, postmodum foràs erumpat, & graves pariat rixas: tunc enim aut aperiri debet, si apertum vel nihil vel parùm infamet; aut à Sponsalibus, quâ meliori poterit viâ, est recedendum. 2do. Cum puella ab alio concepit, etsi à Sponso suo, cujus etiam libidini obsecuta est, concepit præsumi potest. Vel enim prima fornicatio tantum distat à secundâ quam cum desponsato habuit, ut is, corrupto tempore, partum alii certò vel probabiliter adscripturus

sit; & tunc utrumque inter aterna odia nascetur, quæ caveri omnino debent: vel utraque fornicatio intra tempus tam brevè contigit, ut sponsus se se prolis parentem judicare possit, & tunc nihil quidem erit rixarum inter sponsores; sed alia, eaque gravissima, suborientur incommoda, ut quoddam maritus prolem alterius multo sumptu educaturus sit, quoddam spuria proles indebita sibi hereditatis partem sit aditura, quoddam legitimæ proles bonis ad se pertinentibus privanda sint.

Quoddam si sponsus habiti cum alio commercii nescius, sponsam urgeat ad Matrimonium; docent nonnulli cum Heitsenger, illam, si nullâ aliâ viâ Matrimonium recusare valeat, ad pandendum sponso crimen suum teneri; tum quia nullo ad famam suam jus habeat cum tanta innocentis injuriâ; tum quia infamia, quam ex hac apud sponsum revelatione incurrit, quamque sibi soli imputare debet, non est tanti, ut propter hanc vitandam, gravia sponso & toti familiæ damna inferri possint. Malim tamen ut scelus illud vel Parocho, vel Directori rem benigne & sapienter tractaturo detegatur, quam sponso, qui zelotypiæ & astu percitus, ut palam probet quam iuste datam fidem frangat, & alienæ, & lux forsan iniquitatis, mysterium partim indignabundè, partim triumphanter propalaturus sit. Imò, si sponsa ad tempus abesse possit, erit id ei suadendum, nisi novum peccandi discrimen incurrat.

Quæres an peccet Pars altera quæ impotentia temporali laborans, comparti nihil de ipsâ loquitur. R. id ex personarum circumstantiis dijudicandum esse, potissimum autem ex virtutè compartis. Utique gravi incontinentiâ periculo exponitur juvenis amore furens, cui vel unâ hebdomadè expectandum. Unde vel agendum est ut differantur nuptiæ, vel ante nuptias paciſcendum de separatione thori quoad certum tempus; prout sæpe fit cum duodennibus puellis.

De Necessitate & Effectibus Sponsalium.

Circa primum caput nulla est difficultas: Unde

Dico 1mo. Sponsalia licet gravibus de causis instituta, ut supra dictum est, ex naturâ rei ad Matrimonium necessaria non sunt. Ratio est, quia ad Matrimonium sufficit mutua corporum traditio. Hæc autem absolute sine præviâ tradendi promissione fieri potest, sicut venditio domûs sine pacto ejusdem vendendæ.

Dico 2do. Sponsalia Ecclesiastica, ubicumque præcipiuntur, sine gravi peccato voluntariè omitti non possunt. Ratio est, quia

ceremonia à legitimâ potestate graves ob causas præscripta, sine gravi peccato negligi non potest.

Major est difficultas de Sponsalium effectu: is autem duplex est præcipue, obligatio nimirum, & honestas publica. De hac dicam ubi de impedimentis; circa priorem, videndum 1mo. an & quo tempore obligent Sponsalia ad contrahendum Matrimonium. 2do. An ita obligent ad servandam fidem, ut gravior sit in sponsis quàm in omninò solutis fornicatio. Sit

CONCLUSIO. I. Sponsalia ad contrahendum Matrimonium graviter obligant; idque, si nihil obster, tempore inter spon- tos constituto; aut quam primum commodè fieri potest, si nullum tempus præfixum fuerit.

Prob. 1. pars. quia promissio mutua, & utrinque onerosa, parit obligationem iustitiæ. Hæc autem in re gravi, qualis est præsens, necessariò gravis est.

Prob. 2. pars. quia eadem est matrimonialis contractûs, quæ ceterorum conditio. Atqui in his servari debet tempus de quo inter Partes convenerit, quia *solum solvitur non minus quantitate quàm die*: ex L. 85. ff. *De solut.* Ergo & in Sponsalibus debet tempus servari, nisi compars expressè aut tacitè in dilationem consentiat.

Sicut tamen in aliis contractibus excusatur à gravi parvitas moræ, sic & in præsentî. Unde dilatio ad unum vel alterum diem, regulariter loquendo, vacat à mortali. An idem sit de dilatione ad unam duæve hebdomades, ex circumstantiis judicari debet: utique mora hæc contra constituti temporis legem, plerumque nocet famæ compartis, & utramque incontinen- tiæ periculo exponit, nisi Pars cui apponitur mora, pietatem colat.

Prob 3. pars, 1mo. ex L. 14. ff. *De reg. Juris*, ubi sic. *In omnibus obligationibus in quibus dies non apponitur, præsentî die*, id est, quamprimum, *res debetur*. 2do. Votum nisi execu- tioni ejus certa dies præfixa sit, statim obligat, ita ut dilatio ejus *reputetur in peccatum*, ex Deut. 23. Et id de eò præsertim voto constât, quo quis pro toto vitæ suæ decursu aliquid spondet; quia quò seriùs illud exequitur, eò plus de re debitâ subtrahit. Atqui sponsus promittit se toto vitæ studio cum sponsa victu- rum; & id vicissim promittit sponsa. 3tio. Quia fatentur Ad- versarii, hæc per accidens obligare ad statim contrahendum; cùm timere est, nè sponsi secum aut cum aliis vel soli peccent Atqui autentâ sponzorum fragilitate, & ut pluri- mum nubendi cupidine, periculum illud non tam per accidens, quàm per se imminet. Ut solvantur nonnullæ difficultates.

Quæres

Quæres. 1mo. an vir nobilis, qui cum puellâ conditionis longe interioris, cognita ut tali, Spontalia contraxit, eandem sub gravi ducere teneatur, etiam si copulam injectâ Matrimonii spe non extorierit, &c. R. affirmat quia scienti & consentienti non fit injuria. Atqui ex hypothesi scit & consentit is de quo agitur. Et verò ut S. Bathildem, quæ ad Clodovai II. nuptias periracta est, silentio præteream, quot Principes Solii sui participes fecere puellas prolapas toto cælo distulim! Hæc tamen intelligenda sunt, nisi ex dispari conjugio timeantur scandala, rixa graves inter consanguineos, periculo gravis ipsius mariti, &c. Nemo enim ad illiciti quidpiam ex justitiâ obligari potest: est porro illicitum quod abique tantis malis impleri nequit. Si quid tamen sponsa hinc passa sit damni, ut si jam nê quidem paris tibi fortunæ virum invenire queat, erit id refundendum, vel dotando, vel dotem adaugendo.

Quæres 2do. an major 25. an. qui virginem seduxit, sub spe Matrimonii, eam ducere teneatur. R. affirm. posito quòd ablatus ei honos aliâ viâ retarari non possit. Excipe, nisi quæ seducta est, intelligere potuerit nuptiarum promissionem dolosè & mendaciter ad obtinendum crimen tibi factam esse: tunc enim nihil penè ei debetur quàm quod debetur libenter consentienti. At plerumque qui parùm vel nihil debet puella, debet ejusdem parentibus, qui ut ei virum paris propè conditionis procurent, dotem ejus augere coguntur.

Quæres 3tio. an ad Matrimonium cogendus sit qui datam in Sponsalibus fidem exsolvere recusat sine causâ. R. eum in conscientia foro per absolutionis dilationem compelli debere ut stet promissis: Quia absolvere nequit qui gravis injustitiæ reus est. Potest etiam stando in Jure communi, per legitimam quæcumque Juris media, ad instantiam Partis alterius, à Judice, post adhibita exhortationis remedia, compelli ad Matrimonium, nisi gravia hinc timeri debeant incommoda, ut dissolutiones capitales, fides in Matrimonium consensus, sponsa homicidium, &c. In Gallia non compellitur per centuras sponsus ad Matrimonium, etsi nullam habeat resiliendi causam; sed ab Officiali, cum flecti mens ejus non potest, certâ stipe pauperibus erogandâ mulctatur.

Quæres 4to. an possit quis de certâ pecuniâ summa pacisci, præcisè ut alteri natam ex Sponsalibus obligationem remittat. R. posse, non modò ut fateatur omnes, cum ex dissolutione Sponsalium damni aliquid patitur, sive ob expensas quas fecit, sive quia jam pares nuptias nonnisi agrè invenire potest: Sed licet etiam nihil subeat damni. Ratio est 1mo. quia resiliens sine causâ gravem, eamque pretio attonabilem, injuriam facit

innocenti. 2do. Quia hac est, (saltem apud extraneos, plurium Duceleon ac Tribunalium praxist. Puto autem quòd & illa Spiritum Dei habeant. 3tio. Quia de Jure communi potest tenerè retinens, per censuras & carcerem compelli ad standum promissis. Hæc autem veratio, quæ per se non est iniqua, præ se condonari potest. Quia tamen ex hypothesi Pars nocens nihil præter moerorem & quandam infamiam patitur detrimenti, compensatio hæc moderata esse debet, non conquerentis sed prudenti Judicis arbitrio pro personarum ac circumstantiarum diversitate taxanda.

Quæres 3to. an fidei, quam sibi invicem sponsi debent, violatio per fornicationem, sit adulterium, aut circumstantia necessariò consistenda. R. ad 1. negat. Propriè enim adulterium in nuptiam committitur, ex L. 6. ff. ad Leg. Jul. De adul. unde ab omnibus definitur: alieni thori violatio. Atqui nec sponsa de futuro jam nupta est; nec qui ad eam accedit, violat alienum thorum. R. ad 2. fornicationem utriusque sponsi esse circumstantiam necessariò consistendam. Ratio est imò. quia fornicatio hæc contraria est fidei datæ in Sponsalibus, & quæ talis Legibus prohibita. Ergo in eâ duplex est qualitas, alia fornicationis, alia fractæ fidei. 2do. Quia qui re alteri debita utitur modo eidem graviter injuriòso, graviter peccat contra justitiam. Ergo cum sponsæ corpus ex justitia debitum sit sponso, ejusque per fornicationem abutitò eidem graviter infesta sit, à gravi contra justitiam peccato excusari non potest. 3tio. Quia tenentur graviter sponsi totum id effugere unde Sponsalia dissolvi possint. Atqui ex dicendis dissolvi possunt Sponsalia per ipsius etiam sponsi fornicationem.

Ceterùm non modò fornicatio sponsi alterius est circumstantia in Confessione aperienda, sed & tactus obsceni & liberiora oscula: per hæc enim plus vel minus frangitur fides data sponso, & minuitur amor eidem debitus. Nec dubium quin de iis certior factus, justum inde moerorem capiat.

De Dissolutione Sponsalium ex fornicatione.

Fornicatio hic duplex; corporalis alia quæ sponsus vel sponsa cum alio carnale commercium habet; alia spiritualis, quæ alter vel altera à Fide descedit ad hæresim. Jam

Quæres imò. an fornicatio antecedens Sponsalia ad eorum dissolutionem sufficiat. R. Spontalia dissolvi posse propter præviam sponsæ fornicationem, à sponso priùs ignoratam. An à sponsa propter idem scelus, controversitur. Probabilius quòd non, nisi vir cum pluribus peccaverit, vel ex una habuerit prolem.

Prob.

Prob. 1. pars, 1mo. quia in jure paria sunt non esse & non apparere. Proinde à contrario paria sunt, esse & apparere. Atqui crimen Sponsalia subsequens, iusta est ab eadem reitendi causa. Ergo & crimen ea præcedens, cum postmodum cognoscitur. 2do. Quia sponsa cujus turpitudine tandem foras erumpit, vel fortè propter avariam infidelitatem erumpet, notabiliter vilior efficitur, juxta communem Sapientum estimationem. 3tio. Quia maritus ex connubio cuius vitiatâ grave damnum subit, quatenus ex bigamiâ fit irregularis. 4to. Quia, vereri est nè quæ inupta transtulit pudoris limites, ex Matrimonii velo, quod crimen tegit, facilius delinquat.

Prob. 2. pars, quam contra Navarrum uti certam tenent Sanchez, Pontius, &c. 1mo. quia juxta communem hominum estimationem, quæ in his rebus maximè attendenda est, non ita turpe est vel exitiosum feminæ, si nubat viro qui aliam priùs cognoverit. 2do. Quia sic habet usus communior; ita ut pro magno habeant, tum familia, si filius, tum uxor, si maritus à crimine tandem desistat.

At, inquires, ex dictis, paria sunt nunc esse, & nunc apparere. Atqui ob fornicationem sponsi subsequentem dissolvi possunt Sponsalia. Ergo & ob antecedentem, quæ post Sponsalia primum apparet. R. dist. Paria sunt nunc esse, & nunc apparere, quando eadem occurrit ratio, eadem & inconvenientia, sive præcedat, sive sequatur causâ dissolvendi, uti est in lepra, in morbo Neapolitano, C. Secus N. Porro in fornicatione viri præcedente Sponsalia, non idem est incommodum ac in subsequente. Hæc enim frangit datam in Sponsalibus fidem, & profundo dolore sponsam obruit: non illa, quæ pro infelici temporum statu facile præsumitur.

Etentur tamen vulgò Doctores, posse sponsam resistere, 1mo. si sponsus cum pluribus rem habuisse detegitur, ita ut prudenter conjici possit eam libidini mactipatum fore; quia hæc prudentum judicio gravem mutationem inducunt. 2do. Si licet semel tantum reus, prolem habuerit. Id enim Matrimonii consortium facit longè difficilius, præsertim ob proles alimentis, & graves inter conjugatos discordias parere consuevit. Minus tamen agi suaderem, si sponsus sermò respiciens sponsam præceteris hanc inilians, quia verè piam, spem melioris vitæ legitimum injiceret. Neque exempla ista desuenerunt.

Quæres 2do. an fornicatio Sponsalia consequens, sponsam ut & sponsi causâ sit sufficiens dissolvendi Sponsalia. R. affirm. De sponsu res certa est ex C. 25. *De jurej.* ubi Sponsalibus eam juratus talis subintelligendi dicitur *continuo, si sponsa contra regulam desponsationis non venerit.* Idem constat de

sponsa, tum quia in eâ non secus ac in sponso verum est, quod frangenti fidem non sit servanda fides; tum quia ex peccato contra fidem recens datam efficiuntur sponsi sibi invicem *suspecti de non servanda fide in posterum*, ut adverrit S. Thomas.

Hæc tamen a Sponsalibus resiliendi facultas soli competit innocentem, non reo, quia ex trita Juris regula, *Nemo ex delicto meliorem suam conditionem facere potest*. At meliorem faceret, cui propter scelus suum liceret resilire. Quare si puella sponsum infidelem ad conjugium urgeat, tenebitur obsequi, aut damnum compensare.

Quin & liberiores amplexus, ad dissolutionem hanc sufficient, si à sponsâ non illubenter permittantur; quia puella in his casibus jultum sui horrorem injicit, & merito censetur impudica.

Sed an poterit sponso resilire, eò quia desponsatam erga seipsum expertus sit faciliorem? R. neg. tum quia non est violata erga ipsum fides; tum quia suum & sponsæ lapsum sibi uni debet imputare; tum quia ex eo quod facilius cedat puella ei quem jam penè pro marito habet, & qui ipsi fidem juravit, pessimè inferretur eam cum alienis æquè indulgentem futuram esse.

Quæres 3tio. an si desponsata per vim oppressa fuerit, possit sponso resilire. Affirmant penè omnes, imò. Quia mulier etiam vi oppressa longè vilior facta est, & gravem subit mutationem. 2do. Quia rarò tanta vis inferitur puellæ, quin ejus saltè aliquis consensus accedat, debitave minor circumspectio vel resistentia. Non penitè placet opinio hæc, si constaret actionem hanc prorsus invalidam fuisse: tum quia non est addenda afflictæ & inmerite afflictio nova: tum quia dubium non est quin in paribus circumstantiis contrahere, opus sit multæ charitatis. Non ausim tamen sponsum ad hujusmodi nuptias impendit urgere; quia nec hunc urgeri ferunt Canones nec facile abjici potest horror ex mulieris oppressæ ideæ quasi naturaliter erumpens; neque tunc ob culpam repudiatur sponso, sed ob notabilem quæ in eâ facta est mutationem.

Quæres. 4to. an si sponso & sponsa utrinque peccent, deur compensatio delicti. R. probabilis tunc licitum esse sponso resilire, non autem sponsæ, imò. quia ea solum delicta mutua compensatione tolluntur, quæ paria sunt. Atqui ex communi æstimatione non est par, sed longè gravior puellæ, quàm viri, fornicatio. 2do. Quia ea suspicionem & metum ingerit damni longè majoris. Etsi enim funestos habet exitus incontinentia viri, at longè funestiores habet sponsæ incontinentia

nentia, quæ spurium in hæreditatis partem cum legitimis filiis advocat.

Quæres. 1to. an propter apostasiam, vel hæresim partis alterius dissolvi possint Sponsalia. R. affirm. quia gravis mutatio superveniens sufficit ad dirimenda Sponsalia. Atqui gravior nulla fingi potest mutatio, quàm quæ ex hæresi vel idololatriâ nascitur, ut benè Pontas, qui idem docet de Magiâ & de Arte fortiariâ: & hæc est unanimis Doctorum sententia.

An & quomodo dissolvantur Sponsalia ex Partium diffensu vel reclamatione?

Quæres. 1mo. an utriusque Partis consensus ad Sponsalium dissolutionem sufficiat. R. 1mo. sufficere utriusque Partis, modò puberis, consensum liberum, licet citra causam resiliant: quia per quasumque causas res nascitur, per easdem, & dissolvi potest. Cavendum tamen nè sine causâ resiliatur; cum id levitatis indicium sit, & leges oblocutionum, quæ semper à Christianis vitari debent: Quanquam satius est resilire, dum licet per tempus; quàm poenitenda conjugia inire. Generatim autem loquendo in hoc casu opus non est Judicis sententia, nisi hanc requirat locorum consuetudo.

Dixi 1mo. modò puberis, quia ex C. 7. *De despons. impub. Impuberes, si antequam ad annos Matrimonio aptos pervenerint, postulent separari, non sunt ullatenus audiendi, nè inconstans ætas consilium mutet frequentius.* Quin si carnaliter coierint, non datur locus resiliendi; quia qui potest coire, in jure non reputatur impubes.

Dixi 2do. *consensum liberum*, proinde à dolo & metu utrinque immunem: quia obligationis remissio est spesies donationis, quæ libera esse debet. Unde non est in conscientia tutus qui sponsæ consensum extorquet per minas.

Quæres 2do. quibus de causis Pars altera resilire possit. R. ad id sufficere mutationem rerum notabilem, quæ si à principio extitisset, vel fuisset cognita, Partem alteram deretraxisset ab ineundis Sponsalibus, aut quæ Matrimonium longè difficilius & magis injucundum efficiat. Ratio est quia sponsi non aliter Matrimonium sibi pollicentur, quàm sub hac tacitâ conditione: *Si non emerferit notabilis mutatio*; prout traditur C. 25. *De jurejur.*

Hæc regula locum habet, 1mo. in Sponsalibus etiam juratis, ut patet tum ex C. *mox adducto*; tum quia juramentum includit conditiones omnes contractûs cui adjicitur: 2do. quam-

vis sponsi Matrimonium voverint, quia verebantur nē in coeli-
 haru. minus pudicē viverent. Votum enim in gratiam homi-
 nis redundans non accipiat Deus, nisi in quantum accipiat
 homo; 3tio. licet intervenierit copula, hæc enim per se nullam
 vim adjicit Sponsalibus; quanquam efficit ut non ita facile sit
 resiliendum: 4to. etiamsi notabilis illa mutatio contingerit, post-
 quam sponsus fuit in morā contrahendi Matrimonii. Unde qui
 intra annum Mœviam ducere tenebatur, & biennio toto, nupti-
 as distulit, eandem, si post pactum tempus fornicata sit, ducere
 non tenetur; etsi ad compensanda, quæ moram hanc subsecuta
 sunt, damna, obligetur.

Porro mutatio contingere potest in bonis animi, vel corpo-
 ris, vel fortunæ.

Contingit mutatio in bonis animi, 1mo. ratione erroris, aut
 Professionis impitæ; ut si sponsus hæresim amplectatur, si magi-
 cis Artibus se dedat, &c. 2do. Ratione infamix juris vel facti,
 ut si deprehendatur in furto, aut gravis criminis à publicâ voce
 accusetur; si scortator, alex mancipatus, ferox moribus, prolis
 spurix parens, vel ipse spurius esse detegatur; si scenicus A-
 ctor evaserit; si puella quæ honestis moribus credebatur, corru-
 pta audiat: Imò, juxta plures, si vidua sit, quæ virgo habebatur.
 3tio. Cum parentes inter nascuntur rixæ & jurgia; cum spon-
 sus cor à sponsa penitus alienum induit; ita ut vix quidquam
 præter fœnestos successus è Matrimonio sperare liceat.

Etsi autem sponsis in hoc statu constitutis exponere debet
 Director quam periculosum sit mutare fidem liberè datam, &
 ab Ecclesia acceptam; si tamen advertat mentem à promisso
 conjugio ita alienam, ut flecti nequeat, absolutionis beneficium
 ijs largiri non gravabitur; quia prudenter timebit nē Matri-
 monium istud infaustos sortiatur exitus. Quin & sæpè minus
 delinuntur sponsi quàm parentes, qui Sponsionibus autoritate
 suâ firmatis, filios stare non patiuntur, quia fortè ditior offer-
 tur puella, & cognatione illustrior; cum tamen nec istas excep-
 tiones admittant Sponsalia, nec eas approbet Ecclesia.

Mutatio contingit in bonis corporis per gravem quæ alter-
 utri supervenit deformitatem, vel habitualement morbum, secun-
 dum id C. 25. *De jurej. Si post hujusmodi juramentum Spon-
 salia confirmans, mulier fieret non solum leprosa, sed etiam
 paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, seu quidpiam ei
 turpius: ev. niret, numquid vir teneretur eam, ducere in uxorem?*
 Quod de lepra, idem dicendum de oris grave lentia quæ sa-
 nari nequit; de herniâ, quæ necessarios ad victum labores non
 compatitur, de morbo comitali, vel Gallico. Item si sponsa
 ab oris venustate exciderit; præsertim si sponsus ex personæ
 elegantia

elegantia mediocritatem fortune ejus compensare intendat
est enim optandum, est, ut virtutem ceteris omnibus praeferat
sponsi, vereri est tamen, ne compars horrore de se habet
concepto, in alienis feminis inquirat, quod in sua non
veniet.

Mutatio laboratur in bonis fortune, 1mo. cum sponsa
dotem afferre nequit: imò si dos fuerit Sponsi
conditio, illa deficiente, & hæc simul deficiente, 2do. cum
sponsus, etiam sine culpa, vergit in gravem inopiam, aut
bonorum gravissimam subit. 3tio. Cum parentes
serio comminantur, aut Officii privationem. Hæc
multa ex parte Confessoriorum, opus est caute
cum nec disparis sunt prospectæ, nec multum
sponsi. Duo enim constant: 1mo. quod non sit licitum
bus æqua filiorum conjugia prohibere: 2do. quod
injiciantur minæ, quæ prelatum coincidunt.

Tria hic inquiruntur: 1mo. quid juris, si dum
in statu permanet, insigniter ex inopia hereditate crevit
tuna sponsi. 2do. an detur compensatio paupertatis
alterius paupertate, ita ut si ambo è fortunâ commo-
dâ in gravem devenerint, neutri resiliere licitum sit. 3tio. An
sponsus resiliere possit, è quod sponsi non afferat dotem
si hujus nulla in contractu mentio facta fuerit.

R. ad 1. Si par sit utriusque sponsi conditio, &
licet jam alterius sortem superet, non tamen stupendo inter-
vallo; tunc equidem hortarer, quin & certum usque ad gradum
urgerem statim ut promissis: at ubi mentem ejus immoram
conspicerem, recordarer istud Lucii III. c. 17. *De Sponsal.*
Cum coactiones difficiles solant exitus frequenter habere, monen-
du est potius quàm cogendus. Inverito & hic certum con-
solationis modum præstaberem, sed non privarem absolutionis
beneficiis, quod & monet Pontas.

Ad 2. docet communior opinio tunc temporis licitum esse
utriusque resiliere: quia per utriusque inopiam longè durius reddi-
tur Matrimonii iugum, quàm si eorum alter in calamitatem
solus inciderit. Ergo cum unus paupertas ad dissolvenda Spon-
salia sufficiat, utriusque sufficere docet. Si tamen alter æquè
pauperem ducere velit, jam primæ, cui per Sponsalia fidem
dedit, adherere tenebitur.

Ad 3. vel sponsa pro paupere habebatur à sponso, vel non.
Si I. non potest ob dotis defectum resiliere, qui dotem non
expectabat. Si II. potest, quia in omni nuptiali pactone in-
cluditur dotis promissio, etiam non expressæ, nisi aliud locali
lege sancitum sit.

Quæres 3tio. an extra propósitos casus contra Sponsalia reclamare liceat. R. affirm. Potest enim una pars reniti, 1mo. cum contraxit ex metu gravis 2do. cum contraxit ex dolo dante causam contractus; seu cum contrahendo ita erat affecta, ut si novisset hunc vel illum Partis alterius defectum, minime fuisset contractura. Quod si dubites qualiter, dum contraxisti, affectus fueris, in tui gratiam judicare potes, quando causa adeo gravis est, ut ejusdem tecum conditionis homines à Matrimonio retrahere soleat. Secus si levis sit, nec ad resiliendum inducere solita. Quod si quis post cognitam resiliendi causam Sponsalia ratificet, seu verbis, seu factis, & præcipue per copulam, jam ea rescindere non potest, quia juri suo renuntiassè censetur, ut & conjux qui adulteræ conjugi debitum scienter reddit. Secus, si copulam habeat dissolutis jam Sponsalibus, quia jus extinctum non rati habetur.

An Sponsalia per discessionem, vel moram alterius Partis dissolvi possunt?

Quidquid de sponso dicemus, de sponsa intelligendum, quia correlativorum eadem est ratio.

R. ad 1. Si sponsus sine sponsæ assensu domicilium in aliam civitatem transferat, vel in regionem distantem commigret, potest sponsa fidem alii dare, nisi spes subsit eum brevi reversurum esse. Ità Alexander III. c. 5. *De sponsal.* Et verò sponsus sponsam proprio marte dimittens, & aliud, seu intra seu extra Provinciam transmigrans, censetur amicitiam illius aspernari, proinde suo in illam juri renunciare.

Hæc responsio vera est, 1mo. cum etiam sponsus animum habet revertendi, sed nonnisi post multum tempus; tum quia dum sponsa tandiu & in incertum expectabit, excidere potest commodi Matrimonii occasio, quæ nunquam renascetur; tum quia incontinentiæ periculum iis semper gravius incumbit, qui mentem proximi Matrimonii spe & ideis refertam habent. 2do. cum sponsus vel ex causâ necessariâ, vel ex causâ voluntaria, sed utili, diutius abesse cogitur. Ratio est 1mo. quia Jus Canonicum illimitatè loquitur; 2do. quia huc redeunt rationes mox adductæ; 3tio quia gravis hic suboritur mutatio, quæ ex dictis ad solvenda Sponsalia sufficit; 4to. quia non meretur diutius expectari, qui nequidem dignatus est sponsam de discessu suo, vel diuturnâ morâ præmonere.

Dixi, nisi sperare sit eum brevi rediturum esse; tunc enim vel expectandus est, vel illi præfigendum tempus, ultra quod si per-
maneat, sponsa sibi providebit, seu per se solam; quod semper

per consultus est, per Ecclesiasticum Iudicem, qui omnia pen-
tes; & nisi resistent circumstantiæ personæ, supponat eam, li-
cet de hoc nihil loquatur, in multo incontinentiæ periculo
versari.

Ut solvantur secunda difficultas, notand. Sponsalia contrahi
posse, vel sine, vel cum determinatione temporis. Potest autem
tempus præfigi, imo. non ad finiendam, sed tantum ad differen-
dam, huc usque obligationem Matrimonii, ita ut neutra Pars
ante illud tempus ad contrahendam Matrimonium obligetur,
at cogatur eodem elapso. 2do. Ad finiendam obligationem;
ita ut si ante certam tempus, puta diem Junii quintam, non
contrahatur Matrimonium, liceat utrique Parti resilire.

R. 1mo. Si Sponsalia absque termini præfixione contracta sint
neutrâ ex Parte dissolvantur per communem lapsum temporis.
Si verò una Pars Sponsalium executionem urgeat, ei, alterâ
recusante, liberum est confestim resilire, non tamen Parti quæ
est in morâ.

Prob. 1. pars, quia Sponsalia sine temporis designatione
contracta viam suam in omne tempus, modò non extraordi-
narium, conservant.

Si tamen Pars una, sponsus præsertim, nimium differat,
non erit à peccato immunis. In d. si sit in morâ longiori
censetur juri suo renunciare. Sanè mora etiam inculcata,
sed prolixior, duplici sponsam periculo exponit, incontinentiæ
scilicet, & perdende nubendi occasionis. In his casibus certum
ac definitum Parti tardæ tempus constitui debet, quo elapso,
jam non obligent Sponsalia. In Galliâ nullam sponsionis uno
anno antiquioris rationem habent Officiales; cùm Pars quæ in
morâ est, nec alteram invist, si præsens erat; nec ad eam si ab-
sens, rescripsit.

Prob. 2. pars, quia qui, cùm potest, non stat promissis, quæ
quamprimum moraliter implere debet, iis renunciare censetur.
Ergo tacite ad minus permittit alteri, ut sibi per alium contra-
ctum provideat. Non tamen idem ex parte suâ potest; quia
mora sua cuique, non autem alii nociva est; & aliunde lacrum
repararet ex dolo in his casibus facili.

R. 2do. Si certum tempus Sponsalibus constitutum sit, non
ad finiendam obligationem, sed ad sollicitandam executionem,
Sponsalia non dissolvuntur ejusdem temporis lapsu. Si tamen
Pars altera nimium differat, cessat, non quidem ex ejus parte,
sed ex parte alterius, obligatio.

Prob. 1. pars, quia in tali casu duplex est obligatio, altera
ad implendi promissum, altera tali tempore adimplendi. Atqui
ubi duplex erat obligatio, non desinit una, quia neglecta est
altera.

Prob.

Prob. 2. pars, quia qui minimum est in morâ, non solum juri suo renunciare censetur, sed & incipit frangere fidem, ad quam implendam ab ipso temporis adventu sollicitabatur. Unde tunc minor requiritur mora, quàm in casibus in responsione primâ adductis.

Prob. 3. pars: cui enim frangitur fides, is ad servandam fidem etiam juramento confirmatam, minimè adstringitur. Non tamen id alteri licitum est; quia nemini mora sua prodesse debet, nè plerumque & ei profitdolos.

R. 3tio. Si tempus praefixum sit ad finiendam obligationem, eo transacto licitum est resilire ei per quem non stat quomodo conjugium celebretur; non autem ei qui est in morâ.

Prob. 1. pars, quia ubi contractus sic initus est, ut liberum fieret post certum tempus renire, non peccat qui jure suo utendo resilit.

Prob. 2. pars, quia, qui in morâ est, è delicto suo commodum reportare non debet. Ergo si urgeat Pars altera, debet datam fidem servare.

An autem liceat etiam resilire, si mora sponsi sit planè inculpabilis, non convenit inter Theologos. Res è circumstantiis definienda videtur. Ecquis sponsam a promissione resilire ferat quia sponsus, quâ die nubendam erat, patrem morientem invisit? Quis sponsum non indignetur aliò vota ferre, quia sponsa matrem, ut ceremoniarum nuptiali intersit, ad dies quatuor, vel quinque expectat? Ut minimùm igitur consulendus foret in his casibus ecclesiasticus Judex, qui si sapit, non continuò acquiescet, nisi sentiat sponfos mentem gerere à se invicem averfam & idèò datam resiliendi occasionem vel pretextum avidè arripere.

An Sponsalia per Religionis ingressum, susceptionem Ordinis, &c. dissolvantur.

Constat Sponsalia per Religiosam professionem dirimi; cum hæc rata etiam conjugia dirimat. At dubium est an per solam religiosi habitus susceptionem dirimantur. Credimus porrò ea tunc dirimi ex parte illius qui in seculo remanet; non verò ex parte illius qui Religionem ingressus est; ità ut si non profiteatur, debeat, petente altero, datam fidem servare: eo modo quo per fornicationem dirimuntur Sponsalia ex parte innocentis, non autem ex delinquentis parte.

Prob. 1. pars, 1mo, quia. Novitiatum ingrediens, palàm declarat se juri suo renunciare. 2do. Quia Religionis suscepcio & desertio, non minimam, judicio Sapientum, mutationem in personam

personam inhēbit. Neque enim decorum est feminā, si Monacho, ut aiunt, exuto nubat; vel viro, si ducat Monialē.

Prob. 2. pars, 1mo. quia jus plenam Sponsalium dissolutionem soli Professioni tribuit. 2do. Quia Leges sic institui debent, ut non pateat fraudi aditus: pateret autem in hypothēsi contrariā; cum cuique ut à Sponsalium jugo liber etheretur, satis foret Religionis habitum induere, paulò post egredi, & cui veller, nubere.

Quod ad Ordines spectat, tria certa sunt: 1mo. non solvi Sponsalia ex parte viri per Minorum Ordinum susceptionem; tum quia id nullo jure cautum est; tum quia facilitas suscipiendi Minores, qui non ligant, facilem dolo aditum recederet. 2do. Possē tamen sponsam, si sponsus ipsā invitā vel ceterā suscepit Minores, à sponsalibus resilire; tum quia qui Minores suscipit, censetur, ut fieri solet, tendere ad Majores, licquē statum Matrimonio repugnantem prosequi; tum quia magnam exhibet levitatem, proinde notabiliter mutatur sponsas qui post Sponsalia suscipit Minores, & post Minores ad Sponsalia regreditur. 3tio. Ordinum Majorum receptionem dirimere Sponsalia; quia Ordines sacri ad continentiam obligant; unde Trid. Sess. 24. Can. 9. *Si quis dixerit Clericos in Sacris Ordinibus constitutos ... posse Matrimonium contrahere, contrariumque validum esse ... Anathema sit.*

Quares an Sponsalia dirimantur per simplex sacros Ordines recipiendi votum. Idem est de voto ingrediendi in Religionem. Negant multi, & hæc vota pro invalidis habent; 1mo. quia vergunt in præjudicium tertiis; proinde à Dro non acceptantur; 2do. Quia Joannes XXII. Extrav. unic. *De voto*. præcipit ut qui post Matrimonium ratum sed non consummatum, sacris initiatus est citra sponsæ assensum, cum eā maritaliter vivere compellatur, si ipsa exigat. Sed qui jubet Subdiaconum redire ad uxorem, non pateretur sponsam ex castitatis vel Ordinis voto dimitti. 3tio. Quia id à contractibus arcendum, per quod eorum obligatio elidi facillimè possit. Quid autem facilius sponsis, quos initi fœderis jam piget, quàm castitatem vel susceptionem Ordinum vovere; præsertim cum præparatio ad Ordines multum temporis requirat, & ab iis arceri possit qui arceri volet, seu ex verā vel fictā ignorantia, seu ex morum levitate, &c.

Affirmant alii, quia in Sponsalibus, subintelligitur conditio hæc: *Nisi contingat notabilis mutatio vitæ in melius*. Atqui vovens castitatem mutatur in melius. Ergo, ait Sylvius: *Si vovens trahatur in judicium, debet absolvi, & si condemnaretur, non esset in conscientia obligatus parere.*

Prima

Prima opinio vera propior videtur, & gravioribus fulta argumentis. Utramque sequeretur in praxi, sed diversimodè. Primam in foro exteriori, quod Officialium est, nè per huiusmodi vota fraudi via panderetur, nisi aliò traheretur ex specialibus circumstantiis; ut si sponsus repentino complicitis casu percussus, totum se dedat pœnitentiæ. Secundam sequeretur in conscientie foro, proinde ad nuptias non urgerem eum qui post Sponsalia sese interiori DEI voce ad castitatem, vel sacros Ordines quadantenus trahi, non ore solum profiteretur, sed & factis comprobare incipit. Verùm non. pollet is, inconsulto Episcopo ordinari. Quia toto Tit. *De obligatis ad ratiocinia non operandis*, prohibetur nè quis obligatione aliquâ adstrictus, in alterius præjudicium ordinetur. Ceterum, quævis eligatur opinio, constat Partem quæ voti emissi conscientia non fuit, liberam manere à Sponsalibus; quia qui quantum de se est statum cum Matrimonii vulgato statu incompensibilem amplectitur, juri suo renuntiat. Poterit hæc quidem ex priori sententiâ urgere Sponsalium executionem. At nusquam author ero ut multum urgeat, nè trahat ad nuptias reluctantem, vel Deo ad aliud vocanti repugnet.

An priora Sponsalia solvantur per posteriora, &c.

Certum est Sponsalia jam non dirimi per posteriora sola, quia fides posterius data in præjudicium prioris planè irrita est. Si tamen Sponsalibus secundis accedat coitus cum consanguineâ in primo gradu prioris sponsæ, neutra duci poterit. Non prior, propter impedimentum affinitatis ex copulâ tali conturgens: non posterior, ratione publicæ honestatis, quæ ex prioribus Sponsalibus validis orta est.

At dubitatur 1mo. an, si priora Sponsalia dissolvantur, v. g. per prioris sponsæ mortem, teneatur sponsus posteriora exequi. 2do. An si idem cum secundâ sponsâ peccaverit, eam ducere teneatur, saltem ratione damni ceteroqui irreparabilis. 3tio. Quid juris si posteriora Sponsalia, non item priora, juramento confirmata sint.

Dico 1mo. qui posteriora Sponsalia contraxit, his post priorum dissolutionem non tenetur. Ratio est 1mo. quia secunda Sponsalia nequidem valere in genere promissionis; quia promissio hæc erat rei illicitæ. Porro non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non subsistit. 2do. Quia qui voto ligatus Sponsalia contraxit, non tenetur ad ea, quamvis posthac dispensetur à voto; quia nempe Sponsalia hæc ab initio nulla fuerunt propter impedimentum promittens. Atqui pariter in nostro casu

casu posteriora Sponsalia ratione impedimenti priorum irrita fuere. 3tio. Quia promissio facta tempore inhabili non obligat tempore habili: unde si Religionem profiteatur conjugatus, non tenetur, mortuâ uxore ad Religionem reverti.

Imò nec sponsus posteriorem sponsam ducere tenebitur, etsi prior sponte, vel ex putantiâ charitatis obligatione, jure suo in ejus gratiam cedat. Quia quod de Jure nullum est, nullam parit obligationem. Unde qui ante aetatem professus est invalide, adeptâ aetate, non tenetur denuò profiteri. Si quæ igitur hic subit secundi conjugii obligatio, hæc ex necessitate scandali vitandi, vel damnum illarum relarciendi exurgeret.

Dico 2do. Qui posteriorem sponsam corrumpit, non tenetur eam, si priorum Sponsalium conscia erat, ducere: Si verò hæc nesciebat, tenetur aliquando ex charitate eam ducere, si sponsa prior jure suo cedat. An autem hæc jure suo cedere teneatur, judicandum ex circumstantiis.

Prob. 1. pars, 1mo. ex unanimi Doctorum consensu. 2do. Quia jus prioris sponsæ non potuit auferri per injuriam quam ei intulit posterior. 3tio. Quia quæ priora Sponsalia sciebat, deceptrix fuit potius, quàm decepta, unde quod patitur damnum, sibi soli imputare debet.

Prob. secunda pars, simul & tertia. Ut sponsus posteriorem sponsam aliquando ducere teneatur, ex prioris sponsæ consensu, & hæc quandoque in id jure suo cedere debeat, sufficit ut utrumque hoc quandoque exigat misericordia, & virtutum regina, charitas. Atqui res ita se habet pluribus in circumstantiis. Sit enim puella nequaquam nata crimini quæ à novercâ tractata inhumaniter, & incerta quò pedem figat, tradiderit se amico, qui per se vel per lenam renitenti tandem persuaserit coitum solam esse viam, quâ utraque familia ad consentiendum Matrimonio adduci possit, solam prohiñc quæ puellæ calamitati modum imponat; annon miseratione quâdam digna est quæ dolo iis in casibus cessit? Supponatur rursus priorem sponsam à pluribus inquiri ad nuptias; posteriorem verò, nisi à corruptore ducatur, à totâ familiâ deterendam esse, ita ut se crimini dedere obligetur; item æterna inter utramque stirpem oritura esse jurgia; fortassis etiam sponsæ vel ipsius sponsi mortem, &c. annon exigit charitas ut sponsa prior cum mediocri sui detrimento, fortè etiam lucro, jure suo cedat, mala ut hæc tanta avertat? Annon hic clamat ea Evangelii regula: *Quodcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Annon legi huic, uno ante mortem institui parumle veli? Esto igitur amatum suum jure stricto spon-

sa posteriori dimittere non teneatur; at, nisi fallor, jure charitatis huc in circumstantiis dimittere teneretur.

Ceterum hæc responsionis nostræ moderatio non producit puellis pluribus: quia earum pleraque non tam decipiuntur à peccato, quam à propria libidine. Unde his non ita indulgendum ut legitimi aut spontanei à jure acquisito disjuncti oveant: quin & quandoque exigat charitas, ut iniquitatis suæ pondus ferant, in aliarum tutorem.

Dico 3tio. Sponsalia juramento minime vestita non dissolvuntur per posteriora etiam jurata, nisi, cum hæc contracta sunt, jura esset causa resistendi à prioribus.

Prob. 1. pars, quia juramentum illud, utpotè in præjudicium rei, non de re iniqua, adedque contra bonos mores. Argui jura jurata nec iniquitatis vinculum esse potest, nec contra bonos mores. *Legum.* R. 58. in 6. Hæc tamen Sponsalia ex parte sponsæ, si nuptus des data erat, caduca sunt, cum sibi fidem frangere non debeat.

Prob. 2. pars, quia si sponsus justam habebat à fide prius datâ causam, potuit vota aliâ convertere. Ergo valent secundum contraxit Sponsalia.

Inter Matrimonium queritur an semper & absolute dissolvat priora Sponsalia; ita ut contrahens liber sit à ducendâ priori sponsa, si conjux ipsius moriatur, &c.

R. 1mo. Matrimonium priora Sponsalia dissolvit, si valide contrahatur. Si autem invalide, dissolvit ex parte illius qui deseritur.

Prob. 1. pars, tum ex Gregorio IX. C. 13. *De Sponsalib.* tum quia Matrimonium etiam ratum, est vinculum quacumque simplici desponsatione fortius: Hæc enim solum jus ad rem tribuit, illud jus in re. Gravissimè tamen peccat qui post Sponsalia cum unâ, aliam ducit.

Prob. 2. pars, quia non præstat impedimentum quod de jure non sortitur effectum.

Prob. 2. pars, quia sponsus, cum alii etiam invalide jungitur, à desponsata, quantum in se est, animo & corpore recedit.

R. 2do. Probabilius esse priora Sponsalia non omnino solvi ex parte contrahentis Matrimonium, sed solum suspendi, quantum manet idem Matrimonium.

Prob. Si Matrimonium istud priora dissolvat Sponsalia; vel ex jure positivo, vel ex jure naturali. Atqui neutrum dici potest. Non 1. ut parebit ex objectionum solutione. Non 2. sed è contra: Jus enim naturale eum qui iustitiam obligationem contraxit, tandiu ligat, donec eam certis in circumstantiis adimplere possit; licet hæc & nunc subsit obex obligationi alii adimplenda.

adimplendæ. Sic quæ nubit ligata voto castitatis, etsi ab ejus executione, plus minùve immunis sit dum vivit conjux, ad illud implendum post mortem conjugis obligatur. Sed qui aliam desponsavit, cum eâ contraxit obligationem justitiæ. Ergo, licet ei, vivente uxore, facere satis non possit, eadem manet ligatus, & ubi se dederit occasio, adimplere tenetur. 2do. Si quis rem duobus venditam tradidit emptori secundo, prior est quidem hujus conditio, sed prioris jus non est omnino extinctum: unde si res ad vendentem redeat, hanc primò emptori tradere tenebitur. Ergo idem de sponsæ prioris jure sentiendum. Et verò iniquum est, ut quis ex fide violatâ commodum referat: referret autem, si à priori suo debito liber prorsus efficeretur. Si tamen hæc juri suo, verbo vel opere renunciavit, purâ alii nubendo, nihil jam in priorem sponsum juris habet.

Obj. 1mo. obligatio sensel extincta non reviviscit, ex C. 129. dist. 4. *De consecr.* Atqui priorum Sponsalium obligatio per initum cum alia Matrimonium tollitur; ut constat ex C. 31. *De Sponsal.* R. dist. min. Tollitur ex parte sponsæ repudiatæ, quæ alii nubere potest, C. ex parte utriusque, N. Jura enim tantùm dicunt Sponsalia de præsentî, non obstantibus primis cum aliâ de futuro contractis, valere, nec proinde separandos esse conjuges; quod nemo in dubium vocat: At nullatenus dicunt priora Sponsalia omnino extingui.

Obj. 2do. Ex duobus vinculis rationis ejusdem, minus forte per fortius omnino extinguitur. Sic v. g. actualis in Ordine laxiori professio penitus extinguit votum simplex prius editum ingrediendi Religionem arctiorem. Atqui obligatio Sponsalium, minus fortis est quàm actuale conjugii vinculum. R. neg. maj. Ut enim suâ vinculo fortiori tota vis conservetur, sufficit, ut quandiu subsistet, suspendat vinculum minus forte; non autem necesse est ut illud prorsus dissolvat. Imò æquum est ut unicuique vinculo suum robur permaneat. Nec nocet comparatio è Professione in largiori Monasterio perita; quia Ecclesia, divinæ voluntatis interpreter, judicat professionem, qua quis se Dño, licet minus perfectè, tradit, eidem esse magis acceptam, quàm promissionem se se ei tradendî perfectius in posterum: idque eò magis æquum est, quòd promissionis hujus dispensatio satis facile obtineri possit, non autem Professionis ipsius. Contra verò non judicat Ecclesia Matrimonium cum secundâ perfidè initum, sic placere Dño, ut jam nihil prorsus debeatur priori sponsæ. Ergo non valet hæc voti & Professionis comparatio cum Sponsalibus & nuptiis. Erit hæc longè felicior: Votum ingrediendæ Religionis non dissolvitur,

sed tantum suspenditur per Matrimonium; unde mortuâ uxore tenetur vovens ingredi Religionem. Ergo nec dissolvuntur priora de futuro Sponsalia per posteriora de presenti, sed tantum suspenduntur.

De ceteris Sponsalia dissolvendi causis.

Quæres 1mo. an Sponsalia dissolvantur ob superveniens Juris impedimentum. R. dissolvi si impedimentum sit dirimens, puta ex affinitate illicitâ. Ratio est: quia jam inter eos Matrimonium consistere non potest.

Atamen tenetur is cujus culpâ impedimentum contractum est, dispensationem, si id exigit pars innocens, postulare, non modò ratione illati damni; ut cum virginem, vel honestam viduam sub spe Matrimonii corrumpit, aut utrique imminet boni quod habent nominis jactura; sed præciso etiam Partis alterius damno, & eò solùm quod injusta fuit impedimenti causa, 1mo. quia qui culpâ suâ ponit Matrimonii impedimentum, graviter violat jus alterius. Ergo jus illud refarcire debet, si potest. Atqui potest per dispensationem. 2do. Quia nemo ex iniquitate suâ commodum referre debet, & facilitatem habere per scelus deficiendi à fide datâ. Utrumque autem contingeret, si quis impedimentum apponendo Sponsalibus, ab iis omnino solveretur.

Quæres 2do. an diffamatio alterius sponsi, seu à sponso ipso, seu à voce publicâ, sit æqua ratio à Sponsalibus retilendi. R. affirm. Unde si palam falsò aut verè jactet se sponsum quòd cum desponsatâ concubuerit, poterit hæc virum impudentem, vel imprudentiorem, dimittere. Idem erit si fama publica renuntiet sponsum alterum impedimento dirimenti adstrictum esse, prout docent SS. Thomas, Raymundus & Antonin. Faver id Urbani III. C. 2. *De consang. &c. Si manifestum est juvenem cognovisse propinquam puellæ à se desponsatæ, vel si non est manifestum, fama tamen loci hoc habet ... ab impetitione ejus debet absolvi.* Cavendum tamen nè vagi, incerti, & malevoli animo sparsi rumores pro famâ publicâ habeantur. Vix enim ullum in certis locis consistit Matrimonium, si rumoribus, vel potiùs calumniis improbæ plebeculæ fides habeatur.

Quæres 3^{tio}. an timor scandali vel mali exitus sit ratio dissolvendi Sponsalia. R. affirm. modò timor ille sit benè fundatus. Ratio est quia contrahere Matrimonium cum gravi scandalo, est culpa letalis; cum hinc notabiliter lædatur charitas proximi, parentum pietas, consanguineorum amicitia.

Quæres

Quæres 4to. an ad id etiam sufficiat contraditio paterna. R. affirm. verum peccat indubie pater, cum aquis Sponsalibus citra legitimam causam obstitit.

Quæres 5to. an Sponsalia necessariò debeant solvi autoritate Judicis.

R. 1mo. Non est opus Judicis sententiâ, cum nova Sponsalibus accidit causâ, vel detegitur precedens, quæ ipso facto irritet Sponsalia, putâ cum sponsorum alter Matrimonium init cum aliâ, aut Religionem profiteatur. Prob. Quia tunc Matrimonium est impossibile, & neutra Pars ad illud obligari potest.

R. 2do. Cum Sponsalia clandestinè inita sunt, & impedimentum superveniens jus tribuit ad resiliendum, potest qui jus illud habet, sine Judicis assensu resilire, cum resiliendi causâ ex testibus, famâ, vel experienciâ moraliter certa est. Prob. tum quia potest quisque jure suo uti; is præcipuè qui eâ solùm conditione contraxit, ut positâ tali causâ liceret sibi resilire: tum quia Ecclesia non habet jurisdictionem in casus occultos, ut sunt Sponsalia clanculùm celebrata.

R. 3to. Cum Sponsalia publica sunt, licet ex naturâ rei sponsis propriâ autoritate resilire, si publica sit resiliendi causâ. Prob. quia hæc Sponsalibus inerat conditio, ut tali in casu liceret resilire. Aliunde ubi resiliendi causâ certa est, tam de Jure in quo continetur, quàm de facto, quia publicè data est, nihil impendit scandalis; sed quidquid dabit resiliens, passivum erit.

Dixi, *ex natura rei*. Variis enim in Dioecesebus constitutum est ut Sponsalia, nè ipso quidem Partium consensu, absque Judicis sententiâ, dissolvi possint, ut Gratianopoli, Carnuti, &c.

R. 4to. Si causâ dissolutionis dubia est; seu de jure, quia dubitent eruditæ an sufficiat; seu de facto, quia de ipsius existentia non constet, peccat letaliter qui motu proprio, & sine Judicis sententiâ, resilit. Ratio est quia qui alium jure sibi acquisito spoliât in dubio, probabili se injustitiæ periculo exponit, ut per se liquet. Adde quòd in propriâ causâ, eâque dubiâ Judicem se ferat. Si verò Judex ipse dubitet, non potest eâdem de causâ contra alium sententiam ferre; præsertim quia in dubio melior est conditio possidentis.

R. 5to. Judex cujus autoritate solvi debent Sponsalia, solus is est, qui in exteriori Ecclesiæ foro jurisdictionem habet ordinariam vel delegatam. Prob. quia Sponsalium dissolutio, ut ad Sacramentum relativa, materia est spiritalis; ut verò claresce utrinque agnanda, forum exterius requirit. Hinc Parochus nè quidem ex mutuo Partium consensu Sponsalia dissolvere po-

test in Dicecesibus quæ ad eorum solutionem Judicis arbitrium requirunt.

§. II. De Bannorum Promulgatione.

Bannorum proclamatio, vel potius Bannum, est denuntiatio futuri inter tales personas Matrimonii, coram frequenti Populo facta, ut qui aliquod impedimentum inter eas cognoverit, illud Parocho vel alii quamprimum declaret. Sed & intendit Ecclesia ut Fideles de futuro conjugio præmoniti in sponfos supernam benedictionem precibus suis alliciant. Et ad id Christiana Plebs à Pastoribus debet invitari.

Quæres. 1mo. Qui Bannorum legi subjaceant. R. omnes *cujuscumque status, qualitatis & conditionis existant*, Eximuntur tamen summi Principes, quia eorum genus omnibus notum est.

Quæres. 2do. quæ sit hujusmodi denuntiationum necessitas. R. 1mo. eas esse graviter necessarias, necessitate, præcepti Ecclesiastici, patet ex Trid. Sess. 25. de reformatione Matrim. C. 1. ubi præcipit sancta Synodus, ut antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum Solemnia publice denuntiatur inter quos Matrimonium sit contrahendum: quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facte Ecclesiæ procedatur.

R. 2do. Banna non sunt de necessitate Sacramenti. 1mo. quia de iis nè verbum quidem est in Scripturâ. 2do. Quæ proclamatio nem Bannorum præscribunt Concilia, nullibi omissioni ejus clausulam irritantem adjunxerunt.

Quæres 3tio. annon possit Parochus, urgente Adventus tempore, & impossibili ad Episcopum distantem recurso, Banni unius promulgationem prætermittere. R. Non potest, quia id ei nullâ auctoritate conceditur. Nec dubium, quin si id ausit, in ecclesiasticis Curiis severè plectatur.

Quæres 4to. quo tempore Banna promulgari debeant. R. hæc juxta Trid. *tribus continuis diebus festivis denuntianda esse, & quidem ob majorem Populi concurtum inter Missarum Solemnia.*

Circa hæc notand. 1mo. verba hæc, *tribus continuis diebus*, non sic accipienda esse, ut Banna tribus quæ proximè se contingunt Festis, Paschatis v. g. vel Pentecostes, promulgari debeant; cum è contra dies plena vel inter promulgationes singulas, ut Burdigalæ; vel inter primam & secundam, aut in-

ter secundam & tertiam intercedere debeat, ut Parisiis; nè brevitate temporis eludantur qui aliquod impedimentum revelare tenentur: * quin & cavendum nè quo die ultima denuntiatio facta est Matrimonium celebrari sinat Parochus, nisi dispensatum fuerit à D. Archiepiscopo. Itaque Tridentini Textus sensus est, Matrimonium non longo à promulgationibus intervallo seungi debere, nè novum aliquod inter Partes suboriatur impedimentum quod Ecclesie non innotescat. Hinc dilato Matrimonio, novis opus est denuntiationibus, alicubi quidem post menses à prioribus duos, alicubi post tres aut quatuor; alibi verò, ut Parisiis, post sex duntaxat.

Not. 2do. diem festivam. Strictè hic sumi pro eâ quæ de præcepto Ecclesie, saltèm in hoc loco, celebratur. Unde Banna nec in Festis vel ex solâ devotione institutis, vel quæ ad meridiem desinunt, nec in die Cinerum, nec Feria IV. aut VI. majoris Hebdomadæ, nec in Paschatis aut Pentecostes pervigilio denuntiari debent.

Not. 3tio. Banna intra Missam tantùm Parochialem esse denuntianda. Unde non valet denuntiatio in Missâ, Confraternitatis alicujus facta, aut in Missâ, ut aiunt, minori, nisi hæc sit Parochialis. Si in eâdem Ecclesiâ plures sint Parochiales Missæ, possunt in unaquâque ex istis Banna promulgari ad Parochi arbitrium. Peccat tamen qui de industria denuntiationes facit intra Missam, cui novit nunquam interesse eos, quos denuntiandum Matrimonium præcipuè tangit: scilicet, si nulli solemnî Missæ intersint. Tempus promulgationis est ipsum Pronai tempus. Hinc sequitur non esse faciendas Matrimonii denuntiationes, seu extra Ecclesiam post Sacrum solemne, seu intra Vesperas aliudve Officium à Sacro solemni diversum. Ceterùm monere non pigebit publicationes altâ & intelligibili voce faciendas esse; quod adeo negligunt nonnulli, ut denuntiando, nihil denuntient: unde prodeunt omisæ denuntiationis incommoda.

Quæres 1to. ubi denuntiationes fieri oporteat. R. eas nec in Regularium Ecclesiis, nec in Capellâ; (nisi ad hanc tota processerit Parochia ad audiendam quæ in eâ celebranda est parochialem Missam) sed in ipsa parochiali Ecclesia, non ad valvas ejus, fieri debere.

At non semper sufficit ut in unâ tantùm Parochiâ fiant. 1mo. enim si contrahentes è duplici sint Parochiâ, vel licet ex eâdem sint, uterque vel alter sufficienti careat domicilio, in utraque, prioris scilicet & actualis domicilii Parochia faciendæ erunt denuntiationes, 2do. Si eorum alter vel uterque commoretur in Annexâ, quæ Matri Parochiæ subit, moris est

certis in locis ut Banna, tum in Annexa, tum & in Parochiâ denuntientur; 3tio. Banna, Minorum, etiam Viduarum, qui necdum 25. ætatis annum compleverunt, non modò in eâ ubi de factò resident, sed & in patris ac matris, tutorumve aut curatorum Parochia, ubi *juris* domicilium habent, promulganda sunt. 4to. Si puellæ, etiam 25. annis majores, in Monasterio degant; non solum in Monasterii Parochia, ubi parum notæ sunt, sed & in patris aut matris, curatorumve Parochiâ ubi notiores sunt, Banna promulgari oportebit. 5to. Si Partes æquum duobus in locis domicilia habent, Banna in utroque domicilio denuntianda sunt, nisi sat diu manserint in loco ubi conjungendæ sunt. 6to. Domesticorum conjugia in Parochiâ Heri cui ab uno anno famulantur, denuntiari oportet. Imò, nisi aliunde noti sint, percontandum, tum in eorum originis loco, tum & in eo quem ante actualem famulatum incolabant, an ab alio quocumque seu Sponsalium, seu Matrimonii vinculo liberi sint. 7mo. Curandum Turmis Regiæ Domus ut in loco ubi Rex actu residet; missilibus verò, ut in Præfidiis, vel in locis ubi ab anno degunt, atque in ipso nativitatis suæ loco conjugia sua denuntientur: qui etiam Præfecti sui asserre debent testimonium, quo de sua libertate constet, 8vo. Vagi & alienigenæ denuntiari debent, non tantum in loco actualis domicilii, sed & in loco nativitatis, aut ut minimum ubi moram traxere longiorem; & de his Episcopum consuli oportet, quod Ritualia plura sub pœnâ suspensionis præcipiunt.

Quares 6to. à quo faciendæ sint ex denuntiationes, & quæ facienti onera incumbant.

R. ad 1. Banna non à Parocho primitivo, & multò minus ab Apparitore Regio, sed à proprio contrahentium Parocho, vel à Clerico quem is aut Episcopus designaverit, esse denuntianda. Idem potest Vicarius; qui, si denuntiatio quidpiam habet difficultatis, de ea Parochum admonere debet.

R. ad 2. hæc à Parocho sedulò præstanda esse. 1mo. Nunquam denontiet Banna Minorum, nisi sibi de parentum tutorumve assensu constet; & is ante Sponsalia habendus est, si Sponsalia Bannis præmittantur. 2do. Nec Banna, nisi ad ipsam nuptientium postulationem promulgabit, nè alieni id ipsorum nomine ad risum vel probrum sollicitent: hi tamen si insistant, agendum ut postulationem suam chirographo suo muniant. 3tio. Si concedenda speretur unius aut duplicis Banni dispensatio, curabit admonere ut revelare festinent, qui aliquid norunt revelandum. 4to. Cavebit nè sponso ipsa postrema
denunti-

denuntiationis die Matrimonium conjungat sine speciali Ordinarii licentia. 5to. Si alia quam Confessionis via impedimentum aliquod detexerit, præsertim verò dirimens, & quod foro contentioso obnoxium fieri valeat, monebit spontum, si in Tribunali, siue extra; licet is & invictè suum hoc vinculum ignoret, & modicam obsequendi spem injiciat. 6to. A sponsis ipsis aut eorum genitoribus vel consanguineis inquiret an Partes liberè consentiant, an nullo cognationis nexu irretiantur; an non aliis fidem conjugii sponponderint an Religionis Mysteria satis capiant; an Paschali officio functæ sint, &c. 7mo. Parochus neminem junget Matrimonio, nisi ex testificatione legitima didicerit Banna ubicumque opus erat fuisse denuntiata.

Quæres 7mo. quæ debeat esse Bannorum forma, R. 1mo. tritam eam esse Bannorum formam, ut in ipsa exprimantur nomina, tum contrahentium, tum & eorum à quibus nati sunt, aut nati esse perhibentur, tum & mariti prioris, si de vidua sermo sit; item & locus eorum originis. Si ex contrahentibus alter spurcius sit, erit hæc ejus conditio reticenda, & supprimendum utriusque parentis nomen, licet Registris consignatum: quapropter is suo tantum & artis quam exercet nomine designandus erit. Eadem de causa, qui infantes olim expositi sunt, citra ullam vitii hujus mentionem, sub nomine sibi ex tunc indito, & in Parochia cognito, indicandi sunt. Si pater aut mater decesserit, de hujus vel illius morte facienda est mentio. 2do. In qualibet denuntiatione exprimendum qua vice fiat; monendumque de futura vel præsentia à Banno uno vel duobus dispensatione.

Quæres 8vo. ad quid ex denuntiationibus teneantur Fideles. R. eos, & quidem omnes, ad impedimenti cujuscumque etiam prohibentis, si quod subesse norint, revelationem graviter teneri, nisi urgens quæpiam causa excuset. Dixi 1mo. omnes: Neque enim, vel alterius Parochiæ aut Diocesis incolæ, vel consanguinei sponzorū, vel eorumdem amici, quibus impedimentum sub secreti lege commissum fuerit licet in Monitoriis identidem à revelando immunes sint, eximuntur à revelatione in præsentia casu. Non alienigenæ, quia Episcopus, non tam suo quam Ecclesiæ nomine, revelationem præcipit: Porro Ecclesia non in unam tantum Diocesim, sed & in vicinas jurisdictionem habet. Non consanguinei vel amici, ratione cognationis solus vel amicitie: imò utroque hoc titulo strictius tenentur ad avertendum consanguinei vel amici crimen & scandala, quæ ex hisce conjugis à Deo maledictis exoriri solent.

Dixi 1do. ad cuiuscunque impedimenti etiam prohibentis revelationem. Nimirum urget obligatio revelandi, nè Sacramentum profanetur, & Matrimonii usus in peccatum cedat. Ad id porrò impedimenta etiam simpliciter prohibentia, revelari oportet. Quot enim admittet peccata, quæ post virginis votum nubendo citra dispensationem, & Sacramenti sanctitatem, violat, & debitum perendo, sponſionem Deo, factam, toties quoties transgreditur.

Dixi 2tio. graviter: quia obligatio ex quâ pender salus animarum, familiarum quies, Regni tranquillitas, honos vel injuria Sacramenti, non nisi gravis esse potest.

Dixi 3tio. nisi causa urgens excuset. Postulat enim naturalis æquitas ut qui sine graviore, vel pari suo aliorumve detrimento, malum proximi avertere nequit, ad id avertendum minimè teneatur. Unde à revelando immunes sunt, 1mo. Confessarii, 2do. Qui impedimentum norunt, vel quia ab iis petitum sit de eo consilium, ut Parochi, Doctores, Advocati, quin & penitiores amici, quibus ad proprium sui regimen sua quæque panduntur; vel ratione professionis suæ, ut Medici, Chirurgi, Obstetrices. Hi enim omnes, si semel frangant fidem, consiliis præcludetur aditus, quia nemo erit quem in arduis tutò liceat interrogare. 3tio. Qui sine propriâ sui infamiâ, vel alio gravi detrimento impedimentum detegere non possunt; ut mater aut soror, quæ cum filiz vel sororis amasio rem habuere; ancilla quæ dominæ suæ crimen adjuvit, villicus itè, cui si herum prodat, imminet ab eo mors vel jactura gravis, &c. In dubio, prudentius nihil, quàm ut interrogetur sapiens Confessor, quandoque etiam Episcopus, aut secularis Iudex, si notæ sit probitatis; idque etiam faciendum à Domesticis, nè vel temerè revelando domos perturbent; vel vanæ perturbationis metu desint Ecclesiæ Legibus. Etsi revelatio testis unius fidem non facit; ad id tamen prodesse potest ut res penitiùs examinentur, ut Partes, vel earum altera, benignè moneantur, & ut in dubio obtineatur dispensatio Episcopi. Ceterùm impedimenti revelatio quamprimum moraliter fieri debet, præsertim cum Partes de obtinenda unius vel duplicis banni dispensatione cogitant, moraliter, inquam, quia æquum est, ut qui consilio indigent sapientes interrogare valeant.

Quæres 9no. Cui impedimentum deregì oporteat. R. Impedimentum, si ex natura sua publicum est, ut cognatio, affinitas, &c. detegendum esse Partibus, aut earum consanguineis Si Partes nec à Matrimonii consilio deterreri, nec dispensationem obtinere satagant, res ad Parochum deferenda erit; quin, & quandoque ad Episcopum, si Parochus Matrimonio contra

regulas

regulas favere velit. Si verò impedimentum occultum sit, facilius quidem foret ut privatim moneretur Pars impedimenti conscia, nè ad conjugium suum dispensatione progrediantur. Sed quia sæpe fit, ut monita hæc ut minimum inutilia sint, docent plures rectè peragenda esse ad Parochum, ut meliori quàm liberebit viâ, malo occurrat. Erit autem hæc via Parocho melior, ut postquam sponso in omnem sensum versaverit; ad Episcopum recurrat, ejusdem mandata suscepturus.

Quæres 1mo. Quid à Parocho faciendum, cum quis obstat Matrimonio. R. Possè quem Matrimonio obistere, 1mo. per viam simplicis *revelationis*, cum Partes aliquo impedimento astringi declarat: 2do. per viam *intercessionis*, seu *oppositionis*, seu hæc fiat secundum formam juris, seu fiat solâ voce. In priori casu exigendum à revelante ut denuntiationem suam det in scriptis, suoque & duorum, si fieri potest, testium chirographo munitam, ubi & impedimenti probationes contineantur. Si denuntiator non omnino fide indignus id renoat, & revelationis hujus falsitas non appareat certa, res ad Episcopum deferenda erit. In posteriori casu, *intercessionis*, videlicet 1mo. Parochus exiget ab iis qui se se Bannis vel Matrimonii celebrationi opponunt, ut id faciant in scriptis, & non solùm verbo: tum quia alioquin malevolus quisque Matrimonium impedire posset; tum quia nescirent contrahentes adversus quem sibi esset agendum: unde Parochum ipsum juridicè insequi cogentur; tum quia facilè contingeret, ut *intercessor* coram Judice negaret factam à se fuisse oppositionem. 2do. Si tamen patres, matres, tutores sola voce Matrimonio filii aut pupilli obstant, hærebit statim Parochus, ut qui nulli Matrimonio interesse possit, nisi de parentum aut tutorum consensu sibi constet. Hinc rescissum à Curia Paris. Matrimonium, quod non obstante verbali maris oppositione celebratum erat. 3tio. Cum intercessio vel ab Apparitore significata est Parocho, vel uti fit in certis Diocæsis, Parochi Registris inserta, atque oppositis manu subscripta, debet quidem Parochus ejus exemplum contrahentibus tradere, quod sibi provideant: At actum ipsum penès se sedulò conservare debet, aut, ut aiunt, *Recepisse*, ejus rostellare. 4to. Manus habet ligatas, quandiu subsistit oppositio. Imò nec ei solvitur manus per sententiam Judicis, sed necessum est ut ea sibi ritè intimetur. Ratio est, quia potuit ab ea sententia interjici ad superiorem Judicem appellatio. 5to. Cum res ad forum contentiosum deducta est, dubitatur an sufficiat simplex *oppositio discessio*, annon requiratur significatio sen-

ten tiz

tentiæ quâ opposcentes ab intercessione suâ dejecti sunt. Hanc ego brevem regulam efformaverim: Quoties quis obstitit Matrimonio in gratiam juris cui renunciare potest, sufficit recessio simplex coram Notario. Quoties è contra quis obstitit Matrimonio in gratiam Sacramenti, requiritur sententia Judicis. Unde sufficit simplex recessio in matre quæ consensum suum negaverat; vel in eo qui datam sibi Matrimonii fidem causabatur. At requiritur sententia Judicis, si quis affinitatem, votum castitatis à nupturiemte emissum, & similia, declaraverit. Sed consulendi locorum usus, iisque inhaerendum, tum in præfenti capite, tum circa oppositionum Judices, quorum examen non ad nos, sed ad Superiores pertinet.

Quæres 1mo. An, à quo, quousque, quicum & quâ de causa in Bannorum promulgatione dispensari possit.

R. ad 1. Posse aliquando in Bannorum denuntiationibus dispensari. 1mo. Quia denuntiationes illæ Juris sunt tantum positivi: istud porro relaxari potest, cum id idoneæ causæ postulant. 2do. Quia id decernitur, à Trid. Sess. 24. Can. 1. ubi denuntiationum remissio Ordinarii prudentiæ & judicio relinquitur.

R. ad 2. Bannorum dispensationem regulariter ab Episcopo solo concedi posse, vel à Vicario ejus generali, aut Capituli, Sede vacante, nisi utriusque facultas limitata sit; proinde non à Parocho, &c. Dixi, *regulariter*, sunt enim Decani quidam, ut Aureliacensis, qui in denuntiationibus dispensant, eò quia jurisdictione quasi Episcopali fruuntur.

R. ad 3. Potest Episcopus cautè quidem & sobriè, nusquam autem in Matrimonio Minorum, qui sine parentum aut tutorum assensu contrahere intenderent, à tribus etiam Bannis dispensare. Et id pluries per annos viginti quinque à Card. Noallio factum est.

R. ad 4. Non potest Episcopus nisi cum Diocesano suo dispensare: unde si Sponsi diversæ sint Diocesis, & dispensationem Banni gemini obtinere velint, quisque ad Ordinarium suum recurrere tenebitur. Et verò nihil jurisdictionis habet Carnotensis Episcopus in Diocesanum Archiepiscopi Parisiensis, & vicissim.

R. ad 5. Cum Sanche: *Letaliter delinquit Episcopus, absque legitima causa dispensans, quia materia est gravis*. Sane dispensatio sine causa non tam dispensatio est, quam tenneraria legum violatio. Causæ verò dispensandi sunt utilitas, necessitas & prærogativa personæ.

Ratione utilitatis dispensari potest, 1mo. cum iis qui gravi & injusto ex denuntiationibus pudore suffunderentur ob mali-

am ætatis, conditionis aut fortunæ discrepantiarum; 2do. Cum moraliter, non autem remotè solùm timere est, nè spontorum alter, vel ex innatâ levitate retiliat, vel avertatur à Matrimonio Christianè aut civiliter utilis; putà spontus ab ea duccendâ quam infamavit; aut quam sibi pater sapiens, cujus mors imminet, solenter elegit. 3tio. Cum grave imminer periculum seu peccati inter nupturientes, seu dilidiorum inter familias. 4to. Cum urget tempus iuneris, seu sponsi, seu parentis proximi, patris præteritum, quod & penè necessarium sit, & dilferri nequeat. Uno verbo quoties impendit periculum scandalì, vel gravis damni in bonis fortunæ, corporis, famæ, ut animæ.

Ratione necessitatis dispensatur, tum in plerisque ex casibus modò adductis, qui sæpè veram necessitatem inducunt; tum & 1mo. Cum alioquin vitari non potest scandalum, ut si Partes in Matrimonium iungendæ, quia pridem in concubinato vivunt, pro conjugatis toto in loco habeantur; aut si occultum inter eos qui olim palàm contraxère, detegatur impedimentum dirimens; 2do. Cum impossibilis est Bannorum denuntiatio, putà quia populus grassante peste non confluit. 3tio. Cum Partes pœnis concubinatorum à Iudice afficiendæ sunt, nisi se legitimo Matrimonio conjunctas esse probent. 4to. Cum Matrimonium crimini finem imponet; ut si vereri sit nè duo qui in concubinato vivunt, peccare pergant, dum fient denuntiationes; aut si meretrix, modò hic & nunc ducatur, à lupanari recedere consentiat. At redit, quæ me jam pridem torquet difficultas, quo pacto ad Sacramentum idonei sint, qui crimen anhelant, vixque, si tamen utcumque, scelus odibile incipiant? 5to. Cum in articulo mortis constitutus vult ducere concubinam, ut prolem ex ea susceptam legitimet. Verùm Matrimonia inter concubinos contracta in extremis, id est, quod cautè notand. imminente nece ex verbo, quamvis in conscientia valeant, si contrahens sit animo sanus, nullos tamen in Gallia pariunt effectus civiles; (licèt quandoque moveant Iudices ad assignandam proli pensionem) Ità Statutum à Ludovico Magno anno 1697.

Ratione conditionis dispensatur cum Principibus, ut patet tum ex consuetudine; tum quia horum impedimenta, cum subsunt, à nemine ignorantur.

Duo hic addenda, 1mo. Cuius esse ut Episcopus interdictis tripudiis Matrimonium per Quadragesimam iniri peratitatur iurâ de causâ, quàm ut ab omnibus Bannis dispenseret. 2do. Nec dispensandum esse seu cum iis qui ab omni impedimento liberi sciuntur: quia si semel ob hanc causam dispensat Episcopus

pus cum uno, vix erit qui sese in casu dispensationis esse non contendat; seu cum vagis, 1mo. quia saepe fit, ut qui omnibus ignoti esse credebantur, ab aliquo seu loci incolâ, seu per locum fortuito transeunte cognoscantur. 2do. Quia dum denuntiantur Banna, quod vulgò diebus 15. indiger, fieri potest ut aliquid per literas de eorum statu comperiat Episcopus.

Quæres 1310. Quæ sint poenæ omittentium denuntiationes. citra dispensationem. R. Præter culpæ & poenæ æternæ reatum, assignari plures. 1mo. Enim Parochus, aut alius Sacerdos, clandestinis huiusmodi conjugis assistens, per triennium ab officio suspendi debet, & gravius puniri, si culpæ qualitas postulaverit. Ità ex Concilio Lateran. Trid. Sess. 24. de reform. Matrim. C. 5. 2do. proles illegitima censetur, si foris parentes ejus, impedimento sibi ignoto ligabantur, 3tio. omnis jam hisce contrahentibus admittitur spes obtinendæ dispensationis.

Ex dictis inferes indignum esse, quòd nonnulli contra tot Ecclesiæ & Regum Sanctiones, adeò faciles sint in remittendis proclamationibus, ut earum lex pauperibus tantum præscripta videatur: imò quod dicere puder, sola utcumque nummi carentia ad observationem Legis constringat. Unde, vulgò non accedunt ut supplices dispensationem petant, sed ut emptores, & dicunt audacter se velle Banna redimere, ac indignabundi recedunt, nisi obtinuerint, quod vident ditioribus vix unquam denegari. Sanè Parochorum est his abusibus pro virili occurrere, utpotè qui sint Legum vindices, & subditis exponere quibus de causis denuntiationes illas Matrimoniis tam seridè præmitti mandaverit Ecclesiâ; quàm periculosum sit in ipsâ Sacramenti susceptione Legem tantà firmatam auctoritate infringere; neque ipsos per dispensationem, si legitimâ causâ destituta sit, excusari.

Quæres 1410. An Matrimonia secreta, seu conscientia, valeant, & licita sint. R. Matrimonia secreta, seu quæ sine contractu, plerumque & Bannorum denuntiationibus, nisi inter dentes obmurmurantis, sed tamen coram Parocho & testibus in facie Ecclesiæ celebrantur; valere quoad fœdus; quia nihil eis deest, seu ex parte materiæ, formæ & Ministri, seu ex parte contrahentium, quos ab omni impedimento liberos esse supponimus: Verùm si per totam conjugum vitam celerent, esse graviter illicita: 1mo. quia ut ait Ludovicus XIII. in Edicto anno 1619. art. 5. plus concubinatum sapiunt, quàm veri nominis Matrimonia: 2do. quia gravibus obnoxia sunt scandalis; cum turpe sit, ut conjugaliter vivere conspiciantur, qui nupalàm habentur pro conjugibus: 3tio. quia ex iis incerta fit proles

prolis conditio; si enim vel unum *Registri* folium lacerari contingat, necessum est ut filii pro spuris habeantur: Unde sequitur, Matrimonia hæc à Confessario, vel Parocho, nunquam toleranda esse, nisi id causæ exigant gravissimæ; quarum examen non ad ipsos contrahentes, sed ad viros graves (præcipuè Episcopum, sine cujus nutu in hisce materiis nè uno quidem passu procedendum) referri debet.

Quæres 1510. An peccent qui ficta contra Matrimonium impedimenta proponunt. R. Eos graviter peccare contra iustitiam. Unde de omni quod hinc suboritur damno tenentur ante Iudicii sententiam.

§. III. *De consensu Parentum.*

Docent Calviniani Matrimonia filiorum sine paterno consensu omnimodis irrita esse. Sit contra.

CONCLUSIO. Matrimonia filiorum sine parentum assensu sunt valida de Jure tam naturali quam divino. Sunt tamen utroque graviter prohibita, nisi causa legitima excuset.

Prob. 1. pars. Quia spectato solo naturæ Jure, tria tantum ad Matrimonii substantiam requiruntur, mutui videlicet Partium consensus, ejusdem manifestatio exterior, & reciproca corporum traditio. Atqui secluso etiam parentum consensu tria hæc in filiis verè & absolute subsistunt. Ergo sicut filius nescio vel invito patre, cui unicus est, validè dat nomen militiæ, seu sacræ, seu profanæ; sic & in præsentī.

Prob. 2. pars. Jus divinum in veteri & novo Testamento continetur. Atqui utrumque conjugiorum valorem à solâ filiorum voluntate repetit. Unde Moyses, Num. ult. *Nubant quibus volunt, tantum ut suæ Tribus hominibus; & indistinctè Apostolus, I. Corinth. 7. Cui vult nubat, tantum in Domino.* Huc facit exemplum junioris Tobix, qui Saram duxit insciis parentibus.

Prob. 3. pars. 1mo. Ex Scripturis, quæ filiorum Matrimonia parentibus committunt; puta Jerem. 19. ubi: *Date filiis vestris uxores; & filias vestras date viris.* I. Cor. 7. *Qui Matrimonio jungit virginem suam, benè facit, & qui non jungit, melius facit.* 2do. Ex Patribus, Tertul. Lib. ad Uxorem *Nec in terris filii sine consensu patrum rectè & jure nubunt.* 3tio. Quia si quando exigit reverentia, ut filii voluntati paternæ cedant, utique in re unde pendet familiarum pax, Regnorum optima constitutio, felix in præsentī & in altera vitæ conjugiorum exitus. Atqui è Matrimoniis benè institutis hæc omnia dependent; contra verò quæ invitis parentibus fiunt, longam pœnitudinis segetem habere solent. Unde ex Trid. Sess.

Sess. 24. de reform. Matrim. cap. 1. *Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est atque prohibuit.*

Par. 4. Elucescet ex infrà dicendis.

Obj. 1mo. contra 1. part. Deus Matrimonii author & conciliator esse debet, secundum id. *Quod Deus conjunxit, &c.* Atqui Deus, qui filios parentibus *per omnia* obsequi vult, Matrimonii iidem infans vel infans facti author esse non potest. R. dist. Deus esse non potest author Matrimonii, quantum ad accidentales ejus circumstantias, cum resistunt parentes, C. Non potest esse author quoad substantiam, N. Sicut enim Deus est author Baptismi, quem quis ob sordidum lucrum recipit; nec tamen est author fœdæ illius intentionis: sic Deus est author Matrimonii in quo servantur omnia quoad substantiam à Deo instituta, licet non sit author inobedientiæ, quæ in filio rebeli Matrimonium illud vitiat. Neque quia jubet Deus filios *per omnia* parentibus, justè præcipientibus scilicet, obsequi, ideo irritat quæcumque contra obsequium illud efficiuntur. Alioqui filius quem, quia necdum bene dispositum, arceret pater à Baptismo, validè non tingeretur; quod nè ipse quidem Kemnitiuß admiserit.

Obj. 2do. cont. 2. part. Potest pater irritare votum filix suæ, Deuter. 22. ergo à fortiori conjugium ejus irritare. R. 1mo. Non potest pater irritare votum filix, nisi in *etate puellari* factum. 2do. faciliùs relaxatur promissio Deo facta, quàm homini: ut enim remittatur prior, sufficit autoritas eorum quos Deus in hac parte Judices constituit: ut autem remittatur posterior, requiritur consensus illius, qui jure suo defraudatur.

Obj. 3. Conjugia hæc in primavâ Ecclesiâ fuerunt irrita. Ergo & nunc esse debent. R. dist. Fuere irrita jure divino vel naturali, N. jure civili & Ecclesiastico, transeat. Id enim licet à gravibus viris admissum, à gravibus negatur Theologis & Jurisperitis quos inter Cujas, Gothofredus, &c. Aliunde potest Ecclesia inducram legitimis de causis disciplinam, legitimis de causis rescindere; uti fecit, cum usum calicis negavit secularibus. Hinc Tridentinum cit. Sess. 24. Can. 1. eos *anathemate damnat, qui falsò affirmant Matrimonia à filiis familias sine parentum consensu contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: licet sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata fuerit.*

CAPUT QUARTUM.

De Causâ efficiente Matrimonii.

IN isto Capite videndum 1mo. an & quis ad Matrimonium requiratur consensus: 2do. an is independenter ab operâ Sacerdotali sufficiat in novâ Lege: 2do. quæ sit conjugii materia & forma.

§. I. *De Consensu ad Matrimonium requisito.*

CONCLUSIO I. Ad Matrimonii valorem necessarius est absolute Partium consensus.

Prob. Matrimonium spectari potest, vel ut contractus, vel ut Sacramentum. Atqui consensum exigit: 1mo. ut est contractus; cum in eo mutua fiat corporum traditio, quæ sine tradentis consensu perfici non potest. 2do. Ut est Sacramentum, quia in Matrimonio Sacramentum nihil est aliud quàm contractus ipse ad Sacramenti dignitatem evectus. Ergo si contractus consensum requirit absolute, requirit & Sacramentum.

Obj. tria, 1mo. Quodd ex Florentino consensus sit regulariter Matrimonii causa efficiens; ergo non semper. 2do. Quodd ex Cap. fin. *De condit. apposit.* valet Matrimonium sub conditione impossibili initum; & tunc tamen deest consensus; cum is pendeat à conditione quæ apponitur; 3tio. quodd potest quis invitus cogi ad Episcopatum & tamen Episcopatus quoddam est species Matrimonii.

R. ad 1. neg. consequ. Vox enim *regulariter* afficit id quod proxime sequitur, *per verba de præsentì expressus*, & indicat consensum aliquando per nuptus posse exhiberi.

R. ad 2. Ideo validum Judicari Matrimonium istud, quia judicat Ecclesia, conditionem merè nugatoriam, à contrahentibus, verè & ex animo appositam non fuisse. Si tamen hæc præsumptio falsa foret, non staret Matrimonium.

R. ad 3. dist. Potest quis invitus cogi ad Episcopatum, id est per præceptum Ecclesiæ compelli, ut ex nolente suscipere Episcopatum, fiat volens, C. id est, effici Episcopus sine ullo suo consensu, N. Sic potest quis per censuras compelli ut eam ducere velit, quâ sub spe Matrim. abusus est; at nunquam in eo consensum, si deest, supplebit Ecclesia.

Quæres 1mo. An ad Matrimoniale contractum requiratur

tur, ut simul existat Partis utriusque consensus. R. Non requiritur ut utriusque consensus simul physice existat. Unde ex dictis supra valet Matrimonium per Procuratorem; licet cum contrahitur, mandans dormiat. Sufficit ergo ut cum unus consensus ponitur, consensus ab alio antea praestitus, virtualiter perseveret. Sic autem perseverat, donec explicitè vel implicitè revocetur. Unde non perseverat, imo, si qui in unam consenserat, cum alià contrahere velit; 2do. Cui praeteriit tempus nuptiis praefixum; quod tamen ex dictis morali sensu intelligendum est; 3tio. Cum etsi nullum sit praefixum tempus, Pars altera aded in morà est, ut nemo prudens tandiu expectare velle censeatur.

Quæres 2do. An si conjux uterque ex metu, vel cum aliò impedimento dirimente consenserit, sufficiat ut uterque deinceps solo animo consentiat. R. negat. Quia tunc perinde est ac si Matrimonium penitus non esset contractum, ut quando cadit super materiam ineptam. Atqui in hoc casu denuò utrinque renovandus est consensus. Nec enim perseverare existentiam supponat. Ità Sylvius, qui subjungit, Matrimonium post obrentam impedimenti dispensationem non convalescere, nisi ignorantia significetur priorem contractum fuisse invalidum, sicque ei detur libertas de novo contrahendi. Tunc autem ut conjugum dignitatem sacramenti obtineat, satagendum est, ut contrahentes coram Parocho, vel Confessore per Episcopum ad id deputato, consensum renovent. Imò necessum erit coram Parocho & testibus denuò contrahere, si impedimentum publicum sit, vel deinceps verisimiliter manifestandum.

Quæres 3tio. An cum errore facti & scientia Juris possit subsistere consensus, ad Matrimonium sufficiens; puta an validè consentiat Titius, ducendo Mœviam, quam ex errore credit sibi in gradu prohibito affinem esse. R. Multò probabilius negat. Ratio est, quia nemo sincerè velle potest id quod firmiter credit esse sibi impossibile; cum intentio nunquam sequi possit in voluntate, nisi secundum id quod praecessit in intellectu. Ergo sicut qui malè persuasus est opinionem hanc esse falsam, non potest eam sequi; sic & qui falsè licet, persuasus est uxorem suam in vivis esse, non potest in sensu composito hujus judicii aliam ducere. Quia tamen contraria Sanchezii opinio non aded invictè confutatur, ut nihil super sit dubii, curandum semper Confessariis qui hoc casus reperiunt, ut Partes ad novum consensum adducant, nec jam ab initio plenam ad alia vota transeundi libertatem annundent.

Quæres 4to. Ad quid teneatur qui fidei solum consensit.

R. imo.

R. 1mo. Nunc nihil licitum esse eorum quæ solis conjugibus permixta sunt, ut qui verè conjux non sit. 2do. Eum, nisi graves obsint circumstantiæ, puta metus iniquè incussus, &c. teneri de novo interiùs contrahere, cum factam comparti injuriam aliter rescire non possit; nisi hæc circumspiciendæ interrogata consentiat in coelibatu vivere usque ad mortem putatitui sui conjugis. Is tamen ad alias nuptias, cum priores in Ecclesiæ foro pro validis habeantur, convolare nequit.

Quæres 5to. An Pars una teneatur credere alteri se fidè consentisse asserenti, & à debito petendo abstinere.

R. negat. Cum Innocentio III. Cap. 10. *De probat.* quia verisimilius est quòd tunc mentatur, quàm quòd id commiserit in actu principali. Unde ei nequidem juranti credendum, nisi id speciales circumstantiæ exigant; ut si puella metum sibi incussum probeat.

Quæres 6to. An consensus debeat esse exterior. R. affirm. Consensus enim unius conjugis ab alio debet acceptari. Atqui acceptari non potest, nisi per exteriora signa cognoscatur.

Quæres 7mo. An consensus necessariò verbis aperiri debeat. R. negat. Muti enim nuptiarum capaces sunt, ut patet tum ex praxi, tum ex Cap. 25. *De Sponsib.* & ii tamen nonnisi in signis loquuntur. Cavendum tamen, ne qui verbis possunt, signis contrahant; tum quia à trito Ecclesiæ usu non est sine causa recedendum; tum quia contra nutus, velut utcumquè ambiguos, non autem contra verba diserta reclamari potest; tum quia non desunt qui existiment lethaliter peccari ab iis, qui sine gravi causa nutus adhibent pro verbis; minores verò culpam hic admittunt venialem. Erit tamen taciturnitas puellæ sufficiens consensus signum, si taceat coram patre & matre repromittentibus viro pro ipsâ; quia silentium non contradicentis, quando contradicendum esset, signum est consensus; nisi ex aliis circumstantiis colligeretur tacere, quia dissentit, & non audet ob metum patris contradicere.

Quæres 8vo. An consensus debeat esse liber, adeoque immunis ab errore & vi quæ voluntarium perimunt. R. De his à nobis dictum iri inter impedimenta.

Quæres 9no. An valeat Matrimonium sub conditione iniri. R. 1mo. Matrimonium contractum sub conditione honestâ vel indifferenti de futuro contingente, valet quidem, sed non absolutè, donec impleatur conditio. Idem contractum sub conditione impossibili, jam nunc regulariter validum est: contractum verò sub conditione turpi valet, si conditio bonis Matrimonii non repugnet; si autem repugnet, invalidum est.

Prob. 1. pars: Quia ea est generalem naturam conditioni, *Moral. Tom. IV.* O ut

ut contractus sub ea initi valorem usque ad conditionis eventum suspendat, ut habetur L. *Si stipulatus ff. De verb. obl.*

Quod tamen certus quidam ei Matrimonio valor insit, patet quia eò sic celebratò, nulla Pars usque ad eventum conditionis alià invità resilire potest. Si verò partes ante eventum conditionis vel revocent consensum, vel altera alteri nubat; corrumpit illicò Matrimonium. Id tamen licitè facere non possunt, nisi iustà de causà. Quæ autem causæ sufficiunt ad resiliendum à Sponsalibus, eæ ad hujusmodi conjugiorum dissolutionem sufficiunt.

Prob. 2. pars: Ex C. final. *De conditionib.* ubi sic Gregorius IX. *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur; puta si alter dicat alteri: contraho tecum, si generationem prolis evites; vel, donec inveniam aliam honore vel facultatibus digniorem; aut si pro quaestu adultorandam te trahas, Matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu: licet alia conditiones appositæ in Matrimonio si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter favorem ejus pro non adjectis haberi.* Ubi propter favorem Matrimonii conditio impossibilis rejicitur; quia qui sub ea contrahunt, præsumuntur jocari potius, & absolutè contrahere velle, quàm invalidè, & cum gravi peccato. Si tamen ex circumstantiis appareret conditionem impossibilem vel turpem seriò adjectam fuisse, nullum utique foret Matrimonium, quia nulla fuisset ejus contrahendi intentio. Et idèd dixi Matrimonia hæc valere regulariter, id est quando non constat de oppositâ Partium voluntate. Hic enim est quidem præsumptio juris, sed non de jure, quæque idèd probationem admittit in contrarium.

Prob. 3. pars: Tum ex cit. Gregorii IX. Textu; tum quia conditio turpis Matrimonio adjecta, ut *Contraho tecum, si Petrum occidas*, incitat ad peccandum. Ergo habenda est pro impossibili: id enim solum possumus quod Jure possumus. Atqui conditio impossibilis à Matrimonio rejicitur, seu habetur pro non adjectâ; ergo & turpis, nisi ut mox dixi, ex circumstantiis constet conditionem hac seriò adjectam fuisse animo Matrimonii usque ad conditionis eventum suspendendi. Cur conditio turpis in Sponsalibus pro adjectâ habeatur, eaque idcirco irritet, licet non irritet Matrimonium, dixi Cap. præced.

Quarta pars. Videlicet quòd propter conditiones, contra substantiam conjugii insertas matrimonialis contractus caret effectu, pater ex eod. C. fin. *De condit. appof.*

Hinc invalidè contrahit qui dicit: *Duco te si prolis generationem evites*, positivè scilicet per poculum sterilitatis, per seminis effusionem, &c. Vel *Nubo tibi, donec aliam digniorem invenero:*

inyenero: Vel si pro quæstu adulterandam te tradas, &c. Nimirum verò Matrimonii substantiam impedit conditio, uxorem aliam, si quæ dignior occurrat, relicta priore, ducendi; quia idem est ac si dicatur: *Contraho tecum, si nolis mecum in perpetuum contrahere.* Conditio autem quod mulier se tradat adulterandam ex pacto; vel conceptionem positivè evitet; conjugii proprietates evertit: quia Matrimonii proprietas est, quod neutra Pars fidem violare cogatur, aut prolis generationem absolutè evitet.

Obj. Intentio vitandæ prolis, vel adulterii, nihil aliud est quàm negatio actûs quem Matrimonium exigit; vel positio actûs cui Matrimonium resistit. Atqui neutro Matrimonium subvertitur. R. dist. min. Matrimonium neutro subvertitur, cum neutrum in pactum deducitur; C. Cum utrumque vi contractûs Matrimonialis exigitur, N. Sicut ergo intentio violandæ castitatis, Religiosam professionem non perimit, quam tamen perimit stipulatio cum Superioribus facta, nè proficiens ad castitatem obligetur; sic non rescindit Matrimonium intentio adulterandi, rescindit verò, si à conjugibus deducatur ut pactum.

R. 2do. Peccant letaliter, tum ii qui sub conditione etiam honesta de futuro contingenti contrahunt; tum qui eorum conjugis intersunt Parochi & Testes. Ratio est quia mortaliter peccat qui Sacramenta sub conditione de futuro consicit, aut consciendis cooperatur, absque necessitate. Atqui vix unquam subesse potest iusta necessitas Matrimonium conditionatè celebrandi; cum tuo potiori effectu careat ante conditionis eventum, & ante eum rescindi possit. Et verò Matrimonium sub conditione initum mille anxietatibus subjacet. Ergo cum ista, quantum potest, avertenda sint à Sacramentis, debent & à Matrimonio averti.

Quæres 1mo. An & quomodò renovari debeat nuptialis consensus. Not. Matrimonium potest contrahi, 1mo. sine consensu alterius vel utriusque contrahentis, ut si unus vel uterque fictè tantùm, aut ex gravi metu consentiat. 2do. Cum consensu vero, sed invalidè præstito, seu propter absentiam Parochi, seu propter impedimentum dirimens, publicum vel occultum. 3tio. Cum consensu ex eventu conditionis suspensio. Jam

R. 1mo. Quando Matrimonium ex defectu veri in utraque Parte consensus invalidum fuit, debet utraque novum consensum præbere, & quidem exterius; idque si fieri potest, coram legitimo Sacerdote.

Prob. 1. pars. Quia renovari non potest Matrimonium,

quā renovetur conditio eidem essentialis. Atqui consensus, &c.

Prob. 2. pars. Quia prioris consensus expressio neuitquam vera erat, cum mera foret fidei consensus expressio. Ergo sicut novo consensu, sic & novo ejus signo opus est.

Prob. 3. pars. Quia enixè curandum est ut Matrimonium dignitatem & gratiam Sacramenti obtineat. Atqui id certò fieri non potest, nisi consensus coram legitimo Sacerdote renovetur. Quod si deesset Sacerdos, vel ab omni coitu abstinendum esset, vel renovato utrinque consensu hærendum intra fines contractus civilis.

R. 2do. Probabile quidem est Matrimonium ex unius dumtaxat consensu invalidum, ex hujus solius consensu deinceps præstito convalescere, modò alter consensum suum non revocaverit: Contraria tamen opinio, quantum fieri potest, practice est tenenda.

Prob. 1. pars. quam tenent SS. Thomas, & Bonaventura. Ad Matrimonium sufficit duorum in idem consensus. Atqui is in præiens occurrit: cum ex hypothesi perseveret consensus prioris (qui compartem habet pro conjuge, & ab ea quā tali debitum petit) & huic accedat consensus posterioris. Ergo.

Prob. 2. pars. Quam alii ut tuiorem practice teneri suadent, nisi scandalum vel grave incommodum timeatur; alii verò necessariam judicant. Prob. Inquam, quia in re Matrimoniali ea, nisi grave quid obstat, tenenda est opinio, quæ sola valori Sacramenti certò consulit. Atqui talis est secunda opinio, de qua nunc.

R. 3to. Cum Matrimonium ex defectu præsentie Testium & Parochi nullum fuit, necessum est, ut coram iis iteretur. Prob. Quia Matrimonium istud solemnitate essentiali caret, quæ proinde suppleri debet; nisi secunda vice contrahatur in loco ubi receptum non sit Tridentini clandestina conjugia irritantis Decretum. Et tunc etiam nitendum, ut coram legitimo Sacerdote contrahatur; nè Matrimonium à Sacramenti ratione excidat.

R. 4to. Si Matrimonium fuerit nullum propter impedimentum dirimens, ante omnia curandum ut Pars nullitatis conscientia nec debitum exigat, nec reddat exigenti; alioqui scienter fornicatura. Ut autem convalescat Matrimonium illud, imò. obtinenda est dispensatio, nisi impedimentum per se cessaverit, ut defectus ætatis. 2do. Uterque conjux novum exterius consensum præstare debet: Unde Matrimonii nullitas compari, quàm cautè fieri poterit, detegenda est.

Prob. Hæc postrema pars, quæ sola difficultatem facit. Tunc utraque Pars novum consensum præstare debet, ceterum consensus

consensus prior de se omnino fuit invalidus: Quod enim de se prout invalidum est, nullum sortiri potest effectum. Atqui quoties Matrimonium cum impedimento dirimenti contractum est, consensus eidem datus de se omnino invalidus fuit; utporè qui fuerit inter personas relativè ad se inhabiles.

Atqui hinc Pars nullitatis inscia de eadem admoneri debet. Alioqui non ponit propriè consensum novum, sed priorem invalidum ex errore renovat: Porro consensus invalidi renovatio Matrimonium invalidum non confirmat. Unde constans hæc S. Pœnitentiariæ Clausula: *Ut, dicto conjuge de nullitate prioris consensu certiorato dispenses.* Sed de his infra ubi de impedim. affinitatis. Hic solum reperam, Confessario qui animadverteret Partes cum impedimento dirimente, quod invincibiliter ignorant, contraxisse, sedulò cavendum nè de ipso eas prius admoneat, quàm perspexerit, an & quale ex monito suo incommodum subsequi possit. Unde ei pensandum istud Innocentii III. C. 6. *De consanguin. &c. Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta; cum ex separatione grave videas scandalum imminere.*

R. 5to. Matrimonium ex impedimento dirimente invalidum, publicè post dispensationem iterari debet, cum nullitas ejus notoria est, vel verisimiliter manifestanda. Unde novus tunc coram Testibus & Parochio consensus prastari debet. Ideò enim Tridentinum Matrimonia publicè contrahi voluit, ut de iis tam Ecclesiæ quàm imperio constaret; sicque gravia, quæ ex clandestinis nuptiis scaturiebant incommoda, præsertim adulterium, vitarentur. Atqui non constaret publicè, & ad hunc effectum, de Matrimonio clandestinè tantum & sine testibus renovato. Unde conjux alter, probato deinceps impedimento, non posset à novo Matrimonio cõdèrceri; quia constaret de prioris Matrimonii nullitate, non autem de convallidatione ipsius.

Tunc porro novis Bannorum denuntiationibus opus erit; nisi paulò antea factæ sint pro priori conjugio, vel conjugii nullitas necdum eruperit. In hoc enim postremo casu, nè totù aperiator Parochia, quod ea plerumque citra scandalum rescire non possit; longè satius est ut obtemperet ab Episcopo Bannorum dispensatione, in renovandi Matrimonii testes assumantur ii, vel eorum præcipui qui impedimentum cognoscunt.

R. 6to. Matrimonium occultè tantum renovari debet, quando cum impedimento nunc & in futurum occulto celebratum est. Ratio est 1mo. Quia ita declaravit Pius V. ad preces totius Pœnitentiariæ. 2do. Quia Lex Trid. quæ clandestinæ nuptiæ prohibentur, non se extendit ad hunc casum. Cum enim

Matrimonium prius, licet à parte rei nullum, nihilominus in Ecclesiâ foro validum sit, non est vereri, nè sponсорum alter aliud conjugium, quod polygamiaе poenas subiret, attentare ausit. Utrique praxis contraria patentem scandalis aliisque incommodis aditum refereret.

R. 7mo. Cùm Matrimonium conditionatè in Ecclesiâ coram Parocho & Testibus contractum est, non videtur necesse ut coram iisdem post conditionis eventum renovetur consensus. Id tamen practicè servandum, nè fortè Matrimonium sacramentali dignitate priveretur.

Prob. 1. pars. Quia ex dictis cap. 3. probabilius est Matrimonium, ut & alios contractus conditionatè initos, statim ut impleta est conditio, absque novo Partium consensu perfici.

Prob. 2. pars Quia cùm de Sacramento agitur, pars tutior tenenda est, cùm & facillime potest teneri, & pars opposita non est omninò improbabilis. Atqui 1mo. tutius est, ut purificatâ conditione renovetur consensus coram Parocho; cùm & id in Matrimoniis per Procuratorem contractis, quæ tamen minùs dubii habent, fiat; & incertum sit an benedictio Sacerdotalis hoc anno data moraliter uniatur consensui post biennium, vel eo plus, absolutè dato. 2do. Et ea pars facile teneri potest, ut per se patet; 3tio Denum non omni caret probabilitate opinio, quæ novum adimpleta conditione requirit assensum; præsertim si in Matrimonio non spectetur ratio sola contractûs, sed & ratio Sacramenti; quæ unionem verborum Sacerdotis cum Partium consensu, si minùs physicam, ac certè moralem requirit.

§. II. De Ministro Matrimonii, &c.

Quæritur an contrahentes, annon Sacerdos sit huiusce Sacramenti Minister. Sit -

CONCLUSIO. Probabilius est Sacerdotem esse Sacramenti Matrimonii Ministrum.

Prob. Ille est Sacramenti Matrimonii Minister, qui solus est Minister benedictionis, ad conferendam hujus Sacramenti gratiam essentialiter requisita. Atqui Sacerdos; 1mo. est Minister benedictionis, quæ spondis impertienda est, ut patet 1mo. ex Terrul. Lib. 2. ad Uxorem, ubi Fidelium Matrimonia Ecclesia conciliat, seu jungit, & obsignat Benedictione. 2do. Ex S. Ambrosio, Epist. 19. ubi sic: Cùm ipsum conjugium velamine Sacerdotali & benedictione sanctificari oporteat, &c. 3tio. Ex Concilio Carthag. IV. cujus verba superius retuli cum aliorum PP. Textibus. 4to. Benedictio hac non est ritus accidentalis,

accidentalis, sed essentiale aliquid, & conjugalit gratiæ productivum. 1mo. enim ritus gravis & constanter in Ecclesia observatus, non debet facile præsumi accidentalit, præsertim in materia sacramentaria. Atqui benedictio conjugum & ritus est gravis, & in Ecclesia semper observatus, secundum id Can. 2. xxx. q. 5. *Nullus Fidelis occultè nuptias faciat, sed benedictione accepta à Sacerdote, publicè nubat in Domino.* 2do. Benedictio, vi ejus Ecclesia Matrimonium conciliat; & quâ conjugium sanctificari oportet; benedictio pro cujus reverentiâ sponsi ad certum tempus in virginitate permanere debent, & quæ finè sacrilegio nullâ transgressionem violari potest; benedictio quæ aliis Sacramentis annumeratur, & quâ seclusâ conjugum humana tantum inter officia recensetur, seu est contractus purè civilis, hæc, inquam, benedictio nullos ritus accidentarii, omnes verò ritus essentialit characteres habet. Atqui ex dictis cap.

2. &c.

Prob. 2do. Pluribus è Conciliis, quæ antiquorum Ecclesiæ Doctorum mentem melius assecuta fuere, quàm privati, quicumque ii sint, Theologi. Conc. Colonienst, anno 536. Part. 7. C. 40. Quod, inquit, Sacramentum Matrimonii, si quis, sicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali precatione confert donum Spiritus, quo vir diligat uxorem amore casto, &c. Atqui præcatio, quâ confertur gratia, non est ritus merè accidentalit, sed ipsa Sacramenti forma, secundum id Augustini: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Unde in Enchiridio, quod ejusd. Concilii jussu editum est, palàm dicitur *Sacerdotes legitimos hujus Sacramenti Ministros esse.*

Concilium Trident. Sess. 24. cap. 1. *Parochus, inquit, vir & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo, in nomine Patris, &c. Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum.* Ex his sic: Sacerdos per verba hæc in dubio procul facit quod se facere testatur. Atqui testatur se virum & mulierem conjungere in Matrimonium, utique prout est Sacramentum, cum de eo qua tali, non autem quatenus contractu, qui solâ Partium voluntate perfici potest, sermo sit in Concilio.

Concil. Cameracenst anno 1567. C. 1 de Matrimonio Cum confet, ait, in Matrimonio habendam esse rationem Sacramenti & gratiæ, quam in illo consequuntur Fideles admonendos esse duximus Parochos hujus Ministros, &c. ubi not. Patres penè omnes hujus Synodi Concilio Trident. interfuisse, atque aded ex ejusd. mente locutos esse. Jam verò ab iis Ministrum nudè & simpliciter dici Sacerdotem, est ritus meri, nullatenus autem Sacramenti ipsius Minister sit, nemo facile intelliget.

Prob. 3tio. Rationibus Theologicis I. Doctrina antiquior recentiori est anteposenda. Atqui recentior est doctrina, quæ contrahentes facit Matrimonii Ministros; cum nè unus quidem prioribus decem seculis id admiserit: contra verò quorquor de Sacramento Matrimonii disseruere, simul de benedictione Sacerdotali, ut ad ipsum necessariâ, locuti sint.

II. Ex Decreto Eugenii IV. Sacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, verbis tanquam formâ & intentione Ministris. Atqui in opinione adversâ Sacramenta non constabunt necessariò verbis tanquam forma: Signa enim & nutus non sunt verba. Atqui valet Matrimonium per solos nutus in mutis. Ergo falsum erit Sacramenta non minùs verbis constare quàm rebus.

III. Forma Sacramenti, utpotè à Christo instituta, est essentialiter opus Religionis. Atqui non ita est in opinione contrariâ. In hac enim non solum verba, sed facta & nutus sunt forma; unde quia ante Tridentinum sponsalia per copulam animo maritali factam transibant in Matrimonium, copula hæc erat Matrimonii forma. Atqui, ut piè Sylvius, nullam habet speciem veri, Christum pro Sacramenti formâ id instituisse, quod non potest absque gravi peccato fieri, qualis erat copula hæc quæ & à solâ libidine erat, & grave peccatum, utpotè pertinens ad clandestinum Matrimonium, ab Ecclesia semper improbatum.

Obj. 1mo. Ea sententia omninò tenenda est, quam per annos 400. tenuère omnes Theologi. Atqui ante Canum, Theologi omnes, uno dempro Guillelmo Paris. Episcopo, &c. Unde D. Soto de nostra opinione Scribit eam nullum habuisse hætenus assertorem, sed disputatorem: R. dist. maj. Quam tenuère ut caput aliquod magni momenti, quoddamque tenendum esse solidè probaverint, C. Quam tenuère solum ut opinionem tempore suo longè communiorem, N. Cum expenduntur Veterum sententiæ, duo attendenda; 1mo. quem iis gradum in ordine Fidei assignaverint; 2do. quibus illi assertoria sua probationibus munierint. Quæ enim ad meras opiniones pertinent, nec aliunde quàm ex communiore Doctorum sensu probantur, ab Ecclesia sola infallibiliter definiti possunt. Jam verò nec antiqui Scholastici suam de Matrimonii Ministris sententiam aliter exhibent, quàm ut receptam suo tempore opinionem, nec eam vel à Scriptura vel à Traditione probant. Ergo opinio hæc ad inducem revocari potest. Quia, ut ait Bannes, quod uno tempore occultatur, postea per diligentiam & studium advenientium multoties innotescit.

Confirm. 1mo. Quia suos sub ipsa hæc tempora vindicēs habuit

habuit opinio nostra, atque in primis Guillelmum Paris. Episcopum. Iste porro qui summâ cum laude Theologiam docuit, nullos habuit Asseclas 2do. quia multò pluribus Veterum monumentis adstrui potest contritionem perfectam, saltem in certo nec mediocri gradu, olim ad Pœnitentiæ Sacramentum ab iis requisitam fuisse. Atqui non ideo prædictam opinionem reducent Advertarii. 3tio. Quia opiniones verè temerarias non tolerat diu Ecclesia. Atqui nostram eò usque fuffert, ut jam in his saltem partibus longè sit communior, prout & pluribus Conciliis longè est magis consentanea.

Obj. 2do. Ex Eugenio IV. *Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutus consensus, per verba de presenti expressus.* Unde sic: Ille est Minister Matrimonii, qui est ejusdem causa efficiens. Atqui contrahens uterque est Matrimonii causa efficiens: Siquidem ex Eugenio Matrimonium facit qui consentit. Atqui consentire non est Sacerdotis, sed contrahentium, quorum res agitur. R. dist. Causa efficiens Matrimonii est consensus mutus positus ponendis, C. est consensus mutus per se solum, N. Non magis mirum est, Eugenium solam tantum Matrimonialis formæ partem expressisse, cum de Matrimonii Sacramento locutus est; quam mirum sit eundem, cum de Ordine disseruit, solam ejus partem, eamque, juxta multos, tantum accidentalem commemorasse. Atqui tamen Eugenius... Sic enim loquitur: *Ordinis materia est illud per cuius traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem.* Et deinde: *Forma Sacerdotii talis est: Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro vivis & mortuis, ubi alium est silentium de manus impositione, quam tamen ex Adversariis plerique ad Presbyteratus constitutionem requirunt.* Porro si materiam ex toto, vel ex parte essentialem omittere potuit Eugenius, cum de Ordine, quidni & omiserit, cum de Matrimonio locutus est? Dicent forrè omissam ab eo manus impositionem, quia Armenis nota esset. At dicam omissam fuisse nuptiales benedictionem, quia Armenis notissimam. Addam hanc indirectè expressam fuisse ab Eugenio: cum enim generationem designat Sacramenta essentialiter verbis perfici, & statuat Matrimonium sine contrahentium verbis confici posse, necessum est ut ad ejus constitutionem verba Sacerdotis tacitè requirant.

Obj. 3tio. Ex Trident. Sess. 24. C. 1. *Clandestina Matrimonia*, proinde absente Sacerdote facta, *rata & vera* sùere *Matrimonia*, *quandiu Ecclesia ea irrita non fecit.* Atqui Matrimonia rata inter Christianos, non solum valent in ratione contractus, sed & in ratione Sacramenti. Sic enim loquitur Innocentius

nocentius III. C. 7. *De divortijs. Matrimonium inter Fideles verum & ratum existit, quia Sacramentum fidei quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum.* R. 1mo. neg. maj. Quatenus supponit Matrimonia clandestina absque Sacerdotis concursu celebrata esse. Ut enim clandestina forent, satis erat, ante & post Trident. ut sine testibus, præsertim verò insciis parentibus celebrarentur. Atqui poterant à Sacerdote benedici, & tamen celebrari sine testibus, &c. Id autem in usu fuisse, & pluries à Conciliis prohibitum esse, liquet tum ex Arnaldo Pictav. Episcopo, qui in Statutis seculo XIV. editis prohibet sub pœna excommunicationis ipso facto: *nè quis Presbyter secularis, vel Religiosus, talia Matrimonia contrahentibus præsumat benedictionem impendere nuptialem; tum ex Statutis Andegav. anno 1304. ubi hæc: Nos volentes... tales benedictiones clandestinè in quocunque loco præsumpserint celebrare, suspensionis... vinculo innodamus.* Ergo falsum est, Matrimonia clandestina sine concursu Sacerdotis celebrata fuisse.

R. 2do. neg. min. Nam rata quidem erant in ratione contractus Matrimonia sine Presbytero contracta, at non in ratione Sacramenti. Neque contrarium ex Innocentio III. probari potest; cum in Textu ipsius nè unus quidem sit apex, qui eum de aliis quàm legitimis conjugijs locutum esse ostendat.

Obj. 4to. Trident. Can. 11. Sess. 24. sic habet: *Si quis benedictiones & alias ceremonias, quibus Ecclesia in nuptiis utitur, damnaverit, anathema sit.* Ergo benedictio quam Sacerdos nubentibus impendit, mera est ceremonia. R. neg. conseq. Ceremoniæ nomen latissimo sensu accipitur, & pro iis etiam ritibus qui essentielles sunt: unde qui de Missæ ceremoniis disputant, disputant de Consecratione, de Communionem, &c. Nihil ergo fuit cur Tridentin. omnes Matrimonii ritus & ipsam benedictionem communi ceremoniarum nomine non appellaret.

Obj. 5to. Secundæ nuptiæ verum erat Sacramentum. Atqui secundæ nuptiæ olim sine Sacerdotis ministerio celebrabantur; cum eas benedici veter Concilium Neocæs. anno 314. Can. 7. R. dist. Vetat Concilium Neocæs. nè secundis nuptiis impendatur benedictio accidentaria, C. Essentialis, Subd. Et tunc probari non potest nuptias illas vera fuisse Sacramenta, C. Secus, N. Duplex in nuptiis primis datur benedictio: alia quæ essentialis est, & per quam Minister conjuges in Matrimonium jungit; accidentalis alia, quæ profertur post dictum *Libera nos.* Hæc secundò nubentibus non datur, quia habetur velut quædam ad mulieris fecunditatem consecratio, quæ cum semel

semel facta sit, & effectum suum produxisse supponatur, non judicatur esse repetenda. Quod si quandoque vetur aulterior disciplina nè secundæ nuptiæ benedicerentur, negamus eas tunc Sacramenti propriè sumpti rationem habuisse.

Obj. 6to. S. Congregatio Tridentini interpres declaravit verba, *Ego vos conjungo*, non pertinere ad substantiam Matrimonii. R. Declarationes nullas à Cardinalibus condi posse quoad Fidei dogmata, quia hæc sibi Pontifex exponenda reservavit: quæ verò ab iis circa mores dantur, suam alteri opiniononi probabilitatem non adimere, nisi data sint consulto prius Pontifice, prout statuerunt Sixtus V. & Gregorius XIV. Atqui declaratio que statuit Sacerdotem esse vel non esse Sacramenti Ministram, pertinet ad dogma; nimirum ad quæstionem quæ ex verbo Dei scripto vel tradito definiri potest. Ergo. Hinc sententia nostra Romæ etiam publicè defenditur; quod & ipse vidi dum ea in Urbe degerem, & ab aliis ex quò discessi, non semel accepi, ait Serryus. Hinc & Benedictus XIV. L. 7. de Synodo Dioces. C. 18. De hac quæstione, inquit, Ecclesia nihil hæcenus pronuntiavit, sed Theologorum disputationi permittit, &c. Porro in re disputationi Theologorum permittit, id quicquid præeligere potest, quod coram Deo verius ac tutius judicaverit.

Inst. In opinione nostra, qui coram inopinante & silente Parocho contrahunt, civilem quidem ineunt contractum, at Sacramentum non efficiunt; idemque est de iis, qui in locis ubi recepta non est Tridentini disciplina, clam nubunt. Atqui tamen nec hos nec illos urget Ecclesia, ut coram Parocho consensum suum renovent: Ergo eorum Matrimonia, licet sine sacerdotali benedictione contracta, pro veris Sacramentis habent. R. Non desunt, qui Matrimonia clandestinè contracta in locis ubi non viget Tridentinum, coram Parocho renovari curent; eaque via, cum poris est, ut melior tenenda videretur. Quod ad Matrimonia coram duobus Testibus, & Parocho renitente contracta, ea tam rara sunt, tam severè prohibita, ut mirum non sit nihil de iis speciatim esse præscriptum.

Obj. 7mo. Si Sacerdos est Minister Sacramenti Matrimonii, verba Sacerdotis sunt forma, quæ perficitur idem Sacramentum. Falsum conseq. Si enim verba Sacerdotis sunt Matrimonii forma, vel ea quibus Sacerdos audentibus benedicit, vel isthæc aut æquivalentia; *Ego vos in Matrimonium conjungo*. Atqui neutrum dici potest. R. ad 1. neg. min. ad 2. neg. maj. Et dico, nec verba sola, *Ego vos conjungo*, nec benedictionem solam esse formam hujus Sacramenti, sed verba, *Conjugo vos*, vel æquivalentia, ut *Sponso vos*, vel *Matrimonium*

per

per vos contractum ratifico, &c. esse formam unà cum benedictione, quæ gratiam sponsis conferat vel adpreceatur; seu ad id sufficiant solæ voces, *In nomine Patris*, &c. quæ juxta intentionem Ecclesiæ, cum de Matrimonio agitur, Deitatis totius operi implorent; seu his verbis alia, quæ gratiam expressius significant, & iavocent, adjungi necesse sit. Nec enim arguendus sit, qui Matrimonii formam ad ultimam apicem non indicet, cum id in aliis etiam Sacramentis, potissimè autem in Ordine difficillimum sit. Cur autem sola non sufficiant verba, *Conjuncto vos*, vel æquivalentia, ratio est, quod ex dictis benedictionem nuptialem Antiquitas tota commendavit. Ergo huic prorsus insistendum. Ex præmissis sit

CONCLUSIO II. Materia Sacramenti hujus sunt actus contrahentium: forma verò sunt verba, quibus Sacerdos contrahenti hunc nomine Ecclesiæ ratihabendo benedicit.

Prob. 1. pars. Materia Sacramenti in eo benè reponitur, quod cum de se indifferens sit ad esse duntaxat civile, vel ad esse sacramentale, ad istud per formam determinatur. Atqui contrahentium actus, qui de se indifferentes sunt ad permanendum in ratione contractus civilis, per formam, seu per verba Sacerdotis determinantur ad acquirendum esse sacramentale. Hinc ipse S. Thomas, 3. par. q. 84. art. 1. *In illis Sacramentis quæ habent effectum correspondentem humanis actibus, ipsi actus humani sunt locus materiæ, ut accidit in Pœnitentiæ & Matrimonio.*

Prob. 2. pars. In eo reponenda est Matrimonii ut Sacramenti forma, quod Antiquitas tota ut potissimam ejus partem commendavit; cui Traditio gratiam in Christiano Matrimonio collatam tribuit constanter; quod formam Sacramenti hujus esse asseruerunt quædam Concilia, nulla autem negaverunt. Atqui ex dictis Concl. præced. &c.

Prob. 2do. In materia Sacramentali ea tenenda est opinio, quæ tutior est, nisi contraria sit, longè probabilior. Atqui opinio quæ Sacerdotis verba ut essentiali formam requirit, indubie tutior est, cum nulli Sacramentum exponat periculo. Aliunde contraria opinio non est longè multò probabilior: Imò nec æquè probabilis, ut ex dictis videre est. Ergo

An & quis Parochus sit Matrimonii Minister, dicam ubi de Impedimento clandestinitatis. Addam, occasione difficultatis mihi nuper propositæ, Parochum cui commissæ est ab Ordinario extraneos maritandi provincia, non posse officium illud seu Vicario, seu Sacerdoti alii demandare, quia tunc mera delegati vices agit: Delegatus autem in causâ particulari ipse delegare non potest.

CAPUT QUINTUM.

De proprietatibus Matrimonii.

Proprietates Matrimonii duæ recensentur à Catholicis, unitas scilicet & indissolubilitas; his necessitatem adjungere Pleu-
doreformati: contra quos sit.

CONCLUSIO. Matrimonium præceptum est communitati generatim sumptæ, non singulis ejus membris. Inò in Lega novâ, sanctior est vita cœlebs, quam Matrimonii status.

Prob. 1. pars. Si voluit DEUS Mundam ad judicii tempus subsistere, voluit in eo esse hominum seriem, qui alii aliis succedant. Sed ad id opus est Matrimonio. Humana enim species nonnisi per sexuum commixtionem potest conservari. Atqui omnis sexûs commixtio, extra Matrimonium est illicita.

Prob. 2. pars. Quia cùm scopus legis sufficienter obtinetur per præcipuam Communitatis partem, necesse non est, ut singula illius membra legem adimpleant, potissimè verò cùm eam implere singuli non possent sinè gravi Communitatis dispendio. Atqui speciei humanæ conservatio satis habetur per Matrimonium, prout à longè majori hominum parte contrahuntur. Aliunde grave subiret dispendium Communitas, si omnes ad Matrimonium tenerentur: ejus enim plurimi interest, ut quidam è suis vitæ contemplativæ vacent; * hæc verò per Matrimonium maximè impeditur.

Prob. 2do. Si nubendi præcepto tenerentur singuli, peccassent sanctiores quique, ut Josue, Elias, Elizeus, qui teste contra Jovin. Hieronymo, cœlibes permansère. Impium consensens.

Prob. 3. pars. 1mo. Ex Math. 19. *Sunt Eunuchi qui se ipsos castraverunt propter Regnum Cælorum: Qui potest capere, capiat: ubi laudantur qui mercedis æternæ intuitu castitatem servant.* 2do. Ex Apost. I. Cor. 7. v. 38. *Qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit; & qui non jungit, melius facit.* Et v. 8. *Dico autem non nuptus & viduus: Bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego.* Ergo Apostolus uti rem meliorem, quam ipse amplexus erat, cœlibatum suadet iis, qui ex Cœlesti auxilio futurum sperant, ut continenter vivere possint.

Obj. 1mo. Præceptum obligat quandiu non revocatur. Atqui primis parentibus, & in eorum persona cæteris homi-
nibus

nibus præceptum est Matrim. Gen. 1. ubi: *Crescite & multiplicamini*. Ea verò lex nunquam revocata; imò confirmata fuit, I. Cor. 7. *Unusquisque uxorem suam habeat*. R. neg. min. Vel enim verba hæc, *Crescite, &c.* non important præceptum, ut hinc colligi potest, quod & ad Belluas præcepti incapaces dicta sint; vel pro eo solum tempore præceptum importarunt, quo exigebat paucitas hominum, ut ad humanæ speciei propagationem quilibet generationi vacaret. Textus Apostoli non sonat legem, sed indulgentiam, eamque non ad omnes, sed ad solos conjugatos pertinentem: de his enim unis eo loci agit Apostolus, & docet v. 1. *bonum esse homini mulierem seu uxorem propriam non tangere*, sed ab ea abstinere; at non tamen, ut prædicabant quidam, discedendum à conjugibus legitimè ante susceptam Christi fidem ductis.

Obj. 2do. Non potest Matrimonio revocari, nisi qui certus est se summum continentiae donum habere. Atqui nemo certus esse potest, &c. R. dist. min. Nemo qui temerè, nec consultis in oratione propriis viribus, castitatem spondet, certus esse potest, &c. C. Nemo positus ponendis, Subd. Nemo certus esse potest certitudine metaphysicâ, C. Certitudine morali, quam in agendis Deus nobis sufficere voluit, N. Ut enim auxiliante Domino quisque confidere potest futuram, ut solâ suâ uxore contentus sit; etsi, teste Augustino & conjugans ple-risque, facilius sit vivere coelibem, quàm intra Matrimonii unius limites consistere; sic & qui gratiæ impulsu ad continentiae statum movetur, confidere moraliter potest se in eo, mediantibus oratione, & mundi ac præsertim mulierum fugâ, ad finem usque esse perseveraturum.

Contingere tamen potest, ut quis etiam sub mortali ad conjugium teneatur, ut si pax vel Religio servari non possint, nisi Regia Stirps propagetur. Jam de veris conjugii proprietatibus.

§. I. De Unitate Matrimonii.

Unitas Matrimonii, quæ *Monogamia* dicitur, est unius tantum cum unâ solâ conjunctio. Huic opponitur *polygamia*, quâ unus plures ducit uxores; vel successivè, vel simul, ut olim Patriarchæ, & nunc Musulmani. Queritur an hæc omnia vel olim, vel nunc licita sint. Sit

CONCLUSIO I. Polygamia simultanea non repugnat simpliciter Juri naturali; eidem tamen repugnat ut aliquid minùs perfecti.

Prob. 1. pars. Quod simpliciter Juri naturali repugnat, est intrinsecè malum, & quâ tale nunquam permitti potest. Atqui polygamia

polygamia simultanea non est aliquid intrinsecè malum: cùm à Deo permissa fuerit, ut infrà dicemus; & non violet vel primarios conjugii fines; cùm homo unus pluribus fœcundandis uxoribus sufficiat, & plurium filiorum educationi invigilare possit; vel secundarios, qui in sociali vita & mutuis obsequiis consistunt: cùm rixosa una mulier & difficilis, multò plus domesticæ tranquillitati obsit, quàm dux pacificæ. Quòd si identidem eas inter suboriantur jurgia, vir, ut caput, eas inter, ut inter domesticos & filios, pacem componet.

Prob. 2do. Ex PP. Hieronymus, Epist. 82. *Sciebat Apostolus Lege concessum, & exemplo Patriarcharum ac Moysi familiare Populo noverat, in multis uxoribus liberos spargere.* Augustinus L. de Bono conjug. cap. 17. *Plures feminas uni viro legimus, neque enim contra naturam nuptiarum est.* Theodoretus, q. 67. in Gen. Abraham ab omni culpa excusat, quia non libidinis, sed prolis desiderio, duxerit Agar: *Maximè, inquit, cùm neque natura, neque Lex ulla tum scripta, plures ducere uxo es prohiberet.* Jam verò quod Lege concessum est, & non magis à natura quàm à Lege scripta prohibitum erat veteribus Patriarchis, illud Juri naturali, ut intrinsecè malum, non adversatur.

Prob. 2. pars. Quod obest nè natura finem suum tam perfectè assequatur, id eo sensu Juri naturali adversum, vel potius minus congruum dici potest. Atqui polygamia... Hæc enim 1mo. difficiliorem reddit numerosæ prolis educationem. 2do. Minus favet paci domesticæ, cùm ex ea nascantur rixæ inter conjuges, & zelotypia, ut patet exemplis Saræ & Agar, Gen. 12. Liæ & Rachelis, etiam sororum, Genes. 25. Annæ & Phenennæ, I. Reg. 1.

Confirm. Quod deficit à prima institutione, quæ sanè naturali Juri consentanea erat, utcumque deficit à Jure naturali. Atqui polygamia.... Deus enim tum verbo, tum & facto ostendit eam esse Matrimonii perfecti naturam, ut unus uni tantum jungeretur. Facto quidem, cùm unicam Adæ uxorem creavit: Verbo autem, cùm per os Protoparentis dixit: *Erunt duo in carne una; duo inquam, non tres aut quatuor in carne una.*

Obj. contra 1. part. 1mo. Jure naturali necessaria est in omni contractu æqualitas. Atqui non viger ea æqualitas in conjugè polygamo. Postulat enim æqualitas, ut vir totum se tradat feminæ, sicut se femina totam tradit viro: Id autem non facit polygamus. R. ad 1. neg. min. Ad æqualitatem enim conjugalem sufficit, ut maritus se tradat uxori, quantum sufficit ad fœcunditatem ejus, & debitam in ceteris omnibus

sustenta-

sustentationem. Adqui id non impedit polygamia sapienter instituta. Imò fecunditati uxoris, ac prolis sanitati consulit, quatenus à muliere jam gravidâ retrahit, & in aliâ permittit remedium concupiscentiæ.

Obj. contra 2. part. Jus naturale aliquando præcipit, ut vir uxorem secundam ducat primâ vivente; puta si hæc sterilis sit, & exigit Reipublicæ bonum, ut Princeps Regni sui hæredes relinquat. R. neg. ant. Rebus enim integris, & nondum induto polygamiæ usu, saluus fuisset, ut Princeps Regni sui fortunam Deo committeret, quàm ut secundam, priori superfluit, uxorem duceret; præsertim cùm potens sit Deus ex lapidibus suscitare filios Abrahæ, ut Abrahæ ipsi è vulvâ Saræ jam emortuâ filium suscitavit. Quare fatendum polygamiæ primæ institutioni adversari: cùm Deus unam tantum uxorem ad Adamum adduxerit. Unde S. Hieronymus Epist. 85. *Etiam de Paradiso expulsus Adam unam habuit uxorem. Primus Lamech maledictus & sanguinarius, & de Cain stirpe descendens, unam costam divisit in duas, & plantarum digamiæ protinus diluvii pæna subvertit.*

Dubitari tamen possit an Patres omnes; Augustinus præsertim & Theodoretus; tam durè de polygamiâ ipsius Lamech sensitissent, cùm generatim eam nullâ Lege prohibitam esse dicant. At eorum verba ad tempus Patriarcharum referri possunt. In rebus enim non absolutè malis idem quandoque prohibetur, quandoque toleratur. Quod ut magis innoscat, videndum an polygamia in veteribus Patriarchis fuerit peccatum, saltè m materiale, an iisdem à Deo simpliciter fuerit permissa. Sit

CONCLUSIO II. Veteribus Patriarchis, quin & Judæis omnibus, permissa est à Deo, uxorum pluralitas.

Prob. 1. pars. Imò. Quia nemo sibi persuaserit Abraham, Dei amicum, ac penè familiarem, & cuius semini, tam ex Agar quàm ex Sarâ concepto, benedixit, Genes. 17. nemo, inquam, sibi in animum induxerit, magnum illud pietatis exemplar in adulterio materiali partem vitæ maximam traduxisse, nec ab eo peccato mundatum fuisse, nisi quomoddò à ceteris suis ignorantibus peccatis mundabatur. Etsi enim iusti ex ignorantia peccant, ac non eo utique sibi derelinquantur, ut adulterium habeant pro concubitu legitimo. Nec dubium quominus qui Saram intempestivè ridentem corripuit, Genes. 18. 15. Abraham ab ipsâ materialis adulterii specie deterruillet. Hinc S. Ambrosius, etsi ceteris Patribus durior, fatetur tandem L. de Abraham, cap. 4. Abrahæ conjugium cum Agar non fuisse peccatum, sed mysterium; per quod ex Apostol. Galat. 4. 22.

significa-

significabatur, *DEUM* populos duos habiturum, unum è Synagoga, qui per Iimael filium Agar, alium ex Ecclesiâ, qui per Isaac filium Sara representandus esset.

Prob. 2. pars. 1mo. Quia Lex Mosaica nullibi polygamiam prohibet; imò non obscurè confirmat Deut. 21. v. 16. 2do. Quia viri pii & à Dño insigniter benedicti plures simul uxores habuerunt. Sic I. Reg. 1. 2. *Elcana habuit duas uxores:* Sic Davidi II. Reg. 2. v. 2. *Fuerunt duæ uxores Achinoä & Abigail.* Sic II. Paralip. cap. 24. *Fecit Joas Rex Juda quod bonum est coram Domino: Accepit autem ei Jojada uxores duas.* Atqui non decessit ei Princeps Sacerdotum, vir pius, uxores duas, si secunda sine adulterio, & violatæ Legis crimine haberi non potuisset.

Obj. 1mo. Genes. 25. v. 6. *Dedit Abraham cuncta quæ possidebat Isaac, filiis autem concubinarum largitus est munera.* Ubi ceteræ præter Saram feminæ pro vilibus scortis habentur. R. Concubinæ nomen, quod ex usu pridem recepto inhonestam mulierem sonat, apud primi temporis Judæos veran, sed secundi ordinis, conjugem significasse, quæ procreanda sobolis causa ducebatur, ita ut & primariæ uxoris ancilla esset, & nullum jus ad hereditatem paternam haberet, si fortè primaria conjux liberis donaretur, prout Saræ jam vetulæ contigit. Patet id, 1mo. quia Agar & Cethura, quæ in objecto Textu vocantur concubinæ, alibi simpliciter dicuntur uxores. Agar quidem Gen. 16. 3. Cethura verò Genes. 24. 1. 2do. Quia Judic. 19. *Levita accepit sibi uxorem concubinam de Bethleem Juda;* & hæc tamen una erat eidem Levitæ uxor. Ergo concubina uxorem significat, sed absque solemnitate & dote ductam; licet penè aliter S. Leo sensisse nonnullis videatur.

Obj. 2do. Quod Salomoni gravem in culpam versum est, non vacavit à peccato. Atqui uxorum pluralitas III. Reg. c. 11. &c. R. dist. min. Uxorum alienigenarum pluralitas versa est Salomoni in peccatum, C. Uxorum per se pluralitas, Subd. Pluralitas ad scandalum multiplicata, C. Secus, N. Merito in grave crimen imputatum est homini tot beneficiis cumulado, quod jam senex adamavit mulieres alienigenas multas; ita ut, quod nec sibi Turca indulgeat, fuerint ei uxores quasi Regina 700. & concubinæ 300. At si intra patris limites stetit, non inde magis quam pater reprehensionem fuisset obnoxus.

Conclusio III. Christus polygamiam simultaneam abrogavit Prob. 1mo. Ex Matth. 19. interrogatus à Phariseis Christus, an liceret homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa, sic respondet: *Moses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic. Dico*

autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam, duxerit, mæchatur. Et Marc. 10. simpliciter: Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam; & si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mæchatur. Unde sic 1mo. Qui Matrimonium revocat ad primævam originem, in qua duo tantum erant in carne unâ, is polygamiam omninò tollit. Atqui Christus, &c. 2do. Qui pro adultero habet eum qui dimissâ uxore suâ aliam ducit, à fortiori pro adultero habet eum, qui retentâ uxore suâ novam ducere audet. Atqui summus Legislator, &c.

Prob. 2do. Ex Concil. Milevitan. c. 17. *Placuit ut secundum Evangelicam & Apostolicam Disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur, seu ita maneant, aut sibi inter se reconciliantur.* Ergo vetat Evangelica Lex ne qui uxorem semel habuit, conjungatur alteri eadem vivente. Idem docent Ambrosius, Hieronymus, & ceteri ad unum omnes. Meritò igitur Trident. Sess. 24. Can. 2. *Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Lege divina esse prohibitum, anathema sit.* Ubi percelluntur tum Anabaptistæ, foeda Lutheri propago, tum Lutherus ipse, qui in c. 16. Genes. scripsit se polygamæ consuetudinem nec introducere velle, nec improbare posse.

Obj. 1mo. Valentinianus Senior, ex Socrate, L. 4. c. 26. *Lege sanxit: ut cuicumque volenti liceret duas habere uxores legitimas, eamque in singulis civitatibus divulgavit.* R. 1mo. Id in factum est, pessimè factum esse. R. 2do. Socratem in hoc capite non secus ac in aliis plurimis errasse, 1mo. quia fictitiam hanc Legem altò pressere silentiò Sozomenus, Theodoretus, & qui Valentiniani gesta fusè recentet Ammianus; 2do. quia dubio procul reclamarent Patres ejusdem ævi, qui nec Theodosius ipsis parcebat. Porro nequidem de illâ Lege verbum habuere Hieronymus, Orosius, &c. 3to. Quia Justinianum à Valentiniano post mortem Severæ ductam esse constat; eamque non virginem, ut frigidè mentitur Socrates, sed Magnentii Tyranni viduam.

Obj. 2do. Gregorius II. consultus de marito cujus mulier, quia infirma, debitum reddere non poterat, novas ei nuptias concedit, Epist. 14. Ergo. R. neg. Conf. In illo enim Greg. Textu sermo est de feminâ quæ Matrimonio impotens erat, quæ proinde nunquam verè fuerat uxor illius, cui ab ipsâ discedere permittit Rom. Pontifex. Quodd autem vetat Gregorius nè vir ille *substitui opem subtrahat* ab ea quam deseruit; non vetat eò quodd illa verè fuerit uxor, sed quodd inops esset, nec ubi prepter infirmitates victum posset comparare.

Ex

Ex his sequitur Evangelicam Legem, quæ polygamiam abrogat, ad ipsos etiam Ethnicos pertinere. Et reipſa Lex illa universalis est: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, machatur.* Aliunde Christus, cui omnis data est in Cælo & in terrâ potestas, in omnes prorsus homines jurisdictionem habet. Fieri tamen potest, ut Infideles ob ignoratam invincibiliter Evangelii Legem, ab adulterio formali excusentur.

CONCLUSIO IV. Polygamia successiva, tam mulieri quàm viro, licita est sub Evangelii Lege. Ità omnes contra Montanistas.

Prob. 1mo. Ex Apostol. I. Cor. 7. v. 8. *Dico autem non nuptis & viduis: Bonum est illis si sic permaneat, cœlibes nempe, sicut & ego. Quid si non se continent, nubant, &c.* Sed qui permittit viduis ut nubant; is licet nuptias primas vel secundas minus amet quàm cœlibatum, utraque tamen habet pro maximè licitis.

Prob. 2do. Ex Conciliis: Nicænum 1. Can. 8. *Eos qui se catharos, id est puros nominant, si aliquando ad Ecclesiam redeierint, scripto profiteri oportet, quod Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant, id est & bigamis se communicare.* Laodicenum, Can. 1. *De his qui secundum Ecclesiasticam regulam libere ac legitime secundis nuptiis juncti sunt, oportet ut, parvo tempore transacto, vacent orationibus & jejuniis; quibus etiam, juxta indulgentiam, Communionem reddi decrevimus.* Ergo subiciebantur equidem poenitentia, qui secundis nuptiis jungebantur, at ex tamen & legitimæ cenſebantur, & secundum Ecclesiasticam regulam contrahabantur.

Prob. 3tio. Si vetita sit polygamia successiva, vel Jure naturali, vel divino, vel humano. Atqui non Jure naturali: cùm nec fini Matrimonii, nec ejus essentia adversetur. Non Jure divino. Illud enim in veteri, & novâ Lege continetur. Neutra porro secundas nuptias reprobatur. Lex enim Mosaica præcipit ut Judæus quivis, seu virgo sit, seu viduus, viduam fratris sui sine liberis defuncti in uxorem ducat. Neque id in Evangelio redarguit Christus, ubi tamen obvia se dabat ejusdem redarguendi occasio. Non jure humano, saltèm generaliter in Ecclesiâ recepto, & quod rem intrinsecè malam demonstret.

An autem vetus Ecclesia trigamiam speciali lege irritam fecerit, ambigitur eruditi. Duo constant, 1mo. trigamos tribus & saepe quatuor annis poenitentia publica subjacuisse, ut patet ex Epist. S. Basilii ad Amphilech. 2do. Patres, præcipuè Græcos, durè admodum de trigamis locutos esse; & tamen horum verba sapius sic intelligi posse, ut non tam nuptias ipsas in se impetant, quàm libidinem ex quâ contrahi solent.

Sed de his adeantur Praelectiones nostrae, Tom. XIV. pag. 696. & seq.

§. II. De Indissolubilitate Matrimonii.

Matrimonium consummatum certam Jure divino firmitatem habere docet id Christi: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Quæritur an idem nunquam dissolvi possit: quod ut innotescat agendum; imo De infidelium. 2do. De Judæorum conjugiiis.

An Infidelium conjugia solvi possint.

Certum est imo. ex dictis cap. 2. Matrimonia ab infidelibus nullo impedimento irritante ligatis contracta, legitima esse & valida.

Certum est 2do. Matrimonium Gentilis conversi non dissolvi ipso facto per conversionem ejus, tamen si alter converti nolit. imo. Quia ex Innocentio III. c. 8. *De divort. Per Baptisimum non solvuntur conjugia.* 2do. Quia grave esset scandalum, si quis in Indiâ hodie baptisatus novum cras iniret Matrimonium, non admonitâ uxore; non interrogatâ saltèr, an Fidei Christianæ mysteria edoceri velit. Quæstio igitur est: an & quando Matrimonium istud ab infideli converso dissolvi possit.

R. Matrimonium Gentilis conversi ipso facto dissolvi, seu per novum quod contrahit Matrimonium, seu probabiliter per Professionem Religiosam; saltem quando alter eidem pacificè cohabitare recusat, aut nonnisi cum contumeliâ Creatoris cohabitare vult, aut conversum conjugem ad mortale peccatum trahere nititur. Porro *cohabitare recusat*, qui a Parte conversa recedit; *cohabitare cum contumelia Creatoris*, qui in verba blasphemiae contra Religionem prorumpit; eave coram conjuge opera infidelitatis exercet, quæ teneram ejus fidem labefactare possint; demùm ad mortale peccatum trahit, qui peccatum ei inspirat quâdam persuasione quæ sit vehemens, attentâ novelli conversi fragilitate.

Prob. 1. pars. Ex Apost. 1. Cor. 7. 15. Ubi hæc: *Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater aut soror in hujusmodi.* Atqui servitus à quâ immunis est Pars conversa, nihil aliud est quàm vinculum Matrimonii; sicut lex cui alligata est mulier vivente viro, est ejusdem Matrimonii vinculum. Unde Innocentius III. c. 7. *De divortiiis: Si alter infidelium conjugum ad Fidem Catholicam convertatur.*

altero

altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat in peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit. Et in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus: Si Infidelis discedit, &c. Atque id Christus pro summa suâ sapientiâ constituere debuit. Alioqui vir, quia fidem amplexus esset, vel perpetuâ continentiz oneri, quod multis durum est, subjacisset; vel tota vita cum comparte adversus Christum blasphemante, aut ad peccatum dictis vel factis trahente, commorari debuisset, cum perpetuo lapsus scandalive periculo.

Prob. 2. pars. Quod vinculum fortius dirumpit, minus forte dirumpere debet. Atqui Professio Religiosa dirumpit Matrimonium Christianorum antè ipsius consummationem; quod quidem vinculum est fortius quàm Matrimonium in infidelitate consummatum; cum istud per Matrimonium simpliciter ratum infidelis conversi solvatur. Ergo hic valet istud Legis effatum: *Si vincto vincentem te, à fortiori vincam te.*

Obj. contra 1. part. Non magis Matrimonia Infidelium dissolvuntur per conversionem alterutrius, quàm Matrimonia Fidelium dissolvi possint per hæresim vel apostasiam alterutrius. Atqui... Minor patet ex Trident. Sess. 24. Can. 5. ubi sic: *Si quis dixerit propter hæresim dissolvi posse Matrimonii vinculum, anathema sit.* Major non minus aperta est: Eadem enim hic urgent incommoda, ex quibus nitimur persuadere Matrimonium à Fidele converso dirimi posse. Ut enim is coelebs vivere cogeretur, sic & ille cum gravi lapsus periculo. R. neg. maj. Disparitas est ex Innoc. III. ibid. quòd *et si Matrimonium verum inter Infideles existat, non est tamen ratum, neque Sacramentum: inter Fideles autem verum & ratum existit, & Sacramentum*, adeoque postquam semel consummatum, nullâ potest ratione dissolvi; quia *Sacramentum Fidei* nempe Baptisma, quod semel est admissum, nunquam amittitur, & ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret, adeoque & post apostasiam, quia post eam perdurat etiam Baptismus. Adde quòd Matrimonium à baptisatis initum & consummatum ex institutione Christi significat indissolubile Christi vinculum cum Ecclesiâ per Incarnationem; ad quod requiritur ut omnimodis indissolubile sit. Hinc quidem quandoque nascuntur incommoda: Verùm hæc ex pacto quodam acceptata sunt: aliàs conjugium ex perpetuo alterius partis morbo dissolvi posset.

Obj. contra 2. part. Nullo Jure constitutum est, quòd Fideles conversi Matrimonium per Religionis Professionem dirimatur. Ergo. R. dist. ant. Nullo Jure constitutum est expli-

cité, C. implicite N. Statim enim ac Jure constitutum est Matrimonia Infidelium, licet consummata, non esse rata; Fidelium verò rata esse, & tamen per Professionem Religiosam dissolvi; non obscure à fortiori constitutum est Matrimonia quæcumque Infidelium per eandem Professionem ab alterutro emissam dirimi. Quia tamen opinio hæc non est adedò certa, difficile pernitendum, fortè nunquam, ut Infidelis conversus Religiosum statum amplectatur, quandiu uxor ejus superest in vivis. Quòd si id fecerit, & uxor ejus postea convertatur, seu novum ipsa conjugium inierit, seu non, nihil melius factu, quam ut Papa interrogetur, an maritus ejus ad ipsam reverti debeat.

Quæres 1mo. An sicut Fideli converso novum inire Matrimonium licet in casibus suprà memoratis, sic & liceat infideli. R. Id quidem licet Infideli, cum Fidelis novas nuptias celebravit, quia posterius hoc Matrimonium est concomitanter dissolutio prioris. At antea non licet, quia secundi conjugii facultas tantùm concessa est in favorem Fidelis.

Esti verò negat Sanchez opus esse sententiã judicis, ut in his casibus fidelis aliud conjugium ineat, melius tamen, ac utriusque conjugis saluti tutius est, ut nihil fiat inconsulto Episcopo, vel saltèm Neophyti Directore. 1mo. Quia cum semel ad novas nuptias eventum est, jam penè desperata est conversio sponsi infidelis; quandiu verò res sunt integræ, sperari potest hunc legitimo conjugis amoris cessurum esse. Ad id autem multùm conferre possunt sapientis Directoris monita. 2do. Quia non licet ad novas nuptias transire, nisi Pars Infidelis sufficienter monita fuerit, an velit converti, &c. Atqui melius judicabit Antistes vel Director, quàm alius, an præcellerit monitio sufficiens. 3tio. Quia hæc penè una est via impediendi quominus Pars Catholica præpropere ad novum Matrimonium transiret, hoc magis quàm ipsam Fidem inhiasse videatur.

Si infidelis tempus ad deliberandum postulet, expectandum erit, donec rem totam perpenderit. Quòd si de die in diem moras de industriã neclat; erit ei certum & idoneum tempus præfigendum, quo semel elapso non detur regressus. Id autem nemo faciet consultiùs quàm legitimus Pastor.

Quæres 2do. An Infidelis qui tres ante Baptismum habuit uxores, quæ omnes ejus exemplo Fidem amplexæ sunt, ex iis quam volet retinere sibi valeat. R. Cum S. Thomà in 4. dist. 39. *Non est verum Matrimonium Infidelis, nisi cum illâ cum quâ primum contraxit: unde si ipse cum omnibus suis uxoribus convertatur, potest & debet, aliis abjectis, cum primâ cohabitare, etiam si hanc secundùm legem suam repudiasset:*

Quia

Quia repudium illud, utpote Lege divinâ iam prohibitum, nullus est momenti.

Quæres 310. an si uxor convertatur postquam vir ejus cum Fidei contraxit, teneatur is ad eam post secundâ mortem reverti. R. negat. Matrimonium enim semel dissolutum nullam amplius vim habet: proinde ad nihil respectu uxoris dimissæ obligat.

Quæres 410. an proles sequi debeat conversum, an infidelem. R. cum S. Thomâ, ibid. *Proles aut pervenit ad perfectam ætatem & tunc poterit liberè sequi patrem Fidelem, vel matrem Infidelem, (quia nemo ad Fidem cogendus est, licet ad eam omnimodis sit alliciendus) vel est in minori ætate constituta, & tunc debet dari Fidei, nè ab infideli pervertatur.*

Quæres 510. an Judæus ad Fidem conversus, ut ambages ab uxore suâ tibi suscitandas devitet, possit ei scribere libellum repudii. R. *destabilem hunc abusum à Benedicto XIV. proscriptum esse an. 1747. Et verò libellus ille repudii eò peccat, quòd Matrimonii alterius licentiam concedit, quam nemo jam concedere poreft, cùm à Christo sit revocata. Quæ autem ejus olim vis fuerit nunc expendendum.*

De Libello repudii.

Constat repudium Hebræis in exteriori foro certis de causis fuisse permissum, Deuter. 24. 1. ubi Moyses: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, (id est, cohabitaverit ei, ut vertunt LXX.) & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribat libellum repudii, & dabit in manu illius & dimittet eam de domo suâ, cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiserit de domo suâ, v. l. certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem; quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino. Sed controversitur an repudium illud coram Deo ab omni peccato immune foret. Negant non pauci cum Estio. Afferunt plures cum Bellarmino. Sit.*

CONCLUSIO I. Matrimonii per repudium dissolutio, non tantum in Judæis tolerata fuit, sed iidem, dispensante Deo, licita.

Prob. 1mo. Quia Juxta Augustini regulam, Scripturæ verba, ea maxime quæ continent Leges, quibus nihil obscuri subesse debet naturali sensu, quantum licet, intelligi debent. Atqui citata Moylis verba, obvio sensu accepta, non significant meram

minoris mali ad fugiendum majus permissionem, sed veram facultatem juris. Neque aliter loquitur Moyses, cum res proponit, quas Adversarii licitas esse fatentur.

Prod. 2do. ex his ibidem verbis: *Cumque egressa à priori marito alterum maritum duxerit, & ille quoque eam dimiserit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem.* Atqui si per repudium non solvebatur Matrimonium prius, nec simpliciter dici poterat *maritus*, qui eam secundo loco duxerat, sed scortator, nec pie eam ad se redeuntem suscipere prohibebatur prior, isque duntaxat, ex Adversariis, verè maritus. Quid enim iniquius magis, quàm prohibere, nè vir gravissimi sceleris injustitiam refarciat?

Prod. 3tio. Quia fieri non potuit ut divina Lex * adulteria publica toleraverit; cum vel ipsam adulterii suspicionem aquis zelotypia subiceret. Atqui tolerasset tamen, si libellus repudii non dissolveret Matrimonium; cum dimissa ab uno conjux palàm nuberet alteri. Et verò quis concipiat, nec Moysen, nec Prophetas, qui tot alia longè gravia minus, ut accessum ad menstruum, tam severè carpebant, nusquam hæc, quæ cum repudiatis tam frequentia erant, adulteria corripuisse. Atqui tamen nullibi adversus ea, quantum ad ipsam substantiam insurrexerunt.

Obj. 1mo. Id Christi ad Phariseos Matth. 19. *Moses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. Ab initio autem non fuit sic.* Unde in forum: Quod tantum permixtum est ad duritiam cordis, & contrarium erat primæ institutioni, permixtum non fuit ut licitum ad excusationem culpæ, sed ut minus malum ad immunitatem poenæ. Atqui repudium &c. R. neg. maj. Aliud est enim rem permitti ad duritiam cordis, quæ mala est; aliud rem quæ permittitur esse malam; nec semper hæc, quia primæ institutioni contraria sit, idèd mala est; quia primæ institutio, licet naturæ consentanea magis, dispensationem admittere potest. Sic jam pridem per Quadragesimam permittitur coena vespertina, licet ab initio non fuerit sic: Et hæc tamen licet ad duritiam cordis permixta, non solum poenæ immunitatem habet, sed & excusationem culpæ; quia Ecclesia, ut filiorum suorum in infirmitati consuleret, legis suæ severitatem temperavit. Atqui pariter potuit Deus, ut Judæorum infirmitati consuleret, primæ Matrimonii institutionis rigorem moderari.

Obj. 2do. Si valuisset in conscientia libellus repudii, uxor dimissa potuisset sine peccato ad novas nuptias transire. Atqui non poterat, utpotè quæ ob novas nuptias polluta foret & abominabilis

Num. 5.

minabilis coram Domino; ut patet, tum ex citato Deuteron. Textu, tum ex Jeremiæ 3. v. 1. R. ad 1. neg. min. Ad. 2. R. Hebraica, Chaldaica, & LXX. Vertio legunt, *quia abominatio hoc est coram Domino*; id est, quia orbicularis ille nuptiarum regressus, per quem maritus alteri uxorem suam ad tempus cum nodare videtur, est quid coram Domino abominabile, futuri quoque tantum divortii, veri autem lenocinii rationem habet. Uxor ergo dicitur polluta per semen secundi viri, à quo cognita est, ut explicat Cor. à Lapide.

Nec est quòd objiciatur Malachias cap. 2. v. 16. Is enim non redarguit Judæos ex eo uno quòd uxores suas dimitterent, sed quia dimitterent sine causâ; & sæpe ut Ethnicas ducerent. Patet id ex v. 11. *Habuit Juda filiam cultricem Dei alieni*; atque ut eò perveniretis miseri, operiebatis lacrymis altare Domini, stetit & mugitu uxorum iniquè repudiatarum, ita ut non respiciam ultra ad sacrificium vestrum.

Obj. 3tio. Latum esse debet discrimen conjugium inter & liberam fornicationem. Atqui nullum fuisse in hypothesi nostrâ: Ut enim viro ab uxore ad uxorem, sic uxori à viro ad virum transire permissum fuisset. R. neg. min. 1mo. Quia fornicatio ab objecto in objectum currit, filiosque, si parit, parit illegitimos, nec eis providere sargit: Secus in Lege Moisaicâ, ubi & ritus ad divortium præscriptos servari oportebat, & filii pariebantur legitimii, & iis providebatur. 2do. Quia divortium nonnisi gravibus de causis, & quidem à viro solo, fieri poterat, iisque à Judice approbatis; quæ omnia nescit fornicatio.

Non objicimus Patres; quia cum alii ab aliis dissentiant, ut & Interpretes, nihil certi ex eis inferri valet.

An Matrimonia solvantur per adulterium?

Afferuit an. 1515. Erasmus. Afferuit & post Lutherum Calvinus, qui L. 4. Institut. c. 19. tyrannicam vocat Legem, quæ viro, qui adulteram repudiaverit, alteram inducere non permittit. Hos errores protrivit primum in Erasmo Facultas Paris. an. 1526. in aliis vèrò Trid. Synodus, Sess. 24. Can. 5. & 7. Utroque hoc sacri Concilii Decreto litem hanc quantum ad Catholicos dirimi oportuerat. Sed non ita res cesserunt. Launojus siquidem in Tract. de Regiâ in Matrim. Potestate demonstrare nititur vinculum conjugale propter alterius conjugis fornicationem dissolvi posse. Ut autem à Trid. definitione teueatur, contendit quæstionem de solubili vel insolubili per adulterium Matrimonio, atque editum eâ de re Canonem, non

ad dogma spectare, sed ad disciplinam, quam pro jure suo, immutare potuit sacra Synodus. Hæc Launoii opinio favet admodum Græcis, qui Matrimonia quoad fœdus propter adulterium jam pridem dirimunt. Sit

CONCLUSIO. Vinculum conjugale non dissolvitur propter adulterium Partis alterius.

Prob. 1mo. ex Scripturâ. Marci 10. 11. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit mæchatur. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mæchatur.* Luc. 16. 18. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur, & qui dimissam à viro ducit, mæchatur.* Unde sic: Qui abrogando repudiî licentiam, statuit generatim nec virum q̃b uxore, nec uxorem à viro jam posse dimitti; statuit consequenter dimissionem hanc nè adulterii quidem causâ fieri posse. Atqui Christus ... Voces enim om̃is & quicumque, ut neminem excipiant, sic nec ullam causam excipiunt. Unde eandem ponderans August. L. I. de adult. Conjug. C. 9. *Qui ergo nos sumus, inquit, ut dicamus, est qui mæchatur uxore sua dimissa alteram ducens; & est qui hoc faciens non mæchatur; cum Evangelium dicat omnem mæchari, qui hoc facit?*

Idem confirmat Apost. Roman. 7. 2. ubi: *Quæ sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi. Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum altero viro.* Et I. Cor. 7. *Iis qui Matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quidd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Unde sic: Qui repetit Matrimonium ex Domini præcepto solâ morte dirimi, ita ut mulier à marito discedens, (utique gravibus de causis, quas inter primo loco est adulterium) debeat manere innupta, nisi viro suo reconciliari malit; ille consequenter docet vinculum conjugale non dissolvi per adulterium. Atqui Apostolus ... Unde August. ibid. Lib. 2. c. 5. *Hæc verba Apostoli toties inculcata, vera sunt viva sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desierit. Esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur.*

Prob. 2do. ea sententia teneri debet, quam Patres omnes demptis tribus aut quatuor, tenere. Atqui demptis Tertulliano, Origene, Epiphanio, & fortè Basilio: qui inter se non consentiunt * ceteri apertè negant conjugium ex adulterio dissolvi. E Græcis tres, quatuor è Latinis proferimus. Hermas L.

* Origenes bigamos à Regno cœlorum excludere videtur. Basilus Fœminam quæ à viro discedit, nec accusare nec excusare auct. Epiphanius ab omni culpâ eos absolvit qui propter quodcumque crimen novas nuptias contrahunt.

2. pastoris. Si vir dimiserit mulierem suam, ob flagitium, & aliam duxerit, & ipse mœchatur ... Hic actus similis est in viro & in muliere. Atqui in eo Textu, quem prudenter omisit Launojus, disertim traditur orthodoxa sententia de vinculo Matrimonii post adulterium permanente, tam in viro quàm in muliere. S. Justinus Martyr univèrsim & indistinctè statuit Apologiâ 2. eam qui repudiatam à viro altero uxorem ducit adulterium committere; idque inter capita Christianæ Doctrinæ recenset. Ergo notter quoquè erit Justinus. S. Chrysost. Homil. 17. in Matth. 5. sic loquitur de eo qui uxorem dimisit propter adulterium. Ille, etsi alteram non duxerit, hoc ipso se constituit criminis reum, quòd adulteram fecit ex conjuge, cum hæc nupserit alteri. Hic verò excipiendo alienam adulter effectus est. Nequaquam enim mihi referas quia illam alter eiecit; nam expulsa quoquè uxor esse ejus qui eam expulit, per se verat. Idem Hom. 62. docet mulierem etiam omni nequitia plenam, esse perpetuò retinendam, quamvis onerosum illud & durum videatur. Atqui non docet mulierem etiam quoad thorum perpetuò esse retinendam; cum velit ipse ut vir adulteram conjugem deserat secundum istud Prov. 18. Qui tenet adulteram, stultus & impius est. Ergo docet mulierem hanc nequam eo sensu perpetuò retinendam esse, quòd initum cum ipsâ conjugale vinculum dissolvi non possit.

Jam è Latinis, PP. Concilii Milevitani III. an. 416. Placuit inquirunt Can. 17. ut secundum Evangelicam & Apostolicam Disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur; sed ita maneant, aut sibi reconcilientur. Atqui hic Tridentinæ Doctrinæ præit Ecclesiæ Africanæ doctrina, cum secundas post divortium nuptias omninò prohibeat.

S. Augustinus, cujus mens jam ex eo patet quòd prædictæ Synodo interfuit, sic loquitur L. 1. de adulter. Conjug. c. 3. Majus est adulterium uxore non fornicante dimissa alteram ducere, quàm si fornicantem quis dimiserit, & hanc alteram duxerit; non quia & hoc adulterium non est, sed quia minus est, ubi fornicante dimissa ducitur altera.

S. Innocentius I. Ep. ad Exuperium c. 6. hæc habet, Qui interveniente repudio aliis se Matrimonio copularunt, in utraq; parte adulteros esse manifestum est. Qui verò vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse conjugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri ... secundum illud quod legimus in Evangelio: Qui dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam, mœchatur. Unde sic: Repudium, generatim loquendo, præcipuè fiebat propter adulterium. Atqui tamen univèrsè statuit

Statuit Innocentius I. nunquam ob repudium licere ad aliastram, sine nuptias; quia *quamvis dissociatum. videatur esse conjugium* seape semper subsistit.

Ambrosius, c. 16. in Locam: *Dimittis ergo uxorem quasi jure, sine crimine, & putas id tibi licere, quia Lex humana non prohibet? Qui hominibus obsequeris, Deum verere. Audi Legem Domini, cui obsequuntur etiam qui Leges ferunt: quæ Deus conjunxit, homo non separet.* Ergo peccabant, qui quoniam jure, id est, ut statim explicat se S. Doctor, secundum humanam Legem dimittebant uxores propter adulterium, se *sine crimine* esse arbitrabantur. Cereros. mitto.

Prob. 3tio. Ex censurâ à Parisiensi facultate an. 1526. latâ adversus quatuor Erasmi Propositiones. I. hæc erat: *Quæ alteri viro sui fecit copiam, jam uxor esse desit.* Atqui, aiebat sacra Facultas, *Hæ Propositiones, quatenus per eas prætensi videtur Matrimonium per adulterium dissolvi quantum ad vinculum, hæreticæ sunt, Est enim vinculum Matrimonii Jure divino indissolubile, ut ad Corinthios scribens. Apostolus demonstrat, &c.* Mirum sanè quod Launoius audacior Erasmo, qui propositiones suas de separatione quoad thorum interpretari studuit, Facultatis, matris suæ, censuram velut ipsa indignam suggillaverit.

Prob. 4to. ex Conciliis generalibus. Florentinum in Decreto: *Quamvis ex causâ fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est.* Trid. Sess. 24. Can. 7. *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit aut docet, juxta Evangelicam & Apostolicam Doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, Matrimonii vinculum non posse dissolvi; anathema sit.* Jam verò dogma, quod à longè majori Doctorum parte constanter traditum est, cujus oppositum sequi vesuerunt Concilia plurima, quod demùm ut ab Evangelica Doctrinâ profluens, amplexa est tota in Concilio Trident. Ecclesia, proindubitato tenendum est.

Prob. 5to. ratione Theologicâ duplici I. In dubio pars tutior tenenda est; præcipuè ubi agitur de Sacramentis. Atqui nè ipsi quidem Græci negare possunt tutiorem esse Latinæ Ecclesiæ sententiam, quàm Græcæ suæ. Nimirum fateri debent ad minus dubiam esse Christi mentem, Matth. 19. quæ proinde tam de solâ quoad thorum dimissione, quàm de omnimodâ intelligi potest. Rursum nec inficiari possunt quin ea de re Patres Patribus, & Concilia Conciliis adversentur; quæ gratis supponimus utrinque æqualia esse. In hoc autem dubio, quis neget multò esse tutius, ut permanear in Matrimonio, quod forè dissolvi potest, quàm ut dirimatur, quod forè dissolvi nequit.

II. E duabus sententiis ea merito præsumitur à Christo inducta fuisse, quæ longè graviora arceat incommoda. Atqui talis est R. Ecclesiæ sententia. Si enim Matrimonii nexum ex adulterio rescindi dicimus, habenas laxamus impudicitiz. Cum enim conjuges capitali sæpius odio urantur, ii quos initi forderis graviter pœnitet, vel adulterium facili sibi permittent, quò fatale vinculum solvant; vel saltèm alter alteri non ità gravibus de conjecturis crimen illud impinger. Quis verò mala hæc tanta à Christo, Legislatorum sagacissimo, exclusa esse non credat?

Obj. 1mo. id Mat. 5. *Omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ facit eam mœcham; & qui dimissam duxerit, adulterat.* Atqui is Textus manifestè docet uxorem propter adulterium dimitti posse, & aliam duci. Sicut enim si dixerò: *Quicumque peccaverit, nisi agat pœnitentiam, certissimè peribit*, valet consecutio hæc à contrario: *Ergo qui pœnitentiam ager post peccatum, non peribit*; sic & eum dicitur: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, legitimè inferitur: *Ergo qui dimittit ob fornicationem, & aliam ducit, non mœchatur.*

R. ad 1. neg. min. Ut enim ex prædictis verbis inferri certò possit licitum esse, ob fornicationem uxoris, non modò ab eâ separari, sed & aliam ducere, necessum est, ut certò constet illud; *excepta fornicationis causâ*, utrumque Propositionis Christi membrum pariter afficere; id est, tam licentiam denuò nubendi, uxorem adulteram dimittendi. Atqui id nec Protestantibus certò constat, nec Græcis. Non Protestantibus; His enim nihil certò constat, nisi quod in verbo Dei exprimitur. Atqui nupiam in verbo Dei exprimitur clausulam hanc, *nisi ob fornicationem*, licèt à Christo post primum ipsius Propositionis membrum de industriâ appositam, utrumque ejusdem Propositionis membrum ex æquo afficere. Sed neque idem Græcis constat; quia ad minimum fateri debent Patres in eo puncto Patribus adversari, &c. Quin & certò constat exceptionem fornicationis ad prius duntaxat membrum referri. Quia, ut notat quoad præsens August. L. 1. de adult. Conjug. c. 8. postulat æquitas, ut paulò obscurior Matthæi Textus per clariores Marci & Lucæ Textus exponatur. Uerque porrò absolūtè, & demptâ fornicationis clausulâ, eum omnem mœcham asserit, qui vel uxorem à priore viro rejectam ducit, vel suâ rejectâ conjungitur alteri. Ergo.

Ad 2. neg. conseq. Idèò enim in hac Propositione *Quicumque peccaverit, nisi agat pœnitentiam, peribit*, valet illatio

coarctaria; quia in Propositione hac: *Quicumque peccaverit, &c.*

unicum est membrum, quod exceptio, nisi penitentiam agat, afflicere possit. Contra verò in hac Propositione: *Quicumque dimiserit uxorem, nisi fornicationis causâ, & aliam duxerit, duplex est membrum; aliud spectans dimissionem, aliud spectans mulieris alterius ducendæ licentiam.* Porro indubiè potuit sancire Christus, ut uxorem, fornicationis causâ, dimittere liceret, non tamen aliam ducere. Id autem ab eo reapsè factum liquet, tum ex aliis Evangelistis, tum ex Apostolo, qui mulierem à viro dimissam vult innuptam permanere. Quapropter se habet Propositio hac Christi, *Quicumque dimiserit uxorem, &c.* perinde ac ista: *Qui jejunium violat, nisi dispensationem obtinuerit, & se inebriat, graviter delinquit.* Atqui nemo sanus hinc à contrario inferet: *Ergo qui jejunium violat, aut se inebriat cum dispensatione, non delinquit.* Ergo à pari ex Christi Propositione, quæ virtualiter duplex est, quasi simplex foret, colligi nequit non mæchari eum, qui simul & primam dimittit uxorem, & alteram ducit.

Inst. Nisi verba Christi de dimissione quoad vinculum intelligantur, jam quæstioni sibi propositæ non satisfecit. Pharisei enim de ea dimissione Christum interrogabant, quam Moyses confirmaverat, quæque apud ipsos erat in usu. Atqui dimissio hæc erat vinculi ipsius dissolutio.

R. neg. ant. Namque Phariseorum interrogatio, an liceret uxorem dimittere quacumque ex causâ; prout à Christo Populum edocere volente sumi potuit ac debuit, duo complectebatur; I. an quacumque, proinde levi etiam ex causâ, liceret uxorem dimittere. II. an eâ dimissâ aliam ducere liceret. Atqui ad utrumque disertim responderet Christus. Ad 1. quidem non licere quacumque de causâ, sed tantum ob gravissimam, qualis est fornicatio, uxorem dimittere. Ad 2. verò, dimissâ propter fornicationem uxore, non licere cum aliâ inire conjugium, quia jam revocetur quacumque eâ de re Judæis facta fuerat licentia. Id autem, quia nonnihil obscure dictum ed quod Pharisei Christo insidantes veritatem totam portare non possent, privatim exposuit Christus Discipulis; qui ed usque Magistri sui sensum intellexere, ut difficultate permoti exclamarent, Matth. 19. 10. *Si ita est causa hominis cum uxore non expedit nubere.* Nedom porro verba sua leniret Christus, id unum respondit: *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.*

Inst. 2do. Juxta hanc solutionem prima responsionis Christi pars intelligenda est de dimissione quoad thorum. Atqui non sic intelligi potest: Alioqui enim sola uxoris quoad thorum dimittendæ causâ esset fornicatio: id autem in Evangelicâ
enam

etiam Lege falsum est; cum conjuges ex pluribus extra fornicationem causis ab invicem separentur. R. ad 1. neg. min. Ad 2. dist. min. Sola fornicatio non est causa dimittendæ uxoris improprie, & eo modo qui ad divortium Judaicum nullatenus accedat, C. Proprie & eo modo qui divortium Judaicum magis repræsentet, N. Divortium Judaicum, prout fiebat per libellum repudii, perpetuum erat. Atqui in Evangelica Lege nulla est præter fornicationem causa propter quam a conjuge in perpetuum separari liceat. Ceteræ enim separationis rationes non adimunt spem reditus, sed cohabitationem suspendunt donec Pars nocens resipuerit. At fornicatio, nisi Pars innocens jure suo cedat, omnem reconciliationi viam præcludit.

Obj. 2do. Doctrina quam Orientalis Ecclesia ab initio tenuit, quam Imperatores etiam pii Edictis suis, utique de Episcoporum consensu, sanxerunt; quam in Græcis per plura secula suo ut minimum silentio comprobarunt Rom. Pontifices, non nisi ab Apostolis manare potuit. Atqui talis est doctrina quæ Matrimonium ex adulterio dirimi docet. 2do. enim hanc ab initio tenuit Orientalis Ecclesia, ut ex longa Patrum serie probat Launoius 2do. Eam Legibus suis contectarunt Imperatores, qui *Fidei Conservatores* acclamati sunt in Concilio VI. Constantinus videlicet & Justinianus. 3tio. neque tunc temporis, neque diu post reclamatione R. Pontifices. Non Nicolaus I. in gravi lite quam habuit cum Photio. Non Gregorius X. in Lugdunensi Concilio, ubi longè minora Græcis objecta sunt. Ergo.

R. ad 1. neg. min. Et dico 1mo. plerosque Ecclesiæ Græcæ Patres causam nostram tueri, prout ex dictis liquet; alios verò tam dubiè ut plurimum loqui, vix ut quidpiam certi ex iis decerpere possint Adversarii. Dico 2do. Constantinum definivisse quidem quo in casu uxor marito, vel maritus uxori *repudium* mittere posset; sed nullatenus definivisse an vi repudi hujus aliam uxorem ducere liceret, quod nec fecit Justinianus. Dico 3tio. nihil ergo mirum esse, si contra dissolutionem Matrimonii non reclamaverint SS. Pontifices, cum probari quidem ex Imperatoris Legibus possit viguisse repudium; at nec ex eorum literâ, nec ex usu tunc stabile probari possit moris fuisse ut repudiâns vel repudiata novas nuptias inirent.

Quod Spectat ad citatos à Launoio Patrum textus, ex iis nonnulli sunt quos ille corruptit, ut Epistolam Joannis VIII. alii qui cerè nostri sunt, ut Hilarius in Matth. alii qui Christi verba referentes non plus dicant, quàm ipse Christus dixerit; alii qui Launoii sunt, ut Lactantius. Verùm hi numero pauci non magis catholicæ doctrinæ nocent, quàm qui vel Millenariorum erro-

rem tui sunt cum Papia, vel Baptismi ab hæreticis dati nullitatem cum Gypriano.

Obj. 4to. Pouissima nostra ratio desumitur ex Synodo Trid. Atqui hæc difficultatem non tangit. Dicit enim potest cum Launoio Decretum ejus pertinere tantum ad disciplinam. R. ad 1. neg. min Ad 2. neg. ant. imo. Quia verba hæc Can. Trid. *Si quis dixerit Ecclesiam errare cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam Doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi ... anathema sit*; hæc, inquam, verba, quibus jam ab an. 416. prælusit Milevitana Synodus, ipsum dogma, non merum disciplinæ caput, designant. Quod enim juxta Evangelicam & Apostolicam Doctrinam traditum est & traditur, utique ad dogma pertinet. 2do. Quia error propriè adversatur veritati seu dogmati, sicut abusus sancitæ disciplinæ. Atqui hic non emendat Ecclesia abusum, sed erroris labem à se propulsat.

Quia tamen PP. Tridentini ad Venetorum preces Canonem hunc reformaverunt: credunt multi solos Protestantes, non autem Græcos à sacra Synodo percussos fuisse.

*An Matrimonium dirimatur Professione religiosâ, vel
Dispensatione.*

Constat jam apud omnes Matrimonii consummati vinculum non solvi Professione Religiosâ. Sed dubium est an per eam solvatur Matrimonium duntaxat ratum. De quo sic

CONCLUSIO. I. Matrimonium duntaxat ratum dirimitur quoad fœdus per Religionis Professionem.

Prob. 1mo. Quia juxta regulam Augustini, L. 4. contra Donatistas, c. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate Apostolicâ traditum rectissime creditur.* Atqui Matrimonium simpliciter ratum Professione Religiosa dissolvi, tenet, & jam dudum tenet universa Christi Ecclesia, &c. Quod teneat, pater ex. Can. 6. Trid. Concilii Sess. 24. ubi: *Si quis dixerit Matrimonium ratum, & non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.* Quod teneat jam pridem, non minus constat ex variis doctiorum Pontificum Decretis, quales fuisse S. Leo, Lib. 7. Epist. 23. Innocentius III. cap. 14. *De convers. conjugatorum*, & Alexander. III. ibid. cap. 2. ubi sic: *Post consensum legitimum de præsentis datum licitum est alteri, altero etiam repugnante, Monasterium eligere, sicut quidam Sancti de nuptiis vocati fuerunt, dummodo inter eos carnis commixtio non interveniat; & alteri remanenti, si*
commonitus

commonitus servare noluerit continentiam, licitum esse videtur ut ad secunda vota transire possit. Quoddemum idem dogma semper in Ecclesia retentum sit, patet ex pluribus Sancto- rum exemplis; puta Theclæ, quæ teste S. Epiphanio har. 78. pactas nuptias dissolvit, cum primario cuidam civitatis totius ... desponsata jam fuisset. Gregoriæ, quæ ut refert S. Gregorius M. L. 3. Dialog. c. 14. constitutis jam nuptiis in Ecclesiam fugit, & sponsum habere meruit in Caio, quæ sponsum fugit in terrâ. Edildridæ, quæ relicto Ecgfrido Anglorum Rege Monasticam vitam amplexa est, uti jam aliquoties ab alijs factum erat, prout Scribit Beda L. 4. Hist. Angl. cap. 19. porro conjugia hæc quoad vinculum soluta fuisse liquet; 1mo. quia Ecgfridas, pius princeps, aliam duxit uxorem, nomine Ermenburgam nullo Pastorum reclamante; 2do. Quia sic institui debuit Christi Religio, nemini ut damnosa vel invisâ efficeretur. Fuisset verò invisâ & damnosa Religio, quæ sponsum in seculo manentem, neque idoneum continentia, à nuptiis in perpetuum abstinere sanxisset; 3tio. Quia his Sancto- rum exemplis nixi Pontifices declararunt licere sponso de- relicto alias inire nuptias. Atqui nusquam eò devenissent, nisi Traditione perpetua, saltè oralis, didicissent Matrimonium in eo casu rescindi.

Prob. 2do. ut Matrimonium ratum Religiosa professione diri- matur, satis est, ut sub hac solùm conditione à Fidelibus con- trahatur. Atqui ex S. Thomâ hic q. 61. a. 2. ad 2. Matrimonium sub eâ solùm conditione initur, si inter eâ alter conjugum ad frugem melioris vitæ non convoler. Ergo.

Obj. 1mo. Exempla Theclæ, Cæciliæ, &c. sunt extra rem; quia nulla erat prioribus Ecclesiæ Seculis Religio. R. nullam quidem fuisse tunc temporis Religionem quoad modum, seu cum formalitatibus à Conc. Later. IV. præscriptis: at fuisse quoad substantiam. Enim verò substantia Religionis tria tantum exigit, coelibatum, seu omnimodam à veneris temperantiam, obedi- entiam Superiori legitimo, usum boni dependenter ab ejus volun- tate. Atqui creditu facile est, sanctas feminas, quæ à pactis con- jugibus ante coitum recesserunt, castitatem omnimodis Deo consecrantes & Episcopis ad unguem obtemperasse, & pro eo- rum arbitrio, vel renuntiassè facultatibus suis, quod prius inter fideles quotidie contingebat; vel his nonnisi dependenter ab illorum arbitrio usas fuisse.

Inst. Quod Scripturæ & antiquiori Traditioni repugnat, nullâ posteriori Traditione firmari potest. Atqui dissolubilitas Matrimonii ex intuitu Religionis, 1mo. repugnat Scripturæ, Genes. 2. Relinquet homo patrem suum & matrem, & adheretibi

uxori suæ. Ubi Adamus loquitur de Matrimonio, quale tunc temporis erat ipsum inter & Evam, rato proinde, & nectum consummato. 2do. Repugnat Traditioni, quam exhibet S. Gregorius Mag. Epist. 49. Lib. 9. *Si dicunt, inquit c. 2. causâ Religionis conjugia dissolvi debere, sciuntum est quia, etsi hæc Lex humana concessit, Lex divina prohibuit.* R. neg. min. pro utraque parte. Namque 1mo. Adam, etsi loquitur ante Matrimonii sui consummationem, loquitur tamen relativè ad ipsam, ut ex his ejus verbis patet: *Erunt duo in carne unâ*, quod non fit nisi per Matrimonii consummationem; imò moraliter loquitur, cum facta postmodum repudii licentia non linat verba ejus metaphysicè intelligi. 2do. S. Gregorium de Matrim. consummato loqui perspicuè indicant hæc ipsius verba: *Postquam copulatione conjugii viri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte converti, & ex parte in seculo remanere.* Ex quibus à contrario inferri potest: Ergo antequam copulatione conjuges unum corpus efficiantur, potest converti eorum alter, altero in seculo remanente.

Obj. 2do. Matrim. omne est essentialiter maritalis conjunctio individuum vitæ societatem exigens. Sed quod essentialiter individuum vitæ societatem exigit, solâ morte finiri potest. R. dist. maj. Est maritalis conjunctio individuum vitæ societatem exigens, præterquam in casibus à Deo exceptis, ut erat in antiquâ Lege repudium, in nova verò susceptio status melioris, C. In omni prorsus casu, quasi Deus res aliter constitutuere non potuerit, N. Porro ex dictis patet, res sic à Deo fuisse ordinatas, ut sponso terrestri, rebus modò integris, cœlestem sponsum ad se trahentem sequi liceret. Unde fit ut Matrimonium consummatum mortenaturali solvatur, at ratum simpliciter morte civili, non quidem fortè per se solam, sed positâ Dei constitutione.

Quæres 1mo. quo jure solvatur per Professionem Religiosam Matrimonium simpliciter ratum. R. solvi tum jure divino; quia nempe à Deo constitutum est, ut in hoc casu solveretur; tum jure naturali; quia quod contractus sub certâ conditione initus eâ deficiente solvatur, juris est naturalis. Acqui ex S. Thoma suprà pag. 241. Matrimonium sub eâ conditione initus à Fidelibus, ut iis ad Religionem, rebus integris transire liceat.

Quæres 2do. quandonam Matrimonium ita consummatum censeatur, ut jam Professione sacrâ dissolvi non possit. Respondet Sylvius hic q. 61. a. 1. sufficere consummationem imperfectam, quæ fit per vasis penetrationem, absque semine. Et hæc opinio, licet non indubia, in praxi tenenda est. Utræ
feminâ

feminâ copulam affirmante, viro autem negante, vel è contra, credendum affirmanti. Sic enim tenetur pars tutior, & quæ minori periculo Matrimonium forsân indissolubile exponat. Imò, postquam uxor ad domum viri deducta est, non est credendum conjugibus in præjudicium Matrimonii, nè, ut in simili casu ait Cœlestinus III. *inter se contra Matrimonium velint colludere.* Requiritur ergo ut mutuz huic utriusque confessioni rationabiles & fide dignæ probationes accedant, c. 5. *De eo qui cognovit, &c.*

Quæres 3tio. an Matrimonium post copulam fornicariam contractum vi ejusdem præcedentis copulæ censeatur consummatum, ità ut jam sponsis Religionem ingredi non liceat. R. probabilius affirmat. Quia si conjugium illicitam copulam subsequens vim haber legitimandæ prolis, vim etiam habere debet, ut actus qui proli ortum dedit, censeatur quædam Matrimonii consummatio; adeoque, ut copula primum fornicaria evadat conjugalis.

Quæres 4to. quorum sponsis tribuatur tempus ad deliberandum de Religionis ingressu. R. ex C. 7. *De convers. conjugat.* juxta communem intellectum accepto sponsis assignari duorum mensium spatium, quo vel ad Religionem transeant, vel secum maritaliter habitent.

Quæres 5to. quo instanti rescindatur Matrimonium, an eo quo recipitur habitus Religionis, an quo emititur Professio. R. non dissolvi nisi per Religionis professionem. Pater id, tum ex Can. 6. Trid. ubi Matrimonium *per solemnem Religionis professionem dirimi* dicitur; sola autem susceptio habitus non est professio: tum quia vinculum nonnisi vinculo immobili dissolvi potest. Quodd si sponsus, quasi experturus quæ Religio sibi magis conveniat, ex unaquaque ante finem Novitiatus egrediat; recurrendum erit ad Judicem, qui terminum constituat, quo vel completo Novitiatu profiteatur, vel ad conjugem redeat, Matrimonium consummaturus. Alioqui enim pars derelicta posset diuturno, quin etiam toto vitæ tempore manere ligata, sibi que per aliud conjugium mederi incapax; quod nec intendit Deus, nec approbat Ecclesia. Porro ut annus probationis ità à momento in momentum currit, nihil ut omnino deficiat; sic & bimestre sponsis ad deliberationem concessum.

Quæres 6to. Quæ Religio Matrimonium ratum dissolvat. R. Matrimonium per eam solam Religionem solvi, quæ ab Ecclesiâ approbata fuerit, ut hominem Regulari Statu invictè addicens. Status enim de se invariabilis nonnisi in statum perfectiorem simul & æquè invariantum commutari potest.

Qz

Hinc

Hinc non solvitur conjugium, imo per professionem vitæ Eremiticæ; quia Eremitæ hodierni simplicia tantum vota, ea- que ab Ecclesia minime acceptata, emittunt. 2do. Nec dirimitur per vota a rebus quibuidam piis Terti, ut aiunt, Ordinis SS. Augustini, Dominici, Francisci emissâ. 3tio. Nec per vota simplicia post biennium in Societate Jesu emissâ; sed nec per vota Coadjutorum Formatorum ejusdem Ordinis; quia sunt simplicia, licet publicè emittantur, ait Sanchez. At dirimitur per vota Equitum Melitenium.

Contrarium docet R. Schram de Matrimon. n. 1263. Schot. 3. ubi adducit Pontifices: Martinum V. Eugenium IV. Paulum III. Pium IV. et Gregorium XIII. una die cum Undecim in matrimonio rato dispensasse. Eodem sentit Antwine. De Matrim. q. 8. post. Respon. 4. note. qui recentioris auri videlicet Clementem VIII. Urbanum VIII. de per se testatur.

Quares 7mo. an conjugium ratum Pontificia dispensatione solvi possit. R. cum Sylvio & aliis pluribus contra Jurisperitos plures negat. 1mo. Quia si potestas illa Pontificibus à Christo tradita esset, eâ usi essent primavi Pontifices: cum prioribus Ecclesiæ seculis sicut nec nostris, non defuerint gravissimæ ejulmodi dispensationum causæ, præsertim quando moris erat, ut aliquandiu Matrimonium à cohabitatione divelleretur. Atqui tamen per tota 14. secula nullum extat dispensationis hujus vestigium. Unde ejus epocha non prætergreditur Martinum V. qui an. 1431. diem clauit. 2do. Quia in oralibus, iis præteritum quæ ad Sacramenta spectant, non licet sequi opinionem minus tutam, nihi hæc timui ut multò probabilior. Atqui opinio nostræ contraria, imo. longè minus tuta est; quia gravi exponit periculo rescindendi contractum Sacramentalem, qui forte rescindi non potest; 2do. nec est nostrâ longè probabilior; seu ab extrinseco; tum quia si plures contra nos militent Jurisperiti, plures contra Jurisperitos illos militant Theologi; tum quia assertionem nostram ipsè Sanchez, probabilissimam vocat; Sanchezii verò opinionem nè umbram quidem probabilitatis habere contendunt è nostris aliqui, ut Soto, qui etiam refert Adrianum VI. improbis precibus victum, ut dispensationem hanc tribueret, respondiisse, *se dare quod posset, ac credere se nihil posse.*

An & quibus de causis Matrimonium quoad thorum & cohabitationem solvi possit?

CONCLUSIO I. Possunt aliquando conjuges justis de causis quoad thorum & habitationem separari. Ita Catholici contra Protestantæ.

Prob. 1mo. ex Trid. Sess. 24. Can. 8. ubi: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum multas ob causas separationem inter conjuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.*

Prob. 2do. ex Apolt. Cor. 7. ubi: *Præcipio, non ego, sed Dominus,*

Dominus, uxorem à viro non discedere: Quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Ergo licet *Dex* nomine vetet ne conjux à conjugē, alterius Matrimonii intuitu, discedat, non prohibet tamen, ne discedat simpliciter; cum non jubeat absolute eam viro suo reconciliari, sed tantum si continere non possit.

CONCLUSIO II. Conjux à conjugē propter adulterium ejus quoad thorum & habitationem discedere potest.

Prob. ex *Matth. 19.* ubi permittitur uxoris dimissio propter adulterii causam. Atqui dimissio hæc non cadit in vinculum ex dictis. Ergo cadit in thorum & cohabitationem.

CONCLUSIO III. Præter adulteri crimen plures esse possunt legitimi divortii causæ.

Prob. Ex *Matth. 19.* potest dimitti conjux ut & oculus ipse, quando gravis sit ruinæ causa. Atqui multi sunt præter adulterium casus, in quibus id contingat: puta si alter alterum à rectis moribus avocet; si hæresim vel irreligionem inspiret; si maledictis, aut verberibus ad iracundiam, & continuas obmurmurationes inducat; si in eo mœroris statu constituat, qui patientiam infringit, & omnes denique pietatis sensus excurit.

Obj. Christus, *Matth. 19.* non aliam divortii causam assignat quam fornicationem. Ergo. R. neg. consequ. quia Christus de eo loquitur divortii genere, quod sponsis quâ talibus competit non autem de eo quod ipsis cum aliis commune est. Atqui fornicatio causa est divortii ad sponsum quâ tales pertinet. Hæresis verò, scandalum, sævicia, &c. sunt separationis causæ omnibus communes. Propter hæc enim socius quisque ex Jure naturali à socio recedere valet; neque necessum erat id à Christo explicari in loco ubi de sponsis quâ talibus, tantumque de Matrimonio agebatur.

De difficultatibus quæ ad hujus materiæ praxim spectant, vide *Tom. II.* ubi de quarto Decalogi præcepto, art. 4. sect. 1.

Quæres An separatio conjugum ex mutuo consensu fieri possit. R. si agitur de separatione thori quoad tempus, res constat ex *I. Corinth. 7. v. 5.* ubi: *Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Si autem de omnimoda separatione sermo sit, utrique ex mutuo consensu, vel uni ex consensu alterius, licet Religionem promitti, prout statuitur c. 1. *De Conv. conj.* Verùm ad id requiritur, 1.º ut conjux alter & ipse Religionem profiteatur, si adhuc juvenis sit, vel senex quidem, sed non alicujus periculo incontinentiæ. 2.º ut conjux in seculo remanere volens, sit non solum senex, & ab omni incontinentiæ suspitione immunis, sed & simplex

perpetuæ continentię votum emitat in manibus Episcopi & testium, qui de eo fidem facere possint.

Quodd si vir obtento uxoris consensu Religionem profiteatur, non servatis ab uxore ceteris conditionibus, purâ quod juvenis & ipsa Monasterium ingrediatur; vel senex voveat castitatem; Professio hæc, quamvis illicita, utpotè facta contra conditiones à Jure sapienter præscriptas, valebit tamen: tum quia nullibi irritatur in Jure, tum quia decernit Urban. III. c. 9. eod. t. ut vir qui de uxoris licentiâ, sed omissis aliis conditionibus, Religionem amplexus erat, & uxore revocante ad eam regressus erat, ipsâque demum mortuâ aliam duxerat, *istâ dimissâ ad suum Monasterium revertatur, sub regulari habitu de cetero Domino serviturus*. Ubi posterius Matrimonium supponitur esse nullum, quod fieri non potuit nisi per professionem validam.

CAPUT SEXTUM

De effectibus, bonis & usu Matrimonii.

§. I. De effectibus Matrimonii.

Gratia sanctificans vel *prima* est, quæ hominem justum facit, vel *secunda*, quæ hominis jam justi justitiam adauget. Certum est primam non conferri de se per Matrimonium, utpotè quod non sit Sacramentum mortuorum. Questio est de secundâ. Sit.

CONCLUSIO. Matrimonium piè receptum gratiam secundam confert; & cum eâ jus ad actuales gratias, quæ malis in nuptias per Adæ peccatum in vestris medeantur.

Prob. 1. pars: Sacramenta novæ Legis id in subjecto suo operantur quod significant. Atqui Matrimonium significat sanctam illam charitatem, quâ Christus sponсорum exemplar, sponsam suam Ecclesiam prosequitur. Ergo & eandem servata proportionem in sponсis operatur.

Prob. 2. pars. Sacramentum onine eò tendit ut gratiam ipsam ritè succipientibus collatam in eadem conserveat & ad actum reducat. Ergo cum Sacramentum Matrimonii sanctæ & castæ dilectionis gratiam firmitus in sponсis tueri non possit, quâni mala in nuptias per peccatum inducta auferendo, vel certè minuendo; necessum est vi divinæ constitutionis, ut actuales gratias adversus mala illa sponсis, nisi obicem ponant, conferat.

Et

Et verò quinque possimùm mala in nuptias per peccatum invecta sunt; nimirum 1mo. humana infirmitas, quæ societatem pluribus inficit incommodis, putà morbi in corpore, vitia in animo, morosa indoles, &c. 2do. conceptio prolis in peccato; 3tio. Præter originale peccatum, parentes sæpè aliis modis nocent proli, ut dum eam impediunt concipiendam, vel conceptam extinguunt, vel natam abjiciunt, vel pravis exemplis aut amore præpostero corrumpunt. 4to. Libido sæviens, quæ conjugēs extra temperantem Matrimonii usum rapit; 5to. Miseria quæ nuptias consequuntur; onus uteri, labores partūs, sollicitudo alendæ & instituendæ familiæ, casus adversi, &c. Atqui mala hæc salutare in gratiâ Matrimoniali antidotum habent; quo si non semper tolluntur, at minuuntur, & tolerabilia fiunt.

1mo. enim Matrimonii gratia efficit, ut sponsi mutuas infirmitates patienter, imò alacriter propter Deum ferant. Efficit enim juxta Apostolum, ut *Viri diligant uxores suas ut corpora sua*, adedque sanctissimo & tenerrimo amore. Porro hinc quidem quisque corpus suum, morbidum licet aut malè affectum diligit; inde verò Christus Ecclesiam suam non abjicit propter vitia membrorum ejus; sed eam quotidie mundat & fovet, donec eam *sibi* in futuro seculo exhibeat *gloriosam*. Ergo ut magnam illam Christi cum Ecclesiâ unionem perfectè repræsentent Christiani conjugēs, mutuò se se ferre ac fovere debent, viri uxores infirmiores diligere ut sua corpora, uxores viris adhærere ut membra suo capiti. Id autem si debent conjugēs, possunt utique; sed non à se ipsīs. Ergo à gratia Sacramenti.

2do. Eadem gratia efficit, ut in nuptiis prolem quarant conjugēs, *non ut nascatur tantum, verum etiam, & longè magis ut rensatur*. Nimirum ex dictis humanæ nuptiæ nuptias Christi cum Ecclesiâ, quantum potis est, referre debent. Atqui Christus non alio intuitu conjunctus est Ecclesiâ, quàm ut ex hisce nuptiis nascerentur filii Dei adoptivi. Unde & in id etiam incumbunt conjugēs, ut proles sua religiosè instituat, & in pietate adolescat, ac demùm supernam hæreditatem consequatur, in quâ non solum liberos, sed & domesticos peroptat habere consortes.

3tio. A fortiori efficit conjugalī gratia, ut nec impediat conceptio prolis, nec concepta primatur, &c. Procul hinc absumt, qui gentem sanctam & adoptionis filios multiplicare student.

4to. Facit gratia Sacramenti, ut conjugēs eodem se diligant amore, quò Christus Ecclesiam, castò proinde, & qui

concupiscentiam debite moderetur: ita ut unusquisque conjugum sciat vas suum possidere in sanctificatione & honore; non in passione desiderii, sicut & Gentes, quæ ignorant Deum, 1. Thessal. 4.

3to. Eadem gratia firmat conjuges adversus calamitates quæ nuptias subsequi solent. Hæc enim gratia in dilectione dilectioni Christi simili posita est. Atqui fortis est ut mors dilectio, nec flumina adversitatum obruant illam. Cantic. 8.

Si quæras, cur tam rari sint hujus gratiæ effectus, cum Matrimonia pleraque plena videantur iræ furoris. Domini? R. id fieri, 1mo. quia pauciores quam credi possit, ad Sacramentum istud accedunt congruè dispositi. Alii libidinem unice intendunt. Alii solum opulenti fœderis splendorem. Alii parentum autoritate oppressi conjugium ineunt quod animo detestantur. Nemo penè Deum interrogat: Nemo interrogatum audit. Porro qui Sacramentum recipiunt malè dispositi præ benedictione maledictionem sibi, suæque familiæ advocant. 2do. Quia conjugibus debite sanctificatis non pauci à gratia sibi per Sacramentum concessa excludunt. Hæc autem corrumpente corrumpit jam ad auxilia mox recensita. Hinc de conjugibus impiis dicitur Sap. 1. *Mulieres eorum insensatæ & nequi simi filii eorum: Maledicta creatura, Græcè progenies eorum.*

Ex his in praxi colliges, 1mo. quanti sponsorum interfit, ut ad Sacramentum hoc magnum in statu gratiæ accedant 2do. ut peccatum fugiant sedulo; & si quod commiserint, illud quænam primùm per poenitentiam diluant, quod virtus Sacramenti in eis operetur, & fortunatum reddat eorum conjugium; tum ipsis, quia inpendiò vereri est, nè gratia destituti, libidini habenas laxent; tum & toti Reipublicæ, quia sicut à vitiatis patriis nasci solent infantes libidinosi, ebrioli, podagrici, &c. sic ex Matrim. sanctis oriri consueverunt liberi indolis in bonum propensæ. Unde si quid proficere voler Parochus, necessum est: ut, Xaverii exemplo, juventutis agrum, evulsis radicibus noxiis, assiduè excolat. Quos enim fractus legere poterit, si ex familiis, veluti errorum ac vitiorum seminariis nova indies serpent scandala, quæ gregem suum corrumpant? Moneat igitur opportunè & importunè, nè in vacuum gratiam Sacramenti recipiant, sed eâ feliciter utantur, ad educandos liberos in timore & correptione Domini. Subjiciat eis exemplum Heli qui, ut docet S. Fulgentius à Domino reprobus fuit, non quia filius in iniquitate consensit, sed quia peccantes, mansueto nimium sermone monuit, & prohibere competenti severitate cessavit.

§. II. De Bonis Matrimonii.

Triâ Matrimonii bona recenset Augustinus; fidem scilicet, prolem & Sacramentum. Per fidem intelligitur fidelitas quam uterque conjugum alteri debet: & hæc exigit; imo. ut neuter alteri legitime petenti debitum neget; 2do. ut alteri non commisceatur. Per prolem non intelligitur sola ejus procreatio, sed & educatio atque religiosa institutio. Per Sacramentum intelligitur, * non Matrimonium ipsum, sed firmitas & inseparabilitas ejus.

Quæres imo. quæ peccata pugnent contra Matrimonii fidem. R. Pugnât imo. adulterium, ad quod refertur extraneæ personæ concupiscentia, & quævis libido in illud tendens, ut oscula & morosæ cogitationes: quæ omnia, cum fidem comparti datam lædant, in Confessione cum Matrim. circumstantiâ aperiri debent. 2do. Mollities & à fortiori graviora contra naturam peccata. Qui enim per hæc proprium corpus inquinat, re alienâ turpiter abutitur; cum ex Apost. *Vir corporis sui potestatem non habeat, sed mulier, & vicissim.* 3tio. Denegatio conjugalis debiti, quam Tom. II. justitiæ graviter adversari probavimus. Cum autem mulieres in sacro Tribunali peccatum illud reticeant ex ignorantia, vel præ pudore; quin & agrè se circa illud interrogari ferant, necessum est ut Parochi, vel per se in sacro Tribunali, vel, quod malim, per piæ marris ministerium sponso doceant, quid observare, quidve fugere teneantur. Sed & discant Confessarii non esse ex abrupto sciscitandum à feminis, an hic peccaverint, sed captandam industriè occasionem; inquirendo, v. g. an cum marito rixatæ sint, quæ hujusmodi rixarum causa fuerit, an propterea id negaverint, quod eis juxta Matrimonii legem debitum est.

Quæres 2do. an & quando conjux debitum non reddens excusetur. R. 1mo. ab omniculpâ excusatur, qui debitum negat adulterus, plenè ebrius, laboranti eò morbo, qui reddenti graviter exitiosus esse possit, qualis est lepra, pestis, &c. quæ latius vide cit. Tom. II. R. 2do. Vel nihil vel leviter peccat, qui justis de causis aliquando negat debitum remisit petenti, aut in dilationem non agrè consentienti. Est enim debitum hujusmodi sicut alia, in quibus mortaliter non peccat, qui solutionem differt, quando creditor remisit petiit, aut rogatus moram facillè indulget.

Dixi imo. *justis de causis*, quales sunt, quòd uxor ad sacram Sygamiam accedere cogitur, quòd valetudo ejus non benè se habeat

habeat, quòd menstrua pauatur, quòd uterum gerat, quòd amicè viro exprobrer frequentiore[m] ejus intemperantiam. Dixi 2do. *aliquando*: si enim uxor ità se difficilem præbeat, ut vix corporis ejus usum extorquere maritus possit, à lethali saltem diu excusari non poterit. Inde enim vir vel incontinentiæ solus cedit, vel ex iracundiâ in alienâ quarritat quod à suâ obtinere non potuit: Dixi 3tio. *petenti remisè*: si enim insistat multum, lethaliter peccat, qui ei morem non gerit. Quin & vir tenetur reddere debitum uxori, quando ex signis, vel ex comperto ejus ingenio advertit eam remedium illud cupere licèt præ verecundiâ, vel ex aliquo offensionis metu non ausit petere formaliter.

Quæres 3tio. quatenus peccent conjuges adversus bonum suscipiendæ prolis.

R. levatis ad Deum mente & corde, ut in hisce miseriis decet, peccare contra bonum suscipiendæ prolis, 1mo. viros qui, antequam semen emisserint, retrahunt se, imitari scilicet Her & Oam, quos, quia rem hanc *detestabilem* facerent, interfecit Dominus, Genes. 38. v. 7. & 9. 2do. uxores, seu quæ potionibus, & immoderato castæi usu conceptionem foetus impediunt, seu quæ susceptum viri semen ejiciunt aut ejicere conantur, seu quæ de industria proprii seminis emissionem, nè cum virili semine commisceatur, suspendunt. 3tio. qui, licèt vas servant debitum, ità naturalem situm immutant, ut seminis extra diffundendi periculum incurrant. At extra periculum illud non peccant qui situm immutant ex necessitate, & quia aliter congressi non valent. Qui autem in eâ sitûs inversione soli voluptati student, ob belluinum hunc morem graviter & durè à Confessariis increpandi sunt, quamvis peccatum hoc ad mortale progredi non censeatur. 4to. qui abortum foetus etiam inanimati procurant. Sed de abortu dixi Tom. II. ubi expendam numerosâ prolis metu debitum negare liceat. Hic addam, laudandos conjuges qui continentie studio torum dividunt; at eos sine singulari Dei dono temerè hac de re pacisci: plura enim & gravia ex hisce passionibus sequuntur incommoda, nisi ad id moveat flagrans sanctioris vitæ desiderium. Nempe decrevit amor conjugalis, remittitur animorum nexus, acrius pungunt ignei carnis aculei, quibus vel contabescunt, vel in damnales corruptelas trahuntur conjuges, quos necessarium remedium implorare pudet, nè levitatem alter atque infirmitatem exprobrer. Hinc D. Paulus: *Nolite fraudere invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus; ut vacetis orationi; & iterum revertimini in idipsum, nè tentet vos satanas, &c.* Et hæc possimum de iis intelligenda sunt, qui paucos annos in Matrimonio transege-

transegerunt: Quanquam & ii, qui aetate maturiores torum mutuo consensu dividunt, viri praesertim, compartem monere debent ei se ad nutum obtemperaturos esse.

Quæres 4to. quæ conjugum peccata sanctitatem Sacramenti directe magis impugnent. R. hanc impugnari per peccata quæ bonum prois & tori fidem impetunt. At sunt alia plura quæ eam insigniter offendant; ut 1mo. quæ sacrilegam huiusce Sacramenti receptionem efficiunt: 2do. quæ conjugum societatem perturbant: 3tio. quæ nuptialem torum inficiunt.

Sacramentum hoc sacrilegè recipiunt, 1mo. qui ad ipsum in habitu mortalis peccati accedunt. 2do. Qui idem recipiendo, temporale bonum primariò intendunt. Ii enim ex S. Thomâ se habent sicut qui ex Sacramento Baptismi tantum salutem corporalem quaereret: is autem dubio procul abuteretur resacrâ. Hinc docet Sambovius juvenem qui verulam solo bonorum quæ illa sponder intuitu ducit, peccare mortaliter. 3tio. Qui ad illud velut ad spectaculum profanum accedunt, & nuptiarum solemnitatem adornant pompis Satanae, id est, luxu, choreis, conviviis flagitium exhalantibus, à quibus exulat pudor, &c. Hæc vident Pastores, quidam quidem cum dolore, sed pauci eâ qua par est animi fortitudine tantæ impietati obstitunt; & tamen pro viribus consistere tenentur. *Si durâ fronte sunt*, ait S. Bernar. L. 4. de confid. c. 3. *durato & tu è contra tuam. Nihil tam durum quod duriori non cedat.*

Pugnant 4to. adversùs sanctitatem Sacramenti, quæ individuam conjugum societatem interturbant, ut rixæ, dissidia, quærelæ, continuæ obmurmurationes. Unique Matrimonium signum est unionis Christi cum Ecclesiâ. Ergo sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus, quæ evidenter mala non sunt, subjectæ esse debent. Viri autem uxores suas debent diligere sicut & Christus dilexit Ecclesiam, &c. Atqui nec subjecta est viro uxor querula, id omne in marito redarguens quod in extraneo approbet, erigens se in arbitram familiæ, leviora quæque deputans crimini, nihil non sibi volens indulgeri, sæpè liberior, &c. Rursum nec uxorem, ut Christus Ecclesiam, diligit maritus, qui eam habet ancillæ loco, qui extra domum urbanus est & comis, in domo suâ est sicut leo evertens domesticos suos, imò & asperior leone, qui caveam suam ingressus, prædam cum leonâ amanter partitur, seque patrem catulis suis fovendo ac nutriendo exhibet. Sed quis tandem tumultuantium ejusmodi conjugiorum finis? Duplex, ut norunt qui rationis & fidei oculos habent. Prior anticipata quædam inferorum pœna: posterior, inferi ipsi, seu locus

locus ille, in quo nullus est ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

3tio. Peccant contra Sacramenti sanctitatem, qui eo utuntur intemperantiùs; seu intemperantia hæc in ipsam cadat substantiam, ut quando conjuges solam in actu Matrimonii voluptatem inquirunt; seu cadat in actûs circumstantias, ut locum, tempus, uxoris conditionem.

Et imo. quod voluptatis solius inquisitio sit peccatum aliquod, unanimes est saniorum Doctorum sensus, hæc inixus ratione Augustinus, Lib. de Bono conjug. c. 16. *Quod est cibus ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salutem generis; & quod est in cibo licito nonnullis immoderatio appetitus, hoc est in conjugibus venialis ille concubitus.* Unde liquet conjuges non minùs in proprio toro peccare, cum ultra temperantiæ limites Matrimonio utuntur, quàm in propriâ peccant mensa, cum ultra ejusdem temperantiæ leges licitis cibus utuntur. Jam verò ultra æqui limites utuntur cibus, qui eos assumunt non ut corpus nutriant, sed voluptatis causa. Unde Tom. II. diximus eum non esse ab omni culpâ immunem, qui parum prolis, partim voluptatis amore Matrimonio utitur; quia is ex parte obsequitur libidini.

2do. Læditur conjugii sanctitas ex circumstantiis loci. Et quidem verat pudor nè eo loco misceantur conjuges ubi à quopiam perspicui possint. Id qui cavent, non cavent satis nè palam inverecondiora quidam amoris minùs castigati signa sibi mutuo præbeant. Quin & rustici, quibus unum cum pueris ac famulis suppetit cubiculum, sibi quandoque non satis noctu diutiusque invigilant. Sed & verat sanctitas loci nè debitum in locis sacris, etiam incontinentiæ vitandæ studio, exigatur, prout dixi in Tract. de Pecc. Porro ait Pontas ex D. Soto, nomine loci sacri intelligitur corpus Ecclesiæ consecratæ vel benedictæ; nam in Cæmeteriis, & in Cameris Ecclesiæ adherentibus, & in Campanulis, nulla est violatio. Quod quidem de Cæmeteriis falsum esse credo, licet multum decrescat culpa, quia multum decrescit sanctitas loci.

3tio. Læditur etiam Sacramenti sanctitas ex circumstantiâ temporis, quo exigatur debitum conjugale. Et imo. suadet quædam verecundia, ut ad id assumatur nocturnum tempus, licet id non strictè imperet. 2do. Suadet & debita festivis diebus reverentia, ut in iis à conjugali opere absteineatur. Sicut enim, ait S. Thomas, q. 64. a. 5. *aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem.* Sed in loco sacro non licet petere debitum; Ergo nec in tempore sacro.

Sed duo hic inquiruntur: 1mo. quatenus sit peccatum hisce diebus uti Matrimonio: 2do. an qui eo usus fuerit, ad sacram Synaxim accedere valeat.

R. ad 1. nullatenus peccat, qui his diebus debitum redditæ exigentis, imò peccaret non reddendo; quia igravis esse poterit compartiri occasio ruinæ. Qui vero petit, non peccat mortaliter; sed tamen gravius est peccatum, si solâ delectationis causâ petatur, quam si propter timorem, quo quis sibi timeret de tubico carnis, sibi debitum petat: ita S. Thomas, ibid. a. 6.

R. ad 2. generatim loquendo decentius esse ut, juxta antiquum Ecclesiæ ingenium, a sacra Mensa abstineant, qui a carnali commercio non abstinere. Hinc Eliberitana Synodus: *Omnis homo, inquit, ante sacram Communionem à propria uxore abstinere debet tribus aut quatuor, aut octo diebus.* Si tamen, ait Sylvius in 3. p. q. 80. a. 7. *justa aliqua causa* his etiam diebus Communionem suadeat, ut Festi sollemnitas, dies indulgentiarum, specialis devotio, nota quedam ex Communionis omissione, poterit is præsertim qui tantum reddidit, si mentem à sordidis distractionibus liberam haber, ad Eucharistiam accedere absquo ullâ culpa; & quandoque etiam qui petit, ut si petiit causâ prolis. Qui verò venialiter deliquit in petendo, sæpè venialiter peccabit eodem die communicando, nisi causæ aliquæ rationabiles, de quibus suprâ, indecentiam resarciant. Ceterum sicut conjux quæ est communicatura, non propterea excusatur à redditione debiti, si alter instet; ita neque excusatur ex eo, quod illo die communicaverit: quamvis si honestè possit compartiri suadere dilationem, hoc facere debeat ex decenti & Sacramenti reverentia.

4to. Et hi etiam ex circumstantiis personæ alterius vel utriusque sanctitatem conjugii offendent, qui debitum postulant; cum uxor vel uterum genit, vel lactat infantem, cui nocere potest, vel mutuum ex mariti assensu emisit votum continentia.

Ex dictis colliget Confessarius, præcipue verò Parochus, quantâ indigeat scientiâ, ut lepram à leprâ secernat; quantâ & prudentiâ ut lepram, nec exagerando, nec minuendo, sed prout a parte rei est, declararet. Quapropter ex saniorum Theologorum sensu nitetur 1mo. rescire quid absolutè licitum, quid verò illicitum: 2do. letalia secerner a venialibus; & hæc tolerabit aliquando, nè dum ab iis avertere volet, graviorum occasio existat; aliquando severius redarguet, quia ex iis, quæ de se damnabilia non sunt, quedam pudicitia ac pietati gravius repugnant, & hæc omnimodis refecanda sunt. Cogitabit etiam, quadam, mala licet, vix in Matrimonio impediri posse, & de his leniter, ac commiserante affectu adnovebit Poenitentes, arque

atque hortabitur, ut agant temperantius, & resistent illecebris quæ divini amoris fervorem remittant, & extinguunt demum, nisi quotidianâ pœnitentiâ eluantur: 4to. Non permittet, ne dum suadebit, ut conjux debitum alii per culpam venialem peccenti denegeret: imò nec ei semper qui perendo peccat mortaliter, ut dixi Tom. II. quem relegi precor.

CAPUT SEPTIMUM.

De impedimentis Matrimonii.

§. I. *De impedimentis in genere.*

Contractus conjugalis spirituale aliquid, & aliquid civile continet. Primum ad Ecclesiam, alterum ad Principes pertinet. Duo proinde extrema hic cautè declinanda sunt. Primum eorum qui Ecclesiæ totam, Principibus verò nullam concedunt in Matrimonia auctoritatem: alterum eorum qui totam Principibus sic allerunt, ut nullam Ecclesiæ relinquunt. Hæc postremo Novatorum errori imprudenter faver Launojus in Libro *De Regiâ in Matrimonium potestate*, ubi docet auctoritatem statuendi impedimenta Matrimonium dirimentia ad solos seculares Principes jure proprio sic pertinere, ut non nisi vel usurpatione, vel precario, Ecclesia jus illud exercere possit. Imò novo figmento, erroneo planè, ut & ridiculo, contendit ille in Canone Trident. quo definitur *posse Ecclesiam statuere impedimenta Matrimonium dirimentia*, nomine Ecclesiæ Principes intelligi, quorum duntaxat auctoritate illa utitur, ut nonnulla impedimenta statuat. Sic contra

CONCLUSIO. Potest Ecclesia, possunt & Principes temporales statuere impedimenta Matrimonium dirimentia: verum Ecclesia relativè ad Sacramentum ac spirituales ejus effectus in quos nihil potest temporalis auctoritas; Principes verò relativè ad contractum civilem ac politicos effectus, in quos Ecclesia nihil potest.

Prob. 1. pars, quæ certissima est apud omnes Orthodoxos, imo. quia Christus, Luc. 16. impedimentum, quod *ligamen* dicitur, apposuit, quo fit ut qui uxori alligatus est, non possit ab eâ, quoad vivit, solvi, & cum altera conjugii. *Omnis, qui dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, mæchatur, &c.* Et Apostolus, I. Cor. 7. sanxit utrumque impedimentum, quod vocatur *cuius disparitas. Si injudus,*

ait, *discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in huiusmodi.*

Prob. 2do. Ecclesia usu perpetuo auctoritatem suam exercuit in aliquibus impedimentis statuendis aut tollendis. Atqui non utique præscriptos sibi limites prætergressa fuit; cum ut in moribus, sic nec in fide deficere possit. Neque verò appellari potest quis primus inter principes jus illud Ecclesiæ contulerit, ubi, quando, quibus in circumstantiis: imò Principes ipsi ad Ecclesiam sæpè confugerunt, tum ut impedimentum, quod ipsi pro sua auctoritate constituerant, ab illâ approbaretur; tum ut ab illo dispensationem obtinerent. Jure igitur Trid. Sess. 24. Can. 4. *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.*

Confirm. Eam omnem in-res spirituales potestatem Christus Ecclesiæ suæ concessit, quæ necessaria est ad optimum Reipublicæ Christianæ regimen, ad mores sanctæ societatæ piè componendos; unò verbo ad salutem animarum comparandam. At quis sanus negaverit talem esse potestatem ferendi leges, quæ spectant publicam Sacramentorum administrationem, nuptiarum solemnitatem, & conditiones, quibus Fideles possint eas licitè ac validè celebrare? Pendet enim ut plurimum tota vitæ ratio ac salus æterna ex Matrimonio debitè vel indebitè contracto; neque dici potest minùs pertinere ad Ecclesiam quàm ad Principes, providere de illâ optimâ contrahendi Matrimonii ratione, unde cœlo Fideles acquiruntur, ut & Regno Cives.

Prob. 2. pars, quæ Principes spectat, imò. ex usu principum, qui semper suâ auctoritate usi sunt in ferendis circa Matrimonium legibus, ac statuendis impedimentis, quibus certis in casibus irritarentur. Hanc verò potestatem Principes usurpasse, quis nisi in Principes injuriosus allerat? Præsertim cum Ecclesia de illâ usurpatione conquesta non fuerit; imò cum eam potestatem commendaverint, tum SS. Patres, tum Concilia.

Prob. 2do. Contractus conjugal civilis contractum, simul ac verum apud Christianos includit Sacramentum. Atqui denegari non potest Principibus jus ligendi conditiones quibus validi vel invalidi sint contractus civiles. Unde S. Thom. in 4. dist. 34. q. 1. a. 2. *Matrimonium in quantum est in officium naturæ statuitur jure naturæ; in quantum est in officium communis, statuitur jure civili; in quantum est Sacramentum, statuitur jure divino. Et ideo ex qualibet dictarum Legum (naturæ,*

humane

humana & divina) potest persona effici *quod* Matrimonium illegitima.

Obj. cont. 1. part. Matrimonium est contractus civilis aut saltem illam supponit uti fundamentum. Atqui ad solos seculares pertinet statuere de contractu civili. R. dist. maj. est contractus civilis simul & verum Sacramentum, C. Contractus purè civilis, N. Nihil equidem potest Ecclesia in contractum civilem, quatenus ad effectus purè temporales ordinatur, sicut nihil possunt Principes in contractum conjugalem quatenus est Sacramentum & ad effectus purè spirituales tendit: igitur contractum civilem non attingit Ecclesia, nisi quatenus est materia Sacramenti Matrimonii, repositis aliis omnibus, quæ civilem potestatem spectant.

Obj. cont. 2. part. Si posset Princeps secularis civilem Matrimonii contractum irritare, consequenter & irritum faceret Sacramentum, quia contractus civilis est materia Sacramenti. Atqui non potest Princeps secularis... Alioqui saltem indirectè auctoritatem suam in res Ecclesiæ spirituales exerceret. R. ad 1. neg. min. ad 2. neg. maj. Sicut enim qui ex vino acetum facit, nihil etiam indirectè potest in Eucharistiam; sic qui ex contractu valido facit adjectis conditionibus invalidum, nihil in Sacramentum Matrimonii potest.

§. II. De impedimentis Matrimonii in specie.

Impedimenta Matrimonii alia impediunt nè Matrimonium validè contrahatur, & hæc vocantur *dirimentia*; alia non dirimunt quidem Matrimonium, sed impediunt nè licitè contrahatur, & vocantur *prohibentia*. In impedimenta dirimentia, quæ nunc *15.* sunt, his exprimuntur verbis:

*Error, conditio, votum; cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Amens, affinis, si clandestinus & impos,
Si mulier sit rapta, loco non reddita tuto.
Hæ socianda vetant connubia, facta retractant.*

Error vel est *personæ*, quò una persona sumitur pro aliâ, v. g. Petrus pro Joanne; vel *conditionis*, quò quis judicatur esse liber, cum sit servus, seu mancipium, gallice *esclave*; vel *qualitatis*, quò quis judicatur eas habere qualitates, quas de facto non habet; ut quando putatur bonus, qui malus est; vel *fortuna*, quando putatur esse dives, qui est pauper, vel è *converso*...

Certum

Certum est, 1mo. quod error quicumque circa personam Matrimonium dirimat jure naturali; unde Matrimonium Jacob cum Liâ novô ejusdem Jacobi consensu firmari debuit. Ratio est quia ad Matrimonium requiritur consensus. Porro ubi est error personæ, consensus non fertur in hanc personam, cum quâ contrahitur, sed in aliam, quæ adesse putatur. Aliud esset de errore circa solum nomen; quia nihil facit error nominum, cum *de corpore constat*, L. 9. ff. *De contrah. empt.*

Dixi error quicumque, &c. quia ut error Matrimonium dirimat, nihil interest, an invincibilis sit, an vincibilis & crassus; an procedat ab ipso contrahente, an ab alio, qui eum decipiat; an secluso errore adhuc contrahaturus fuisset; an non: quia in variis hisce hypothetibus semper verum est eum, qui circa personam errat, reipsâ non consentire in eam, quæ sibi proponitur, etsi fortè libentius ei jungeretur, quàm cui sese conjungi existimat. Si quis tamen ita affectus esset actu, ut veller contrahere cum personâ præsentem quæcumque ea sit, valeret Matrimonium, quia sufficiens adesset consensus.

Certum est 2do. errorem qualitatis aut fortunæ, regulariter loquendo, non dirimere Matrimonium: quia per eum non tollitur substantia consensûs in primarium Matrimonii obiectum, quod est persona.

Dixi, regulariter loquendo, quia fieri potest, ut error fortunæ & qualitatis limiter consentium illius, qui contrahit. Idque præsertim contingit. 1mo. cum error qualitatis transit in errorem personæ; prout fit quoties qualitas, circa quam erratur, determinat personam, cum quâ quis intendit contrahere, eamque distinguit ab eâ, quæ præsens est; ut si quis intendens contrahere cum filia primi Præsidis, contrahat cum eâ, quæ se ejusdem Præsidis filiam esse mentitur; 2do. cum quis explicitè vel implicitè intendit non contrahere, si persona, cum quâ contrahit, tali careat qualitate: quia reipsâ tunc non intendit ducere personam, quæ iis qualitatibus destituta sit.

Sed in hac materiâ satis difficili advertendum est, eum, qui personam jam antea visû cognovit, eamque absolutè ducere voluit, si decipiatur, existimando eam esse nobilem, vel primogenitam, validè tamen cum eâ contrahere; etiam si contrahere noller, si hanc ignobilem esse cognosceret: quia non errat circa personam, sed circa accidentia. Hoc nixi principio docti quidam Sorbonistæ, definierunt valere Matrimonium in sequenti casu: Vagus quidam, gallicè *Aventurier*, cultiori vestitu, eleganti formâ, &c. jactitabat se ex illustri familiâ oriundum, & eo titulo frequens erat in domo vni nobilis, cui

erat filia jam matura viro. Placuit utrique advena, virgo & ei nuptias sponderunt, si genus suum probaret. Prohibuit ille ficta testimonia, & celebratae sunt nuptiae. Comperit posthac hominis novi fallaciam, quaesitum est, an valeret Matrimonium istud. Asseruerunt Doctores practici, quia deceptio facta fuit circa qualitates, nulla circa personam, puella cognitam, & inquam ipsa consensit, licet recluso dolo minime consensura.

Hic not. eos, qui, ut puellas mobiles, re aut spe opulentas ducant, aut amicis suis ducendas procurent, istorum genus fortunam, praclaras ingeniosos mendaciter exaggerant, graviter peccare, & ad restituendum teneri, quia misera hic fallaciarum strus, nobili & opulenta puellae praeripiunt id, quod erat in via habendi, virum scilicet, cujus bona & conditio, bonis & conditioni puellae respondeant.

Inpedimentum erroris circa personam, nequidem ab ipsa Ecclesia dispensari potest; quia nulla auctoritas validum efficere potest, id quod jure naturali invalidum est; prout est contractus omnis, in quo circa ipsam rei substantiam erratur. Unde tunc potest consensu opus est, & is quidem coram Parocho & testibus renovari debet, si error in exteriori foro probari possit.

Conditionis nomine hic intelligitur status servitutis. Servi autem vel sunt proprie dicti, in quos scilicet patronus plenam habet libertatem, adeo, ut eos tanquam rem suam vendere possit, aliis locare, & quo voluerit transmittere; vel sunt servi penae, qui nimirum ex iudicis sententia damnati sunt ad triremes, ad exilium, ad mortem, quam fuga declinaverunt. Quaeritur: quis horum error Matrimonium dirimat.

R. 1ro. Error, quo persona libera falso existimat eam, quam docuit non esse servilis conditionis, Matrimonium dirimit. Patet ex c. 4. *De conjugio servorum*, ubi sic Innocentius III. Si miles ignoranter contraxerit cum ancilla, ita quod postquam intellexerit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eadem, contrahendi cum alia libera ipsi concedimus auctoritate Apostolica facultatem; ergo Matrimonium huiusmodi non valet, nisi novus partis deceptae accesserit consensus. Et is quidem consensus jure novo Concilii Trid. coram Parocho & testibus renovari debet.

Nec valet Matrimonium istud, etiam si error sit crassus & facile vincibilis. Quia ad validitatem Matrimonii cum persona serva contracti, requiritur electio adeo libera, ut qui contrahit, voluntarie subeat damnum & onus, cui se exponit, ancillam ducendo. Atqui ubi est ignorantia quantumvis crassa servitutis

servitutis alienæ, ibi deest plena illa & voluntaria electio. Ergo non magis valet contractus Matrimonialis in hoc casu, quam solutio cenatio facta Joanni, quem errore fatuo sumptu pro uxore cui soli dare volui. Sed de his plus facti, quia nulla est illa servitus, unde mancipium statim ac Franciæ limites regit, libertatem obtinet.

¶ Item Matrimonia eorum, qui exilio, vel trirēibus in perpetuum addicti sunt, valere quoad Sacramentum, non quoad effectus civiles.

¶ Item 1. pars: quia Matrimonia hæc nulla lege irritantur. Imò Parisiensis Senatus an. 1618. nuptias ab homine in perpetuum exulante ratas habuit: Idem an. 1625. confirmavit nuptias hominis morte damnati, qui è carcere evaserat: decemum an. 1700. reprobavit secundas nuptias, quas contraxerat mulier, quæ homini ad perpetuas trirēes damnato, in seia conditionis ejus nupserat, & hoc prætextu à priori viro recesserat.

¶ Prob. 2. pars, quia prædicti poenæ servi censentur mortui civiliter.

Quia tamen *deceptis jura subveniunt*, si uxor validis argumentis probaret se ignorasse conditionem mariti, posset ipsa conventiones Matrimoniales, v. g. dotem, dotalitium, vel *gdonaire*, & communione jura percipere. Quod si quis ad tempus exilio, trirēibusve damnatus esset, valeret etiam quoad effectus civiles ejus Matrimonium.

Votum de quo agimus in præfenti, illud est, quo quis continentiam Deo promittit. Porro cautè hic not. continentiam voveri posse, 1. mo. in perpetuum, vel ad tempus; 2. do. absolute & illimitate, ut si quis omnimodam à veneris abstinentiam voveat, vel *partialiter & limitari*, ut si quis emitat votum non fornicandi, aut uxorem non ducendi: Neutrè enim continentiam adæquatè voveri, unde prior non peccaret uxorem ducendos, posterior verò peccaret quidem fornicando, sed non peccaret contra Religionem, quia vovisset abstinentiam à nuptiis, non è fornicatione.

Votum aliud est *simplex*, quod nuda est promissio sine solemnitate Deo facta, ut votum jejunandi, vel ingrediendi Religionem; aliud *solemne*, quod est consecratio sui ipsius divino cultui cum præscriptis solemnitatibus facta, & Dei ipsius nomine ab Ecclesiâ acceptata; quod sit tantum in susceptione Ordinis sacri, & Professione valida Religionis ab Ecclesiâ approbata.

Certum est 1. mo. quod votum *simplex Matrimonium im-* *pediat contrahendum, non tamen dirimat jam contractum, prout*

definiit Caelestinus III. c. 6. *Qui Clerici, &c.* Unde qui simplicia, sive privatim, sive in Communitatibus Secularibus vota emiserunt, etsi, Matrimonium contrahendo, graviter peccant contra Religionem; validè tamen contrahunt, exceptis Jesuitis, qui per vota post biennium emissà Religiosi efficiuntur.

Certum est 2do. invalidum esse Matrimonium, quod quis contraxit, imò & consummavit post emissum solenne castritatis votum in Religione approbatà. Ita definiit Trid. Sess. 24. can. 9. ubi: *Si quis dixerit Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, poss. Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto ... anathema sit.*

Certum est 3tio. Matrimonium ratum, sed non consummatum, dirimi per Professionem postea validè factam in Religione approbatà, qualis est Melitentium; unde liberum est parti, quæ dimissa est, & in seculo remanere, ad alias nuptias convolare. Sed non dissolvitur Matrimonium etiam simpliciter ratum, per consecrationem alterius conjugis in Episcopum, vel per emissionem votorum simplicium Societatis. tum quia hæc, licet publicè emittantur, manent tamen simplicia; tum quia non constituunt hominem immobiliter Religiosum.

Certum est 4to. Matrimonium consummatum non dirimi Professione Religiosâ: quia tale Matrimonium unam ex conjugibus carnem facit; unde tunc necessariò valet id Christi, *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Et id verum est, etiamsi Matrimonium sive intra, sive post primum bimestre, etiam per vim fuerit consummatum: quia tunc stat conjuges factos esse unam carnem. Posset tamen pars, quæ vi oppressa est intra primum bimestre, non obstante Matrimonii hujus vinculo, Religionem ingredi. 1mo. Quia nemini vis & dolus parrocinari debent, nec culpa unius bonum alterius impedire potest. 2do. Quia potest conjux propter adulterium vel hæresim mariti, ingredi Religionem; ergo & id potest propter vim sibi iniquè illatam, ut quæ non minus sit contra jus Matrimonii. Aliiter statuendum, si secuta sit proles, quæ sine matris auxilio educari non possit.

Quod dictum est de vi, idem dicendum de metu cadente in virum constantem. Unde in hoc etiam casu pars lapsa Religionem ingredi potest, quia reipsâ injuriam gravem passa est; nemo autem per injuriam privari potest jure suo. Verùm in neutro casu qui vim, vel metum gravem incussit, Religionem sine alterius licentiâ ingredi potest, quia ex parte ejus Matrimonium voluntariè consummatum est.

Si partes ante Matrimonium carnalem copulam habuerunt, non poterit altera subsecuto absque novâ copulâ Matrimonio Religionem ingredi; tum quia Alexander III. ad Matrimonii indissolubilitatem solum requirit, ut conjuges fiant una caro, non requirit autem, ut fiant una caro post Matrimonium; tum quia si Matrimonium copulam illicitam subsequens, vim habet legitimandæ prolis, vim etiam habere debet efficiendi, ut actus, qui proli orrum dedit, habeatur tanquam Matrimonii consummatio.

Certum est 5to. conjuges vel eorum alterum, aliquando posse Matrimonio jam consummatò in Religione valide profiteri aliquando non.

1mo. Quidem non potest alter conjugum validè profiteri, aliò vel insciò, vel per dolum aut metam consentiente. Tunc tamen valet ejus votum quoad obligationem castitatis quantum fieri poterit, custodiendæ. Unde nec debitum exigere, sed solummodò reddere; nec post mortem uxoris aliam ducere potest, licet ad Monasterium redire non teneatur.

2do. Possunt conjuges, vel eorum alter validè in Religione profiteri; 1mo. cum ambo communi consensu statum Religiosum amplectuntur. 2do. cum unus de alterius licentiâ Religionem ingreditur. Tunc autem qui in seculo remanet, debet ipse post Professionem comparis ingredi Religionem, nisi forte ejus sit ætatis, ut sine suspitione incontinentiæ valeat in seculo remanere, c. 13. *De convers. conjug.* Quo tamen in casu necessum est, ut perpetuam voveat castitatem coram Episcopo & testibus.

Quæres an impedimentum voti solemnitis sit dispensabile. Negat acriter III. Tutel. Episcopus D. Dargentre. Aliter tamen sentiunt plerique Theologi. 1mo. Quia Ecclesia dispensare potest in eo, quod solum est juris Ecclesiastici: Atqui voti solemnitas, ac proinde ejus contra Matrimonium efficacia; est solum Juris Ecclesiastici, ut alibi probavimus; 2do. Quia durum est improbare praxim sanctæ Sedis, quæ maturò consilio operator; & tamen non semel in votis solemnibus dispensavit: putà cum Cazimiro, qui ex Diacono Clumacensi Rex Poloniæ evasit.

COGNATIO triplex, *carnalis*, quæ dicitur consanguinitas, quasi sanguinis unitas; *spiritualis*, quæ compaternitas, & *legalis*, quæ adoptio nuncupatur.

Cognatio carnalis, seu naturalis, est vinculum personarum quarum una ab alia, vel amba ab eadem ut à communi ac propinquo stipite per carnalem generationem descendunt.

R;

Dicitur

Dicitur 1mo. *vinculum*, id est ætior corporum & animorum conjunctio in naturali ejusdem sanguinis communicatione fundata; proinde major sic conjunctorum erga se invicem reverentia.

Dicitur 2do. *personarum*, quarum una descendit ab alio, ut filius & filia à patre.

Dicitur 3io. *ut amba descendunt ab eadem persona*, sicut frater & soror ab eodem patre, consobrini germani.

Dicitur 4to. *tanquam à communi stipite*: quia, sicut in arboris truncus est id, in quo rami coadunantur, ita & in consanguinitate persona, à qua filii, nepotes, & alii proficiunt, est veluti stipex, in quo hi omnes unum esse videntur.

Dicitur 5to. *& propinquo*: quia in consanguinitate prout Matrimonii diremptiva, non habetur ratio stipitis remoti; ab quo omnes essent consanguinei, cum omnes ab Adamo descendunt. Quidquid itaque ultra quartum gradum est, se habet ut radix occulta, quæ non consideratur.

Dicitur 6to. *per carnalem generationem*. Unde quia si, qui ab eodem stipite illicitè procreantur, verè tamen eundem ab ipsis sanguinem hauriunt, verè quoque pro cognatis habentur. In Jure civili, qui à patre descendunt, vocantur *agnati*; qui à matre, *cognati*. Jus canonicum utrosque cognatorum nominè exprimit.

Ut intelligatur quandònam consanguinitas Matrimonium dirimat, tria in eadem secerni debent, *stipes, linea, & gradus*.

Stipes est vel pater solus, solave mater, cum filii è diversis connubiis nati sunt; vel pater & mater conjunctim: nam vir & uxor cum sint una caro, unum eundemque stipitem constituunt.

Linea est series, seu ordo personarum ab eodem stipite descendendum. Linea, vel est *recta*, vel *transversa*, seu *collateralis*.

Linea recta, est ordo personarum, quarum una genita est ab alia, vel immediate ut filius à patre, vel mediate ut nepos ab avo. Linea recta, alia est *ascendentium*, cum progredimur à genitis ad genitores, inquirendo eorum stipitem, v. g. patrem avum; proavum, abavum. Alia *descendentium*, cum à genitoribus regredimur ad genitos, scilicet à patre ad filium, nepotem, pronepotem, & abnepotem.

Linea collateralis seu indirecta, est series personarum, quæ descendunt quidem ab uno communi stipite, sed à se invicem non descendunt: sic duo fratres, ambo sunt ab eodem patre; & duo consobrini, ambo sunt ab eodem avo, nec tamen sunt à se invicem. Hæc linea vel est *æqualis*, cum ii quorum cognatio inquiritur

inquiritur, æqualiter distant à communi stipite, ut duo fratres vel inæqualia, quæ etiam mixta dicuntur, cum consanguineorum alter magis, alter minus distat à stipite communi, ut frater, & fratris filius.

Gradus est distantia consanguineorum, tum à se invicem, tum à communi stipite.

Ut computentur consanguinitatis gradus, tres assignantur regulæ. Prior spectat lineam rectam, posteriores duæ lineam collateralalem.

Regula 1. In lineâ rectâ ascendendum & descendendum, tot unus gradus, quot sunt personæ, demptò, seu non computatò stipite, à quo personæ illæ immediate, vel mediatè procedunt. Unde quia pater & filius duæ sunt personæ, si stipitem, id est patrem demas, pater & filius erunt in primo gradu, quia demptò stipite, una solum interest personæ. Similiter avus & nepos sunt in secundo gradu; pronepos est in tertio gradu cum proavo; & abnepos cum abavo in quarto. Idem dicendum de matre respectu filii vel filiz, nepotis, vel neptis, &c.

Ratio hujus regulæ est; quia tot sunt gradus quot generationes, cum utique quæque generatio removeat à stipite: atque tot sunt generationes quot sunt personæ, demptò stipite. Scilicet enim non potest gradum facere, cum & à semetipso non distat, et hic consideretur quasi prima totius profapie ergo.

Regula 2. In lineâ collateralali æquali, personæ tot gradibus distant ab invicem, quot gradibus distant à communi stipite. Sic duo fratres uno solum gradu à se invicem distant; quia uno solum gradu distant à communi stipite, sic quoque filius unus fratris, quia de eodem gradibus distat à stipite communi, & ob id etiam gradibus distat à filiis alterius fratris. Ratio est, quia stipex communis tota est ratio unionis sive fratrum, sive eorum, qui à fratribus originem trahunt; ergo ii nec plus nec minus à se invicem distare possunt, quam à stipite communi.

Regula 3. In lineâ collateralali inæquali, consanguinei tot gradibus distant inter se, quot gradibus distat ille eorum, qui remotior est à stipite communi. Sic si Petrus filios habeat Joannem & Marcum; Marcus verò filium habeat Barnabam, & Barnabas filium Simonem, Simon tribus gradibus distat à Joanne; quia totidem gradibus distat à Petro, abavo suo, totas hujus consanguinitatis stipite. Ratio, cur in lineâ collateralali computentur gradus ab eo, qui remotior est à stipite, hac auctoritas soler: Quod qui sunt in gradu remotiori à stipite,

R. 2.

non

non possunt propinquiores esse ulli è collateralibus suis, quam stipiti, à quo originem ducunt; cum stipex tota sit propinquitatis ratio: Atqui si gradus computarentur ab eo, qui propinquior est stipiti, jam ii, qui sunt à stipite remotiores, magis essent propinqui collateralibus suis, quam ipsi ipse stipiti. Sic in exemplo mox adducto, Simon tribus gradibus distaret à Petro, & uno tantum gradu à Joanne, quia Joannes ipse uno tantum gradu distat ab eodem Petro. Hinc Pius V. in Bullâ, *Sanctissimus*, datâ 1566. statuit quòd de cetero in quibuscumque dispensationibus consanguinitatis & affinitatis, excepto solum primo gradu, de quo statim, sufficiat remotiorem tantum gradum exprimere.

Hæ regulæ servari debent in foro tam Seculari quam Ecclesiastico; tamen si Jus civile aliter gradus computat, non quidem in lineâ rectâ, sed in collateralibus, ubi tot numerat gradus, quot sunt personæ dempto stipite: unde secundum Juristas duo fratres licet sint in primo gradu respectivè ad communem parentem, sunt in secundo gradu relativè ad se; quia duæ sunt personæ, quæ suum singulæ gradum constituunt.

Circa hæc not. 1mo. regulam, quæ statuit, ut in lineâ transversâ gradus remotior ad se trahat propinquiorem, non ita esse generalem, ut nullas patiatur exceptiones. Si enim gradus propinquior sit gradus primus, gradus verò remotior non eat ultra quartum, obreptitia erit dispensatio sine gradûs propinquioris mentione obtentâ, cum in eo primo gradu Sanctitas sua nunquam dispensari intendat, ut tradit Pius V. in Constitutione mox citatâ. Imò ut omnis dematur scrupuli causa, solliciti esse debent qui in gradu mixto dispensationes petunt, ut gradus propinquior semper exprimatur.

Not. 2do. in gradu inæquali, qui gradum primum attingit, (puta si patruus filiam sororis suæ, vel amita filium Fratris sui ducere velit) exprimendum esse, qui sexus sit in primo gradu, an vir, an mulier: quia longe difficilius conceditur, ut filius sororis vel fratris in uxorem ducat amitam, vel materteram, quam patruus aut avunculus sororis vel fratris filiam: quia ordini repugnare videtur, ut amita, quæ quasi alia mater certam in fratris sui filium auctoritatem habere debet, eidem tanquam capiti subjecta fiat: quæ ordinis inversio locum non habet, cum patruus fratris vel sororis filiam ducit in uxorem, quia hæc inferior manet, ut antea erat. Ceterum Senatus Parisiensis Matrimonia avunculos inter & fratrum filias quoad effectus civiles nulla declaravit an. 1664. & vetuit nè Bancarii in Curia Romanâ, hujusce generis dispensationes obtinerent.

Not. 3^{io}. in exprimendo gradu mixto semper incipiendum esse

esse à gradu masculini, sive is sit propinquior, sive remotior. Sic relatio matertera ad filium fratris, dicitur à secundo ad primum; relatio verò patrui ad filiam sororis vel fratris, dicitur à primo ad secundum.

Not. 4to. eos, qui circa consanguinitatem consuluntur, nè in materiâ tanti momenti aberrant, debere in chartâ arborem consanguinitatis delineare, ibique exscribere stipitem communem, à quo descendunt personæ, de quibus agitur; & deinceps hinc & inde generationes & nomina personarum, usque ad eas, de quibus quaritur, an in gradu prohibito consanguineæ sint. Sic enim multò tutius ex regulis suprâ recensitis iudicabunt, an & quâ indigeant dispensatione. Nè autem junioribus Presbyteris moram injiciant nomina, quibus consanguineos exprimere solent Juristæ, quædam minùs obvia hic vernaculò interpretabimur.

In primo itaque lineæ rectæ ascendentium gradu sunt pater & mater eorum, de quibus agitur.

In secundo sunt avus & avia, *Dziad y Baba*. In tertio proavus & proavia, *Pradziad y Prababa*. In quarto abavus & abavia, *Prapradziad y Praprababa*.

In primo ejusdem lineæ rectæ descendentium gradu, sunt filius & filia eorum, de quibus agitur. In secundo nepos & neptis; *Wnuk y wnuczka*. In tertio pronepos & proneptis, *Prawnuk y Prawnuczka*. In quarto abnepos & abneptis, *Praprawnuk y Praprawnuczka*.

Ex his personis unaquæque alias parit mihi collaterales. A patre meo, fluunt frater meus & soror mea, mihi in primo gradu collaterales; qui *germani* dicuntur, si sint ab eodem patre, & eadem matre; *consanguinei*, si sint ab eodem patre, sed à matre diversâ; *uterini* verò, si sint ab eadem matre, & à patre diverso. Ab avo meo sunt patruus & amita *Stry y Stryenka* avunculus & matertera, *Wuy y Ciorka* mihi in secundo gradu collaterales. A proavo sunt patruus magnus, & amita magnæ; avunculus magnus, & matertera magna; mihi in tertio gradu collaterales. Ab abavo demum sunt propatruus, & proamita; proavunculus, & promatertera; mihi in quarto gradu collaterales. A patruo veniunt patruelis, *Stryeczny Brat*. Ab avunculo sobrinus, *Cisteczny Brat*. Jam videndum, quo in gradu Matrimonii consanguineis jure naturali vel Ecclesiastico prohibita sint.

CONCLUSIO I. Matrimonia consanguineorum in quolibet rectæ lineæ gradu, saltèm jure Ecclesiastico illicita sunt & nulla.

Prob ex Resp. Nicolai I. ad consulta Bulgarorum, ubi sic:
Inter

Inter personas quæ parentum liberorumque locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter patrem & filium; vel avum & nepotem, & usque in infinitum. Et verò conjugia filiorum cum parentibus adversantur pudori, ut per se actum est, & ordinem naturæ invertunt. Is enim exigit, ut filii semper eodem modò parentibus subditi sint: atqui si filii matrem vel aviam, filie patrem vel avum in conjuges ducerent, iis utique minus post Matrimonium subditi essent quàm ante; quia cum iisdem una caro effecti, eadem penè jura haberent.

Dixi, saltem jure Ecclesiastico, quia censent multi eadem connubia jure etiam naturali invalida esse; unde, inquam, si Adam hodie rediret nullam posset uxorem ducere. Hæc tamen sententia rejicitur à Sauche & Sylvio, quibus consequenter persuasum est infidelem, qui aviam, vel fratris sui filiam duxisset, non esse ab iis separandum, si ad fidem convertantur.

CONCLUSIO II. Matrimonia consanguineorum in lineâ collateraliali usque ad quartam gradum inclusivè sunt nulla jure Ecclesiastico.

Prob. ex Conc. Later. IV. Can. 50. ubi: Prohibitio copulae conjugalis, quæ antea ad septimum usque gradum extendebatur, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat.

An Matrimonium seu fratris cum sorore, seu filii fratris cum amica, jure naturali vel divino invalidum sit ambigitur. Probabilius est quòd non. Quia Matrimonium fratris cum sorore initio mundi permissum est. Quis porro credat Deum sic instruisse genus humanam, ut primi homines statim ipsas naturæ leges violare coacti fuerint? Idem à fortiori dicendum de Matrimonio amitæ inter & filium fratris ejus. Nec nocent Leges Levitici, quia unâ cum Legge Moysis abrogatæ sunt, unde potest Ecclesia permittere quædam per eas prohibita; sicut & quædam prohibere potest per eas permissa.

Qui cum impedimento consanguinitatis, scienter Matrimonium contrahere præsumpsit, debet ex Trid. Sess. 24. c. 1. separari ab eâ, quam duxit, absque ullâ spe dispensationis consequentia; idque, ait Synodus, in eo multo magis locum habeat, qui non tantum Matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quòd si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas, ac præcipuè Bannorum promulgationem, in contrahendo Matrimonio neglexerit, ei solum subjiçiat. r panis ... Si verò solemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc solum cum eo & gratis dispensari poterit.

Porro ex causis propter quas Papa ab impedimento sive con-
 iugatis sive affinitatis dispensare consuevit, alie vocantur
 et nullum oratoribus probum inurunt, alie ex op-
 e ne vocantur *infamantes*. Causa honesta ad du-
 m accipi possunt.

Prima est *angustia loci*, cum locus originis adeo angustus est,
 utrix seu mulier, nullum in eo reperire possit pariter secum con-
 iugari nubar, nisi consanguineum vel affinem. Hæc clau-
 sula sumpta nec prodest iis, qui sunt in gradibus pro-
 pinquioribus, neque iis, qui urbes. Episcopales incolunt, modò ista
 edant numerum trecentorum foculariorum: & in hoc casu
 parum debet qualitas personarum, ut si sint ex honestis familiis,
 pro tanquam causa venit verificanda. Ita Pyr. Corradus, L.
 c. 5.

Sed quid si oratrix paris conditionis hominem reperiat in loco
 si vicino in quo commoratur? R. dispensationem valere: tunc
 quoniam durum existimatur feminam cogi extra propriam oppidum
 nubere, ne sic parentum consortio & consiliis destituta maneat;
 ten. quia ita declaravit Cardinalium Congregatio. Porro nomine
 loci ob cuius angustiam conceditur ista dispensatio, non intelli-
 gitur solum in civitate, sed et aliquantulum ab eâ distans, quam-
 vis per milliare, sive paulò minus distans, licet videatur huius-
 modi admitti posse, prout admittam diu vidimus; verba
 sunt Corrad. ibid. n. 42.

Cum autem clausula hæc ferat, puellam virum sibi æqualem
 invenire non possit, ex officio debet conveniens præcessisse dili-
 gentia per litteras, seu oratione marito, seu per semetipsam inquisi-
 tit, quod vix honestè exigi potest, seu per parentes suos, aut
 qui parentum vicem gerunt.

Secunda causa, est angustia locorum, non quidem simpliciter,
 sed cum clausulâ hæc: Quod si oratrix extra dictum locum nu-
 bere cogetur, dos quam ipsa habet, non esset competens, ut cum
 ea invenire possit virum, cui iuxta status sui conditionem nuberet.
 Hæc clausula non requiritur in omnibus gradibus, sed tantum
 in Propinquioribus, v. g. in secundo & tertio: quia quod pro-
 pinquior est consanguineorum vel affinium gradus, eò major
 requiritur causa ad dispensandum.

Tertia causa, est incompetencia dotis oratricis, quæ vel in-
 dotata marebit, vel saltem fortunam statui suo convenientem
 non inveniet, nisi consanguineo vel affini nubar. Hæc causa
 admodum iusta est, nè puella, si inaptè manserit, incontinen-
 tiæ periculum subeat; si autem viro inæquali nuperit, miserè
 vitam, cum inæqualia conjugia tristis effectus parere soleant.
 Ceterum nihil interest, an oratrix dotata sit ab eo ipso cui
 nubar.

nubet, an ab alio, qui eam in gratiam Matrimonii hujus dotare velit.

Idem est, si foemina habeat dotem adeò litibus involutam, ut ipsam sinè studio viri soleris recuperare & rueri non possit. Ceterùm quia divitiæ patris arguunt divitias filii etiam nihil actum habentis, non censetur carere dote, quæ parentes habet divites, nisi hi prole multâ graventur, vel competenti ad dotem parte bonorum spoliare se actu non valeant.

Quarta causa, est *bonum pacis*, sive inter regna, sive etiam privatas inter familias gravibus odiis dissitas, vel propè diem disjungendas, instaurandæ vel confirmandæ. Hæc causâ, cum de inimicitiis jam existentibus agitur, coram eo, qui ad dispensationem delegatur, in specie & non in genere solùm, *plenè & concludenter omninò probari debet per testes super dictis inimicitiis deponentes*. Ità Corradus, n. 71.

Quinta causa, est *ætas puellæ* annum 24. excedentis. Hæc cautâ per se solam non sufficit in gradu secundo, vel in primo & secundo: sufficit tamen in aliis; idque eò magis, quò plus recessit puella ab ætate annorum 12. quâ nubilis esse incipit. Ratio est, quia timere est, nè puella diu marito destituta, in suum corpus peccet, aut sinè parentum consensu nubat.

Sexta causa, est *periculum vitæ*, & id contingit 1mo. cum puella commoratur in loco ad litus maris sito, ac propterea continuis Piratarum invasionibus obnoxio; unde fit, ut neminem nisi consanguineum invenire commodè possit, qui secum in eodem loco morari velit. 2do. Cum quis commisit crimen panâ capitali dignum, quod familia condonare parata est, si hanc vel illam à consanguineis, suis ducere velit.

Septima causa, quæ præcipuè apud Belgas & Germanos viget, est *periculum seductionis*, cum Oratores consanguineos ducere intendunt, nè cum Hæreticis aut de hæresi suspectis jungi cogantur.

Octava causa, est *conservatio bonorum in eadem familiâ*. Ratio est, quia ampla unius familiæ bona ad aliam transire non solent sinè magno familiæ totius dispendio: unde causâ hæc reducitur ad *bonum pacis*. Eadem tamen causâ in gradu secundo, vel in secundo & tertio, non admittitur *sinè maximis favoribus*, ait Corradus.

Nona causa præcedenti affinis, est *illustris familiæ conservatio*; idque rationi consonat, cum familiæ illustres publicæ rei plurimum inserviant.

Decima causa, est *excellencia meritorum*; eos enim, qui de Ecclesiâ, sive in bello contra Infideles, sive in legitima jurium ejus

ejus defensione bene meriti sunt, ab Ecclesiâ remunerari decet. Hæc causa ab Executoribus resciptorum Apostolicorum verificanda est.

Undecima causa est, cum oratrix filiis ex alio viro procreatis gravata est, & orator eorundem curam suscepturum se spondet. Hæc causa facile non admittitur sola; & nunquam admittitur, nisi postquam orator idoneè cavit se dictis filiis alimenta præstiturum.

Duodecima causa est, cum contrahentes ex certis & rationalibus causis moventur, &c. & hæc dispensationum species vocatur, *siue causâ*. Qui prædictam dispensationem executioni mandant, cautelarum illarum verificationem exigere non debent, non obstante clausulâ, *attigenter informes*, prout Romæ judicatum fuit.

Causæ infamantes ad tres reduci possunt.

Prima est, cum partes ob nimiam in totâ agendi ratione familiaritatem, seclusâ tamen copulâ, vicinîæ scandalum dederunt; adeo, ut nisi ambæ jungantur, neminem inveniat puella, cui nubar.

Secunda est, cum partium familiaritas ad prolem usque increvit, ita ut non aliter quàm per utriusque conjunctionem scandalo occurrî possit.

Tertia est, cum partes licet consanguineæ, vel affines, Matrimonium contraxerunt, nec jam sine gravi scandalo aut dispendio possunt separari. Tunc verò exprimendum est, an partes impedimentum ante nuptias, an duntaxat postea cognoverint; an statim ac ejus notitiam habuere, à carnali copula abstinuerint; an eo sine peccaverint, ut facilius dispensationem contingerentur.

Cognatio Spiritualis, est conjunctio, quæ contrahitur ratione Baptismi & Confirmationis. Cum enim Baptismus sit nova quædam generatio, in quâ baptisans & susceptores vicem patrum gerunt, indecens est, ut qui baptisati sunt, aut à sacro fonte suscepti, eos in matrimonium ducant, à quibus baptisati vel suscepti fuere. Hinc difficilius dispensat S. Sedes in impedimento illo, quàm in impedimento cognationis carnalis. Idem servatâ proportionem dicendum de Confirmatione, quæ quoddam est Baptismi complementum.

Jure antiquo latè diffundebatur cognatio spiritualis; sed volens S. Synodus Trid. incommodis inde frequenter exurgentibus providere, statuit, sess. 24. c. 2. ut unus tantum, sive vir, sive mulier... vel ad summum unus & una, baptisatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptisatum ipsum, necnon & filius patrem & matrem; necnon inter bapt. tantum & baptisatum,

um, baptisique patrem & matrem tantum, spiritalis cognatio contrahatur. Ea quoque cognatio cum ex Confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem non excedat.

Hinc 1mo. quia infanti jam domi baptisato nomen imponunt, cum Baptismi ceremonie suppleantur, nullam contrahunt cognationem spirituales, quia tunc non suscipiunt infantem à sacro fonte. Imò nec prædictam cognationem contrahunt, qui infantem suscipiunt extra Baptisatum solennem, quia tunc non sunt verè patrini. Unde qui Baptismi instrumenta conficit, exprimere debet, infantem jam antea domi baptisatum esse, ut intelligatur eos, qui honoris causa eidem nomen imposuere, nec verè fuisse paternos, nec cognationem ullam contraxisse.

Hinc 2do. tutius est, ut qui infantem sub conditione baptisatum susceperunt, prædictam cognationem contrahere supponantur, quia dubium est, an huiusmodi Baptisma valeat: in dubio autem pars tutior tenenda est. Idem dic de iis, qui per Procuratorem puerum susceperunt; imò. quia ex Jure, Qui per alium facit, per seipsum facere censetur. 2do. Quia is solus, ex cit. Trid. cap. cognationem spirituales contrahit, qui designatus est ad levandum infantem: unde si alii extra designatos baptisatum tetigerint, spirituales cognationem nullò pacto contrahunt. Atqui Procurator designatus non est ad tenendum infantem, sed ille solùm, cujus is vices gerit: ergo ille solùm, non autem Procurator, cognationem hanc contrahere debet. Et ita, testis Fagnano in cap. *Veniens*, De cognatione spirit. definitum est à S. Congregatione. Quia tamen hæc nostra opinio, etsi verior apparet ut & communior, heud tamen omnino certa est, censens in hoc casu sufficere, propter dubium, dispensationem Episcopi.

Ex his sequitur, imò. quòd si Civitas quædam infantem de fonte sacro per aliquem à se deputatum levaret, tunc singuli qui ejusdem Civitatis corpus constituunt, prædictam cognationem contraherent; 2do. quòd ad eandem contrahendam nec requiratur nec sufficiat contactus physicus. Utrumque vel uno Procuratoris, de quo statim loquebamur, exemplis manifestum est: unde etiam qui in levando infante patrimum & matrinam adjuvant, licet physicè tangant infantem, nullam tamen hinc cognationem contrahunt, nisi & ipsi verè patrini sint; quia est veritum est à Tridentino, nè idem puer plures habeat paternos, si tamen plures ab imperito vel timidiori Parocho admitti contingat, (quod multi negant tunc gravi peccato fieri posse) omnes cognationem contrahunt; quia omnes eodem modo infan-

CAP. VII. De impedimento cognat. spirit.

tem tenent. Quod si è pluribus per parentes designatis Parochus unum duntaxat & unam admisit, il soli cognationem contrahit, quia cum pater Parochum sit eos admittere, quos vult, ut servetur Lex Tridentina, reipsa patrini non erunt, quos ille iusta de causa rejecerit.

Hinc 3tio. qui in casu necessitatis baptizat puerum, veram cum eo affinitatem contrahit, quia verè baptizat, & jus non distinguit inter baptizantem cum necessitate, & baptizantem sine necessitate. Si tamen pater in casu necessitatis prolem propriam, modo tamen legitimam, baptizaret, nullum cum uxore sua cognationem contraheret. Quod si id faceret sine necessitate, & ex malitia, ut à conjugis thoro abstinere, teneretur eidem, ut antea, reddere debitum, nè commodum reportaret ex fraude sua, sed deinceps idem debitum exigere non posset.

At verò pater, qui etiam in necessitatis casu concubinae suae, vel alterius mulieris filium baptizat, eandem validè ducere non potest sine dispensatione; quia cognationis spiritualis vinculum pro iis solum statutum est, qui proprios eosque legitimos filios in casu necessitatis baptizant.

Ceterum error facti impedit, siue in patre respectu propriae prolis, siue in alio quocumque, nè impedimentum cognationis spiritualis contrahat. Prima pars liquet ex c. 2. De cognat. spirit. ubi sic loquitur Alexander III. *Si vir vel mulier ex ignorantia filium suum de sacro fonte susceperit, eos ignorantia excusare videtur.* Secunda pars aequè constat; quia licet ad contrahendam cognationem hanc necessaria non sit intentio ejusdem contrahendae, ac certè necessaria est intentio fungendi munere patris; (unde nec ebrius, nec infans materialiter praesens, affinitatem hanc contrahit.) Sed qui per errorem levat filium Petri, existimans se levare filium Joannis, intentionem hanc non habet: Ergo non contrahit cognationem spiritualem cum filio aut parentibus Petri; neque etiam cum filio aut parentibus Joannis, quia reverà non suscipit filium Joannis. Secus dicendum est, si habeat intentionem suscipiendi puerum praesentem, quisquis ille sit. Aliud est de eo, qui baptizat filium unius, credens se alterius filium baptizare; quia Minister Sacramenti tenetur habere intentionem baptizandi personam praesentem, quaecumque ea sit.

Hinc 4to. baptizati omnes, & qui de jure in patrilos assumi non debent, verè tamen cognationem praedictam contrahunt, unde ei subiacent, non solum Religiosi & Abbates, quibus ex c. 104. dist. 4. *De consecrat. non licet de baptismo suscipere filios, nec commatras habere;* sed etiam Haeretici qui baptizant aut suscipiunt,

sciunt, quia vi Baptismi subiacent legibus Ecclesiæ. Si verò Infidelis puerum baptiset, aut suscipiat, nulla exurgit cognatio ipsum inter & baptisatum, ac baptisati parentes. Idem dic, si vir Fidelis baptiset, aut suscipiat filium fœminæ infidelis; unde hanc, ubi conversa fuerit, ducere poterit citra dispensationem.

Hinc 1to. patrinus & matrina simul matrimonio jungi possunt, quia nulla eos inter exurgit cognatio. Porro etsi uxor cum marito nullâ authoritate prohibetur in baptismo puerum suscipere, satius tamen est, ut utrique insimul ad hoc aspirare minimè præsumant, xxx. q. 4. c. 6. Quin & nonnullis in Dioccesibus conjuges alienum puerum tenere prohibentur.

Quod dictum est de cognatione spiritali exoritur ex Baptismo, idem dicendum de cognatione exorta in Confirmatione. Hodie tamen consuetudo patrilinos & matrilinas adhibendi in Confirmatione penè obsolevit. Sit jam

CONCLUSIO. Cognatio spiritalis jure solùm Ecclesiastico matrimonium dirimit; adeoque impedimentum hoc ab Ecclesiâ relaxari potest.

Prob. 1mo. quia nulla impedimenti hujus in monumentis priorum Ecclesiæ sæculorum vestigia apparent: porro impedimentum jure naturali constitutum priori Ecclesiæ a vo ignotum non fuisset. 2do. Impedimentum, quod Ecclesiæ vel extendere, vel restringere potest, non est ab ipso jure naturali constitutum: atqui tale est impedimentum cognationis spiritalis, quòd olim multò latius quàm nunc extendebatur, ut notant omnes.

Hic not. ei, qui carnaliter cognovit personam cum quâ spiritali cognatione junctus erat, si dispensationem obtinere velit, non cognationem modò, sed & crimen admissum in supplicatione exprimendum esse. Is enim constans est Curie Romanæ stilus: stilus autem jus facit.

Cognatio, seu affinitas *legalis*, sic dicta quia Principum legibus primitus constituta est, est ea, quæ oritur ex adoptione. Adoptio autem definitur: *Extraneæ personæ in filium vel nepotem, filium vel neptem, vel deinceps legitima assumptio*; id est, electio secundum leges facta personæ, quæ non est in potestate adoptantis, ut in eâ sunt hæres vel filius: unde persona etiam consanguinea adoptari potest, quia est extranea hoc sensu, quòd eo careat conjunctionis gradu ad quem adoptatur.

Adoptio vel est *perfecta*, per quam adoptatus transit in adoptantis potestatem, instar filii naturalis, estque ejus hæres necessarius ab intestato; ex testamento autem in quartâ bonorum parte: vel *imperfecta*, per quam adoptatus non transit in potestatem adoptanti.

adoptantis, neque est hæres ejus necessarius ex testamento, bene tamen ab intestato.

Ut intelligatur quousque legalis cognatio ex adoptione proveniens matrimonium dirimat, tres in eâ distingui lineæ debent, sicut in cognatione naturali. Prima, quæ vocatur *paternitas*, est quasi linea recta, & reperitur inter adoptantem & adoptatum, ac descendentes ex adoptato filio (non item ex adoptatâ filia) in ejus potestate existentes. Secunda quæ dicitur *fraternitas*, est collateralis, & hæc stat inter adoptatum & filios, sive carnales, sive legales adoptantis: potest enim quis plures adoptare personas; potest etiam aliquando, qui naturales habet filios, habere & adoptivos. Tertia imitatur affinitatem carnalem, & est inter adoptantem uxoremque adoptati ex unâ parte; & adoptatum uxoremque adoptantis ex alterâ parte. His positis.

Certum est 1mo. cognationem legalem dirimere matrim. in lineâ rectâ, (idque probabiliter in primo solum gradu:) unde adoptans eam ducere non potest quam adoptavit; ita habetur c. 1. xxx. q. 3.

Certum est 2do. cognationem legalem in lineâ transversa Matrimonium dirimere; unde filius naturalis illius, qui puellam adoptavit, eandem in uxorem ducere non posset, ex c. unic. de *cognat. legal.*

Certum est 3^{io}. affinitatem legalem inter adoptatum & uxorem adoptantis ex unâ parte, & inter adoptantem & uxorem adoptati ex alterâ, matrimonium dirimere; idque, licet in jure clarè expressum non sit, admitti debet propter generalem Ecclesiæ praxim, quæ impedimenta ut auferre, sic & inducere potest.

Verùm de his sat dictum est hactenus, quia adoptio legalem cognationem pariens, jam nullibi viget in Gallia, & nec in iis quidem regionibus quæ jure scripto utuntur.

CONCLUSIO. Impedimentum à cognatione legali procedens, per Ecclesiâ relaxari potest.

Prob. quia impedimentum hoc nec naturali, nec divino jure institutum est, sed solâ Ecclesiæ voluntate, quæ justas ea de re Principum sanctiones confirmavit: atqui quod absolute pender ab Ecclesiâ, ab eadem tolli potest.

CRIMEN. Per impedimentum criminis, illud hic intelligitur, quod nascitur vel ex adulterio aut homicidio scorsim sumptis, vel ex utroque conjunctim. Hæc porro crimina Matrimonium dirimunt in quatuor casibus; unde

Dico 1mo. Matrimonium dirimi, quando quis adulterium committit, & promittit adulteræ se ipsam post mortem ma-

rii ipsius in uxorem ducturum esse. Ità definiit Innoc. III. c. 6. *De eo qui duxit quam polluit; & hæc est Gallix Juris prudentia.*

Hic neque sola Matrimonii promissio impedimentum criminis parit, nisi accedat adulterium, neque solum adulterium idem impedimentum producit, nisi accedat futuri matrimonii promissio. Haud tamen antè peractam poenitentiam Matrimonio jungi debent, qui etiam sine conjugii promissione adulterium commiserunt, & vicissim; eaque promissio irrita est, sicut & promissio vacaturi beneficii, quia utraque dat locum optandæ mortis alterius.

Ut Matrimonii futuri promissio adulterio conjuncta impedimentum inducat, quatuor requiruntur, 1. mo. ut ab altero complice implicite saltè ac virtualiter, id est, si non per verba, saltem per exteriora signa acceptata fuerit, quia promissio sine acceptatione mera est pollicitatio; 2. do. ut promissio etiam acceptata antè adulterium non revocetur, quia promissio revocata non magis subsistit, quàm si facta non fuisset; 3. tio. ut promissio conjuncta sit adulterio utrinque formali: non enim sufficit ut duo proprium suum conjugium sciant, si neuter conjugium alterius cognoscat. Unde qui vivente uxore, quam bonâ fide credit mortuam, feminâ, quæ vel libera est, vel libera existimatur, nuptias sub conditione coitus spondet, nihil contrahit impedimenti, ast ea solum ignorantia in præsentem excusat, quæ in aliis materiis excusaret, id est quæ crassa non fuerit. 4. to. Ut adulterium sit consummatum, quia dispositiones juris poenales restringi debent; unde, cum jura adulterium purè & simpliciter dictum exigant, non nisi de consummato intelligenda sunt, atque hoc sensu Ecclesiæ Canones à sanioribus Theologis explicantur. Sed ut adulterium censeatur consummatum, sufficit sola, citra seminis emissionem, feminei vasis penetratio; tum quia ea ad adulterium verum sufficit, tum quia per novum seminis extra estundendi peccatum faciliè eluderentur Canones; tum quia adulterium, etiam seclusâ seminum commixtione, non minùs ad machinandam alterius sponsi mortem incitat, quàm si vera interfuisset seminatio.

Verùm, ut eadem Matrimonii promissio adulterio juncta pariat impedimentum, non requiritur, 1. mo. ut sit sincera, quia ficta promissio, quæ seria existimatur, atque ad adulterium vel homicidium impellit ac si vera esset.

2. do. Neque etiam requiritur, ut sit absoluta, sed sufficit condicionalis: unde si quis committit cum Berthâ adulterio, eidem post mortem ejusdem viri Matrimonium sponderit, eâ tamen conditione, ut Berthâ mille aureos sibi in dotem afferat,

afferat, ex hac promissione quantumvis conditionatâ nascetur impedimentum dirimens, siue Bertha conditionem impleat, siue non; quia ut talis promissio Matrimonium dirimat, necesse non est, ut sit valida, cum nunquam valida esse possit; & aliundè vel ad mortem sponsi, vel ad novum adulterium potenter incitet, quod Leges cavere voluerunt. Imò etiam conditio impossibilis esset, aut contra substantiam Matrimonii, nihilominus contraheretur impedimentum, quia impedimentum hoc à promissionis valore non pendet. Secùs dicendum, si alius adulter ex ipsâ conditione sentiret promissionem non serîo, sed mendaciter fieri.

3tio. Nilul etiam refert, an promissio adulterium præcedat an sequatur; tum quia Cap. fin. hoc tit. impedimentum contraxille dicitur, qui *prius vel postea, dum vixerit uxor illius, aliam adulteriò polluisset*; tum quia promissio adulterium subsequens, ad novum adulterium, imò & uxoricidium impellit. Debent tamen ex meliori sententiâ adulterium & promissio, durante eodem conjugio, concurrere; & tunc exurget impedimentum, etiam si vir & legitima uxor quoad thorum separati vivant ex divortio, vel nunquam cohabitaverint, ac proinde ratum duntaxat sit, non verò consummatum eorundem Matrimonium: ita Canonistæ.

Dico 2do. impedimentum criminis exurgere inter eos, qui legitimo Matrimonio etiamnum conjuncti, novum scienter contrahere attentant: ii enim neque secum invicem habitare possunt, quia posterius Matrimonium nullum est; neque etiam post legittimi conjugis mortem simul conjungi possunt, ut patet ex totius Ecclesiæ consensu. Ratio hujus impedimenti eadem est, quæ præcedens, nè scilicet propter futuri Matrimonii spem detur ansa tentandæ conjugum mortis.

Ad hoc impedimentum necesse est 1mo. ut secundum Matrimonium, vivente primâ uxore, consummatum fuerit, si enim vel nunquam, vel nonnisi post legitima conjugis mortem consummatum sit, quavis utriusque ipsorum pro eo, quòd in hoc graviter deliquerint, sit penitentia injungenda, non est tamen Matrimonium, quòd adulter post uxoris vitium cum adulterâ contraxit, dirimendum, c. 8. hoc tit.

Necesse est 2do. ut quæ contrahit cum adultero, prius ejusdem Matrimonium cognoscat; alioqui enim cum eo jam soluto potest contrahere, prout desinit In oc. III. c. 7. h. t. Imò non tantùm inter tales verum deinceps Matrimonium constare potest, sed & tenetur verus adulter, post suæ conjugii mortem, eam ducere, quam matrimonii sui nesciam cognovit, si ei Matrimonium spoponderit, aut cum ipsâ de presenti

contraxerit. Quia dignum non est, ut vir, (c. 2. ibid.) qui scienter contra Canones venit, lucrum de suo dolo reportet. Si tamen quæ bonâ fide contraxerat, rescindit adulteri conjugio, cum eodem maritaliter vivere perrexerit, jam contractum est impedimentum criminis.

Necesse est 3tio. ut prius Matrimonium validum fuerit, quia ceteroqui deesset adulterium. Nihil porro interest an secundum Matrimonium in facie Ecclesiæ contractum sit, an clandestinè; cum, ut per huiusmodi Matrimonium inducatur impedimentum criminis, necessarium non sit, ut valeat, cum nunquam valere possit.

Dico 3tio. & 4to. impedimentum criminis, contrahi aliquando per conjugicidium sine adulterio, aliquando nonnisi per conjugicidium adulterio conjunctum.

Ut conjugicidium simplex, hoc est ab adulterio separatum, impedimentum inducat, requiritur: ut homicidium vel ab utroque eorum qui Matrimonium contrahere intendunt, vel saltem ab uno de alterius consensu peractum sit, & quidem cum intentione saltem in uno ducendi complicem. Ut verò homicidium adulterio conjunctum idem impedimentum pariat, sufficit, ut adulterorum alter vel propriam uxorem, vel mulieris quam ducere intendit virum interficiat, etiam absque ullâ partis adulteranus participatione. Utrumque colligitur ex toto penè titulo, *De eo qui ducit in Matrimonium*, &c. Ut materia hæc plenè intelligatur.

Not. 1mo. ut impedimentum ex conjugicidio contrahatur, non requiri vel futuri Matrimonii promissionem, vel ututraque pars sit fidelis; unde si Christiana maritum occidat, ut nubat Gentili ad fidem convertendo, non stabit Matrimonium, ex c. 1. *De convers. Infidelium*; vel ut conjux uxorem physicè occidat, sed satis esse ut moraliter, consiliò nempe aut mandato, mortem ejus procuret. Haud tamen sufficeret rati habitio, quæ non nisi ex solâ juris fictione retrotrahitur, adeoque nec subjacet pœnis legum, nisi in casibus à jure diserte expressis. Quod si quis consiliò suo vel mandato nihil induxerit in conjugis mortem, puta quia is, cui consilium aut mandatum dedit, jam ex se satis ad inferendam ei necem determinatus erat, nihil ille contrahet impedimenti, sicut nulla tunc contraheretur irregularitas, aut restituendi obligatio. Idem dicendum si mors de facto secuta non fuerit; vel ex Medici aut Chirurgi inscitâ secuta fuerit.

Hic porro notat Sanchez, non incurri impedimentum, nisi adulterium præcedat mortem alterius conjugis: unde si quis, ut ducat Bertham, cum quæ nondum peccavit, lentum uxorem

venenum

venenum propinet, & nonnisi post ejus mortem Bertham cognoscat, nihil inter utrumque erit impedimenti, postè quod Bertha in mortem uxoris amasi sui non conspiraverit. quia tunc deficeret adulterium: Et id verum est, etiamsi Bertha eidem amaso nuptias promississet, quia nullus est juris textus, qui solam Matrimonii promissionem cum machinatione alterius duntaxat, atq; se adulterio, ad inducendum hujusmodi impedimentum sufficere declaret.

Not. 2do. perinde esse si uxor virum, aut vir uxorem necet, quia c. 5. xxxi. q. 1. irritum dicitur Matrimonium, cum adulter aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notatur.

Notandum 3tio. ad impedimentum istud requiri, ut qui sponsi alterius mortem procurat, intentionem habeat Matrimonium contrahendi cum altero superstitute. Ità Sanchez, disp. 78. n. 12. ubi pro se adducit Thologos 30. quos inter primas tenent SS. Thomas, Antoninus, & Jurisperitos 22. qui omnes eò nituntur fundamentò, quòd impedimentum hoc idèd fuerit inductum, ne conjux conjugem enecet, ut Matrimonio sic solutò novas cum personâ quam deperit, nuptias contrahat; hæc autem ratio locum non habet quoties conjugis occisio non eò tendit, ut aliud Matrimonium cum conjuge superstitute ineatur. Unde nullus est huic impedimento locus, si conjux & adulter communî consiliò alium conjugem interficiant; non ut Matrimonio inter se copulentur, sed ut liberiùs vacent libidinibus; vel ut mortem alterutri à viro adulterii impatiente inferendam præveniant; vel ut ineant quidem Matrimonium, at non cum complice adulterii, sed cum aliâ. Sufficit tamen ut eorum, qui alterius conjugis mortem procurarunt, unus matrimonium intendar cum superstitute, quia concurrir homicidium cum animo contrahendi; nullibi verò decernitur in jure necessariam esse hanc in utroque complice intentionem.

Not. 4to. quòd quando unus solùm conjugis mortem machinatus est, adulterium non pariat impedimentum dirimens, nisi utrique nuptias contracturo cognitum sit, quia alioquin non est adulterium utrinque formale. Quâ etiam de causâ, seculò adulterio, homicidium alterius conjugis utrique contracturo notum & acceptum esse debet: unde si quis absque prævio adulterio interficiat maritum alterius mulieris, ut eam in uxorem ducat, validum inter utrumque iniri poterit connubium, utporè quod nullibi legibus reprobetur. Oportandum sanè, ut Ecclesia eo etiam in casu impedimentum statuere.

Not. denique impedimentum criminis contrahi etiamsi adulteri

adulteri aut conjugicidæ ignorent illud ex crimine suo exoriri. Ratio est 1mo. quia Canones, quibus constituta sunt Matrimonii impedimenta, nullibi ut hæc incurrantur, eorum notitiam prærequirunt. 2do. Quia consuetudo, quæ optima est Legum interpret, tam in Romanâ quàm in alia quacumque Curia habet, ut qui impedimenta nescii contraxerunt, praviâ ad legitimè contrahendum dispensationem obtineant; 3tio. quia irregularitates aliæque ecclesiasticæ pœnæ (si censuras quæ contumaciam, adeoque & notitiam requirunt, exceperis) etiam ab ignorantibus incurruntur.

Ut hæc omnia faciliùs retineantur, juvât ea paucis contrahere.

1mo. itaque impedimentum criminis quadrupliciter contrahitur, nimirum ex adulterio sine matrimonio; ex adulterio unâ cum pseudomatrimonio; ex solo homicidio; ex homicidio cum adulterio.

2do. Ut impedimentum criminis contrahatur ex adulterio sine matrimonio, requiritur, ut adulterio formali jungatur, sive ante sive post coitum promissio acceptata de matrimonio cum parte adulterâ contrahendo post mortem ejus conjugis & hæc promissio sufficit etiam si cta, etiam conditionalis, etiam turpis, etiam juramento destituta.

3tio. Ut ex adulterio quod matrimonio conjunctum sit, nascatur idem impedimentum, requiritur & sufficit cognitio vitæ prioris sponsi validè conjuncti.

4to. Ut impedimentum exurgat ex homicidio solo, requiritur machinatio utriusque, vel saltem unius cum alterius consensu. Sufficit verò ut mors de facto sequatur ex actione vel physica vel morali conjugum, aut unius de alterius consensu.

5to. Ut impedimentum ex conjugicidio simul & adulterio exurgat, non requiritur, ut ambæ partes ad homicidium illud concurrant, sed sufficit ut earum una homicidium physicè aut moraliter operetur eo fine, ut cum sponso adultero & supersite matrimonium contrahat.

CONCLUSIO. Impedimentum criminis est dispensabile.

Prob. quia impedimentum illud sola Ecclesiæ voluntate constitutum est, non autem ipsis naturæ vel Dei legibus; unde David dedit Bethsabæe, quam polluerat, & cujus virum interemerat gladio filiorum Ammon. II. Reg. 12.

Impedimentum DISPARIS CULTUS ex diversa contrahentium religione oritur. Hic porro dispar religio non ea est, quæ reperitur inter Fidelem & Hæreticum, sed ea duntaxat quæ baptisatum inter & non baptisatum intercedit. Unde Infidelis hic sumitur strictè pro eo, qui nusquam sacro in fide renatus

renatus fuerit, quales sunt Judæi, Gentiles, Turcæ. In præfenti tamen exquiritur etiam, an licita sint Catholicorum cum Hæreticis conjugia.

Certum est 1mo. Matrimonia baptifatorum cum non baptifatis jure ecclesiastico esse invalida. Ità omnes.

Certum videtur 2do. Matrimonia Fidelium cum Infidelibus non esse ex naturâ rei, peccaminosa, cum in Veteri Testamento Jacob, Joseph, Moïses ipse uxores infideles duxerint; & in novâ Lege S. Cæcilia nupserit Valeriano Ethnico, S. Monica Patricio viro Gentili. S. Clothildis Clodovæo Franciæ Regi, cujus ope Galliæ Regnum unâ cum Rege ad fidem postea conversum est.

Fatendum tamen hæc Matrimonia vulgò illicita esse, quia tranquillo veræ religionis exercitio & catholicæ educationi prolis adversantur.

Quares, quid sentiendum sit de matrimonio Catholicorum cum Hæreticis.

R. 1mo. ea valere, saltem si ritu catholico celebrentur, tum quia nulla est lex Ecclesiæ, quâ irrita declarantur, tum quia habentur ubique pro validis. An autem valida sint, si celebrentur non servatâ Trid. formâ, alibi expendo.

2do. Matrimonia hæc tam divini quàm ecclesiastico jure esse prohibita, 1mo. cum adest, uti frequenter adest, periculum perversionis: 2do. cum subest periculum nè Ecclesiæ præcepta, jejunii, v. g. vel audiendæ Missæ à conjugè Fideli adimpleri non possint; 3to. cum matrimonialis contractus expressam hanc aut tacitam habet conditionem, *ut vel omnes, vel aliqua proles, v. g. masculæ educentur in secta hæretica patris, femellæ autem in verâ religione catholicâ matris, prout ordinariè fieri consuevit, saltem in Germania, in cunctis locis, ubi Hæretici cum Catholicis permixti vivunt, uti notat Germanus Canonista.*

Quod si Hæreticus non solum spem injiciat, sed seriò promittat se Catholicam Fidem esse amplexurum, poterit is ex prævio eorum, ad quos id pertinet consensu, admitti ad nuptias; tum quia jura hunc casum excipiunt; tum quia cessat tunc periculum subversionis, & aliunde sit lucrum animæ. Haud tamen præmittendæ sunt absolutioni nuptiæ, nisi iusta subit causa, ut periculum exhereditionis: quanquam tunc, videndum est, an non hæresis in manu Ordinarii aut alterius sub gravi secreto ejurari possit. Consent tamen Lugo & alii aliquando licitè contrahi posse cum Hæretico, vel Infideli qui nullam conversionis spem injicit: certè Assueti conversionem non sperabat Esther, cum eidem nupsit.

Quares an impedimentum disparis cultûs sit dispensabile.

R. affirm. quia neque naturali neque divinâ lege, saltêm universâliter constitutum est, ut patet ex allatis suprâ exemplis.

Vix dividitur in *absolutam*, quæ est coactio omnimoda & corporalis, illata personæ reluctanti, ut si quis violentè cogatur ad capitis inclinationem, & ad porrectionem manûs, quæ pro signo consensûs accipiantur: & *conditionalem* quæ, ut porò quid unum cum metu, est trepidatio mentis ratione periculi instantis vel futuri. Hic porò revocandum est ex alibi dictis, 1mo. metum alium esse *gravem*, qui etiam *probabilis* nuncupatur; alium *levem*: 2do. incuti posse vel à *causâ naturali*, morbo, v. g. vel naufragio, vel ab *agente libera*: 3tio. vel ab eo quicum matrimonium contrahitur, vel ab alio: 4to. vel *directè* ad extorquendum Matrimonium, vel *propter alium finem*; ut si alium occisurus, quò illatam tibi injuriam ulciscaris, is, ut mortem declinet, filiam suam tibi in conjugem promittat: 5to. vel *justè*, cùm is, qui timorem incutit, ejusdem incutiendi jus habet, ut si pater ei, qui filiâ suâ abusus est, comminetur se eum apud Judices accusaturum esse, nisi eam ducat; vel *injustè* ut si ideam pater stupratori mortem minetur à se inferendam, nisi filiam ducat: pater enim jus quidem habet accusandi apud Judicem, non verò propriâ autoritate occidendi.

Certum est 1mo. Matrimonium contractum ex metu levi, etiam injustè & ad extorquendum consensum inculto, esse validum; tum quia ex Reg. 184. ff. *vani seu levis timoris justa excusatio non est*; tum quia Professio Religiosa ex levi metu facta, valet, c. 1. *De his quæ vi, &c.* Porò à matrimonio spirituali, utpotè etiam indissolubili, valet argumentum ad matrimonium carnale.

Certum est 2do. valere matrimonium etiam initum ex gravi metu, justè tamen incusso, vel incusso à causâ non libera; unde si Judex ei, qui datâ Matrimonii fide puellam viçavit, mortem, aut tetrum quid comminetur, nisi stet proniis, valebit Matrimonium. Idem est, si stuprator, aut concubinaris, metu seu mortis seu gehenz, puellam aut concubinam ducat, quam aliqui ducturus non esset. Ratio est, quia metus gravis non vitiat Matrimonium quasi prorsus libertatem perimat, (ut patet in actione mala, quæ licèt ex gravi metu facta, non tamen à peccato vacat, ac proindè est simpliciter libera) sed quia certum libertatis gradum injuriosè aufert: porò cùm metus justè incutitur, aut a causâ naturali prodit, jam nihil habet injuriosi.

Hic notandum aliquando videri metum justè incussum qui iniquè incutitur. Sic 1mo. Judex qui mortis metu stupratorem cogit, ut ducat virginem ab eo viçatam absque fide Matrimonii

monii, injustè cogit, quia [nisi aliud ferat consuetudo loci] solum cogere potest, ut ducat vel dotet. Sic 2do. injustè cogit, qui non cogit secundum allegata & probata, etiam si à patre rei verum sit, quod malè probatum est.

Sed quid si juridicè, sed falsò, probatum sit, v. g. Tirum eam corrupisse, quam de facto non corrumpit, valebitne Matrimonium, ad quod sub mortis metu damnatus fuit à Iudice? Afferit Sanchez, sed meliùs negat Pontas hic casu 4. quia hic occurrit timor gravis, saltè radicaliter injustè incussus à falsis duobus testibus, quorum malitia Iudex, licet ignorans servit. Eadem de causâ irritum erit Matrimonium, quod quis ex gravi metu contraxit cum desponsatâ, quæ postea fornicata est, occultè tamen, adèò ut fornicatio à sponso probari non possit.

Certum est 3tio. Matrimonium ex gravi metu, injustè ad illud extorquendum incusso, esse ipso jure invalidum. Ità passim habetur, tit. *De sponsalibus*, & merito; quia cum Matrimonium semel validum non ampliùs dissolvi possit, *plenà debet securitate gaudere, nè conjux per timorem dicat sibi placere quod odit, & sequatur exitus, qui de invitis nuptiis solet provenire*, c. 14. hoc tit. Circa hæc.

Not. 1mo. nihil interest, an metus gravis incutatur ab eo qui Matrimonium avert, an ab alio in ejus gratiam; quia jura non tam in odium illius, qui timorem injustè incutit, quàm in favorem libertatis Matrimonii, nullitatem istam statuerunt. Atqui hæc Matrimonii libertas, non læditur minùs, cum timor ab alio incutitur, quam cum ab eo, qui sibi Matrimonium cupit.

Not. 2do. si metus ad alium quàm ad Matrimonii finem inferatur, valebit Matrimonium ex eo vel potiùs ejus occasione contractum. Sic 1mo. si ut mortem tibi à furibus inferendam evites, homini illac transeunti, ut opem ferat, nuptias cum ejus filiâ promiseris, stabit Matrimonium. Sic 2do. si Princeps obsessus offerat Matrimonium cum filia obsidentis, ut urbis suæ excidium avertat, valebunt nuptiæ, nisi obsidio eum in finem injustè parata fuerit. Idem dic, si quis capere damnatus, ut evadat incolumis, ducat meretricem, prout quibusdam in locis fieri solet; nec enim eidem injicitur mortis timor, ut illam ducat; sed ipse spontè illud evadendi medium eligit, aut ab alio oblatum amplectitur.

Porrò de jure, aut ex communiori sententiâ metum gravem inferit, timor 1mo. mortis; 2do. mutilationis; 3tio. gravis corporis cruciatus, ex c. 6. *De his quæ vi*; 4to. gravium verberum; 5to. servitutis, vel amittendi instrumenta quibus libertas probari

probari potest, quia horum amissio servitutis periculum inducit; 6to. captivitatis, quia hæc quædam est servitus; 7mo. gravis exilii; 8vo. carceris diuturni, cum vinculis atrocibus, quia tunc gravissima esset poena: secus, si carcer brevis sit; 9no. amittendi statûs; 10mo. stupri, sive in viro, sive in muliere, *cum viris bonis iste metus major esse debeat quam mortis*, Leg. 8. ff. *De eo quod metûs causâ*.

Circa hæc duo not. 1mo. non semper ex gravi metu invalidum sequi matrimonium. Sic si virgo aut vidua metu stupri quod quis actu minabatur, nuptias promisit, & postea contraxit, non idè semper invalidum erit Matrimonium; quia iis, postquam è scelesti viri manibus evaserunt, liberum erat vim sibi illatam Parocho, Judici, aut parentibus suis indicare. 2do. Ad invaliditatem Matrimonii perinde esse, an metus inferatur personæ quæ in Matrimonium ducenda est, an alicui ex ejus propinquis, patri, v. g. vel matri, patruo vel amitæ, fratri vel sorori.

Quæres, an metus infamiz, amissionisve bonorum cadat in virum constantem.

R. ad 1. Metus infamiz juris cadit in virum constantem; metus verò infamiz facti, aliquando cadit, aliquando non. Hinc 1mo. si quis deprehensus in crimine infami mineatur fore ut eam prodar, metus inde natus censetur gravis. Hinc 2do. metus nè puella distametur quasi rea sceleris, quod non commisit, communiter habetur pro levi, quia huic malo occurrere facile potest, implorato Magistratûs & Legum auxilio. Non desunt tamen casus in quibus puella vel aliundè suspecta, vel ab homine qui viri probi famam & speciem gerat, accusata, metum gravem tulisse judicaretur.

R. ad 2. metum non solum bona omnia, majoremve eorum partem, sed etiam bonum in se spectabile amittendi, gravem esse; quia, regulariter loquendo, vix quisquam est, qui gravia multa non ferat, ut jacturam hanc evitet.

Quæres 2do. an metus reverentialis pro gravi habeatur.

Not. Metus reverentialis in præsentem est, formido mali, quod nobis veremur ab iis, quorum legitime potestati subjacemus, quosque revereri tenemur: unde filius vel filia ex metu reverentiali contrahere dicuntur, cum animò repugnante consentiant in Matrimonium sibi à patre oblatum, non audendo contradicere, quia verentur, nè offendendo patrem aut alios quibus reverentiam debent, excipiant poenas, quæ ex hac offensione prodire consueverunt, attentâ parentum indole, quæ pro capitum diversitate diversâ est, & ex personarum circumstantiis ponderanda. His præmissis,

Dico

Dico quòd metus reverentialis, seclusus à gravi comminatione, à verberibus, à cohabitatione difficili admodum & morosâ, ad metum levem revocandus sit; ac proinde non irritet Matrimonium. Ratio est 1mo. quia metus sic sumptus talis non est, ut virum constantem terrere possit, ejusque verè inviti consensum extorquere: 2do. quia communiter loquendo, æquum est, ut filii voluntatē suam paternæ voluntati ex metu quodam reverentiali subjiciant; cū parentes in rebus filiorum oculatiores esse consueverint, quàm ipsimet filii, qui cæco cordis impetu in nuptias sibi deindè intolerabiles prorunt; 3tio. quia id expressè satis traditur, L. 22. ff. *De ritu nuptiarum*, ubi sic habetur: *Si patre cogente ducat uxorem, quam non duceret, si sui arbitrii esset, matrimonium contraxit*; 4to. quia hæc constans est Theologorum & utriusque Juris Doctorum sententia.

Quòd si, ut aliquando fit, reverentialis metus annexas habeat minas, verbera, tractationem asperam, &c. tunc ad metum gravem reducitur, quia hæc virum constantem, eum præsertim, qui ab altero pender, movere possunt. Et verò vir prudens hæc ità gravia existimat, ut malit relicta patriâ, & paternâ domo exul vivere, quàm ista perpeti.

Sed hic animadvertendum 1mo. minas mali etiam gravis aliquando graves non esse, ut si ab eo prodeant, qui multa minari solet, & nihil vel parum exequi. 2do. Minas etiam graves absque verbis consistere posse; ut si is, cui debetur reverentia, solitus sit sævire, cū voluntati suæ resistitur; tunc enim minæ, quæ actu desunt, occurrunt virtute. 3tio. Indignationem patris inter ea censerī, quæ gravem metum injiciant, præsertim respectu puellæ, cū indignatio hæc diuturna fore prævideretur: grave enim est semper præ oculis patrem, aliumve quicum semper victurus sis, habere insensum, qui verbis & ipso silentio inobedientiam exprobet. Aliud est, si bona patris indoles reconciliationem brevi futuram annuntiet. 4to. Ad metum gravem reduci etiam preces importunas, eas scilicet quæ instantissimæ sunt, & quæ sæpius inculcatæ, cum repetitis defestis amicitie & gratitudinis exprobrationibus, animum audientis defangant tandem, & sensim excruciant. Idem est de Principum blanditiis, non quidem solitariè sumptis, cū ea potius augeant voluntarium, sed prout tacitas habent minas, ut cū Princeps in eos sævire solet, qui blanditiis suis resistunt.

Ceterum, generatim loquendo, metus reverentialis in iis occurrit qui ab ipso subjectionis titulo ab aliis dependent; quales sunt 1mo. sæculares, præsertim Plebei respectu Magistratum, à quibus

à quibus pendent; 2do. uxores respectu virorum; 3tio. filii respectu seu patrum, seu matrum, cum ex austeritate sunt; seu avorum aliorumque ascendentium, qui tanquam patres coluntur; seu focerorum, quia socii parentis locum obtinent, iisque penè eadem, quæ patribus ipsis debetur reverentia; seu tutorum, curatorum, & patruorum, qui cum desunt patres, tanquam Patres honorantur. Fatendum tamen hæc multum pendere à circumstantiis, ex quibus fit, ut quod gravei metu incutit uni, levem solum alteri inferat. Ceterum, qui in exteriori foro se se ex metu ad Matrimonium aut Religionem adactum esse contendit, graves affere debet conjecturas; quanquam, quia metus difficile probatur, ad testificandum habiles sunt etiam amici & consanguinei, quia & testem unum de visu sufficere docent Juris Pontificii Doctores non pauci.

Quæres. An Matrimonium ex gravi metu initum, subsequenter copulâ, vel cohabitatione ratificetur.

R. 1mo. Si post Matrimonium ex metu gravi injustè illato contractum habeatur copula spontè & affectu maritali, id est animo vivendi conjugaliter, omninò validatur Matrimonium. Ità SS. Thomas, Antoninus, Bonaventura &c. Ratio est, quia ad valorem Matrimonii hujus solum requirebatur consensus personæ metum passæ, cum virtualiter perseveret consensus illius qui metum incussit: sed qui copulam maritali affectu habet, consensum suum præstare incipit.

2do. Si verò copula non liberè, sed ex gravi metu subsequitur, lethaliter peccant ambo contrahentes, quia actum purè fornicarium exercent: fornicatio autem etiam gravi extorta metu, non desinit esse peccatum. Neque hinc ratificatur Matrimonium, quia si consensus metu gravi extortus non sufficit ad valorem Matrimonii, multò minùs valebit tacitus consensus qui per copulam habetur, si pari extorqueatur metu. Idem est in foro conscientie, si copula animò fornicariò habeatur, quia copula hæc excludit consensum conjugalem, sine quo non subsistit Matrimonium.

3tio. Matrimonium ratice metus invalidum validatur per cohabitationem verè & ex animo spontaneam, etiam sine copulâ, ex c. 21. *De sponsalib.* & unanimi Canonistarum doctrina, quia cohabitatio spontanea signum est novi consensûs, qui solum ad Matrimonii valorem desiderabatur. Sed ad id duo requiruntur; 1mo. ut pars metum passâ sciat Matrimonium hoc fuisse invalidum: si enim ex errore, quò illud valere credat, cohabitaret aut copulam habeat, nunquam ratificabitur conjugium. Nihil utique tam contrarium est consensui quam error. Atqui cum pars metum passâ cohabitât, vel alteri copulatur,

pulatur, quia existimat se eidem legitimè conjunctionem esse, reverà operatur ex errore; qui quidem ad errorem personarum reduci- tur, cum putet se consentire in eam, quæ sua sit, & quæ tamen sua non est. Ergo sicut invalidè professus nihil agit, cum ex errore professionem suam valere existimans, eandem renovat; sic & à pari, &c. 2do. Requiritur, ut adhuc perseveret consensus partis, quæ metum incutit; quia ad Matrimonii valorem requiritur, ut pars utraque consensum simul apponat, si non physicâ similitudine, at saltem moralî: hoc autem deest, cum altera pars consensum retractat: hinc enim efficitur, ut unius solum partis consensus interveniat.

CONCLUSIO. Matrimonium ex gravi metu injusto initum, aliquando jure solum Ecclesiastico invalidum est: haud tamen impedimentum metûs ab Ecclesiâ relaxari potest.

Prob. 1. pars. Si Matrimonium ex gravi & iniquo metu factum, jure naturali invalidum esset, vel propter defectum consensus, vel ratione injuriæ: atqui neutrum dici potest. Non 1. quia alioqui non valeret Matrimonium ex gravi metu justè incusso celebratum; cum is sæpè major sit, quàm qui injustè incussus est, ut patet in eo, cui Judex suspensum parat, nisi eam ducat quam violavit. Non 2. quia in metu etiam levi iniquè incusso reperitur injuria ad restitutionem obligans, ut benè notat Sanchez, & tamen valet Matrimonium ex levi metu factum. Idem dicendum de dolo illius, qui contrahentem decipit in qualitate, v. g. fingendo se virginem esse, divitem, vel è nobili prosapia.

Prob. 2. pars. Ecclesiâ meritò dicitur non posse id quod prudenter & justè non potest. Atqui Ecclesiâ prudenter & justè validare non potest Matrimonium ex iniquo & gravi metu contractum, quia injuriam alteri illatam confirmare non potest.

ORDO. Certum est omnes & solos Clericos in Sacris constitutos, ad Matrimonium inhabiles esse; unde Trid. Sess. 24. Can. 9. *Si quis dixerit Clericos in sacris Ordinibus constitutos..... posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica..... anathema sit.* Quæstio est an cum hujusmodi Clericis dispensari possit; & hæc quæstio non parùm pendet ab aliâ, an cœlibatus Ordinibus sacris annexus sit jure divino. Sic

CONCLUSIO. Cœlibatus Clericorum in sacris, est solum Juris Ecclesiastici, sicque in eo dispensari potest.

Prob. 1mo. Quia nec Scriptura, nec Traditio ullibi declarant legem continentiae Sacerdotibus à Deo fuisse impositam.

2do. Quia Ecclesiâ Orientalis non quidem nuptiarum celebrationem,

tionem, sed usum, quem interdicit Episcopis, permittit Presbyteris jam à temporibus Synodi Quinisextæ; * de quo supra. 3tio. Quia de facto permisit Benedictus IX. ut Calimirus, Cluniacensis Monachus & Diaconus, à Polonis electus in Regem ** Matrimonium contraheret. Idem, teste Felino, permillum fuit Ramiro Presbytero, Religionem professio, ut labentem Aragoniæ prosapiam editis liberis propagaret.

Ba tamen dispensatio nonnisi magnis Principibus conceditur & ob causas admodum graves, ut sunt bonum Regni totius, Regiæ Familiæ continuatio.

Potest autem vir sacer Matrimonii ineundi copiam obtinere, 1mo. per rescriptum *gratiæ*, seu per dispensationem, de qua statim dixi: 2do. per rescriptum *justitiæ*, cum Ordines suscipit ex metu gravi & injustè incusio. Rescripta justitiæ vix unquam iis conceduntur, qui Ordinis sacri functiones ter obierunt, quia Ordinationem suam ratam habuisse censentur. Aliud esset, si probaretur Ordinis executionem non minus coactam fuisse, quam ipsius susceptionem.

Ceterum, Rescripta Romana neque Clericis majoribus, neque Religiosis profunt, nisi prius admitta fuerint à Judicibus eum in finem deputatis. Imò Religiosi & Sanctimonialia, qui contra vota à se emissã restitui volunt, habitum regularem in clauitro servare tenentur, donec res à Commissariis judicata fuerit; aliqui darentur locus appellationi tanquam ab abusu.

Possunt autem Religiosi contra vota reclamare coram locorum Ordinariis, & sine recurſu ad Papam; & id in ipsa Italia servatur. Verùm reclamatio hæc intra *quinquennium à die Professionis* fieri debet: aliàs non valet in Gallia, etiamſi Brevi Apostolicò præteriti quinquennii mentionem faciente confirmata fuerit. Si tamen eadem vis quæ ad votendum cõegerit, absteruerit à reclamando, tunc etiam post quinque annos validè reclamabitur, modò reclametur intra quinque annos à celsatione causæ, quæ metum incutiebat. Sed in hoc casu recurrendum eſſet ad Papam, qui solus dispensare potest in Lege Tridentina, quâ reclamatio post quinque annos irrita declaratur. Controvertunt Galli, an Clerici sacri contra Ordines suos coram Ordinariis reclamare possint; & ideo tutius est ad S. Sedem recurrere.

LIGAMEN. Impedimentum ligaminis, est illud quod oritur ex vinculo prioris Matrimonii, siue consummati, siue rati tantum sed validi; aliqui enim solum honestatis publicæ impedimentum parit; de quo infra.

Certum est ex supra dictis durante priori Matrimonio non

posse

posse aliud validè contrahi. Iis igitur, qui ad secundas nuptias convolare volunt, & plus fortè iis, qui eisdem in Matrimonium conjuncturi sunt, seriò pensandum est id c. 2. *De secund. nupt.* Nullus ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migravit conjux ejus; seu ut dicitur c. 19. *De sponsalibus, &c.* donec certum nuntium recipiat de morte comparis; qualem non censentur recepisse, qui solùm certi sunt maritum vel ad extremas mundi oras translatum fuisse, vel letali vulnere in prælio fuisse percussum; vel qui de eò per plures annos nihil audierunt, cùm Joannes Maillard post 43. absentia annos ad uxorem suam redierit.

Itaque regulariter loquendo, ut vidua ad alias nuptias admittatur, exigendæ sunt ab ea probationes nixæ Instrumento authentico à Registris sepulturarum extracto, & recognito ab Episcopo loci, in quo sepultum est defuncti cadaver: imò quibusdam in locis Instrumentum illud, præsertim si è Regione satis remota veniat, approbari debet ab Episcopo loci, in quo novæ nuptiæ celebrari debent: qua de re Parochus Rituale D. cæcis consulere debet.

Quòd si miles v. g. eo in loco, vel eò mortis genere diem clauserit, quò nec Christianæ sepulturæ mandari potuerit, nec mortuorum registris inscribi, producendum erit testimonium Capitanei, vel inferioris Officiarii, si Capitaneus perierit. Neque verò testi uni etiam oculato, & aliunde probò mortem alterius conjugis renuntianti creditur: cur enim in materia tanti momenti sufficiat testis unus, qui in alia quacumque nullus est? Duo igitur ad minus exiguntur testes, qui quantumcunque probi sint, nunquam ad celebrationem procedat Parochus, nisi consultò priùs Episcopò, ejusve generalibus Vicariis.

Mulier, quæ certò discit maritum suum priorem superesse in vivis, debet, etsi bona fide cùm alio contraxit, & ab eo suscepit prolem, ad priorem conjugem reverti, ex c. 2. *De secund. nupt.* Hoc tamen in casu filii è secundo Matrimonio bona fide suscepti pro legitimis haberentur, saltè in foro Ecclesiæ. Non censetur autem mulier certò rescire priorem maritum superesse in vivis, cùm id discit vel rumore solùm publico, qui facta ut vera sapius disseminat, vel à testibus ignotæ fidei. Si miles ex acie reversus, & qui vir frugi habeatur, dicat mulieri se maritum ejus vidisse tali in loco, debet hæc Confessarium suum consulere, & extunc conjugalisi debiti petitionem suspendere, donec plenior rei notitiam acquirat; quia licet ex c. 28. *De testibus*, testis unus quantumcumque fuerit *authoritatis* plenam fidem non faciat, dubiam tamen facere videtur.

Si verò

Si verò mulier de prioris mariti vita incerta sit, & dubia, tunc cum Innocentio III. c. 44. *De sentent. excomm.* distinguendum est, utrum habeat conscientiam huiusmodi dubiam ex credulitate levi & temeraria, an probabili & discretâ. Si 1. ex conscientia levi & temeraria credulitatis explosâ ad sui Pastoris iudicium, mulier licitè potest non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Si 2. debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, nè in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientie committat offensam.

Cor autem in casu dubii mulier possit & debeat reddere debitum, nec tamen illud exigere, hæc asseritur ratio, quod è duobus malis minus eligi debet: atqui noster debitum reddendo ei, qui est in possessione ejusdem exigendi, minus eligit malum. Fornicatio enim (quæ in hoc casu solum est materialis) pro culpa leviori habetur, quàm injustitia, cujus mulier ream se faceret, si hominem privaret jure, quò eum esse privandum non cognoscit certò & evidenter. Interim verò mulier à petendo debito abstinere debet, quia abstinendo vitat omne peccandi periculum. Et hoc verum puto, cum factâ etiam sufficienti veritatis inquisitione idem perseverat dubium quod prius: quia inquisitio, quæ nullam tibi lucem attulit, non extrahit te à dubio, in quo antea versabaris.

Si mulier suas dubitandi rationes secundo marito communicaverit, (ut aliquando potest & debet, cum nullum hinc imminet periculum;) & is pariter dubitare incipiat, vel dubitare debeat, tunc neuter potest reddere vel petere, quia neuter est in possessione pacificâ. Idem à fortiori dicendum, si uterque conjux dubia fide contraxerit; possessio enim juris neque cum mala, neque cum dubia fide inchoari potest.

HONESTAS seu justitia publicæ honestatis, est Affinitas seu propinquitas apparens, certas inter personas orta, sive ex Matrimonio solum ratio, sive ex sponsalibus.

Dicitur 1mo. *Propinquitas apparens*; quia quicquid sponsalia vel Matrimonium contrahit cum aliquâ personâ, eo ipso, etiam ante consumationem Matrimonii, certam contrahit connexionem cum ejusdem consanguineis, vi cujus indecens videtur, ut eisdem quasi planè extraneis in Matrimonium ducat.

Dicitur 2do. *Orta inter certas personas*; namque 1mo. honestas ad consanguineos solum extenditur, non ad affines. Unde posset desponsatus * post desponsatæ Berthæ mortem ducere, non quidem Berthæ sororem, etiam spuriam, quæ eidem consanguinea est, sed viduam fratris Berthæ, quia vidua hæc Berthæ solum affinis erat, non autem consanguinea. 2do.

Nec

* Zaręczony.

Nec extenditur ad consanguineos omnes, sed ad eos tantum qui sunt in primo linear rectæ gradu, si sit ex sponsalibus & ad quartum utriusque linear gradum, si sit ex Matrimonio. Unde si quis, postquam sponsalia celebravit cum Mathilde, Matrimonium contrahat cum ejusdem matre, aut sorore, aut filia, invalidè contrahet. At validè contrahet cum aviâ Mathildis, aut cum filia filia vel sororis ejus, & à fortiori cum ceteris ejusdem consanguineis, nisi Matrimonium sponsalia subsecutum fuerit.

Dicitur igitur, orta ex sponsalibus, ut autem impedimentum præstent sponsalia, necesse est, ut certas habeant conditiones.

Et primo. debent esse *valida*, ex Trident. Sess. 24. c. 3. Hinc 1mo. si impotens, aut aliò quocumque impedimentò dirimentè constrictus sponsalia celebret cum muliere, poterit hæc detectâ rei veritate, ejusdem consanguineis nubere, quia sponsalia irrita pro nihilo hodie reputantur. Hinc 2do. si Joannes sponsalia validè contraxerit cum Berthâ, & posthac vel alia sponsalia vel Matrimonium contrahat cum Maria ejus sorore, antè secundâ hujus Matrimonii consummationem poterit ducere Bertham; quia nec secunda sponsalia, utpotè invalida, possunt parere impedimentum honestatis; nec secundum Matrimonium, quod propter impedimentum honestatis è primis sponsalibus ortum, non valet, impedire potest, quin Joannes provisionem Berthæ factam adimplere teneatur. Si verò Joannes cum Maria Matrimonium iniquè consummaverit, neutram ducere potest. Non Mariam, ob publicâ honestatis impedimentum; nec Bertham, ob impedimentum affinitatis consurgens ex copulâ, quam habuit cum sorore ejus. Unde affinitas agit retrò, & præcedentia sponsalia dissolvit; sponsalia verò de futuro, vel de præsentî, sed ante Matrimonii consummationem, non retroagunt, nec valent ad dissolvendum præcedentia, ex c. unic. de sponsal. in 6. Hinc si Titius contraxerit sponsalia cum femina, quam duxit frater ejusdem Titii, sed non cognovit maritaliter, Titius eandem feminam ducere poterit: quia Matrimonium à fratre Titii contractum, utpotè irritum, præviis Titii sponsalibus præjudicare non potuit. Pari de causâ si Titius ante sponsalia, quæ cum Clotide contraxit, ejus sororem cognovisset, posset illam ducere, quia sponsalia cum Clotide invalida fuerunt ob affinitatem ortam ex præviâ copulâ cum ipsius sorore: non posset verò ob eandem affinitatem cum Clotide ipsâ contrahere.

Quæres. An sponsalia intus invalida exteriusque solum valida, inducant honestatem Matrimonii diremptivam. An v. g. qui exterius consentile visus est, sed intus non consensit; an

item qui ratione voti castitatis, & similium quæ in exteriori foro probari non possunt, invalidè sponsalia contraxit, validè ducat consanguineam illius, cui desponsatus erat. R. Probabilius nobis videri, quòd ex huiusmodi sponsalibus non oriatur impedimentum dirimens. Ratio est, quia ex Trident. impedimentum illud non oritur ex sponsalibus *quacumque ratione* invalidis: atqui sponsalia ex facto consensu, aut cum alio quolibet oculo impedimento contracta, indubiè locum habent inter ea, quæ quacumque ratione invalida sunt. Quod enim verba hæc, *quacumque ratione*, de ratione solum exterius apparente interpretatur Sanchez, mera est imaginatio. Quis enim credat Synodum Tridentin. quæ casum occultæ invaliditatis non ignorabat, usuram fuisse verbis tam generalibus, & quæ tot exceptiones pati deberent, si novum jus inducere nolisset, & pro reverà invalidis ea etiam sponsalia conputare, quæ solum occultè invalida forent?

zdo. Sponsalia debent esse absoluta; unde qui sponsalia cum muliere sub conditione contraxit, sic ante conditionis eventum cum aliâ prioris consanguineâ per verba contraxerit de præsentis, cum secundâ remanere debuit; Ità Bonifacius VIII. cap. unic. de sponsal. Si quis verò post contracta conditionatè sponsalia de futuro cum Bertha, nova de futuro sponsalia etiam absoluta cum ejus sorore contrahat, debebit is Bertham ducere, non ejus sororem. Posteriora enim sponsalia non possunt inducere obligationem agendi illicitè; illicitè autem contraheretur Matrimonium cum sorore Berthæ, quia priora sponsalia obligant ad expectandum conditionis eventum, ante quem non potest sponsus rem uni sub conditione promissam tradere alteri. Valeret tamen Matrimonium cum Berthæ sorore contractum, quia ex citato Bonifacii VIII. textu, sponsalia sub conditione inita tunc solum publicæ honestatis impedimentum inducunt, cum purificatâ conditione è conditionatis fiunt absoluta.

Not. Impedimentum honestatis esse perpetuum; unde si sponsa moriatur, vel ingrediatur Religionem, non poterit sponsus cum ejus consanguineis contrahere sine dispensatione. Idem est, si sponsalia mutuo partium consensu, vel Officialis sententia dissolvantur. Ratio est, tum quia sponsalia hæc antequam dissolverentur, valida erant, & ex validis semel sponsalibus oritur perpetuum honestatis impedimentum; tum quia id à sacra Congregatione definitum est, cujus judicio inharendum esse mandavit Alexander VII. anno 1658. Et tunc debet orator in supplicatione exponere sponsalia, vel morte unius partis, vel ex mutuo partium consensu dissoluta esse.

Quæres. An sponsalia coram Notario & testibus non aut in facie

in facie Ecclesiæ celebrata, inducant impedimentum publicæ honestatis. R. Vel non exigit locorum usus, ut sponsalia in Ecclesia celebrentur, vel id exigit. Si 1. sponsalia hæc impedimentum pariunt; quia habent id omne, quod locorum ritu ad eorum validitatem requiritur. Et ita habet praxis Ecclesiæ Romæ, ubi sponsalia fiunt absque benedictione Sacerdotali. Si 2. divisi sunt Casuistæ; unde propter dubium, qui puellæ reciprocæ Matrimonii fidem dedisset, & postea duxisset sororem ejus, deberet recurrere ad Episcopum, qui Matrimonium hoc bonâ fide contractum validare potest.

Dicitur 4to. Quodd honestas illa oriatur etiam *ex Matrimonio rato, & non consummato*: idque præterquam definitum est c. 4. & 8. *De sponsalibus*, patet argumento à minori ad majus. Si enim sponsalia mera, quæ sunt via ad Matrimonium, inducant impedimentum honestatis, multò magis illud inducet Matrimonium ipsum, quamvis non consummatum.

Hic not. 1mo. impedimentum è Matrimonio rato ad quartum usque lineæ utriusque gradum extendi; prout declaravit S. Pius V. in Bulla *Ad Romanum*. data anno 1568. 2do. quodd licet ex sponsalibus invalidis non exurgat impedimentum honestatis, exurgat tamen è Matrimonio invalido; modò invalidum non sit ex defectu consensûs (ut esset in ebrio, in amente, in coacto ex gravi metu.) Ità Bonifacius VIII. cit. cap.

Hinc si Matrimonium Titii cum Bertha invalidum fuerit propter impedimentum dirimens, etiam isdem incognitum, Titius nullam è consanguineis Berthæ intra quartum gradum ducere poterit. Inò probabilius est impedimentum hoc oriri ex Matrimonio clandestino: Qui enim sine Parocho, vel debitis testibus contrahit, verè consentit, etsi illegitimè, non secus ac Monachus qui Matrimonio jungitur: ergo sicut ex istius falso conjugio, sic & clandestino alterius conjugio exurgit impedimentum honestatis.

CONCLUSIO. Impedimentum honestatis dispensabile est.

Prob. Quia solò Ecclesiastico jure inductum fuit: unde unanimis est Theologorum sententia Infideles eidem obnoxios non esse. Quapropter si Turca contractis cum Christiana sponsalibus ad fidem convertatur, poterit ejus consanguineam in primo gradu ducere.

AMENTIA. Sub amentibus hic comprehenduntur ii, qui liberum rationis usum non habent; quales sunt furiosi, imbecilles, &c.

Certum est, 1mo. omnes istos jure naturali inhabiles esse ad Matrimonium, quod libertatis multam requirit. 2do. Amentes qui lucida rationis intervalia habent, usque durantiis contrahunt,

trahunt, validè contrahere; quia tunc adest consensus sufficiens. Idem dic de iis, qui debile habent ingenium, sed non eò usque, ut hic ratio ac libertas perimatur. Hujusmodi tamen homines à nuptiis, si fieri potest, avertendi sunt, tum ob funestos recurrentis amentiae, vel debilitatis ingenii effectus; tum quia Matrimonii scopus est aucta prolis educatio, quæ vix ab hominibus in eo misero statu constitutis expectari potest.

Quod si intet familia apud Parochum, ut tales personas conjungat, is ante omnia Episcopum consulere debet, nè gravibus sese exponat incommodis. Etsi enim *quilibet presumitur sane mentis; & qui alii objicit furorem, debet ipsum probare;* eum tamen de dementiæ statu constat, tunc ei, qui Matrimonii validitatem defendit, probandum incumbit ipsum durantibus lucidissimis intervallis fuisse celebratum.

Qui à naturâ surdi & muti sunt, si intellectum habent ita perpicacem, ut signis edoceri possint, quid sit Matrimonium, & contentum indicare, validè contrahere poterunt, sicut & Religionem profiteri.

AFFINITAS est propinquitas inter certas personas orta ex quâcumque copula carnali completa.

Dicitur uno. *Inter certas personas, scilicet inter conjugatum solum, & consanguineos conjugata & vicissim inter conjugatum solum, & consanguineos conjugati:* unde si Titius copulam habeat cum Bertha, ipse & quidem solus, sit affinis consanguineis Berthæ; aded ut defuncta Bertha non possit ducere matrem, filiam, neprem, imò nec cognatas Berthæ ad quartum usque gradum, si copula intra Matrimonium habita sit. Idem dicendum de Bertha respectu consanguineorum Titii. At verò consanguinei Titii prædictæ Berthæ consanguineas ducere poterunt, juxta tritum id: *Affinitas non parit affinitatem,* cujus sensus est, Titium per suam cum Bertha copulam sic fieri affinem consanguineis Berthæ, ut ejusdem Titii consanguinei, per hoc prædictis Berthæ consanguineis affines non reddantur. Unde pater & filius, matrem & filiam, fratres duo duas sorores; vel eorum unus matrem, alter filiam; idem duo consanguinei duas consanguineas ducere possunt. Quâ itidem de causâ Titius, etsi Berthæ consanguineas ducere non possit, ejus tamen affines v. g. uxorem fratris Berthæ defuncti post Berthæ mortem ducere poterit.

Ut cognoscatur quo in gradu duæ personæ sibi sint affines, in affinitate sicut in consanguinitate distingui debent species, linea & gradus. *Species* sunt duæ personæ, quæ se carnaliter cognoverunt; quæque, cum una caro evaserint, non vocantur affines, sed principium affinitatis; sicut pater & mater sunt principium

consan-

consanguinitatis. *Linea* est series personarum, quæ sibi sunt affines; & hæc sicut in consanguinitate duplex est, recta scilicet, & transversa. Affines in lineâ rectâ s' sunt, qui in eadem lineâ consanguinei sunt uni ex personis, quæ copulam habuerunt; affines verò in lineâ transversa dicuntur, qui in lineâ transversa iisdem personis consanguinei sunt. Unde mihi, qui Bertham duxi, affinis est in primo ascendentium gradu mater Berthæ, quæ focus mea est; in primo autem descendentium gradu ejusdem Berthæ filia, ex alio Matrimonio nata. In lineâ verò transversa affines mihi sunt tum soror Berthæ, ejusdemque sororis filia, tum & aliz ejus consanguineæ. Sic ergo istud instat regulæ: *Persona qualibet in eo gradu est affinis ei, qui copulam habuit cum consanguineâ suâ, in quo ipsa huic isti consanguinea est.* Hinc qui Bertham duxi, affinis sum in primo gradu matri, filiz, & sorori ejus; quia mater, filia, & soror Berthæ, eidem in primo gradu consanguineæ sunt: in secundo autem gradu affinis sum filiz sororis ejus, item & ipsius consobrinæ; in tertio sobrinæ, &c.

Dicitur 2do. *Ex quacumque carnali copula, in debito vase consummatâ*; id est tam ex illicita, quæ habetur per fornicationem, adulterium, incestum, aut sacrilegium, etiam si hæc in vita vel dormienti inferantur; quàm ex licita, quæ habetur ex legitimo Matrimonii usu; cum hoc tamen discrimine, quòd affinitas ex copula legitima dirimat Matrimonium usque ad gradum quartum inclusivè; quæ verò ex illicito quovis concubitu oritur, idem non dirimat ultra secundum gradum inclusivè: unde qui fornicariè puellam cognovit, consanguineam ejus in tertio gradu validè & licitè ducere potest.

Porrò, ut in consanguinitate gradus mixti ex primo & quinto, non inducit impedimentum; sic nec inducit in affinitate orta ex copula licita. Unde etiam affinitas ex coitu illicito, non operatur in primo & tertio gradu: quia in hisce materiis, gradus prohibiti non computatur, eum dicit ordinem ad gradum minimè prohibitum.

Sed quid, si Matrimonium fuerit invalidum, parietne affinitatem usque ad quartum gradum diremptivam? R. Vel est invalidum, ex malâ contrahentium fide, qui scienter cum impedimento dirimente contraxerunt; vel invalidum est ex ignorantia inculcata. Si 1. affinitas inde exorta, utroq; quæ sit ex copula illicitâ, non videtur transgredi secundum gradum: contraheretur tamen impedimentum honestatis publicæ ad quartum usque gradum pertingens, prout suprà dixi. Si 2. cum affinitas illa ex copula licitâ prodierit, videtur ad quartum usque gradum extendenda.

Dicitur 4to. *Ex copula completa*; ea scilicet in qua penetratur vas muliebre, cum effusione seminis prolifici intra ipsum.

Hinc (quod utinam omittere possem, quia res est castis mentibus gravis, minus verò castis periculosa) hic non contrahit affinitatem 1mo. qui licet *clausura pudoris invadat, vel frangat*, sic tamen se retrahit, ut extra vas effundat semen. 2do. qui licet intra vas emisit semen, non tamen prolificum: sicque non oritur affinitas ex congressu Spadonum, Eunuchorum, eorumque, qui utroque carent testiculo, secus si uno tantum.

Ceterum observa 1mo. nihil ad affinitatem interesse, an copula occulta sit, an notoria. 2do. Quoties constat de copula toties in exteriori foro præsumi debitam seminis effusionem. 3tio. Eum, qui etiam leviter suspicatur se peccasse cum feminâ, cujus sororem duxit, aut ducere intendit, indigere dispensatione, quam nisi obtinuerit, filii ejus pro illegitimis habebuntur in foro Ecclesiæ. 4to. Eos, qui scienter contrahunt in gradibus affinitatis aut consanguinitatis, excommunicationem, non tamen reservatam, inducere, Clement. unic. *De consang.* ubi eadem poena decernitur contra Religiosos, Clericos in sacris, Moniales quæ Matrimonia contrahunt, & contra eos qui cum Monialibus contrahere non verentur.

Quares. Quos habeat effectus affinitas Matrimonio jam contracto superveniens, ut si Titius cum uxoris suæ sorore vel neptē peccet. R. Per eam non dissolvi Matrimonium, quod, ubi legitime consummatum est, solâ morte solvitur: sed ex ea fieri, ut qui peccavit cum uxoris suæ consanguinea in primo vel secundo gradu, licet eidem uxori, quæ jure suo privari non meruit, debitum reddere teneatur, non tamen illud exigere possit, nisi obtentâ ab Episcopo dispensatione.

Quod si uterque conjux cum alterius consanguineis rem habuerit, vel alter de alterius consensu, neuter jam servat jus exigendi debiti; quia leges jus illud parti solum innocenti relinquunt; & in hoc casu neutra pars est innocens. Si tamen uterque conjux eâ intentione cum affinibus suis cœdat, ut conjugem alterum debiti defrauet, tenebitur debitum alteri peccanti reddere: quia cum nemini fraus sua patrocinari possit, nemini quoque immunitatem à tali onere acquirere potest.

Porro solus ille incestus privatur jure petendi debiti, qui fornicarius fuerit, non autem qui merè materialis. Unde si quis, ut ferebat Jacob, ratus se ad uxorem suam accedere, ad ejus consanguineam accesserit, non privatur suo jure; immunis est enim ab incestu, licet non debeat contrahere affinitatem. Idem dicendum de muliere per vim ab affine suo oppressâ: secus si libidini

libidini ejus ex gravi mortis metu cesserit, quia morti potius debuerat quam fœdari; & ided potest maritus ei debitum negare, juxta Pontas v. *Devoir*, cal. 20. sit jam.

CONCLUSIO I. Impedimentum affinitatis in omni lineæ transversæ gradu dispensabile est.

Prob. Quia ad hoc sufficit, ut quis de jure naturali possit ducere uxorem fratris sui jam defuncti: atqui res sic se habet. 1mo. Quia Jacob Vir sanctus Liam & Rachelem sorores duxit. 2do. Quia id difertè sequitur ex Lege Deuter. 25. sic expressâ: *Quando frater unus absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater ejus.* 3tio. Quia multi, sique scientiâ conspicui Pontifices hoc in casu dispensaverunt. Sic Julius II. Henrico VIII. concessit ut Catharinam fratris sui Arturi viduam duceret: quam dispensationem cum irritam esse inperitè contendisset Henricus, ut Annam Balenam duceret, Clemens VII. consultis Illustribus totius mundi Universitatibus, & post grave consilium, eandem legitimam fuisse pronuntiavit.

Obj. duo; primo quidem istud Joannis ad Herodem, Matth. 14. *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, Herodes enim, utpotè alienigena, Mosaicæ legi minimè subiectus, non aliter redargui potuit, quàm quia Philippi fratris sui, jam, ut scribit S. Chrysost. factò functi, uxorem ducendo, peccabat contra jus naturale. 2do. Irritum est jure naturali Matrimonium fratris cum sorore: porro fratris uxor pro sorore reputatur, ut quæ una cum fratre caro effecta fuerit. Sed hæc non urgent. Unde

R. ad 1. Herodes, licet patre alienigenâ natus, Judaicam Religionem profitebatur; unde Herodiadem ducere non potuit, siue adhuc viveret Philippus, ut tunc vixisse omnes penè consentiunt post Josephum L. 18. Antiq. cap. 9. & Hieron. siue jam è vivis excessisset; quia tunc tantum viduam fratris ducere licitum erat, cum ille mortuus erat absque liberis. Philippus porro ex Herodiade suscepit liberos, atque inprimis salatricem illam, cujus petulantia concessum est caput Joannis Baptistæ.

R. ad 2. Maritum & uxorem non fieri propriè carnem unam, & multò minùs sororem unius fieri carnem unam cum alterius conjuge: unde non adeò repugnat ut soror defunctæ nubat viro ejus, quàm, ut eadem soror fratri suo copuletur. Quanquam nec absolute verum est fratrum cum sororibus con nubia strictè ipsis naturæ legibus uti nefaria prohiberi, prout supra dictum est.

Major est difficultas, an affinitas jure naturali Matrimonium

dirimat in lineâ rectâ, an saltem in aliquo ejus gradu. Hujus quæstionis solutio inferuit, 1mo. ad dignoscendum, quo in gradu Pontifex dispensare possit. 2do. *Et magis* ad videndum, quando Infideles, qui in hâc gradibus contraxere, suis sint ab uxoribus separandi, cum ad fidem convertuntur. Dixi, & *magis*, quia nusquam hæcenus dispensavit Ecclesia in primo gradu affinitatis ex Matrimonio prodeuntis: imò præcipit Tridentin. Sess. 24. De reform. Matrim. ut in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam. Quanquam, præsertim in Matrimonii jam contractis, aliquando dispensatur inter personas inferioris conditionis ob privatas etiam causas, v. g. ad vitandum scandalum ex separatione oriturum; ad educationem proli alioqui miserabiliter peritura; ad subveniendum paupertati puella plusquam nubilis, nubere volentis, & ideò multis periculis objectæ. Sit

CONCLUSIO II. Affinitas ex coitu licito vel illicito, nequidem in primo lineæ rectæ gradu Matrimonium jure naturali dirimit. Unde si infidelis ante Baptismum in hoc gradu contraxerit, putà si vitricus privignam, si noverca privignam, si socer nuptum, si socrus generum duxerit, non videntur propterea separandi.

Prob. 1mo. Ex Conciliis Agatenſi, Epaunenſi, & Aurelianenſi III. Can. 10. quæ prohibent, nè dissolvantur Matrimonia eorum, qui in infidelitate duxerunt relictam patris, filiam uxoris, &c. horum enim Matrimoniorum dissolutio, non prohiberetur sed potiùs præciperetur, si naturali jure invalida forent.

Prob. 2do. Affinitas ex copulâ licitâ non magis de jure naturali dirimit Matrimonium, quàm ex illicitâ: per utramque enim duo xquè sunt caro nna. Atqui plerique adversariorum, & inter alios Laiman & Lugo, futeantur affinitatem ex copulâ illicitâ natam, nè in ipso etiam primo lineæ rectæ gradu esse impedimentum jure naturali dirimens. Idque patet ex dispensationibus, quas in hoc gradu sæpe largitur sacra Pœnitentia, præsertim quoad usum Matrimonii à talibus jam contracti, & quando impedimentum hoc est occultum; ergo.

Obijciuntur tria, 1mo. id Levit. 20. *Si quis dormierit cum nuru suâ, uterque moriatur.* 2do. Apost. I. Cor. 5. *Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes: ita ut uxorem patris sui aliquis habeat;* ubi ducere uxorem patris sui scelus est juri naturali enormiter adversum; 3tio. Ecclesia inter affines in hoc gradu, saltem ex copulâ licitâ, nunquam dispensavit.

R. ad 1. In hoc textu sermonem haberi vel de incestu habito cum nuru, vivente adhuc ejus marito, vel de concubitu habito

habito extra Matrimonium: certe contrarium probari non potest.

R. ad 2. Flagitiosum Corinthium incestui adulterium miscuisse; aded ut uxorem patris adhuc viventis cognoverit, prout sentiunt penè omnes, & habetur causa 2. q. 1. c. 17. Et verò quomodo dixisset Apostolus crimen illud nec inter gentes audiri, cum scirent omnes moris fuisse, ipsis Apostoli temporibus, apud Persas, ut filius mortuò patre, novercam duceret.

R. ad 3. Ecclesiam in hoc gradu non dispensare, non defectu potestatis, sed defectu rationum. Ad id enim requiruntur causæ tam graves, ut nunquam occurrerint. Sed quia minùs urgentes requiruntur ad dispensandum in affinitate ex copulâ illicitâ etiam in primo gradu, quandoque ex dispensationes conceduntur.

Nè quid utilium excidat in hâc tanti momenti materiâ quâsdam proponemus difficultates, quæ licet circa alia impedimenta, communius tamen circa consanguinitatem & affinitatem oriuntur.

Quæres itaque 1mo. an iis, qui se consanguineos aut affines dicunt, fides haberi debeat à Confessario. R. Habendam, si id dicant ante Matrimonii celebrationem; unde à nuptiis contrahendis averri debent, donec res plenius exposita fuerit: si verò id post celebratum conjugium dicant, tunc non ita facile credendum iis, qui ex malâ in aliam partem voluntate, falsa perinde ac vera effundunt; quod præsertim verum est, cum præmissæ sunt bannorum promulgationes. Si tamen parti uni constet se alteri in gradu prohibito consanguineam esse aut affinem, prohibenda erit à petitione debiti, imò & ab ejusdem redditione; idque etiam si ad id sub excommunicatione compellatur, & ob debiti negationem imminet periculum vitæ: quia quod est, aut certò creditur fornicarium, cum eo ipso sit intrinsecè malum, nullâ unquam de causâ licitum esse potest. Interim donec dispensatio obtineatur, debet pars impedimenti conscia, si illud comparti aperire nequit, ei vel ad aliquot hebdomadas aut menses continentiam persuadere, si possit; vel ad aliquod tempus ob mercaturam, executionem vori, aut piæ peregrinationis, abesse à domo.

Quæres 2do. Quid factò opus sit post obtentam impedimenti dirimentis dispensationem.

R. 1mo. Si impedimentum sit publicum, necesse est, ut partes suam coram Parocho & testibus, consensum renoveant; quia non aliter scandalo mederi possunt.

R. 2do. Si impedimentum occultum erat, aut soli Parocho per viam confessionis cognitum, sufficit ut conjuges, quos antea licet

licet invalidè, coram Parocho & testibus contraxisse supponimus, inter se solos consensum renovent; ità declaravit Pius V. ad preces Pœnitentiariæ. Sed quò tandem modò renovabitur consensùs ille; en gravis difficultas, & tamen quotidie obvia; quam sequens responsio adauget, nedum minuat. Itaque

R. 3tio. Matrimonium invalidum convalescere non potest, nisi pars, quæ impedimentum ignorat, admoneatur de prioris contractûs nullitate. Ratio est. 1mo. Quia ratificatio ex errore profecta nihil operatur, neque novam inducere potest obligationem; unde qui votum invalidum ratificat, quia illud validum esse credit, tandiu invalidè ratificat, donec præviam ejus invaliditatem cognoverit. 2do. Quia id probat stylus Pœnitentiariæ, quæ cùm dispensat ad permanendum in Matrimonio semel contracto, hæc verba apponit; *Muliere* (vel viro) *de nullitate prioris consensûs certioratâ: sed ita cautè ut latoris delictum nunquam cognoscatur*; ac proinde ut declaratâ Matrimonii nullitate, non tamen declaretur causa nullitatis ejus, præsertim si fundetur in delicto alterius partis, v. g. in infirmitate ex copulâ illicitâ. Atque hinc recrudescunt ambages: quò enim pactò detegeretur alteri parti nullitas, cujus referatio funestos exitus habere possit? quâ arte ad præstandam novam consensionem allicietur?

R. 4to. Confessarius, qui in his casibus versatur, ante omnia junctis jejuniis precibus, DEI spiritum attrahere debere, ut ea, quæ sibi gradiendum est, viâ incedat: tum maturè perpensis pœnitentium geniò, moribûs, indole, odiò, vel amore, quò se invicem prosequuntur, rem totam Episcopo, primario harum Materialium judici, detegat, si potest: si non potest, varios, qui à doctioribus Theologis proponuntur, obtinendæ consensûs renovationis modos dignoscatur; quinque autem proponi solent.

Primus est, quòd conscius impedimenti dicat se à principio invalidè consensum præstitisse, vel se non consensisse, ut par erat, defectu bonæ instructionis; propterea ex concilio Confessarii oportere, ut pro securitate conscientiarum ambo invicem consensum renovent. Quapropter ipse quidem iterum conscientie libentissimè accipere eam in uxorem, & optat ut ipsa etiam consentiat de novo, habere eum in maritum; & tunc si ea quoque consensum suum renover, fiet Matrimonium.

Quoniam verò modus iste graves paritur difficultates, præsertim si mulier rea sit, & maritus perspicacis & suspiciosi animi, ideo proponitur secundus modus, quò pars impedimenti conscia generatim indicet prioris consensûs nullitatem, & novum exigat, dicendo v. g. *Suspicio te non esse meam conjugem aliquâ de causâ*; ideo precor, ut ad conscientiarum meæ pacem nos denuò pro conjugibus habeamus. Tertius

Tertius modus est, ut à parte impedimenti nesciâ novus habeatur consensus, sine expressâ quidem, at non sine æquivalenti nullitatis Matrimonii cognitione; putâ si conjux alter alterum his vocibus amicè compellet: Itâ tibi afficior, ut si non esset inter nos Matrimonium, nihilominus acciperem te, & jam de facto itâ te accipio: numquid & tu similiter? Si respondeat: Accipio: (non enim sufficeret vox, Acciperem) vel eo affectu se cognoscant, Matrimonium convalescit, ait Sylvius; quia ignarus impedimenti, non solum in Matrimonio prius contracto permanere intendit, sed & novum inire, si prius non valuerit: unde is consensus est quidem cum errore, sed non ex errore.

Quartus modus, qui cum maritis tractari difficilioribus adhibetur, est ut mulier absque eo quoddam insciâ parti aperiat prioris consensûs defectum, cautè curet, ut utriusque consensus simul renoveatur, putâ dissimulanter petendo ab eodem ut pro suâ consolatione ipsam habeat in conjugem, simulque dicat. Et ego te in conjugem habere volo.

Quintus denique modus, ad quem recurritur, cum ceteri prodelle nequeunt, & inflat scandalum, gravis infamiae, aut divortii timor, est, ut obtentâ dispensatione habeatur copula maritali affectu ex parte illius, quæ impedimenti conscia est: quia pars altera, quæ impedimentum nescit, eò affectu commercium hoc continuat.

Verum ex his quinque iterandi Matrimonii modis, nullus est præter primum, & fortè tertium qui omnino tutus videatur. Unde satis judicat Germanus Canonista, ut Confessarius, vel alius de licentiâ partis impedimenti conscia, in se suscipiat negotium, & conjugum nullitatis ignaro, (vel potius utrique conjugum, nè quid suboriatur suspitionis) exaggeret, quàm necessaria sit gratia sacramentalis ad onera Matrimonii portanda, quæ tamen non confertur, si Matrimonium, ut evenire faciliè & inculpate potest, ob aliquod impedimentum nulliter contrahatur. His positis, suadeat conjugibus, ut inter se de novo contrahant sub conditione, dicente uno v. g. Si ex aliquâ causâ Matrimonium non esset validum, volo tecum ex nunc de novo contrahere: alio verò respondente: Volo pariter & ego tecum contrahere. Hæc methodus præmissâ cautâ & publicâ instructione intervenire aliquando posset; & licet in ea non sit certioratio formalis, est tamen æquivalens.

Quæres 2do. Quid agendum Parocho cum iis, quos impedimento dirimente teneri animadvertit.

¶ Vel detegitur impedimentum ante Matrimonii celebrationem, vel post idem contractum; item vel detegitur in confessione, vel extra.

Si

Si impedimentum extra confessionem detegatur ante celebrationem Matrimonii, suspendi debet bannorum promulgatio, aut si ea jam præcessit, celebratio Matrimonii, idque licet ab uno tantum teste, etiam de auditu, modò sit inde dignus, occultetur impedimentum illud, inò & malitiosè obijci videatur, donec res ad Episcopum, aut si longius distet ad Vicarium foraneum delata fuerit; nà S. Carolus Borom. qui hoc extendit, etiam si impedimentum nullus momenti appareat. Ut tamen sibi hujusmodi impedimenta deteguntur, exigere, ut revelatio sibi tradatur in scriptis, & à duobus testibus, atque ab ipso revelante, si scribere norint, subscribatur: debet & tacite rei totius veritatem inquirere. Idem ordo servari debet, cum communis fama aliquos impedimentò quòpiam ligari perhibet. Tunc autem si Parochus reus maturè expensis rumores illos, ut sæpè fit, nihil solidi habere animadvertat, ex prævio partium juramento ad nuptias procedere potest.

Si Parochus solus etiam extra confessionem recusaverit impedimentum, quod probare nequeat, quodque à futuris contrahentibus negetur, non potest benedictionem nuptialem denegare, postquam eos pro virili à contrahendo avertere conatus fuerit; nè idem sit testis & Judex. Prudenter tamen hoc in casu recurrat ad Episcopum, ad quem ex materiæ pertinent, ex c. 1. *De consang. & affin.*

Si impedimentum ante matrimonii celebrationem detegatur à Confessario, debet is, quidquid sentiant nonnulli, pœnitentem de impedimento monere, ut vincatur Sacramenti nullitas. Si videt pœnitentem sic affectum esse, ut non obstante impedimento ad nuptias transurus sit, debet absolutionem negare, & hortari, ut ante obtentam dispensationem Matrimonium non consummet.

Si impedimentum Matrimonio jam contractò detegatur: vel pœnitens aliquid patitur dubii, ex quo circa Matrimonii sui valorem interrogat; vel de Matrimonii sui validitate non dubitat.

Si primum, aperienda est ei veritas, quæ sine mendacio negari non potest. Idem est, cum pœnitens, etsi nec dubitet, nec interroget, ex ignorantia tamen juris aut facti, quæ vincibilis sit & moraliter culpabilis, impedimentum ignorat; alias Confessarius scienter absolveret indignum: cum verè indignus sit, qui contra legem merâ suâ culpâ peccat. Quòd si pœnitentis dubium cadat in compartem suam, à quâ admissum ali-quod crimen suspicatur, posset, & ut opinor, deberet aliquando Confessarius ejusdem animos pacare, dicendo v. g. Noli o-

omni spiritui credendum esse; hujusmodi judicia, quod graviora sunt, eò plus postulare maturitatis, &c. Quod extenderem, etiam Confessarius non solum viâ confessionis, sed & aliâ quacumque, modo secerat, de impedimento certus esset. Ratio est, quia exigunt aliquando circumstantiæ, ut bona conjugum fides foveatur, cum illasâ veritate foveri potest, prout ex sequenti responsionis parte evidens erit. Itaque

Si complexus est falsò, indubiè tamen de Matrimonii sui validitate convictus sit, tunc aliquando moneri debet de nullitate Matrimonii; aliquando non. Debet quidem moneri, si speretur monitionem profuturam, & remedium adhiberi possit absque illius gravi infamâ, vel scandalo, aut alio quovis notabili detrimento. Ratio est, quia fornicatio etiam materialis, vitari debet, quando vitari commodè potest. Quòd si is, qui impedimentum e gnoscat, per se ipsum monere non possit, aut noli, debet illud denunciare alicui, qui prodesse queat, & non velit obesse, præsertim autem Parocho, aut Confessario. Si autem ex impedimenti revelatione grave prævideatur periculum infamiae, vel divortii, nec haberi possit dispensatio, aut habita executioni mandari atque maximâ difficultate, tacere de eo. Parochus vel Confessarius, qui in impedimentum didicit, & ejusmodi conjuges in eâ, quâ fruuntur, bonâ fide relinquere. Hæc ergo ex circumstantiis metiendæ sunt, inter quas præcipuè inspicendum est, an inter putativos conjuges bene conveniat, an odiò urantur, &c. Repete quæ dixi ubi de Pœnitentiâ.

CLANDESTINITAS. De Matrimonio clandestino seu quod non contrahitur coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote, sive ipsius vel Episcopi licentiâ, & legitimis testibus; cum quærantur, 1mo. An clandestina Matrimonia semper illicita fuerint; 2do. An olim rata, nunc jure per Concilium Trid. indulto nulla sint.

R. ad 1. Matrimonia clandestina seu occultè ac sine testibus contracta illicita semper fuere. Patet 1mo. ex Trid. Sess. 24. de Matrim. c. 1. ubi: *Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est*; 2do. Ex multis Conciliorum particularium, quæ Tridentino præiverant, Decretis, quæ collegit Gratianus causâ 30.

R. ad 2. Matrimonia clandestina ante Trid. valida fuere; ea verò irritavit lex Tridentina.

Prob. 1. pars ex Decreto Trid. Sess. 24. de reform. Matr. c. 1. *Tamen, ait Synodus, dubitandum non est, clandestina Matrimonia, liberò contrahentium consensu facta rata & vera esse Matrimonia, quando Ecclesia ea irrita non fecit, &c.* Idem præbent

bant vota pro hujusmodi conjugiorum irritatione facta à Concilio, præsertim à Conc. Colon. an. 1536.

Prob. 2. pars ex verbis Decreti Trid. *Qui aliter quàm præsentè Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi seu Ordinarii licentiâ, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino innabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit. Insuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero; & testes, qui sine Parocho vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, necnon ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit.*

Quæres 1mo. annon saltem conjugia hæc vim habeant sponsalium. R. neg. quia quod de jure nullum est, nullum habet effectum.

Quæres, 2do. quis sit Parochus, cujus præsentia exigitur, an originis, an domicilii: an viri, an mulieris. R. esse Parochum domicilii: ille enim ipse est, ad quem pertinet Banna publicè denuntiare, si fortè aliquod detegatur inter contrahentes impedimentum vel prohibens, vel dirimens. Perinde autem est siue viri, siue mulieris sit Parochus: mos tamen invaluit ut Matrimonium celebretur coram Parocho mulieris, de licentiâ Parochi viri. Hæc autem licentiâ per auctoritatem promulgationis bannorum dari censetur. Peccaret porro, qui spretò alterius Parochi consensu, nec ab eo certior factus, quòd Banna ritè promulgaverit; quòdque Parochianus suus ad Pœnitentiæ Tribunal accesserit, utrumque in Matrimonium conjungere præsumeret.

Quæres, 3tio. quoto tempore opus sit ad acquirendum jus domicilii in aliquâ Parochiâ, in ordine ad Matrimonium. R. iis qui in eadem Diocesi de unâ Parochiâ transeunt ad aliam, sufficere habitationem per sex menses; in iis verò qui ab unâ Diocesi transeunt ad aliam, requiri domicilium anni unius.

Quæres, 4to. an Matrim. contractum coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote de licentiâ ipsius, in aliena Parochiâ validum sit. R. affirm. cum Tridentino ibid. Celebratio enim Matrimonii est Actus jurisdictionis voluntariæ, quæ ubique potest validè exerceri, modò adint omnia essentialiter requisita. Postulat tamen ordo, ut Parochus, neminem in alterius Parochiâ mariter, nisi obtentâ licentiâ & Parochi hujus & ipsius Episcopi.

Quæres, 5to. an valeat Matrimonium celebratum coram proprio Parocho nondum Sacerdote. R. in praxi consultum esse, ut Parochi nondum Sacerdotes officium illud à sui

Sacerdoti

Sacerdoti committant. Et certè, si Sacerdos est minister Sacramenti Matrim. forma verò essentialis verba ab ipso prolata, Parochus nondum Sacerdos ea temerè proferret.

Quæres. 6to. an valeat Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato, suspenso, irregulari. R. valere, modo Parochus ille nec Beneficio suo privatus sit, nec denuntiatus. Ratio est 1mo. Quia Concilium simpliciter exigit præsentiam Parochi; 2do. Quia conjugium hoc nullo juris decreto irritatur. Si denunciata sit Parochi censura, non stabit Matrimonium, si Sacerdos ejus Minister esse dicatur. Imò dubitat Gioert, an tunc valeat, etiam si contrahentes Ministri esse supponantur.

Si Parochus, licet propriè intrusus, titulum habeat coloratum, hoc est, si ex communi errore reputetur verus Parochus, valebit contractum eò præsentem conjugium; quia error communis facit jus, & Ecclesia in his casibus sufficientem ad omnia Parochi munia confert jurisdictionem.

Quæres. 7mo. quæ Parochi præsentia necessaria sit, an physica, an moralis, quæ sit cum libertate, rationis advertentiâ; ita ut si Parochus vel invitus ac per vim adductus sit, vel benedictionem deneger, nullum sit Matrimonium.

R. 1mo. quæcumque sententia circa Ministerium Matrimonii seligatur, ea exigi debet Parochi præsentia, quæ ad humanum actum sufficiat: si enim aut dormiens adsit, aut nesciens omnino quid fiat, nè testis quidem idoneus esse poterit, nedum sit Minister Sacramenti, in quo necessaria est intentio faciendi quod facit Ecclesia.

R. 2do. in opinione eorum qui contrahentes faciunt Ministros hujus Sacramenti, Parochum verò duntaxat testem præcipuum, valere Matrimonium, etiam in ratione Sacramenti, etiam Parochus benedictionem solemnem deneger. Qui verò contendunt Parochum veri Ministri partes hic sustinere, consequenter respondent eo in casu stare quidem Matrimonium quoad contractum, at non esse verum Sacramentum.

Quæres. 8vo. utrum Matrimonia sine præsentia Parochi & testium contracta, nullo casu sint valida.

R. ea esse valida, 1mo. quando contrahuntur ab incolis Regionum ubi Concilium vel non est publicatum, vel nunquam fuit receptum; tum quia Synodus non vult ium Decretum habere robur nisi post 30. dies à die primâ publicationis; tum quia lex nunquam recepta non obligat. 2do. In locis ubi Decretum Concilii publicatum est, vel aliquò tempore in Parochiâ tanquam Decretum Concilii observatum; sed Parochus Ecclesia caret Parocho, & Cathedralis Episcopo, atque

Capitulo habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi; nullusque alius ibi est, qui vices Parochi vel Episcopi suppleat. Tunc tamen quoad potest, servari debet forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus. 3tio. Si Parochus & Episcopus, nullò constitutò Vicariò. metu Hæreticorum omninò lateant, nec ad alterutrum sit tutus accessus, & tunc etiam servanda erit quoad testes forma Concilii. Ità duos posteriores casus resolvit sacra Congregatio 19. Januarii 1603.

Quæres. 9no. an quando incolæ locorum ubi Trid. obligat, divertunt ad loca ubi non obligat, vel incolæ locorum ubi non obligat, divertunt ad locum ubi obligat, teneantur coram Parochò ac testibus contrahere. R. negat. in primo casu, positis tamen ponendis. Ratio est, quia Decretum Conc. eos omnes & solos obligat, qui habitant loca ubi fuit publicatum. Unde non est hic attendenda contrahentium origo, sed domicilium pro tempore, quò contrahunt.

Dixi, *positis ponendis*: si enim incolæ loci, in quo Concilium fuit publicatum, adeant loca in quibus non est promulgatum, animo duntaxat ibi clandestinè contrahendi, non verò in illis locis habitandi, *saltem per tempus lege præscriptum*, non validè contrahunt, quia carent domicilio; cum ad domicilium opus sit animò commorandi in loco. Quòd si habeant animum ibi manendi *per tempus lege præscriptum*, eos validè contrahere docent Sylvius, Egnan. & alii; quia licet habitationem fraudulenter mutaverint, nulla est fraus in eorum habitatione: verè enim in loco commorati sunt per totum tempus à lege ad acquisitionem domicilii præscriptum.

Quæres 10mo. quis proprius vagorum, quibus nulla est sedes fixa, sit Parochus. R. cum Trid. Sess. 24. de reform. Matrim. cavendum Parochis nè facile ad Matrimonium recipiant hoc hominum genus, qui, ut improbi sunt ingenti, primà uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illà vivente, diversis in locis ducunt. Unde Parochus à vagis exquirere debet instrumenta, quibàs constet 1mo. de eorum Baptismo; 2do. de morte patris eorum & matris; vel de consensu ab iis, si vivant, dato, vel secundùm leges postulator; 3to. de morte uxoris, si quam antè duxerint. His exploratis res ad Episcopum deferenda est, ut prout opus fuerit, in domicilio dispenser.

IMPOTENTIA. Arduam omni sensu materiam aggredimur, quam tamen, quia sæpius occurrit, distinctè tractabimus. Fauxit Deus, ut quæ ex necessitate dicta sunt, ex solâ necessitate legantur.

Impotentia, est incapacitas consummandi Matrimonium, seu habendi

habendi perfectam copulam conjugalem, ad quam requiritur feminei valis penetratio, & emissio seminis intra ipsum.

Ex hac definitione colligitur valere Matrimonium 1mo. inter senes. 2do. inter steriles. 3tio. inter eos, qui uno solum testiculo carent, quique prolificum semen emittunt. 4to. non valere inter eos, qui licet membrò virili valeant, utròque tamen teste carent, vel utrumque attritum habent. Unde Eunuchorum connubia invalida declaravere, Sixtus V. & Curia Parisensis an. 1665. Ergo, seu mulier impedimentum cognoverit, seu non, à se invicem sunt separandi, nisi ut frater & soror vivere velint.

Impotentia 1mo. alia est *antecedens*, quæ Matrimonium præcedit; alia *subsequens*, quæ eidem jam contracto supervenit. 2do. Alia *perpetua*, quæ nec ullò remediò naturali licet, nec per consuetos Ecclesiæ exorcismos, precesse sanari potest; alia *temporalis*, quæ per artis remedia curari valet. 3tio. Alia *perpetua simul & absoluta*, quæ impossibilem cum quæcumque coitum facit; alia *respectiva*, quæ copulam impedit cum unâ, non cum aliis. 4to. Alia, quæ oritur ex solo naturæ defectu; alia quæ oritur ex maleficio. Quæritur quænam ex istis dirimat Matrimonium.

R. 1mo. Matrimonium non dirimi per impotentiam subsequentem, etiamsi hæc præcedat consummationem Matrimonii. Matrimonium enim semel validè contractum, nunquam dissolvi potest, nisi pars alterutra ante consummationem in Religione profiteatur.

Ceterum si contractò validè Matrimonio suboritur aliquid, quod coitum certè impediatur, ex hoc nequidem licitum est sponsis eundem attentare. Idem est si maritus utròque testiculo per viam aut morbum orbatus fuerit, licet tunc non desit potentia ad copulam. Doctrina contrariâ an. 1703. proscripta fuit ab Episcopo Atrebarenti: eam quoque reprobant instructiones de Rituali Blesensi desumptæ.

In dubio an impotentia præcesserit Matrimonium, non præsumitur præcessisse, si pars altera nonnisi diu post reclamet, nisi validis probationibus fulciatur. Impotentia tamen naturalis facile judicatur antecedens, & contra eam post octo Matrimonii annos utiliter reclamatum est coram Curia Parisensi.

R. 2do. impotentia temporalis non dirimit Matrimonium, præterquam in impuberibus, de quibus infra, 1mo. quia ita definit Innocentius III. c. 6. *De frigidis*, &c. 2do. quia ad Matrimonii validitatem non requiritur actualis ejusdem usus, sed potentia ad usum: hanc autem habent, qui licet hic & nunc

ob morbum v. g. coire nequeant, id deinceps poterunt. Si quis tamen cum impotentis aliquandiu duraturâ contrahat, nec de eâ præmoneat alium conjugem, rarum est, ut mortaliter non peccet ob gravem injuriam & periculum com-
partis.

R. 3tio. impotentia antecedens perpetua & absoluta Matrimonium annulat.

Prob. tum ex tit. *De frigidis, &c.* tum quia, ut benè S. Thom. hic q. 58. a. 1. *quamvis actus carnalis copula non sit de essentia M. tr. tamen potentia ad actum est de essentia ejus.* Neque is cui nota est alterius impotentia, jure suo cedere potest: quia qui semel inhabiles, non possunt unquam validè contrahere. Quapropter partes à se invicem quoad torum recedere debent, etiam ante probationem triennii, quoniam certò constat de impotentia; nisi callè ut soror & frater cohabitare velint, & nullum impudicitia aut scandali immineat periculum. Quod etsi suadendum est, ut probum, & alia id genus accusationi impotentia annexa evitentur, difficile tamen est in praxi, nisi partes pietatem colant: cum si solum ut frater & soror vivant, qui abstinent non solum ab opere aut conatu conjugali, sed etiam ab eodem toro, tactibus, & aliis, quæ extra conjugium prohibita sunt.

Si dubitetur, an impedimentum perpetuum sit, permittit Ecclesia, ut per triennium experiantur conjuges, an Matrimonium consummare valeant: interim verò iis licitum est quicquid sponis licet; & quæ hinc quandòque sequitur pollutio, per accidens sequi censetur. Elapsò triennio, si inveniatur Matrimonium non esse consummatum, judicio Ecclesiæ dissolvitur; non autem sola partium autoritate: tum quia aliòqui suboriretur scandalum, cum tales pro legitimis conjugibus habeantur: tum quia facilè contingeret, ut alter vel uterque, mutuz cohabitationis petitus, fictitiuz impotentia latem alteri imponeret.

Quòd si postea deprehendatur in alio Matrimonio potens, qui judicatus erat in potens, censet ibid. S. Thomas, prius conjugium reintegrari; eique consentiunt Sambovius & Pontas. At reclamant alii cum Giberto. Ego quidem, rebûs denuo pensatis, locorum disciplinam & leges sequeretur in re admodum intricatâ.

Unde autem incipiat triennium ad experientiam permissum, non convenit inter Jurisperitos. Alii ipsum à die celebrati Matrimonii, alii à die sententia Judicis Ecclesiastici inchoandum censent. Prima opinio est communior: secundam tenet Rota, eique inhaerendum esse docet Fevreti Commentator L. 5.

c. 4. n. 12. quod nullâ Regni lege cautum est, & durum videtur. Unde interveniente Judicis sententiâ deducendum est tempus, quod eam præcessit, adeò ut si post 18. habitationis menses his nota fuerit, per 18. alios menses cohabitare sponsi teneantur.

Quòd si per tempus experientiæ concessum partes ex morbo diuturno, vel propter longiorem absentiam coitum tentare non potuissent, tempus illud supplendum esset; secus si unâ tantum vel alterâ hebdomade fuissent impediti. Si duo statim adeptâ pubertate contraxissent, triennium computandum erit non à die Matrimonii, sed à die *plenæ* pubertatis, quæ in feminis an. 14. in maribus an. 18. ætatis completur: quia dubium est, an non præcedens coeundi impotentia ex virium imbecillitate profecta sit.

Elapso trienniò, si necdum certò constat de impotentia perpetuâ, res tota ad Episcopum deferenda est, qui juxta locorum leges varie judicat, & demum partes separat.

Virò & muliere ex impotentia causâ separatis, potest pars copula idonea secundum contrahere Matrimonium; non autem impotens, nisi impotentia ejus sit solùm respectiva; tunc enim potest & hæc Matrimonium contrahere cum aliâ, ad quam potens esse præsumatur.

Cum impedimentum hoc ex arctiori mulieris statu oritur, antequam contrahentes à se invicem discedant, experiri debent, an mulier non possit per frequentem copulæ usum marito idonea fieri: ubi verò constiterit, quod quandòque facile constare potest, eam esse genitalis membri disproportionem, ut conatus nunquam succedere possint, abstinendum est ab eo omni, quod solis sponsus permissum sit.

Sed an tenebitur mulier incisionem pati? Negant cum Pontio nonnulli; quia incisio medium est, quod non nisi violatis verecundiæ legibus adhiberi potest. Quid enim turpius, quàm ut virgo oculis & manibus Chirurgi subiciatur. Idem olim sensi. Non agrè tamen aliud hodie cum S. Antonino sentirem, modò incisio non sit periculosa. 1mo. Quia agitur quidem de Virgine, sed jam mariti conatus experitâ. 2do. Quia quæ calculo laborant, alienis oculis se subicere coguntur. 3tio. Quia jam, quod tamen dolendum est, viri obstetricum personam agunt. Erit id à fortiori admiuendum, si idem sit maritus qui Chirurgus. Quòd si incisio sit verè periculosa, non poterit mulier hanc pati, & si patiatur, non convalescat sine novo consensu prius Matrimonium: quia impedimentum quod sine peccato auferri nequit, censetur perpetuum. Idem est

est de eo, quod circa adulterium, vel circa miraculum tolli non posset.

Quod spectat ad impedimentum ex maleficio, certum est 1mo. impotentiam, quæ malefici effectus esse creditur, sapere oriri vel ex verecundiâ & pudore, vel ex nimio amore, vel infenso odio. sponsæ, quam vir aut invitus, aut invitam duxit. Addo eam sæpius quoque ex imaginationis perturbatione oriri: sunt enim agrestes inter non pauci, quibus si malum hoc commineris, eo ipso impossibilis evadet coitus, ex solâ innodationis ideâ.

Certum est 2do. sponsis in hoc miserrimo statu positis, triennium ad experientiam dari; quò interim tempore hortandi sunt, ut corde contritò & spiritu humiliatò, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant; & profusis lacrymis, & largioribus elemosynis, & orationibus atque jejuniis Domino satisfaciant, & per exorcismos ac cetera Ecclesiasticæ medicinæ munia, Ministri Ecclesiæ, quantum annuerit Dominus, tales sanare procurent. Ità Hincmarus c. 4. xxxiii. q. 1. Priusquam tamen proponantur remedia hæc, quæ mali persuasionem augent, expendere debet prudens Confessarius, annon in primis sanari debeat imaginatio.

Certum est 3tio. quòd illicitum sit tollere maleficium sive aliò maleficio, sive quâcumque actione superstitiosa: unde peccant conjuges qui, ut maleficium tollant, secundum in facie Ecclesiæ Matrimonium contrahunt. Est enim hoc, ait Rituale Antwerp. diabolicum inventum, superstitionis inducendæ causâ, vel ut res sacras hominibus ludibrio exponat, & Sacramento Christi gravem irroget injuriam. Certe nulla est inter Matrimonii renovationem, & cessationem malefici relatio, vel ex naturâ rei, vel ex Ecclesiæ instituto, quod indubium est superstitiosis argumentum.

Quòd si sponsus spreto peccati metu maleficium maleficiò, aut aliò facinore abstulerit; stabit semper impedimentum: quia ut omnes docent cum S. Antonio, impedimentum quod non potest revocari nisi per aliquod illicitum, semper perpetuum judicari debet, ac proinde Matrimonii diremptivum. Unde qui maleficium peccato aliquò abstulit, non tenetur seclusò scandalo, eam denuò ducere, quam ante duxerat, quia matrimonium invalidum nullam parit obligationem.

Quædam hic addenda, 1mo. maleficium vulgò respectivum esse ad unam: unde qui cum secundâ facillè consummavit, nihil circa præcedentis impedimenti existentiam sollicitus esse debet. 2do. In dubio an impedimentum ex maleficio sit perpetuum an temporale, præsumi perpetuum post triennem experientiam;

perientiam; nè aliòqui pars maleficii expers, in æternum expectare cogatur. 3tio. Si mulier ipsa procuraverit maleficium ei, cui postea nupsit, nihilo plus valebit Matrimonium; neque enim valor ejus ex conjugum voluntate pender, sed ex naturâ rei: quanquam maleficus damna ex suo facinore emergentia compensare debet. 4to. In omnibus quæ hic emergunt dubiis, nè uno quidem passu esse procedendum sinè Episcopi consilio: ad eum enim referendæ sunt omnes *Matrim. dubitationes*, ut ait Odo de Soll. Paris. Episc.

Quares, quid de impuberum, & hermaphroditorum connubiis sentiendum sit.

R. ad 1. impuberum Matrimonia Jure Ecclesiastico nulla esse, ut patet ex c. 14. *De desponsat. impuber.* & ex variis Parliamentorum Arestis; idque merito constitutum est ob summam, quæ in re tanti momenti necessaria est, præviò maturò examine libertatem.

Hæc regula fallit 1mo. in Principibus, quos aliquando etiam impuberes, ob bonum pacis, maritari expedit: & tunc sufficit dispensatio Episcopi. 2do. In iis qui adeptâ pubertate cohabitare perrexerunt. Quanquam non pauci & melius, Matrimonia hæc de novo in facie Ecclesiæ contrahenda esse contendunt, ut nihil remaneat dubii. 3tio. Juxtâ extraneos, in iis, in quibus malitia supplet ætatem, id est, qui ante pubertatis annos generare possunt. Censent tamen multi impuberum conjugia in hoc casu pro invalidis habitum iri à supremis Curis. At merito observat Babin periculosam foretalem separationem, si certò, v. g. ex conceptu puellæ, constaret de Matrimonii consummatione.

De hermaphroditis docet Cabassut. L. 3. c. 25. eos, si contrahant, secundum sexum prævalentem contrahere debere: quis verò sexus prævaleat, per inspectionem expertorum adjudicari, in dubio autem hermaphroditi assertioni standum esse. 2do. & id hæc in materiâ capitale est, Parochum non priùs suam hermaphroditi conjugio præsentiam exhibere posse, quàm Ecclesiasticus Judex cognoverit de sexûs prævalentiâ, & exegerit declarationem juramento firmatam nunquam deinceps altero sexu utendi ad Matrimonium.

CONCLUSIO. Ecclesia dispensare non potest in impedimento impotentia.

Prob. quia impedimentum impotentia, ante quamcumque Ecclesiæ constitutionem, & ex ipsâ rei naturâ substantiæ Matrimonii advertatur; nam, ut suprâ dicebar S. Thomas, quamvis actus carnalis copulæ non sit de essentiâ Matrimonii, tamen potentia ad actum est de essentiâ ejus; ergo.

RAPTUS. Circa impedimentū raptus *Decernit Sancta Synodus, Trident. Sess. 24. c. 6. inter raptorem & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod si rapta à raptoe separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat; & nihilominus raptor ipsi, & omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, &c.*

Raptus definitur, Crimen, quò femina è loco tuto extrahitur, & transfertor in locum, ubi raptoris potestati subest, idque libidinis explendæ, vel Matrimonii contrahendi causâ.

Dicitur 1mo. *crimen*, quo quidem vix ullum aliud in societate perniciosius fingi potest; unde juxta Regni leges morte plectitur.

Dicitur 2do. *quo femina*; sive enim virgo, sive corrupta, sive vidua, sive conjugata per vim abducatur, perinde est ad raptum: quia Tridentinum omnibus omninò personis salvam facere voluit Matrimonii libertatem. Quin & si propria desponsata, invita rapiatur, censent Azor & Sanchez raptum committi, cum etiam nulla raptæ supervenerat sponsalibus reâliendi causa. Habet enim is etiam raptus non parum injuriæ, cum puella ad executionem sponsalium privatâ autoritate cogi nequeat.

Dicitur 3tio. *extrahitur, vel physicè per injectionem manuum, vel moraliter per minas graves, aut gravem metum; item vel per se, vel per alios.*

Dicitur 4to. *è loco tuto*, sive is sit parentum, tutorumve domus, sive ædes Monasterii, ubi mulier secunda degebat.

Dicitur 5to. *& transfertur in locum*, seu is raptoris sit, seu amicorum ejus, seu talis, ut persona rapta vim pati merito censeatur.

Dicitur 6to. *idque vel libidinis, vel Matrimonii causâ*; in utroque enim salvatur tota raptus ratio. Sed an salvetur ratio raptus Matrimonium annullantis, cum solius libidinis intuitu rapta est mulier, controversitur. Opinio affirmans tutior est oppositâ, & adminis æquè probabilis: quia raptus sive fiat libidinis aut Matrimonii causâ, perinde efficit Matrimonii libertati, adeoque verus est raptus ad sensum Trid. Si puella minor de parentum aut tutorum consensu, non autem de suo raperetur, deficeret ratio raptus juxta aliquos; ac raptus loco subintraret vis, & annexa eidem Matrimonii invaliditas.

Raptus duplex, alter *violentiæ* modò definitus, quò mulier renitens è loco tuto per vim abducitur; alter *seductionis*, quo

quò mulier blanditiis, persuasionibus, aut quocumque aliò motivo seducta, invitis iis, à quibus pendet, raptorem volens sequitur: prior vocatur *raptus in feminam*, posterior, *raptus in parentes*.

Certum est raptum violentiæ esse impedimentum dirimens; sed controversitur, idemne dicendum sit de raptu seductionis, seu *subornationis*.

Negant passim extranei. 1mo. Quia finis Trid. is unicè fuit, ut libertati conjugiorum provideretur: porro stat tota Matrimonii libertas, cum mulier volens abducitur. 2do. Quia in raptu seductionis nihil est vitii præter injuriam illatam parentibus, sine quorum consensu initur Matrim. atqui Matrim. à filiis contracta, absque parentum consensu non sunt invalida, ut definiit Trid.

Oppositum tenent communiter Gallis quibus etiam sube scribunt M. Paulus Leo, R. Pœnitentiarius & Corradus. Hæ opinio, quæ in universis penè Gallis obtinet, tutior est, cum validitati Sacramenti consulat, & ad minus tam probabilis quàm opposita.

Prob. autem 1mo. quia cum Synodus Trid. raptum impedimentis annumeravit, voluit & novum inducere impedimentum, & antiquis Imperatorum contra raptores sanctionibus robar pristinum restituere: atqui neutrum fieri potuit, nisi raptu subornationis inter impedimenta constitutò. Nam 1mo. non induxit sancta Synodus novum impedimentum, si solo violentiæ raptu Matrimonia dirimi voluerit; cum omni tempore, vis quæ libertatem aufert, Matrimonium perimere judicata sit. 2do. Nec aliter potuit eadem Synodus collapsas Christianorum Imperatorum Constitutiones renovare: iis enim disertè præceptam est, ut *qui rapiunt feminas, vel furantur, vel seducunt; eas nullatenus habeant uxores*; verba sunt tum Caroli magni tum Justiniani.

Prob. 2do. quia voluit sapiens Concilium id avertere, quod in raptu deterius est, & Matrimonii sanctitati magis injuriosum: atqui talis est juncta transvectioni puellæ seductio. Plerumque enim multò facilius resistitur violentiæ apertæ, quæ cor abalienat, quàm insidiosis persuasionibus, blanditiis, iisque, ut loquuntur jura, *oliosis artibus*, quibus sensim frangitur virtus junioris personæ. Et verò quantum voluntati puellæ inurere vulnus debuit seductor, ut faceret eam *velle in tantum dedecus se prodere*, L. 1. Cod. De raptu.

Prob. 3tio. Consuetudo nihil habens mali, modò sit legitime præscripta, impedimentum non dirimens inducere potest; idque si verum sit de consuetudine unius Diœcesis, quanto magis

de consuetudine totius cujusdam Regni: atqui Gallie consuetudo raptum seductionis inter impedimenta dirimentia penè ubique reposuit, &c.

Nec nocent alterius opinionis momenta. Unde ad. 1. neg. min. voluntas enim *incantata dolo & illecebris*, quæ nemo auferre potest, non est satis sui compos, ut plenam habeat libertatem, sed plus ligatur, quàm si metu devincta esset, prout ait Albertus magnus: atqui ubi intervenit raptus seductionis, &c.

Ad 2. nego maj. seductio enim, etsi gravem parentibus injuriam facit, at non solis; cum etiam personæ seductæ & raptæ libertatem multum immutat, & veret, nè serio perpendat gravitatem contractûs, quem init, & quem sapè detestaretur, si sibi suisque reddita, rem totam tranquilliori animo ponderaret.

Ceterum seductionis raptus non habet locum nisi in puellis aut filiis minoribus, seu necdum natis annos 25. quæ enim majores sunt, non censentur patriæ potestati subiectæ, sed sui juris. Ad eum etiam præter seductionem requiritur, tum vera puellæ extractio à loco tuto; tum ut ipsa sit bonis meribus. Etsi enim raptus violentiæ in muliere viciat locum habere potest: at non raptus seductionis in eadem præsumetur, sed nova peccandi libido, nisi crimen exosa, saniozem agendi rationem iniisset.

Quæres, an raptus impedimentum stet, si mulier per vim filium minorem abduxerit. R. affirmat. contra Pontas; imo. quia Synodus Trid. impedimentum hoc constituit, ut Matrimoniorum libertati consuleret: atqui hæc libertas perinde auferretur, si femina rapiat virum, ac si vir feminam. 2do. Quia alia Matrimonii impedimenta, uti criminis, merûs, honestatis publicæ, viros æquè ac feminas efficiunt. 3tio. quia ex Jure sub masculino sexu venit etiam femineus; saltè in correlativis, & ubi eadem militat ratio: atqui vir & femina in rebus Matrimonii, sunt duo correlativa, &c.

Impedimentum raptûs nec perpetuum est, sicut alia impedimenta, nec ut eadem dispensatione finitur; sed cum * *rapta à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consenserit.* Antè tamen quàm raptor raptam ducat, excommunicationis, quam ipso jure incurrit, absolutionem sibi procurare debet. Censuram hanc non esse reservatam evidenter probat Sanchez L. 7. d. 13.

§. III. De impedimentis prohibentibus.

Impedimentum prohibens tantum, est illud quod impedit nē Matrimonium licitē contrahatur, non. autem nē contrahatur validē. Quatuor tantum supersunt hujus generis impedimenta sequenti versu expressa.

Ecclesia. vetitum, feriā, sponsalia, votum.

Per *Ecclesia vetitum* intelligitur 1mo. Prohibitio ab Episcopo, vel à Parocho facta cuiquam nē contrahat, donec v. g. perpensum fuerit, annon aliquō teneatur impedimentō. 2do. Excommunicationis & interdicti status: excommunicatio enim, etiam minor arcet à Matrimonio. Est quidem non nihil dubii, an idem efficiat interdictum; sed vel ipsa hujus dubii ratio ad superiorem recurrere compellit. 3tio. Omissio promulgationis bannorum, Matrimonio præmittendæ, nisi legitima adsit dispensatio.

Per *tempus feriatum*, intelligitur tempus, quo Ecclesia nuptias celebrari vetat, nimirum ab *Advntu usque in diem Epiphaniæ*, & à feriā quarta cinerum, usque in octavam Paschatis *inclusivè*. Et verò Ecclesiæ mens est ut Fideles orationibus & poenitentiarum intenti, voluptati, quantum fieri potest, tunc temporis valedicant: porro, ait S. Thomas in 4. dist. 32. q. unic. *ipsa nuptiarum novitas ad voluptatum curam animos occupat, illosque vanā latitiā dissolvit.*

Sponsalia sunt futuri Matrimonii mutua promissio, acceptata, inter personas habiles. Cum autem data fides, præferim in re tanti momenti, regulariter servari debeat, qui post Sponsalia cum Clotilde Mariam ducit, graviter peccat, nisi legitimæ excusent causæ, de quibus c. 3.

Denique *votum simplex*, quò quis Ordinum susceptionem vel ingressum Religionis, vel abstinentiam seu à venereis, seu à conjugio vovit, obstat nē Matrimonium licitē inear. Si enim facta homini promissio servari debet, quanto plus quæ facta est Deo.

Hic not. eos, qui norunt aliquem impedimentō etiam simpliciter prohibente alligari, teneri ad faciendam Parocho revelationem ejus: quia Ecclesiæ, quæ cujuscumque impedimenti revelationem indistinctè præcipit, sinè gravi peccato resisti non potest, præsertim cum avertenda est Sacramenti profanatio.

Quæres quis in impedimentis simpliciter prohibentibus dispeçare queat: & quid hæc in Ordine ad redditionem debiti operentur in iis, qui iisdem ligati contraxerunt. Sic

REGULA I. Si impedimentum sit ex tempore vel ex vetito, potest Episcopus dispensare. Si sit ex Sponsalibus, nec ipse potest, nec Papa. Si sit ex voto, potest quandoque, quandoque non potest.

Prob. 1. pars, tum ex usu, tum quia nullibi Episcopis inhibita est, ut tempore *sacrato* dispensent.

Quod spectat ad *vetitum*, possunt quoque in eo dispensare Episcopi, prohibitionem, sive à se ipsis, sive à Parocho factam tollendo: nisi hæc à Metropolitano aut ejus Officiali in casu appellationis confirmata sit; vel facta fuisset ob causam substantentem. Quod si per *vetitum* intelligatur tempus interdicti, possunt quoque Episcopi dispensare, quia in dubiis casibus dispensare possunt: dubium autem est, an interdicti tempore Matrimonia celebrare prohibitum sit. Si tandem *vetitum* oriatur ex excommunicatione, non potest Episcopus dispensare, nisi tollendo excommunicationem: à quâ, licet quis etiam invitus absolvi possit, nunquam tamen sic absolvi potest, ut Sacramenta licetè recipiat, nisi prius poenitentiam egerit.

Prob. 2. pars: Sponsalia legitima continent promissionem, quæ sine tertii præjudicio violari non potest: atqui nè ipse quidem Papa permittere potest ut inferatur præjudicium tertio; ergo oportet ut partes resiliant, aut habeant justam resiliendi causam, quæ à Jûdice approbetur.

Prob. 3. pars, quia quorundam votorum dispensatio Papæ reservata est; quorundam verò relaxatio ad Episcopos pertinet, ut alibi diximus.

Potest tamen Episcopus in voto castitatis alioqui Papæ reservato dispensare, si id gravis & urgens causa exigat; ut si timeatur nè juvenis, qui sub spe Matrimonii, puella voto castitatis adstrictâ abusus est, ab eâ, ut nunc consentit, ducendâ, avertatur, nisi Matrimonium sine morâ celebretur. Ratio est, quia reservatio alioqui & Ecclesiæ bono, & salutis animarum perniciofa foret. Idem est si grave incontinentiæ vel scandali periculum imminet.

REGULA II. Si impedimentum sit ex tempore sacrato, vel ex sponsalibus, non peccat, qui consummat Matrimonium; si sit ex prohibitione Judicis Ecclesiastici, censent aliqui quoddam peccat semper; si demum sit ex voto simplici, peccat quoties petit debitum, vel primâ vice reddit.

Prob. 1. pars, quia licet prohibitum sit, nè quis in hisce casibus uxorem ducat, haud tamen prohibitum est, nè initum Matrimonium consummet, etsi optandum est, ut eo tempore quantum sine periculo fieri potest, abstineatur ab opere conjugali.

Prob.

Prob. 2. pars, quia Matrimonii consummatio in hoc casu, videtur esse continuatio prioris contemptus, quo contra Judicis Ecclesiastici prohibitionem initum est conjugium.

Prob. 3. pars, quia qui directè vel indirectè castitatem vovit, agit contra votum, quoties aliquid exigit oppositum castitati: non agit tamen contra votum, cum reddit id quod debet, quia votum juri alieno præjudicare non potest: excipe cum primâ vice reddit, quia adhuc penes eum est non reddere, cum tunc possit ingredi Religionem, & castitatis votum adimplere. Non defunt tamen qui cum Sancte negeant peccare eum, qui votâ simpliciter castitate, non exigit quidem, sed primâ etiam vice reddit debitum. Vide Tract. de dispensat. L. 2. part. 1. c. 3.

§. IV. *De dispensatione impedimentorum.*

Quæres 1mo. quibus in impedimentis dispense Papa. R. dispensat in impedimentis omnibus jure solum positivo constitutis. Hæc verò quæ sint, liquet ex iis quæ de unoquoque dicta sunt.

Quæres 2do. an Romæ in eodem Tribunali dispensationes omnes concedantur. R. negat. cum enim impedimenta sunt publica, recurritur ad Datariam. Cum verò occulta, ad sacram Pœnitentiarum. Exceptis tamen impedimentis consanguinitatis, affinitatis ex copulâ licitâ, & cognationis spiritualis, in quibus, quantumcunque occulta sint, nunquam dispensat Pœnitentiaria *ad contrahendum*, licet aliquando dispense ad remanendum *in contracto*. Porro impedimentum censetur occultum, cum vel omnino secretum est, ita ut nullâ ratione probari valeat, vel si cognoscitur à tribus aut quatuor, nullum tamen est periculum, ne ulterius divulgetur. In Tribunali Pœnitentiariæ non exprimuntur vera dispensandorum nomina, sed ficta solum, v. g. Caius, Bertha, vel literæ A. B. &c. neque nomen Diocesis, neque gradus propinquior, nisi sit primus: secus de Datariâ. Addo quod nullæ in Pœnitentiariâ solvuntur expensæ, aut taxa, sed omnia gratis expediuntur.

Quæres 3tio. quid faciendum ut bona & legitima dispensatio obtineatur, non autem subreptitia, vel obreptitia. R. hæc in generali facienda esse, cum agitur de Matr. contrahendo. 1mo. Impedimentum super quo petitur dispensatio, ritè & in suâ specie proponi debet, non unum pro alio, etiam majus pro minori, v. g. consanguinitas pro affinitate; quia in dispensatione non valet argumentum à minori ad majus. 2do. exprimi

exprimi simul in unâ eâdemque supplicatione debent impedimenta omnia ad Matrimonium relativa, quibus tenentur ii, qui contrahere volunt. Quodd si impedimentum unum, consanguinitatis, v. g. publicum sit, aliud verò, putà. criminis, occultum, tunc impedimentum publicum in Dataria proponi debet, ad impetrandam pro externo foro dispensationem; utrumque verò tam publicum quàm occultum Pœnitentiariæ aperiiri debet, ut examinet an & quâ conditione dispensare debeat. Etsi. verò non interest an prius pro foro exteriori in Dataria petatur dispensatio, an pro interiori in Pœnitentiariâ; si tamen dispensatio obtentu difficilis videatur, existimem melius esse ut prius ad Pœnitentiarium recurratur, nè inutilis & quidem non sine multo sumptu obtineatur dispensatio à Dataria. 3tio. Si copula in dispensationis causam allegetur ab oratoribus, exprimendum est an ab utroque vel ab uno habita fuerit sub spe dispensationis facilius obtinenda; quod merito cautum est, nè quis ex peccato commodum reportet.

R. 2do. Si dispensatio petatur post Matrimonium jam actu, sed invalide contractum, quatuor necessariò sunt exprimenda, 1mo. An partes, (vel earum una, id enim omninò consulendum est in praxi) bonâ vel malâ fide contraxerint, nempe cum notitiâ non quidem criminis, sed impedimenti ex eo profluentis. 2do. An contraxerint ex spe facilius impetrandæ dispensationis. 3tio. An etiam Matrim. consummaverint. 4to. An partes impedimenti nesciæ, clandestinè vel sine præmissis denuntiationibus contraxerint: iis enim, qui in hoc casu vertantur, dispensatio multò difficilior conceditur.

R. 3tio. Præter hæc quæ generalia sunt, quædam insuper circa unumquodque impedimentum in particulari exprimenda esse.

Circa consanguinitatem exprimi debet, 1mo. an sit in lineâ rectâ, an in transversali, & quotò utriusque gradu. 2do. An partes duplici consanguinitatis vinculo conjunctæ sint, putà quia fratres duo duas sorores duxerunt; & à fortiori an non plura diversæ rationis habeant impedimenta. 3tio. Exprimendus est incestus seu copula cum consanguineâ antè Matrimonium notoriè habita, cum, vel sine spe dispensationis facilius obtinendæ, etiam in casu quo alia legitima dispensationis obtinendæ causa affertur. Quodd si copula hæc remanserit occulta, erit hæc unâ cum consanguinitate vel affinitate aperienda Pœnitentiariæ.

Sed quid si partes post dispensationem Romæ obtentam, commercium carnale habere inceperint? R. corrumpere illicet dispensationem à Dataria obtentam, uti probant præxis Romanæ

Romanæ Curia, & declaratio S. Congregationis Concilii Trident. interpretis: ergo (nisi Episcopus fruatur jure in his casibus dispensandi) obtinendæ sunt Litteræ quas vocant *perinde valere*.

Quod si partes antè dispensationis petitionem copulam habuerint & expresserint, ac in idem scelus relabantur, valebit semper dispensatio, siue relabantur antè fulminationem dispensationis, quia necesse non est ut crimen exponatur quoad numerum: siue nonnisi post fulminationem, quia irà detrahit S. Congregatio. Hæc responsio tota locum habet erga affines & alios, quos ad exprimendum incestum teneri diximus.

Circa affinitatem exprimi debent 1mo. gradus; 2do. vinculi multiplicitas, si adsit (puta si quis cum duabus illius quam ducere vult, consanguineis peccaverit) & quidem in eadem supplicatione; 3tio. etiam gradus propinquior, si inæqualis sit graduum distantia; quia quod in consanguinitate servatur, idem etiam in affinitate servari postulant jura, Curia stylus, & communis Doctorem opinio; 4to. exprimi etiam debet an affinitas ex copulâ licitâ an ex illicitâ oriatur, cum petitur dispensatio super primo vel secundo gradu; tum quia difficilius dispensatur super affinitate ex copulâ licitâ, quàm ex illicitâ; tum quia id necessarium est, ut intelligatur an cum affinitate concurrat honestas publica. Hæc enim, cum semper annexa sit copulâ licitâ, tacitè exponitur, & tacitè dispensatur, eo ipso quo exprimitur adinritatem ex copulâ licitâ ortam. 5to. exprimendum etiam an affinitas sit in lineâ rectâ vel transversali, saltem si affinitas oriatur ex copulâ licitâ.

Circa honestatem publicam explicandum an ea oritur ex sponsalibus, an ex Matrimonio; & quo in gradu sint, qui contrahere volunt.

Circa cognitionem spiritualement exprimendum est 1mo. an ea sit paternitas aut maternitas ex una parte, & proinde filiatio ex altera; an sit tantum compaternitas, vel commaternitas: multò enim indecentius est Matrimonium inter patrem & filiam spiritualement, quàm inter compatrem & matrem ejusdem filia, &c. 2do. An cognatio spiritualis sit duplex: puta an qui Petri filiam levavit è fonte sacro, eandem, vel ejus fratrem aut sororem tenuerit in Confirmatione; an non item Petrus levaverit filios illius, qui filios suos levavit. Sed necesse non est exprimere, an quis plures ejusdem filios in Baptismo vel in Confirmatione susceperit, quia cognatio spiritualis non censetur hinc multiplicata, prout declaravit Clemens VIII. Censetur etiam plures necessum non esse ut exprimat, an cognatio spiritualis

ex Baptismo, an ex Confirmatione oriatur; quia hæc nihil vel parùm rem mutant.

Circa criminis impedimentum exprimi debet, an sit ex machinatione conjugis, an ex adulterio solo sine machinatione, an ex utroque simul; quia si sit ex machinatione, nunquam dispensat Papa pro foro exteriori, rarò autem pro interiore.

Quæres. 4to. quò stylò Romam scribendum sit ad obtinendam dispensationem. R. Scribendum stylò simplici, & sine ullo verborum apparatu: alioqui enim supplicatio dilaceratur. Nihil autem interest an vernacolâ linguâ scribas, an latinâ, etsi hæc præferenda sit. Porro aliter inscribendæ sunt literæ quibus a Pœnitentiariâ, aliter ex, quibus à Datariâ petitur dispensatio: ad obtinendam pro foro interno dispensationem, supplicationis inscriptio fit ad Majorem Pœnitentiarium qui unus est è S. R. E. Cardinalibus, in hunc modum.

*Eminentissimo & Reverendissimo Domino, Domino Cardinali
Majori Pœnitentiario. Romam.*

Intus autem his incipit verbis Epistola seu Supplicatio.

Eminentissime & Reverendissime Domine.

Tum proceditur ad impediementi expositionem, circa quam not. quod si unus duxerat conjugum sit conscius impediementi ex delicto occulto, uti sæpè fit; non ambo conjuges vel sponsi plurali numero, sed reus in singulari fictò nomine supplicat eis fermè verbis, quæ petitionem dispensationis super impediemento affirmatis ante contractum Matrimonium continent, quæque aliis dispensationum supplicationibus accomodari facillè possunt.

Eminentissime & Reverendissime Domine.

Exponitur humiliter Eminentia vestra pro parte devoti illius oratoris N. (vel Titii, aut alterius fictò nomine expressi) quòd postquam iam orator carnaliter cognovit Fabiam, postea ignarus impediementi, bonâ fide (vel conscius impediementi) tractatum habuit de contrahendo Matrimonio cum sorore dictæ Fabiæ; cum autem dictum impediementum sit occultum, tractatus verò sit publicus, & nisi ad effectum deducatur, scandala exinde verisimiliter exoritura sint, cupit orator ad vitanda scandala, & pro conscientia suâ quiete de præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum dispensari. Quare Eminentia vestra humiliter supplicat.

supplicat, ut super his de opportuno remedio autoritate Apostolicâ provideri dignetur.

Dignetur Eminentia vestra responsum dirigere N. ad me infra scriptum. Hic exprimendum est nomen & cognomen illius, ad quem rescribendum est; nomen item oppidi vel civitatis ad quam vel per quam rescribendum est, & hæc quidem vulgari linguâ.

Nec autem, quod nunc rarius est, dispensationis executio committatur solum Doctoribus in Theologia, vel Jure canonico: si neuter haberi facile possit, debet orator petari, ut alii committatur executio dispensationis, his similibusve verbis: *Et quia in oratoris loco nullus reperitur Confessarius, in Theologâ Magister, vel Canonum Doctor, vel alius ad exequendum privilegiatus, dignetur Eminentia vestra providere & disponere, ut etiam alius exequi valeat; præsertim Parochus, aut etiam simplex Confessarius, cui pœnitens suam aperuit conscientiam, vel cui majorem haberet aperiendi fiduciam.* Hæc facultas ad Confessarum etiam non Doctorem recurrenti facile conceditur in casibus, qui parum habent difficultatis, & feminis præsertim. Religiosi Mendicantes, Jesuitæ, etiam si Doctores non sint, Brevia Pœnitentiarum exequi possunt, ut & Presbyteri Congregationis Missionis.

Est aliam Supplicationis methodum brevior.

Eminentissime & Reverendissime Domine.

Titius N. Laicus, conscius (vel ignarus) impedimenti, contraxit in facie Ecclesiæ Matrimonium cum muliere cujus matrem vel filiam, vel sororem prius carnaliter cognovit; quare cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillimè supplicat pro absolutionis & dispensationis remedio. Dignetur, &c. Equum porro & moris est ut solvatur Epistolæ Portus, Hic notand. dispensationes à Dataria, vel, ut fieri solet, Bancariorum Expeditionariorum ministerio in Galliâ obtinendas esse, vel ab iis, solutò pretiò, verificandas.

Si partes in formâ pauperum dispensari velint, Parochus eorum pauperitatis fidem facere debet apud Episcopum, ejusve Vicarium generalem, qui eam ad S. Sedem his verbis transmittat.

Nos . . . Illustrissimi ac Reverendissimi N. Episcopi N. Vicarius generalis vel Officialis Fidem facimus & attestamus Joannem N. & Luciam N. nupus N. Diacris, adeò pauperes & miserabiles existere quòd ex labore & industriâ suâ tantum vivunt; prout

ex fide Parochi, aliorumque fide dignorum testimonio nobis cōstare fecerunt: in cuius rei testimonium præsentes fieri facimus, manu nostrā subscriptas, nostroque sigillo munitas. Parisiis, die 6te. anno, &c.

§. V. De executione dispensationis.

Dispensatio vel est à Pœnitentiariâ, vel à Datariâ. Primâ executores habet Confessarios; secunda Episcopum, ejusve Vicarios generales. De primâ hic dicimus. Ea porro externus describitur verbis: *Discreto viro N. Confessorio, Theologie Magistro (vel Decretorum Doctori) ex approbatis ab Ordinario, per latorem, vel laicem Pœnitentem eligendo, ad intra scripta specialiter deputato.*

Intus verò explicatur & impedimentum, & ejusdem relaxandi ratio. Quod ut distinctius intelligatur, duo proponemus exempla aliud quidem dispensationis ad contrahendum, aliud verò dispensationis ad manendum in contracto. Prius hoc habebit ut plurimum:

Lucius, miseratione divinâ Episcopus N. S. R. E. Cardinalis N. Discreto viro Confessori .... Salutem in Domino Ex parte latoris presentium nobis oblata petitio continebat quod ipse de Matrimonio contrahendo tractavit cum muliere, quam, & ejus matrem carnaliter cognovit. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dicta carnalis cognitio, cum præfatâ mulieris matre sit occulta; & nisi lator cum dictâ muliere Matrimonium contrahat, periculum immineat scandalorum; ita ob ad dicta scandala evitanda, & pro sua conscientie quiete, cupit per Sedem Apostolicam absolvi, secumque dispensari. Nos discretionis tue committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem, auditâ prius ejus sacramentali Confessione, ac sublata occasione amplius peccandi cum dictâ mulieris matre, ab incestu & excessibus hujusmodi absolvas hâc vice in formâ Ecclesiæ consuetâ; injunctâ ei pro tam enormis libidinis excessu gravi penitentiam salutari, & aliis quæ de jure fuerint injungenda. Demum, dummodò impedimentum ex præmissis proveniens occultum sit, & aliud canonicum non obstat, cum eodem latore, quod præmissis non obstantibus Matrimonium cum dictâ muliere, & uterque inter se publicè, servatâ formâ Concilii iud. contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeat, misericorditer dispenses, prolem suscipiendam exinde legitimam pronuntiando in foro conscientie, & in ipso actu sacramentalis confessionis tantum & non aliter, neque ullo alio modo; ita quod hujusmodi absolutio in foro judiciario nullatenus suffragetur. Nullis, & per
his

CAP. VII. De dispensat. impedim.

311

his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed presentibus laceratis, quas sub pœnâ excommunicationis latæ sententiæ lacerare tenearis, neque eas alteri restituas: quod si reverteris, nihil ei præsentis Litteræ suffragentur. Datum Romæ, &c.

Posterior rescriptum ad remanendum in contrafacto ferè ejusdem erit tenoris; unde discrimina referre sufficiet.

Lucius, &c. discreto viro, &c. Ex parte viri latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs Matrimonium publicè in facie Ecclesiæ contraxit, & successivè consummarit cum muliere, cujus matrem antè carnaliter cognoverat. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dictus lator ob impedimentum ex præmissis proveniens, quod occultum est, in dicto Matrimonio remanere nequeat absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad evitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter se & prædictam mulierem, exorirentur, cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Nos igitur ... discretionis tuæ committimus, quatenus, si ita est, dictum latorem auditâ prius, &c. à quibusvis sententiis, censuris & pœnis ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu & excessibus hujusmodi absolvas ... injunctâ ei pro tam enormis libidinis excessu, gravi penitentia salutari, ac confessione Sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statuerendum, & aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda. Demum, dummodo impedimentum præfatum occultum sit, & separatio inter latorem & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo, & ex cohabitatione de incontinentiâ probabiliter timendum sit, aliudque canonicum non obstat, cum eodem latore, ut dictâ muliere de nullitate prioris consensûs certioratâ, sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem muliere, & uterque inter se de novo fœderè ad evitanda scandala, prædictis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere, licitè valeat, misericorditer dispensas; prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimum decernendo in foro conscientiæ, &c. ut suprâ.

In dispensationibus aut commutationibus votorum simplicium castitatis aut Religionis, quæ quis vel transgredereur, vel jam transgressus est Matrimonium contrahendo, peculiares quædam clausulæ adduntur in hunc modum.

Nos discretionis tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum latorem, &c. absolvas, injunctâ ei penitentia salutari, sibi que votum præfatum ad hoc tantum ut Matrimonium legitime contrahere, & in eo debitum conj. gale ex gere & reddere licitè valeat, in sacramentalem confessionem semel quolibet mense, & in aliâ

Moral. Tom. IV.

3 X

penitentia

penitentia opera perpetua per te injungenda, inter quæ sint etiam aliqua Religionis quam ingressurus fuisset, quæ quoties facere teneatur ad eum finem, ut ea adimplens meminisse semper possit obligationis, quæ hujusmodi voto adstringebatur, prout secundum Deum, ipsius animæ salutem expedire judicaveris, dispensando commutes, in foro conscientia tantum, &c.

Antequam eas prædictorum Rescriptorum partes explicemus quæ aliquid difficultatis habent, præmittenda est expositio breviorum communium, quæ in literis sacrae Pœnitentiariæ apponi solent.

Az	anima	magro	magistro
Ab.	Abbas	miraone	miseratione
abs. abne	absolutione	mir.	misericorditer
alt	aliter		
als	alias	nullus	nalla tenus
Aplica	Apostolica		
appbatis	approbatis	ordio	ordinatio
		orx	oratrix
Capel.	Capella	Pp	Papa
Cardils	Cardinalis	Pr	Pater
canicè	canonicè		
cen.	cenfuris	Pontus	Pontificatus
ci.	civis	ptus	predictus
cla	clausula	ptur	praefertur
cog. le.	cognatio legalis	putium	praesentium
coione	communione	Pbricida	Presbytericida
		poenia	penitentia
discreoni	discretioni	poenaria	Pœnitentiaria
		poe	posse
Eccle.	Ecclesiæ	prox	procurator
effus	effectus		
exit	existit	qtnus	quatenus
Ecclis.	Ecclesiasticis	quibz.	quomodolibet
		qd	quod
fr	frater		
frum	statutum	relari	regulari
		relione	religione
gnrali	generali	Roma	Romana
humoi	hujusmodi	saluri	salutari
humile	humiliter	sentia	sententia
		speak	specialiter
Infraprum	infrascriptum	supplioni	supplicationi
irregulte	irregularitate		
intropsa	introspecta	tn	tamen
		tm	tantum
lia	licentia	Thia	Theologia
licima	legitima	thi	tituli
lre	litteræ	vencbli	venerabili
lire	licite	vra	vestra

Nunc enucleanda clausula à Confessariis in executione Rescripti observanda.

Discreto viro Doctori, &c. Non ergo sufficit, ut quis sit vel Licentatus in Theologia aut Jure canonico, vel utriusque Professor, vel Doctor in Jure civili: vel ut reipsa doctus sit, vel ex errore communi Doctor existimetur, vel ut Magister in Religione sua appelletur, nisi verè ad Magistrum seu Doctoratus gradum in Universitate aliquà erectus sit: unde in his casibus dispositio sua frustraretur effectus. Excipiuntur ab hac regula PP. Societatis, & Religiosi Mendicantes, & qui per participationem privilegiis eorum fruuntur. Item & simplices Confessarii, qui executionem dispensationis sibi delegari precati sunt & obtinuerunt. Si Litteræ aperiantur ab eo qui Doctor non sit, non idèò carent effectui, modò a Doctore etiam indocto executioni mandentur.

Ex approbatis ab Ordinario. Unde Doctor qui actu approbatus non est, licet aliàs vel alibi approbatus fuerit, dispensationem exequi non potest. Si rescriptum sit in favorem Religiosi, sufficit, ut Confessarius ab eo eligendus, sit approbatus à Superiore Ordinis sui. Si agatur de Moniali, debet hac eligere Confessarium ex approbatis pro Monialibus. Circa quod notat Tr. Navar. pag. 173. *Hujusmodi commissiones aliquando committi Confessariis ex approbatis ab Ordinario, cum si non sint approbati pro Monialibus, nimirum ut Moniales habeant libertatem constituendi cuilibet.* Verùm multò decentius & tutius est, ut quis specialem ad audiendas Moniales approbationem postulet ab Ordinario; quam quidem ad breve tempus & generatim efflagitabis, nè quid nascatur suspitionis.

Jam interiores rescripti clausulas interpretemur, quæ seriò pensari debent.

Prima est ista hæc: *quatenus si ita est:* circa quod notandum est, Confessarium teneri sub gravi peccato seculari, an impedimentum quod Pœnitentiariæ propositum est, occultum sit; & an ex dispensationis denegatione oriura sint incommoda, quæ alioqui secutura esse declaravit orator; uno verbo, an preces veritate nitantur, & an à parte rei subsistat causa finalis, quæ Pœnitentiarum movet ad dispensandum, & quæ seclusa non dispensaret. Utrique non semper sufficiunt, quæ primâ fronte sufficere videntur: unde ei qui, ut à castitatis voto liberaretur, exposuit se stimulus carnis adductum, ut continenter vivere possit non speret, non sufficit sola tentatio, nisi addidit gravis sit, ut imminet probabile lapsus periculum.

X.

Quædam

Hæc scribenti audio Brevia Pœnitentiariæ nunc non dirigi ad solos Doctores

Quædam hæc moventur dubia. 1mo. An quis sine examine dispensationem validè exequatur. 2do. An si Confessarius cui præsentatum est rescriptum dispensationis, idem iudicet subreptitium, possit alius adiri, qui contra sentiat. 3tio. Cui credendum sit cum verificandum est, an preces veritate nitantur.

R. ad 1. 1mo. Certum est: si facti veritas Confessario nota sit, non opus est examine. 2do. si Confessarius veritatis nescius sine prævio examine dispense, censet Sanchez, L. 8. *disf. 24. n. 25.* etiam positâ facti veritate, invalidam esse dispensationem: quia, inquit, verba hæc, *si ita esse per diligentem examinationem inveneris*, inducunt formam quâ minimè observatâ corrumpit tota commissionis validitas. Aliud est, teste eodem, *ibid. n. 26.* si simpliciter diceretur, *Dispensa, si ita est.* Ex quo colligo valere hodiè dispensationes sine examine, non tamen sine facti veritate, concessas; quia nunc usus est, ut solum scribatur, *si ita est*, vel *si proces veritate nitantur*; & id docet Paulus Leo. Gravier tamen peccat, qui serium veritatis facti examen culpâre omittit, cum super hoc conscientia ejus à Pontifice oneretur.

R. ad 2. Licitum esse pœnitenti ab uno Confessario ad ali-um currere, modò non eo sine ut laxiorem inveniat, aut eruditum minus, qui libidini suæ faveat. Potest etiam Confessarius, re propius expensâ, à priori suâ opinione recedere. At non est officii ejus, ut expendat an expositio Papæ facta verè sufficiat ad obtinendam dispensationem, sed tantum an res eo se habeant modo, quo Pontifici expositæ fuerunt.

R. ad 3. Credendum esse Pœnitentis assertioni, cum in foro Pœnitentiæ adhiberi non possint testes, nec ullus confici processus judicialis, prout ejusdem Pœnitentiariæ Rescriptum declarat. Quòd si Confessarius aliunde norit rem non ita esse ut exposita est, non debet dispensationem exequi, quidquid in contrarium asserat Pœnitens, nisi fortè id ex alterius confessione rescierit.

Secunda clausula hæc est, *audita prius ejus sacramentali confessione*: unde necesse est, ut lator peccata, saltè ea quæ à postremâ confessione commisit, deponat apud Confessarium Rescripti executores; idque verum est, etiam si dispensatio concederetur in materiâ, quæ nullum Pœnitentis delictum supponit, putà in irregularitate orta ex defectu natalium. Haud tamen necesse est ut vel mortalia, vel ea quæ citrà materiam dispensationis commisit peccata, confiteatur, si hæc jam apud alium vel eundem Confessarium deposuerit: qui enim venialia solum habens, venialia deponit, prædictam clausulam adimplet.

Tertia clausula est *sublata occasione peccandi, &c.* Quæ verba demonstrant Pœnitentem non ante absolvendum, vel dispensandum esse, quàm abstulerit occasionem peccandi, voluntariam quidem, de facto; necessariam autem, animo, & corde.

Quarta clausula est, *injuncta ei.... gravi pœnitentiâ;* quæ, quamvis à Confessarii discretionem & personarum statu dependeat, posset tamen esse jejunium, per sex menses, semel quolibet hebdomadâ; recitatio tertiæ patris Rosarii per tres menses, ter quolibet hebdomadâ; vel aliud pietatis opus arbitrio Confessarii imponendum, frequens præsertim confessio, meditatio & similia quæ cor potentius afficiunt; consideratis semper statu, qualitate, sexu, & ætate Pœnitentis; & advertendo quod pœnitentia sit tam prudenter imposita, ut nusquam Pœnitentis delictum detegi possit. Si Pœnitens in aliis confessionibus jam antea ritè factis, pœnitentiam crimini propter quod dispensati voluit, parem recepit, & executus est, erit hujus præviz satisfactionis habenda ratio: unde Confessarius pœnitentias Brevi Romano præscriptas temperare debebit, sic tamen ut modum temperans, substantiam servet. Huic clausulæ aliam substituit Pœnitentiaria, cum agitur de relaxatione voti, eaque his quæ retuli verbis continetur; *sibi que votum præstatum ad hoc tantum, &c.* quæ paulò fusiùs explicanda sunt.

1mo. Itaque monendi sunt Pœnitentes voti dispensationem nonnisi ad contrahendi Matrimonii effectum concedi, unde eò usque tenentur voto. Quapropter, si in gravi incontinentiæ periculo veniunt, hortandi sunt, ut uxorem ducant quàm primum, nè interim multiplicentur voti transgressiones. Quod si post nuptias adversus castitatem conjugalem peccent, voti transgressores erunt, utpotè quod nonnisi in ordine ad usum Matrimonii relaxatum fuerit.

2do. Cum dispensationi à Pœnitentiariâ concessæ annexa sit quædam species commutationis *in sacramentalem confessionem s.m.l. quolibet mense*, hoc menstruæ confessionis onus à Confessario pœnitenti imponendum est.

3tio. Cum additur voti commutationem faciendam insuper esse *in alia pœnitentiæ opera*, necessum est, ut Confessarius, præter menstruam confessionem, alia Pœnitenti imponat pœnitentiæ opera, puta jejunium, aut abstinentiam ab ovis & lactuicinis feriâ sextâ, vel Sabbato; aut Officium aliquod, parvum, v. g. B. MARIE, irèm septem Psalmos, & similia. Cum autem alia hæc pœnitentiæ opera plurali numero exprimantur, dicunt ad minus esse duo; sed & duo suffiunt, nè grave-tur Pœnitens. Porro hæc pietatis opera *tandiu duratura sunt*

ex Rescripto, *quandiu prædictæ commutationi locus erit.* Ex quibus sequitur 1mo. obligationem prædictorum operum ab ea solùm die incipere, quâ orator & contrahit & consummat matrimonium, quia non antè operatur dispensatio? 2do. sublato per mortem alterius conjugis commutationis usu, cessare singulas hujus poenitentiae partes, quia reviviscit obligatio voti? 3tio. id locum habere in dispensatione voti castitatis, non autem voti Religionis amplectendæ, quia votum castitatis, dissoluto per alterius mortem conjugio, reviviscit, non verò votum Religionis; cujus proinde relaxationi, upotè perpetuæ, perpetuæ respondere debet poenitentia.

4to. Cùm adhuc præcipiatur, ut inter opera pietatis quedam sint etiam quæ Poenitens quotidie facere teneatur, ut semper primææ voti sui obligationis meminerit; evidens est, præter mox exposita pietatis opera, (quorum prima non sunt in perpetuum, secunda sunt quidem in perpetuum, vel potius quandiu commutationi locus erit, non tamen quotidiana) alia imponi debere quæ singulis diebus impleantur. Hæc autem & faciliora & utiliora præscribi debent, v. g. lectio quotidiana brevis, brevis conscientiae examen, oratio mentalis ad minus per quadrantem, aliquod charitatis opus in proximum, juxta vires, fortunas, & statum Poenitentis. Cùm verò hæc imponet Confessarius, monebit Poenitentem, ut dum ea exequetur, meminerit vinculi à quo dispensatus est, prout jubet sacra Poenitentiaria.

Si dispensatio detur in voto Religionis, inter poenitentiae opera à Confessario præscribenda quedam esse debent Religionis, quam Poenite s ingressurus fuisset, & quæ quotidie facere teneatur in memoriam voti. In hoc ordine sunt gestatio chordulæ Ordinis, recitatio quotidiana, & quintuplex Orationis Dominicæ, & Angelicæ Salutationis; item Litaniarum quæ in Ordine dicuntur, brevis conscientiae examen. Si dispensatus sit in sacris, habenda est ratio Officii ad quod jam tenetur: unde imponi ei potest commemoratio sancti Institutoris Religionis quam voverat, cum Litiis Deiparæ, aut brevi conscientiae examine. His addi possunt opera quedam hujusdem generis, sed hæc non quotidiana.

Quinta clausula est, & alius injunctis quæ de jure fuerint injungenda; hæc clausula subauditur, etiam non expressa. Ejus scopus est, ut si Poenitens in foro poenitentiae dispensandus, alia Confessario peccata declararet, ex quibus ad restitutionem alieni boni, denigratæ famæ reparationem, aliave similia teneatur, hæc ei præcipiantur à Confessore, præter speciales poenitentias, de quibus modò actum est.

Sexta clausula est, *dummodò impedimentum sit occultum*; & hæc est conditio sine qua non dispensat Pœnitentiaria, quæque, ait Navarr. p. 23. *semper est punctualiter observanda*. Unde si Confessarius ex Pœnitentis examine agnoscat factum esse *famosum vel manifestum, vel notorium facti vel juris*, ulterius ad executionem procedere non potest, & interim Pœnitentem monere debet, quid facto opus sit.

Septima clausula est, *aliudque canonicum impedimentum non obstat*: unde si partes alio impedimento, sive occulto, sive publico ligatæ sint, rursus ad sacram Pœnitentiariam recurrendum erit; pro occulto quidem, ut ejus dispensatio, novâ prioris impedimenti mentione factâ, ab eadem Pœnitentiaria impetretur; pro publico autem, ut significetur eidem, partes impedimento hoc teneri, à quo per Datariam dispensari satagent: exigite enim Pœnitentiaria ut publicum, quo partes vincuntur, impedimentum sibi pateat; neque verò aliter judicare potest annon latius sit spem quamcumque dispensationis admittere.

Octava est, *cum eodem latore, quidd præmissis non obstantibus*; quibus indicatur Confessarium, non obstante præfato impedimento, & aliis quæ Pœnitentiariæ expolita sunt, ad executionis gratiam devenire posse.

Nona hæc est, *Matrimonium..... servatâ formâ Concilii Tridentini contrahere; & in eo remanere licitè valeant*; id est, prævisi seu omitti de licentiâ Ordinarii denuntiationibus, coram Parocho & testibus contrahere, & Matrimonio uti, ac si nullo unquam impedimento ligati fuissent, adeò ut proles inde ori-tura pro legitima habenda sit.

Decima, *in foro conscientiæ & in ipso actu sacramentalis confessionis tantum, &c.* quæ verba demonstrant forum conscientie de quo hic agitur, esse ipsum Pœnitentiæ Tribunal, extra quod gratia hæc à Confessario expediri non potest.

Undecima, *ita quidd hujusmodi absolutio & dispensatio in foro judiciali nullatenus suffragentur*. Unde si fortè impedimentum ex occulto publicum fiat, & in judicium deducatur, gratia Pœnitentiariæ non proderit in foro fori, adeoque tunc ad Datariam recurrendum erit. Quanquam si Pœnitens maritali jure uteretur sine scandalo, non peccaret, ut qui verè coram Deo dispensatus fuerit: cum à Pœnitentiaria dispensari potuerit, quo tempore impedimentum erat occultum.

Duodecima, *sed præsentibus laceratis, &c.* Scilicet quàm primum moraliter fieri poterit, eaque attentione, ut nec Rescriptum, nec delictum Pœnitentis cognosci possint.

Decima tertia, *neque eas latori restituas: quod si restitueris, tunc ei præsentis Litteræ suffragentur*; id est nunquam ei in exteriori

exteriori foro suffragentur, quod tamen intendere videretur Pœnitens, qui has Literas sibi restitui veller. Insuper, etsi graviter peccat, & excommunicationem prædictis verbis laicam incurrit Confessarius literarum restitutor, semper valet dispensatio rite semel executioni mandata.

Eadem clausula iisdem ferè verbis repetuntur in Rescriptis ad remanendum in contracto, cum differendus quibuscumque hic breviter exponendis.

Prima est, & quibusvis sententiis, censuris & penis, quas scilicet Pœnitens, sive de jure communi, sive ex speciali locutum lege, ob incestus crimen, incurrit aut incurritur potuit.

Secunda est, *injunctâ ei.... confessione sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statueudum;* unde per dies ad minus mentes prædicta confessio injungi debet, & melius ad sex menses injungitur.

Tertia est, & *separatio.... fieri non possit absque scandalo, & ex cohabitatione de incontinentiâ timendum sit.* Harumce clausularum verificatio Confessum rem torquere non debet; cum evidens sit personas, quæ palam pro legitimis conjugibus habeantur, nec posse separari sine scandalo, nec secum invicem absque gravi incontinentiæ periculo cohabitare.

Quarta est, *ut dictâ muliere de nullitate prioris, consensûs certioratâ, &c.* De hac difficili clausulâ superius dictum est.

Quinta est, *Matrimonium inter se de voto secretè.... præmissis non obstantibus, contrahere;* id est, sine Parocho & testibus; aded tamen, ut Pœnitens non prius in debiti redditionem consentiat, quàm præviam eo quo poterit meliori modo, consensûs renovationem obtinuerit à parte impedimenti nesciâ; alioqui enim fornicaretur, tamen à Rescripti gratiâ non excluderet.

His omnibus maturè ponderatis & præctis, Confessarius post datam in formâ solâ absolutionem à censuris & peccatis, gratiam Apostolicam his exequetur verbis, mutato ut evidens est, impedimentorum nomine.

Et insuper autoritate Apostolicâ mihi specialiter delegatâ, dispenso tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi & secundi) gradûs, ex copulâ illicita à te habita, cum sorore mulieris cum quâ contrahere intendis, provenientez, ut præfato impedimento non obstante, Matrimonium cum dictâ muliere publicè, servatâ formâ Concilii Tridentini, contrahere, consummare, & in eo remanere licitè possis. & valeas. In nomine Patris, &c.

Insuper eadem autoritate Apostolicâ prolem quam ex Matrimonio susceperis, legitimam fore nuntio & declaro. In A.

mine Patris, &c. Passio Domini nostri, &c. ut post finem consuetae Confessionis.

Si dispensatio detur ad remanendum in contracto, forma hæc erit: *Et insuper.... dispenso tecum super impedimento primi affinitatis gradus ex copulâ illicitâ quam cum sorore tua putata conjugis antea habuisti, ut illo non orlante, renovato, consensu cum præfatâ conjugē, Matrimonium cum illâ contrahere, &c. Et pariter eadem auctoritate Apostolicâ prolem, si quam suscepisti & susceperis, legitimam fore decerno & declaro, &c.*

Si dispensatio sit à voto castitatis, dicitur: *Insuper.... tibi votum castitatis quod emisisti, ad effectum ut Matrimonium contrahere, & debitum conjugale reddere & exigere licitè possis, in opera quæ tibi præscripsi, dispensando commuto. In nomine, &c.* Eadem sententiæ forma dispensationis à Religionis voto in ordine ad Matrimonium: quod si quis dispensatus sit, caput ut cœlibem vitam ducat, non dicitur ad effectum contrahendi Matrimonium, bene verò effectum remanendi in seculo in vita cœlibe.

Si quis non obstante castitatis voto Matrimonium inierit, dicitur: *Item te, non obstante castitatis voto quod emisisti, & transgressus, fuisti, in dicto Matrimonio remanere, & debitum conjugale reddere posse & debere declaro; & ut item debitum, etiam exigere licitè possis & valeas tecum eadem auctoritate Apostolicâ dispenso. In nomine Patris, &c.*

Ex his absolvendi formulis nemo est, qui congruas unicuique casui efformare non possit.

Quæres 1mo. Quid in impedimentis matrimonialibus possint Episcopi. R. 1mo. Summopere cavendum esse ne dispensandi facultatem sibi arrogant, quibus hæc vel à Jure, vel à consuetudine denegata est: ex enim dispensationes aut nullitatem aut incertitudinem causant Sacramenti: & tamen in re Sacramentaria unanimes docent Theologi non esse licitum quidquam incerti adhibere, cum certi quid haberi potest. R. 2do. Episcopus in hac materia totum id posse, quod sibi consuetudine legitimè præscripta, antiqua scilicet & pacifica, permittum est: unde nihil hic quod certum sit simul & generale statui potest, cum ex Episcopis alii nunquam dispensent ab impedimentis publicis; alii & à publicis dispensent, siue in contracto, siue in contrahendo; alii dispensent cum pauperibus; alii & cum iis qui pauperes non sunt; alii in quarto simplici, alii in quarto mixto affinitatis & consanguinitatis gradu; alii in dicto, alii ordinaria potestate. Quasdam tamen regulas è sanioribus Canonistis petitas hic proponam.

REGULA I. Possunt Episcopi dispensare circa impedimentum omne,

omne, quo post Matrimonium legitimè contractum aufertur debiti conjugalís exigendi potestas, ut est aſinitas ex Baptismo, vel ex incestu; imposita tamen pro gravitate incestus poenitentia, & procurato occasionis peccandi recessu.

Posſunt etiam Mendicantes cum eo, qui, non obſtante caſtitatis voto, Matrimonium initi & consummavit, diſpenſare ad effectum petendi debiti conjugalís; idem poſſunt Jeſuitæ cum ſpeciali Provincialis licentia. Neutri verò ad contrahendum diſpenſare poſſunt in eodem voto.

REGULA II. Poſſunt Episcopi in contracto diſpenſare ab impedimentis dirimentibus, alioqui Papæ reſervatis, cum occurrunt ſex ſequentes circumſtantia: 1mo. ut occultum ſit impedimentum, Matrimonium verò publicum: 2do. ut Matrimonium bonâ fide, ſeu ſine pravia impedimenti notitia contractum fuerit: 3tio. ut fuerit consummatum: 4to. ut partes ſine veriſimili ſcandali periculo ſeparari non poſſint: 5to. ut eadem partes præ inopiâ non poſſint recurrere ad Papam, ejusve Legatum: 6to. ut tale ſit impedimentum in quo diſpenſatio à Papa dari conſueverit.

REGULA III. Poſſunt aliquando Episcopi, qui etiam ex Dilectis ſux uſu diſpenſandi facultatem non habent, ab impedimentis dirimentibus, modò occultis, diſpenſare ad contrahendum: 1mo. in caſu dubii; 2do. in caſu magnæ neceſſitatis.

1mo. Quidem in caſu dubii: unde ſi is, qui contrahere vult, dubitet an commercium illicitum habuerit cum ſorore ſux conſanguinea, poterit & tenebitur ad Episcopum recurrere. Idem eſt ſi dubitent ſaniores Theologi, an impedimentum in hoc vel illo caſu contrahatur, necne. Ratio eſt, quia caſus dubii, eo ipſo, quo verè dubii ſunt, Papæ non reſervantur. Quòd ſi non præciſe dubia, ſed multò probabilior foret impedimenti exiſtentia, non ſufficeret Episcopi diſpenſatio.

2do. In caſu magnæ neceſſitatis, ut ſi rebus omnibus jam ad Matrimonium contrahendum præparatis, invitato parentum cœtu, aſſignata ad nuptias die admodum propinquâ, puella ex confeſſione deregat ſe dirimenti impedimento irreſtitam eſſe, & nulla præter Ordinarii diſpenſationem pateat via, quâ periculum gravis ſcandali, ſuſpicionis, infamiae, atque etiam inimicitiarum removeri poſſit. Ratio eſt, quia reſervatio in caſu tam urgenti non eſſet in adificationem, ſed potiùs in perniciem animarum. Sunt qui ſuaſeant, ut ſponſi in hoc caſu emittant caſtitalis votum ad tempus, ideoque vel ab Episcopo, vel ex ſolo temporis lapſu diſpenſabile, & palam dicant ſibi propter votum hoc à Confeſſario præceptum eſſe, ut à Matrimonio abſtineant; interim verò recurrant ad Papam proſo-

licitandâ,

licitandâ, veri, quo. ligantur impedimenti relaxatione. Hæc praxis aliquando intervenire potest, ut si puella procul distet ab urbe Episcopali.

Quæres 2do. An si contrahentes à diversis sint Diocæsis, unusquisque ab Episcopo. cui subest, debeat dispensari. (Non loquor de dispensationibus Pontificiis, quæ quoad utrumque valent, quia par est in utriusque Diocæsis subditos Papæ auctoritas.) R. affirm. Cum Sambovio, Babin, Gibert, &c. Ratio est, quia Episcopus Carnotensis potest quidem Diocæsani sui, non autem Diocæsani alterius vinculum tollere. Quod si Episcopus alter in certo gradu, sive vi Indulti, sive ex more suæ Sedis dispensare valeat; alter verò id non possit, recurrendum est ad Papam.

(*****)

A P P E N D I X

De Indulgentiis.

IN hoc Tractatu dogma quidem non prætermittam, sed praxi potissimum inhærebo.

C A P U T P R I M U M.

De Naturâ, divisione & effectû Indulgentiarum.

Indulgentia definitur: *Remissio pænæ temporalis, quæ post culpæ & pænæ æternæ condonationem luenda superest; à legitimo Superiore extra Sacramentum concessa, per applicationem thesauri Ecclesiæ.* Dicitur imo. *remissio pænæ temporalis*, (ejus scilicet quæ Deo debita est, non justitiæ humanæ) remissio enim pænæ æternæ non fit per Indulgentiam, sed simul cum culpâ per Sacramentum Pœnitentiæ, in re, vel in voto. Dicitur 2do. *pænæ, quæ post culpâ & pænâ æternâ dimissionem luenda superest.* Dimisso enim peccato non temper tolli pœnam omnem, patet ex Tract. de Pœnitentiâ. Dicitur 3tio. *extra Sacramentum concessa.* Fit enim quidem in quolibet Sacramento ritè suscepto, atque etiam per Missæ Sacrificium, aliqua pænæ remissio per applicationem satisfactorum Christi: At remissio hæc non est Indulgentia præ-

senti

fenti sensu intellecta. Aliunde Indulgentia nec Sacramentum est, nec Sacramentorum instar gratiam sanctificantem infundit. Dicitur 4to. à Superiore legitimo, id est à Prelatis Ecclesiæ, de quibus infra. Dicitur 5to. *per applicationem thesauri Ecclesiæ*, seu per applicationem superabundantium satisfactionum Christi vel Sanctorum.

Indulgentia dividitur 1mo. in plenariam seu totalem, quæ remittit totam poenam temporalem debitam peccatis quoad culpam remissis; & partialem, quæ solum remittit determinatam hujus poenæ partem. Si quis tamen id tantum debeat, quod per Indulgentiam relaxatur, hæc etsi de se partialis, per accedens respectu ipsius plenaria erit.

Indulgentia plenaria vocatur *plenior & plenissima*, quando ei magna annectuntur privilegia, puta absolvendi à censuris, vel vota relaxandi: Indulgentia verò *partialis*, alia est quadragenæ, alia septenæ, &c. prout tot remittit poenas, quot per penitentiam canonicam ejusdem temporis decursu peractam, remissæ fuissent. An Indulgentiæ quæ dicuntur *de penitentiis injunctis*, eas etiam poenas remittant, quæ per Canones non infligebantur, an eas solum quæ pro certis criminibus constitutæ erant, disputant Theologi. Nobis ad certiora properandum.

Dividitur 2do. Indulgentia in *temporalem*, quæ ad certum tempus, puta ad septem annos concessa est; *indefinitam*, quæ aſſque temporis determinatione tribuitur; & *perpetuam*, quæ in perpetuum conceditur. Indulgentia sine determinatione temporis concessa. eandem habet vim, ac quæ in perpetuum tribuitur; hæc autem quidquid contradicant Pontas & Tournely, non ad annos tantum 20. aut 23. sed in perpetuum durat, nisi revocetur. Ità pluries, ac demum an. 1753. resolvit Sacra Indulgentiarum Congregatio.

Dividitur 3tio. in *localem*, *realem* & *personalem*.

Localis ea est quam lucrantur, qui sub conditionibus in Diplomate expressis, certum locum invisiunt.

Circa hæc not. 1mo. eandem Ecclesiam non posse simul geminâ indulgentiâ potiri; licet piz Confraternitates specialem in loco jam communi Indulgentiâ donato, Indulgentiam obtinere possint; 2do. non perire Indulgentiam, si Ecclesia per partes tantum destruat, atque reedificetur; secus si omnino concidat, nec reedificetur. Etsi autem censent aliqui subsistere Indulgentiam, si Ecclesia in eodem loco reedificetur, multò tutius est, ut novæ Indulgentiæ obtineantur; 3tio. ad Indulgentiæ localis lucrum sufficere, ut quis ore præ foribus Ecclesiæ quam ingredi non potest, nisi Bullæ verba expresse requirant

requirant ingressum in Ecclesiam, vel actionem quæ sine hoc ingressu fieri non potest, puta communionem in tali Ecclesiâ, aut vicationem quinque Altarium, &c. Hæc autem visitatio altarium, cum debeat esse sensibilis, aliquam ad ipsa requirit corporis aut capitis conversionem.

Indulgentia realis est ea, quæ annexa est quibusdam rebus piis, puta cruci *medaliis*, Rosariis, &c. & conceditur Fidelibus, qui res easdem devotè gestant, sub conditionibus in Indulto expressis. Circa hanc not. 1mo. rem moraliter destructâ, ita ut nec eandem formam gerat, nec eadem res esse in æstimatione communi censeatur, perire Indulgentiam, 2do. hanc ex adverso perseverare, si res ita priorem formam retineat, ut pro eadem moraliter habeatur. Unde qui funiculum funiculo, vel pauca grana deperditis substituit numero minori, non excidit a jure Indulgentiæ; 3^{io}. ad lucrum Indulgentiæ realis necessum sapius esse, ut rem deferamus nobiscum, juxta tenorem privilegii; 4to. neminem posse lucrari Indulgentiam utendo re alteri ad Indulgentiam concessa, quia Indulgentia, licet realis, ordinem dicit ad personas, quibus res sacra distribuuntur.

Indulgentia personalis ea est, quæ conceditur immediatè personis, seu in individuo, seu in communi; non tamèn omnibus generatim, sed tali v. g. Sodalitio vel Confraternitati adscriptis; sive hi Clerici sint, sive Regulares: & in omnes ubicumque fuerint; indulgentiam per opera præscripta, seu sani, seu in articulo mortis lucrari possunt, secundùm tenorem Bullæ.

Jam, ut evolvarur definitio nostra, exponendi sunt Indulgentiæ effectus. Et quidem in primis constat, Indulgentiam non conferre remissionem peccati; tum quia Ecclesia non solvit actualia peccata, nisi per modum judicii: Indulgentiæ autem non conceduntur per modum judicii; tum quia omnes formulæ Indulgentiarum semper declarant per has compentari satisfactionem in poenitentibus contritis vel confessis. Ergo præsupponunt ad earum effectum requiri, ut jam ablatus sit peccatum, seu per confessionem, seu per contritionem. Hinc Pontifices, si quando fortè in Bullis dixerunt, se absolvere à culpa vel peccato, intelligendi sunt de poenâ peccatis debitâ; (quia peccatum non raro sumitur pro poenâ peccati; ut cum Christus pro nobis peccatum factus esse dicitur, 2. Cor. 5.) non autem de ipso peccati reatu; nisi dispositivè, quatenus multam ejus remissionis obtinendæ facilitatam procurant; tum plures Confatarios offerendo; tum & removendo non paucos officios, puta quinascentur ex casibus reservatis, &c. Sit jam

CONCLUSIO

CONCLUSIO. I. Indulgentia poenam canonicam remittendo, consequenter verò & coram Deo remittit poenam Purgatorii: quo autem in gradu, soli Deo notum est.

Prob. 1. pars: quia condonatio quam incestuosus fecit Apostolos, 2. Corinth. 2. non minus efficax fuit, quam si à Christo ipso facta esset: cum facta sit Christi autoritate, seu in persona Christi. Atqui condonatio à Christo ipso facta, in foro Dei rata fuisse & efficax.

Prob. 2do. profunt defunctis Indulgentiæ, ut infra dicam. Atqui non profunt eis, nisi quoad solutionem poenæ in foro Dei debita.

Prob. 3tio. tum ex Sixto IV. qui in Constitutione, *Licet ea*, prohibuit Petri Oxoniensis thesauri: *R. Pontifex Purgatorii poenam remittere non potest*. Tum ex Leone X. qui hunc Lutheri Articulum n. 14. perstrinxit: *Indulgentia his, qui eas veraciter consequuntur, non valent ad remissionem poenæ pro peccatis actualibus debita apud iustitiam divinam*.

Prob. 2. pars contra eos, qui tot Purgatorii dies vel annos per Indulgentiam remitti creant, quos in Bulla Indulgentiæ exprimuntur. Prob. inquam, Indulgentia quadragenæ eas solum poenas remittit, quarum quis obtinuisse remissionem, canonicam per dies 40. poenitentiam obeundo. Atqui prorsus incertum est, an per poenitentiam hanc obtinuisse remissionem poenæ in Purgatorio per dies 40. subeunda. Nec dubium est quin è duobus qui æquè rei eandem poenitentiam præstant, multò plus veniæ obtineat, qui hanc jugi studio decurrit, quàm qui segreter exequitur. Ergo in scrutabilis iudicii est definire quoto in gradu operetur Indulgentia. Sed unum id scire refert, eò plus poenæ remissioni, in quò major fuerit Poenitentis, aut Indulgentiam lucrantis devotio. Unde tritum: *Valent Indulgentiæ quantum sonant, modò nec clavis erret, nec Fœtelis deficiat*.

CONCLUSIO. II. Indulgentiæ viventibus applicantur per modum solutionis simul & absolutionis iudiciariæ; defunctis autem per modum meræ solutionis, sive per modum suffragii.

Ut intelligatur Conclusio, prænot. Indulgentias per modum absolutionis iudiciariæ applicari, quando Ecclesia, virtute clavium immediatè & moraliter Fidelibus sibi actu subditi applicat Christi satisfactiones, quibus solvant poenas temporales pro peccatis suis debitas. Contra verò Indulgentiæ applicantur per modum suffragii, & solutionis meræ, quando Ecclesia satisfactiones Christi thesauro suo virtute clavium extractas, offert Deo in satisfactionem poenarum iustitiæ divinæ debitarum, pro illis qui non ampliùs subjacent iurisdictioni ipsius. Unde Pontifex

sex quoad vivos se habet instar viri, qui debitoribus in proprii ejusdem carcere inclusis dat in manu pecuniam, unde se redimant: quoad defunctos verò, instar viri, qui extraneos in alieno carcere inclusos juvare volens, nec suam ad eos pecuniam immediate transferre valens, quia id non sinunt leges loci, eandem hujus carceris domino offert, ut eos ab ergastulo misericorditer eruere dignetur. Jam

Prob. 1. pars: Ut Indulgentiæ vivis applicentur per modum solutionis simul & absolutionis juridicæ; duo sufficiunt, 1mo. ut Ecclesia Indulgentias largiendo, solvat debita Fidelium, quibus eadem applicantur: 2do. ut debita hæc non solvat simpliciter, sed solvat, subditos suos juridicè absolvendo. Atqui 1mo. Ecclesia per Indulgentias solvit Fidelium suorum debita. Quæ enim in locum satisfactionis à Fidelibus debita offert infinitas Christi ipsius satisfactiones, hæc utique non gratis relaxat debita suorum, sed abundantissimè persolvit. Atqui Ecclesia in locum satisfactionis .... Ecclesia enim in dispensatione thesauri sibi commissi non se habet ut domina, quæ pro arbitrio absolvat, sed ut iudex, Christi iudicis personam suslinens. Atqui iudex quæ talis debet justitiæ jura servare illicita. Ergo quod unâ ex parte dimittit, ex aliâ compensare debet solvendo ad minus æquivalenter.

2do. Ecclesia Fidelium debita solvit absolvendo. 1mo. Quia potestas Ecclesiæ quantum ad Indulgentias his nimitur Christi verbis: *Quicumque solveritis super terram, erunt soluta & in celis.* Atqui verba hæc juridicam absolutionem important. Unde Martinus V. plenariam Indulgentiam tribuens in Concilio Constantiensi, dixit se *absolutionem plenariam* concedere. 2do. Quia Indulgentia vivis concessa non valet, nisi concedatur subditis. Ergo requiritur, ut concedens in eos quibus concedit, jurisdictionem habeat. Atqui jurisdictio hæc non est necessaria, nisi ad absolvendum juridicè. 3tio. Quia Indulgentiæ eo distinguuntur a suffragiis, quod hæc privata auctoritate fieri possint, non illæ. Ergo Indulgentiæ vivis concessæ, sunt absolutiones.

Prob. 2. pars. Ad absolutionem requiritur jurisdictio in eum qui absolvitur. Atqui Ecclesia nullam habet jurisdictionem in defunctos, ut qui jam solius Dei foro subiaceant.

Obj. contra 1. part. Ad absolutionem Judicariam prærequiritur causæ cognitio. Atqui Indulgentia hanc causæ cognitionem non requirit. Unde datur in communi his omnibus, qui hoc vel illud fecerint. R. dist. maj. Ad absolutionem Judicariam, quæ datur in particulari, secundum allegata, requiritur causæ cognitio, C. Ad absolutionem generalem, & conditionatè tantum daram, subdist. Requiritur cognitio generalis

ralis causæ, C. Cognitio in specie; N. Absolutio particularis seu ab homine particularem causæ cognitionem requirit, ut patet in absolutione sacramentali à peccatis. Verùm absolutio communis, seu à jure, communem tantum causæ notitiam requirit hæc autem nunquam deest. Novit enim Ecclesia Fideles suos summâ Dei Indulgentiâ indigere: Etsi investigare debet, an hic & nunc Indulgentiæ thesauros aperire expediat.

Obj. contra 2. part. Falsum est quòd defuncti jam Ecclesiæ jurisdictioni non subint. Ecclesia enim mortuos aliquando excommunicat, aliquando solvit ab excommunicatione. R. ad 1. neg. ant. quod sensui Ecclesiæ repugnat. Dum enim Penitentes in gratiam defunctorum Indulgentiâ largiuntur, hæc penè semper adhibent clausulam, *per modum suffragii*. Imò cùm Joannes Angeli thesim hanc emisisset: *Animæ in Purgatorio detentæ sunt de jurisdictione Papæ*, S. Facultas Parisiensis eam reprobavit ut *suspectam, scandalosam, & nullatenus publice prædicandam*.

Ad 2. dico Ecclesiam nec mortuòs percutere censuris, nec à centuriis solvere directè & quoad ipsos, sed quoad viventes, quibus declarat vel errore facti damnatum fuisse innocentem, vel eodem errore absolutum reum.

Gravior est quæstio, an Indulgentia eximat ab operibus pœnitentiæ, non canonicæ, quæ jam obsolevit; non etiam illius quæ ad jubilæi lucrum requiritur; nec demùm medicinalis, quæ à futuris lapibus præservat; sed illius quæ communiter in peccati pœnam injungi solet. Duplex autem est eâ de re opinio. Alii, præsertim veteres, pœnitentem ab omni pœnali pœnitentiâ, per Indulgentiam eò usque eximi opinantur, ut hanc ei deesse tutò posse existiment. Ità Suares, Lugo, Navarrus, Sylvius, & Habertipse, qui tamen vult, ut nemo injunctæ sibi pœnitentiæ desit; quia nemo certus est, an Indulgentiam lucratus sit. De his quæ decet modestiâ, sit

CONCLUSIO III. Indulgentiæ non eximunt à laboriosis pœnitentiæ operibus, quæ ad obtinendam cum Deo reconciliationem aliquando prærequiruntur.

Prob. 1mo. Indulgentia eximere non potest ab iis quæ ad ejus consecutionem ex natura rei prærequiruntur. Atqui ad Indulgentiæ consecutionem prærequiruntur status gratiæ, & vera cum Deo reconciliatio; quæ potissimum in peccatoribus criminum pridem addictis non nisi per prævia laboriosa pœnitentiæ opera impetrari solet. Minor constat 1mo. ex dictis in Tract. de Pœn. 2do. Ex agendiratione Apostoli, qui 1. Corinth. 5. Incestuosum Corinthios, ut spiritus ejus sibi us fieret in die Domini, addidit gravi Pœnitentiæ, quam non ante indulgentem relaxavit.

vit, quàm ſceleſtus ille per annum totum eâ defunctus eſſet. 3tio. Ex S. Cypriano graviter eos redarguente, qui Libellaticis pacem & communionem ex voto Martyrum præproperè indulgebant. *Contra Evangelii vigorem*, ait Tract. de lapſis, *contra Domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur incautis communicatio, irua & falſa pax, periculofa ſtantibus & accipientibus nihil profutura*. Minus tamen quid ob Martyrum preces exigebat S. Doctor, quàm ceteroquin exegillet. Unde Epift. 10. *Peto*, inquit, alloquens Confeſſores qui Libellaticis veniam orabant, *ut eos, quorum pœnitentiam ſatisfactioni proximam conſpiciatis, deſignetis nominatim Libello, &c.* Ubi obſervanda verba hæc, *pœnitentiam ſatisfactioni proximam, id eſt quæ ad æqualitatem pene accedat*.

Prob. 2do. Quia contraria opinio plura inveheret abſurda: nenipè 1mo. hodiernas Indulgentias veteribus longè diſſimiles fore; iſtæ enim, ut mox vidimus, gravem exigebant pœnitentiam; noſtræ verò nullam, aut leviffimam. 2do. Facilius in gratiam recipi, qui peccaverunt poſt Baptiſma, quam qui ante: Cùm his per Indulgentias ſuccurri non poſſit, illis poſſit facillimè; præſertim in urbibus, queis Indulgentiæ non defunt. 3tio. Majorem fore vim Indulgentiarum, quàm Sacramenti Pœnitentiæ; cùm rarò contingat totam pœnam in iſto dimitti.

CONCLUSIO. IV. Indulgentia nunquam eximit à totâ pœnitentiâ per Confeſſarium injuncta. Et verò controvertitur an à parte ejus pœnali eximat, curandum in praxi, ut hæc tota impleatur.

Prob. 1. pars: Ex Trid. Seſſ. 14. c. 8. Confeſſarius pœnitenti ſatisfactionem injungere tenetur, tum *ad peccatorum vindictam, tum ad novæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum*. Atqui nulla eſt in terris poteſtas, quæ à poſtremâ hæc diſpenſare valeat; præſertim cùm major ſit pœnitentiæ ut medicinalis neceſſitas, quàm ut ſimpliciter afflictivæ. Et verò quis ob Indulgentiam permittere aulit, ut tabernam ebriofus, amaſiam impudicus, pro more ſuo inviſat. Merito igitur Suarez: *Quia Indulgentia nec moderatur paſſiones, nec pravam conſuetudinem ſeu habitum remittit, non oſtante Indulgentiâ manet eadem obligatio applicandi medicinam præſervativam: in quo etiam Doctores conveniunt*.

Prob. 2. pars. 1mo. Quia eûm quæſtio hæc in opinione poſita ſit, pars quæ Sacramenti integritati magis conſulit, præferri deſet; cùm præcipuè ſinè gravi incommodo præferri poteſt. Porro Sacramenti integritati conſulit, qui injunctam ſibi in ſacro Tribunali pœnitentiam exequitur 2do. Quia non poteſt quis à ſacramentali ſatisfactione immunis eſſe, niſi pro-

ut certus est se Indulgentiam totam lucraturum esse. Id autem certò constare non potest, & ei multò minus, qui parcus in Deum, pœnitentiam vulgò satis modicam omittit. 3to. Quia ut Indulgentia tota percipiat, necesse est, ut nec Fidelis deficiat, nec clavis erret, atque plerumque deficit fidelis & fieri potest ut clavis erret; licet id minimè sit præsumendum. Ergo cum debitor tandiu debito teneatur, quandiu illud solum esse non probat; pœnitens, non obstante Indulgentiâ, pœnitentiam injunctam exequi debet. 4to. Quia Pontifices rebus maturè expensis, hanc Iubilariis diplomatibus clausulam apponunt. *Injunctâ saluari pœnitentia.* Ergo non debet præsumi eorum mentem esse ut ab eâ immunes sint qui Indulgentiam lucrari volunt.

CONCLUSIO V. Indulgentiæ effectum suum pariunt, quo instanti consummatum est moraliter opus ad eas lucrandas præscriptum.

Prob. quia percipitur fructus Indulgentiæ, cum ponitur conditio, cui annexa est Indulgentia. Atque ponitur conditio hæc, cum moraliter consummatum est opus, ad eam lucrandam necessarium; seu cum homo, paratò v. g. ut moris est, jejuniò, ad illud punctum devenit, ubi conficio Deo, jejunium minimè sit violaturus.

CAPUT SECUNDUM.

An possit Ecclesia Indulgentias dispensare.

Indulgentias negarunt Valenses. Negavit & Lutherus, qui furens invidiâ, quòd Princeps Albertus, Moguntinus Archiepiscopus, Indulgentias, quas sub certa stipe, adversus Turcas, & ad construendam D. Petri Basilicam insumendam, concesserat. Leo X. in Saxoniam prædicandas commisisset, non Augustinianis, ut moris erat, sed J. Tetzelino Dominicano, infurrexit primò in abusus qui graves erant, tum ipsam rei substantiam impugnavit eò, quò solebat furor. Sit

CONCLUSIO. I. Ecclesia recipit à Christo potestatem Indulgentias conferendi.

Prob. 1mo. ex his Matth. 16. *Tibi dabo claves Regni Cælorum: & quodcumque solveris super terram, erit solutum in Cælis.* Atque generalis hæc promissio nullum, quodcumque sit, vinculi genus excipit. Ergo sicut ad peccata in Sacramento Pœnitentiæ quoad culpam remittenda extenditur; sic & extendi debet, si potest, ad remittendas extra idem Sacramentum poenas peccati.

cati. Atqui ad has etiam potest extendi; tum quia non repugnat, quin superfluit peccatorum poenae ex applicatis Christi passionibus abluantur; tum quia ex iisdem verbis semper conegit Ecclesia datam sibi esse potestatem solvendi vota, & juramentas, quae ceteroquin divini juris sunt.

Prob. 2do. Potestas, quae semper usu est Ecclesia, non nisi ab ipso Christo profuere potest; nec enim directa à Spiritu S: Ecclesia transiit sine fine. Atqui hac indulgentialis potestate semper, & ab ipsis primordiis usa est Ecclesia.

Prob. min. 1mo. ex agendiratione Apostoli erga incestum Corinthium, quam totam refero ex II. Cor. 2. ubi sic. v. 6. & 7. *Sufficit illi, incesto, oburgatio quae fit à pluribus; ita ut è contrario magis donetis & confolemini, nè forte abundantiori tristitia absorbeat, qui ejusmodi est...* Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in personam Christi. Atqui hic relaxat Apostolus poenam peccatis non autem vel peccatum ipsum, quod ab absente non relaxatur; vel poenam excommunicationis; tum quia hæc sublata erat à Ministris Ecclesiae Corinthiae, secundum id cui aliqui donastis, &c. tum quia utcumque dubitat Apostolus num aliquid donet: Quod donavi, inquit, si quid tamen donavi. Atqui non erat cur dubicaret an incestum solveret à centura, si solvere voluisset; eade verò poterat cur dubitaret, an eum à sustinere delicti poenâ solveret; quia dubium erat an poenae alicujus debitor maneret; qui crimen suum tam acridiluerat poenitentia, ut verendum esset, nè tandem abundantiori tristitia absorberetur.

Prob. 2do. eadem minor ex usu Ecclesiae, tum secundo, tum tertio saeculo. Tertullianus, L. 1. ad Martyres, c. 7. testatur Confessores carcerum ut de multis Indulgentias procurasse nisi in persecutione lapsi erant. *Quam pacem, inquit, quidam in Ecclesiâ non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt; & alio tam etiam in vobis habere, & fore, & custodire debetis, ut & aliis prestare possitis.*

Cyprianus aliquando quidem cum Martyribus disputavit, quoad Indulgentias; at non circa potestatem eas concedendi, sed duntaxat circa usum quem illegitimum credidit quoad eos, qui necdum poenitentia à delictis suis penè pacem egissent, quanquam & hos, si urgeat periculum mortis, in pace dimitti velit S. Doctor. Qui, ait Epist. 11. libellum à Martyribus acceperunt, & auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis suis possunt, si premi infirmitate aliqua & periculo caperint, exomologari solâ, & manu is in poenitentiam impositâ, cum patre à Martyribus sit promissa ad Dominum remissionem. At-

qui, per hos textus lapsi non tantum liberabantur à poenitentiis juxta Canones subeundis, uti docuit Petrus de Osmâ à Sixto IV. damnatus, sed & à poenis divinæ justitiæ debitæ solvebantur. 1mo. Quia ex Indulgentiis ad Martyrum preces concessis fiebat, ut lapsi Fideles ad Dominum cum pace sibi à Martyribus iisdem promissâ remitterentur. Porro si Indulgentia hæc totum ab Ecclesiæ poenis exemisset, nedum ad Dominum misisset cum pace, nihil aliud ea fuisset, uti blasphemavit Lutherus, quàm impiissima, non Papæ, sed Martyrum impostura, noxia Fidelibus, eosque in infernum deducens falsâ spe consecutæ remissionis, quam per canonicas poenitentias obtinissent; nullatenus autem ex gratiâ Martyrum à Deo poterant consequi. 2do. Quia Tertullianus jam Montanista, ut Martyrum Indulgentias derideret, hæc Lutheri more eructabat: *Sufficiat Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in aliis quoque spargere quod pro magno fuerit consecutus.* Ergo tunc Ecclesiæ totum persuasum erat, ex Martyrum meritis purgari Fidelium delicta. Atqui non quantum ad culpam, quæ non nisi ex præviis poenitentium actibus purgari potest. Ergo quoad poenam; non exteriorem, quam obtinuisse non erat pro magno Martyribus, qui huic obnoxii non fuerant. Ergo interiorem & coram Deo.

Prob. 3tio. ex Conciliis pluribus quæ Indulgentiarum largitionem approbando, Catholicum de iis dogma necessariò approbaverunt. Sic Concilium Claromon. an. 1095. cui interfuerunt Archiepiscopi 13. tam Episcopi, quàm Abbates 205. approbavit datam Cruigeris Indulgentiam, quâ Urbanus II. ita dem injunctas pro suis delictis poenitentias relaxabat: ita ut, aiebat Pontifex, qui in verâ poenitentia decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum æternæ mercedis se non dubitent habituros. Concil. Later. an. 1116. Indulgentiam dierum 40. iis qui ad ipsum convenerant donatam, libentissimè suscepit. Concilium Later. IV. generale, cui interfuerunt Episcopi 412. varios, qui circa Indulgentias prodierant, abusus emendavit. Abusus porro testatur rem esse antiquissimam: Non enim irrepunt abusus, nisi in rebus quæ diu fuerant in usu. Denique Conc. Trident. Sess. 25. ita Indulgentiarum abusus reprobat, ut rei substantiam approbet, atque revereatur. Ex eo autem quòd hanc Conciliorum sibi adversantium auctoritatem irrideant Pseudo-reformati, non magis sequitur eam reipsâ deridendam esse, quam quia Nicænum Ariani, Ephesinum Nestoriani, &c. diriderent, sequitur hæc contemptu digna fuisse. Moris est, ut qui in Tribunali quocumque causâ cecidit, Tribunal istud mordacitate insectetur.

Prob. 4to. Dogma miraculis indubiis confirmatum extra omnem dubii aleam positum esse debet. Atqui Indulgentiarum prædicationem à S. Bernardo factam Deus miraculis insignibus confirmavit; *quanta vel numerare, nedum narrare difficile foret*: uti scribit Gaufridus, oculatus testis, & fateretur, qui Bernardi amicus non erat, Otho Frisingensis.

Obj. 1mo. Augustinus & alii Patres docent peccatum vel ab homine in præsentī vita puniri vel à Deo in futura. Atqui in hypothēsi Indulgentiarum, neque homo peccatum suum puniret in hac vita; quia non puniatur quod gratis condonatur: nec Deus in altera; quia non puniatur quod remissum est. R. dist. maj. Supponunt peccatum puniri, nisi ab homine in præsentī vita puniatur, vel defectum humanæ satisfactionis compenset superabundans Christi aut Beatorum satisfactio, C. secus, N. Puniatur hominis peccatum, donec satisfactione congrua expungatur. Verū ubi meruit homo, ut satisfactioni suæ accedat satisfactio Christi, tunc peccatum ex aliquā parte puniatur, & ex aliquā indulgenter relaxatur.

Inst. Pœna temporalis, quæ post remissam culpam luenda manet, divino jure debita est peccato. Sed quod lege divinā peccato debitum est, ab homine condonari nequit. R. dist. min. Non potest condonari ab homine per propriam ejus virtutem, C. per potestatem utendi clavibus à Deo concessam Ecclesiæ, N. Et verò peccata remittit homo per claves; cū scriptum sit Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Ergo & eodem jure potest à fortiori pœnam peccati, solvendo dimittere; cū scriptum sit Matth. 16. *Quaecumque solveritis*. Nec inde gloriandum homini, cū quidquid condonat, id, Apostoli exemplo, donet *in personā Christi*. Ceterū cum per Indulgentias dimittitur pœna, non absolvitur gratis, sed ex Christi satisfactionibus debitum solvit: Sicur verè solvit debita, qui hæc alieno ære sibi misericorditer dato persolvit.

Obj. 2do. Lex & Prophetæ non aliam peccatorum remissionem annuntiant, quam per Christum, cujus in sanguine mundamur. Atqui doctrina Indulgentiarum annuntiat nobis remissionem peccatorum per libellos supplices, ac merita Martyrum. Ergo doctrina hæc Legi & Prophetis contradicit. R. neg. min. quatenus calumniosè supponit, libellos vel satisfactiones Martyrum per proprium & independentem à virtute Christi efficaciam concurrere ad satisfactiones nostras. Cum è contra doceamus Catholici cum B. Petro, Act. 4. *Non esse aliud nomen sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos, quæcumque modo salvos fieri*. Annectimus quidem Sanctorum satisfactiones satis-

actionibus Christi; sed ut commendat us, tum omnipotentiam ejusdem Christi, qui ut amicos suos nimis honoraret, iis concedit unde sua & aliena debita utcumque redimerent, tum summam illam benignitatem, quâ, ut loquitur Ambrosius, L. 5. in Luc. c. 5. *Aliorum merito ignoscit aliis, & dum alios probat, aliis relaxat errata.*

Obj. 3tio. Si Ecclesiæ insit potestas Indulgentiarum, ea vel Ordinis erit, vel Jurisdictionis; & hæc rursus vel à solo Papa, vel ab aliis exerceri poterit. Pro solutione fit

CONCLUSIO II. Potentia largiendi Indulgentias, non est Ordinis, nec Ordinem prærequirit, sed est jurisdictionis.

Prob. 1. pars. Si potestas illa esset potestas Ordinis, posset Sacerdos quilibet vi Ordinationis suæ conferre Indulgentias. Atqui id nequidem potest Episcopus absque Episcopatu reali consecratus: quia neuter vi ordinationis solius quemquam ligare vel solvere potest. Cum nemo ex sola Ordinis potestate subditos habeat: nullus autem, nisi subditos solvere possit.

Prob. 2. pars. quia Cardinales & alii non Sacerdotes ex Pontificis gratiâ Indulgentias largiuntur; quas etiam tribuit Papa electus, licet necdum consecratus, sicut & absolvit à censuris. Ego potestas Indulgentiarum nec est de se potestas Ordinis, nec Ordinem prærequirit. Oritur ea quidem à potestate clavium, sed inaequarâ, qualem habere possunt etiam inferiores Ecclesiæ Ministri, quicquid in juramentis & votis dispensare aliquando possunt.

Prob. 3. pars. Actus qui à Judice non nisi in subditos exerceri potest, est de se actus jurisdictionis. Atqui Indulgentia non nisi in subditos exerceri potest: ut patet ex c. 4. de penit. & remission. ubi consultus Alexander III. *An Indulgentia quæ sunt in dedicationibus Ecclesiarum, aliis prosint quàm his qui remittentibus subsunt*, respondet non prodesse, eo quid à non suo Judice ligari nullus valeat, vel abs. lvi.

CONCLUSIO. III. Potestas concedendi Indulgentias, tantum residet in Episcopis, ac S. Pontifice, qui multò plus hac in parte potest, quàm Episcopi.

Prob. 1. pars. Potestas Indulgentiarum est actus jurisdictionis, ex virtute clavium dimanans. Atqui jurisdictio hæc primariis Ecclesiæ Pastoribus competit, iis nempe quibus jure quodam proprio competit solvere & ligare, oves Christi pascere, & regere Ecclesiam Dei.

Confirm. Indulgentiarum concessio est dispensatio boni communis, seu thesauri Ecclesiæ concessi. Atqui dispensatio huiusmodi

communis

communis non privato cuilibet, sed iis solum competit, qui Communitati præficiuntur.

Neque solum potestatem hanc divino jure habent Episcopi, sed & vetare possunt nè ulla in Diocesibus suis, nisi de licentiâ suâ publicentur Indulgentiæ; prout statutum est in Conciliis Rothomag. an. 1581. Turonensi, an. 1583. & à Clero Gallicano, in Comitibus, anni 1625. Ratio est quia cavendum sit, nè Indulgentiæ apocryphæ pro genuinis exponantur; nève quæ generatim salubres sunt, contemptui, licet iniquo, futurae sint.

Prob. 2. pars, quia æquum erat, ut qui gregem totum, & cum populis Episcopos ipsos regit, in quacunque materiâ, (posthimum verò in præsentî, quæ ipsum Christi thesaurum spectat,) plus quàm ceteri haberet auctoritatis. Id autem de facto contigit. Namque Papa & omnibus Christianis Indulgentias tribuere potest, uti aiebat in Concilio Constantienti Martinus V. & plenarias, datâ causâ, non raro largitur. Contra, Episcopi, nec aliis quàm Diocesanis suis beneficium hoc impendunt; nec illud tam amplè largiri audent: Cui id veruerit Concilium Lateran. IV. ob graves abusus qui irreptierant. Hâc occasione.

Quæres 1. mo. an hæc potentia Episcopalis restrictio, locum habeat etiam in foro poenitentia; ita ut Episcopus non possit, audita confessione poenitentis, ampliorem ei tribuere Indulgentiam, quam quæ sibi à Concilio Lateranensi permitta sit, id est dierum 40. R. posse Episcopum opinionem sibi, ac poenitentibus suis, magis faustam sequi. Si enim fortè potestatis suæ limites excedat, non valebit quidem Indulgentia quoad excessum, sed valebit quoad gradum jure permittum; quia in iis quæ dividi possunt, *utile per inutile non vitiatur.*

Quæres. 2. do. An Episcopus antè consecrationem suam possit Indulgentias largiri. R. affirm. modo sit confirmatus, & à suspensione immunis. Ratio est quia extunc fruitur potestate jurisdictionis. Unde & ope delegati conferre potest Indulgentias, quia potestas jurisdictionis de se habet, quod delegari possit; non tamen laico, quia laici de jure ab Ecclesiasticis muneribus excluduntur.

Quæres. 3. tio. An Episcopus illam jurisdictionem extra territorium suum exercere possit. R. posse, non quidem erga incolas alienæ hujus Dioceseos, in quos nullam habet jurisdictionem; sed erga proprios subditos, sive hi in sua Diocesi, sive in aliâ commorentur. Ratio est, tum quia jurisdictio voluntaria ab absente in absentem subditum exerceri potest; tum quia Episcopus Diocesanum suum, ubicumque sit, sacramentaliter, aut etiam à cen-

furis solvere potest. Quod autem Jura dicunt, neminem extra territorium jus dicere posse, id intelligendum de jurisdictione contentiosâ, quæ publicum tribunal requirit.

Quæres 4to. An Cathedrale Capitulum Indulgentias, sede vacante largiri possit. R. unicuique sequendam esse loci sui consuetudinem.

Quæres 5to. Quid in Indulgentiali materiâ possint Cardinales, Archidiaconi, Pœnitentarii, & generales Vicarii. R. eos nihil posse pure ordinario: quia jus illud nec à Christo accepere in personâ Apostolorum, quibus non succedunt; nec generatim ab iis quibus à Christo creditum est. Ergo nihil in præsentî negotio possunt, nisi quod ex speciali licentiâ, vel præscriptâ consuetudine, sibi concessum fuerit. Idem dic de Abbatibus, secundum id Concilii Later. IV. can. 60. *Prohibemus, nè quis Abbatum, ad talia (quæ sunt dignitatis Episcopalis) se præsumat extendere, si proprium voluerit evitare periculum, nisi forsan quisquam eorum speciali concessione, vel alia legitimâ causâ, consuetudine videlicet, valeat se tueri.* Hæc decisio Superiores Religionum, & Parochos tangit; cum his minùs quàm Abbatibus inest *Episcopalis dignitas*, cui annexa est Indulgentiarum potentia.

CAPUT TERTIUM.

De Thesauro, Indulgentiarum fonte.

PER Ecclesiæ thesaurum intelligitur cumulus bonorum spiritualium, quorum dispensatio Ecclesiæ concedita est. De thesauro isto, qui existit in invisibilibus mentis divinæ ararus, & DEI acceptione; quaritur 1mo. an essentialiter coalescat ex meritis Christi; 2do. an ipsa Sanctorum merita ad thesaurum illum pertineant. Sit

CONCLUSIO. I. Thesaurus Ecclesiæ primariò coalescit ex superabundantibus Christi meritis atque satisfactionibus.

Prob. 1mo. Quia non est ditior fundus, unde coalescere possit thesaurus Ecclesiæ, quàm merita Christi, qui, teste Paulo, 2. Cor. 8. *Propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopiâ vos divites essetis.* Unde Clemen. VI. in extrav. *Unigenitus, De panis.* &c. *In arâ Crucis immolatus Salvator, non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius generis humani suffecisset; sed copiosè velut quoddam profluvium no scitur effudisse ....* *Quarta-*
tum

tum ergo exinde, ut nec supervacua, inanis & superflua tantæ effusionis miseria redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit? Quem quidem thesaurum per B. Petrum Cali clarigaram, ejusque successores, commisit Fidelibus salubriter dispensandum.

Prob. 2do. Si thesaurus Ecclesiæ non coalescat ex meritis Christi, vel quia hæc in se ipsis finita sint; vel quia licet infinita supponantur, sufficiens præmium habuerunt: cum propter ea exaltatus sit Christus, & habuerit nomen quod est super omne nomen. Atqui neutrum dici potest. Non 1. Constat enim merita Christi, non solum ex acceptatione Dei infinita esse, sed ex se ipsis propter unionem ad Verbum, ut fufius probatur in Tract. de Incarnatione; alioqui enim Christus non fuisset per se redemptor perfectus, sed ex solâ Dei indulgentiâ. Non 2. 1mo. Quia nomen super omne nomen, quod Christo datum est, quantumcumque sit, cum infinito valore operum ejus comparari nequit. 2do. Quia si jam exhausta foret merces operum Christi, jam nec quidquam per ejus merita postulare, nec per ea remissionem peccatorum in Sacramentis aut ex Sacrificio consequi possemus; quæ omnia sunt absurda & hæretica.

CONCLUSIO II. Coalescit etiam thesaurus Ecclesiæ ex superfluentibus Sanctorum omnium meritis atque satisfactionibus.

Prob. 1mo. ex cit. Clementis VI. Decretali, in quâ sic prosequitur: *Ad cujus thesauri cumulum B. Dei Genitricis, omniumque Electorum à primo justò, usque ad ultimum, merita aaminiculum præstare noscuntur: de cujus consumptione seu minutione non est formidandum, &c.* Atqui his Conclusio nostra disertè continetur.

Prob. 2do. Ut Ecclesiæ thesaurus ex ipsis Sanctorum satisfactionibus coalescat, tria sufficiunt, 1mo. ut Sancti multi satisfactiones multas habuerint, quibus non indigebant, 2do. ut probabile non sit eas otiosas manere; 3tio. ut proinde Deus & ipsi Sancti nobis eas applicari velint. Atqui constat. 1mo. plures Sanctos satisfactiones habuisse plurimas, quibus non indigerent. Quis enim id neget seu de B. Virgine, quæ etsi ab omni labe immunis, tot, tanque acerba pertulit; seu de tot martyribus, qui à Baptismo recentes, proinde ab omni culpâ & poena liberi, atrociora quaque supplicia perpassi sunt? 2do. Nec probabile est hujusmodi satisfactiones otiosas manere. Deus enim nullam condigni meriti partem absque præmio relinquit. Ergo quæ uni superflua sunt, alteri indigenti applicare censendus est: præsertim si id exigant leges ab eo constitutæ, & id exoptent Sancti. Atqui 3tio. Utrumque istud merito supponitur. Constat enim Deum ex Sanctorum precibus moveri ad condonandas

donandas ipsi etiam impiis poenas, quas promeruerunt. Sic perierunt rebelibus Israelitis propter Moysen servum suum, ipsi Sodoma parceretur, si decem in ea iustos reperideret. Atque ea erat iuxta primæ Ecclesiæ fides, cum ad Martyrum vota debitas lapsis poenas moderabatur. Quin & id utcumque exigat quæ a Deo instituta est *communio Sanctorum*. Per hanc enim efficitur, ut membra se invicem juvent, & quod ab uno perficitur, ad alium quodam jure, quantum fieri potest, pertineat. Ergo nihil est, cur Sanctorum merita ab Ecclesiæ thesauro excludantur; est verò cur in eodem dicantur assevari, non ut quid essentiale, quasi absque iis non sufficiant merita Christi; sed ut secundarium aliquid, per quod Deus Sanctos suos honorari velit.

Obj. 1mo. Opinio quæ satisfactiones Sanctorum coadunat Christi satisfactionibus, cedit in dedecus Christi. Annon enim indignum est, quod operi divino uniatur humanum? An plus recipit homo ex applicatis sibi Sanctorum satisfactionibus, quam ex solis Christi? R. ad 1. neg. ant. imò hinc insigniter commendatur Christi satisfactio, quæ tanta fuerit virtutis, ut ipsi etiam hominum operibus vim tribuerit, non sibi tantum, sed & fratribus suis opitulandi. Utique sufficit sola Christi satisfactio: at dignum erat, ut quod amicos suos honoraret, satisfactiones ipsorum ad poenæ nostræ remissionem acceptaret, sicut Stephani preces ad conversionem Pauli. Sanè ad conversionem hanc sufficiebat gratia; & tamen in divinis consiliis decuit ut ad eam concurreret mortalis homo. Neque id mirum; cum in hac conservandâ rerum universitate Deus causis secundis utatur, non quidem ex indigentia, sed ex liberâ, imò & ex omnipotenti suâ voluntate. Unde

Abstrudum non est 1mo. quòd operi divino annectatur humanum; cum id quotidie fiat in naturali hominum ac brutorum conservatione; 2do. quòd quis ex Christi & Sanctorum satisfactionibus unitis plus recipiat, quam ex solis Christi. Non quòd tantumdem à Christo solo dari non potuerit; sed quia quod per se daturus erat, in Sanctos suos referri voluit; præsertim cum quidquid in iis est boni, ab ipso dimanet.

Obj. 2do. Supponit assertio nostra esse quædam Sanctorum opera ipsis superflua: Atque id falsum est: Cum nullum sit opus Sanctorum, quod mercede sua careat, solum accidentali. R. dist. maj. supponit assertio quædam esse opera Sanctorum ipsis superflua, seu superabundantia in genere poenæ & satisfactionis, C. in genere bonitatis & meriti, N. Fateor nullum esse Sanctorum opus in genere meriti, quod eis ad mercedem quancumque superfluum sit. At contendimus esse non paucas

Sanctorum

Sanctorum satisfactiones, quæ eis superfluentes sint ad remissionem poenæ propriis peccatis debita; quia fieri potest, ut vel nullam hujusmodi poenam meruerint, prout de B. Virgine tenet Ecclesia; vel si quam meruerint, certè multò minorem quàm quæ per poenalia eorum opera compensari possit, secundùm illud Job. 6. *Utinam appenderentur peccata mea, & calamitas quam patior, in staterâ, quasi arena maris hæc gravior appareret.* Jam verò mirum fuerit, si excelsus ille otiosus maneat, & nemini cedat in bonum; præsertim cum ejus applicatio Sanctis honorifica sit, & iis præmii *accidentalis* loco esse, queat.

CAPUT QUARTUM.

De Indulgentiarum validitate, & usu.

Vetus est apud Theologos effatum, *Indulgentias tantum valere, quantum sonant & prædicantur*; modo clavis non erret nec Fidelis deficiat. Videndum igitur quid in clavi requiratur, nè erret; vel in Fideli, nè deficiat.

S. I. De requisitis ad valorem Indulgentiæ.

CONCLUSIO. Ut Indulgentia licitè concedatur, requiritur causa, eaque Indulgentiæ gradui proportionata.

Prob. 1. pars. Potestas Indulgentiarum in ædificationem data est Ecclesiæ, non in destructionem. Atqui Indulgentiæ suæ causâ concessæ in destructionem & grave Ecclesiæ damnum vergerent; unde declaravit in Concilio Later. Innocentius III. quòd per indiscretas & superfluas Indulgentias, & claves Ecclesiæ contumuntur, & penitentialis satisfactio enervatur. Utique sicut dendiam, & facilitatem prouendi in vitia fovet inreimpetiva liberalitas; sic & Indulgentia citra causam concessa occasionem daret licentiùs peccandi, & penitentialem satisfactio- nem paulatim enervaret.

Prob. 2. pars. 1mo. ex locutione Pontificum, qui potestatem Indul. exerceri volunt *ex justis & rationabilibus causis*; iusta porro causa ea est, quæ cum boni distributione proportionem habet. 2do. Quia fidelis dispensator non solum indiget causâ, sed & causâ æquali, si non secundùm quantitatem, certè secundùm proportionem. 3tio. quia tam distonum est rationi pro causâ modicâ Indulgentiam magnam, quàm modicam pro causâ

nullâ largiri. Ergo si non valeat posterioris hujus concessio, nec valebit concessio prioris.

Obj. Si res ita sit. Fideles semper anxii erunt de valore, atque adeo de lucro Indulgentiæ. Atqui.

R. neg. maj. non enim erunt anxii 1mo. quoties causa effectui erit proportionata, quod sæpè contingit. 2do. Cùm causa, licet de se impar, à Pontificibus tamen prudenter æstimatur sufficiens. Consent enim multi piè & probabiliter valere eo in casu Indulgentiam, quia id unum à dispensatore requiritur, ut secundum prudentiæ regulas agat. 3tio. Nec anxii erunt, si causa evidenter improporcionata sit: (quod difficile supponi potest) quia tunc perspicua erit Indulgentiæ nullitas; non quidem ex omni parte, sed quantum ad excessum: Indulgentia enim quæ deficiente causâ omnimodis pari, non valet ad totum, valet ad partem. 1mo. Quia Pontifex id saltè quod potest, remittere intendit. 2do. Quia in divisibilibus *utile per inutile non vitatur*. Præcipua ergo Fidelium anxietas hinc repetenda est, quòd raro opera sui præscripta eo cordis fervore adimpleant, quò ad obtinendum effectum Indulgentiæ, eadem impleri necesse est.

Quæres. 1mo. an Indulgentia, quæ defectu causæ non sufficit ad pœnæ remissionem, valeat quoad absolutionem à censuris, commutationem voti, &c. R. affirmat. Quia quòd possit quis hunc auxilium absolvere à censuris, vel, existente legitimâ causâ, dispensare à voto, res est quæ à voluntate Pontificis omnino dependet. Et licet hæc concedat in ordine ad Indulgentiam non tamen vult, ut Indulgentiæ valor sit conditio ad eorum valorem omnino necessaria, sed in utroque vult operari quantum potest. Alioqui Fideles circa factam sibi votorum commutationem sapius anxii forent; quia licet de valore Indulgentiæ præsumere debeant, sciunt tamen. nè ipsam quidem Papam de eo plenè certum esse. Quanquam vix fieri potest, ut Indulgentia quæ non valet ut plenaria, nequidem valeat ut aliquatenus partialis.

Quæres. 2do. quæ præcipuæ sint Indulgentias largiendi causæ. R. has esse præcipuè. Basilicarum extructionem & coniecrationem, conversionem Infidelium, hæreseon, extirpationem, devotionem Christianæ plebis erga Sanctos, & in Sedem Apostolicam, morbum corporibus, aut periculum animabus impendens; quæ posteriores causæ, licet ut plurimum privatæ sint, id tamen habent, quòd multum commendent mansuetudinem Ecclesiæ, quæ membris suis tenerè compatitur.

Quæres. 3tio. an Indulgentiæ causa, non solum ex conferentis, sed & ex suscipiens parte, eidem debeat esse proportiona-

portionata. R. affirm. alioqui enim è duobus, quorum alter pie vixit, alter immania quæque scelera perpetravit, uterque per eadem planè opera, neque ferventiùs ab isto quàm ab illo facta, plenam consequeretur remissionem; quod absurdum est.

Quæres. 4to. quomodò cesset valor Indulgentiæ. R. cessare imò. cùm jam obrita est, si pro unâ tantùm vice concessa sit. Porro pro unâ vice concessa censetur, quæ tali diei affixa est. Quæ verò per totam octavam, propter populi concursum perduraret, singulis semel diebus percipi probabiliter posset, ut sentit Lugo. Ubi not. quòd juxta Decretum S. Congregationis: *Translatò Feslo, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam Indulgentia, nisi ex concessione speciali.*

2do. Cessat per revocationem concedentis, successoris, aut Superioris; & hoc, etiamsi quis jam incepisset facere opera ad Indulgentiæ hujus lucrum necessaria. Verùm docent Navarrus & alii, Indulgentiam subsistere, donec revocatio ejus moraliter pervenire potuerit ad locum, cui eadem concessa erat. Quòd si Indulgentia generaliter concessa pro tali determinatè loco revocetur, non ideo pro locis aliis revocabitur.

3tio. cessat per mortem concedentis, si concessa sit ad beneplacitum dantis; secus si data sit, ut solet, ad beneplacitum Sedis Apost. quia *Sedes ipsa non moritur.* Ità cap. 5. *De re script.* in 6.

4to. Cessat ex parte subjecti cui conceditur per ejus ab Ecclesiâ præcisionem: excommunicati enim nullam in communibus Ecclesiæ bonis partem habent.

5to. Cessat ex parte rei cui annexa erat, per moralem ejus destructionem. Solet tamen concedi, ut si amittatur vel frangatur imago, granumve talem habens Indulgentiam, possit primâ vice granum aliud, vel alia imago in locum prioris cum eadem Indulgentiâ substitui. Et tunc eredit Lugo non amplius priorem, sed posteriorem vigere Indulgentiam; quia verificata fuit conditio, ut posset ritè eligi secunda, nempe quòd prima fuisset amissa. *Tutius tamen erit utramque retinere.*

6to. Cessat quandoque ad tempus Indulgentia propter concursum alterius celebrioris; uti contingit tempore Jubilæi.

§. II. De requisitis ad Indul. consecutionem.

Constat imò. ad Indulgentiæ effectum prærequiri, ut quis caractere baptismali insignitus sit; neque enim à Pastore dispensari potest thesaurus, nisi iis, qui pertinent ad ovile. 2do. Indulgentiam iis tantùm prodessè, qui aliquando rationis usum habuerint

habuerint; quia reatum pœnæ temporalis non habent, qui nullum actuale peccatum, defectu rationis, commiserunt. Ut quis tamen Indulgentiæ effectum obtineat, non requiritur ut actu compos sit rationis. Qui enim Indulgentiæ intuitu jejunavit, fructum ejus assequetur; licet dormiat, vel delirio laboret. Quæstio igitur est, num ad lucrandam Indulgentiam requiratur status gratiæ in fine operum ad eandem Indulgentiam præscriptorum; annon etiam requiratur in toto eorundem operum decursu, &c. Sit

CONCLUSIO I. Ad Indulgentiam lucrandam requiritur status gratiæ.

Prob. 1mo. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis peccato debitæ. Atqui pœna peccato debita remitti non potest quandiu manet peccatum; quia peccatum quandiu manet, suâ pœnâ dignum est. Hinc est quod in Bullis Indulgentiæ conceduntur *contritis & confessis*. Et certè Participatio Indulgentiarum pertinet ad communionem Sanctorum in charitate fundatam. Ergo cum per peccatum habituale tollatur hujusmodi communicatio, tolluntur & quæ in eâ fundantur Indulgentiæ.

CONCLUSIO. II. Ut quis Indulgentiam consequatur, necesse non est, ut omnia ad eandem præscripta exequatur in statu gratiæ, nisi id Pontificio diplomate expressum sit: sufficit ergo & requiritur, 1mo. ut omnia impleat animo verè pœnitentis 2do. ut sit in statu gratiæ, cum operum, quæ præscripta sunt, ultimum adimplet. Plenius tamen Indulgentiam lucrantur qui in statu gratiæ, vel ex vehementiori pœnitentiæ spiritu omnia præscripta exequuntur.

Prob. 1. pars, 1mo. ex multò communiori Theologorum sententiâ. 2do. Quia in Jubilæis præscribi solet, ut Romani Ecclesias visitent per dies 40. forenses verò per 15. Atqui, ait Sylvius, moraliter fieri nequit ut omnes illæ visitationes passim fiant ab omnibus in statu gratiæ.

Prob. 2. pars: Ad Indulgentiam requiritur opus, quod Deum moveat per modum intercessionis ad concedendum Indulgentiæ effectum. Atqui nullum opus, nisi vel in gratiâ fiat, vel saltem animo pœnitentis, Deum movebit ad concedendam pœnæ remissionem, quæ per Indulgentias iurenditur. Et verò quis concipiat, hominem qui in affectu ad peccatum per everat, utcumque promereri remissionem pœnæ eidem debitæ?

Prob. 3. pars: ex Conclusionem I. ad Indulgentiæ lucrum requiritur status gratiæ. Atqui is non requiritur in decursu operum præscriptorum, ex Concl. II. Ergo requiritur saltem in fine, quando vel lucranda est Indulgentia, vel ei renuntiandum.

Prob.

Prob. 4. pars: Indulgentiæ non efficacius operantur quoad remissionem poenæ, quam Sacramenta quoad effectus suos. Atqui hæc plus operantur in iis qui ea piè magis ac devotè recipiunt. Ergo.

Ex dictis colliges 1mo. Hom qui quædam ex operibus ad Indulgentiam præscriptis fecit cum affectu peccati mortalis, Indulgentiam non lucrari, nisi eadem iteret, vel in statu gratiæ, vel piè & religiosè. Quod si hæc jam reperi non possint, is alia, quæ fieri valeant, mutanda erunt à Confessario. 2do. Rarum esse, ut Fidelis post lucrata quamcumque Indulgentiam ab omni post hanc vitam poenâ immunis efficiatur; quia rarum est, ut omnem aut certas veniales culpas effectum deponat, proinde ut remissionem poenæ ipsæ debita obtinuerit. 3tio. Non tamen negligendas esse Indulgentias iis, qui se in virtutis viâ languidos esse animadvertunt; cum quas ex integro non lucrantur, aliquâ tamen ex parte percipiant, quæ pars longè superat opera, quæ ad Indulgentiæ lucrum fecerunt, vel quæ proprio nutu fecissent.

CONCLUSIO III. Ad Indulgentiam contritis & confessis propositam non requiritur confessio sacramentalis iis, qui nullam peccati mortalis conscientiam gerunt; nisi expressè requiratur ut pars operis injuncti.

Prob. 1. pars: Ut confessio in præsentî casu minimè requiri dicatur, sufficit, ut ea non requiratur à Pontifice, nisi ut dispositio ad statum gratiæ; quâ non egent qui vacant à moralibus. Atqui confessio non ut pars operis, sed ut dispositio ad gratiam requiritur in præsentî casu. Prob. min. ex communî Doctorem sensu, qui ambiguas leges interpretatur. Sic enim cum Suarez, docent Theologi innumeri: Porro non sine Pontificis opinionem hanc ubique doceri cum magno Fidelium detrimento, si ab eorum mente aliena foret.

Prob. 2. pars: Quia si confessio requiratur ut pars præscriptorum operum, non minùs necessaria erit, quam opera quæcumque cetera. Porro censetur requiri ut pars eorundem operum, quando non concedetur Indulgentia, nisi illis qui confessionem præmiserint.

CONCLUSIO IV. Opus Indulgentiale non potest per alium poni: nec prodest nisi integrè positum.

Prob. 1. pars: Quia facere, ut alius jejunet, vel preces fundat, non est jejunare vel precari. Ergo cum Bulla præcipit ut jejunet vel ores, non sufficit, ut hæc per alium exequaris. Sufficit tamen ut per alium detur elemosyna; quia hæc verè dat, qui de suo pauperi benefacit. Unde sicut Indulgentiæ expens est, qui pecuniam male partam tribuit manu propriâ sic &

fic & ejus particeps efficitur, qui suam largitur per famulum.

Prob. 2. pars: Quia Indulgentia non conceditur divisibiliter pro partibus operis, sed indivisibiliter pro toto opere. Unde qui dimidium operis ad Indulgentiam præscripti exhibet, non lucratur dimidium Indulgentiæ, nisi hæc etiam iis concessa sit, qui certam, sed totam operis partem implent; puta qui tali die Vesperis interfunt. Tunc enim pars quælibet spectatur ut totum respectu operantis. Ut solvantur nonnullæ difficultates.

Quæres 1mo. An qui opera ad Indulgentiam præscripta tempore designato exequi non potest, eadem alio tempore exequi possit. R. Posse, si opera hæc certæ diei affixa non sint, ut aliquando jejunium, vel eleemolyna: tunc enim à prædenti Confessione commutari, vel in aliud tempus differri possunt.

Quæres 2do. An possit quis uno & eodem actu lucrari plures Indulgentias; an, v. g. qui habet grana duo benedicta diversis benedictionibus, quorum cuique concessum est, ut, recitans semel Litanias, anni unius Indulgentiam præter, duos Indulgentiæ annos lucretur, semel Litanias recitando. R. neg. Quia aucta Indulgentiæ necessum est augeri causam; præsertim cum causa vix de se ad Indulgentiam simplicem sufficiens videatur.

Quæres 3tio. An possit quis eodem tempore lucrari diversas Indulgentias, parciales scilicet (plenaria enim una, si integrè percipiatur, idem facit quod plures, per actus distinctos, qui eodem tempore poni valeant: an v. g. qui *Saluti* interest, & Rotarium recitat, simul Indulgentiam quæ *saluti* huic annexa est, & quæ annexa est recitationi Rosarii, recipiat. R. negat. 1mo. quia si quis audiendo Missam, & simul Officium suum recitando, duplicem Indulgentiam percipiat, eò plus quilibet lucrabitur, quò minus perfectè ager. Siquidem ager perfectius, nè quid ultra dicam, qui suum Missæ tempus, suum & Breviario speciale assignat; 2do. cum Ecclesia iis qui Missæ vel *Saluti* interfunt, Indulgentiam tribuit, iis sanè, qui pie & Religiosè interfunt. Ergo & iis qui pias fundunt preces, seu Rosarii ea sint, seu alia quas voluerint. Ergo qui per *Salutis* tempus Rosarium recitat, eligit quidem è multis precibus unam, vi cujus Indulgentiam *Saluti* annexam promeretur; sed nihil facit, unde novam Indulgentiam lucrari possit. Hinc nec ad Indulgentiam sufficere videtur opus aliunde præceptum, puta recitatio Breviarii, vel adimpletio pœnitentiæ Sacramentalis, cum Indulgentia pias preces requirit. Quia, extra particulares circumstantias, censetur Pontifex studium pietatis per opera supererogatoria promovere velle.

Quæres 4to. Qualis ad lucrandas Indulgentias requiratur intentio.

intentio. R. Quando bulla determinatam intentionem requirit, puta ut oreur pro concordia Principum, pro Hæreseon extirpatione, &c. ut minimum requiri, ut oratio fiat *secundum intentionem Ecclesiæ*. Imò curandum, sine anxietate tamen, ut expressa, cum fieri potest, habeatur intentio.

CAPUT QUINTUM.

De Indulgentiarum subje^{cto}.

CONSTAT Indulgentias Fidelibus Ecclesiæ militantis per charitatem Christo conjunctis applicari posse; cum & earum capaces sint, & Ecclesiæ Jurisdictioni subint. Tota igitur difficultas est de Fidelibus defunctis. Sit

CONCLUSIO I. Indulgentiæ ipsis etiam mortuis profunt, si in formâ earum dicatur ipsas etiam defunctis applicari posse.

Prob. 1mo. Ex Augustini regulâ Epist. 54. *Quod tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare insolentissima audaciæ est.* Atqui tota per orbem Ecclesia Indulgentiarum mortuis applicationem frequentat; ut liquet ex pluribus Sixti IV. Pii II. & aliorum Pontificum Decretis.

Prob. 2do. Ut Indulgentiæ defunctis proficiant, duo sufficiunt, 1mo. ut defuncti Fideles sint nobiscum ejusdem corporis mystici membra, per fidem & charitatem coadunata, 2do. Ut ejusdem corporis membra se invicem quâcumque possibili ratione adjuvare possint. Atqui 1mo. defuncti Fideles, &c. Neque enim, ait August. L. 20. de Civ. Dei, c. 9. *piorum animæ defunctorum ab Ecclesia separantur. Cur enim pro eis ista fiunt, seu offerantur sacrificia, nisi quia Fideles, etiam defuncti, ejus membra sunt?* 2do. Ejusdem corporis membra alia aliis opitulari possunt; cum teste Apostolo, 1. Cor. 12. *Pro invicem sollicita sint membra; ita ut si quid patitur unum membrum, compatiantur omnia membra.* 3^{tio}. Constat etiam, posse viventes defunctis applicare Indulgentias: Non enim id magis repugnat, quàm repugnet viventes sua vivis aut defunctis suffragia, suas & satisfactiones applicare; quod quidem ultimum de facto fieri tota docet Ecclesia. Non est igitur aliqua ratio, ait ibid. S. Thomas, *quare Ecclesia possit transire communia merita, quibus Indulgentiæ innituntur, in vivos & non in mortuos.*

Dixi in Conclusionem, *si in forma*, &c. quia licet Fidelis quilibet possit opus proprium offerre Deo per modum suffragii

impetratorii, etiam pro defunctis, & sic pro illis satisfacere; nemo tamen Indulgentiam aliis applicare potest autoritate propria, sed tantum ex intentione concedentis; quia privatus nemo dispensator est satisfactionum Christi & Sanctorum, sed is solum cui thesauri communis dispensatio specialiter commissa est.

CONCLUSIO II. Indulgentiæ non profunt defunctis per modum absolutionis & iudicii, sed per modum suffragii.

Prob. 1. pars. Quia defuncti non subsunt jurisdictioni Pontificis, cum is nec eos citare possit, nec causas eorum dijudicare.

Prob. 2. pars. Quia Indulgentiæ nullâ aliâ quàm suffragii viâ defunctis communicari valent; non per viam iudicialiæ absolutionis, ut modò dixi; non per modum meriti aut impetrationis; cum Indulgentia, quâ talis, nec sit meritoria, nec impetratoria. Ergo superest ut defunctis profit per modum suffragii satisfactorii, id est eo modo, quo suffragium satisfactorium prodest, scilicet per modum solutionis, nimirum penas ab eis debitas solvendo de satisfactionibus Christi & Sanctorum, quæ à Pontifice offeruntur Deo in compensationem.

CONCLUSIO III. Indulgentiæ defunctis verisimiliter profunt, non solum ex libera Dei misericordia, proinde ex congruo; sed ex quâdam iustitiâ, proinde ex condigno, nisi aliud exigat ratio divinæ iustitiæ.

Prob. Ut Indulgentiæ defunctis profint de condigno, duo sufficiunt. 1mo. Ut satisfactionem divinâ iustitiâ dignam exhibeant; 2do ut veri admodum simile sit intervenisse divinam de satisfactionis hujus acceptione promissionem: Atqui 1mo. Indulgentiæ satisfactionem divinâ iustitiâ dignam exhibent; cum iptas Christi satisfactiones complectantur; 2do. Probabiliter & piè credi potest intervenisse certam acceptionis hujus promissionem, in ipsa scilicet quæ Petro facta est clavium promissione. Clavis enim, nisi errat, aut inepta est, id omne solvit, ad quod solvendum destinata est. Porro non absurdè creditur datas esse Petro claves, non quidem ut defunctos absolveret, sed ut iis viventium ope per Indulgentias mereretur. Siquidem per solvendi potestatem non absolutio tantum iudiciaria, sed & favor omnis vi potestatis huiusce concessus, intelligi aptissime potest.

Obj. Si Indulgentiæ ex aliquali Dei iustitiâ & infallibiliter profint defunctis, si semper per quascumque Indulgentias plenarias ab omni pœnâ solvantur; unde jam pro iis orandum non erit. Absurdum consequens. R. neg. seq. maj. 1mo. Quia ex his quæ in opinione posita sunt, non est argumentandum

practicè

practicè potissimum in rebus unde pendet animarum pœna, vel liberatio. Fatemur porro cum Bellarmino opinionem nostræ oppositam esse *rationabilem*, etiâ nostram, quam Idem uti piâ habet, paulò veritabiliorem esse conijcimus. 2do. Quia incertus est fervoris ac pietatis gradus, quo viventes Indulgentiam mortuis lucrantur; 3tio. Quia incertus quoque est gradus charitatis, in quo Fideles decesserint; & is tamen regula esse potest gradûs Indulgentiæ, quæ eis applicatur.

Et verò nihil foret absurdi, si opinio nostra suas, pro summa Dñi æquitate, restrictiones pateretur, nè quis statim à tota fernè pœna geminatis sacrificiis & Indulgentiis solveretur. Atque hæc exceptio iis potissimum timenda est, qui temporali vel spiritali in proximum misericordia defuerunt; quod inferri potest, tum ex Parabola servi nequam, quem, quia in fratrem suum immisericors fuisset, tradidit Dominus tortoribus, quoad usque redderet universum debitum, Matth. 18. tum ex iis Marci 4. in quâ mensurâ mensi fueritis, remetietur vobis.

CONCLUSIO IV. Ut Indulgentiæ defunctis profint, variz requiruntur conditiones.

Prob. Inductione: 1mo. enim requiritur ex parte concedentis, ut à S. Pontifice concessæ sint, quia ei soli tanta auctoritas concessa est. Ità plures, quorum opinio, licet forte non indubia, in exteriori regimine præferenda est.

2do. Requiritur ex parte ejusdem causâ justâ; hæc enim si necessaria est, cum agitur de viventibus, qui humano foro subjacent; quanto plus requiritur quoad defunctos, qui ad forum Dñi specialiter pertinent?

3tio. Requiritur ex parte viventium pia operis cujuscunque ad Indulgentiam hanc præscripti executio: unde his deficientibus, vel minus religiosè positis Indulgentia ex toto, vel ex parte deficit.

4to. Ex eorundem viventium parte requiritur ad omnino tutius, status gratiæ. Peccator enim non est idoneus, qui Christi satisfactiones Deo in aliorum gratiam offerat. Nec obest quod malus Sacerdos possit per Missæ Sacrificium remissionem pœnæ obtinere aliis, non autem sibi; quia in Sacrificio occurrit víctima per se ipsam intercedens, non in Indulgentiis.

5to. Et id etiâ ex eorundem parte requiritur, ut injuncta opera fiant ex intentione obtinendi defuncto Indulgentiam. Alioqui enim opera hæc nullâ ratione fierent in gratiam hujus defuncti; quod tamen in Pontificiâ Bullâ requiritur.

Quæres An Indulgentiæ profint specialiter eis, pro quibus in particulari suscipiuntur. R. affirm. Et id patet 1mo. ex Bullis Pæpæ I. Clementis VII. &c. qui concessas à se Indulgentias

gentias per modum suffragii tribuunt animas usque patris, matris, vel cuiuscunque alterius, pro quo suscipiuntur. 2do. Ex sensu totius Ecclesie & omnium fidelium. 3tio. Quia nihil est, cur satisfactiones uni cuiquam tamquam per intentionem satisfactionis applicata, vel ei non plus prodeint quam aliis, vel aliis ullo modo prodeint.

Quæres 2do. An Indulgentiæ quæ in defunctorum gratiam concessæ sunt iis, qui certam Ecclesiam piè inviserint, obtineri possint ab iis qui Ecclesiam hanc visitare impediuntur. R. negat. Ità enim quoad vivorum Indulgentias responsum est Romæ anno 1732. Porro eadem est omnium Indulgentiarum ratio: unde etiam qui opus aliquod ex ignorantia vel oblivione prætermittit, excidit ab Indulgentia. Si tamen omiffa pars esset quid minimi, ut in Rosario *Pater, & Ave*, non mutaret Indulgentia, ex communiori Theologorum sensu, qui non immerito præsumitur congruere intentioni Pontificis.

CAPUT SEXTUM.

Solvuntur variae Quæstiones de Indulgentiis.

Quæstiones illas proponam sine ordine, sed non sine delectu.

Quæres 1mo. An Rosaria, &c. si vendantur, excidant ab Indulgentia. R. affirmat. Ità definitum à S. Congregatione, 14. Decembris 1722.

Quæres 2do. An cui concessum est, ut cum numismatibus, v. g. Indulgentias, seu, ut aiunt, *intentiones* distribuatur, suam hanc facultatem distribuendi, possit alius impetiri. R. negat. 1mo. Quia hæc tanta facultas merito præsumitur cuiquam ob singularem ejus prudentiam concessa. 2do. Quia sanxit Alexander VII. die 6. Feb. 1657. ne Indulgentia Rosario vel Numismatibus affixa ab una personâ in aliam transiret, (citra speciale privilegium.) Unde si Religiosus *intentiones*, ut vocant, non distribuit, dum ageret in vivis, non potest ejus Superior eas post illius mortem distribuere.

Quæres 3tio. Quæ sint annotanda circa Indulgentiam Portunculæ. R. Hæc notatu digna esse; 1mo. Indulgentiam hanc ab Honorio III. concessam esse anno 1221. 2do. Eam non posse pluries eadem die acquiri, prout ex pluribus S. Congregationis Decretis generatim constat. 3no. Eandem tempore Jubilæi non suspendi in ipsa B. MARIE de Angelis Ecclesia, sed

fed ceterarum instar in ceteris Ordinibus Seraphici Ecclesiis suspendi. 4to. Hanc in Eadem S. Mariæ Angelorum Ecclesia quotidie acquiri posse, ex Indulto Innocentii XII. 28. Augusti 1695. 5to. In aliis ejusdem Instituti Ecclesiis posse ipsam bis comparari, semel pro vivis, semel & pro defunctis, iterata Ecclesiarum visitatione, prout à Concilii Congregatione anno 1723. declaratum est. 6to. Et id not. Indulgentiam hanc profanis esse ludibrio, indevoris cuidam despectui, verè piis perpetuò salubrem, prout B. Franciscus prædixerat, & eventum comprobatur.

Quæres 4to. Quid advertendum circa Indulgentias reales, id est certis rebus affixas, putà numismatibus, Rosariis, granis, &c. R. 1mo. Constitutum esse ab Alexandro VII. die 6. Feb. 1657. ut Indulgentiæ coronis, & aliis id genus concessæ, non transeant personam illorum qui ea de facto obtinent; neque commodari, aut etiam precario dari possint; alioquin careant Indulgentiis. concessis. Insuper ut alicui ex rebus præmissis perditæ altera pro ea subrogari nullo modo possit, nisi id expressè concessum sit. 2do. Ad hujus Indulgentiæ assecutionem aliquando requiri, ut quis rem secum deferat, aliquando tantum ut eam domi decenter autervert. Unde inspicientes concessionis tenore. 3tio. Perditæ re vel fractâ sic ut in restitutione morali non eadem sit quæ prius, perire Indulgentiam. In dubio an res moraliter destructa sit, non potest proponi Indulgentia, nisi ut dubia. 4to. Iisdem rebus venditis, aut commodatis, perire in priori casu Indulgentiam, non prodesse in posteriori. 5to. Per Rosarium in Bullis Pauli V. Gregorii XV. &c. intelligi 150. salutationes Angelicas cum orationibus Dominicis quindecim; per coronam Christi 33. *Pater*, & *Ave*, per coronam Domini nostræ, 72 *Ave* cum septem *Pater*, &c. 6to. Concessas prædictis ab Innocentio XII. Indulgentias, esse sequentes: Qui semel in hebdomada recitant Coronam Domini ex 33. *Pater* & *Ave*, constantem; aut Coronam B. M. V. ex 63. *Ave*, interjectis septem *Pater*; tertiam Rosarii partem; aut Officium B. V. vel Defunctorum; hi quoties communiunt in Natali Domini, Epiphaniâ, Festis Ascensionis, Pentecostes, SS. Trinitatis, Corporis Christi. Purificationis. Annuntiationis, Assumptionis, Nativitatis B. M. Nativitatis S. Joannis B. duodecim Apostolorum, & Sanctorum Omnium, ac denique in articulo mortis, invocato SS. Jesu Nomine, præmissis, si fieri potest, confessione & communione, plenariam lucrantur Indulgentiam, quam & defunctis applicare valent.

Quæres 5to. Quid advertendum sit circa Regularium Indulgentias. R. Iis, modò contritiis, confessis & Eucharistiâ refe-

dis, concessam fuisse Indulgentiam plenariam, 1mo. cum habitum Religionis recipiunt animo profitendi; 2do. cum expleto probationis anno, vota solemniter emittunt; 3tio. cum in principali Festo Ordinis sui orant pro Ecclesiæ exaltatione. 4to. Cum primam Missam celebrant, aut Missæ eidem interfunt, aut ipso die Missam similiter celebrant. 5to. Cum Nomen Jesu, ore, si potuerint, sin saltem corde devotè invocant in articulo mortis. 6to. Cum per dies decem secessui annuo piè vacant.

Quæres 6to. Quæ sint Indulgentiæ Fidelibus omnibus communes. R. 1mo. Quilibet Fidelis confessus divino assistens officio in Festivitate Corporis Christi, percipit Indulgentiam 400. dierum, si Missæ; 400. si Matutinis; 400. si Vesperis; 160. si cuilibet ex Horis minoribus interfuit. Infrà octavam verò, mediam ejusdem Indulgentiæ partem lucratur, si iisdem interfuit Officiis. Idem concessum est eis, qui Officio Conceptionis in Ecclesiis Minorum, & Officio Nominis Jesu ubicumque interfunt. 2do. Qui hoc modo salutaverint alios, seu vulgari, seu latino sermon., LAUDATUR JESUS CHRISTUS; & qui sic respondèrunt: IN SECULA, vel AMEN, aut SEMPER, utrique dierum 100. Indulgentiam lucratur. 3tio. Qui devotè recitaverint Litanias SS. Nominis Jesu, 300. qui Litanias Deiparæ 200. dies Indulgentiæ lucratur. 4to. Qui facem deferunt, cum ad infirmos portatur Viaticum, lucratur Indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum. Qui sine lumine illud comitantur, annorum quinque, & quadragenarum totidem Indulgentiam percipiunt. Qui legitime impediti facem per alium deferri curant, Indulgentiam annorum trium, triumque quadragenarum sibi comparant. 5to. Qui devotè publicis 40. horarum precibus interfunt, & coram venerabili Sacramento orant per horæ unius spatium, lucratur Indulgentiam trium annorum. 6to. Qui ad campanæ pulsus devotè, ac flexis genibus, (exceptis tempore Paschali, Sabbathi post meridiem, & Dominicis diebus) manè, meridie & vespere recitaverint *Angelus Domini*, contriti, confessi, & sacræ communione refecti, in uno cuilibet mensis die ad placitum eligendo, plenariam Indulgentiam; in reliquis autem diebus, singulis vicibus dierum centum Indulgentiam lucratur. Gratiam hanc confirmavit die 20. Aprilis 1742. Benedictus XIV. & addit Paschali tempore loco *Angelus* recitari debere, Antiphonam *Regina Cæli*, cum versu & oratione, ab iis qui hæc sciunt.

Quæres 7mo. Quid animadvertendum circa Indulgentias Confratemitatum. R. Tria hæc; 1mo. Confratres non teneri

sub

sub peccato preces in iis denotatas recitare; 2do. Eos die, hebdomada, vel mense, quibus hæc omiserint, alienos esse ab Indulgentia, quam aliàs lucraturi essent. 3tio. Non posse unam Confraternitatem alteri aggregari cum participatione Indulgentiarum ejus.

Quæres 8vo. Quid statuendum de Indulgentia in articulo mortis. R. 1mo. articulum mortis esse unum illud vel multiplex temporis punctum, in quo cuiuspiam impendet proximum mortis discrimen, seu ex morbo, seu à casu: purà naufragio, pugnâ imminenti, &c. 2do. Indulgentiam hanc non suspendi tempore Jubilæi. 3tio. Illam non prodesse iis Confraternitarum sociis, qui vel ab iis propriâ spontè discesserunt, vel ob discoloros mores ejecti fuere; vel, cum iis inscripti sunt, non habuerunt seriam earum statuta implendi voluntatem. 4to. Indulgentiam hanc eò plus prodesse, quò seriùs applicatur; quia cum per eam commissâ tantùm, non verò futura peccata dimittantur, fieri potest, ut ea susceptâ quis venialiter ante mortem peccet, & sic novis pœnis obnoxius fiat. Et id notandum à Confessariis. 5to. Ut profit Indulgentia hæc tria requiri ex moribundi parte, 1mo. ut Confessarium seligat Indulgentiam hanc sibi applicaturum; 2do. ut peccata sua ore confiteatur, & corde detestetur; 3tio, ut ad minus voluntatem hæc faciendi declaraverit verbis, aut saltèm eam animo sincerè conceperit. Requirit verò ex parte Confessarii ut Indulgentiam applicet, quod his verbis fieri potest: *Concedo tibi Indulgentiam plenariam in hac Bullâ contentam.* Quòd si æger in phrænesim rapiatur, poterit nihilominus applicari Indulgentia, si hanc ejus intentionem fuisse ex præteritâ ipsius agendiratione conjiciatur. Ità fermè R. P. Honoratus à S. MARIA, ubi Confessarios monet, ut à moribundis sciscitentur, annon ratione alicujus Confraternitatis, vel aliunde, aliquo hujusce generis privilegio insigniti sint.

Quæres 9no. Quâ horâ incipiant vel desinant Indulgentiæ certis diebus affixæ. R. Inspiciendum esse concessionis tenorem. Unde quando conceditur Indulgentia à primis Vesperis usque ad solis occasum, ut fieri solet pro diebus Festis, incipit ea horâ, quâ in eo loco, vel in vicinis Vesperæ dici consueverunt; desinit autem quâ horâ sol infra horizontem, vel eidem loco, vel si is in imis vallibus jacet, vicinis montibus descendere incipit. Si autem Indulgentia absque Vesperarum expressione tribuatur, v. g. pro feriâ secundâ vel tertiâ ante Cineres, probabilis est eam pro usu in Ecclesia receptâ medio ad medium noctis perdurare; quia feriæ non habent primas Vesperas.

Quæres 1mo. An pro authenticâ haberi possit Indulgentia, quando habetur duntaxat authenticum ejus exemplar. R. affirmat. Modò constat exemplar illud ex Originali transumptum esse. Itâ. declaravit anno. 1711. S. C.

CAPUT SEPTIMUM.

De Indulgentiarum abusu.

INDulgentiis abutuntur 1mo. qui sub spe plenariam in articulo mortis remissionem peccatorum consequendi, desides languent, nec satisfactoriis operibus incumbunt. Quasi nempe Deus vel Ecclesia intendant tepidorum inertiam per beneficia sua fovere. *Ecce spes ejus frustrabitur eum, videntibus, cunctis præcipitabitur. Job. 40.*

2do. Qui indiscretas Indulgentias promulgant aut distribuunt; quod quidem Religiosis sub interminatione æternæ damnationis prohibetur Clement. 1. *de privilegiis.* Indiscretæ porrò dicuntur Indulgentiæ, 1mo quæ vel nusquam concessæ sunt, vel desierunt lapsu temporis, vel revocatae sunt. Nusquam autem in rei veritate concessæ sunt, quas subreptitiè vel obreptitiè impetrari contingit; 2do. quæ privilegia nequaquam indulta continent, & media ad gratiæ locorum prærequisita dissimulant, nè ab his detereantur Fideles, &c. 3^{io}. quæ dubiæ sunt, seu in radice ipsâ, seu in progressu: quod malum ut averteret Trident. Synodus, statuit Sess. 21. cap. 9. *Indulgentias & alias spirituales gratias per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo..... publicandas esse.*

3^{io}. Qui indulgentias quasi venales exhibent, & turpes earum occasione quæstus faciunt. Quapropter rursus Trident. Sess. 25. in Decreto de Indulgentiis statuit pravorum quæstus omnes pro his consequendis, unde plurima in populo Christiano abusum causa fluxit, omnino abolendos esse. Hinc & solent Pontifices hanc Diplomatum suis clausulam apponere: *Si aliquid datum fuerit ad obtinendum Indulgentia hujus privilegii, ea statim nulla sit & irrita: ut semel norint Indulgentiarum osiores. Cœlestes Ecclesiæ thesauros gratis acceptos, gratis in Fidelium spirituale levamen dispensari.*

4to. Qui certas orationes, imagines, amulera sacra, cum annexis, ut aiunt, Indulgentiis, Fidelibus, nec utique gratis, distribuunt; & quæ ut plurimum ex certâ, quam requirunt, orationum formulâ, aliisque circumstantiis superstitionem redolent.

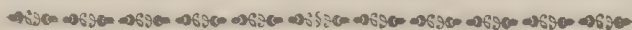
TRACTA-

TRACTATUS

DE

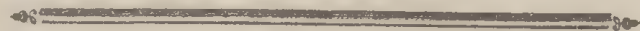
BENEFICIIS ET SIMONIA.

PARS PRIMA.

DE BENEFICIIS.

IN hâc parte dicam 1mo. de naturâ, & divisione Beneficii; 2do. de variis acquirendi Beneficii modis; 3tio. de qualitatibus ad obtinenda Beneficia requisitis; 4to. de modis quibus Beneficia vacant.

CAPUT PRIMUM.

De essentiâ & divisione Beneficii.

Beneficium definitur, Jus perpetuum ac legitimum percipiendi fructus ex bonis Dno dicatis, Clerico competens propter officium aliquod spirituale: secundum id cap. 15. *de Rescript.* in 6. Beneficium Ecclesiasticum datur propter Officium.

Beneficia dividuntur 1mo. in *secularia* quæ secularibus competunt, & *regularia* quæ addicta sunt regularibus, id est, Religiosis Regulari ab Ecclesiâ approbatam, & in quâ solemniter emittantur vota, professis.

Beneficium præsumitur *seculare*, nisi probetur esse *regulare*; quale esse probatur, vel ex literis foundationis, vel ex pacificâ & continuâ ejusdem à tribus Regularibus per annos 40. possessione, adeo ut nec sola trium possessio sine 40. annis, nec sola

unius

nius possessio per annos 40. sufficiat. Iisdem conditionibus Beneficium à fortiori præsumitur secularis; nisi tamen datum sit in commendam; hæc enim, * *statum antiquum non interruptit, sed conservat.*

2do. Dividuntur in duplicia, & simplicia. *Duplicia*, ea sunt, quibus annexa est vel animarum cura, vel iurisdictio in foro exteriori, vel præminentia, vel rerum Ecclesiæ administratio; *simplicia* verò ea sunt, quæ nihil horum adjunctum habent, sed solam breviarii recitationem, aut celebrationem Missæ, ut Prioratus, seu Seculares, seu Regulares.

Dividuntur 3tio. in titularia, & in ea, quæ dantur in commendam. *Titularia* dicuntur quæ quis possidet juxta propriam ipsorum foundationem, ut cum secularia à secularibus, regularia à Regularibus tenentur: *commendata* verò, quæ à S. Pontifice Clericis secularibus conferuntur absque eo, quod Beneficii natura mutetur.

Dividuntur 4to. in consistorialia, patronata, electiva, collativa, &c.

Consistorialia ea dicimus, quæ conferuntur à Papa in Consistorio Cardinalium. Patronata ea sunt, ad quæ Patroni sive Laici, sive Ecclesiastici, aliquem nominant, ut ei Beneficium ab Episcopo conferatur. Non patronata, seu purè collativa, ea sunt, quæ conferuntur sine præviâ alterius nominatione aut presentatione. Electiva, sunt quæ alicui canonicè electo conferuntur, eaque vel indigent superioris confirmatione, & tunc dicuntur *electiva confirmativa*; vel non indigent, & tunc dicuntur *electiva collativa*, quia ipsâ electione conferuntur.

Dividuntur 5to. in beneficia, quæ solam Tonsuram exigunt, ut plerique Canonicatus; & Beneficia quæ aliquem de sacris Ordinibus prærequirunt, v. g. Sacerdotium. Hæc porro Beneficia (idem de Diaconalibus & aliis dicendum) vel sunt Sacerdotalia à fundatione, vel à lege: si à fundatione is cui conferuntur, debet esse Sacerdos, Diaconus, &c. eo tempore quo sibi conferitur Beneficium. Si à lege, solum, sufficit ut provetus intra spatium anni ad Ordinem sibi præscriptum promoveatur.

Dividuntur 6to. in *compatibilia*, quæ possunt simul teneri: & *incompatibilia*, quæ simul possideri non possunt, ut duæ Curæ, duo Canonicatus, aut Præbendæ; duæ *sub eodem titulo* Capellanix, Canonicatus & Cura in diversis Ecclesiis; & in hoc casu dispensatio Papæ non valet juxta mores nostros.

Dividuntur 7mo. in ea quæ Graduatis addicta sunt, & ea quæ etiam non Graduatis conferri possunt. Graduati ii sunt, **

qui

qui per tempus competens in Universitate famosâ, id est quatuor Facultatibus constante, studuerint. Undè colliges 1mo. graviter peccare, & Graduatos, qui sinè competenti scientiâ, vi graduum Beneficia obtinent; & Universitatum Rectores aut Professores qui gradus imperitis conferunt; tum quia publicam fidem fallunt in re gravi; tum quia iis injuriam faciunt, qui jugi studiû gradus adepti sunt; 2do. absolute indigne esse & ad Beneficii dimissionem teneri eos, qui cûm per requisitum tempus in universitate non studuerint, virtute graduum sub falsis attestationibus obtentorum, Beneficia comparant; iis enim & Patrono aut Collatori, & aliis qui constanter studuere, injuriam faciunt; 3tio. magni quoque peccati reos esse Professores quî juvenum fraudi in re tanti momenti patrocinantur; testificando eos exactè interfuisse lectionibus suis, qui bis ad summum in hebdomadâ scholas frequentavere. Neque est quòd dicant Graduatei, se domi enixè studendo implevisse spiritum legis; nam & literam quoque implevisse debuerant. Qui tamen scholas assiduitate morali frequentavit, & postea studendo tempus malè impensum reparat, vi graduum Beneficia requirere potest.

CAPUT SECUNDUM.

De modis acquirendi Beneficii.

Beneficia, ut patet ex Ecclesiæ praxi, sex modis acquiri licitè possunt: 1mo. præsentatione Patroni præviâ, & subsecutâ institutione; 2do. electione & confirmatione; 3tio. postulatione & confirmatione; 4to. collatione liberâ; 5to. permutatione; 6to. resignatione in favorem cum subsecutâ collatione: sed quia his duobus postremis modis Beneficium priûs amittitur quàm acquiritur, ideo de his dicemus ubi de vocatione. Nunc solum expendemus præsentationem, ut quæ plura ad conscientie forum spectantia involvat.

Præsentatio, est personæ idoneæ nominatio, vel Episcopo, vel alteri ad quem institutio pertinet, legitime facta per patronum. Unde jus patronatus definitur, potestas nominandi Clericum ad Beneficium vacans, sive per mortem, sive per cessionem: præsentatio enim Beneficii nondum vacantis nulla est ex cap. 2. de concess. Præbendæ.

Patronatus dividitur præcipuè in ecclesiasticum, & laicum. Prior convenit personæ ecclesiasticæ, vel ratione Beneficii aut Dignitatis

Dignitatis quam habet, vel quia pecuniâ ex bonis ecclesiasticis partâ Ecclesiâ fundavit, extruxit aut dotavit. Posterior convenit personæ laicæ, aut instar laicæ se habentis, quæ scilicet ex bonis secularibus Beneficium erexit, Ecclesiâve fundavit. Unde Ecclesiasticus potest habere jus patronatus laici, si vel ipse, vel ejus prædecessores Ecclesiâ aut Beneficium de bonis patronatus libas fundaverint.

Hic additur patronatus mixtus, qui competit Communitati aut Confraternitati si ex Ecclesiasticis & Laicis componitur.

Tria sunt utriusque patronatus discrimina; imo. *Patronus laicus ad præsentandum, tempus habet quadrimestre duntaxat* ex cap. unic. de jure patron. in 6. Ecclesiasticus verò sex habet menses, qui juxta plurimos Canonistas currunt non à die vacationis, sed à die notitiæ obitus; notitiæ, inquam, non quæ habita sit, sed quæ haberi potuerit.

2do. Patronus laicus variare potest, id est, vel plures simul de quibus unum pro nutu eligit Episcopus, vel unum post alterum præsentare; sed non variat nisi semel, juxta multos & quidem cumulativè tantum, non privativè, quia cum excludere possit, quem ante præsentaverat, tunc ergo Superior cujus est instituire, potest cui voluerit ex præsentatis gratificari. Postquam semel data est à Superiore institutio, jam non est variationi locus. Patronus Laicus qui scienter præsentavit indignum, variare non potest, sed pro hac vice excidit à jure suo. Qui nesciens præsentavit incapacem, potest eundem, nondum finito quadrimestri, de novo præsentare si cessaverit incapaces.

Patronus Ecclesiasticus unicâ præsentatione Episcopo notificâ jus suum exhaurit; unde si indignum, aut etiam juxta multos, debito gradu carentem, scienter vel ignoranter præsentaverit, alium præsentare non potest. Dixi, *notificata*: quia nominatio etiam publico instrumento coram Notario & testibus facta, non tam pro præsentatione, quam pro præsentandi proposito habetur, quandiu ritè Collatori significata non est.

Hinc nominatio quæ non pulsavit aures Ordinarii, non impedit præventionem Papæ, saltè in Curia Parisiensi. Neque etiam impedit eidem nominationi, nè elapso tempore ad præsentandum Patronis concessio Ordinarius pleno jure conferat; antè ne valeat prævia ejusdem Ordinarii collatio, quæ tamen irritatur per nominationem Patroni legitimo tempore factam & significatam. Hinc iterum non videtur Patronus Ecclesiasticus variare, si factâ alicujus nominatione Ordinario non significatâ, alium deinceps præsentet, eumque institui requirat.

Si præsentatus acceptare nolit, aut moriatur ante institutionem, potest Patronus ecclesiasticus alium præsentare.

3tio. Præventio Papæ locum habet in Patronis ecclesiasticis, unde si Papa conferat, antequam præsentaverit Patronus ecclesiasticus, valet collatio pontificia; & adhuc valeret, etiamsi literæ cum præsentatione fuissent expeditæ, quin & præsentando traditæ cum expretio eisdem mox Ordinário exhibendi mandato, cui parere neglexerit. At verò Præventio Papæ in Patronis laicis, aut mixtis locum non habet. Beneficium à Patrono laico pendens, nec in favorem resignari, nec permutari, nec gravari potest pensione, sine patroni consensu; quod aliter factum est, caret robore. Ut explicantur cetera.

Quæres 1mo. quomodo acquiratur jus patronatûs.

Resp. 1mo. Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus: non autem area sola, ut docet probabilior opinio. Si tamen tres simul ad Ecclesiæ fundationem concurrant, primus dando aream; secundum Ecclesiæ construendo; tertius dotando, si omnes in solidum Patroni efficiuntur:

R. 2. Aliis etiam modis acquiritur jus patronatûs: 1mo. præscriptione, quia juri patronatûs, utpotè quoddam temporale sit sicut & spirituale, nihil deest quominus præscribatur. Ad hanc porro præscriptionem solent Jurisperiti nostri requirere possessionem 40. annorum, una cum tribus præsentationibus successivis quæ admittæ fuerint; 2do. acquiritur privilegio seu concessione summi Pontificis, quæ tamen in Galliis non valet, nisi sit ex causâ onerosâ, puta si quis insufficientem Ecclesiæ alicujus dotem ad medium utque adauxerit; 3tio. acquiritur donatione vel legato. Patroni: potest enim Patronus suo Comparono, vel Communitati, vel alii cuivis jus suum, non dico vendere, quod esset simoniacum, sed cedere, modò accedat consensus Episcopi, si cessione fiat in gratiam laici, qui comparono non sit.

Quæres 2do. an Patroni successor possit mutare naturam seu conditiones Beneficii.

R. negat. quia * *ultima voluntas defuncti modis omnibus conservari debet*; imò nequidem Fundator ipse, si jam perfecta sit fundatio, quidquam in deterius mutare potest. Potest tamen vel ipse vel ejus successor novas apponere conditiones, quæ Ecclesiæ utiles sint, modò accedat Episcopi consensus.

Quæres 3tio. quomodo finiatur jus patronatûs.

R. Finiatur 1mo. cessione, & in hac non datur regressus, nisi beneficium ætatis, restitutionem indulgeat; 2do. privatione ex delicto

delicto, ut si quis jus patronatus vendere præsumpserit, vel bonorum suorum confiscationem promeruerit; 3tio. præscriptione.

Quæres 4to. quænam sint Patronorum jura & onera.

R. Patrono debetur honos, onus, utilitasque,

Præsentet, præsit, defendatur, alatur egenus.

Unde Patronus primas habet in processionibus, panem benedictum, quæ anni die festâ maluerit, offerre potest, eidem illius, pax & similia ante ceteros offeruntur. Detet etiam, si forte ad inopiam vergat, adjuvari ex Ecclesiæ bonis, secundum qualitatem suam, & collata ab eo in Ecclesiam Beneficia.

Sed quia non est honos sine onere, debet Ecclesiam ueri, invigilare, ut Officia dignè celebrentur, & potissimum eidem de dignis ministris providere.

Circa hoc autem maximi momenti punctum hæc apud omnes recepta sunt: 1mo. nullus se quantumcunque idoneus sit, ad Beneficium præsentare potest; aut ad illud præsentari a procuratore quem constituisse; 2o. si plures sint Patroni, unus alium modò capacem poterit præsentare; quia tunc præsentatio est velut electio quædam, in quâ aliqui eorum, qui eligere possunt, possunt etiam eligi; 3tio. Patronus filium suum præsentare potest, quia jus non resistit; non sic tamen ut filius immediatè patri succedat. Hic præcipuè quærimus, an indigni, vel minùs digni præsentari possint. Sed digni aliter à mundanis hominibus, qui ministerii nostri sanctitatem non capiunt; aliter ab iis, qui ecclesiastici status dignitatem norunt, deserviuntur.

Juxta mundanos dignus vocatur Clericus, in quem non cadunt flagitia quæ Legibus puniuntur, quanvis mundum & ea quæ in mundo sunt diligat, bona inhiat temporalia, multò minori in domum Dei zelo moveatur, quàm in familiæ suæ honorem & augmentum; ludo indulgeat & epulis; mulieribus planè colloquens, sæpe perniciosus etiam cum mulieribus se se immiscet; adde ut minus ejus crimen sit vita otiosa & tepida, quam idcirco Deus ex ore suo evomit.

Dignus Sanctorum judicio ille est, qui innocentiam vel conservavit, quod hodie rarum est, vel serix pœnitentiæ laboribus reparavit, quod rarius est, teste S. Ambrosio; qui cum omnibus corporis, animi ac gratiæ dotibus necessariis instructus sit, insatiabili Dei gloriæ, suæ & aliorum salutis ardore consumitur. Hinc indignus est, qui ad officium debite præstandum ineptus est ob pravam vitam, ignorantiam, ingenii aut corporis morbos, aliaque id genus impedimenta. His præmissis, sit

CONCLUSIO I. Qui Beneficium etiam simplex confert indigno, eumque præsentat, aut eligit, peccat mortaliter. Ita omnes.

Prob. 1mo. ex Concilio Lateranensi IV. *Grave nimis, inquit, & absurdum, quòd quidam Ecclesiarum Prælati, cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica Beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus neque morum honestas, neque literarum scientia suffragatur ... unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat.*

Prob. 2do. Non licet illud facere, unde omnia eveniunt Ecclesiæ mala; unde nascuntur hæreses, divini cultûs negligentia, reddituum ecclesiasticorum dissipatio, pauperum calamitas: atque mala hæc omnia præstat collatio Beneficiorum indignis facta.

Prob. 3^{io}. Beneficium datur propter officium, ergo & ad officia secularia promovens indignos, peccet mortaliter, ut fastentur omnes juxta Lugo; à fortiori, qui indignos ad Beneficia promovent.

Hinc peccant & quidem mortaliter: 1mo. Episcopus, si constituat indignum, quia eum repudiare potest, ac delet, & quia minus Ecclesiæ negoria curat, quàm curet secularia tua, quæ viris inhabilibus gerenda non tradit; 2do. Præsentator qui viro sibi incognito Beneficium tribuit; non sufficit enim, ut nihil mali de præsentato noverit, sed requiritur, ut moralem idoneitatem ejus certitudinem habeat; 3^{io}. parentes qui dum corruptos filiorum suorum mores norunt, curant aut permittunt: iis Beneficia conferri; 4to. qui in concursu Beneficium dignioribus præripiunt: hi enim peccant petendo, obtinendo, & retinendo; nec minùs in culpâ est, qui eis Beneficium concessit. Ita Comitolus.

CONCLUSIO. II. Ex communi sententiâ peccat mortaliter qui omnino digniore præsentat, eligit, proponit dignum ad Beneficium annexam habens animarum curam, vel jurisdictionem, vel magni momenti functionem, ut docendi, prædicandi; vel superioritatem alicujus communitatis.

Prob. 1. ex S. Thomâ 2. 2. q. 63. a. 2. *Dicendum, inquit, quòd quantum ad hoc quòd electio impugnari non possit in foro judiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem .... sed quantum ad conscientiam eligentis, necesse est eligere meliorem, vel simpliciter, vel in ordine ad bonum commune.*

Prob. 2do. ex Trid. Sess. 24. c. 1. *de reformat.* quòd ut omnem eâ de re controversiam tolleret, aperte tradit, omnes & singulos, qui ad promotionem præficiendorum, quodcumque

jus habent . . . . alienis peccatis communicando mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint . . . & quos ex legitimo matrimonio natos, & vitæ ætate, doctrinâ, atque aliis omnibus qualitatibus præditos sciunt, præfici curaverint. Quod hic de Episcopis hoc de Patribus dicitur cap. 18. Episcopus ex dignis eligat digniorem. Porro cum incommoda hæc verba, digniores. intelligerent quidam, aut de dignis simpliciter, aut de casu in quo fieret concursus, eorum doctrinam damnavit Innocentius XI. ut scandalosum & in præxi perniciosum.

Sed quid si quis Beneficium simplex digno concedat, prætermisso digniore.

R. Variant inter se eâ de re Theologi: sed nostro quidem judicio melius & veriùs sentiunt, qui generaliter pronuntiant, in casu etiam Beneficii simplicis peccare mortaliter, qui digniorem præterit.

Prob. 1mo. quia omnes Beneficiati sunt Ecclesiæ ministri, atqui nullum Ecclesiæ ministerium haberi debet pro parvo; 2do. quia per electionem minus digni, Ecclesiæ ministerium notabiliter pejori modo fit, & cultus Dei minuitur: quod longè certius videbitur ei, qui cum Delugo observabit, militariis his temporibus, dignos appellari non qui tales sint absolute, sed qui minus indigni sint quàm alii; 3tio. quia qui vident majoris meriti nullam haberi rationem, non elaborant pro virili ut ceteris fiant aptiores; 4to. quia probabilissimum est Beneficia saltem secundariò in eorum, qui præsentandi sunt favorem fuisse instituta, nempe ut compensarentur fideles Ecclesiæ ministri; ergo utcumque injustus est, qui hæc iis denegat.

Fatendum tamen quosdam esse casus, in quibus sine peccato etiam veniali Beneficia simplicia minus dignis conferri possint: ut 1mo. si alimenta subministranda sint Pastori infirmo, qui utpotè officio jam impar, ab animarum curâ removeri debeat. Item si electio planè indigni impediri aliter non possit, quàm per electionem minus digni.

2do. si quis Sacerdos aut Clericus non aliter ex inopiâ relevari possit, quàm si ei conferatur aliquod Beneficium simplex, quia hæc dispositio commodum Ecclesiæ affert. Addit Wigherius Clericum dignum pauperem, diviti licet digniori præferri posse, si ratio paupertatis eum adæquer excellum, qui in alio diuore reperitur; quia cum Beneficia etiam instituta sint ad pauperum sustentationem; paupertas Clerici in partem causæ transit.

3tio. Potest Collator instituere dignum, qui sibi à Patrono præsentatus est, licet alios noverit eo digniores, qui neglecti sunt:

sunt: quia non potest eum qui præsenteratur, modò dignus sit, rejicere: facili enim præsumeretur Patroni jura usurpare velle, Patronum offendere, præsentarum odisse, &c. pium tamen est, ut Collator Patronis digniores proponat præsentandos, modò sit spes, futurum ut ii pro suo in Ecclesiam amore acquiescant.

4to. Idem dicendum si electio fieri debeat ex personis certæ communitatis. Putat tamen Sylvius foundationem Beneficii Curati eâ lege factam, ut ad ipsum semper assumatur aliquis de Fundatoris sanguine, aut de quodam pago, vel oppido, etiamsi offerat se alius longè dignior, ab Ecclesiâ acceptari non debere, cum hujusmodi homines ordinariè non sint Ecclesiæ utiliores, quam alii.

Quæres 1mo. an resignans teneatur resignare digniori.

R. affirmat. cum Navarro, Sylvio, & aliis sanioribus, 1mo. quia talis resignans se habet instar Patroni, cum id efficiat quod ad Patronos pertinet. Et hoc præsertim verum est in Galliâ, ubi permutationes admittere tenetur Papa, nisi in iis aliquid occurrat vitii canonici, 2do. quia reipsâ tunc est causa damni quod patitur Ecclesiâ; undè non solum peccat resignans, sed amici quoque ejus & parentes, qui hujusmodi resignationes viribus totis procurare consueverunt, adeoque & malum promonent.

Quæres 2do. an teneatur ad restitutionem, qui indignos promonent; vel dignos præferunt dignioribus.

R. ad 1. aequaliter teneri promonentem & promotum. Ratio est, quia uterque vera est causa malorum omnium, quæ patitur Ecclesiâ: hinc promotus qui officium suum implere nequit, debet & restituere fructus Beneficii, quod datur propter Officium, & Beneficium dimittere, quia provisio juri cuicumque repugnat.

R. ad 2. vel Beneficium ex concursu dari debet, vel non. Si primum, conveniunt communiter restitutionem fieri debere digniori prætermisso. Is enim posito concursu jus strictum habet in Beneficium: quandoquidem in ipsâ concursus indictione continetur pactum dandi Beneficii magis idoneo inter concurrentes, qui etiam tali conditione, & expectatione se præsentati, ergo qui ei Beneficium negat, strictam eidem injuriam facit, quam tenetur reparare.

Si vero Beneficium ex concursu dari non debeat, restitutio facienda est Ecclesiæ, non autem illi qui prætermissus est.

Prob. 1. pars: quia restituere debet qui est causa damni tam gravis, ut id inferendo peccaret mortaliter, contra fidelitatem.

rem & iustitiam: atqui sic se habet Patronus, aut quisquis minus dignum promovet ad Beneficia; quia vel ipsi Patroni ex stipendio tenentur. ad promovendos digniores, cum Patronorum jura sint ipsi stipendii loco; ergo.

Hæc autem reparatio fiet 1mo. si per te vel alium efficaciter persuadeas minus digno, ut Beneficium suum digniori concedat; 2do. si ei Beneficium aliquod simplex procures, & digniorem in illius locum introducas; 3^{io}. si idoneos accerfas ministros, qui diligentiam suam compensent, id quod ex ejus locordia, mali contingere potest.

Pròb. 2. pars, 1mo. quia sola ea iustitiæ species inducit necessitatem restituendi, quæ rem alteri stricto jure debitam eidem denegat; sed iustitia distributiva, quæ in Beneficiorum dispensatione occurrit, non debet stricto jure dignioribus beneficia, cum hæc primario propter utilitatem communem, instituta sint, non autem propter peculiare beneficiarii emolumentum, nisi quatenus in utilitatem communem ex se ordinatur, ergo sufficit ut restitutio fiat Communitati, non autem necessum est, ut fiat digniori prætermisso.

2do. Si œconomus cui ex officio incumbit conducere idoneos operarios in vineam patrisfamilias, digniores non conducatur, nullam iis restitutionem debet, sed solum domino suo, cujus rem negligenter curavit; ergo pariter dispensator Ecclesiæ bonorum eidem Ecclesiæ obligatus manet, non autem iis operariis quos prætermisit.

3^{io}. Sola iustitiæ commutativæ violatio inducit obligationem restituendi: atqui eam non violat qui prætermittit digniorem. Alioqui enim teneretur dignus ex iustitiâ Beneficium relinquere, statim ut sciret digniorem fuisse prætermissum; id autem sine magnâ omnium confusione admitti nequit.

CAPUT TERTIUM.

De qualitatibus ad obtinenda ritè Beneficia. necessariis.

UT alicui de Beneficio provideri possit, decem in eo requirit Lessius L. 2. c. 34. dub. 7.

1mo. ut sit legitimus, vel saltè ut dispensationem obtineat.

2do. ut primâ tonsurâ donatus sit, & quidem à proprio Episcopo,

Episcopo, vel mediantibus ejusdem dimissoriis. Sanè ei qui ab Episcopo non originis, sed domicilii vel Beneficii ordinatus esset, tutius fuerit, ut à Papâ obtineat literas *perindè valere*, ut docet Rebuffus. Sunt Beneficia quæ præter tonsuram, certum ordinem postulant, à lege, vel à fundatione, de quibus suprà.

3to. requiritur cœlibatus: unde qui ducit uxorem, à Beneficio excidit, ut dicam cap. 4.

4to. Ætas idonea, de quâ alibi.

5to. Vitæ probitas: sequitur ex his quæ diximus de Beneficii digniori conferendis. Porrò ait S. Thomas 2. 2. q. 100. & quolib. 2. a. 11. *Si quis pro se rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipsâ præsumptione redditur indignus, & sic preces suæ ex hoc ipso ... pro indigno fiunt: Licitè tamen potest aliquis, si sit indigens, pro se Beneficium Ecclesiasticum petere sine curâ animarum.* Si tamen Beneficia dignis promiscuè & indignis conferantur, & petens non temerè judicet se esse aliis digniorem, putà quia ea de re peritum Confessarium consuluit, & aliunde qui idem Beneficium sollicitant, parum digni sunt; licitum erit Beneficium cui animarum cura annexa est postulare, cum Ilias c. 6. dicat: *Ecce ego, mitte me.* & Apostolus I. ad Tim. 3. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.*

6to. Scientia competens, talis scilicet & tanta, quæ sufficiat ad officium Beneficio annexum debitè exequendum; unde cum officia Beneficii annexa varia sint, non una quoque, nec æqualis ad omnia Beneficia scientia requiritur. Apud Gallos Parochiæ in urbibus aut villis muratis sitæ, nemini nisi ad minùs artium Magistro committi possunt: idem dicendum, si parochiæ illæ extra urbem sitæ sint, & major populi pars intra urbis ambitum commoretur.

7mo. Idonea corporis dispositio ità ut præstari possit officium debitum: si indispositio præcedat irrita est collatio, ut si cæco fieret: si superveniat: non privat Beneficio; sed qui Beneficium Curatum habet, bono Vicario munus suum committere tenetur.

8vo. Requiritur immunitas ab excommunicatione majori, aliisque censuris, & irregularitatibus.

9no. Intentio determinata in statu Ecclesiastico perseverandi non enim intendit Ecclesia, ut iis Beneficia conferantur, qui eidem non nisi ad tempus famulari volunt, & qui minùs gloriæ Dei quàm lucro student. Ad hanc autem intentionem non requiritur, ut proponat sibi Clericus nunquam ad seculum reverti, quidquid evenire possit, unde non peccat qui Benefici-

um suscipiendo habet intentionem illud deferendi: si quando id exigant lites componendæ, vel continuanda illius tris familia: sed in his timide ambulandum, nec à peccato mortali exculandi sunt, 1mo. qui Beneficià accipiunt eo tantum animo ut fructibus eorum alantur donec studia absolverint, aut invenerint uxorem opulentam. 2do. qui recipiunt Beneficium cui annexus est sacer Ordo, quem recipere nolunt; & quidem si Beneficium illud sit Curatum, & ipsum receperis, ut fructus ex eo per annum percipias postmodum idem dimissurus, nisi voluntate mutata promotus fueris, teneris ad restitutionem fructuum eorundem. * 3tio. qui Beneficium accipiunt, ut illud cum alio permutent aut ex eo pensiones corrodant, in re gravi Ecclesiam fallunt & graviter peccant.

Haud tamen invalida foret Beneficii susceptio, tam malo animo facta, 1mo. enim nullum est jus, quod invaliditatem hanc decernat; & reipsa multa prohibentur fieri, quæ facta tenent; sic agunt contra intentionem Ecclesiæ qui plura quam par sit Beneficia cuiuspiam conferunt, & tamen valet collatio; 2do. si collatio hæc invalida foret, qui malâ mutata voluntate intenderet Ecclesiæ perpetuo famulari, novis indigeret provisionibus, quia tractu temporis non firmatur, quod ab initio non subsistit: Hoc tamen necesse non est, cum citatum caput 35. de elect. supponat Beneficium Parochiale posse retineri ab eo qui primo illud receperat, ut fructus ex eo per annum reciperet, solumque exigat, ut voluntatem mutet.

10mo. Ut promotus ad unum Beneficium non habeat aliud incompabile.

CAPUT QUARTUM.

De Beneficiorum vacatione, resignatione, &c.

Beneficium dicitur vacare, cum de jure aut de facto jam ab eo possideri nequit à quo antea possidebatur. Quod ut melius intelligatur, sciendum est Beneficium aliquando vacare ipso facto, aliquando vacare ipso jure; & hæc duo plurimum differunt: cum enim Beneficium vacat solo jure, potest adhuc Beneficii possessor ipsi renuntiare, sive simpliciter, sive in favorem, re adhuc integrâ, id est, si nemo alius idem Beneficium vel à Papâ, vel ab Ordinario definitivè im-

petraverit.

* Cap. 35. De elect. in 6.

petraverit; sed cum vacat ipso facto, non relinquatur renuntiationi locus. Unde Beneficium hoc statim dimittendum est, nisi obtineatur ejusdem retinendi dispensatio; aut circumstantiæ non patiantur illud statim dimitti, quod sapius evenire potest, ut si v. g. Parochus cedere Beneficio nequit sine gravi scandalo populorum, qui ex ejus renuntiatione colligent eum admissibile crimen, cujus jam suspectus est, & propter quod solum præsumi potest Beneficio cedere.

Porro facile non est assignare casus in quibus Beneficium vacat ipso facto, ob nimiam eâ de re Theologorum dissentionem: hæc nobis certa videntur.

Beneficium vacat ipso facto, 1mo. per mortem etiam civilem Titularis, quam obire censetur tum is, qui in ordine ab Ecclesiâ approbato solemnem Religionis professionem emittit, tum is qui condemnatur morte citra appellationem, aut per contumaciam, adeo ut sententia in effigie, executioni demandetur; item qui trirēibus aut exilio damnatur in perpetuum, secus si damnetur solum ad tempus, modo tempus illud novem annos non excedat. Non desunt tamen qui negent Beneficium ipso facto vacare præcisè per ipsam mortis sententiam.

2do. Beneficium vacat ipso facto per matrimonium etiam invalidum, quæ contrahitur à Clerico sacris initiato, vel consanguineam ducente, vel præscriptam à Tridentino formam non servante: 1mo. quia * non decet ut stultus, qualis est Sacerdos sacrilegè nuptias attentans, melioris quàm peritus conditionis existat; 2do. quia ex jure civili nemo de impossibilitate suâ actionem consequitur; 3tio. quia ita sentiunt & judicant tum Rota, tum supremi Galliæ Senatus; 4to. quia usus legitimus Canonum interpret, ambigua eorum verba hoc in sensu explicuit.

3tio. Vacat Beneficium per resignationem & permutationem completè factas; de quibus statim dicam.

4to. Vacat per atrocia quædam crimina; hæc verò juxta Gibert in iis materiis versatissimum, non alia sunt pro Gallis, quàm octo sequentia, 1mo. assassinatus publicus, sive fiat ope veneni, sive aliter; 2do. homicidium qualificatum, qualis est occisio patris, fratris, prolis propriæ, Episcopi, Presbyteri, Clerici inservientis Ecclesiæ, cujus patronus sit ipse occisor: imò in hoc ultimo casu sufficit mutilatio Clerici; 3tio. hæresis non tolerata, qualis, ait idem Scriptor, est hæresis sociniana; 4to. schisma, sub quo comprehenditur conspiratio adversus Episcopum; 5to. crimen falsi, præcipuè in Literis Apostolicis; 6to. notabilis lætio Apostolicæ Sedis, in personâ Papæ vel Cardinali-

A 3

1220 5

* C. 18. de præb. in. 6.

um; 7mo. crimen læsæ Majestatis, cujus etiam consci sunt facile monetæ artifices; 8vo. incarceration Clerici, eo animo facta, ut ille ad resignandum Beneficium compellatur.

Non addo sodomiam & bestialitatem: quia nihil est eâ de re (saltem in jure apud Gallos recepto) satis expressum.

Addunt vulgò Theologi, vacare ipso facto Beneficium ratione quasi delicti, quod contingit: 1mo. cum quis ad Beneficium v. g. Sacerdotale promotus, non curat tempore præscripto ad Sacerdotium promoveri: (nisi tamen obtineat à Papâ dispensationem, ut amittit, *de non promovendo*, seu de non suscipiendis Ordinibus.) 2do. cum aliquis servat Beneficium cum eo quod jam possidebat incompatible. Fatendum tamen in utroque hoc casu Beneficia adhuc resignari posse vel permutteri, ac proinde ea non vacare prorsus ipso facto. Quin si devolutarius jam aggressus fuerit Beneficiarium, censet Gibert contra alios quoddam Beneficium in favorem resignari posse quando Juxta definitivam sententiam non tulit. Sed quidquid sit de hoc Jurisprædentiæ puncto, jam certum esse debet, homicidium simplex, sacrilegium, adulterium, incendium, perjurium, simoniam, confidentiam, hæreticam simplicem, incestum cum pœnitente & alia id genus quamvis atrocitas sint, & reum aliquando irregularem faciant, haud tamen ipso facto inducere vacationem Beneficiorum, quæ quis antea legitimè possidebat, licet occasionem præbere possint, vel Judici ut contra reum depositionis sententiam decernat, vel devolutario ut rei Beneficium impetret.

Quæres 1mo. quid sit resignatio. R. est juris sui dimissio, seu cessio libera: quæ enim per injuriam extorta est, est nulla, aut certè annullanda; cessio hæc vel fit *tacite*, ut si quis uxorem ducat aut militæ adscriptus, nolit post trinam monitionem arma deponere, &c. vel *expresse* seu disertis verbis: & hæc duplex est, *pura*, quæ fit sine conditione; & *conditionalis* seu in favorem: eaque vel est simplex, cum fit absque reservatione; vel *qualificata*, quando fit reservato sibi jure regressûs, vel pensione, aut quibuldam fructibus, vel causâ permutationis.

Resignatio simplex, quæ melius dicitur *dimissio*, fieri debet in manibus Collatoris. Sed hic quædam notanda: 1mo. Collatio post resignationem in manibus Episcopi aut Papæ factam sine prævio Patroni laici consensu, nulla est juxta multos, aut certè annullanda, si Patronus conqueratur, quia ejus juri præjudicat. Idem dicendum de resignationibus in favorem, aut permutationis causâ, quæ nè à Papâ quidem in præjudicium Patroni laici admitti possunt.

2do. Qui purè & simpliciter coram Ordinario resignat, in instrumento dimissionis suæ eum, quem sibi succellorem dari exoptat, nominare non potest, etiam si non uteretur clausulâ *non alias, non aliter, non alio modo*: potest tamen sic resignans, absque simonia rogare Ordinarium, ut conferat tali: sed ex preces nullam imponunt necessitatem huic potius quam illi conferendi.

3tio. Si procuratio ad resignandum in manibus Ordinarii, concepta esset *in favorem*, procurator vitium illud emendare posset: etsi enim *diligenter custodiendi sunt fines mandati*, certè tamen *laudandus est, qui omisit vitium*.

Resignatio in favorem, est cessio Beneficii eâ conditione, & *non aliter* quam ut alteri conferatur. Hæc resignatio non nisi à Papâ admitti potest.

Si Papa alii quam resignatario Beneficium conferat, provisio, uti contra mentem resignantis facta, irrita est, idem est si Beneficium certis affectum personis, Choristis, v. g. aut Nobilibus, aliis resignetur; aut si resignetur à minoribus in favorem eorum à quibus pendent, tutorum, v. g. præceptorum, &c. quia in his fraus & dolus præsumuntur.

Quæres 2do. quid sit permutatio, & quæ ejus conditiones. R. Permutatio est Beneficii unius sive conformis sive non, cum alio commutatio. Permutatio hæc esse debet rerum ejusdem generis, spiritualium cum spiritualibus, juris in re cum jure in re, & non cum jure ad rem: unde permutari non possunt mandatum vel nominatio ad Beneficium, decimæ, item jus patronatus, officium Capellæ regię, Beneficium fundandum, cum Beneficio præsentis. Permutatio non à Papâ solum, sed ab Ordinario, imò in Gallia à quibudam Abbatibus aut Capitulis, quæ jus illud præscripserunt admitti potest, sed fieri nequit privatâ permutantium autoritate. Si permutatio fiat coram Papâ, tutius est, quin & juxta multos necessarium, ut omnia simul commutantium Beneficia exprimantur. Permutatio tunc tantum legitima est, cum primarius ejus finis est Ecclesiæ utilitas.

Quæres 3tio. quid, & quibus competat regressus.

R. Regressus est ad Beneficium permutatum vel resignatum reverti. Regressus conceditur 1mo. ei, qui resignavit causâ permutantis, si contingat eum evinci è Beneficio permutato; aut si detegat ipsum onerari pensione quam ignorabat; 2do. ei qui ut aliud Beneficium à quo evincitur, possideret, renuntiavit suo, sive quia secundum erat incompatible, sive quia plura genere noluit: & tunc jus habet regressus, tamen si suum h. e. Beneficium alteri collatum & possessioni datum fuerit; 3tio.

ei qui criminis capitalis accusatus Beneficium resignasset, veritus ne innocentiam suam probare non posset, quam tamen probavit; 4to. Novitio qui ad seculum revertitur; eive quinvallidè professus est, modò tamen, aiunt aliqui, Professus ille agat intra tres annos ex quo professio declarata fuit invalida; 5to. & ei præcipuè, qui mortis metu Beneficium suum resignavit: is enim si convalescat, regressus facultatem habet, *sive resignaverit purè; sive in favorem, sive simpliciter * sive sub pensionis reservatione, sive coram Legato, sive coram Ordinario, ne tantum contra suum resignatarium, sed etiam contra resignarii successorem *** modo tamen, aiunt aliqui, morbi mentio facta fuerit in resignatione.

Sed hic notandum imò. conditionem regressus exprimi non debere, alioquin Beneficium vacabit per obitum; *quædam enim expressa nocent, licet tacita non noceant; 1do. resignanti non dari regressum, si recuperata valitudine resignationem probare visus sit; aut per annum totum non reclamaverit.*

Ut regressus licitus sit, tria requirit Pontas, imò. ut resignans bona fide agat, & spem ac desiderium regressus deponat; 2do. ut Beneficio suo ad victum indigeat; ut ejusdem Beneficii munia implere possit.

PARS SECUNDA.

DE SIMONIA.

Videndum imò. *** quid & quotuplex sit simonia 2do. quale peccatum, & à quibus committatur; 3tio. & 4to. dicendum de ejus causis & poenis.

CAPUT PRIMUM.

Quid & quotuplex sit Simonia.

Simonia (sic dicta à Simone mago, qui primus in novæ lege Apostolis obtulit pecuniam *** ut ab eis acciperet potestatem communicandi, cuiuscumque vellent, dona Spiritus sancti)

* Negant aliqui regredi posse eum, qui sibi sufficientem pensionem reservavit. ** Cæssus. *** Ad Lib. V. Decretal. tit. 3. E. S. Thom. 2. 2. q. 100. **** Ad. 8. 2.

(sancti) definiti solet, *Voluntas studiosa emendi aut vendendi pretio temporali, aliquid spirituale, vel spiritali annexum, & melius fortè, Actus, quo quis vel mediante temporali, vel contra Ecclesie legem intendit pervenire, aut pervenit ad spirituale vel spiritali annexum. Primam definitionem, ut quæ magis recepta sit, exponimus. Itaque simonia.*

Dicitur 1mo. *voluntas*, id est volitio: tum quia simonia, utpotè peccatum, debet esse actus voluntatis, tum quia simonia committi potest, etiam si opus non subsequatur, alioqui ipse Simon non fuisset simoniae condemnandus.

Dicitur 2do. *studiosa*, id est, deliberata. Unde si quis ex inculpari juris vel facti ignorantia, venderet aut emeret aliquid spirituale, non esset simoniacus formaliter, sed materialiter tantum; sicut aliquis in casu difficiliori materialiter solum usurarius esse potest.

Dicitur 3^{io}. *vendi, vel emendi*, hîc verò per emptionem intelligitur contractus quilibet onerosus: sicut enim simoniacus est qui dicit, Do tibi Beneficium ut des mihi equum. ita simoniacus est qui dicit, Facio ut Decanus eligaris, ut facias me in Praeceptorem eligi.

Dicitur 4to. *pretio temporali*, quia simonia ut plurimum committitur cum aliquid pretio aestimabile datur pro re spiritali: quamquam simonia committi potest quolibet contractu minimè gratuito, ut statim dictum est.

Dicitur 5to. *spirituale*, quo nomine intelligitur id quod est supernaturale, seu id omne quod ad cultum Dei, aut ad animæ salutem ordinatur, ut gratia gratis data, aut gratum faciens, oratio, Sacramenta, reliquæ sanctorum; item omnis potestas supernaturalis ejusque usus, ut actus ordinis vel jurisdictionis ecclesiasticæ. Hinc Conciones, & Catecheses sacrae, quæ prout in Ecclesia fiunt à Clericis, ordinantur ad audientium salutem, sunt materia simoniae.

Dicitur 6to. *vel annexum spiritali*: quia quædam sunt temporalia adeò spiritali connexa, ut hæc vendi non possint, quia illud vendatur. Sic vendi nequit id quod in Beneficio temporale est, quin etiam vendatur quod est spirituale; sed de his infra.

* Obj. 1mo. Ea definitio, non est legitima, quæ non convenit omni simoniae: arqutalis est allata definitio. Nam 1mo. qui Beneficium precibus obtinet, illud profectò non emit: atqui tamen est simoniacus ex S. Thoma * 2do. pariter simoniacus est qui predium accipit pro omissione actionis sanctæ, v. g., qui propter emolumentum quodlibet temporale, non denunciat

nuntiat Episcopo publicum peccatum; prout habetur c. 14. *De simon.* atqui nulla hic reperitur venditio spiritalis; permutationes & resignationes sine Superioris autoritate factæ, simoniacæ sunt: atqui tamen sunt sine pretio temporali.

R. ad 1. neg. & dico definitionem nostram competere omni simoniæ prohibitæ jure naturali, quæ sola simoniæ rigorosæ rationem habet, nihil ergo mirum est, si non conveniat permutationibus & resignationibus propriâ autoritate factis, cum in his solâ occurrat simonia ecclesiastica: his tamen facile conveniet secunda nostra definitio.

Ad 1. confirmat. dist. maj. Beneficium non emit, qui illud obtinet precibus nudè spectatis, & prout meræ sunt petitiones, C. qui illud obtinet precibus prout habent rationem adulationis, & favoris humani, N. Itaque si preces spectentur ut nuda peritio: non inducunt simoniam, quia non impediunt nè id quod confertur, gratis conferatur; sic dives qui mendico efflagitanti stipem largitur, gratus tribuit. Verum si preces spectentur ut quidam blandiendi modus, quo Beneficii collatorem demulcere conamur, haud dubium est, quin eæ sint pretium quoddam, quod Beneficiorum distributor læpe pluris quam aurum æstimat, quòdque à S. Gregorio * *favoris nummus* vocatur. In his ergo cautè pensanda est tum orantium, tum Collatorum intentio, ex quâ sit, ut quod in uno vacat à culpâ, in alio mortiferum sit.

Ad 2. confirm. dist. Simoniacus est qui pretium accipit pro omissione actionis sanctæ, cum omissio hæc est formaliter aut æquivalenter venditio & emptio rei vel actûs spiritalis, C. semper & in aliis casibus, N. Itaque si omissio actûs æquivalet actûi positivo qui sine simonia vendi non possit, aut moraliter proveniat ab eadem potestate à quâ procedit actus oppositus aut viam parat ad spirituale; jam simoniæ materia erit. Sic 1mo. qui pecuniâ corruptus negaret alicui absolutionem à peccatis in foro interiori, reipsâ simoniæ reum se constitueret: quia talis omissio est usus quidam & exercitium potestatis spiritalis, quod non magis pretio æstimari potest quàm ipsa absolutio; 2do. qui ante obtentum Beneficium dat pecuniam alicui, v. g. antiquiori Graduato vel peritiori, ut non contradicat; item qui, ut recipiat Ordines, pretio dato obtinet, ut qui ejus flagitia novit eadem Episcopo non detegat, est etiam simoniacus: quia tunc emit Ordines & Beneficium, si non in se, saltè in viâ & dispositive. Verùm multi sunt alii casus in quibus enim potest omissio actûs spiritalis absque simoniâ. Sic
qui

* *Hom. 4. in Evang.*

qui daret alicui pecuniam ut abstinere à Missâ malè celebrandâ, aut à conferendo simoniacè Beneficio, simoniacus non esset, ut conveniunt omnes.

† Ergo, inquires, simoniaci sunt contractus, in quibus pro tali summâ, tot Missæ celebrantur.

R. neg. seq. quia summæ, quæ pro Missis dantur, non dantur in pretium Missæ, sed in stipendium necessitatis, quia * *Domini ordinavit iis; qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* Et verò unde viverent tot Sacerdotes, quorum tempus omne divino ministerio exhauritur. Hic tamen notandum cum Sylvio, sustentationem sacris Ministris debitam nunquam exigendam esse per spiritualium subtractionem, quia *expressius exprimit venditionis speciem, qui prius recipit pretium, quam rem conferat pretio sam. c. 36. De simon.*

Simonia dividitur saltem analogè; imo. in mentalem, conventionalem, & realem.

Simonia mentalis hic, non ea est, quæ in solâ mente sistit; nec transit ad opus, quod cautè notandum; sed ea quâ quis dat temporale pro spirituali, aut spirituale pro temporali, sine ullo quidem pacto, tacito vel expresso exterius manifestato, sed hæc tamen internâ mentis intentione, ut alium moveat ad dandum sibi spirituale pro suo temporali aut vicissim. Hæc simoniæ species quandoque ab uno solùm, quandoque à duobus committitur. Ab uno quidem, ut si quis Episcopo, Patrono eorumve amicis pro nullâ aut levi mercede serviat, sed eâ mentali prorsus intentione, ut ab iis Canonicatum accipiat. Ab utroque verò, ut si Prælatus Beneficium quod exterius gratis conferre videtur, eâ intentione Titio conferat, ut is Secretarii, aut Capellani partes apud se agat; & is eodem interiori animo acceptet. Quòd si eorum unus quidpiam exterius agat aut dicat, unde alter in notitiam perversæ hujus intentionis deveniat, jam quæ initio mentalis erat simonia, transibit in conventionalem, quia & in realem effectu utrinque subsecuto.

Simonia *conventionalis*, est venditio vel emptio rei spiritualis cum pacto tacito, vel expresso, sed reali executione nondum utrinque completa. Si conventio solùm peracta sit, nihilque prorsus traditum aut receptum, simonia dicitur *purè conventionalis*; si verò ex una parte aliquid datum sit, purâ si traditum sit pretium temporale, sed nondum tradita res spiritualis; aut vicissim, dicitur *simonia conventionalis mixta, vel femirealis*. Neque hæc vera esse simonia desinet, etiam si pro n gloriæ habeat intentionem nunquam solvendi; quia qui promittit

mittit etiam fidei, mediante temporali, promissione scilicet, pervenit ad spirituale; quod simoniacum est. Haud tamen erit simonia verè realis donec utrinque conventio peracta, aut inchoata fuerit.

Simonia *realis*, est pactum pretii temporalis utrinque completum saltè ex parte, ut si datum sit Beneficium pro centum nummis, sive ex toto, sive ex parte persolutis: persolutis, inquam, realiter, non autem sola chirographi traditione. Chirographum enim spondet rem pretio æstimabilem, quæ non magis actu datur scripto quàm verbis: imò verba etiam apud viros mundanæ probitatis assecras pro scriptis habentur; ergo traditio chirographi non inducit simoniam in sensu Canonum realem, seu quæ canonicis pœnis subjaceat. Et verò si duo sibi scripto promississent, ille pecuniam, iste Beneficium, & neque pactum executus esset, quis hic nisi simoniam purè conventionalem agnoscat?

Dividitur 2do. In eam quæ prohibita est, quia mala, seu quæ pugnat contra jus naturale & divinum; & eam quæ mala non est, nisi quia prohibita, & hæc pugnat dumtaxat contra jus Ecclesiasticum. Prima, ipsa est venditio rei spiritualis qua talis, ut si Christum a carius venderetur, quia consecratum est. Secunda est quavis ratio comparandi spirituale solius Ecclesiæ legibus reprobata, propter reverentiam rei sacræ: ut cum quis vel permutat Beneficium propria sua autoritate; vel vendit Christum consideratum ratione solius materiæ. Hæc autem post Ecclesiæ prohibitionem venditio, non obedientiæ solùm, sed & religioni adversatur: sicut sacra communio post jentaculum.

Dividitur 3tio. in simoniam simpliciter, de quâ hactenus, & simoniam confidentialem. Hæc porro definitur simonia conventionalis mixta, qua quis procurat Beneficium alteri cum pacto tacito vel expresso, quòd ille, illud idem postea resignaturus sit, seu ipsimet procuranti, seu alteri cuilibet ad nutum procurantis, aut ex eo vel fructus, vel pensionem aliquam sine legitima autoritate constitutam soluturus sit.

Dicitur 1mo. *simonia*, quia per confidentiam datur vel spirituale pro temporali, ut cum confertur Beneficium sub onere pensionis ex eodem persolvendæ; vel datur spirituale pro spirituali, sed contra Ecclesiæ leges; ut cum datur Beneficium sub conditione futuræ retrocessionis.

Dicitur 2do. *simonia conventionalis*, quia ut confidentia subjaceat canonicis pœnis, prærequiritur partium conventio saltè tacita.

Dicitur 3tio. *mixta*, pura enim conventio nullâ ex parte impleta,

implera, non induceret juris pœnas. Conventio igitur ex parte impleri debet, nempe Beneficii traditione; & ex tunc incurrantur pœnæ.

Dicitur 4to. *quâ quis procurat Beneficium*: quæ verba ostendant 1mo. confidentiam posse reperiri non in præsentationibus solum aut collationibus, sed & in resignationibus & electionibus, 2do. eandem non habere locum nisi in Beneficiis: unde confidentiarius non est, qui vel pensionem recipit sub pacto futuræ retrocessionis; vel consentit, ut Beneficio quod olim canonicè accepit, pensio imponatur, præmissis pacto quod pensionarius post aliquot annos, v. g. absoluto studiorum cursu, illam transferat in tertium. Ratio est, quia pensio non intelligitur nomine Beneficii in materiâ confidentiariâ, ut definit Rota. Qui tamen, ut Beneficium recipiant, pensionem spondent; qui item Beneficium dando pensionem exigunt, sunt confidentiarii, & confidentiæ pœnis subjacent, ut dicam cap. 4.

Dicitur 5to. *cum pacto*: sublato enim eo pacto, vel nulla occurreret simonia, vel non occurreret confidentialis. Hinc confidentiæ reus non est, qui sine ullo pacto dat Beneficium Titio, confidens Titium eidem Beneficio in favorem tertii renuntiaturum esse, si fortè ad Episcopatum promoveatur. Pariter a confidentiâ, imò & à peccatis immunis est, qui Beneficium quod ante possidebat abdicat in manu præsentatoris, quem precat ut illud nepoti suo conferat; quia preces si bonâ fide fiant, pactum nullum involvunt, & plenam patrono relinquunt libertatem conferendi Beneficium, cui voluerit.

Sed quid, si Petrus Beneficium resignet Mævio, impositâ ei obligatione, ut idem conferat Joanni, & Mævius resignationem accipiet cum verâ intentione conditionem hanc non implendi?

R. quidquid dicant viri graves veram hîc reperiri confidentiam, aut saltem magnum ejus periculum: 1mo. quia resignatarius dum tacet consentire videtur, præsertim in casu citato, in quo contra propositionem adeò malam insurgere tenetur; 2do. quia Pius V. in Bullâ 85. docet *confidentiæ crimen, alterius tantum partis conscientiam* admitti: quæ verba naturaliter intellecta, ostendunt ad confidentiam sufficere malam unius partis intentionem alteri parti cognitam, ejusque silentio quasi approbatam.

Dicitur 6to. *ut qui Beneficium accipit. idem resignet*; quia confidentia non committitur: nisi in duobus casibus: 1mo. cum procuratur alicui Beneficium, eo pacto, ut illud ipsum vel pro-

curanti

curanti vel alteri aliquando renuntiet: 2do. cum procuratur Beneficium cum reservatione pensionis aut fructuum ex eodem percipiendorum, sive ab ipso procurante, sive ab alio quem designat. Hinc docent Canonistæ, confidentiam quatuor modis committi: accessu nimirum, ingressu, regressu, & stipulatione pensionis.

Confidentia committitur *accessu*, quando is, qui ad Beneficii provisionem concurrit, confidit ex inito pacto idem Beneficium sibi vel alteri resignatum iri, cum sublata fuerint impedimenta, propter quæ Beneficium illud, actu & de facto à me, vel ab alio possideri nequit; & ideo confidentia hæc dicitur fieri per accessum, quia per eam accedo ad Beneficium, de quo nunquam provisor fui.

Confidentia committitur *ingressu*, cum quis Beneficium sibi collatum, sed cujus possessionem nondum cepit, resignat alteri, servato sibi jure ingrediendi possessionem illius, postea quâdam conditione; puta si resignatarius præmoriatur, aut pinguius Beneficium recipiat.

Confidentia committitur *regressu* cum quis eo pacto resignat Beneficium cujus jam possessionem iniiit, ut jus habeat in illud regrediendi, si, v. g. resignatarius aliud recipiat incompatible, aut si pensionem non solvat. Regressum aliquem in Galliâ licitum esse diximus suprâ.

Denique confidentia committitur *stipulatione pensionis*, cum quis ut Beneficium recipiat, spondet se ex ejusdem fructibus soluturum esse pensionem conferenti, resignanti, aut alii ex eorum voluntate.

Ex his colliges simoniam non esse confidentialem, sed conventionalem tantum, 1mo. quando quis resignat aut permutat Beneficium eâ conditione, ut resignatarius, aut compermutatarius, aliud Beneficium quod possidet, dimittitur sit in favorem tertii; quia ad confidentiam requiritur, ut accessus, ingressus, & regressus sint in idem Beneficium: tunc autem non est accessus in idem, sed in aliud.

2do. cum præsentans, eligens, aut conferens exigunt ut promovendus, promissum aliquod temporale refundat in remunerationem, nisi per illud temporale intelligantur fructus Beneficii, ad cujus provisionem concurrerent; alias omnis simonia foret confidentialis, quod tamen falsum est, cum Pius IV. & Pius V. omnem confidentiam ad quatuor casus recensitos restringant. Et hoc maxime notandum est, quia pœnæ in confidentiarios, sanctæ graviores sunt quàm quæ in simoniacorum species decernuntur; eò quod confidentia, licet malum simoniæ minus, plures in Ecclesiam abusus invehat.

Quæres an Titius, qui Canonicatum suo pinguorem postulat a Capitulo, hunc acceptare possit cum pacto suum remittendi in manus Capituli.

Affirmant Sarrubovius, Pontas, & alii communiter saltem in praxi; voluntque nullam hic occurrere confidentiæ aut alterius simoniæ speciem. Non confidentiæ, quia non spondetur *idem* Beneficium; non simoniæ alterius, quia Titius id solum spondet ad quod jam tenebatur, cum duos Canonicatus simul tenere nequeat. Sicut ergo, inquirunt, Capitulum citra simoniam exigere potest, ut Titius omnibus officiis interlit, quia id jam debet; sic & in proposito. Hæc opinio quam ob communem praxim impugnare non audeo, supponit Titio moraliter constare, Beneficium quo se exiit, non nisi digno collatum iri.

CAPUT SECUNDUM.

Quale peccatum Simonia, & à quo committatur.

DUO hic quærentur: 1mo. quale peccatum sit simonia; 2do. an huiusce peccati reus sit qui dat munus temporale, non ut premium rei spiritualis, sed ut motivum, & quasi incitamentum, quo, v. g. Beneficij Collator moveatur ad ejus collationem; aut qui se obligat ad dandum temporale pro spirituali, non quidem ex justitiâ, sed ex gratitudine. Sit

CONCLUSIO I. Simonia peccatum est grave.

Prob. 1mo. quia statim ac Simon suam de comparando pecuniâ Spiritu sancto intentionem Apostolis exposuit, his quasi fulgure, S. Petri verbis *perculsus* est: ** Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecuniâ possideri ... in felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse:* atqui verba hæc grande scelus supponunt; ergo.

Prob. 2do. ex Canonibus. Gelasius Papa relatus 1. q. 1. c. 6. *Dantem, inquit, & accipientem damnatio Simonis involvit Paschalis relatus 1. q. 7. cap. ult. Omnia, inquit, crimina ad comparationem simoniacæ hæresis quasi pro nihilo reputantur. Idem est stylus aliorum Canonum, à quibus simonia vocatur execrabile flagitium, flagitium piaculare; &c.*

Prob. 4tio. Vitium juri naturali, divino, humano, religionique oppositum, pro grandi crimine haberi debet: atqui simonia

adversatur

adversatur 1mo. jori naturali, jus enim naturæ vetat nè ea vendantur quæ sunt invendibilia, qualia sanè sunt spiritualia & spiritualibus annexa; 2do. repugnat juri divino, & voluntati Dei, qui Matth. 10. dixit: *Gratis accepistis, gratis date*, 3tio. repugnat juri humano, seu ecclesiastico, seu civili, ut patet tum ex titulis *De simoniâ* in Jure canonico contentis, tum ex Regum nostrorum edictis, ac præcipuè ex Pragmaticâ Sanctione S. Ludovici, & Caroli VII. 4to. demum idem scelus religioni oppositum est in ratione sacrilegii, cum per ipsum sanctissima quæque profanè, & indignè tractentur.

Neque in hoc scelere datur materiæ parvitas, hæc enim repeteretur, vel ex parte rei spiritualis, vel ex parte pretii pro eâ dati. Non ex primo capite, quia res spiritualis quæcunque ea sit, tam alti est ordinis, ut indigna ejus contrectatio, gravis censeri debeat: non ex altero capite, qui e contra quòd vitius offertur pro re spirituali pretium, eò magis contemni censetur: adeoque gravior est, quæ in eam committitur irreverentia.

CONCLUSIO II. Ut quis simoniæ reus sit, non requiritur ut det aut accipiat temporale tanquam pretium rei spiritualis, sed sufficit, ut det temporale tanquam motivum ejus obtinendæ.

Prob. 1mo. quia admittens Casuistarum subtilitatem, nè ipse quidem Simoniacus fuit. Quis enim putet eum eò usque delirasse, ut crederet pecuniam quam Apostolis offerebat, ejusdem esse pretii cum Spiritu sancto? Sanè hoc ei unum exprobravit S. Petrus, quòd existimaret *donum Dei pecuniâ possideri*. An non autem æquè possedisset, si pecuniam dedisset in motivum, quo Apostolos flecteret, quàm si eandem obtulisset instar pretii.

Prob. 2do. quia si valeat opinio Casuistarum, jam nemo, nisi rudis & omnino hebes, simoniam incidet, nemo in exteriori foro ut simoniacus condemnari poterit. Ecquis enim non fugiet simoniam, dum pecuniam, quâ Beneficia comparabit, non ut pretium Beneficiorum dabit, sed ut motivum, quo patronos aut alios ad eorum collationem inducat. Quis intentam sibi simoniæ accusationem non eludet in foro exteriori? Quis convincetur pecuniam dedisse ut rei sacræ pretium? Certè nè ipsa quidem Ecclesia de secretis cordis intentione judicare potest.

* Prob. 3tio. quia * *Chalcedonense Concilium* condemnat eos, qui Ecclesiæ Beneficium interventu pecuniæ acquirunt: sed qui pecuniam dant ut motivum, Beneficia indubie acquirunt: pecunia

coniaz inventu. Merito igitur Innocentius XI. & Clerus
Gulicanus anno 1700. damnarunt hanc propositionem, *Dare
temporale pro spiritali non est simonia, quando temporale
non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum
conferendi, vel efficiendi spiritalia; vel etiam quando tem-
porale fit solum gratuita compensatio pro spiritali, aut è
contra.*

Prob. 4to. Qui dat munus Judici ut motivum ad obti-
nendam sententiam iniquam, dicitur emere iustitiam, & Ju-
dex qui propter hæc munera jus dicit, dicitur vendere ju-
sticiam, quia nempe dat unum loco alterius; ergo à pari in
proposito.

† Hinc simoniæ reus est: 1mo. qui Magnatis domum in-
greditur principaliter ut Abbatiam obtineat.

2do. qui consanguineo Præbendam confert, ut magnificetur
per hoc, & nobilitetur domus sua. Ità S. Thomas, in 4. dist.
25. q. 3. ad 3. Secus, ait idem alibi * si conferat gratis
propter consanguinitatem, vel quancumque carnalem affectio-
nem; tunc enim est quidem illicita & carnalis affectio, si mi-
nus digno dederit, non tamen simoniaca, quia nihil ibi ac-
cipitur.

3to. qui dat Beneficium alicui hoc pacto, vel intentione ut
exinde suis consanguineis vel aliis pauperibus provideat; id
enim est manifesta simonia, ait S. Thomas.

4to. & id eum dicendum de iis, qui Tonsuram recipi-
unt, ut consequantur Beneficium, cujus temporale præcipue in-
tendunt; ii enim simoniam committunt saltem mentalem.

5to. Clericus qui vadit ad Ecclesiam principaliter propter
retributiones, quas recipit tanquam finem sui operis, (princi-
paliter intantum) committit simoniam. ità S. Thomas Quodlib.

5. q. 3. a. 12.

6to. hinc & reus est simoniæ, qui in aliquâ Diocesi spiritalia
munia exercet, ut Canonatum, ut aliquam dignitatem esse qui
possit: Qui enim, ait S. Bernardus, Lib. De vitâ & morib.
Clericorum, cap. 5. evangelizat ut manducet, perverso nimis
ordine celsibus terrena mercatur, qui tamen habet principalem
finem Deum in tali actu, ad ejusmodi autem retributiones respi-
cit secundariò, non quasi in finem, sed sicut in id quod est ne-
cessarium ad suam sustentationem, constat quòd non vendit actum
spiritualem, & ità simoniam non committit, nec peccat. S. Tho-
mas Ibid.

Hæ propositiones, Memor ero Beneficii, quod mihi confers, ergo
gratias, suo tempore gratias agam, nisi determinentur ad piam
Moral. Tom. IV.

§ B b

coram

* 2. 2. q. 100. a. 3.

coram Deo gratitudinem, quæ naturalijure debita est, periculi plenæ sunt, & ab his penitus est abstinendum; ne intelligantur temporali sensu, & moveant Collatorem.

Obj. 1mo. Qui pauperibus stipem erogat, ut ipsorum preces impetret, si non intendat preces emere, sed duntaxat pauperum animos ad eas fundendas per beneficium gratuitum commovere; simoniæ reus dici nequit ex S. Thomâ; * ergo à pari.

R. neg. confeq. 1mo. quia dans pauperi stipem ut ejus precibus adjuvetur, earum excellentiæ, non derogat, & sequitur ordinem divinæ providentiæ, quæ vult ut peuperes spiritualem eleemosynam his impendant, à quibus corporalem recipiunt qui verò muneribus Beneficium comparant, divinæ providentiæ ordinem abjiciunt, & Beneficii spiritualis excellentiæ derogant, cum in hoc Beneficio nonnisi honorem aut emolumentum considerent; 2do. quia Pauper non aliâ quàm precum via, gratum se & memorem exhibere potest; unde necellum est, ut vel oret pro benefactoribus, vel contra Dei legem ingrati animi notam sustineat: ostendatur tale quidpiam in eo qui pecuniam danti Beneficium rependit.

Obj. 2do. ex c. 30. *De simon. Illud gratis recipi poterit, quod fuerit sine taxatione pretii gratis oblatum;* ergo tunc solum committitur simoniâ, cum datur vel accipitur aliquid per modum pretii.

R. neg. confeq. etsi enim illud quod omnino gratis datur simoniam non continet, illud tamen censeri debet simoniacum, quod datur vel accipitur titulo non penitus gratuito: atqui quod datur eo fine & conditione, ut Beneficium ab alio obtineatur, usque adeò non datur gratis, ut seclusâ Beneficii expectatione non daretur; ergo gratis non datur.

CAPUT TERTIUM.

De causis Simoniæ.

Duplex est simoniæ causa, de quâ lis moveri possit, efficiens scilicet, & materialis. Causa efficiens, est subjectum committendæ simoniæ capax. Causa materialis; seu materia circa quam; vel est proxima, venditio scilicet & emptio; vel remota, eaque vel est pretium quo emitur, vel ipsa res spiritualis quæ emitur; & hæc rursus, vel ex rei naturâ, vel solum ob Ecclesiæ prohibitionem vendi, aut commutari non potest.

Quod

Quod spectat ad subiectum simoniae, certum est eam committi: 1mo. ab iis, qui *cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis vel praeminentia fuerint*, dant vel accipiunt temporale pro spirituali; 2do, ab eorum mediatoribus, qui idcirco excommunicatione feriuntur, *d qua nisi a Romano Pontifice non possint absolvi praeter quam in mortis articulo*. Utrumque habetur Extravag. 2. commun. *De simonia*. 3tio. & utrumque ab iis qui *pro officii sui loco contra simoniacam haeresim vehementer non exarserint*, cap. 5. 1. q. 1.

Hinc summus ipse Pontifex incurrere potest simoniam jure naturali & divino prohibitam. Ratio est quia Papa, sicut ceteri, juri naturali, & divino subditus est; ergo si contra jus illud ageret, ut agere potest quatenus homo: si, v. g. Ordines, vel Grana benedicta majori venderet pretio quam valeant ratione materiae, & solum propter consecrationem, non minus simoniacus foret quam quilibet alius homo, ut docet S. Thomas hic art. 1. ad 7.

Quin & censent plures Papam incurrere posse simoniam juris humani, exigendo, v. g. pecuniam pro Officiis per Ecclesiae leges vendi prohibitis. Ratio est 1mo. quia princeps jure naturali tenetur sequi legem quam aliis imposuit, cum ratio legis parem in utrisque locum habet; ergo peccabit Papa, si leges ab Ecclesia latae transgrediatur; nec peccabit peccato solum scandali, ut aliqui censent, sed vero simoniae peccato: quemadmodum si praeceptum Ecclesiae de servando per Quadragesimam jejuniis violaret, non scandalum solum, sed etiam intemperantiae reum se constitueret.

2do. quia Papa non est nisi dispensator in legibus sapienter constitutis; ergo si sine rationabili causa secum dispenseret, dispensatio haec non impedit, quominus verè censeri debeat legum Ecclesiae transgressor, ac proinde simoniacus, si eas contemnat quibus prohibetur simonia.

Ex quibus à fortiori sequitur à Ministris Papae, non secus ac ab aliis committi posse simoniam jure divino & ecclesiastico prohibitam. De priori nulla est difficultas, de eà verò quae jure solum positivo proscribitur, dubitant aliqui si sciente & dissimulante Pontifice exerceatur, quia tunc videtur tacite dispensare: ea tamen taciturnitas, juxta plures alios, non est sufficiens Pontificiae dispensationis argumentum, tum quia fieri potest ut Papae silentium sit negligentiae effectus, non approbationis; tum quia non semper expedit, ut Superior poenas omnes lege sua inclusas, ejusdem transgressoribus inferat; ergo ex Pontificis taciturnitate, dispensatio colligi nequit, nisi durante tempore silentium servet; quia lex, quae sciente & diu dis-

simulante legiflatore infringitur, cenfeur per defuetudinem abrogari. His pofitis, fit

ARTICULUS PRIMUS.

De materiâ proximâ Simoniâ, ubi de caufis à Simoniâ excufantibus.

Fatentur omnes materiam proximam simoniæ effe venditionem vel emptionem, per quas intelligitur contractus quilibet, five nominatus, five innominatus, quo datur temporale pro fpirituâli. Hic autem, ut alibi, dat temporale, qui ipfum remittit; & dat fpirituale, qui fpirituâli renunciat: unde accedente pacto simoniæus eft. Sex tamen funt cafus in quibus potefit temporale quid recipi fine simoniâ: ii verò funt 1mo. liberalitas feu gratitudo; 2do. fipendium & debita fufientatio; 3tio. labor; 4to. amiffio commodi temporalis, quo quis fe privat faciendo opus fpirituale; 5to. confuetudo legitima; 6to. redemptio vexationis iniquæ.

1mo. quidem gratuita donatio à simoniâ excufat: quia quod omnino gratis datur nec datur per modum pretij, nec eâ intentione, ut is cui fit donum temporale, ad alterius doni refufionem accendatur. Fatendum tamen fub hoc gratuita donationis titulo fæpius latitare simoniâ, dum id quod gratis dari dicitur, plerumque vix aliâ quàm obtinendi Beneficii intentione datur, aut datur ex pacto; cùm tamen pactum ex naturâ fuâ obligationem fidelitatis & iufititæ importet, ac proinde gratuita donationis naturam evertat. Adde quod fæpe contingat ut obligatio auidoralis per pactum reftringatur; hac autem reftrictio ad aliquod determinatum, eft affluatilis pretio, tollitque gratitudinem quæ eft generalis. Ex quibus fequitur, simoniæas effe has conventiones quas excufat Bonacina: Do tibi gratis pecuniam, ut ex gratitudine nulla conferas Beneficium, & viciffim. Neque verò tam exprefsi conventio requiritur, fed fufficit tacita; quam femper adfufne præfumer Confellarius, cùm pœnuens dans Beneficium, & fperans pretium, exigit, vel etiam verbis, aut nutibus alterum hortatur, ut fuo tempore memorem fe præbeat. Facilius tamen præfumi- tur simoniæa intentio: 1mo. fi quid diviti aut Superiori fpondeatur, aut detur à paupere, vel inferiore, vel acta neceffitatem patiente, ii enim non tam liberales effe folent; 2do. fi res data vel promiffa talis fit momenti, ut communiter dari non foleat gratuito.

2do. excusat titulus stipendii & legitime sustentationis. *Quis enim militat suis stipendiis unquam* * Hinc culpa caret, live fideles qui Ecclesie ministris temporalia bona largiuntur; live Ministri qui Christi exemplo pias oblationes, vel alia stipendia ex consuetudine, vel Ecclesie legibus accipiunt. Hic tamen sub stipendii prae-textu saepe later simonia, vel aliquid instar simoniae prohibitum. Unde 2do. juxta multos, qui plus exigunt stipendii quam sibi verè debitum sit; non injulitiae solum, sed & simoniae reus est; quia quod stipendii locum non habet, non alio excipi videtur titulo quam in pretium spiritualis ministerii. Idem dicendum de iis qui novo stipendio paciscuntur pro functionibus ad quas jam ex officio tenentur.

3tio. excusat labor; sed labor duplex est, alius actioni spirituali intrinsecus, ut fatigatio necessaria ad concionem, aut celebrationem Missae; alius extrinsecus; sine quo opus fieri potest, ut celebratio vel concio faciendâ in loco admodum remoto. Labor intrinsecus, nunquam vendi potest sine simonia; quia labor ad actionem necessarius, in unum cum eâ opus coalescit, & sic ejusdem sit cum ipsâ conditionis: quid enim aliud est labor in celebrandâ Missâ intrinsecè necessarius quam recitatio orationum, oblatio, consecratio; & alia ejusdem generis quae sunt ipsa Missa; ergo cum Missa sine immani sacrilegio vendi non possit, nec labor eidem intrinsecè necessarius vendi potest. Aliud est de labore extrinsecò is enim seorsim pretio aestimari & vendi potest: Sic Sacerdos qui ut Missam celebret, longius iter peragere debet, poenam hanc compensare potest; idem de eo dicendum qui adstringit se ad celebrandum hora graviter incommoda.

4to. Excusat à simonia sicut ab usura lucrum cessans & damnum emergens: hinc simoniae labem non contrahit, qui accipit pecuniam, non quidem ut alteri Beneficium procuret, sed ut suum compenset laborem in scribendo, iter agendo, &c. hæc enim pretio sunt aestimabilia. In his tamen laboris solus non autem Beneficii habenda est ratio, quia tunc pretium laboris succellus, aut Beneficii pinguedo; quia tunc pretium pro Beneficio traderetur, quatenus labor non in se, sed ratione Beneficii aestimaretur, quod simoniacum est; unde fatentur Doctores, simoniam committi ab eo, qui tradit alteri pecuniam, eamve promittit, aut muneribus impellit, ut pro se Beneficium à Rege, aliove Collatore postulet; quia tunc muneris interventu spiritualia assequitur, ** quod nunquam licet.

5to. Excusat consuetudo legitima & laudabilis qualis reputatur non ea quae ab exactione, aliisve similibus principiis

Bb3

originem

* 1. Cor. 9. ** S. Thom. hic. a. 6.

originem duxit, sed quæ ex pietate & liberalitate populorum nata est; quod enim ex tali consuetudine datur; non in pretium rei spiritualis datur, sed permodum oblationis & stipendii. Ubi tamen quædam vigent consuetudines quæ simoniam sapiunt, videndum quid sentiant Confessarii, Doctores, Prælati, & præsertim quid ferat Curia Romanæ stylus.

Quæres. quid sentiendum de consuetudine juxta quam quædam capitula à novis Canonicis exigunt vel munuscula, ut chirotecas, vel certam pecuniæ summam, vernaculè *Droit de Chape*.

R. consuetudinem exigendi pecuniam à novis Canonicis, se-
verè à Tridentino * prohibitam fuisse, ut quæ suspicionem habeat *simoniacæ labis, aut sordidæ avaritiæ*; ibique præceptum Episcopis, ut exactiones illas verent nisi *pro usibus* sint convertendæ. Quod spectat ad chirotecas, & alia id genus venia, sacra congregatio Cardinalium declaravit fîs non esse ea recipere aut distribuere. Addunt aliqui Canonicum non posse in conscientia dona hac largiri, ne peccatis alienis communicet; sed recurrere debere ad Episcopum aut saltèm Magistratum, qui non patietur Republicam iniquis iis vexationibus turbari.

6to. Excusat redemptio injustæ vexationis, quam pecuniâ, aut muneribus arcere possunt, qui injustè nec ad Superiorem recurrere valentes, impediuntur à consecutione boni spiritualis in quo jus habent. Ratio est, quia non tradunt temporale pro spirituali, quod jam verè ipsorum est: sed pro liberatione ab injuria & cessatione vexationis, quæ est aliquid temporale.

Sed hîc cavendum imo. nè res quæ ad inique vexationis redemptionem traditur, sit spiritualis, si quis enim in pingui Beneficio vexetur, & tenuè vexatori tradat aut promittat, simoniacus est, quia dat spirituale pro temporali.

2do. Nè vexatio quæ redimitur, justa sit, aut saltèm probabilis, tunc enim pecunia non tam datur pro cessatione vexationis, (cùm non vexet, qui jus suum prosequitur,) quàm pro re spirituali, ad quam moraliter loquendo mediante pecuniâ pervenitur. Et verò non licet pecuniæ ope facere, ut jus adhuc infirmum, firmum evadat.

3tio. nè redemptio ab iis fiat qui non habent *jus in re*, sed solum *jus ad rem*; quæ conditio graviter est ponderanda: inde enim sequitur, eum qui à Patrono nominatus est ad Benefici-um, cujus institutio sibi iniquè denegatur, simoniacum esse, si vexationem

vexationem hanc pecuniâ redimat, quia sola institutio canonica tribuit jus in re.

Idem de eo credimus, qui ut Collatoris consanguineum sibi ex infenso anicum reddat, eidem muerat offerat, nè dictus Collatorem à conferendo sibi Beneficio avertat. Ità docent S. Thomas, S. Antoninus, Rebuffus, Caballut. lib. 5. cap. 3. 8. Pontas hic casib. 29. & 30.

4to. Cavendum, nè ablatis vexationis sit collatio boni spiritualis, quia ut hæc emi non potest, sic nec illa tunc redimi possit. Hinc electus ad Beneficium, cujus Episcopus injustè confirmationem denegat, vexationem hanc redimere nequit; quia in hoc casu remotio vexationis nihil aliud est quam confirmatio, quæ cum sit actus spiritualis emi non potest.

Unde contra quosdam infero, non licere largiri pecuniam Sacerdoti qui alicui in extremâ necessitate contrito Baptismum gratis conferre non vult: nam pecuniam dare pro removendâ hâc injustitiâ, est eam dare pro ipsâ Baptismi collatione. Possit tamen licitè emi aqua à Sacerdote, quia aqua merum est elementum; possit etiam, ut opinor, emi cognitio verborum quæ in Baptismatis administratione proferri debent, sicut preuo emi potest Theologia cognitio, quia hæc omnia docere non est functio per se spiritualis.

5to. In re tam periculosâ recurrendum est ad Superiorem, si ad eum pateat accessus. Ità statuerat S. Carolus Borrom. prohibens nè quis ipso inconsulto redimeret injustam vexationem: tum quia sæpe injusta videtur quæ justa est, tum quia Superior ut pater communis poterit litem componere, & sic omnem simoniae suspicionem remove.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Munere Simoniaci.

PREMIUM, seu munus simoniacum, quod pro re spirituali traditur triplex est ex S. Gregorio Hom. 4. in Evang. Nam aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua.

Munus ab obsequio, est quodlibet opus indebitum & temporale præstitum aut præstandum in commodum aut utilitatem alterius, sub pacto expresse vel implicite, aut cum intentione acquirendæ alicujus rei spiritualis. Hinc simoniaci sunt, imo. Magnatum negotia gerunt, aut pueros ad literas infor-

mānt, ut eorum favore Beneficium consequantur; 2do. qd alicui Beneficium donant, ut extinguatur stipendium quod aliqui solvere tenerentur; 3tio. qui præsunt alicui ad Beneficium cum pacto, ut vel tot Missas pro iisdem dicat, vel quæ in fundatione præsuntur certo die, & tali horâ celebret, cum ex Beneficii titulo locus & tempus celebrandi, Beneficiarii libertati permittuntur. Ratio est, quia in his omnibus promittitur, datur, aut exigitur aliquid pretio æstimabile; aut obligatur libertas, cujus obligatio pretium habet. Et verò qui hæc exigeret in materiâ mutui, censeretur usurarius; ergo in materiâ præsenti censeretur debet simoniacus.

Dixi 1mo. opus quodlibet, ut comprehenderem tum illud quod honestum est, tum etiam turpe.

Dixi 2do. opus indebitum; quia si obsequium temporale quod exigitur ab eo, cui confertur Beneficium aut res spiritualis, annexum sit Beneficio aut rei spirituali, puta quod Canonicus psallat in Choro, exigi potest sine simoniâ. An autem possit Episcopus conferre Beneficium alicui cum pacto ut sibi solvatur summa debita, controvertunt Theologi. Certè multò tutius est, ob errandi periculum; abstinere ab iis pactis; cum pactum omne à jure reprobetur.

Dixi 3tio. opus Temporale, quia permutare spirituale pro spirituali extra Beneficiorum materiâ nullo iure prohibetur est. Unde simoniæ expertes sunt, laicus aut alius quilibet qui pro reliquiis Reliquias donat; Sacerdos qui pro alio celebrat cum onere, ut is pro se aliâ die celebret; Episcopus qui Beneficium alicui confert, ut zelum ejus & officii populis præstita compenset juxta id Apost. I. ad Tim. 3. Qui bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent.

Munus à manu pecunia est: porro per pecuniam intelligitur quælibet externa, cujus pretium potest pecuniâ æstimari; sive sit res mobilis; sive immobilis, sive corporalis, sive incorporalis, atque etiam ejus privatio, vel promissio & obligatio. Hinc manus à manu dare vel polliceri censetur imo. qui Patrono aut Collatori pensionem reavittit, aut debitum præsens vel futurum; qui enim remittit, moraliter donat. Imò non solum qui debita sibi, sed etiam qui debita Ecclesiæ remittere promittit, simoniacus est, quia censetur aliena rapere ad donandum, & ita munus à manu confert, licet de re alienâ. Pari-ter simoniacus est, tum qui bona tradit Ecclesiæ cum pacto ut in ipsâ recipiatur in Canonicum; tum qui Capellam fundat eâ intentione ut ipsa sibi conferatur; tum Episcopus aliquem ordinans sub promissione quod nihil ab eo in locum tituli petiturus sit. Et id extendunt Suarez & Navarrus ad eos qui

qui ex bonis suis titulum alicui constituunt recepta nihil unquam exigendi promissione; atque hinc est quod Episcopus & prælator in hoc casu censuris subiaceant, ut patet ex cap. 45. tit. 3. Lib. 5. Decretal. qui cum sit de simoniâ, eosdem simoniæ reos supponere videtur.

2do. Munus à manu dare vel spondere censendi sunt, qui Beneficium accipiunt sub conditione locandi domum suam pretio minori, desistendi à hie justè impactâ, pecuniæ mutuo dandæ, &c.

3to. Eisdem sceleris rei sunt, qui solvunt expensas à resignante factas in consecutione Beneficii; qui suscipiunt in se onus restaurandi domum pastorem: qui ex pacto emunt domum & suppellectilem resignantis utpotè inquit, eipam inutilem; qui debita ejus ex eodem pacto solvunt. Ratio est, quia hæc omnia pretio sunt æstimabilia; adeoque si ex pacto fiant, à simoniacâ labe excusari non possunt.

4to. Per munus à manu, intelligi potest donum omne, quod jus positivum dari verat pro re spiritali; & sic Beneficium pro alio Beneficio sine Superioris autoritate datum, est munus à manu.

Munus à linguâ est favor, id est laus, commendatio, adulatorio, preces & similia, quæ ex vi pacti expressi vel tacti linguâ exerceri solent in favorem illius, qui rem spiritualem confert. Hinc simoniaci sunt, 1mo. qui dat Beneficium alteri, ut ejus pater Regi de se bene loquatur; 2do. qui in Concionibus & in Poenitentia tribunali Magnatibus adulator, ut inde aliquid temporalis commodi reportet; 3tio. qui conciones sacras habet, ut hominum laudes promereatur; 4to. qui ad Potentium preces Beneficium conferunt, ut eos sibi devinctos habeant, nam humanum favorem & gratiam habere apud Magnates, est pretio æstimabile. In his tamen ob pacti defectum non alia vulgò erit simonia quàm mentalis: imò vitia hic quidem multa agnoscit Suarez cap. 40. n. 14. non tamen simoniam.

Ut quædam solvantur difficultates.

Quæres. 1mo. an qui precibus pro alio porrectis motus Beneficium confert, sit simoniacus.

R. 1mo. Collator ille simoniacus est, si intendens aliquem sibi obligare, promittat se Beneficium ad ejus preces collaturum esse. Ratio est, quia Collator ille per hujus Beneficii promissionem negotiatur favorem temporalem alterius, quæritque cum sibi obligatum habere: qui verò Beneficium desiderat, efficit ut alter se Collatori submittat eum precando, quod ex omni parte est pretio æstimabile.

R. 2do.

R. 2do. seclusa hac aut simili intentione, non esse simoniacum, qui ad alicujus preces Beneficium concedit, potillimum si digno & capaci concedat: 1mo. quia, ut alibi diximus, preces sumptæ ut nuda petitio, non impediunt nè res gratis deur nec ex se ordinantur ad honorem ejus, qui rogatur, sed potius in utilitatem rogantis; 2do. quia exaudire petentem Beneficium pro eo, qui de Ecclesiâ bene merebitur, per se bonum est; 3tio. quia in id conspirat totius Ecclesiæ praxis, idque à jure satis approbatum est, ut patet ex cap. 34. *De simonia*, & ex cap. 121. & 122. l. q. 1.

Quod si preces fiant pro indigno, tunc juxta S. Thomam, factum est *simoniacum*; quia cum Collator non moveatur ex dignitate personæ cui Beneficium confert, indicium est eum moveri favore humano, & receptione vel se rei alicujus prelo assuabilis. Etendum tamen S. Thomam loqui potius de Simonia præsumpta, quam de simoniâ quæ semper & necessaridè occurrat: si enim preces pro indigno fuisse simoniam constituent, eadem pro digno fuisse simoniam constituerent; sicut munus à manu non minus pro digno quàm pro indigno simoniam facit.

Quares. 2do. an qui confert spirituale ex metu, seu ex precibus armatis, simoniacus sit.

R. negat. 1mo. quia qui bonum spirituale confert ex metu, etsi minus voluntariè illud conferat, nihil tamen temporale recipit ab eo qui sibi metum incutit; 2do. si quis ex timore oret, confiteatur, celebret, absolvat, non est simoniacus; ergo nec simoniacus erit si ex eodem metu conferat spirituale.

Si tamen timor mali reservatur in commodum temporale, v. g. si Princeps comminetur Episcopo, futurum nunquam ut ad ampliorem fortunam deveniat, nisi Titio Presbyteratum conferat; tunc conferendo simoniacus esset, quia non solum iram Principis tollere, sed etiam ejus favorem venari conaretur.

Quæres 3tio. quid dicendum de eo, qui pecunia vel obsequiis agit apud familiares Episcopi, ut ii pro se apud Episcopum agant. R. videndum quid intendat. Si id solum ut liberior sibi ad Episcopum pateat accessus, nihil hic est simonia. Si ut eorum commendationibus Beneficium obtineat, utique simoniacus erit. Si demum ut ii simplici er scientiam & merita orationis aperiant Episcopo, potest id quidem absolute vacare à simoniâ, sed ob periculum vix & fortè nunquam in praxi tolerari debet; tum quia vix fieri potest, ut homo bonæ frugis non alia viâ Episcopo innotescere possit: tum quia adhuc rariùs evenit, ut

non intendat orator expositioni rerum preces jungi & commendationem.

ARTICULUS TERTIUS.

De materiâ spirituali Simonia,

PER spiritualement simonia materiam, intelligimus spirituale ipsum, & annexum spirituali. Spirituale hic idem est cum supernaturali. Supernaturale, autem est tale, vel *formaliter* seu *per essentiam*, ut gratia, character & similia; vel *causaliter*, ratione spiritualis effectûs quem producit, quo sensu Sacramenta, sacramentalia, sacrae conciones, & alia quae gratiam pariunt, supernaturalia dicuntur; vel *effectivè*, prout est effectus à causâ supernaturali proveniens: sic actus prophetandi spiritualis est, quia nascitur ex causa spirituali, & ad salutem vel fidem Ecclesiae ordinatur: tales etiam sunt benedictiones, usus Jurisdictionis Ecclesiasticae, dispensationes, facultates excommunicandi, aut absolvendi à censuris, collationes Beneficiorum, &c.

Annexum spirituali est illud quod licet in se sacrum non sit, fit tamen aliquatenus sacrum per suam cum rebus sacris connexionem. Annexum hoc triplex distinguitur: aliud est enim annexum *antecedenter*, quod scilicet prius est in se quam spirituale fiat per suam cum spirituali connexionem, talis est fundus cui advenit jus patronatus quod est spirituale; item vas, lapis, aedes, Balsamum, vestes, quae postea consecrari aut benedici contingit. Aliud est annexum *concomitanter*, quod nec antecedit, nec sequitur, sed comitatur ipsum spirituale, ut labor corporis in celebrandâ Missa: & is quidem labor, vel annectitur extrinsecè, ut si Missa in loco remoto aut arduo celebranda sit, vel intrinsecè, ut labor qui missam communem comitatur. Aliud est annexum *consequenter*, quod praesupponit rem sacram; & per suam ab eâ dependentiam spirituale reputatur: sic temporales Beneficii redditus, spirituale quid censentur, quia pendent à causâ spirituali, nempe à spiritualibus officiis propter quae instituta sunt, & retribuantur. Etsi porro explicata superius principia penè satis detegant quandonam in hisce materiis committatur simonia, satius tamen judicavi de his sigillatim disserere cum periculo nimiae prolixitatis; quam ab iisdem abstinere cum periculo omittendi aliquid quod iis inservire possit quibus in itinere tam lubrico gradiendum est. Sic igitur

SECTIO

SECTIO. PRIMA.

De Simonia in Sacramentis & sacramentalibus.

UT hic quædam statuatur regulæ, quæ utpotè generales, faciliùs retineantur, sit

CONCLUSIO I. Accipere aliquid pro Sacramentis prout constant ex materiâ & forma, vera est simonia. Ratio est, quia Sacramenta sic sumpta, sunt res validè sacra & supernaturalis: sed dare temporale pro re sacrâ aut spiritali est simonia, ergo. Hinc non licet dare pecuniam pro matrimonio ut est Sacramentum; tametsi hæc dari possit pro eodem quatenus est contractus cui sua sunt onera, commoda sua, suæ in contrahentibus inæqualitates.

CONCLUSIO II. Non est simoniacum vendere id quod in Sacramentis materiæ remoret locum habere debet.

Prob. Quia hæc materia secundum se, & ut antecedit actionem sacram, res est temporalis, & testimonialis prædii, ut patet in pane, vino, aquâ, chrismate, oleo.

CONCLUSIO III. Nihil accipi potest pro materiâ proxima Sacramentorum, v. g. pro ablutione in Baptismo, pro cognitione in Confirmatione, pro speciebus consecratis in Eucharistiâ, &c.

Prob. 1. quia in jure simoniacus dicitur non is, tantum qui Sacramenta, sed & qui Sacramentorum actiones vendit * 2do. quia hæc actiones eatenus solum vendi possunt, quatenus sunt sacra, cum nullam aliam habeant utilitatem quam spiritualem: porro qui actionem ut sacram vendit, simoniæ reus est.

Ideam eandem ex causâ dicendum de forma Sacramentorum, Hinc sæpè prohibitum est nè quid pro Baptismi collatione accipiatur. Ubi tamen invaluit usus ut gratis offerantur cerei cum auro vel argento, hæc recipi possunt sive in ministri sustentationem, sive ut pios in usus impendantur; prout docet S. Antonin. 2. p. tit. 1. c. 5. Faciendum tamen ut longe melius esse & dignius, ut nulla unquam dona recipiantur.

Quæres an vendi possit, locus sepulchri.

Certum est 1mo. quod emi possit locus communis in quo emptor sepeliatur; tam enim id potest quam emi possit fundus in quo aedificetur templum: sic Abraham emit speluncam duplicem in sepulturam Saræ. Genes. 27.

Certum est 2do. quod etsi stando in jure naturali vendi sine

* T. 7. r. cap. 99. & c. 9. De simon.

sine simoniâ possit pars cœmeterii aut templi pro sepultura, quia tunc non conferetur vendi nisi materiale templi, hæc tamen venditio, tum Ecclesiæ, tum Imperii legibus prohibita sit, de quo vid. c. 41. De simoniâ; & L. 2. & 9. Cod. De relig. com.

300. Si quis sibi suisque hæredibus velit sepultura locum ita proprium acquirere, ut deinceps aliorum Fidelium corpora eò inferri nequeant, tunc ratio prohibitionis à legibus factæ cessat, idèdque aliquid ab eo exigi potest: tum quia obligatio quâ se obstringunt qui Ecclesiæ gerunt curam, ad non sepeliendum aliump in hoc loco, pretio æstimabilis est: tum quia usus ubique receptus ita obtrinet. Et certè Fideles jus quidem habent, ut in loco sacro sepeliantur; sed jus illud non involvit perpetuam servitutem, vi cujus Ecclesia non ampliùs de tali loco in aliorum sepulturam disponere possit.

Sed estne simonia si pro sepulturâ in honoratiori Ecclesiæ loco plus exigatur; itèd si plus exigatur cùm major crux argentea deferatur?

Centent multatramque praxim simoniacam esse. Ità S. Antoninus, Suarez, Sylvester & alii; quia inquit, locus honoratior non est talis nisi quia sanctior est, v. g. propior altari, &c. Alii verò qui simoniam hic nullam esse putant faciunt tamen optandum esse, ut mutetur hæc Clericorum agendi ratio, ut quæ redoleat avaritiam, quæ procul ab Ecclesiasticis personis abesse debet, & quæ in populo tum scandala, tum graviora obloquia procurare contuevit. Idem dicunt aliqui de more secundùm quem, cùm quis apud nos peregrinus moriens, in patriâ sepeliri cupit, non potest eò cadaver hujus transferri, nisi omnibus Ecclesiis Parochialibus per quas transit, solvantur jura parochialia: Hujus quidem consuetudinis, ait doctissimus P. Lupus, justitiam non video usque huc, & cupio edoceri.

Quod spectat ad S. chrisma, communis est assertio non posse aliquid pro eo exigi sine simoniâ. Ità expressè definitum est cap. 16. & 37. De Simonia. Atque hic non simoniae solum, sed & impostitiæ crimen agnoscit Suarez, quia, inquit, Episcopi ex Ecclesiæ dispositione tenentur gratis de hac materiâ suis Ecclesiis providere. Quòd si fur subripiat chrisma, illudque tantum duntaxat vendat quanti valet ratione materiæ; non committit simoniam, quia non vendit nisi materiam; cujus venditio solis Episcopis prohibita est.

Etsi verò vasa sacra, altaria, sacra vestes, vendi possint, haud tamen vendi possunt Ecclesiæ, tum quia altaria portatilia, coronæ, vel imagines benedictæ quibus annexa est indulgentia, ad

ad privatorum dominium pertinere possunt, non autem Ecclesiarum, quæ semel Deo dicatæ publici juris sunt; tum quia jus canonicum specialiter decernere videtur, templa nè quidem ratione materiæ vendi possent. Vide cap. 15. *De simonia*, & cap. 7. l. 9. 3.

Quod attinet ad Reliquias, certum est esse simoniam si vendantur, si non deferantur, aut Fidelium cultui non exponantur nisi dato pretio. Capsulæ tamen in quibus custodiri solent, vendi possunt, modo propter Reliquias ipsas nihil exigatur.

SECTIO SECUNDA.

De simonia in collatione & exercitio Ordinum.

Ordinum collationi cooperantur ordinans, ordinandus, examinatores, Notarii, &c.

Certum est 1mo. quod simoniacum sit Ordines conferre aut accipere mediante pecuniâ; quia per ordinationem confertur gratia Spiritûs sancti, cujus ministri, sunt, non autem venditores Episcopi. Rarum quidem est, ut pro ordinatione accipiatur munus à manu; sed summopere vigilandum, nè hic irrepât munus à linguâ & ab obsequio: dum sæpe ad Ordines admittuntur, seu ob amicorum preces, seu incuitu servitii præstiti aut præstandi, homines alioquin, inepti.

Simoniaci etiam sunt, * tum is qui præsentat, cum is qui ordinat aliquem, *promissionem, vel juramentum ab illo recipiens quod super alimentis quæ Episcopus debet ei quem sine titulo ordinat, non inquietet eum, & nihil ab eo postulet: tuncque ordinator à collatione, præsentator verò ab executione Ordinum per triennium, & ordinatus ab Ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per Sedem Apostolicam obtinere meruerint, noverint se suspensos.*

Certum est 2tio. Episcopos & eorum ministros gravis culpæ reos fieri, si munera quamvis exigua etiam sponte oblata, non solum ante, sed & post ordinationem recipiant. Ità cautè & severè sanxit Synodus Trid. Sess. 21. cap. 1. *De reform.* cujus salutare Decretum amplexa sunt & promulgarunt Concilia pleraque post Tridentinum, ut Mediolanense I. Burdigalense I. Tolosanum, &c.

Notarii verò, ait ibidem Tridentinum, *in iis tantum locis in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipienti, pro singulis literis dimissoriis aut testimonialibus collationis Ord-*

* Cap. 45. *De simonia.*

nis, decimam tantum unius auri partem. id est, julium unum, seu septem aut octo asses * accipere possint; dummodo nullum eis salarium sit constitutum pro officio exercendo, nec Episcopus ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eisdem Ordinum collationibus directe vel indirecte provenire possit ... Qui scius fecerint, tam dantes quam accipientes, ultra divinam ultionem, penas à jure inflictas ipso facto incurrant.

Circa hoc Decretum nota cuin Fagnano: imo. adhuc licitum esse recipere candelas quæ ab ordinatis offeruntur, non tamen forpices, pectines, & mappas, si quæ ut olim à tonsurandis præsententur: atque id declaravit Congregatio Concilii; ** 2do. Notarium cui aliquid salarii quantumvis modici ab Episcopo constitutum est, nihil recipere posse: quia Synodus Tridentina iis tantum aliquid recipere permittit, quibus nullum salarium sit constitutum; de iis porro qui modicum salarium recipiunt, dici non potest quod nullum accipiant; 3tio. citatum Tridentini locum, licet non loquatur expresse nisi de collatione Ordinum, extendi debere, ita ut locum habeat in collatione Beneficiorum. Et id multo magis locum habet in Galliâ ob Sanctionem Blesensem anni 1579. quâ præcipitur, ut Officarii Episcoporum qui nullam ab iis mercedem percipiunt, nihil prorsus ultra decimam nummi partem exigant; poenis adversum simoniacos constitutis alioquin placenti.

Examinatores verò cavere debent, *** nè quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec ante, nec post, accipiant, alioquin simonia vitium tam ipsi quam dantes incurrunt.

Quod spectat ad Ordinum functiones, ex dictis sequitur simoniacum esse, si quid pro iis accipiat aut tradatur; & id verum est, non solum de functionibus Ordinum majorum, sed de exercitio etiam minorum. Unde simonia est si Accolythus, imò & Laicus ob pecuniam serviat Missæ, quia co-operatur actioni sacræ. Idem dicendum de Ostiario, qui ex officio fores claudit, aut custodit Ecclesiam. Si quis verò id ut purus Laicus faciat, negant plures eum simonia reum fieri: haud tamen à simoniâ excusandi videntur Musici & Cantores, qui solum lucrum intendunt: tum quia cantus ille adhibetur in cultum Dei, estque actus verè spiritualis, & ex naturâ suâ exigens religiosè fieri; tum quia sæpè contingit ut Musici soli potiorem officii partem decantent, v. g. in Vesperis solemnioribus. Ergo, ait Wiggers, monendi sunt hujusmodi Cantores, ut accipiant temporale titulo sustentationis,

* Pirhing. ad lib. 5. tit. 3. n. 18. ** Fagnan. ibid. *** Trid. Sess.

nis, aut faciant gratis religionis causâ, vel potius ut abstineant.

Quarunt hic aliqui, quid sentiendum de praxi, quâ juvenes in die Commemorationis Fidelium defunctorum, obambulant Ecclesias & cœmeteria cum libello, rogantes ut Pœnitentiz Psalmos accepto pretio legant.

R. consuetudinem hanc approbandam non esse, sed potius extirpandam: quia licet absit simonia, si non intendatur venditio orationis, non ideo tamen species mali. Adde quod ii juvenes sine attentione legere soleant, vixque aliud querant quàm pecuniam. Idem rectè statuit alii de abjecto eo usu, quo alicubi Sacerdotes in Ecclesiis a populo Missas mendicant *, quibus licentius porrigi deberet pecunia, ut abstinerent à celebrando.

Sed quoniam hic de Missæ sacrificio sermo recurrit, hæc imprimis corde & animo tenenda sunt: imo. *Non potest Sacerdos illâ intentione celebrare vel officiare, ut ex hoc pecuniam consequatur, quia peccaret mortaliter, licet simoniæ realis conscius non esset, sed mentalis tantum.* Ità S. Thomas, Opusc. *De offic. Sacra.*

2do. *Facere passionem de Missa celebranda, est simoniacum semper,* ait idem S. Doctor in 4. dist. 25. quæst. 3. a. 2. Unde Concilium Tolosanum an 1224. Can. 6. prohibet *ne Presbyter pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; licet gratè accipere possit, quod charitative sibi oblatum fuerit absque pacto vel conventionem quatumque.*

3tio. Sacerdos qui pro pluribus Missis plura stipendia quantumcumque incongrua, & stipendio ab Episcopis taxato minora recipit, tot Missas celebrare debet quot sibi præscriptæ sunt. Ità Urbanus VIII. in Bullâ 45.

4to. Ibidem prohibetur Sacerdoti qui Missam suscepit celebrandam cum certâ eleemosynâ, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ celebrandam committat, ita ut administratores Ecclesiæ ex eleemosynis Missarum celebrandarum, nullam utcumque minimam portionem retinere possint ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione pro parametis, luminibus, vino, hostiâ & similibus: nisi cum Ecclesiæ & loca ipsa alios non habent redditus quos in usus earundem expensarum erogare possint: tunc autem portio quam retinebunt, nullatenus debet excedere valorem expensarum quæ pro sacrificio Missæ necessario subeundæ sint; & nihilominus eo etiam casu curandum est, ut tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab offerentibus eleemosynam.

SECT. 20

SECTIO TERTIA.

De Simonia in ingressu Religionis.

Quæritur an à simoniâ excusari possit praxis, quæ plurimis in Monasteriis invaluit, ut ab ingredientibus non tantum pecuniam recipiant, sed etiam de eadem prævie stipulentur. Sit

CONCLUSIO I. Nihil temporale exigi potest pro ingressu Religionis in ordine ad vestitionem aut professionem, tunc simoniâ jure naturali prohibita.

Prob. quia status Religionis est res spiritualis; porro exigere aliquid pro spirituali, pura est simonia. Hinc Urbanus IV. authoritare Apostolicâ omnibus quarumcunque communitatum Superioribus severe inhihet, *Nè ante aut postreceptionem, quoscunque passus, prandia seu cænas, pecunias, jecalia, aut res alias etiam ad usum ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directè vel indirectè petere, vel exigere aliquando præsumant ... illa duntaxat quæ personæ ipsæ ingredientibus purè & spontè, & plena liberalitate, omniq; pactione cessante dare vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, domibus & locis hujusmodi voluerint, cum gratiarum actione acritè recepturi. Idem statuerunt Episcopi 412. in Concilio IV. Lateranensi. **

CONCLUSIO II. Licet tamen aliquid in ingressu aut professione exigere ratione sustentationis: 1mo. si Monasterium sit verè egerum; 2do. si adsit legitima intentio; 3to. si non plùs exigatur quam ad compendium Religiosi sustentationem necessarium sit. Ità SS. Thomas, Bonaventura, &c.

Prob. 1mo. quia in eo casu non datur temporale, dos nempe vel pensio pro spirituali, sed pro temporali, nempe pro sustentatione quam Communitas egena non daret: atqui in hoc nulla est simonia; 2do. Sicut in Sacramento Matrimonii licitum est pacisci de dote ad ferenda matrimonii onera, absque eo quoddam Sacramentum vendi censetur; ità in matrimonio spirituali quod Religionem inter & Religiosum contrahitur, licitum est ad ferenda sustentationis onera pacisci de dote, & qui tamen eo majori, quo persona recipienda debiliior est, aut Religioni onerosior futura, ut si penè caeca sit, moribida, &c.

Dixi 1mo. Si Monasterium sit verè indigens relative ad eum qui admitti debet: si enim non indigeat, jam pecunia

Moral. Tom. IV.

Cc

pro

* Extravag. v. De simonia. ** Vide Cap. 40. de Simonia

pro ingressu datur, adeoque simoniacè. Vel enim pecunia hæc datur pro admissione ad statum Religionis; & est aperta simonia; vel solum pro sustentatione, & tunc est simonia palliata: quia cum omnia Monasteriorum bona, undecumque proveniant, primariò ordinentur ad congruam Religiosorum sustentationem, juxta leges Ordinis, & numerum eorum qui admitti debent, hinc fit, ut qui qualitates habet necessarias ut admitratur, nihil debeat secum asferre Monasterio, quod ipsi de necessariis omnibus potest & debet providere.

¶ Quandoquæ verò Monasterium satis dives censeretur debet ut nihil ab ingredientibus recipere possit, non ita præcisè determinari potest. Sunt qui extra arctam necessitatem nihil exigi posse putent; sed æquius providit Synodus Tridentina, Sess. 25. cap. 3. *De Regularib.* cum sanxit in temporalibus Monasteriorum facultatibus eam ineundam esse rationem, ut Monialium numerus commodè sustentari possit. Et verò S. Bonaventura vir singulari in providentiam fiduciâ commendandus, inter alias cautias cur Religio in spiritu deficiat, allegat paupertatem nimiam: ex quâ, inquit Religiosi coguntur fieri proprietarii, dum sibi met videtur, quisque providere, quia ab nimiam inopiam non providetur eis in commune.

Verum dissimulari non potest, sæpius evenire, ut Monasteria necessitatem prætendant ubi non est necessitas; ut contingit in illis quæ ex avaritiâ nihil pro sufficienti habent; quæ ex nimia terrenarum rerum sollicitudine reformidant ut propinqua, ea quæ vix unquam eventura sunt, quæ Religiosæ paupertatis ac modestiæ limites transgrediendo, superfluitatem pro necessitate habent.

Dixi 2do. Si adsit debita intentio, ex parte tum eorum qui dant, tum eorum qui recipiunt pecuniam, qui sic dispositi esse debent, ut si locus inops non esset, nullam exigenter dotem. Hinc potest sine simoniâ Communitas etiam dives accipere munera quæ spontè & gratis offeruntur à postulantis, modo purè offerantur, non autem ut Superiores ad receptionem alacriores fiant; quod valdè cavendum est; ut ex circumstantiis definiri debet.

Dixi 3tio. si non plus exigatur quàm necessarium sit congruæ sustentationi; quidquid enim ultra, id solum exigeretur titulo Religionis, quod est simoniacum. Hinc colliges quid dicendum sit de exactione conviviorum, prandiorum, donorum quæ Superioribus offeruntur; hæc quippe & similia interveniente pacto expresse vel tacito, à gravi culpâ excusari nequeunt.

Quæres an pro victu Novitiorum & Novitiarum possit congrua pensio recipi per totum probationis annum.

R. affirmat. quia Novitii non habent jus, ut alantur ex communibus Monasterii bonis, nisi fiant Communitatis membra; porro non sunt membra Communitatis, nisi cum eidem se professione tolemni alligant. Idem docet Tridentinum Sess. 25. cap. 16. *De Regularib.*

SECTIO QUARTA.

De Simonia in Beneficiis, permutationibus, &c.

CONCLUSIO I. Beneficia, etiam ratione temporalis emolumenti spectata, sunt materia simonia; unde simoniaci sunt, qui pro adipiscendo, vel conferendo Beneficio dant aliquid temporale.

Prob. Quod pendet à spirituali, tanquam accessorium à principali, vendi non potest quin una vendatur spirituale: atqui Beneficium, prout etiam in fructibus temporaneis consistit, pendet à spirituali, &c. fructus enim non dantur nisi propter officium; ergo Beneficium prout etiam aliquid temporale importat, vendi non potest quin simul vendatur spirituale; ergo vendi non potest sine simoniâ; & ita docet titulus totus *De simoniâ*.

CONCLUSIO II. Permutare Beneficium cum alio, si fiat propria authoritate, simoniacum est simoniâ jure ecclesiastico prohibita.

Prob. 1. pars, quia * *in spiritualibus*, qualia sunt Beneficia, *omnis pactio, omnisque conventio debet omnino cessare*: atqui permutatio non fit sine pacto, cum permutatio sit quidam contractus *do ut des*. Ratio autem cur Ecclesia omnes in Beneficiis pactiones prohibuerit, fuit periculum, suspicio & occasio simoniae, aliaque incommoda, quæ secuta fuissent facilitatem permutandi propria authoritate.

Prob. 2. pars: quia ad simoniam contra jus divinum, requiritur traditio temporalis pro spirituali: atqui id locum non habet ubi spirituale simpliciter traditur pro spirituali.

Hinc inferes simoniam committi in commutationibus actionum quæ ad Beneficiorum provisiones pertinent, ut si quis dicat: Tu elige, aut confirma hunc, & ego eligam illum; Tu huic Beneficium confer, & ego hunc confirmabo. &c.

Ceterum Superior coram quo facienda est permutatio, est Episcopus loci in quo situm est Beneficium. Sed notandum eam

①

Ccz

solum

* Cap. 8. De pacto.

solum permutationem ab Episcopo admitti posse, quæ est Beneficii cum Beneficio, & quæ purè sit: unde permutatio Beneficii cum pensione, vel cum pacto ut alter permutantium solos omnes solvat expensas quæ ad utrumque pertinent, non valet nisi fiat coram Papâ.

CONCLUSIO III. Pensio clericalis est materia simoniæ. Idem dicendum de præstimoniiis, & commendis spiritualibus.

Prob. 1. pars: res spiritualis, & quæ confertur cum onere & titulo spirituali, est materia simoniæ, ut ex dictis patet: atqui pensio res est spiritualis ... cum ei saltè à Pii V. temporibus, annexum sit onus recitandi parvum B. Mariæ Officium; ergo qui eam emit, iisve acquirit mediis, quæ in Beneficiorum acquisitione simoniam inducunt, simoniacus est; ac proinde pensio est materia simoniæ: ex quo tamen non sequitur, vel pensionem esse materiam confidentiæ, de quo supra, vel simoniacum in pensione, iisdem omnibus obnoxium esse pœnis, quibus subiacet simoniacus in Beneficio, de quo infra cap. 5. art. 2. & 4.

Prob. 2. pars, quia præstimoniiæ sunt res spirituales, & de jure communi ad Beneficia accedunt. Idem est de iis commendis, vi quarum Clerico commendatur Ecclesiæ alicujus administratio, assignatâ eidem certâ fructuum portione in stipendium.

Hinc pensio sine autoritatè Papæ redimi nequit: si tamen pensio valida non esset, & Beneficiarius ejus invaliditatem in exteriori foro probare non posset, aut id non posset sine incommodo, posset eam propria autoritatè redimere; quia cum pensio invalida non tam sit pensio, quàm injusta vexatio, dubio procul redimi potest.

Pensionis validæ redemptio fit cum Beneficiarius numerat pensionario reditus trium, quatuor aut amplius annorum, habitâ ætatis ratione, & jam obtento Papæ consensu. Sed cavendum 1mo. ne antè resignationem Beneficii præcesserit pactum etiam implicitum de redimenda pensione; tale enim pactum aperta esset simonia sub nomine pensionis; 2do. ne quid executioni mandetur, v. g. ne quid solvatur ante obtentum Papæ consensum; & ne privatum adiciantur onera à pensione distincta, quæ Papæ incognita sint, & ab eo non approbata, ut v. g. quòd pensionarius hypothecam aut cautionem det in securitatem solutionis, vel quòd teneatur ad anticipandam solutionem, &c. Hæc enim, nisi à Papâ approbentur, simoniacæ sunt.

CONCLUSIO IV. Resignatio Beneficii putâ, in manibus Episcopi facta, legitima est: si verò non sit pura & simplex, &

fiat coram Prælato inferiore Papæ, simoniam continet, ratione pacti, quod in spiritualibus prohibitum est, ut iapit dicit.

Hinc committit simoniam, 1mo. qui coram alio quàm Papâ, præterquam in raris casibus alibi expressis resignat sub conditione pensionis sibi solvendæ; 2do. qui facit resignationem *reciprocam* dicendo, v. g. Resigno Beneficium meum fratri tuo, ut tu tuum mihi vel nepoti meo resignes; 3tio. qui resignationem *triangularem*; facit; ut si Joannes Beneficium suum resignet Jacobo, ut Jacobus suum resignet Petro & Petrus suum resignet Joanni; 4to. qui Beneficium litigiosum non sine pluribus expensis acquisitum, & tandem pacificè possessum, resignat cum pacto, ut resignatarius solvat expensas. Hæ enim expensæ exigí non possunt ab alio, quia non factæ sunt in ejus gratiam.

CONCLUSIO V. Simoniacæ est omnis transactio, quâ remittitur vel retineatur spirituale pro temporali.

Prob. Simoniacæ est transactio quâ permutatur aut venditur jus spirituale pro re temporali, atqui hoc contingit cum quis pro temporali remittit jus suum spirituale, vel dat temporale ut idem jus penes se retineat. Et id expressè habetur cap. 9. & 10. *De transact.*

Hinc simoniam committunt; qui acceptâ vel traditâ re pretio æstimabili transigunt circa litem præsentandi ad Beneficium; vel circa possessionem Beneficii ad quod duo vel plures nominati sũnt; vel circa jurisdictionem spiritualem, à quâ dato pretio eximí volunt; vel circa Reliquias quæ, v. g. ubi Ecclesiæ ceduntur eâ lege ut aliquid alteri Ecclesiæ solvat singulis annis.

Quod si in transactione detur spirituale pro spirituali, non erit id ex naturâ rei illicitum; unde qui disputant circa Reliquias, convenire possunt vel ut Reliquiæ dividantur, vel si id fieri nequit, ut eas unus servet, sed alias similes alteri donare teneatur. Non tamen pacisci possent, ut una pars haberet reliquias, altera mediam oblationum partem: esset enim quædam Reliquiarum venditio; quæ sine simoniâ non fit; unde in hoc casu recurrendum est ad Episcopum.

Etsi verò spirituale pro spirituali transigendo dare licitum sit ex natura rei, id tamen per Canones* in materiâ Beneficiali prohibetur. Unde qui litigat de pingui Beneficio, non potest cum adversario pacisci, ut ipse servet pingue Beneficium, & tenue tradat colliganti: sic enim permutaret tenue Beneficium cum jure quod habet alter ad pinguius, quod pinguetate auctoritate fieri nequit: neque etiam pacisci potest,

Cc3

ut ipse

* Vid. c. 8. De Transact.

ut ipse retineat Beneficium, sed solvat pensionem alteri; aut si de pluribus Beneficiis litigatur, ut ipse hoc possideat, alter vero illud, Rursus toties decantatur, hac est, quod pactio omnis in materia beneficii simonica sit, si privatâ autoritate fiat. Hic ergo recurrendum est ad Episcopum cujus autoritate transactio ista fieri potest juxta Suarem, &c.

CAPUT QUARTUM.

De canonicis Simoniacorum-pœnis.

Certum est 1mo. ex communi Doctorum consensu, nullam simoniam, quantumvis completam & realem, inducere ipso facto pœnas in jure contentas, præter quæ est in Ordine, in Beneficio, & in Religionis ingressu: unde graviter quidem peccat, qui committit simoniam in aliis præter Ordinem Sacramentis conferendis vel accipiendis, in consecrationibus, dispensationibus, benedictionibus, Vicariâ temporali, & similibus; non tamen subiacet pœnis ab Ecclesia in simoniacos constitutis.

Certum est 2do. nullas ipso facto incurri ejusdem juris ecclesiastici pœnas ob simoniam mentalem, aut purè conventionalem; imò probabilius nobis videtur, eas non incurri ob simoniam solum semirealem, 1mo. quia Navarrus docet hanc esse praxim Curie Romanæ & Romæ, ut Beneficium simoniacè acceptum ipso jure non vicietur; nec ita provius, sit excommunicatus, neque si in sacris celebraverit, sit irregularis, nisi pretium aut saltem pars pretii soluta fuerint. Eillicius * quoque, qui tot annos Romæ docuit & scripsit, affirmat hanc esse Romanæ Pœnitentiariæ praxim.

2do. quia, in materiâ pœnali benignior interpretatio fieri debet; ergo textus Juris qui simoniam pœnis subijciunt, intelligi debent de reali, cum clarè & distinctè non loquantur de semireali.

Hinc si quis pro Beneficio quod accepit, seriò promiserit centum aureos, & pœnitentiâ ductis non solvat, pœnarum juris reus non erit; si vero post mentem duos aut tres aureos solvat, ex tunc & non antè, tanquam simoniacus realis in omnes juris pœnas incidet. Imò quantumcumque exiguum sit, id quodolvere incipiet, non effugiet censuram, quia jam verum erit eundem simoniæ realis semperque mortis conscium

* *Orat. an. 1622.*

conscium evanille. Confidendiarios tenebunt plecti probabilius infra.

Certum est 3tio. triplex esse genus pœnarum quas simoniaci infligunt Canonis. Prima est pœna censuræ; secunda est invaliditas actus simoniace facti, tertia est restituendi obligatio; & hæc quidem pœnæ multum inter se discrepant: censuræ enim non incurritur, nisi vel in Canonibus expressæ sint, vel ab homine decernantur; actus verò simoniace facti, ex naturâ rei invalidi esse possunt: an autem reipsâ invalidi sint, questio est tuo loco pertractanda: sed antè explicandæ sunt sigillatim pœnæ in simoniacos Jure canonico constitutæ.

ARTICULUS PRIMUS.

De penis contra Simoniam in Ordine & ingressu Religiosis.

IN collatione Ordinum potissimum interveniunt Episcopus qui confert; ordinandus qui recipit; & ministri, quales sunt examinatores promovendorum, Secretarii, aut Notarii qui literas scribunt, & similes, de quibus hæc tenenda.

1mo. Qui simoniace conferunt aut simoniace accipiunt Ordines ipsamve censuram, uno verbo qui quomodolibet dando vel recipiendo, simoniam in quolibet Ordinibus commiserint, aut quod ita fiat, mediatores extiterint, seu procuraverint, sententiam excommunicationis incurrunt, à quâ nisi à Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolvi, præterquam in articulo mortis. Ità Paulus II. * Extravag. 2. De simonia.

Ordinans à collatione, quorumcumque Ordinum, atque adeo ipsius primæ tonsuræ & ab executione omnium munerum pontificalium, v. g. à consecratione altarium, benedictione vestium sacrarum, &c. tum ex citatâ Extravagante, tum ex Bullâ Sixti V. ** quæ incipit *Sacrum & salutare*, ubi etiam Episcopus ab ingressu Ecclesiæ interdicatur. Quodd autem triplicis hujus censuræ etiam occultæ absolutio reservatur Papæ, non est receptum præsertim in Galliis.

3tio. Ordinatus est, *suspensus ipso jure*, *** non solum ab executione Ordinis quem simoniace suscepit, sed & ab eorum etiam exercitio quos antè sine simonia suscepisset: unde si aliquis Ordinis functiones exerceat, fiet irregularis. In Galliâ potest Episcopus absolvere ab omnibus censuris simoniacos, quorum

Cc4

* an. 1546. ** an. 1588. *** S. Thomæ

quorum crimen occultum est; eosque proinde ad Ordinum executionem rehabilitare.

Quæres an etiam suspensus sit ab Ordinum executione, qui simoniam ignoravit.

R. negat. 1mo. quia suspensio. pœnalis, qualis ea est de qua hic agitur, non potest incurrere sine culpa: porro non est in culpa qui nesciens ordinatur simoniacè; 2do. quia Paulus II. eos tantum suspensos esse declarat, qui simoniacè ordinati fuerint: atqui is solùm simoniacè ordinatur, qui ordinatur committendo simoniam, sicut is solùm ordinatur simoniacè, qui committendo simoniam ordinatur, 3tio. quia leges odiosæ & pœnales restringi potius debent quàm ampliari.

Consent etiam Theologi plerique à prædictis nocnis immunēs esse eos, qui in ceteris ad Ordines sœciantibus simoniam committunt, v. g. qui aliquid dant aut exigunt pro literis seu dimissorialibus, seu testimonialibus quibus publica fides sit aliquem ordinatum esse Clericum. Si quis tamen aliquid donet pro dimissoriis, vel pro sigillo ante consecutionem Ordinum, vel etiam post, ex prævio tamen pacto, excommunicationem incurrer, quia hæc actio includit simoniam saltē Juri canonico contrariam, & quæ cū ad Ordines referatur, merito punitur censuris contra simoniacos in Ordine constitutis.

Quod spectat ad ingressum Religionis, Urbanus IV. aliàs V. Extravag. Sanè 1. *De simon* sanxit ut tam dantes quàm accipientes aliquid pro Religionis ingressu, si sint singulares personæ, excommunicationis, si verò sit Capitulum, vel conventus, suspensionis sententiis eo ipso subjaceant: à quibus præterquam in mortis articulo, absolvi nequeant absque Sedis Apostolicæ licentiâ speciali. Concedit ibidem prædictus Pontifex, ut persona Monasterium pretio ingressa in eodem permaneat, & quod ab ea exactum fuerat, retineatur à Monasterio, addo impendatur in communem Monasterii usum, non verò in particularem Superiorum.

ARTICULUS SECUNDUS.

De panis contra Simoniam in Beneficiis, & earum relaxatione.

1mo. **Q**ui dat simoniacè Beneficium, præsentando, eligendo, postulando, conferendo, &c. ipso facto excommunicationem incurrit, à qua non nisi à Papa præterquam in articulo

articulo mortis absolvi potest. Ita Paulus II. cit. cap. 2. De Simoniac. Idem dicendum de mediatoribus, & de iis qui Beneficium hac arte comparaverunt.

Aliud est de pensione; unde qui eam dant aut accipiunt simoniace, etiam graviter peccant contra religionem, non incurrunt tamen hanc Censuram, quia pensio non est Beneficium; & poenae non sunt ultra casus jure expressos ampliandae. Idem dicendum de Vicaria temporalis, quia nec ipsa Beneficium est proprie dictum. Peccat tamen qui pretio consiliavit Vicariam, quoad contractum non rescindit.

Quod spectat ad Praelaturas Regularium v. g. Abbatum, Guardianorum. &c. quae non consistunt in commutatione ad nuntum revocabili, sed per electionem aliamve providendi rationem, alicui tanquam manus ordinarii deferuntur, probabilis est eas inducere simoniam sub excommunicatione vetitam, nullitatem actus, & obligationem dimittendi superioritatis, tem quia ex Praelaturae non immerito inter Beneficia recensentur; tum quia Extravagans Pauli II. haec superioritates perspicue recenset inter ea, quae si simoniace tractentur, simoniae poenas inducunt.

Ado. Provisio simoniace est nulla, saltē in casibus qui censuram inducunt: unde beneficiarius simoniace provissus, nequidem post 20. & amplius possessionis annos Beneficium resignare potest, cum illud revera non sit suum. Patet id tum ex eadem Extravag. tum ex S. Thoma, qui sic loquitur hic art. 6. ad 4. si aliquis scienter & propria sponte simoniace accipiat Ordinem, vel Ecclesiasticum Beneficium, non solum privatur eo, quod accipit, ut scilicet careat executione Ordinis, & Beneficium resignet cum fructibus nunc perceptis; sed etiam ulterius punitur, quia notatur infamia, & tenetur ad restituendos fructus non solum perceptos; sed etiam eos qui percipi potuerunt à possessore diligenti [Quod tamen intelligendum est de fructibus qui superant deductis expensis factis causā fructuum,] exceptis fructibus illis qui alias expensis sunt in utilitatem Ecclesiae. Si verò eo nec volente, nec sciente, per alios alicujus promotio simoniace procurata sit..... tenetur resignare Beneficium, quod est consecutus cum fructibus extantibus, non autem tenetur restituere fructus consumptos, nisi dicitur factus sit, quia bonā fide possedit.

Porro nomine fructuum probabilis est comprehendendi, distributiones quotidianas quae propter assistentiam in Choro percipiuntur, quia ex percipiuntur ratione tituli qui nullus est: aliud est de illis distributionibus quae proveniunt tantum occasione tituli, ut stipendia pro Missarum celebratione, pro concionibus,

nibus, aliisque functionibus ad quas simoniacus non tenebatur ratione tituli; quia hæc non à titulo ipso derivantur.

1tio. Simoniacè provifus, inhabilis est, ad idem Beneficium denudò obtinendum, ex c. 27. *De Simon.*

Sed ambigitur an simonia priver etiam aliis Beneficiis antea rite obtentis; 2do. an reddat incapacem ad alia in futurum obtinenda.

R. Ad 1. Beneficia legitimè prius obtenta, non vacare per simoniam supervenientem, tum quia pœna hæc nullibi in jure exprimitur; & pœnce extendi non debent ab una delicti specie in alteram; tum quia satis est, ut in quo quis peccavit, hoc puniatur, nisi aliud in jure expressum sit.

R. Ad 2. omnia quæ post excommunicationem simoniâ infectam acquiruntur, Beneficia, necdum obtenta ejusdem excommunicationis absolutione, invalidè acquiri. Ratio desumitur, ex incapacitate quam parit præcedens censura.

Eâ tamen censurâ remissâ per absolutionem ipsius etiam Episcopi, si res occulta sit, simoniacus pristinam ad futura Beneficia capacitatem resumit. Ità viri graves à me eâ de re consulti, juxta quos Bulla Pii V. declarat simoniacos *perpetuò inhabiles ad quæcumque alia Beneficia deinceps obtinenda*, quæ quoad hanc perpetuam inhabilitatis pœnam, nec in Gallia recepta est, nec in multis locis ultra montes.

Ut autem non vacant per subsequenter simoniam Beneficia; prius rite acquisita, sic nec per eam irriti fiunt actus antea ipsam legitimè facti, ut presentatie, electio, &c. adeoque satis erit si actus posterior, qui invalidus fuit, reparetur. Quodd si actus primus invalidus esset; ceteri subsequentes, etiam ex se validi & sine simonia facti, invalidi fuerint.

4to. Regula de trienniali possessione quæ fertur ut *si qui quæcumque Beneficia qualiacumque sint, absque simonico ingressu.....per triennium pacifice possederint, super iisdem Beneficiis sic possessis molestari nequeant*, tam in petitorio quàm in possessorio; hæc, inquam, regula ut ex terminis patet, si moniacis non prodest. Aliud esset, meo quidem & plurimorum iudicio, de simoniacis bonæ fidei; iis scilicet qui toto triennio simonia in sui gratiam facta nullam prius cognitionem habuissent; imo, quia à regula de trienniali possessione non solum excipiuntur, qui simoniacè ingressi sunt Beneficia; porro non ingreditur simoniacè Beneficium, nisi qui ipsam ingrediendo simoniam committit; 2do. caput 26. *De simoniâ*, quo nituntur adversarii, non supponit possessionem triennalem, a teoque est extra rem. Idem dicendum puto cum ipse Beneficiarius simoniam commisit, sed ex ignorantia invincibili.

Quæres, an non sint aliqui casus in quibus valida sit Beneficii simoniacè collati provisio.

R. duos esse. Primus est cum versurus Beneficiarii hostis aliquid collatori dedit, ut collationem irritam faceret, faciendo eam simoniacam c. 27. de simoniâ. Secundus est cum providendus expressè contradixit, & quantum in se erat prohibuit, nè pro nominatione suâ aliquid tribueretur, cap. 33. eodem tit.

Sed quid juris si Titius post contradictionem, acceperit provisionem simoniacam, aut si solvat pecuniam ab aliis promissam?

R. ad 1. Vel Titius antequam acceperet Beneficium, novit simoniâ, & tunc ex communi sententiâ acceptare nequit, quia cessavit bona ejus fides prius quam provisos esset; vel non cognovit simoniâ, nisi post completam sui institutionem, & tunc Beneficium servare potest, ob bonam suam fidem.

R. ad 2. Vel Titius pecuniam ab aliis promissam solvit iis quibus promissa est in pretium simoniæ, & tunc complendo simoniâ simoniacus efficitur, adeoque subjacet omnibus simoniæcorum pœnis: vel solum refundit pecuniam hanc iis qui eam in sui ipsius gratiam jam persolverant; & tunc vel non consentit in eorum scelus, tantumque optat ut amici quorum facinus execratur, nihil propter se patiantur damni; vel eorum nundinationem ratam habet & approbat. Si primum, nec simoniacus est, nec peccat, sicut non peccat pater qui debita à filio per scelus contracta solvit, nè filius infamis habeatur. Si secundum, id est, si fortè postmodum patio consenserit solvendo quod fuit promissum, tenetur ad renuntiandum, ex S. Thomâ, cujus opinio ut tutior tenenda est in praxi.

Quæres, quis possit tollere pœnas quas simoniaci incurrunr, & quæ ut diximus, sunt tres, censura, inhabilitas ad Beneficium, & obligatio restituendi fructus injustè receptos.

R. 1mo. Censura si occulta sit, tolli potest ab Episcopis in Galliâ.* Ratio est, quia præfules nostri firmiter persistere in potestate sibi à Tridentino concessâ ab oculis hujusmodi pœnis absolvendi.

R. 2do. Inhabilitas ad Beneficium simoniacè acquisitum, (& à fortiori fructuum condonatio) summo Pontifici reservata est, si sciente proviso commissa sit simonia: 1mo. quia nulli concessum est Episcopis, ut prædictam inhabilitatem relaxent, neque enim eis permissum Tridentinum ut in omnibus pœnis, sed solum ut in censuris & irregularitatibus dispensarent inhabilitas autem nec censura est, nec irregularitas quæ-

* Idem forte dicendum de Polonia.

dam, sed pœna iisdem superaddita; 2do. quia id definitur Congregatio Concilii his verbis: *Episcopus etsi à simoniâ occultâ absolvere possit, non potest tamen simoniacum rehabilitare ad Beneficia quæ per simoniam occultam retinet*; 3tio. quia statuit expressè Celestinus III. cap. 27. *De Simoniâ*, quoddam simoniacè provirus, ab Episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de jure non potest.

R. 3tio. Si provirus simoniacam passionem ignoravit, & ratam non habuit, distinguendum est: vel enim Beneficium de quo agitur duplex est, nempe Curatum aut Prælatum; vel simplex: si simplex, dispensare potest Episcopus, dummodò provirus detectâ simoniâ, & ante Judicis sententiam liberam & absolutam faciat *resignationem* in manibus Episcopi. * Si duplex, non potest Episcopus dispensare, ubi saltè publica evasit simoniâ. An autem cùm eadem occulta est dispensare valeat, controversatur. Affirmant Haberi & Canonistæ multi, quorum opinionem, nisi repugnet usus locorum, præcise teneri posse existimo.

Quod spectat ad eos qui rei sunt confidentiæ, ii juxta Bullas Pii IV. & V. incurrunt 1mo. excommunicationem, quæ si occulta non sit, Papæ reservata est; 2do. Privantur Beneficio per confidentiam obtento, & ad illud postea obtinendum sunt inhabiles, 3tio. declarantur etiam inhabiles ad alia Beneficia deinceps acquirenda; 4to. privantur quoque Beneficiis & pensionibus antea legitimè obtentis: hæc tamen pœna non incurritur ante sententiam Judicis.

Sed hic cautè notandum 1mo. excommunicationem aliasque pœnas incurrere etiam per confidentiam, quæ ex una solum parte executioni mandata sit, in quo confidentia gravius punitur quàm alia quævis simoniâ in Beneficiis; 2do. iisdem subijci pœnis eum qui ex Beneficio confidentiariè dato pensionem exigit, aut sibi solvi consentit, quibus subjacet confidentiariè Beneficium recipiens; prout patet ex Bullâ Pii IV. 3tio. prædictas pœnas incurrere ante captam pacificam Beneficii possessionem, quia recepto Beneficio compleri videtur scelus, sub iisdem pœnis prohibitum.

ARTICULUS TERTIUS.

De obligatione restituendi accepta simoniacè.

Sensus quæstionis est, an restitui debeat id omne quod acquisitum est per simoniam, non solum realem sed et mentalem, de quo fit

CONCLU-

* C. 30. De elect.

CONCLUSIO I. Qui pretium pro re spiritali jam datâ accepit, illud restituere tenetur.

Prob. 1mo. quia pretium pro data re spiritali receptum, possideretur sine iusto titulo: possideretur enim vi pactiois simoniacæ, quæ est nulla jure saltè Ecclesiastico.

Prob. 2do. ex c. 11. *De simon.* ubi dicitur temporalia recepta pro dando assensu electioni simoniacæ restituenda sunt, cum ea sine gravi salutis periculo retineri non possunt: sed quæ retineri non possunt sine salutis periculo restituenda sunt etiam ante omnem Judicis sententiam; ergo.

Porro pretium simoniacè acceptum semper est ei qui dedit restituendum, præterquam in materiâ beneficiâ. Ratio est quia jure naturali unicuique quod suum est reddi debet, nisi obster lex aut sententia Judicis: atqui nulla lex prohibet nè simoniaco reddatur id quod sacrilegè dedit, nisi simonia realis fuerit in materiâ beneficiâ: quam idcirco exceptit: sic enim habetur c. 11. *De simon. Regem & Principes ejus debet inducere, aut si qua receperint à præfato Episcopo, ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesie restituant.* Ex eo autem quod simoniacus in Beneficio non possit recipere id quod illicitè dedit, non statim sequitur quod quivis alius simoniacus teneatur ad id perdendum quod dedit, ut universaliter sentire videtur S. Thomas: poena enim utpotè odiosa, non debet ad eos extendi, qui in lege non exprimuntur.

Quod si quis bonâ fide & ex ignorantia probabili pecuniam dedisset, teneretur quidem Beneficium dimittere, sed sua pecunia privandus non esset; hæc enim privatio est poena supponens culpam; nulla autem est culpa, ubi est bona fides.

CONCLUSIO II. Res spiritalis simoniacè accepta non est obnoxia restitutioni jure canonico ante sententiam Judicis, exceptis Beneficiis & rebus Ecclesiasticis.

Prob. 1. pars: tum quia asserri non potest textus in quo poena hæc ipso facto imponatur; tum quia constat res alias spirituales, ut Sacramenta, Ordines sacros, Religiosam professionem, consecrationes Altarium, Ecclesiarum, Virginum, validdè conferri, licet simoniacè conferantur.

Prob. 2. pars ex citata toties Extravag. 2. *De simonia.* ubi Paulus II. prohibet nè per simoniacam cujuscumque Beneficii provisionem jus cuiquam acquiratur, vultque eam viribus omnino carere: sed illud restitui debet, cujus possessio nullum jus tribuit, sed è contra viribus omnino caret; ergo.

Obj. contra primam partem. Res acquisita per contractum invalidum, non potest retineri, alioqui sine titulo retinetur: atqui res spiritalis, quæcumque ea sit; eo ipso per contractum

contractum irritum acquiratur, quo acquiratur per ſimoniam. Et hac de cauſa paulò ante dicebamus, pretium ſimoniacè acceptum, utpotè invalidè acceptum ei, qui dedit reſtituendum eſſe.

R. diſt. min. res ſpiritalis acquiratur per contractum invalidum, ex parte illius qui pretium exigit, & recipit, eſſe, ex parte illius qui rem ſpiritualem recipit, N. ut ſolutio intelligatur, unum ſufficiens; nempe ut verum ſit rem aliquam validè retineri poſſe, tamen pretium pro eà datum rem eam non poſſit: atqui iſtud verum eſt & evidens: ſic mutuum validè recipitur à mutuario, tamen pretium pro mutuo non validè recipiatur ab uſurario; ſic qui ex vi teſtamenti tenetur certis puellis dotem gratis dare, & eam abſque pretio tradere noluit, tenetur ad pretii reſtitionem, & nuptiarum datio dotis valida eſt; ergo à pari,

Adde cum Leſſio dub. 30. quòd nullitas contractus efficiat quidem, ut qui v. g. Reliquias ſimoniacè accepit, debeat eandem reddere, ſi repetantur, non autem ut eas reddere teneatur, etiam altero non repetente, aut nolente pretium reſfundere.

Ex diſtis ſequitur, fructus Beneficii, ſimoniacè acquiſiti reſtituendos eſſe ante ſententiam Iudicis, cum ſic proviſus eodem non poſſit facere ſuos, ut decernit Paulus II. cit. extrag. & S. Thomas ſuprà. Sed tria hâc occasione quaruntur: 1mo. cui reſtitutio hæc fieri debeat? 2do. an ſimoniz mediatores ad eam teneantur in defectum Beneficiarii? 3tio. an penſio ſimoniacè acquiſita perinde ac Beneficium dimitti debeat.

R. ad 1. reſtitionem hanc fieri debere Eccleſiæ, quæ præcipuè læſa fuit, aut ſi id permittat conſuetudo, pios in uſus qui ſaltem indirectè Eccleſiæ proſint. Licitum tamen eſt, recurrere ad Papam, & ab eo fructuum, qui nondum conſumpti ſunt, condonationem obtinere.

R. ad 2. mediatores ſimoniz commiſſæ in Beneficio non ſolùm ad accepti pretii reſtitionem teneri ut per ſe patet, ſed etiam ad reſtitionem fructuum quos Beneficiarius accepit, vel culpâ ſuâ non percepit, ſi is reſtituendo impar ſit. Mediatores enim ſunt & cooperatores damni: porro cooperatores ad reſtitionem tenentur in defectum cauſæ principalis.

R. ad 3. penſionem ſimoniacè acquiſitam, dimitti debere. Prob. ex cap. 5. 1. 9. 1. ubi Urbanus II. loquitur: *quidquid ergo vel in ſacris Ordinibus, vel in Eccl. ſiſticiis rebus, vel datâ vel promiſſâ pecuniâ acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, &*
nullas

nullas unquam vires habere censemus: atqui pensio est è numero rerum Ecclesiasticarum; ergo.

Nec nocet quòd qui pensionem simoniacè accepit, non incurrat excommunicationem: 1mo. quia simonia in pensionibus plecti potuit poenà nullitatis, absque eo quòd plecteretur poenà censuræ; 2do. quia excommunicatione lata est contra simoniam in Beneficiis, & pensiones non sunt Beneficia: nullitas verò lata est contra simoniam *in rebus Ecclesiasticis*; & pensiones, hodie præsertim, sunt res Ecclesiasticæ. Unde innumeri a thores qui docent redemptionem, emptionem & translationem pensionis esse simoniacam & nullam, si sint iure auctoritate Papæ, docent simul nullam tunc incurri excommunicationem.

Idem videtur mihi sentiendum, 1mo. de præstimoniiis, quæ res sunt Ecclesiasticæ; 2do. de iure patronatûs, tum quia ita sentiunt plures magni nominis Canonistæ, tum quia id docet Tridentinum Sess. 15. cap. 9. *De reform.*

Præcipua quæ hic exurgit quaestio, ea est, an ad restituendum tenentur qui simoniam solum mentalem commiserunt, id est qui spirituale pro temporali acceperunt, aut vicissim, sed absque ullo pacto implicito vel explicito.

Imprimis certum est ea, quæ simoniacè simul & injustè comparantur, iure naturali restituenda esse; cum dubio procul iustitiæ commutativæ violatio inducat onus restituendi, nisi quædam interveniat dispensatio. Unde ad restituendam tenentur, 1mo. qui pretium accepere ad desistendum ab injustâ vexatione in causâ spirituali: quia acceptum est ab invito & injustè; 2do. qui ex iustitiâ obligati ad functiones spirituales gratis exhibendas, ut Parochus ad ministranda Sacramenta, Episcopus ad concedendas dispensationes, vel consecrationes, gratis hæc præstare nolunt; 3tio. Idem dicendum tum de Præbito qui vendit Ecclesiæ beneficia, quia vendit id quod ex officio gratis dare tenetur: tum de iis qui pecuniam accipiunt ut reiecto indigno dignum eligant; 4to. Idem censent multi de iis, qui pretium acciperent pro Reliquiis, quæ secundum se pretio æstimabiles non sunt, aut qui aliquid exigerent pro calice, chrismate, oleo sancto, granis benedictis, ratione consecrationis eorum; quia hæc consecratio & benedictio vendi non potest.

Superest expendendum, an omnis actio simoniaca, eo ipso quo talis est, sit injusta, aut saltè an non aliquam toleret Ecclesia, quo malis gravioribus occurrat. Alioqui enim simoniacus omnis etiam mentalis ad restituendum tenebitur, quam difficultatem hic investigamus.

CONCLUSIO III. Probabilis & fundata videtur opinio, quæ docet

docet eos qui per simoniam naturalem, sine aliâ injustitiâ, consecuti sunt rem spiritualem, v. g. Beneficia, non teneri ad restituendum. Idem propter rationes superius allatas * dicendum de Simoniâ semireali.

Prob. 1mo. ex cap. ult. *De simon.* quod totum refero: sic in eo loquitur Gregorius IX. *Dicimus resignationes spiritualium & temporalium, quæ nullo pacto; seu affectu animi præcedente utrinque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam penitentiam suo satisfacere Creatori) eos pro simonia hujusmodi non teneri.* Unde sic: si de quibus loquitur Pontifex, rei sunt simoniæ mentalis, ut scilicet omnes: atqui tamen non tenentur iidem ad restituendam rem sic acquirant; cum iis sufficiat ut penitentiam agant, quam & quidem solam agendo suo satisfaciunt creatori; ergo ut cum Glossâ concludam, hæc simoniæ species, sola penitentia purgatur sine reimmuntione.

Respondent aliqui, simoniacos mentales non quidem teneri ad restitutionem vi juris Ecclesiastici: teneri tamen vi juris naturalis quod violaverunt injustè accipiendo id quod acceperunt: sed malè, quia textus Gregorii de conscientia foro loquitur: si enim satis sit simoniâ mentalibus Deo per penitentiam satisfacere, jam ut Deo satisfaciunt, non tenentur ad aliud quidpiam, v. g. ad restituendum, aut resignandum; & si ad restituendum adhuc tenentur jure naturali, jam falsum est quod iis sufficiat solam agere penitentiam; ergo vel fictitia est hæc juris naturalis obligatio, vel sublata per generalem quandam Ecclesiæ indulgentiam.

Prob. 2do. ex S. Thomâ hic art. 6. ad 6. *Quoad Deum*, inquit, sola voluntas facit simoniacum; sed quoad penam Ecclesiasticam exteriorem non punitur ut simoniacus, ut abrenuntiare renetur; sed debet de mala intentione penitere. Prescribit hic S. Doctor quid faciendum sit in foro conscientia: atqui solummodo dicit penitendum esse; de restituendi verò necessitate ne verbum quidem habet; ergo minus apta videtur responsio Sylvii dicentis, S. Doctorem supponere hominem hunc vi juris naturalis, restitutioni obnoxium remanere. Si enim res ita sit, quare in re tam gravi hoc ipsum requirit S. Doctor, ut simoniacum poeniteat de mala sua intentione.

Probationes à ratione petitas quas fuscè alibi prosecutus sum post Suarezem non adducam in præsentis: sed duo annotari velim, 1mo. nullam ab adversariis proponi objectionem quæ verè probet Gregorium IX. non tolerasse ut simoniaci mentales vel semireales sua servent Beneficia, de mala sua intentione poenitendo; 2do. iis, qui in hoc casu constituti oppositam nostræ opinionem, quæ tior est, sequi volent ut conscientia suæ provideant, sufficere ut ad Episcopum recurrant: quia in dubio quale hic occurrit, sufficit dispensatio Episcopalis.

TRR.

TRACTATUS DE CENSURIS

QUI leges Ecclesie violant, ab Ecclesia plecti convenit:
quod præcipue fit per censuras de quibus hæc tûm in ge-
nere, tûm in specie dicendum.

PARS PRIMA.

DE CENSURIS IN GENERE.

Expendam in hæc parte, quid, * & quotuplex sit censura; à
quo, & in quem ferri possit, quæ in eâ ferendâ servandæ
formalitates, &c.

CAPUT PRIMUM.

Quid, & quotuplex Censura.

Censura definitur potest, Poena spiritualis quâ homini bapti-
sato, delinquenti ac contumaci, quorundam spiritualium
bonorum usus aufertur ab Ecclesia, donec à contumacia rece-
dat.

Dicitur 1mo. *pœna spiritualis*. quia animam privat magno
bono; 2do. *pœna quâ aufertur usus*; censura enim suspendit
usum rei, donec delinquens à contumaciâ recedat, sed rem
ipsam, v. g. titulum Beneficii non tollit in quo differt à depo-
sitione & degradatione, quæ de se in perpetuum privant vel
re ipsâ, vel ejus usu, v. g. exercitio sacrarum functionum; 3tio.
quorundam bonorum spiritualium: bona enim spiritualia, alia
sunt propria, ut ordines; alia sunt omnibus communia & externa
quorum dispensatio Ecclesie credita est, ut suffragia publica,
hæc ab Ecclesia auferri possunt non illa; 4to. *donec à contu-*

mal. Tom. IV.

Dd

maciâ

* Ad tit. 30. Lib. V. *Decretal.*

maciâ recedat; id enim in censuris spectat Ecclesia, ut per eas frangat contumaciam rebellium, eosque ad obsequium cogat: unde censura dicitur *medicinalis* * adeoque, perpetua non est, cum contumax statim ac resipuit, absolvi debeat; & sic adhuc distinguitur censura à depositione & degradatione, quæ de se perpetuæ sunt.

Censura dividitur 1mo. ut genus in species, in excommunicationem, suspensionem & interdictum. Unde, quid iud aliqui velint, cessatio à divinis, depositio, degradatio, & irregularitas ex crimine, non sunt censurae. Et id patet, 1mo. ex his Innoc. III. verbis: ** *Quærenti quid per censuram Ecclesiasticam debeat intelligi, respondemus quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis & excommunicationis sententia valeat intelligi: porro si alia essent censuræ species præter tres modo recensitas, jam manca foret Innocen. III. responsio, ejusque responsioni similis, qui consultus quid nomine Sacramenti intelligatur, responderet eo intelligi Baptismum, Pœnitentiam & Ordinem, quæ sanè responsio incongrua foret & insufficiens. Et verò propositio dogmatica & doctrinalis in Jure posita, æquivalere universalis; ergo cum tres censuræ species recenset Innocentius, idem est ac si diceret, *Omnis censura his tribus continetur.**

Patet 2do. quia censurae non feruntur nisi in contumaces ut ad Ecclesiæ obsequium revertantur: atqui depositio & degradatio feruntur in perpetuum, neque auferuntur post resipiscentiam; ergo depositio & degradatio totam censuræ definitionem non suscipiunt, nec proinde sunt censurae.

Idem est de cessatione à divinis; hæc enim primariò decernitur ad manifestandum Ecclesiæ dolorem, & licet Ecclesia tunc intendat, ut reus exteriori hoc doloris apparatu commotus resipiscat, reipsâ tamen nullam in eum exercet vindictam, neque eum singulariter ferit: secus ac contingit in interdicto etiam locali, quod semper directè & specialiter afficit personas quæ interdicto causam dederunt, ideoque illas ubique arceri à divinis.

Idem denique dicendum de irregularitate etiam ex delicto. Nam 1mo. irregularitas omnis primariò constituitur ut incapacitas & inhabilitas; censura autem primariò constituitur ut pœna; 2do. censura primariò etiam decernitur ad corrigendos Fideles, non item irregularitas, in quâ quis modò peccatorum suorum pœnitentiam agat, humiliter permanere possit; 3tio. censuræ per *absolutionem*, irregularitates per *dispensationem* tolluntur; 4to. is est Romanæ Curie stylus, ut cui conceditur facultas absolvendi à censuris, ei non censeatur concessa

† Cap. 1. De sent. excom. in 6. ** Cap. 20. De verbor. signific.

concessa facultas dispensandi ab irregularitatibus, ergo cum stylus Curiae Jus faciat, consequens est irregularitatem distinguere à centurà.

Dividitur, 2do. in eam quæ est ab homine, & eam quæ est à jure. Censurà à jure ea est quæ per legem vel statutum fertur generaliter in omnes qui legem fuerint transgressi: talis est quæ decernitur in Can. *Omnis utriusque sexus*, adversus eos qui Paschali officio defuerint. Censura ab homine ea est, quæ fertur ex causâ & factò particulari in certam ac determinatam personam, sive hæc Judici cognita sit, ut cum nominatim excommunicatur Petrus, nisi intra mentem satisfaciatur; sive sit incognita, ut cum dicitur, Excommunicatus eslo qui talem incendiarium cognovit, nisi post ultimam monitorii promulgationem, eundem declaret. Alia fuit olim species censuræ ab homine quam generalem vocabant: sed hæc obsolevit.

Differunt ex censuræ: 1mo. quòd censura à jure semper liget transgressores, donec lex illam decernens abrogetur; censura verò ab homine eos quos necdum ligavit, ligare jam non possit, statim ac Superior qui eam tulit potestate suâ volens, vel nolens spoliatus est: unde si quis excommunicatus sit sub conditione: *nisi intra sex dies revelaverit*, & iudex ante terminum elapsum moriatur, non incurrit censuram etsi non revelet; quia Superior censuram ab homine fert non ut legislator sed ut iudex; porro Judicis autoritas eodem mortuo vel amoto aufertur; 2do. quòd censura ab homine, semper reservata sit, non autem quæ est à jure, nisi reservatio exprimatur, de quo infra; 3tio. quòd censura à jure eos etiam ligare possit, qui legislatori subiecti non erant, quo tempore censura primum lata est; censura verò ab homine, eos solum afficiat qui legislatori subiecti erant cum censuram tulit: quia censura ab homine fertur per modum imperii, imperium autem ad præsentem solum dirigitur.

Dividitur 3tio. censura in eam quæ est lata, & eam quæ est ferenda sententia. Prior ea est quæ contrahitur ipso facto, seu solâ criminis admissione, absque aliâ Judicis sententiâ. Posterior, quæ etiam dicitur *comminatoria*, ea est quam Superior comminatur infligendam, sed quæ non incurritur, nisi nova accedat Judicis sententia.

Signa censuræ lata sententia sunt 1mo. particulæ istæ vel similes, ipso jure, eo ipso, statim, mox, illico, lata sententia; verba præteriti aut præteriti temporis, v. g. *excommunicatus*, *suspendimus*, *suspensus est*; noverit se excommunicatum; 3tio. verba temporis imperativi, ut, *excommunicationi subjaceat*; ni-

si mandatum hoc ad inferiorem Judicem dirigitur, cui committatur officium aliquem censurâ percutiendi. In dubio an verbum sit imperativi vel optativi modi, habendum est pro imperativo, quia ex jure lex imperat, non optât; unde hæc forma, *anathema sit*, videtur esse lata sententiæ, quia vox *anathema sit*, in Conciliis, ac præsertim in Tridentino tam frequens, usurpari solet contra Hæreticos, quorum errores ipso facto censuræ subijci voluit Ecclesia. Certum tamen est in his spectandum esse usum, & intentionem legislatoris.

Censura *ferenda sententiæ* est 1mo. cum exprimitur verbis futurorum indicantibus, v. g. *excommunicabitur*; 2do. cum legislator hæc utitur formulâ, *sub interminatione anathematis*; 3tio. cum alicui præcipi videtur ut censuram ferat, his, aut similibus verbis, *jubemus, volumus suspendi*. In dubio judicandum est censuram non esse nisi ferendæ sententiæ, quia ex Reg. 49. in 6. *in penis benignior interpretatio facienda est*.

Dividitur 4to. censura in justam, & injustam; validam, & invalidam, seu nullam, quæ divisio respicit solùm censuram ab homine; cum omnis censura à jure seu à canone, semper justa sit, utpotè quæ sit vera lex. Censura *justa* ea est, quæ undequaque legitimè lata est, ita ut nihil ei qui ipsam tulit exprobari possit. Talis est quæ fertur imò. ab habente potestatem; 2do. in hominem subditum; 3tio. ex causâ sufficienter probatâ; 4to. servato juris ordine substantiali. & accidentali. Hæc censura semper valida est in foro exteriori, sed aliquando potest invalida esse coram Deo; ut si feratur adversus eum, qui juridicè convicius sit de crimine quod reipsâ non admisit.

Censura *injusta*, ea est cui deest aliqua ex quatuor conditionibus mox enumeratis; & hæc duplex est, injusta valida, & injusta invalida. *Injusta valida*, eo est cui deest aliquid accidentale, nihil verò eorum quæ essentialiter requiruntur: talis ea est quæ fertur ab habente potestatem, ob sufficientem causam, sed ex malo motivo, aut neglecto juris ordine accidentali, ut si non præcesserit trina monitio canonica, vel una pro tribus. *Injusta & simul nulla*, ea est cui deest aliquid essentialiter, sive ex parte Judicis qui careat jurisdictione, sive ex parte subjecti, cujus culpa vel evidenter nulla sit, vel non sufficienter probata: sive ex parte juris, cujus ordo substantialis neglectus fuerit, ut si nulla præmissa sit monitio.

Circa divisionem hanc, hæc in praxi tenenda.

1mo. censura simpliciter injusta, seu, ut loquitur S. Thomas, ** injusta ex parte excommunicantis, qui, v. g. ex inter-*

* In 4. dist. 1. c. 1.

odio

odio. excommunicat, aut formalitates accidentales omittit, nihilominus habet effectum suum, & verè ligat, unde qui in tali statu celebrat, penas Canonum incurrit, & irregularis efficitur, *ut communis omnium consensus testatur, nec de hac re dubium esse potest. Et verò id expressè docuerunt S. Gregorius Magnus Rom. 26. in Evang. ubi sic: *Is qui sub manu Pastoris est, ligari timeat, vel injustè.* Et Urbanus I. his verbis: *Valde timenda est sententia. Episcopi, licetè injustè liget aliquem, quod tamen summopere prævire debet;* unde manavit hoc juris axioma: *Sententia Pastoris, ** sive justa, sive injusta fuerit timenda est.*

2do. Censura injusta defectu causæ sufficientis ex parte excommunicati, quæ sic injusta est, ut verè sit nulla, aut est evidenter nulla, *** ut quando lata est post appellationem legitimam, continet errorè intolerabilem, ut si diceretur, *Excommunico te quia credis in Deum;* & in his duobus casibus, censura nec coram Deo ligat, ut evidens est, nec coram hominibus, quia nullitas ejus à nemine in dubium revocari potest, utpotè vel jam demonstrata ab accusato, vel aliunde notoria. Vel hæc censura licet à parte rei nulla, non est tamen evidenter nulla, & tunc is in quem lata fuit, tenetur sub peccato quærere alia juris remedia; putà ad Superiorem, recurrere; aliàs peccat, non præcisè quia non parer sententiæ invalidæ, sed quia non parer Ecclesiæ, quæ præcipit ut sic censuratus utatur remediis jure præscriptis.

Quòd si remedia invenire non possit, quia juridicè probatur nocens, tunc debet imò humiliter sustinere censuram, **** ut humilitatis meritum compenset excommunicationis damnum; cavendumque nè tamidè insurgat in Superiores, quia alioqui justà mereretur ob contemptum suum censuræ percussio, qui *injustè nonnunquam* ligatus erat, prout fasè ostendit Nicolaus I. in Epist. 10. Debet 2do. in foro exteriori abstinere ab iis omnibus quæ verè excommunicatis prohibita sunt, quia, ut docet Cabassut. ***** *verè ac justè puniri posset etiam apud Deum, propter peccatum scandalì quod palam exhiberet resistendo Superioribus, quorum sententia vel haberet pro justa, vel nondum iniquitatis juridicè convicta est.*

Censeo tamen hominem contra quem censura materialiter injusta lata est, posse privatim, vel coram iis qui innocentiam ejus periclitam habent, & secluso scandalo functiones

D d 3

nes

Sayr. lib. 1. c. 17. n. 5. ** Can. 1. IX. q. 2. *** S. Bonav. 1. 2. part. 2. dub. 1. **** S. Thom. 2d. ***** L. 5. Th. or. v. 12. n. 12.

nes suas obire, Missam celebrare, atque adhibita eadem cautione excipere confessiones, si Pastor sit: 1mo. quia talis condemnatus, verè & coram Deo innocens est; ergo in eodem est statu coram Deo, ac si non fuisset ab hominibus per malitiam aut errorem notatus; 2do. quia non magis teneretur homo ille sententiâ contra se latâ, quàm teneatur quis ad solvendam alteri pecuniam, quam ipsi in rei veritate non debet, licet ad solutionem hanc in iudicio ex falsorum testimonio depositione condemnatus fuerit: atqui is non teneretur; ergo nec ille. Hinc inferes per hanc excommunicationem non privari hominem communibus Ecclesiæ suffragiis: tum quia non est verisimile potestatem hanc quæ in destructionem esset, à Deo Ecclesiæ fuisse concessam; tum quia hoc revera non intendit Ecclesiâ; utpotè quod nec ad bonum commune, nec ad bonum illius qui condemnatur, utile sit.

Dividitur 3to. censura in reservatam, & non reservatam, gravem, & minùs gravem, de quibus infra.

CAPUT SECUNDUM.

De causa efficiente Censurarum.

Suppono 1mo. Christum nullam se instituisse censuram: 1mo. quia instituere censuras est determinare quando, & quibus bonis spoliari debeant hi aut illi peccatores: nullus porro assignari potest Scripturæ locus qui Christum id præstare dicat; 2do. quia in censuris nihil est quod ab Ecclesiâ mutari non possit, unde multa olim fuerunt in usu quæ nunc non sunt, & vicissim: porro quæ jure divino constituta sunt, vel mutari nequeunt, vel non nisi in casu aliquo admodum singulari.

Nec nocet id Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.* Quia si Christus eo loci veram excommunicationem instituisset, omnes prorsus qui Ecclesiæ præceptis rebelles sunt, essent jure divino excommunicati; nec magis liceret cum peccatoribus qui Ecclesiam spernunt, communicare in divinis, quàm cum ethnicis: atqui hæc prorsus absurdum sunt; ergo. Itaque cum addat Christus, *quæcumque alligaveritis super terram, &c.* innuit, se potius dare facultatem censuras instituendâ, quàm eas à se institui: unde præcipit non in particulari, sed in generali solùm, ut, qui Ecclesiam non audierint, videntur ab aliis juxta gradum & modum separationis

nis ab Ecclesiâ faciendâ; ergo ipse separationem hanc in tali gradu & modo per se non facit; ergo nec instituit censuras in specie.

Iubet quidem S. Paulus, * *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devitari.* Sed nihil inde: quia is Pauli textus intelligi potest de obligatione naturali vitandi eos qui nobis damni causa esse possunt, quales sunt præsertim Hæretici, quorum *sermo ut cancer serpit* * Hinc idem I. Cor 5. non minùs acriter præcipit ut vitetur Christianus quisquis est *fornicator, aut avarus, aut ebriosus, & cum ejusmodi nec cum sumere permittit; & tamen nemo dixerit peccatores penè omnes à S. Paulo excommunicatos fuisse.* Adde id quod est institutionis Apostolicæ, non ideo esse institutionis divinæ: Apostoli enim multa fecerunt ut Prælati & Judices, quæ Christus per se & speciatim non instituerat. Sic S. Paulus I. ad Timor. 3. bigamos vult esse irregulares, non quia irregularitatem hanc instituerit Christus, sed quia ejus instituendæ facultatem Apostolis concesserit.

Suppono 2do. posse Ecclesiâ instituere & ferre censuras; prout ipsa definit contra Wiclef. Hus, & Lutherum. Patet id ex his Christi verbis, *** *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis;* & Matth. 18. *Amen dico vobis; quæcumque alligaveritis, &c.* Unde sic: Censuræ poenæ quædam sunt quæ decernuntur in foro exteriori, & spiritualiter ligant; atqui Christus citatis verbis Ecclesiæ potestatem dedit tales ferendi poenas. Ad id enim sufficit ut in his textibus agatur & de poenis, & de poenis fori contentiosi, & de poenis quæ animam ligant; atqui hæc omnia constant. Nam 1mo. agitur de poenis, agitur enim de vinculo quo quis ligatur; 2do. agitur de poenis exterioris fori: de iis enim agitur poenis quæ sequuntur denuntiationem Ecclesiæ factam, & quæ ita poenæ sunt, ut qui eas incurrit, habendus sit ut *publicanus*. 3to. agitur de poenis quæ animam ligant: poenæ enim merè exteriores non ligarent in cælo, ut ligant poenæ de quibus agitur in citatis locis. Hinc S. Augustinus *Spiritualis poena est, inquit quæ sit quod scriptum est; Quæcumque ligaveritis in terrâ &c.*

Confirm. Respublica Christiana eam habet potestatem, quæ civili etiam Reipublicæ non deest: atqui potestas privanli subditos bonis Reipublicæ communibus, nulli politicæ Reipublicæ deest; ergo nec Ecclesiæ: jam verò talis potestas per censuras exercetur.

Dices, Ecclesiâ nihil habet potestatis ad destructionem: atqui

* Ad Tit. c. 3. ** II. Cor. 2. *** Matth. 16.

qui potestas ferendi censuras pax consistant in privatione bonorum spiritualium, est in destructionem; sic enim anima diaboliis incurribus aperta foret.

R. neg. min. Hæc enim potestas, neque est in destructionem Fidelium, cum ab iis sequestratur graviter lapsus, nè modicum fermentum totam massam corrumpat, neque in destructionem ipsius excommunicati, quia puniatur ad coercendam ejus contumaciam, & ut spiritus salvus fiat: sic poenitenti adhuc fluctuanti negatur absolutio, ut gratia impedimenta removeat.

Suppono 3tio. potestatem instituendi censuras, residere in S. Pontifice, & in Concilio generali. Ratio est, quia censuræ sunt veluti generales quidam Ecclesiæ universitatis, quibus singuli Pastores contra contumaces subditos, uti debent, atqui rursus tam generales non, ab alio quam à Romano Pontifice, aut Concilio generali institui possunt, sicut leges quæ in toto Regno obligent, à solo Rege condi. possunt. Et verò in Ecclesiâ Dei, quæ est *Cæliorum ædes ordinata*, nulla esse debet confusio: quanta verò foret, si singuli Pastores novas pro nutu & arbitrio censuras instituere possent? Quo ex jure earum cognitio haberi posset? Quid, cerni de iis posset statui?

Jam videndum, quis censuras ferre possit, quod ut fiat, notandum potestatem jurisdictionis, quæ iudicia respicit, & in actuales subditos exercetur, aliam esse *fori interni*, quæ primario versatur circa solvenda quoad culpam peccata; aliam *fori externi*, quæ cum exercetur in invitos, aut inter partes contradicentes, vocatur *contentiosa*. Utraque vel est *ordinaria*, quæ alicui ratione officii ipsius competit, & ab eo exercetur nomine proprio: vel *delegata*, quæ confertur alicui ab habente ordinariam; vel *subdelegata*, quæ committitur alicui ab habente delegatam cum jure subdelegandi. Jurisdictio sive ordinaria, sive delegata, vel est in aliquo *de lege communi*, scilicet secundum quod fieri solet & expedit; vel *de l.g. speciali*, secundum speciale privilegium, & absolutam Ecclesiæ potestatem. His positis,

Dico 1mo. Potestas ordinaria ferendi censuras, de jure communi residet 1mo. in summo Pontifice, quia Ordinarius est super omnes mundi Christianos.

2do. In Episcopis, quo nomine intelliguntur Archiepiscopi & Patriarchæ; ut passim habetur tit. *De officio Judicis ordinarii*. Porro, ut Episcopus censuras ferat, satis est ut electus sit, & à Papâ confirmatus, quia ferre censuras actus est jurisdictionis qui à simplici Clerico exerceri potest. Idem dicendum

dum de Vicario generali & de Abbate, qui licet necdum sint in sacris, censuras decernere possunt.

3to. In Vicario Episcopi, quia unum est Episcopi & Vicarii tribunal, ex c. 2. *De consuetud.* in 6. Porro Vicarii generales cum censuras ferunt, non agunt ut delegati, sed ut Iudices ordinarii.

4to. In Vicariis aut Officialibus Capituli, cum Sedes vacat: hac potestas in instrumento eorumdem nominationis specialiter exprimi debet.

5to. In Prælati Religionum, ut sunt Abbates, Provinciales, Priores, Guardiani: sed hoc procedit de jure communi; de facto enim, videndum est quid ferant specialia Monasterii Statuta.

6to. In Conciliis generalibus erga totam Ecclesiam, & Provincialibus, erga provinciam suam.

7mo. In iis qui jura habent Episcopalia, ut Cardinales in propriis suis Titulis. Ratio est: tum quia jura his omnibus permittunt ut censuras ferant; tum quia postulat eorum dignitas, ut subditos suos adigere possint ad ea quæ officii sui sunt adimplenda, quod aliquando sine censuris fieri non potest.

Parochi verò de jure communi censuras ferre non possunt, ut docent SS. Thomas & Bonaventura, &c. quia censuras ferre pertinet ad jurisdictionem fori contentiosæ, unde & ad eas requiritur strepitus judicialis; porro simplices Curati forum contentiosum de jure communi non habent. An autem aliquando potestatem hanc habuerunt Curati, aliis relinquitur expendendum.

Dico 2do. ut quis de lege communi potestatem ferendæ censuræ ordinariæ, aut delegatæ habeat, sufficit & requiritur ut sit rationis compos, viator, & Clericus. Ratio est, quia ferre censuras, est actus jurisdictionis spiritualis, & quidem fori externi; qui ut talis actus exerceri legitime possit, sufficiunt & requiruntur tres prædictæ conditiones; quilibet enim Clericus capax est jurisdictionis ecclesiasticæ, quæ forte Apostolis Math. 18. concessa est, quo tempore nondum erant Sacerdotes. Imò sunt qui velint facultatem ferendi censuras posse committi Monialibus: sed quidquid sit de jure extraordinario, quod quidem Abbatissa Fontis Etraldi à Clemente VII. concessum fuisse existimant; neque conveniens neque decens esset, ut censuratum dispositio feminis committeretur.

Facultas censuras ferendi, acquiri potest 1mo. præscriptione, ab iis scilicet qui aliis aliquâ ratione præsent, ut populis Parochi, Canonicis Præpositi. Porro qui facultatem excommunicandi præscripserit; non ideo alias censuras ferre possit et quia

quia in præscriptione non valet argumentum à simili. Ad hanc verò præscriptionem requiritur tempus 40. annorum cum titulo colorato, ut patet ex c. 15. *De Præscript.* Sine titulo autem tempus immemoriale, juxta cap. 1. hoc tit. in 6.

2do. Consuetudine, quia consuetudine acquiritur jurisdictio. unde olim Archidiaconi quidam per se aut per officiales suos censuras ferebant.

3tio Privilegio, quale olim Canonicis Carnotensibus concessum erat; * ut nemini liceret eos quos excommunicatione vel interdictio ferissent, absque præmissa ab iisdem congrua satisfactione absolvere. Ceterum nil mirum, si hisce modis comparetur potestas, decernendi censuras, hæc enim reipà tunc emanat à S. Pontifice vel Ecclesià, quæ per-mittit ut quidam censuras tulit, aut easdem ferre consuevit, in hoc usu perseveraret, ut firma & certa sit jurisdictio Ecclesiastica.

Quæres an possit quis finitâ suâ delegatione ferre censuram, & an delegatio expiret morte delegantis.

R. ad 1. non valet censura ab eo lata ad quem pervenit delegationis suæ revocatio, quia jam caret jurisdictione. Quod si censuram ferat antequam revocationis notitiam habere potuerit, valebit censura, nisi delegans expressè contrarium intendat; quod nisi apertè constet, nunquam præsumi debet.

R. ad 2. delegationem finire per mortem naturalem aut civilem delegantis, qualis est ejus captivitas, nisi res sit inchoata per citationem legitimam.

CAPUT TERTIUM.

De conditionibus ad Censuram requisitis.

EX his conditionibus aliæ requiruntur, ut censura licita sit aliæ, ut valida. Rursus aliæ se tenent ex parte ferentis censuram; aliæ ex parte tunc causæ, tunc illius in quem fertur; aliæ ex parte formalitatum quæ in censurâ ferendâ servari debent.

Fatentur omnes, ut quis licitè censuram ferat, requiri: 1mo. ut ab omni pravo affectu liber sit; 2do. ut immunis sit à censuris, siue impedimentis quæ licèt censuram non irritant, efficiunt tamen ut illegitimè feratur; 3tio. ut servet formalitates, quæ licèt edentiales non sūt, iure tamen præscribuntur, de quibus infra. 4to. ut peccato non ità gravi gravio-

* C. 23. *De verb. sign.*

rem censuram non irroget: multa enim in rigore licent, quæ tamen non expediunt.

Certum est etiam ut quis censuram, validè ferat, præcipuè desiderari; 1mo. ut jurisdictionem habeat, eamque minimè impeditam seu appellatione legitimam; seu voluntate Superioris; seu excommunicatione majori, de quâ infra.

2do. Ut qui fert censuram, non ferat eam in propriâ causâ; * tùm quia id. *sacris regulis prohibetur*; tùm quia *nullus unquam potest accusator simul esse & Judex vel testis*, ex c. 1. iv. q. 4. tùm quia magna hic esset inæqualitas, magnaque aliis inureretur injuria, si quis pro se contra alterum statueret quidquid veller. Licet tamen propria in causa censuris uti: 1mo. si id fiat per modum defensionis in eum, qui violentiam infert, quia vim vi repellere licet; 2do. ubi causa tam publica est ac manifesta, ut nec negari possit, nec ullo examine indigeat.

Quæres an valeat censura lata ex metu gravis qui libertatem non tollat. R. affirm. quia actus ex metu gravi factus, jure naturali validus est, utpotè qui simpliciter voluntarius sit; ergo validus manet, nisi jure positivo irritetur: at qui nullam est jus positivum, quod irritet censuras à Judice per metum coacto latas. Irritavit quidem Ecclesia absolutiones censurarum metu extortas; sed nullibi irritavit censuras ex metu prodeuntes: sive quia sæpius vis inferitur ad obtinendam censuræ absolutionem, quàm ad ejus irrogationem; sive quia irritatio absolutionis ex metu data, vergit in favorem Ecclesiasticæ potestatis, cujus vis enervatur, si Judex censuram quam justè tulit, per vim auferre cogatur; non autem enervatur Ecclesiastica potestas ex eo quòd Judex, suppositâ causâ gravitate, cogatur ferre censuras, sed magis roboratur. His præmissis, sit

ARTICULUS PRIMUS.

Quam ob causam ferri possit Censura.

Circa causam censuræ quatuor quærentur: 1mo. an grave ad eam requiratur peccatum; 2do. an debeat esse exterius; 3tio. an consummatum; 4to. an proprium.

Dico 1mo. Ad censuram prærequiritur peccatum, grave ad gravem, veniale ad leviolem.

Prob. 1. pars: censura est poena ecclesiastica: atqui talis poena, ut justa sit, supponit culpam: ergo. Prob.

* Cap. 17. xxiii. q. 4.

Prob. 2. pars. Censura pœna est & medicina; atqui pœna culpæ, & medicina morbo proportionari debent. Unde. c. 41. xi. q. 3. dicitur: *Quia anathema est æterna mortis damnatio, non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui, aliter, non poterit corrigi.*

Obijciuntur duo: 1. mo. Excommunicatione minor gravissimum est malum, cum excludat à Sacramentorum participatione; atqui tamen ea incurritur ob peccatum veniale; 2. do. si pro levi culpâ non posset gravis decerni censura, peccarent Prælati qui rem indifferentem, v. g. nê quis coram metri, aut tabernam ingrediatur, sub excommunicationis pœnâ prohibens falsum consequens.

R. ad 1. excommunicationem minorem pro pœnâ levi haberi; tum quia facilè, & ab omni Sacerdote approbato asferri potest; tum quia rarè admodum contrahitur, & tunc solum, cum quis communicat cum excommunicato denunciato.

Ad 2. dico non posse Superiores rem quæ tum in se, tum inspectis omnibus circumstantiis levis sit, præcipere aut prohibere sub gravi censura; secus si res. ea licet alioqui in se levis, gravis fiat ob circumstantias, v. g. ratione scandali, aut periculi nê culpa levis viam sternat ad culpam graviolem. Sic porro se habent nutritio comæ & popinarum ingressus; quarum fuga multum conducit ad sanctiorem Cleri disciplinam, qui finis est ab Episcopis intentus.

Ex his sequitur, quoties aliquid à lege vel ab homine verum aut præcipitur sub gravi. ris censuræ pœnâ, banc legislatoris aut superioris esse intentionem, ut transgressores obliget ad mortale, etiam si aliàs res de se mortaliter mala non sūt. Unde peccat mortaliter qui facit aliquid prohibitum sub pœna censuræ etiam simpliciter comminatoriæ. Quis enim putet legislatorem pro re quam ad bonum commune quasi indifferentem judicat, gravem censuram comminari?

Quæres 1. mo. an multi qui vineam devastassent, ita ut tamen eorum nemo tot uvæ abstulisset, quor ad peccatum mortale sufficerent, subjacere possint gravi censuræ, contra eos qui non restituerent latæ. R. affirm. idque etiam si non uno consilio, sed independentè à se invicem, grave illud damnum intulerint; modò gravitatis ejus notitiam habeant. Ratio est, quia etsi singuli venialiter peccaverint, uvæ furando, verum tamen est grave illarum fuisse damnum proximo quod quidem reparari nequit, nisi singuli restituant.

Quæres 2. do. an Titius qui acum abstulit sartori qui quidè grave damnum passus est, incidat in censuram contra fures latam.

aram. R. In hac materia, in qua termini rigidi sumuntur, aliud est fur, aliud iniquus damnificator: Undè si censura solum lata sit in fores, Titius cujus furtum non est nisi veniale, gravi censura non subiacebit; cui profectò subjaceret, si in damnificatores iniquos lata esset; quia gravis est & iniquus damnificator.

Dico 2do. Probabilis est peccatum internum ut tale, non esse censurae locum. Ratio est 1mo. quia ea tantum peccata censuris subijci possunt, de quibus Ecclesia judicare potest: atqui de internis judicare non potest Ecclesia. Nobis, ait Innocentius III. *datum est de manifestis tantummodò judicare*; de internis verò *judicat qui scrutator est cordium*. Atque hinc fluxerunt hæc patris axiomata. *Non habent latente peccata venietatem*, c. 23. 32. q. 5. & *Cogitationis penam nemo patitur*, c. 14. dist. 1. *De penis*. 2do. quia poena exterioris fori, pro cul. à solenniori exteriori decerni potest: atqui censura est poena exterioris fori; 3tio. quia censura ad eum debet modum ferri quem indicavit Christus, cum ipsius ferendæ potestatem Ecclesie concessit: atqui indicavit Christus censuram pro exteriori solum culpâ ferri debere; pro culpâ nempe quæ Ecclesie delata fuisset, aut saltem deferri posset, quamvis qui ejus reus esset, detestari nolens, ut ethnicus haberetur.

Obj. 1mo. qui hæreticè sentiant de aliquo fidei articulo, variis in Conciliis excommunicati sunt. Sic in Concilio Gangrensi: *Si quis jejunia Ecclesia putaverit esse contemnenda, perfectam in sui conscientia peccans esse rationem, anathema sit*. In Concilio Tolentino I. *Si quis dixerit, vel crediderit Christum inaccessibilem esse, anathema sit*; ubi actus interior credendi, contra exteriorem expressè distinguitur, & utrique decernitur anathema.

R. neg. ant. & verò in Concilio Gangrensi non agitur de existimatione purè interni, quam nunquam cognovisset Ecclesia, sed de eâ prout in actum exteriorem prodibat. Ibi nempe sermo est de Eustathianis Hæreticis, qui jejuniis ab Ecclesia imperatis certa quædam à se inventa jejunia præferabant; quod omnè actu exteriori non fiebat. Quod spectat ad Synodum Tolentanam, 1mo. dici potest particulam *vel*, sumi pro conjunctiva *atque*, quæ in aliis ejusdem Concilii anathematismis legitur. Certe sicut ad incurrendum anathema non satis est ut quis dicat, nisi credendo dicat, ita non satis est ut interius credat, nisi aliquo modo credulitatem ostendat; 2do. dici potest hic damnari non eos solum qui verbis, sed & eos etiam qui

* 34. De Conc. ** Circa an. 324. *** An. 400.

qui factis docent & ritibus; hoc enim est credere in foro & facie Ecclesiar. Eo sensu ibi damnantur qui astrologiæ exijmant esse credendum.

Obj. 2do. Omissio pura est actus interior: atqui quædam sunt omissiones quas sub poena censuræ prohibet Ecclesia. Sic qui non revelat intimatō monitoriō anathemati subjacet; ergo.

R. in omissione actûs debiti duo reperiri, nempe actum interioremem qui omissionis causa est, & ipsam omissionem quæ exterius manifestatur. Omissio in se sumpta non punitur, sed prout exterius innotescit: unde si quis omittere vellet, & tamen non omitteret de facto, nullam pro mala hac voluntate centuram incurreret.

Obj. 3tio. Ideo non posset Ecclesia contra actus merè internos censuram decernere, quia in ipsos nullam habet jurisdictionem: atqui hoc ad minus dubium est, ut patet ex dictis, ubi de Legibus c. 5.

R. dist. min. Ecclesia habet jurisdictionem directivam in actus interiores, C. jurisdictionem coactivam, N. actus enim interiores sunt extra objectum potestatis vindicativæ, quæ cum à Christo societati sensibili tradita fuerit, non alio quam sensibili modo exerceri potest, adeoque in res purè insensibiles cadere nequit.

Ex his principiis quidam possunt casus resolveri: 1mo. itaque censuras incurrit, qui exterius licet occultè, crimen sub censura prohibitum committit, v. g. clam legendo libros prohibitos; hoc enim peccatum non nisi per accidens occultum est, & ex natura sua habet, quodd manifestum fieri possit; 2do. eandem censuras non incurrit qui ponit actum quidem exterius malum, sed tamen ea carentem malitiâ quæ sub censura prohibetur. Unde qui ex necessitate laborat die festa, quod vetitum est in eo loco sub censura, à censura liber est: sic quoque qui exterius, sive metu, sive aliter profert hæresim, quam corde non tenet, non subjacet censuræ contra Hæreticos lata; 3tio. nec incurritur censura si actus exterior ab actu interiori malo procedat, modò eum non plenè, sed ambigüe significet. Hinc qui manducat carnes die Veneris, quia hæreticè judicat abstinentiam ab Ecclesia præcipi non potuisse, non subjacet censuræ contra Hæreticos lata, nisi aliunde errorem suum manifestet: comestio enim carnis in die jejunii non est sufficiens hæreseos signum.

Dico, 3tio. Ad incurrendam censuram requiritur effectus completus, quem legislator intendit prohibere.

Prob. Tum quia lex non ligat, nec operatur ultra intentionem

nem legislatoris, de quâ ex verbis constare solet; tùm quia odia restringi decet.

Hinc 1mo. si lata sit censura contra homicidas, qui homicidium attentaverunt, sed non perfecit ob impedimentum quoddamque, censuram non incurrit. Hinc 2do. censura sub conditione lata, v. g. in eos qui domum depradati sunt, nisi restituant intra mensem, non nisi finito termino incurritur: incurritur tamen hoc tempore, etiam si reus forum niuet, quia per Judicis sententiam prævencus est. Hinc 3tio. si non solum actio, sed & conatus ejus sub censurâ prohibeatur, incurritur censura, quia actio jam completa est; quantum lex requirit. Sic Parisiis reservata est sodomia & bestialitas, *actu per se, ad id aucente tentata*; unde etiam qui ad duellum provocant, illudve acceptant, sunt ipso facto excommunicati, etiam si non sequatur conflictus. Hinc 4to. non omnis censura ob quodlibet voluntarium etiam ad mortale sufficiens incurritur: plus enim requiritur voluntarii, cum lex ait, *Qui temerè hoc fecerit; qui hoc ausus fuerit; qui scienter, vel ex contemptu hoc egerit, anathemate obstrictus esto*, quam cum lex iis verbis non utitur.

Dico 4to. ad excommunicationem majorem requiritur peccatum proprium; vel committendum, si censura sit à jure; vel jam commissum, & perseverans, si censura sit ab homine.

Prob. 1. pars, quia excommunicatio est poena admodum gravis, & quidem de se medicinalis; ergo in innocentem & bene volentem ferri non potest.

Prob. 2. pars, quia lex futura dirigit; ergo censura à jure fertur pro peccatis quæ in posterum committi possent, ut caveantur.

Prob. 3. pars, quia censura ab homine nunquam ferri potest, nisi in contumacem; atqui non est contumax, nisi qui in peccato perseverat, id est, qui præceptum sibi à Superiore factum contemnit; unde, ut dicemus infra, hujusmodi censura sine præviâ monitione decerni non potest. Hinc qui officio Paschali defuit, excommunicari nequit, nisi se emendare, vel condignam satisfactionem præstare recuset.

ARTICULUS SECUNDUS.

De subiecto Censuræ.

CERTUM est 1mo. non posse subijci censuris, nisi qui viator, baptizatus & doli capax fuerit. Ratio est, quia ille solum censuris affici potest, in quem Ecclesia jurisdictionem habet, & quem

& quem à contumaciâ retrahere potest: porro talis est solus viator: mortui enim nec secundùm animam subsunt Ecclesia foro, nec secundùm corpus capaces sunt emendationis. Aliunde verò non judicat Ecclesia de iis qui foris sunt, * quales sunt Catechumeni, & magis Judæi & Infideles. Aliud est de Hærensis, qui propter acceptum Baptismum pendunt ab Ecclesia.

Quodd autem solus viator doli capax censuris subijci possit, patet, quia solus ille capax est delicti & obligationis. Hinc absolute loquendo possunt impuberes ligari censurâ non solum à jure, ut fatentur omnes, sed etiam ab homine. Communiter tamen eximuntur ab excommunicatione, & a relevatione.

Certum est 2do. eos solum censuras incurrere posse, qui subiecti sunt ei à quo illæ feruntur: quia ubi non est subiectio, ibi nec jurisdictio esse potest; & tamen censure sine jurisditione ferri nequit. Unde qui exempti sunt ab Ordinarii jurisdictione per privilegium sibi à Papâ concessum, quales esse solent Reges & Reginae, ejusdem Ordinarii censuris non subjacent. Idem dicendum de Religiosis exemptis, qui in his casibus in quibus exempti sunt, non contrahunt censuras, etiam si Superior, qui eorum privilegia nescit, eos ferre intendat: in aliis verò casibus non minus quàm ceteri censuris obnoxii sunt; quapropter si absque Episcopi licentiâ prædicare, secularium Confessiones excipere, absolvere à casibus reservatis præsumant, &c. censuris Episcopi subacebunt.

Quæres an Superioris sui censura ligetur subditus, qui alieno in territorio, vel in loco exempto versatur.

R. 1mo. Subditus qui in proprio Episcopi sui territorio deliquit, censuris ejusdem ligatur, etiam si in alienum territorium fugerit. Ratio est, quia si homo ille plecti non posset in territorio in quo peccavit, crimen ejus maneret impunitum; cum plecti non possit in alieno territorio ad quod confugit, & ubi nihil admisit quod censurâ puniri possit, ut nunc supponimus; sicque jurisdictio ecclesiastica sæpius eluderetur. Hinc si Parisiis ipso facto incurreretur excommunicatio homicidâ, qui vulnus letale infligeret Titio, & statim in Diocesim Carnotensem avolarer, censuram contraheret, quo instanti moris ex vulnere sequeretur. Et id verum est etiam si letaliter vulneratus Parisiis in aliam transferatur Diocesim, ibique moriatur ex vulnere: quia homicidium, non quidem quoad effectum, sed quoad actionem externam consummatum est in loco ubi sub censurâ prohibitum erat. Eadem de

cap. 12

causâ qui Petrum letaliter vulneravit in Ecclesia, incurrit censuram latam contra eos qui occidunt in Ecclesia, etiam si Petrus in domo sua mortuus sit. A contrario qui in Ecclesiâ positus hominem extra ipsam explosâ catapulta interimit, non incurrit censuram contra eos latam qui in Ecclesia occidunt, quam incurreret si extra Ecclesiam positus eum occideret qui erat in Ecclesia. Ratio est, quia delictum prioris consummatur extra Ecclesiam, posterioris verò intra.

R. 2do. subditos qui extra territorium Episcopi sui delinquant, censuris per ejus statuta latis non subjacere. Patet id ex c. 2. De constitut. in 6. ubi sic: *Statuto Episcopi, quo in omnes qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur, subacti ejus furtum extra ipsius Diocesim committentes minime ligari noscuntur, cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune*, id est, cum alicuius impunitus qui non pareat, seu qui legem transgreditur, &c.

Hæc secunda responsio non impedit, 1mo. quominus Religiosi, ubicunque contra Superiorum suorum Statuta deliquerint, censuras ab iis latis contrahant; quia Religiosi, licet quoad missionem limites habeant, non habent tamen quoad jurisdictionem, cum mundum habeant pro territorio; 2do. quominus qui in Beneficio non resident, censuris contra absentes latis ligentur: quia in proprio suo territorio sunt fictione juris, secundum quam censetur quis peccare eo in loco, ubi non facit id quod ibidem facere debet.

Quæres. 2do. an extraneus qui in alieno territorio deliquit ibidem possit censuras incurrere.

R. 1mo. Extraneus in alieno territorio delinquens contra jus naturale aut commune, potest subijci censura, nisi satisfecerit. Ratio est, quia ex cap. ult. De foro compet. sortitur forum ratione delicti; ergo quandiu in illâ Diocesi remanet, legitime citari potest ab Episcopo loci, & compelli, ad satisfaciendum parti læsæ, & si contumax sit, etiam excommunicari.

R. 2do. Extranei, vagi etiam & errantes ligari videntur censurâ per loci statutum latâ: ita multi contra multos. Ratio est, 1mo. quia tutior est & probabilior opinio quæ docet, extraneos teneri legibus locorum in quibus vivunt: porro qui tenentur legibus, subjacent censuris, quæ harumce legum violationi annexæ sunt, licet ob earundem ignorantiam, facilius quam loci incolæ, à censura immunes judicari possint; 2do. quia statutum cui annexa non esset censura, haud tamen violari posset sine peccato; unicus enim peccaret, qui in speciali loci alicujus jussu, carnibus vesceretur; ergo statutum illud per se obligat,

adeoque si huic annexa sit censura, eam à transgressoribus incurri necessum erit.

Sitamen nolit Superior ut extranei qui in territorio suo versantur, sine animo ibidem per sex aut amplius menses commorandi, censuris à se latis subiaceant; (quod quidem de iis constare videtur qui opinionem nostræ contrariam scientes & approbantes in Seminariis suis doceri permittunt) tunc dicendum extraneos hisce censuris non subiacere; quia censuræ non operantur ultra ferentis intentionem.

R. 3tio. Censura, si feratur per modum sententiæ, v. g. *Excommunicatus sit ipso facto, qui notitiam habet talis furti; nisi revelet*, non ligat eos qui territorium nondum ingressi erant, quo tempore lata est. Ratio est, quia talis sententia fertur per modum præcepti transeuntis: porro præceptum transiens non cadit nisi in eos qui actu præsentibus sunt.

Quod spectat ad extraneos qui jam in Diocesi essent, cum talis fertur sententia, credimus eos, si sat diu ibidem morentur ut commodè revelare possint, ad revelandum teneri sub censurâ: aliud esset de iis, qui quasi cursim transeunt, quia repugnat communis opinio, à quâ sine gravibus causis recedendum non est.

Quæres 3tio. an qui mandant aut consulunt crimen, subiacent censuræ latæ contra ejusdem executores.

R. 1mo. eos non subijci huic censuræ, nisi explicitè vel implicitè in lege contineantur. Quia in pœnalibus, ut sunt censuræ, stricta debet interpretatio fieri, nec ab uno ad aliud valet illatio; ergo cum is qui aliquid fieri mandat, aut consulit, non dicatur strictè & propriè illud exequi, pœna in unum lata, non statim ad alium extendenda est. Quòd si censura his aut similibus feratur verbis: *Quicumque fuerit causa talis delicti, qui mediâtè vel immediâtè, qui per se vel per alium fecerit, sit excommunicatus*, tunc satis exprimuntur mandans & consulens, ut censuram contraxisse judicentur.

R. 2do. Mandantes etiam in lege contenti, non incurrunt censuram cum in effectum non influunt, nisi censura feratur adversus mandantes independentè ab effectu. Ratio est, quia mandans qui in effectum non influit, non est causa operis prohibiti sub censurâ, ut patet ex terminis; ergo non incurrit censuram, nisi hæc lata sit primariò contra mandantes, ita ut ei vel solo mandato obnoxii fiant, sicut c. 1. *De homic.* in 6. *excommunicatur ipso facto qui quempiam Christianorum per assassinios non solum interfici fecerit, sed etiam mandaverit, quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur.*

Hinc liber est à censura, 1mo. qui mandatum revocavit, modo

modo sufficienter revocaverit, & revocatio innotuerit mandatorio: si enim non innotuerit, communior opinio tenet mandantem ligari censurâ; 2do. qui bono animo consuluit aliquod mali, ut alium retraheret ab inferendo majori malo, puta qui volenti Clericum occidere, suavit ut solum percuteret, illis enim non influit culpabiliter in effectum sub censurâ quibitum. Contra verò obnoxius erit consulens qui malo consilio in effectum influxerit, ad quod sufficit ut hominis jam ad crimen determinati, voluntatem auxerit, eumque impulerit, ut citius, ardentius & immobilius crimen exequeretur. Hic equidem cognosci potest, tum ex confesso illius qui consilium accepit, si tamen dignus sit fide; tum ex conjecturis, ut si criminis patrator jam omnia ad delictum necessaria pararet, nec ejus esset indolis, ut verbis meis moveretur.

Quæres 4to. an, & quatenus idem homo possit pluribus censuris ligari.

R. 1mo. posse eundem pluribus subiacere censuris, ejusdem, vel diversæ speciei. Ratio est, quia qui jam censurâ irretitus est, potest vel eandem, vel diversam transgredi legem cujus violationi alia annexa sit censura; ergo potest plures incurere censuras. Unde si conflet Titium * *ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantum unam in literis quas super absolutione suâ impetravit*, semper habendus est pro excommunicato, donec secundam ab alterâ censurâ absolutionem obtinuerit.

R. 2do. multiplicari censuras, prout moraliter multiplicantur numericè aut specificè transgressionibus: quia unicuique transgressioni completæ suæ alligatur censura.

Hinc 1mo: qui Clericum sæpius percutit sine interruptione morali, unicam incurrit censuram; quia percussio, ut & furtum, cum certam & indefinitam extensionem non habeat, non censetur moraliter perfici uno aut altero actu, sed tantum eadem numero reputatur, donec moraliter discontinuatur. Contra verò qui sæpius, etiam sine interruptione, fornicaretur cum eadem, plures contraheret censurâs, quia fornicatio terminum habet definitum, in quo consummatur, & quiproeinde pluries poni nequit, quin plura numero peccata ponantur.

Hinc 2do. qui uno ictu tres occidit Clericos, tres incurrit censuras; duas verò qui furatur in Ecclesia, si censura lata sit in fures & in sacrilegos. Ratio est, quia in occasione trium, triplex numero delictus, in furto autem rei sacræ duplex specie crimen occurrit. Eadem de causâ, percutiens eum qu

Ez

simul

C. 27. De sent. exc.

simul Monachus est & Sacerdos, duabus irritur censuris: quia duas violat leges, aliam quâ præcipitur reverentia debita statui clericali, aliam quâ præcipitur reverentia statui religioso debita; alia enim est Clerici aut Religiosi consecratio.

R. 310. Qui tacit actum ad eodem, vel a pluribus Superioribus eandem habentibus potestatem pluries prohibitum, non incurrit plures censuras. Ratio est, quia censura non multiplicatur, nisi multiplicetur contumacia: contumacia vero non multiplicatur: nisi multiplicentur actus, vel leges; leges verò non multiplicantur, nisi nova imponantur jura, porro idem Superior, aut plures ejusdem ordinis Superiores nova non imponunt jura, sed unam eandemque legem constituere censentur.

Quæres 310. an valeat censura in totam Communitatem, Collegium aut Civitatem indistinctè lata.

R. Censura gravis, qualis est excommunicatio in Universitatem vel Collegium proferri non potest; id enim vetuit Innocentius IV. quia nonnunquam contingeret innoxios hac sententiâ irritari. Quod si objicias Communitatem totam ob alicujus delictum suspendi aut interdici posse, ego etiam & excommunicari: Responderet Thomas, * quod suspensio non tanta pena est, quanta excommunicatio, quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragiis, sicut excommunicati, unde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum Regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis; & ideo non est simile de excommunicatione & suspensione. Imò suspensio hac quædam est delinquentium poena, quâ ad bonum revocantur, videntes etiam innoxios propter se gravari.

ARTICULUS TERTIUS.

De formâ Censuræ.

Forma censuræ sunt ritus essentielles aut accidentales qui in ferendâ censurâ servari debent. Ex iis alii præcedunt censuram, ut monitiones: alii comitantur, ut bñna, quæ censuram exprimunt; alii subsequuntur, ut denuntiatio: De iis seorsum agendum.

SECTIO PRIMA.

An ad Censuras prærequiratur monitio.

Monitio est declaratio à Superiore facta, quod qui tali regi vel sententiæ non obtemperaverit, talem poenam incurrat.

* In addit. q. 22. a. 3. ad 2.

currat vel incurrere mereatur. Si Superior moneat per ipsam legem, monitio vocatur *solemnis*. Si moneat per sententiam, seu nominatim, seu non expresso nomine, ut fit in Monitoriis, tunc vel omnes servat juris formalitates, & monitio vocatur *canonica*; vel eadem non servat, & monitio vocatur *non canonica*.

Certum est in censuris, quæ ipso facto à jure vel statuto decernuntur pro peccatis futuris, semper reperiri idoneam monitionem: quia jās ipsum satis admonet; lex enim semper clamar. In his ergo casibus nulla monitio ab ipsâ lege distincta requiritur, nisi lex novam monitionem præscribat, ut in Elem. unic. *De statu Monach.* excommunicantur ipso facto qui visitationes impedire præsumunt, nisi moniti resistant.

Tota ergo quæ hic movetur difficultas ad duo hæc reducitur: 1mo. an censura quæ fertur per modum sententiae pro delicto præterito, decerni possit ipso facto incurrenda sine præviâ admonitione; v. g. an valeat hæc sententia, *Excommunicamus eos qui habitum sexûs sui mutaverunt*; an verò dicendum sit, *Excommunicamus prædictos, nisi condignè satisfaciant*; 2do. an cum lex censuram ipso facto non infligit, sed comminatur, possit censura ferri sine novâ monitione. Sit

CONCLUSIO. I. Ad censuras quæ pro delictis præteritis feruntur, essentialiter requiritur monitio; non tamen canonica.

Prob. 1. pars. Ille ritus in ferendis censuris. servari debet, quem præcipiunt aut graviter insinuant Scripturæ sacre: atqui talis est monitionum usus. Nam Matth. 18. ait Christus: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus*, & ad Titum 3. ait S. Paulus: *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devota*: atqui ii textus clarè insinuant, eos solùm sicut ethnicos haberi debere, qui ab Ecclesia moniti, eidem parere detrectant; imò hic præceptum verum saltèm aliquo sensu agnovit antiquitas, ut patet ex Concilio Rothomagensi * an. 1118. ubi sic: *Statuimus: ut qui decimas dare recusant, secundum Domini præceptum admonerantur semel, secundo, & tertio: qui non emendaverint, anathematis vinculo feriantur*.

Prob. 2do. ratione fundamentali quàm præbet Concilium Meldense ** his verbis: *Anathema est æternæ mortis damnatio; & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi*. Unde sic: Ut quis censura feriat, oportet

MEI

TER

* C. 5. XVI. q. 7. ** C. 41. III. q. 3.

ter eum ad eò continuacem esse, ut aliter non possit corrigi: atqui seclusa monitione nemo potest censeri ita contumax & inemendabilis. Ille enim solum, omnino contumax & aliter inemendabilis judicari potest, cujus ad sanationem Ecclesia, omnia quæ penes se habet remedia adhibuit; quique ita Ecclesia spernit, ut ipsi obedire renuat; atqui cum Ecclesia non tam aliquem monuit, nec omnia adhibuit remedia quæ penes se habet, nec ille ita Ecclesiam contemnit, ut eam audire renuat; unde sperari adhuc, & reipsa fieri potest ut suaviter ac fortiter monitus ad obsequium revertatur, sicut tot aliis contingit; ergo. Quod hoc dictum est de monitione anathemati pratermittenda, valet pro aliis censuris: nam c. 26. *De appellat.* requiritur monitio ad suspensionem; ad interdictum verò eadem præcipitur c. 13. *De sent. excom.* in 6.

* *Confirm.* Censura est poena medicinalis per se directa ad eruen dum hominem de statu peccati; unde essentialiter discrepat à poenis paris, quæ vindictæ rationem habent: atqui si valeret censura sine monitione, jam non esset poena medicinalis eo quo exposuimus sensu, sed esset poena ut alie poenæ; imò primario esset in vindictam, & per accidens solum tenderet ad eruen dum hominem de statu suo; quoniam quidem validè decerneretur contra eum qui jam resipuit, ergo.

† *Prob. 2. pars.* Monitio canonica ea est quæ fit tribus vicibus distinctis, vel unâ saltem, sed expresso quòd pro tribus vici-
bus fit: atqui talis monitio necessaria quidem est, ut censura iuste & licitè feratur, non autem ut validè: unde censura quæ aliter fertur, sapius dicitur injusta, nullibi verò invalida; ergo.

Possent tamen invalida esse censura defectu canonice monitionis, si ita jure constitutum esset. Sic ex Decreto Bonifacii VIII. c. 43. eod. tit. in 6. nullæ sunt excommunicationis majoris, suspensionis & interdicti sententiæ latæ contra *participantes excommunicationis ad participationem, quæ solum minorem excommunicationem inducunt, si decernantur monitione canonica non præmissa*. Invalida etiam foret excommunicatio à delegato lata sine monitione canonica, si delegatus eandem monitionem fieri præcasset, quia delegatus nihil potest ultra intentionem delegantis.

Obj. 1. mo. Si ad censuræ validitatem requiratur monitio, vel jure divino, vel ecclesiastico: atqui neutrum dici potest. Non 1. stando enim juri divino, non magis requiritur una monitio quàm trina; quæ tamen non requiritur jure divino. Non 2. quia suffragia Ecclesiæ applicantur fidelibus ex speciali Ecclesiæ
diti-

dispositione; ergo si quem iis priuari volet Ecclesia, is illico privatus erit.

R. ad 1. neg. min. ad. 2. neg. maj. & dico monitionem divino & ecclesiastico jure requiri, quia utroque requiritur contumacia: haud tamen requiri monitionem trinam, quia trinam non expressit Christus ut essentialem, quod satis patet ex Ecclesiae interpretatione.

Ad id quod additur, dico Ecclesiam disponere quidem de suffragiis publicis, sed juxta formam à Christo, à Traditione, & à Canonibus praescriptam, unde fit, ut iis privare non possit nisi in casibus sibi concessis: porro non concessum est Ecclesiae, ut quemquam iis bonis priveret, nisi contumacem.

Obj. 2do. Theodosius à S. Ambrosio ritè excommunicatus est, & tamen sine praevis monitionibus.

R. 1mo. ex Ambrosii erga Theodosium agendi ratione nihil posse colligi, quandoquidem quoddam eum à sacris abegit mysteriis, hoc Deo divinitus admonente fecit, ut ipse testatur Epist. 51. Deus autem in legibus & humanis & divinis positivis dispensare potest.

R. 2do. Theodosium non subjacuisse excommunicationi pro ut nunc sumitur; sed partiali cuidam, cui obnoxii erant publici poenitentes (& huic quidem nec omnino subditus fuit.) *Voluit Deus*, ait S. Augustinus Serm. 392. *ut Theodosius ageret poenitentiam publicam in conspectu populi.* Et lib. 5. de Civ. c. 26. *Ecclesiasticà coercitus disciplinà sic egit poenitentiam, ut ... pro illo populus orans fieret.*

De celebri & difficili cap. 26. *De appellat.* vide fusiorem nostram Theologiam, p. 69. Tom. IV.

Hic nota, magnum esse discrimen excommunicationem inter & alias centuras: excommunicatio enim nunquam ferri potest, nisi ut poena medicinalis, adeoque semper supponit contumaciam: at verò suspensio & interdictum aliquando feruntur per modum poenae purae, & tunc non requirunt contumaciam, quia poena simplex non tam ordinatur ad respiscendam peccatoris, quam ad punitionem peccati, unde & infligitur pro peccato absolute praeterito. Ratio discriminis sumitur ex gravitate excommunicationis, quae ultimum est Ecclesiae remedium, adeoque non nisi in contumaces adhiberi potest.

CONCLUSIO II. Probabilius videtur monitionem non esse necessariam, ut actu feratur censura contra eum qui violavit legem censurae comminatoriam.

Prob. Ibi non requiritur nova monitio, uti sufficiens reperi-

tur admonitio ex parte Iudicis, & sufficiens. contumacia ex parte delinquentis: atqui ubi præcedit lex quæ censuram comminatur: 1mo. reperitur monitio sufficiens ex parte Superioris: tum quia sufficienter admonitus est, qui legem & poenam lege statutam cognoscit; tum quia secunda monitio nihil operari potest, quod non abundè præstiterit prima & continua legis comminatoriæ monitio; 2do. reperitur sufficiens contumacia; satis enim contumax est, qui à lege continuo monitus, eidem non obtemperat.

Obj. Censura quam lex minatur, de facto non fertur à lege, sed ab homine; ergo debet præviam habere monitionem ab homine. Prob. conseq. Non potest quis à lege excommunicari ipso facto, nisi ob spretam legis monitionem, unde oriatur contumacia contra legem; ergo nec potest quis excommunicari ab homine, nisi ob spretam hominis monitionem, unde oriatur contumacia contra hominem.

R. neg. utramque conseq. Sicut enim spretâ lege quæ censuram ipso facto incurrendam declarat, satis spernitur legislator, neque novâ opus est monitione, ut quis contra eam contumax esse intelligatur; ita spretâ lege quæ censuram comminatur, satis spernitur persona illius, qui legem tulit.

Faterdum tamen satius esse ut Iudex. in hoc casu monitionem saltem unam præmittat; quia hæc agendi ratio suavior est, & charitati consentanea magis. Licet autem monitio possit tunc absolute omitti, necessaria tamen est personæ delinquentis citatio, cui etiam aliquid temporis concedendum est, ut se defendere possit; neque enim puniri potest, nisi qui crimen confessus est, aut confiteri renuens, convictus fuit. Interim Iudex citationem omittens, non subjacet poenis impositis contra eos, qui monitiones emittunt, quia poenæ non sunt ampliandæ.

Ceterum necessitas monitiones præmittendi censuris præterito delicto, etiam locum habet: 1mo. in Prælati Religiosis erga inferiores suos; & in Episcopis, qui non nisi in sui defensionem censuram ferrent. 2do. cum reus coram ipso Iudice, antequam moneretur, declaravit se nunquam esse obediendum; quia seclusâ monitione esset quidem talis reus contra Superiorem contumax, non contra censuram; 3^{tio}. cum agitur de iterandâ censurâ. Hinc qui jam excommunicatus est à jure propter Clerici percussionem, non potest iterum propter idem scelus ab homine censurâ plæcti, nisi antè fuerit monitus. Duplex enim poena duplicem requirit culpam, & duplici censuræ duplex respondere debet contumacia.

Ut intelligantur cetera quæ huc referuntur,
Quæres 1mo. quomodo fieri debeat monitio.

R. eam, ut sit canonica, debere tribus vicibus vel unâ saltē vix pro tribus fieri, expresse quod hac pro tribus valitura sit. Dixi, vel unâ saltē vix, pro tribus; nam. c. 9. De sent. excom. in 6. sic habetur: Statuimus, ut inter monitiones quas statuunt jura præmitti, Judices sive monitionibus tribus utantur, sive unâ pro omnibus, observent aliquorum dierum, competentia intervalla, nisi facti necessitas aliter ea suasferit moderanda. Ex hoc capite patet aliquot, adedque duorum saltē dierum intervallo, monitiones censuram præcedere debere. Sic in monitoriis, quæ veræ sunt monitiones, non profertur excommunicatio, nisi aliquot ab ultimâ promulgatione dies effluxerint; hæc tamen pendet à circumstantiis; fieri enim potest nonnunquam, ut periculum sit in morâ etiam breviori, puta, si Clericus ad supplicium raperetur; vel excitatæ in Ecclesia turbæ statim coerceri deberent.

Quæres 2do. utrum monitio debeat esse personalis.

R. Vel persona cui parantur censura; cognita est, vel non. Si cognita non sit, ut contingit in literis monitorialibus, satis, si ea monitio fiat in loco publico, unde ad delinquentium notitiam pervenire possit, v. g. in Pronao, ut sit in Galliâ. Si verò reus à Judice cognitus sit, tunc monitio personaliter facienda est; nè in re gravissimâ innocens pro fonte, vel non contumax pro contumaci puniatur; fieri enim posset, ut monitio domicilio facta, ad aures nocentis non deveniret.

Excipe 1mo. si reus dolo latiter; quia tamen non præsumitur dolus nisi probetur, res tota serid à Judice perpendi debet; 2do. si reus jam semel nominatim citatus fuerit; 3^{io}. si monitio ad domum facta, ab eo cognita fuerit; 4to. si denuo subjiciatur censuræ, quia malè absolutus est; 5to. si propter appellati, aut suorum metum, vel potentiam, intimatio fieri nequeat; tunc enim ex Clementinâ 3. De elect. satis est, ut monitio fiat in loco publico, vel Ecclesiâ, unde ad appellati, seu procuratoris ejus notitiam possit verisimiliter pervenire.

Quæres 3^{io}. an etiam exprimi debeat Superior, & pœna quam parat, & nomen illius contra quem agitur.

R. 1mo. monitionem fieri debere nomine Judicis: quia non censetur quis contumax, nisi cognoscat imperium Superioris, & Superiorem cui parendum est. Si monitio fiat in alicujus privati bonum, ut vulgo contingit in monitoriis, fieri quoque debet ad hujus privati instantiam: si verò fiat propter bonum commune,

commune, tunc ut ex officio suo procedit Superior, sic nomine suo & monere & citare potest.

R. 2do. exprimi debere saltē in genere censuram: neque enim alioqui foret vera contra censuram contumacia. Haud tamen necesse est, ut monitio hanc in specie censuram exprimat; cū is sufficienter sit contumax, qui non paret post indictam sibi in genere censuram: tū deinde Judicis erit eam decernere, quæ contumaciæ reprimendæ idonea magis videbitur.

R. eos qui monentur nominatim exprimi debere, ex c. 9. *De sent. excom.* in 6. nominatim, verò monetur, cujus vel proprium nomen, vel certi, unde se agnoscere queat, characteres exprimuntur. Si agatur de Universitate quæ tota excommunicari nequit, singuli nominatim moneri debent. In interdicto, quod propter noxam unius in Universitatem totam cadere potest, satis est, ut ii moneantur, qui sunt contumaces, & interdicto causam præbuere.

Quæres 4to. an monitio in scriptis, an cum testibus, & per quos fieri debeat.

R. ad 1. scripturam ad monitiones necessariam non esse; quia hoc nullā lege requiritur.

R. ad 2. monitionem fieri debere *personis præsentibus idoneis per quas si necesse fuerit, possit probari monitio* * idque sub pœnā interdicti ab ingressu *Ecclesiæ per mensem unum*. Et id verum est etiam si monitio fiat in scriptis; quia jus sine exceptione loquitur.

R. ad 2. hunc esse apud nos usum, ut monitiones partibus monendis intimentur per Apparitorem regium, qui monitionis exemplar iisdem tradat. Aliquando etiam monitiones Episcopi nomine fiunt ab Ecclesiasticis; illi porrò partem monitionis interpellare debent, ut chirographum apponat suum; quæ si renuat, denegationis hujus facient mentionem; tū omnibus in acta relatis, suæque & testium appoſita subscriptione, rei totius exemplum ei, quem monitum venēre, committent.

Hic duo notanda: imo. harumce formalitatum defectu sententiam non fore invalidam: quia nullibi irritatur in jure; imò c. 48. *De sent. excom.* supponitur valida; 2do. Episcopos qui eas omitterent, non ideo interdicto obnoxios fore, quia c. 4. *De sent. excom.* in 6. statutum est, ut Episcopi in nullo *casu interdicti vel suspensionis pœnam incurrant ipso facto* ... nisi de ipsis expressa mentio habeatur.

SECTIO SECUNDA.

De iis quæ censuram comitantur & sequuntur.

Certum est: 1mo. censuras ut prosint, ferri debere modo qui sensibilis sit; 2do. jus nullibi determinare verba, quibus eadem censuræ ferantur; unde siue dicas, *Excommunico te*, siue *Separo te à communione*, censura valida est; 3tio. in censuris latæ sententiæ pro præsentī, aut pro futuro requiri verba quæ determinatè explicant intentionem Superioris: quia nolle debet quis ligatus, an omnimodè, an partialiter tantum ligatus sit. Dico in censuris latæ sententiæ; quia certum est 4to. posse Superiorem censuras comminari non exprimiendo quas de facto illaturus sit. Jam quaeritur an censura ab homine in scriptis proferri debeat, circa quod.

R. 1mo. *Quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam expresse conscribat, propter quam excommunicatio proferatur.* * Exemplum verò seu, ut aiunt copiam hujusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere infra mensem si fuerit requisitus .... & hæc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus observari. ait Innoc. IV. in Concilio Lugdun.

Hic duo notanda: 1mo. Non requiri, ut scriptura hæc fide publici Notarii, testibûsque, & sigillo authentico munita sit, quia hoc jus non requirit. Censet tamen Suarez, unum ex his requiri, quia aliqui Index Juridicè probare non posset se sententiam tulisse, quod tamen inteadit citatus Canon; 2do. causam ob quam fertur censura, in specie scribendam esse: unde satis non fuerit si dicat Index: *Excommunico Petrum ob contumaciam*, vel *rationabili causâ motus*; sed delicti species singulariter exprimi debet.

R. 2do. Qui formalitates in citato capite *Cum medicinalis* expressas non servat, mortaliter peccat, & poenis ibidem expressis subiacet, nisi sit Episcopus, aut legitimam habeat aliter agendi consuetudinem. Ratio est, quia qui præscriptas citato capite formalitates non servat, omittit legem quæ est in materiâ gravi, quæque iustissime sancta est, tum propter remm qui facilius novit quam debeat culpam emendare, vel qui facilius tunc se potest, si innocens sit; tum propter Iudicem, ut cautior sit in ferendâ sententiâ cujus rationem scripto redditurus est, quæque omnium oculis subici poterit. Eiverò ibidem statuitur suspensio per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ, & di-

vinis

* C. Cum medicinalis 1. De sent. excom. in 6.

vinis officiis, contra Judicem, qui legis hujus *temerarius violator extiterit*; porro poena tam gravis, probat peccatum transgressoris fuisse gravissimum.

Has tamen poenas non incurrerent imo. Episcopi legis prædictæ violatores, quia, ut dixi, Episcopi non subjacent hisce poenis, nisi quando de ipsis expressa mentio habetur; 2da. nec Prælati Religionum, quibus licentia ferendi censuras sine scripto concessa est speciali privilegio Romani Pontificis, qui solus in jure communi dispensare potest; Incurrunt verò ali Regulares Prælati, quia caput *Cum medicinalis* absolute loquitur; nec aliunde debent Regulares quasi ad libitum graves ferre censuras. Incurrerent etiam ii omnes, qui sententiam etiam invalidam ferrent, quia citato capite non puniuntur per se & primariò prolatio censuræ invalidæ sed omissio modi præscripti. Imò & incurrere viderentur, qui ex bonâ aliquâ fide censuram sine scripto ferrent: quia ignorantia ejus quod ad proprium officium pertinet, non excusatur: & sic temerarij dicantur in jure qui ex dolo agit, temerarij quoque dici potest; qui præcipitanter agit, nec sciens, nec satis scire volens, quo debet modo procedere. Si tamen ea hic occurrerent bona fides quæ peccatum mortale tolleretur, non incurrerentur eadem poenæ, quæ cum graves sint, non nisi ob grave peccatum incurri possunt.

R. 3tio. Censura sine prædictis scripturæ, vel expressæ causæ formalitatibus lata, non esset invalida; sed statim & sine difficultate à Superiore Judicis, relaxanda, prout eodem capite præcipitur.

Censuram sequitur denuntiatio, hoc est, publicatio censuræ quâ quis ligatus est, sive per sententiam Judicis, sive à jure, sed ante denuntiationem juridicam censuræ à jure latæ præcedere debet sententia per quam Judex juridicè declararet aliquem esse talis criminis reum, unde fit ut, contraxerit censuram ex quo crimen admittit.

Ut autem feratur declaratoria hæc sententia, necesse est ut reus citetur & audiatur; * *sententia enim contra eum lata quæ nullo modo citatus fuit, nulla est ipso jure*; idque in crimine etiam notorio locum habet; fortè enim qui criminis postulatur, factum negabit; aut negabit se cum advertentiâ, aut sine necessitate vel licentiâ operatum esse.

Circa denuntiationem quaeritur: 1mo, an necessariò facienda sit; 2do, à quo fieri debeat; 3tio, quinam in ea facienda ritus debeant usurpari. Qua de re

Dico

* Cabassut. L. 1. c. 10.

Dico Titulo. Iudex aliquando tenetur ad denuntiationem centuræ.

Prob. ex c. 10. xl. q. 3. *Cura fit omnibus Episcopis excommunicatorum nomina, tam Episcopis vicinis, quàm suis Parochiis, pariter indicare, eaque in celebri loco posita præforibus Ecclesiæ, cunctis convenientibus inculcare; quatenus in utràque diligentia, & excommunicatis ubique eccl.asticis aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur.* Lisi porro verba hæc *Cura fit*, non inducant rigorosam denuntiationis obligationem; tunc saltem eam induci patet, tùm necessaria est denuntiatio; ut quis per confusionem retrahatur à contumaciâ; ut per segregationem à Fidelibus, desinat esse illdem petra scandali; ut damnum illatum resarciat.

Hæc denuntiatio locum habet etiam in censuris ab homine: neque enim satis est, ut Iudex pro tribunali suo publicè coram partibus sententiam tulerit; sed sententiam hanc vel locis publicis affigi, vel coram frequenti populo secundùm locorum consuetudinem promulgari necesse est.

Dico 2do. Iudex non tenetur semper ad denuntiationem faciendam; imò tenetur aliquando ad non faciendam.

Prob. 1. pars: quia caput *Cura fit*, non importat strictum præcepti genus; & aliunde fieri potest, ut ex variis circumstantiis iudicetur, plus è denuntiatione securum mali, quàm utilitatis.

Prob. 2. pars; quia non licet Iudici ad denuntiationem procedere, si reus congruam offerat satisfactionem: tunc enim infamia ejus augetur contra Ecclesiæ mentem, quæ est salus fontis, & satisfactio condigna.

Quæres an Parochus vel quilibet alius accepto à Superioribus mandato de faciendâ alicujus excommunicationis denuntiatione, possit eam omittere omnino, aut saltem differre. De quaestione hac, quam gravis esse momenti apud omnes constat, hæc statuunt saniores Theologi. *

Imo. Executor seu delegatus qui certò scit sententiam manifestè injustam esse eandem nec potest nec debet executioni mandare: quia talis sententia utpote evidenter falsa, ob violatum ordinem qui servari essentialiter debet, non potest denunciari sine mendacio & injuriâ gravi, per quam non excommunicatus pro excommunicato, & infons pro fonte haberetur.

2do. Si executori constet sententiam, licet in rei veritate injustam, eò quòd v. g. lata sit contra eum, quem privatâ scientiâ infontem esse novit, secundùm allegata tamen & probata

* Coll. Andeg. ibid.

bata iusta esse potest, inquiunt, & debet idem executor Superiori parere, & eam denunciare. Probant tñ quia casum hunc solvisse videtur Innocentius III. * his verbis: *Et si sciat executor sententiam quæ sibi à Superiore exequenda committitur, esse injustam, exequi nihilominus tenetur eandem, nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere ipsum absolvas*, tñ quia Judici iustitiæ ordinem servanti, & consequenter iustè imperanti, parendum est: alioqui occurreret bellum ex utràque parte iustum; Iudex enim delegatum iustè cogeret, ut sententiam exequeretur, delegatus verò iustè etiam parere recusaret: atqui tunc servatus est, ut supponitur ordo iustitiæ, unde, & iustam est Superioris imperium; ergo.

3tio. Si sententia sit formaliter injusta, id est, lata contra ordinem substantialem juris, & id ignoret ille, cui ejus exequendæ provincia demandatur, vel etiam de eo dubitet, tunc in utroque casu quantumvis noverit privatà scientià sententiam materialiter injustam esse, Judici parere debet, juxta laudatos suprà Theologos. Probant id imo. ex Innocentio III. ibid. ubi sic: *Attendentes, quòd non cognito, sed executio demandatur eidem; quæ indicant delegati non esse ut acta processûs examinet, sed ut exequatur imperium Superioris; 2do. quia inferior quocumque ei certò non constat mandatum Superioris injustum esse, in ejusdem Superioris favorem judicare debet: atqui tunc nec certò constat, nec certò constare potest, mandatum Superioris iniquum esse.*

Notant tamen iidem Doctores, imo. delegatum hunc debere ad Superiorem recurrere, ut ei rei totius veritatem indicet, ** aut saltèm, ut à denuntiationis onere per eum eximatur. Unde plurimùm culpandi sunt Officiales & alii qui invehuntur in Parochos, quasi minus reverenter agant dum non festinant ipsorum promulgare censuras, quos quidem Parochi qui sæpè propioribus oculis res intuentur, per fraudem & calumniam in factis, exortant: à deceptis Inditiis esse notant. Longè æquior ac sanctior fuit Alexandri III. agendi ratio, ut patet ex cap. 3. *De rescriptis*, ubi in Patienter sustinabimus, si non feceris quod prava nonis fuerit insinuatione suspectum.

2do. Eundem delegatum si sufficienter noverit sententiam secundum allegata & probata esse injustam; puta quia condemnatur ut nocens qui reverà in processu litis non probatur nocens, tunc non posse eandem sententià exequi. Ratio sumitur à contrario: ideo enim suprà dictum est delegatum posse exequi sententiam contra innocentem, quia hæc vel cognoscitur, vel

* C. 18. *De offi. Jud. deleg.* ** Evillon. pag. 394.

salutem

saltem præsumitur, esse iusta secundum allegata & probata: atqui in præfenti casu sententia non modò iniusta est, sed iniusta esse cognoscitur per scientiam publicam, quæ ex ipso processu & probationibus desumitur; ergo.

Dico 3tio. Si censura sit ab homine, denuntiatio pertinet ad Iudicem qui sententiam tulit, nisi ipse committat alteri eam ejusdem denuntiationis faciendam.

Prob. quia Iudex jus habet sententiam suam, vel per se, vel per alium exequendi. Idem dicendum quando contra-cta est excommunicatio ex violatione statuti Episcopalis. Si autem censura sit à jure communi, tunc denuntiatio fieri debet auctoritate illius in cujus territorio reus deliquerit.

Denuntiatio vel sit non expresso personatum nomine, ut in sententiis quæ ad monitoriorum executionem promulgantur; & hæc denuntiatio licet prohibere nequeat quominus fideles cum excommunicato communicent, quia tunc latet quis excommunicatus sit, efficit tamen ut noverit qui reus est, se in excommunicationem incidisse, adeoque moner, ut quamprimum poterit, absolvi curet. At denuntiatio, quæ sit designatis nomine proprio, aut per distinctivos characteres, personis efficit, ut vitentur excommunicati, & ut cogi possint ad abstinendum rebus sibi interdictis: neutra autem denuntiatio ab alio fieri potest quàm à Superiore habente jurisdictionem circa denunciandum, aut ab ejusdem Superioris delegato, quantumvis notorium supponatur denunciandi hominis crimen: ut enim in civilibus non licet unicuique reum etiam notorium punire, sic nec in spiritualibus; denuntiatio autem quædam est poena infamans.

Ceterùm ex recepto nunc usu, habetur quis pro denunciato, cum lata adversus eum sententia, in Ecclesiâ coram frequenti populo promulgata est, aut ad Ecclesiæ valvas, pro locorum more affixa. Appositè tamen monet Cibert, excommunicati nomen, & excommunicationis causam ad loca vicina mitti debere, quoties periculum est nè excommunicatus eò se transferens, denuntiationem suo frustrer effectui. Quod si excommunicatus ad meliorem frugem redeat, absoluto ejus publicè denuncianda erit, ut Ecclesiæ bonis, & Fidelium consortio frui possit,

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

De causis ab incurrendâ Censurâ excusantibus.

Ignorantia, metus, necessitas, impotētia, dubium tūm jōris, tūm facti, censuræ invaliditas, consensus læsæ partis, appellatio, totidem sunt causæ de quibus queritur an censuram impediunt. De invaliditate diximus supiâ; de reliquis hinc dicendum.

Quæres itaque 1mo. an ignorantia ab incurrendâ censurâ excuset. Quid, & quotplex sit ignorantia, repetendum est ex Tract. de Actibus humanis p. 10.

R. 1mo. ignorantia invincibilis, sive facti, sive juris communis aut privati excusat à censurâ: unde si quis invincibiliter ignoret abstinentiam à carnibus sub pœnâ censuræ esse tali die prohibitam, immunis est à censurâ, etiamsi carnes comedat; idem est, si legem cognoscens, inculpabiliter ignoret id quod sibi ministratur carnem esse, aut ex carne. Ratio est, * 1mo. quia jus ipsum non vult ignorantes ligari censuris, nisi eorum ignorantia trassa fuerit, aut sapina; 2do. quia ad censuram requiritur contumacia, & peccatum mortale: atqui ubi est ignorantia invincibilis, saltē alterutrum deest.

Hinc 1mo. qui ignorantiam habent culpabilem, sed solum venialiter, uti illis contingere potest qui non parum adhibent diligentiz, ut eorum quæ scire tenentur, notitiam comparent, sed tamen in hac ipsâ indagatione non nihil verialis negligentiz afferunt; ii, inquam, censuram non incurrunt, quia censura gravis non incurritur sine peccato mortali: ubi porro negligentia solum venialis est, deest peccatum mortale.

2do. Qui sciunt aliquid, v. g. percussorem Clerici, jure divino prohibitum esse, sed invincibiliter ignorant idem prohibitum esse jure Ecclesiastico, immunes sunt à censurâ: quia censura non incurritur nisi per contemptum & contumaciam contra Ecclesiæ legem: atqui ubi invincibiliter ignoratur lex Ecclesiæ, ibi nec est contemptus, nec contumacia.

3^{io}. Qui scit rem aliquam jure Ecclesiastico esse prohibitam, v. g. ingressum in Monialium claustra, sed invincibiliter ignoret censuram, quæ contra delinquentes imponitur, ab eadem censurâ immunis manet. Ratio est, quia ut aliquis censuram incurrat, necesse est ut monitus fuerit: sed qui

pœnâ

pœnam lege latam ignorat invincibiliter, monitus non fuit. Nec nocet quodd ex Reg. 13. in 6. *ignorantia facti excusat, non autem juris*: hoc enim verum esse potest in foro exteriori, ubi non facile præsumitur ignorantia juris, præsertim communis; at non idem est in foro conscientię. Aliud est de irregularitatibus uti dicam suo loco.

R. 2do. Ignorantia vincibilis quæ à peccato mortali non excusat, non excusat etiam à censurâ. Ratio est, 1mo. quia ignorantia verè vincibilis, non immeritò vocatur crassa & supina, quia semper annexam habet gravem in re maximi momenti negligentiam, & aliunde supinâ laborare dicitur ignorantia, qui nullam, vel qui parvam adhibendæ scientię diligentiam impendit: porro ignorantia crassa non eximit à censuris: 2do. quia vix aliqui in praxi discerni possent, quis ad incurrendam censuram requiratur ignorantię gradus; 3tio. quia incredibile videtur, Ecclesiā nunquam voluisse eam censuris suis plectere negligentiam, quam Deus æternis pœnis punire cognoscitur.

Addo ignorantiam affectatam non excusare à censurâ contra eos lata, qui scienter aliquid fecerint, vel temerè, vel consilio, vel qui præsumperint, qui contempserint, qui temerarii violatores extiterint. Ratio est, 1mo. quia ignorantia affectata pro scientiâ habetur, eique moraliter æquivalere, 2do. quia ille meritis dicitur temerarius legis violator; qui quasi demisso capite facit id, quod suspicatur per legem prohiberi sub gravi pœnâ, non curans, sed potius id ignorare volens, ut liberius quod cerebro suo sapit, exequatur; Porro hæc est conditio hominis ex ignorantia affectatâ agentis.

Idem est de iis qui agunt ex ignorantia non quidem affectatâ, sed ita crassâ ut affectatâ æquipolleat. Qui verò agunt ex ignorantia simpliciter crassâ, ab huiusmodi censuris excusari solent: quia lex contra temerarios violatores lata requirit aliquem contumacię gradum, qui iis deesse videtur, qui legem, licet non sine gravi suâ culpâ, penitus ignorant. Hæc decisio ob communem Theologorum sensum in praxi teneri potest.

R. 3tio. Ignorantia concomitans; si verè invincibilis sit, excusat, à censurâ. Ratio est, quia actus externus ex ignorantia concomitante & invincibili factus, non habet eam inlicitam quæ prohibetur sub censurâ.

Hinc à censurâ eximi solet, 1mo. qui eum quem invincibiliter credit feram esse vel Laicum, licet Clericus sit, occidere paratus, diceret. *Quam iubens occiderem Clericum mihi inimicum, sicut hunc occido*; (Secus si diceret, *Volo hunc*

occidere, sive Laicus sit, sive Clericus, quia tunc occisio Clerici satis voluntaria est.) 2do. qui intendens occidere Joannem Clericum, alium occidit aut ferit Clericum illuc transeuntem, modò tamen satis adhibuerit diligentiae nè alium, aut saltem nè Clericum occideret: contra verò qui Clericum percutit, ratos se Clericum alium percutere, censuram contrahit; quia ibi occurrit & intentio Clericum percutiendi, & actualis ejus percussio. Eident censuræ subjacet, qui ebrius Clericum ferit, si adverit, aut advertere potuit secururam ex ebrietate suâ percussione: nisi ante ademptum per vapores usum rationis sufficientem adhibuerit diligentiam ad vitandam percussione: quia tunc percussio censenda esset involuntaria.

At, inquires, is quem projecti in Clericum lapidis poenitet ante percussione, nihilominus censuram incurrit; ergo & eam incurret ebrius in casu proposito.

R. neg. conseq. nam effectus lapidis semel projecti impediri nequit; effectus verò ebrietatis multiplici viâ cohiberi valet, ut si ebrius se recludat, si aliis serio imperet nè se exire permittant.

Ceterùm qui Laicum percutit, credens huic percussioni annexam esse censuram, eandem non incurrit: quia erronea conscientia, non inducit censuram, sed Superior legitimus.

Quæres 2do. an qui agit in dubio incurrat censuras. R. Si dubitas an actioni quam faciendam meditaris annexa sit censura eam certò incurris, si reipsa hæc ei annexa sit quia & verè peccas, & satis contumax censeri debes, ut qui id facias quod fortè prohibitum est sub censura. Si verò dubium versetur circa actionem jam peractam, debes te gerere quasi censuram incurreris, ut infra dicam agendo de Excommunicatione minori.

Quæres 3tio. an metus excuset a censura. Nota: metus vel est levis, isque nec à peccato nec à censura excusat; vel gravis, & hinc vel incutitur in contemptum Ecclesiæ, vel non: quibus positis,

R. 1mo. Si res quæ ex metu gravi agitur, prohibita sit solum jure Ecclesiastico, qui eam facit non incurrit censuram, Ratio est, quia qui legem merè humanam omittit ex metu gravi, putà amittendi vitam, famam, fortunas, non peccat; cum leges humanæ sub tanto incommodo obligare non soleant, ut dictum est Tom. I. Aliud erit si metus incutiat in contemptum Ecclesiæ, quia qui legem Ecclesiæ in ejusdem Ecclesiæ contemptum transgreditur, etiam ex metu gravi, non ideo immunis est à gravi peccato; ergo nec immunis est à censurâ contra hoc peccatum lata.

Hinc infert Navarrus, * homicidam post debitam contritionem & confessionem, etiam nondum obtentâ dispensatione, posse Sacrum facere, si probabiliter timeat se homicidii hujus suspectum fore nisi celebret. Idem dicit tûm de excommunicato occulto in simili periculo infamiae constituto: tûm de Moniali quæ occultissimè in censuram reservatam incidisset: ea enim, inquit, ante moram petendæ absolutionis posset Choro interesse, & communicare cûm aliis ad id teneretur, si ab iis abstinendo fama ejus & monasterii periclitaretur. Unde sequitur excommunicatum occultum posse sine peccato & irregularitatis metu, audire Sacrum, celebrare, absolvere, &c. ad vitandum grave scandalum, vel infamiam, vel detractionem vel grave proximi periculum & necessitatem. Nomine autem scandali, ait Suarez, non intelligo admirationem hominum cum frequenti seminocinatione de eâ re, sed occasionem peccati, ut detractionis & judicii temerarii. Ratio decisionis hujus præcipua est, quòd ubi occurrunt præcepta duo quæ simul observari nequeunt, tunc gravius observari debet: majus autem est præceptum non exhibendi scandalum, quàm faciendi præter obligationem censuræ audiendo Sacrum, celebrando, &c. Qui tamen est in statu peccati mortalis, & nullum vel valde dubium de eo dolorem sentit, potius omnia pati debet, quàm in tali statu celebrare.

R. 2do. Si res quæ fit ex metu, non Ecclesiastico solùm, sed divino & naturali jure vetita sit, probabilius est incurri censuram. Ideo enim qui legem merè Ecclesiasticam ex gravi metu violat, non subjacet censuræ, quia immunis est à peccato quod censuræ præsupponitur; ideo autem à peccato immunis est, quia non intendit Ecclesia ut filii sui hæc leges cum tanto discrimine servent: porro hæc ratio jam locum non habet, cûm res quæ agitur ex metu, per se mala est, & juri naturali contraria. Et verò Ecclesiæ censuras decernentis scopus est, ut homines potentiùs & efficacius retrahat ab iis quæ jam divino aut naturali jure prohibita sunt, ergo tam latè obligare debet Ecclesiæ censura, quàm Dei vel naturæ lex: unde cûm lex illa etiam in casu gravis metus obligare non desinat, non etiam ligare desinet Ecclesiæ censura. Unde docet Sylvius, eos è Christianis qui in Turcarum trementibus metu mortis remigant contra Christianos, non esse à censura immunes.

Quares 4to. an impotentia faciendi id quod præcipitur sub censura, ab ea excuset. R. affirmat. quia quod excusat à peccato,

Ff 2

* Manual. c. 27. n. 28.

peccato, excusat à censura: atqui impotentia excusat à peccato. Hinc non subiacet censura contra rei alienæ detentores laræ, qui absolute restituere nequit, vel id non potest sine gravi incommodo, v. g. sine damno longè majori, aut sine detrimento bonorum ordinis superioris.

Sed an cui certum tempus, v. g. mensis, constitutum est ad solvendum sub pœna censuræ, eam incurret, si initio mensis solvere potuit, & prævidit se reliquo tempore solvendo impareni fore. Incurret, quia talis restituendi omisso verè est culpabilis, adeoque censura plèti potest. Et verò quis à peccato excuset eum qui manè Missam audire potuit, & non audivit, prævidens futurum ut deinceps audire non possit.

Quares 5to. an consensus illius in cuius favorem lata est censura conditionalis, possit eam suspendere. R. affirmat. 1mo. quia si quis absolute remittat creditori suo debitum quod sub pœna censuræ duos intra menses solvere tenebatur, cessabit censura ob subtractionem materiæ ergo etiam suspendetur, si creditor terminum proroget 2do. quia debitor ante elapsum terminum non est propriè debitor, neque est in morâ.

Quares 6to. an appellatio excuset à censurâ.

Not. 1mo. appellatio est provocatio ab inferiore Iudice ad superiorem facta, ratione gravaminis illati vel inferendi unde appellatio, species est quadam defensionis, quæ innocenti iniuste oppresso conceditur.

Appellatio duplex: judicialis, & extrajudicialis. Appellatio *judicialis*, ea est quæ appellatur ab actibus judicialibus: unde de us est quæ in iudiciū veniunt, vel circa illud accidunt, eaque tripliciter interponi potest: 1mo. ante litis contestationem, ut si quis appellet quia citatus est ad locum non tutum, 2do. post litis contestationem, sed ante sententiam definitivam, ut si quis appellet à sententiâ interlocutoriâ, seu quæstionis incidentis; 3tio. post sententiam definitivam, ut si quis appellet ab eâ nē mandetur executioni. Appellatio *extrajudicialis*, ea est quæ fit ob gravamen, quod extra iudiciū ab aliquo inferitur, aut probabiliter inferendum timetur, ut si quis appellet eò quod Beneficium in ejus præjudiciū alteri concessum fuerit, vel nē talis hominis electio fiat. Hæc appellatio non est vera & propriè dicta appellatio: quia appellatio propriè dicta requirit Iudicem à quo & ad quem: extrajudicialis verò non necessariò à Iudice, sed ab eo omni qui iniquè gravat, etiam si Iudex non sit.

Not. 2do. Appellationis legitimæ duplex est effectus: nam 1mo. *devolvit* causam ad tribunal superius; 2do. *suspensit* effectum

effectum sententiæ Judicis inferioris. Verùm appellatio potestriorem hunc effectum non semper parit, idque præsertim contrahit in censuris, qui enim à sententia excommunicationis contra se lata appellat, conqueritur quidem de hac sententia, sed non cessat ligari, donec is ad quem appellatum est, agnita sententiæ injustitia eandem resciderit.

Nōt. 3tio. Censura ferri potest vel purè & absolute, ut eum quis excommunicatur, quia contumax est; vel conditionate, ut cum quis excommunicatur, nisi intra mensem satisfaciatur. His positis,

R. 1mo Appellatio legitima excusat à censura conditionali, modò appellatio fiat ante lapsum temporis ad implendam conditionem concessam. Habetur expressè cap. 4. *De appellat.* Ratio est; quia appellatio devolvit causam ad alium judicem; ergo Judex ille jam amplius censuram vaildè ferre non potest: unde cum prior ejus sententia conditionalis, nihil operata sit ante conditionem expletam, & jurisdictio ejus per appellationem suspendatur, jam appellantem ligare non potest.

R. 2do. Appellatio legitima à censura jam lata, eam non suspendit; idem est de censura conditionali, post conditionis eventum. Ità statuit Innocentius III. cap. 53. *De appellat.* Ratio est, quia censura absolute lata executionem secum trahit, & suum sortitur effectum; ergo tandiu ligat donec ligatus absolvatur; absolutio autem non tribuitur per appellationem, * ut patet; unde communis Canonistarum vox est, appellationem tunc devolutivam esse; non verò suspensivam.

R. 3tio. Per appellationem interpositam à censura ab homine, non solum ea non suspenditur, sed nec ejus denuntiatio impeditur: unde non obstante appellatione potest Episcopus excommunicatum denunciare eum contra quem talem sententiam tulit. Ità habetur cit. cap. 53. *De appellat.*

R. 4to. Ut legitima sit appellatio plura requiruntur: 1mo. causa sufficiens & probabilis; appellationis enim remedium non est ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentie institutum, ex cap. 61. *De appellat.* 2do. Non oportet ad comparis Judices appellationis referri; ** sed à minori iusticio in majus tribunal ascendere. Unde non valet appellatio ab Ecclesià ad Ecclesiàm; 3tio. appellatio fieri debet intra 40. dies, qui computantur à publicatione sententiæ; atque id locum habet in Gallià, ut docet Caball. lib. 4. c. 12.

CAPUT QUINTUM.

De absolutione à Censuris.

Videndum hîc 1mo. quis absolvere; 2do. quis absolvi possit; 3tio. quæ forma, quivse sit absolutionis ritus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quis absolvere possit à Censuris.

Certum est 1mo. censuram tolli posse per absolutionem: quia Christus solvendi hanc & ligandi potestatem Apostolis concessit; * & hac potestate semper usa est Ecclesia.

Certum est 2do. censuram propriè dictam non nisi per absolutionem tolli. Uti si suspensio pro uno mense imponatur, eo quidem transacto desinit, sed non erit veri nominis censura, quæ semper durat si semper duret contumacia. Jam quaeritur quis absolutionem illam tribuere possit; quod ut gradatim resolvamus, quaeriemus quæ in se generalior est, in plures alias partiens.

R. In articulo mortis omnes Sacerdotes quoslibet penitentes à quibusvis peccatis, aut censuris absolvere possunt, nè scilicet quis pereat. Ità Trident. Sess. 14. cap. 7. Ratio est, quia in illo casu omnes Sacerdotes jurisdictionem habent; ut patet ex constanti Ecclesie usu.

Dixi, omnes Sacerdotes, ac proinde ii etiam qui sunt excommunicati denunciati, prout nunc saltem communiter docent Theologi: 1mo. quia in textu Tridentino vox, omnes Sacerdotes, tam late patet quàm vox iusta, omnes seu quoslibet penitentes: at qui vox quoslibet, in his etiam excommunicatos denunciatos comprehendit; ergo à pari. Et certè, ubi Canon non excipit, nec nos excipere debemus, ait Glossa in cap. 13. dist. 55. 2do. quia nisi vox omnes Sacerdotes, ad ipsos etiam prædictos Sacerdotes, extenditur, jam Ecclesia durè ageret, non ut pia mater, sed nec assequeretur finem suum, qui est ut nemo pereat; quæ loquidem ii perirent quibus à præciso succurri non posset; 3tio: quia Melchior Canus, & Dominicus Soto, qui Concilio Trid. interfuerant, apertè docent validam esse absolutionem à Sacerdote excommu-

commu-

* Matth. 12.

municato denunciato concessam in præsentì casu, hoc autem non docuissent contra mentem Concilii quæ eos latere non potuit; 4to. quia etiamsi nostra hæc opinio dubia foret, liceret tamen eâ uti; quia in extremis dubiâ jurisdictione, ut & dubiâ materiâ uti licitum est.

Si tamen periculum esset nè seduceretur quis quærendo absolutionem ab Hæretico etiam non denunciato, tunc ab eo recusari debet.

Sed potestne Sacerdos non approbatus, in articulo mortis absolvere, cùm præsens est proprius Sacerdos, aut alter approbatus, vel cùm absolutio à censuris per litteras obtineri à Superiore potest. Non potest, imo quia Ritualè Pauli V. sic habet, *Si periculum mortis imminet, approbatusque desit, quilibet Sacerdos poterit à quibuscumque censuris & peccatis absolvere*; 2do. quia Synodus Tridentina in decreto citato confirmat solum consuetudinem in Ecclesiâ semper custoditam porro consuetudo antiqua non permisit unquam cuilibet Presbytero ut in articulo mortis absolveret, nisi cùm aberat Superior aut Sacerdos approbatus, ut colligitur ex cap: 14: xxvi. q. 6.

Quod si confessio non approbato fieri cœperit, & superveniat approbatus, poterit prior continuare, & absolutionem largiri: imo. quia Tridentinum permittens ut quilibet Sacerdos in periculo mortis absolvat, non restringit facultatem hanc usque ad adventum Superioris, alteriusve Sacerdotis approbati, 2do. quia jurisdictio delegata continuatur re non integrâ, nisi revocetur: porro Sacerdos approbatus, aut Superior jurisditionem ab Ecclesiâ ipsâ concessam revocare non potest. Ceterùm Confessarius qui aliquem in articulo mortis à censuris absolvit, debet curare: imo. ut poenitens actû satisfaciatur si potest; 2do. ut saltem cautionem, vel etiam juramentum præster de satisfaciendo, aut heredes suos ad dandû quod ipse intulit reparationem, instrumentum quantum fieri poterit authentico cogat; 3tio. jure communi obligandus est poenitens, ut sublato impedimento propter quod ab eo qui aliunde incapax erat, absolutus fuit, quamprimum commodè poterit, se præsentet Superiori, qui de jure extra illud periculum absolvere poterat; alioqui in eadem sententiam incidet ipso jure, prout statuit Bonifacius VIII. cap: 22. *De sentent. excom.*

Verùm si ejus censura publicè denunciata sit, tunc enim ei recurrendum erit ad Superiorem non modò ut salutis animæ & poenitentiam recipiat, sed ut ab eo in foro exteriori absolvatur: si tamen antè moriatur quàm publicè ab-

solutus fuerit, non debent ei cœmeterium, & alia Ecclesiæ siffragia denegari, quia ad hoc sufficit absolutio, sacramentalis quam recepit, ex cap. 14. *De sepultur.*

An autem simplex Sacerdos possit in articulo mortis omnes prorsus censuras relaxare, controversatur. Placet negativa; quia Concilium idem solum facultatem absolvendi in articulo mortis concedit, nè quis pereat; atqui ut aliquis non pereat, satis est ut absolvatur ab iis censuris quarum occasione gratiam Dei consequi non posset, quales sunt excommunicatio, & interdictum personale. Ex quo patet à contrario, necessum non esse ut ei relaxetur irregularitas, suspensio ab Ordine, Officio, vel Beneficio.

Porro quidquid sentiant aliqui, idem esse credimus in hæc materiâ articulum & periculum mortis; imò. quia periculum & articulus mortis promiscuè accipiuntur in Jure, ut patet ex cap. 29. xviii. q. 4. & cap. 5. *De sent. excom.* in quibus eadem censura nunc extra periculum, nunc extra articulum mortis reservata dicitur, & ex cap. 22. *De sent. excomm.* in 6. ubi periculum & articulus mortis perinde excipiuntur à reservatione; 2do. quia periculum morale in malis, sicut eventus ipse. caveri debet: unde hæc statui posset regula, eum à quovis Sacerdote absolvi posse qui hic & nunc jure divino ad Confessionem tenetur.

Quæres 2do. qui. extra casum necessitatis à censuris absolvere possit.

Nota imò. censuræ vel relaxantur in foro interiori, vel in foro exteriori; 2do. vel sunt ab homine, vel à jure; 3tio. vel sunt reservatæ, vel non; 4to. vel sunt in perpetuum, vel ad tempus, ut aliquæ suspensiones, quæ non tam sunt censuræ, quam poenæ. His positis,

R. 1mo. in foro conscientie solus Sacerdos à censuris absolvere potest. Ratio est, quia solus Sacerdos Judex est in eo foro. Hæc tamen absolutio non valet nisi coram Deo; unde sic absolutus, coram Judice in externo foro conveniendi, & omnibus excommunicatorum poenis subijci potest.

R. 2do. In foro exteriori à censuris etiam non reservatis absolvere potest, solus & omnis: imò. qui censuram tulit; 2do. successor ejus; 3tio. ejus delegatus; 4to. & ejus Superior. Ratio est, quia ii omnes & soli ordinariam, vel delegatam habent in illo foro jurisdictionem.

R. 3tio. Excommunicatio à jure aut statuto, quam legislator sibi non reservavit, ab omni Sacerdote ad audiendas confessiones approbato relaxari potest. Ratio est, quia conditio canonis eo ipso quo censuræ hujus absolutionem sibi specialiter

cialiter non retinuit, concessisse videtur facultatem aliis eam relaxandi, ait Innocentius III. cap. *Nuper* 29. *De sent. excom.*

Hæc regula locum non habet 1.º. cum Episcopus censuras quæ jure communi reservatæ non sunt, sibi specialiter reservavit; aut cum usur receptum est in certis Diocesisibus, ut simplex sacerdos ab iis non absolvat; 2.º. cum censuræ etiam non reservatæ, ad forum contentiosum tractatæ sunt: ita multò plures à quibus non est recedendum inconsultò Episcopò. Si reus se purgaverit falsis etiam probationibus, jam censura quam incurrerat, non magis reservata erit quàm ante illatam ei accusationem; quia crimen sine effectu ad Judices deductum, censetur occultum, cum probatum non fuerit. Ità declaravit Sacra Congregatio; idque docet Dacasse 1.º. p. cap. 10. sect. 4. 3tio, cum censura fertur ab homine per sententiam specialem; de quo paulò post.

Quod diximus de excommunicatione, * idem videtur dicendum de suspensione: unde ea solum suspensio reservata est, quæ imponitur ad tempus, vel quæ est ab homine, vel quam expressè reservavit legislator. Ratio est: 1.º. quia hæc doctrina nunc longè communior est; unde qui suspensionem non reservatam incurrerunt, ab ordinariis suis Confessariis sine scrupulo absolvuntur; 2.º. quia certum videtur Innocentium III. ex occasione casus particularis super quo consultus fuerat, regulam generalem itavisse, ut sæpè solent Romani Pontifices: atque id ab adversariis ipsis est admittendum. Si enim fatentur excommunicationem majorem quoties reservata non est, à quolibet Sacerdote posse relaxari: atqui caput *Nuper*, non loquitur de excommunicatione majori, sed solum de minore, quam quis incurrit communicando cum excommunicato nominatim, non in crimine criminoso, sed in oratione vel osculo; ergo necessum est ut ipsa verba Innocentii laudis interpreteatur, quàm pro subjectâ materiâ.

Et si momenta hæc gravia sunt, ut tamen omne invalidæ absolutionis periculum effugiam, hæc in praxi sequi conabor: 1.º. si alicubi docent aut doceri permittant Episcopi, suspensionem omnem semper reservatam esse etiam non expressâ reservatione, ** ut in Diocesisibus Agathensi & Cataunensi, tunc non absolvam, nisi pro reservatis censuris approbatus sim; 2.º. ubi Episcopi quasdam suspensiones sibi reservant, quasdam non, præsumam eas non esse reservatas, quæ reservatione non exprimitur, si nihil aliud obstat; 3tio.

in locis

* Coll: And. Tit. 1.º. p. 356. 164. ** Coll: Agath. T. 182.

in locis ubi res dubia apparet, consulam Superiores, aut id sequar quod timorati & petiores facere consueverunt; 4to. In suspensione quam incurrit quis solum, aut collusionum titulum exhibendo, non ausim absolvere. Vide Tractatum de dispensationibus.

R. 4to. Possunt Episcopi censuras Papæ reservatas remittere: 1mo. cum ex occultis sunt; 2do. cum etsi publicæ sint, qui in eas inciderunt, Romam adire non possunt.

Prima pars patet ex his Tridentini verbis, * *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ quæ oriatur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare; & in quibuscumque casibus occultis, etiam Sæc. Apostolicæ reservatis, (ac præmiæ annexam habentibus excommunicationem: cum & ratione hujus soleant reservari; & qui dicit, quovisunque, nihil excipiat) delinquentes quoscumque sibi subditos in Diocesi suâ per se ipsos, aut Vicarium ad id præcipientem deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, nisi sitatori penitentia.*

Hic notandum tunc, in citato decreto Episcopi nomine intelligi Capitulum Sede Vacante; quia Capitulum succedit in jurisdictionem ordinariam Episcopi; 2do. juxta plures ad hoc ut verba hæc, in *Diocesi suâ*, verificentur, sufficere, & requiri ut vel Episcopus sit in Diocesi suâ, etsi ille qui absolvendus est sit extra ejus Diocesim; vel ut subditus sit in Diocesi, etsi Episcopus sit extra eam; 3tio. verba hæc, in *foro conscientie*, ** non idem esse ac in foro poenitentie, quia forum conscientie non solum est intra, sed & extra confessionem, modò res occultè fiat, non autem in foro contentioso. Et verò si præcepisset Concilium ut Episcopus ab his casibus in foro solum sacramentaliter absolveret, perperam appetitæ viderem hanc, in *Diocesi suâ*; quia satis clarum est: solum in Diocesi existentem non posse ab Episcopo absolveri in Diocesi suâ, sacramentaliter absolvere; 4to. potest Episcopus vi Tridentinæ concessionis relaxare censuram occultam quædam publicam contractam, quia non omne quod a plerisque cognatum est, censetur in præsentia casu vero & recte aliter notorium. Quod ut intelligatur.

Notand. duplex delictum notorium, facti scilicet & juris. Primum illud est, quod ita publicum est & famosum, ut nulla possit reverentione celari in totâ vicinâ, vel in majori vicinæ parte, ad quod non requiritur scientia populi

magis

* Sess. 24. c. 6. De reform. ** Vide infra art. 1. q. 4.

magni, vel omnium pagi alicujus incolarum aut majoris partis ejusdem pagi; sed juxta probabiliorem sententiam sufficit certa cognitio decem hominum; decem enim homines faciunt populum, multitudinem, Parochiam, ex c. *Unio*, x. q. 3. & communi Canonistarum sensu. Secundum, id est, *notorium juris*, illud est quod constat vel ex confessione rei in judicio, vel ex judiciis sententiâ.

Quia tamen prout est principis sanioribus abuti; & multa à viris præcipatione, scrupulo aut malignitate laborantibus, pro notoriis habentur, quæ aliquâ tergiversatione celari possunt, idcirco duo hic addo aliè animis insigenda: 1mo. facti notorietatem *ordinarie* loquendo, non esse tutam agendi regulam, ut notat Lamer v. *Communio*. cas. 4. 2do. ubicunque dubium occurret, statim & semper interrogandum esse Episcopum, ejusve Vicarios generales, qui plenioris juris, disciplinæque, & ejus quæ tunc servanda est, agendi rationis noticiam habere debent.

Jam quod possint Episcopi à casibus Papæ reservatis, etiam non occultis, quamcumque censuram annexam habeant, eos absolvere, qui imminente mortis articulo, vel paupertate, aut infirmitate, inimiciâ, puerilli vel senili ætate, fragilitate senis, vel alio impedimento canonico Romam recurrere non possunt; expressè habetur c. 26. & 58. *De sent. excommun.* Idem docet Parisense Mandatum his verbis, *Ab iisdem casibus, etiamsi occulti non sint, absolvere potest D. Archiepiscopus Monachos ac Regulares* * (etiam exemptos, de licentiâ tamen Superiorum, imò & sine eâ si injustè denegetur) *Moniales, conjugatas, juniores viduas, puellas, pauperes, senes, valetudinarios, ac denique omnes quibus salvâ vitâ, libertate, & rebus suis Romam adire non licet.*

Ubi notandum est eos qui ob citata impedimenta Romam ire non possunt, ut Papæ se præsentent non teneri Romam mittere, ut hinc absolutionem obtineant, nisi id locorum usu stabilitum sit. Certè enim ex Ritualibus Dioceseon Virdunensis, Metensis, &c. patet hæc in iis locis esse praxim, ut qui cessante impedimento propter quod absoluti fuerant à censuris Papæ reservatis, Romam non adeunt, in easdem reincident censuras.

R. 5to. tempore Jubilæi possunt Sacerdotes omnes, modò tamen ab Ordinariis approbati sint, absolvere in foro poenitentiz à censuris Papæ reservatis.

Dixi 1mo. *modò approbati sint*; id enim expressè ferunt Bullæ Jubilæorum. ** & aliunde usu receptum est. Censuratur

* *Salman c. 3. n. 52.* ** *Ibid. cas. 7.*

tur autem ab Ordinario ad Jubilæi effectum erga fratres suos approbati, qui à Superioribus suis approbati sunt; qui, ut ait Sylvius, *Superiores Regulares sunt ordinarii respectu subditorum*.

Dixi 2do. in foro penitentiarum, quia Sacerdos potestate sibi per Bullam Jubilæi concessa uiri non potest, nisi in ordine ad absolutionem sacramentali. Porro absolutio, etiam Jubilæi tempore collata, ei qui publicè denunciatus fuisset censuram incurrisse, ei quidem prodest ut Sacramenta secretè recipiat, non autem ut publicè se gerat quasi absolutum; unde necessum est, ut in exteriori foro absolvi curet.

Circa hæc nota: * 1mo. eum qui Jubilæi gratiam lucratus est; si post transactum Jubilæi tempus, recordatur peccati eum, censuram, cuius oblitus fuerat in suâ Jubilæi tempore factâ confessione Sacerdoti ad id approbato, posse deinde à quovis Sacerdote absolutionem suscipere, quia p̄r priorem generalem censurarum absolutionem, omnis reservatio fuit ablatâ. Et id locum habet, quoties quis Sacerdoti pro reservatis approbato quædam peccata, reservata, confiteri obligatus est: tunc enim prima absolutio reservationem tollit; unde peccatorum illud deinceps à quovis Sacerdote relaxari potest; 2do. eum qui Jubilæi tempore confessionem ex merâ suâ culpa nullam emisit, non fuisse à reservatis absolutum, unde ad Sacerdotem pro reservatis approbatum recurrere debet. Idem dicit Pontas ** de eo qui homini vi solius Jubilæi approbato confessus fuisset sine intentione Jubilæum lucrandi.

R. 6to. A censuris Superiori reservatis per ejus Statuta, absolvere non potest, nisi Superior ejus, successor, aut ab eo delegatus. Ratio est, quia reservatio ceteris potestatem hanc aufert; iis verò quos citavi auferre nequit.

Dixi 1mo. qui statutum fecit: & is tamen ab hac potestate excidit: 1mo. si denuntiatur excommunicatus, suspensusve ab officio & Beneficio, aut interdictus; quia sic privatur jurisdictione; 2do. si appellatum sit ad Papam qui censuram confirmaverit; tunc enim absolutio, Papæ tanquam ultimo Judici reservatur.

Dixi 2do. ejusve successor aut Superior; quia par in parem jus non habet, ac multò minus in Superiorem, unde neuvius manus ligare potest, sed nota, censuras à Suffraganeo latus non relaxari à Metropolitano, nisi in casu appellationis: pendente autem appellatione potest adhuc censuram eam relaxare, quia appellatio ligat manus, nè contra appellantem quid fiat, non ut pro eo aliquid fiat.

Dixi

* Cabals, ibid. n. 6. Gol. Andeg. p. 217. ** V. Pec. publ. c. 1.

Dixi 3tio, aut delegatus; qualis erga extraneos censetur Sacerdos in alia Diocesi approbatus, de quo infra. Circa delegatum nota longum in presenti materia esse discrimen inter delegatum à Papâ & ab Episcopo. Nam 1mo. delegatus à Papa ad absolvendum à casibus ei reservatis, semper habet potestatem absolvendi à censuris; secus de delegato ab Episcopis, qui cum ad absolvendum à casibus reservatis approbatur, non ideo approbatur ad absolvendum à censuris, quia Episcopi multos sibi reservant casus sine censurâ; 2do. delegatus ab Episcopo ad ferendam censuram, non ideo censetur delegatus ad absolvendum ab eâ, nisi id expresserit Superior. Nota insuper facultatem absolvendi à censuris *ab hominibus*; comprehendendi in generali facultate absolvendi à quibuslibet censuris, ab Episcopo vel à Rom. Pontifice concessâ.

R. 7mo. A censuris ab homine strictè sumptis, quæ feruntur per sententiam particularem, nemo absolvere potest, nisi ad id specialiter approbatus sit ab Episcopo qui easdem censuras tulit; quia ex semper eidem reservata sunt, etiam si reservationis mentio non fiat. Hæc conclusio magni est momenti, & in praxi omnino tenenda: 1mo. quia alioqui pessimum irret Ecclesiastica disciplina, jurisdictionum & iudiciorum ordo subverteretur, atrocia quæque crimina poenam saltem sibi parem eligerent, neque adamussim satisfacere Superiori & partibus lætis ad quarum exigentiam censura lata est: si enim poenitens ipse ut plurimum ignoret quid debeat, quantum magis id nescient Confessarii plures, aliunde sapius poenam accurati? 2do. quia tutior, communior, & sanioribus Theologis probata est hæc nostra assertio, quam tenent Suarez, Vasquez, Valentia, Coninch, Avila, Gabassut. Co. l. Condem. p. 116. Andeg. p. 193. Habert, &c. eamque in praxi sequi debent Regulares; quibus prohibet Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 11. ne *Laicos vel Clericos à sententiis ab homine latis ullatenus absolvere possint*.

Sed hæc cautè notandum excommunicationem quæ fertur contra eos qui monitorio parere renouit, licet generalis videatur ob generalia quibus concipitur verba, reipsa tamen esse censuram ab homine, eamque specialem, quia quoddam persona confusè, vel in particulari exprimitur, * vel quoddam laqueus sit unus aut plures, non variat modum ferendi censuram ab homine per sententiam particularem. Unde colliges cum Jacobo Eveillon. cap. 32. art. 5. Giberto, & aliis passim, eum qui Lugduni excommunicatus est, sive nominatim sive quia monitorio non paruit, nec ab Episcopo Diocesis

* Suarez.

celis alterius in quâ domicilium postea fixit, nec à Superiore Religionis quam ingreditur, absolvi potest: unde vel ad eum remitti debet, cujus sententiâ innotatus est, vel ab eo per literas aut aliter petenda est absolvendi illius facultas. * Rursus qui in alienâ Diœcesi, ob aliquod delictum speciali censurâ ligatus fuisset, ad suâ reversus à proprio Episcopo absolvi non posset, nisi de licentiâ Episcopi excommunicantis. Ratio patet, tum ex dictis; tum quia ex trito axioma, *Præventus à iudice, forum ipsius in ea causâ declinare non potest*. Addit Eveillon ibid. p. 400. eum qui censurâ particulari percussus est ad instantiam partis, non posse etiam post præstitam ei satisfactionem, & de ejus consensu ab alio absolvi quam à Superiore, vel de speciali ejus licentia. Et hæc omnia à Regularibus ipsis cautè petendi debent; cum hi, quidquid potestatis habeant à Papâ, nihil possint in censuras ab homine; quas ne ipsa quidem Apostolica Sedes per se relaxat, ut à viro experto didici.

Aliud est cum quis alicubi, v. g. Parisiis censuram aliquam per statutum Archiepiscopo Parisiensi reservatam incurrit; is enim si bonâ fide in aliena Diœcesi confiteatur, potest absolvi ab Episcopo loci illius, vel à Sacerdote quovis, saltem si (quam restrictionem statim expendam) pro censuris reservatis approbatus sit. Ratio est 1mo. quia id usu receptum est, consuetudo autem jurisdictionem tribuit; 2do. quia hæc agendi ratio & immunis est ab incommodis quæ sequerentur absolutionem à censura ab homine ubicumque concessam; & fere necessaria est, cum satis facillè sit incurri censuras à jure, ratò autem incidat quis in censuras ab homine per sententiam specialem.

Quæres obiter, à quo Titius qui in casum Parisiis reservatum sine censura incidit, absolvi possit.

R. 1mo. Titius in Diœcesi Parisiensi non potest absolvi nisi à Confessario pro casibus reservatis approbato; res per se patet.

R. 2do. Si casus ille etiam in aliâ Diœcesi quam adierit Titius, reservatus sit, ejus quoque absolutio ab eo petenda erit qui pro reservatis approbatus sit, idemque ubique erit, si casus ille ubique reservatus sit.

R. 3^{io}. Si casus ille non sit reservatus in illâ aliâ Diœcesi, tunc à Confessario etiam pro reservatis non approbato dimitti poterit.

R. 4to. Si casus Parisiis non reservatus, reservatus sit in aliâ Diœcesi, v. g. Carnuti, in quâ commoratur Titius, tunc

et si Parisiis commissus sit, non nisi à Sacerdote pro reservatis approbato absolvi poterit. Pariter si hodie cum peccat Titius, peccatum ejus reservatum non sit, cras verò novo statuto referetur, habenda jam erit absolutio ab approbato pro reservatis. Ratio est, quia reservatio, utpotè quæ sit limitatio potestatis ordinariæ vel delegatæ, per se & primariò cadit in Confessarium, (prout ab Eugenio IV. definitum est;) ergo Confessarius ille non potest absolvere Titium, etiamsi is peccaverit in loco vel tempore ubi nulla erat reservatio.

Sed quid si casui in quem incidit Titius annexa sit censura in loco ubi crimen commissum est, reservata? R. absolutio nem à quocumque simpliciter approbato haberi posse, si nulla sit reservatio in loco ad quem se Titius transfulerit. Ratio est, quia etsi censura directè in pœnitentem cadit, undè solà absolutione tolli potest, reservatio tamen in Confessarium cadit, ergo remanente censurâ, tollitur reservatio in iis locis ubi censura hæc vel lata non est, vel saltè non fuit reservata. Quini ergo eadem censura à quocumque Sacerdote approbato relaxari possit?

Confirm. Ideo censent Cabassutius & Pontas, eum qui Parisiis peccatum reservatum admisit, posse alibi à quocumque Sacerdote etiam pro reservatis non approbato absolvi, si casus ille ibi reservatus non sit: imò, quia Confessarius quilibet non potest adstringi ad sciendum omnes & singulos casus reservados in Dioecibus eorum, qui ad se confessionis causâ confluunt; 2do. quia ex constanti regulâ, reus judicari debet secundum jura loci in quo judicatur: atquæ duplex ea ratio invictè ostendit censuram à statuto Parisiis reservatam, non autem Carouti, ubi à quocumque Confessario remitti posse. An enim teneretur Confessarius Carnutensis ad sciendum omnes & singulos casus reservados cum censurâ in aliis Dioecibus? An non judicabit secundum jura loci sui, si absque approbatione pro censuris reservatis, eam relaxet censuram, quæ in Dioecesi suâ reservata non est?

Quæres quot sint censurae Episcopis reservatæ.

R. 1. in toto juris corpore, junctâ Synodò Tridentinâ, * unam esse hæreseos censuram quæ ita Episcopis reservata sit, ut eis solis in foro conscientie tantum, non eorum Vicariis, ab ea absolvere sit permissum.

R. 2do. censuras omnes quæ cum publicæ sunt reservantur Papæ, reservari Episcopo cum occultæ sunt: idem est de censuris etiam publicis, cum qui iis ligati sunt, ad Apostolicam Sedem recurrere non possunt; utrumque sequitur ex suprà dictis.

R.

R. triō. tres esse in Decretalibus, * excommunicationes quarum absolutio Episcopis reservata sit, sed cum quādam limitatione. Prima ea est quam incurrit Clericorum percussores. Secunda, quam incurrit incendiarii. Tertia, quam incurrit qui cum effractione spoliant Ecclesias. Ab his de jure absolvere possunt Episcopi, per se, vel per delegatos; sed, ut dixi cum restrictione, nam qui Clericum percussit atrociter, à solo Papā absolvi potest, si percussor ad eum recurrere possit: incendiarius verò, & Ecclesiarum cum effractione spoliator, ab Episcopo absolvi non possunt, si sint denuntiati.

Quod spectat ad alias censuras quæ Episcopis per eorum statuta reservantur, consulere debent Confessarii Libros Rituales Dioecesis in quā versantur.

Quod spectat ad censuras Romano Pontifici reservatas, ex sunt numero 29.

1. est contra eos qui suadente diabolo in Clericum vel Monachum violentas manus injecerint c. Si quis xxi. q. 4. Hac sola habetur in Decreto.

2. contra excommunicatos à delegato Papæ, qui per annum in excommunicatione remanent, nec absolutionem obtinere fatagunt, c. 26. De offic. deleg.

3. contra falsarios Literarum Pontificalium, qui per se vel per alios vitium falsitatis exercent; c. 7. De crim. falsi.

4. contra non resignantes, vel non destruentes hanc Literas falsas intra viginti dies, ibid. c. 4. in parte dec.

5. contra incendiarios, ex quo sunt per Ecclesie sententiam publicati c. 19. De sent. excom.

6. contra eos qui cum effractione spoliant Ecclesias, si sint denuntiati, c. 22. ibid.

7. contra Clericos qui scienter & sponite participaverunt excommunicatis à Papā, & eos in officiis receperunt, c. 18. ibid. Hæ habentur in Decretalibus.

8. contra eligentes in Senatorem Rom. aliquem Imperatorem, Regem, Comitem, aut alium dignitate præcellentem, aut fratrem, aut filios ejus, c. 17. de elect. in 6.

9. contra dantes licentiam capiendi, interficiendi, aut vexandi personas Aulicorum, aut eorum facultates, aut suorum eod quod vulerint excommunicationis, suspensionis aut interdicti sententiam in proceres, & quoscunque alios, & eorum ministros, c. 17. De sent. excom. in 6.

10. contra insequentes, persequentes, vel capientes hostiliter

Cardi-

* Vid. C. 17. 10. 12. De sent. exco

Cardinalem, vel auxilium & favorem dantes ad illud exequendum, c. 5. De pæn. in 6. Hæ, ut patet, habentur in Sexto.

11. contra eum qui quemvis Pontificem injuriose vel timere percussit, aut ceperit, aut banniverit, vel hæc mandaverit fieri aut facta ab aliis rata habuerit, Clem. 1. De pæn.

12. contra Inquisitores qui odii, gratiæ, vel amoris, lucris aut commodi temporalis obtentu, in Officio negligentes fuerint aut injusti.

13. contra Religiosos qui non habitâ, super his Parochialis Presbyteri licentiâ, præsumunt administrare Sacramenta Unctionis extremæ & Eucharistiæ, Matrimoniumvè celebrare seu absolvere excommunicatos à canone, præterquam in casibus qui eis concessi sunt, vel à sententiis per Statuta Provincialia aut Synodalia promulgatis, Clem. 1. De privil.

14. contra prohibentes nè excommunicati denunciati ab Ecclesia exeant tempore Missæ & divini Officii, Clem. 2. De sent. excom.

15. contra excommunicatos & interdictos inobedientes à celebrantibus monitos, ut ab Ecclesia exeant, ibid.

16. contra dominos temporales cogentes celebrare in Ecclesiâ interdictâ, ibid.

17. contra Religiosos & Clericos qui aliquem inducunt ad vivendum, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, &c. Clem. 3. De pæn. Hæ ex Clementinis; reliquæ sunt ex extrav. commun.

18. contra violantes interdicta ab Apostolicâ Sede imposita c. 3. De pæn.

19. contra conspirantes in personam Romani Pontificis, ibid.

20. contra asserentes esse hæreticum qui dicit .... B. Virginem esse conceptam sine peccato, & vice versâ c. 2. De reliq. & ven. SS.

21. contra Religiosos mendicantes transeuntes ad alium Ordinem non mendicantem, sine licentiâ Papæ, excepto Carthusiensium Ordine, c. 1. De Regular.

22. contra absolventes sine licentiâ ab excommunicatione Papæ reservatâ, c. 3. De pæn. & remiss.

23. contra committentes simoniam & eorum mediatores, c. 2. De simon.

24. contra eos qui aliquid dant vel promittunt ad obtinenda à S. Sede Rescripta gratiæ vel justitiæ, aut qui iis sic obtentis utuntur, c. 1. De sent. excom.

25. contra ferentes censuras in subditos qui Sedem Apostolicam pro suis negotiis prosequendis adeunt, c. 3. De privil.

26. contra deferentes arma, equos, vidualia & alia quæcumque mercimonia in Alexandriam & alia loca Saracenorum terræ Ægypti, c. 1. *De Judæis.*

27. contra exigentes, & etiam dantes paſſus, pecunias, vel jocalia pro Religionis ingreſſu, c. 1. *De ſimon.*

28. contra Religioſos qui ſine licentiâ Superioris transferunt ſe ad partes tranſmarinas; item contra ſuperiores, qui alius quàm vnus literatis, providis & expertis licentiam illuc eundi concedunt.

29. eſt contra reos criminum hæreſis. Alia paſſim iſſdem in libris decernuntur excommunicationes, quæ referuntur ad citatum ca. ut. *Si quis ſuadente*, xvii. q. 4.

Ex his caſibus ſex, vel octo plùs minusvè variis in Ritualibus exſcribuntur ſub nomine caſuum Papæ reſervatorum; quia tamen monent aliqui Præſules, * præter eos quos recensent caſus, alios eſſe Papæ reſervatos, quos omittunt, quia rariùs in his regionibus accidunt, idcirco Confeſſarii ad Episcopum recurrere debent, ſi fortè quosdam in pœnitentibus ſois detegant caſus iis ſimiles quos modò enumeravi.

ARTICULUS SECUNDUS.

De ſubjecto Cenſuræ, &c.

Conſtat 1mo. quòd ſuperior ut abſentem ligare, ſic & à cenſurâ abſolvere poteſt; 2do. abſolutionem ei eſſe tribuendam qui eam humiliter petit, ſequè à contumaciâ reſeſſe probat. Hac occaſione.

Quæres 1mo. quo inſtanti operetur abſolutio à cenſuris abſenti data. R. eam ſi abſolutè & ſine conditione data ſit, operari ſtatim ac conceſſa eſt, etiamſi nuncios vel epiſtola nondum pervenerint ad abſolutum. Ratio eſt, 1mo. quia abſolutio vim trahit ab intentione Superioris; 2do. quia ſi cenſura ſtatim ac prolata eſt abſentem liget quidam & abſolutio ſtatim ſolvat?

Quæres 2do. an abſolvi poſſit invitus. R. vel quis eſt invitus, quia non vult à contumaciâ recedere; vel quia hocce reſeſſerit à contumaciâ, non vult abſolutionem petere. Si 2. validè abſolvi poteſt, quia cenſura non eſt culpa, ſed pœna, & ſic à nolente auferri poteſt. Excipe, ſi pœnitens abſolvatur vi Bullæ vel privilegii in ipſius pœnitentis favorem conceſſi, quia utroſque privilegii pender à voluntate illius cujus in

granaga

* *Parif. p. 92. Bleſenſ. p. 84.*

gratiam concessum est. Si 1. vel peccatum in quo quis contumaciter perseverat, uno actu non conficitur, sed tractum habet successivum, ut hæresis; vel peccatum illud ipso facto compleretur, ut fornicatio. In priori casu non potest tolli censura, remanente contumaciâ, nisi lex suspendatur, quia lex perseverans perpetuam operaretur censuram: unde tunc is solum a censura absolvere potest, qui potest legem tollere. In secundo casu, habens ordinariam absolvendi potestatem, absolvere potest etiam invitum, etsi legem tollere non possit, nam & jurisdictionem habet, & actio ejus non irritatur per resistantiam ejus quem absolvit, cum absolutio ab ejus voluntate non pendeat, & aliunde lex novam continuo censuram non infert, ut in priori casu.

Quæres 3tio. an una censura auferri possit, remanente alia. R. affirm. quia, nulla est inter censuras connexio: unde ut una ante aliam ferri, sic una ante aliam auferri potest. Hinc qui absolutionem petendo extra confessionem, unam expressit censuram, non debet judicari ab aliis absolutus, nisi conperi possit judicem sine restrictione absolvere intendisse, quod nunquam præsumere debet, qui ex dolo aliquas quibus tenebatur, censuras celavit. In Sacramento Pœnitentie Sacerdos intendit absolvere quantum licet potest, & indiget pœnitens; unde tollit eas etiam censuras quæ de pœnitentis sui memoriâ exciderant. Quapropter si Confessarius à censuris reservatis absolvere potuit saltem indirectè, tenebitur quidem pœnitens peccata oblita clavibus subicere, non autem denuo à censuris absolvi unde absolvi poterit à quocumque Confessario. Docent tamen Avila, & alii multi, eum qui in confessione oblitus est censuræ, à qua absolvi non poterat, nisi præmissâ satisfactione partis, non remanere absolutum, etiamsi generalem à Sacerdote ad hoc approbato absolutionem obtinuerit; quia probabile non est Confessariorum in pendente absolutionem, quam si valide dare possint, non possint tamen sine mortali peccato concedere.

Quæres 4to. an absolutio à censuris dari possit, non datâ absolutione à peccatis.

Not. triplex forum hic distingui, forum contentiosum, forum conscientie, & forum pœnitentie. Primum est illud in quo res extrinsecus discussæ judicantur secundum terminos juris. Secundum est ipsum pœnitentie tribunal, in quo major æquitas ac omni habetur ratio quam rigoris legum. Tertium est illud in quo res expediuntur atque judiciali strepitu, & Sacramentali confessione. Hic positus,

1.º mo. eum qui habet potestatem ordinariam, posse à cen-

Gg.

furis

furis absolvere extra confessionem idque vel in foro fori, vel in foro conscientiarum. Paret id ex usu.

R. 2do. eum qui potestatem habet delegatam seu ad absolvendum à censuris, seu ad dispensandum à voto vel simili, in foro conscientiarum, posse dispensare absque eo quoddam auctoritas illius quicum dispensandum est, confessionem; secus si delegetur ad dispensandum in foro poenitentiarum. Ratio est, quia ex dictis, & usu Curiae Romanae, aliud est forum conscientiarum, aliud forum poenitentiarum; unde, ait Bonacina, Parocho nondum Sacerdoti tribui potest facultas subditos suos in conscientiarum foro à censuris absolvendi, licet eorum confessiones excipere nequeat. Hac tamen absolutio, sicut & dispensationes in tali foro concessae, pro exteriori foro valere prohibentur, nisi aliud exigat aequitas & praemissa sit satisfactio.

R. 3tio. Censent non pauci Sacerdotem pro censuris reservatis approbatum, posse jam incepta confessione nondum autem finita, à censuris absolvere poenitentem, cum id exigat ratio sufficiens, puta ut intersit Missae vel Officii qui iisdem interesse solebat, nec sine aliquali scandalo ab iisdem recedere potest. Ita mihi declaravit celebris Canonista*, atque id factum scio à Confessariis nec imperitis, nec vià laxiori incedentibus quia tamen meritò existimabant talem absolutionem iis solum concedendam esse, ex quorum dispositionibus moraliter conjetur eis absolutam tandem confessione, dignos fore qui à peccatis absolvantur. Quia tamen hic aliquid est dubii, tutius est, ut hoc non faciant nisi ii qui quasi specialiter approbati plus potestatis receperunt quam alii; quales ii esse videntur quibus Episcopus, auctoritate & fiducia gratia; id omne quod potest, jurisdictionis communicat; aut qui ea de re specialiter Episcopum consuluerunt, quod ab omni erroris periculo magis est remotum.

Quaeres 1to. an cui ex privilegio permixtum est ut Confessarium approbatum eligat, possit eligere Confessarium ab alieno Duxcelis ordinario approbatum. R. neg. quia talis non censetur hic approbatus, ut declaravit Congregatio Cardinalium. Adde eum qui non eligeret Confessarium pro censuris, aut talibus reservatis approbatum, non posse ab his per eum absolvi.

Quaeres 2to. an valeat absolutio censurae per vim, metum, dolum aut errorem extorta.

R. 1mo. Absolutio data per vim aut metum gravem injuriosum, à quocumque incussum ad obtinendam absolutionem invalida est; etiam si de minore solum excommunicatione agatur.

* *Gibert.*

Ratio est, 1mo. quia hæc absolutio irritatur c. unic. *De iis quæ vi*, in 6. 2do. quia non decet, ut qui Ecclesiæ injuriam facit, ab ea idcirco beneficium reportet.

Dixi *per metum gravem*; quia in jure non habetur ratio metus levis. Rursus dixi *per metum incussum ad obtinendam absoluteionem*: unde si quis ab hoste pressus excommunicatum absolvat, ut hac ratione ipsum ad sui liberationem invitet, valebit absolutio, modò hostes absoluteionem hanc extorquere non intenderint. Hinc qui excommunicatus sub conditione ut intra mensem satisfaceret, ante elapsum terminum, vi vel metu sententiam hanc revocari curavit, adhuc incurreret censuram, quia talis revocatio invalida est, & nihil operatur.

R. 2do. Absolutio extorta per dolum circa causam finalem seu principalem, non valet. Ratio est, quia Superior non intendit absolvere, nisi subsistente causa finali sibi proposita; unde qui falsò dicit, se læsæ parti fecisse satis, non absolvitur. Si, verò error & dolus non sint in re substantiali, sed, solum impulsiva, valebit absolutio; ut si absolvendus causas aliquas accidentales fingat, quo magis astringat Judicis animum.

Quæres 7mo. cui detur absolutio ad cautelam. R. eam dari 1mo. ei qui dubitat utrum excommunicationem incurrerit; 2do. cuilibet pœnitenti antequam absolvatur à peccatis, ut tollatur recipiendi Sacramenti impedimentum si quod fortè subest; 3tio. non excommunicato solum, sed & ei etiam qui ab ordine, officio, vel beneficio suspensus est, aut qui personaliter interdictus fuerit.

Quæres 8vo. an in absoluteione à censurâ exprimi debeat censura à quâ quis absolviatur, vel in genere, ut si dicatur, *Absolve te à censuris*; vel in specie, ut si dicatur, *Absolve te ab excommunicatione*. R. si quid præcedat quod absoluteionem satis determinet, necesse non est ut absolvens exprimat censuram; unde petenti absoluteionem ab una vel pluribus censuris, satis est si dicatur, *Absolve te*. Si verò nihil præcedat unde talis determinatio moraliter fieri possit, ut cum absolviatur quis à censura invitatus, aut nihil de censuris cogitans; tunc longe tutius est, imò & probatius, requiri ut absolutio determinetur ad censuras: verbum enim *absolve*, utpotè de se indifferens ad multa, non plus circa censuras quàm circa alia vincula operaretur.

Quæres 9no. an in absoluteione exprimenda sit causa propter quam quis censuram incurrit. R. id ad absoluteionis validitatem non esse necessarium, nisi cùm quis pluribus cen-

suris ligatus est, & absolutionem petit ab eo qui ab omnibus absolvere valens, non intendit tamen ab omnibus absolvere; tunc autem exprimitur causa, ut sciatur quam vel quas censuras relaxare velit Superior. Quod si absolutio petatur ab eo qui ab unâ tantum potest absolvere; vel qui ab omnibus omnino absolvere valens, ab omnibus absolvere intendit vel qui determinat à quâ solvere velit, nulla requiritur causæ expressio; quia absolutio satis determinata est ex parte ministri, cujus potentia vel limitata est, & ideo non cadit nisi in objectum ad quod limitata est; vel ad omnes censuras se extendit, aut ad aliquas tantum, sed ab ipso Superiore determinatur.

Ceterum cum absolutio à censuris datur in foro interiori ab habente facultatem, sufficit forma communis in absolutione sacramentali usurpari solita. Si autem detur in foro exteriori, tunc vel in mandato quo Sacerdoti commissâ est absolvendi facultas, certa forma præscribitur, & illa omnino servanda est vel in mandato seu commissione datur. *In forma Ecclesiæ consuetâ absolvat, & sequens dicitur ad quod in Rituali universalique Diocesis præcipitur.*

PARS SECUNDA.

DE CENSURIS IN SPECIE.

In hac parte dicam 1mo. de excommunicatione; 2do. de suspensione; 3tio. de interdicto.

CAPUT PRIMUM.

De Excommunicatione.

Dicendum hic de excommunicationis natura, divisione, causis, &c.

ARTICULUS PRIMUS.

Excommunicationis natura, divisio, &c.

Excommunicatio est, Censura privans baptizatum communionem bonorum Ecclesiæ, vel ex toto, vel ex parte. *Scilicet*

* *Rituale Rom.*

licet excommunicatio alia est *major*, quæ communibus Eccl. sive bonis privat ex toto, & quantum potest; alia *minor*, quæ aliquibus tantum Ecclesie bonis privat, nempe passivâ Sacramentorum receptione, & electione passiva ad beneficiû; de quo infra. Hodie excommunicationis nomen solitariè sumptum de majori solum intelligitur: quia excommunicatio includit negationem communionis; negatio autem simpliciter addita totum destruit.

Circa subjectum excommunicationis quaritur imo. an Communitas, v. g. Collegium aut Universitas, possit excommunicari.

R. imo. excommunicationem hanc, si pro delictis præteritis feratur, illicitam fore. Ita statuit Innocentius III. & quidem satis providè, ait S. Thomas in 4. dist. 18. q. 2. *ne collectis zizanias simul eradicetur & triticum*; & nè infantes cum sentibus plectantur.

R. 2do. si constaret de crimine & contumacia omnium & singulorum Communitatis membrorum, excommunicationem jam non fore illicitam, etiam si ferretur à simplici Episcopo; quia tunc nulla esset ratio timendi, nè innocentes eadem quæ noxi poena obruerentur, quod unicè cautum voluit Innocentius III.

R. 3tio. probabile esse excommunicationem latam in omnia Communitatis membra, quorum quædam innoxia sunt, validam esse pro noxiis, licet pro aliis valere non possit. Ratio est, quia censura hæc licet prohibita sit, nullibi tamen irritatur in jure; ergo cum valere possit quoad eos qui revere criminis conscii sunt, pro iis valebit, licet infentem ligatio nequeat; qui tamen, si fides sit Sylvio, deberet in hoc casu se palam gerere ut excommunicatû, donec innocentiam suam probasset.

R. 4to. licitam esse excommunicationem quæ pro delictis futuris in hunc modum ferretur: Si quis ex Communitate blasphemet, excommunicatus sit. Ratio est, quia hic censuræ ferendæ modus nihil per se habet iniqui; nihil quod in jure reprobetur.

Quæres 2do. an Episcopi alique Prælati Papa inferiores comprehendantur in excommunicatione sive per sententiam, sive per canonem lata; cum expressa eorum mentio non sit. R. affirmat. quia Innocentius IV. * statuit quidem ne in illo casu Episcopi suspensionis vel interdicti censuram incurrent, nisi de ipsis expressa mentio habeatur: ac non ita eos eximit ab excommunicatione; ergo eâ, tamen si nominati

Gg4

non

* C. 4. De sent. ex. in. 5:

non sint, non minus quam alii irriterentur, cum faciunt aliquid sub excommunicationis poena prohibitum.

Et verò, tametsi excommunicatio, eisdem, quoad Pontificalium executionem parit effectus, ac suspensio, & interdictum, ab his tamen eximi Episcopos decuit, non, ab illis: 1mo, quia plures sunt casus in quibus, incurritur, suspensio, pauciores in quibus, incurritur excommunicatio, 2do, quia hæc non incurritur, nisi propter culpas adeò oppositas Episcoporum statui, ut ab iis admittendis procul abesse merito præsumantur, contra, verò suspensiones contrahuntur in materiâ; ut ita dicam Clericali adeoque quasi Episcoporum, propriâ; unde nihil mirum, si in eas frequentius inciderent, adeoque ab iis debuerint eximi, quoties, iisdem nominatim non includuntur. Hoc privilegium ad Episcopos nondum consecratos extendit Sayrus * post Glossam.

ARTICULUS, SECUNDUS.

De effectibus Excommunicationis majoris.

Effectus excommunicationis majoris, de quâ solâ agimus, in præsentî Articulo alii sunt *per se*, quos excommunicatio solitariè sumpta producit; alii *per accidens*, qui novam in excommunicato maliciam; & contumaciæ augmentum supponunt: talis est irregularitas, quam contrahit Clericus qui excommunicatione ligatus celebrat. Effectus *per se* adequatus, est totalis privatio communionis Ecclesiæ; partiales sunt, privatio communium Ecclesiæ suffragiorum; participationis Sacramentorum, activæ & passivæ, divini Officii, &c. De his seorsim agendum.

SECTIO PRIMA.

De privatione Suffragiorum.

NOta 1mo, suffragium est quodcumque opus bonum applicatum proximo ad impendendum animæ ejus salutare auxilium; sive auxilium illud profit alteri ex opere operato, quod in solo Missæ sacrificio locum habet; sive admodum operis operati, ut fit in indulgentiis; sive ex opere operantis, ut in jejuniis, &c.

Not. 2do, suffragia vel communia sunt, vel privata: *communia*,

* Sayr. lib. 2. c. 8. n. 25.

munia, sunt auxilia quæ ex Leonis Ministrorum Ecclesiæ operibus, purâ sacrificiis, orationibus in personâ & nomine ejusdem Ecclesiæ factis, Fidelibus proveniunt; quod etiam pertinet fructus, satisfactionum qui ex communi Ecclesiæ thesauro per indulgentias ab Ecclesiæ Prælati applicatur. *Privata* suffragia sunt vel opera bona, ut orationes privatæ, jejunia, &c. quæ à Christianis, non ut Ecclesiæ ministris, sed ut à personâ particulari pro aliis offeruntur.

Not. 3^{io}. privata & publica suffragia differunt, quatenus privata valorem suum perdunt ex indignitate offerentis; non item publica, quæ semper eum servant valorem quem habent ab Ecclesia cujus nomine offeruntur. In eo. autem conveniunt: 1mo. quod privata sicut & publica quemdam habent valorem in eo situm, quod opera pia in unitate Ecclesiæ facta omnibus prosint Fidelibus independenter ab ullâ sive operantis, sive Ecclesiæ ipsius intentione, & quasi ex naturâ rei: nam & in hoc ex parte sita est *communio Sanctorum*, 2do. quod utraque fructum insuper particularem pariunt, qui prodest tum ei qui agit, tum ei pro quo offertur actio, juxta id S. Ambrosii in cap. 5. Luc. *Magnus Dominus qui aliorum merito ignorat aliis*.

Not. 4to. excommunicatorum alii sunt tolerati, alii non. Priores ii sunt qui violata lege cui annexa erat excommunicatio, eandem incurrerunt, sed nondum publicè pro excommunicatis denuntiati sunt, etsi fortè per Judicis sententiam excommunicationem incurrisse declarati sint. Posteriores sunt ii qui non modò per judicis sententiam nominatim excommunicati sunt, sed & ut tales in facie Ecclesiæ denuntiati sunt; sive affixa sit valvis Ecclesiæ sententia quæ in eos lata est, sive coram populo in Ecclesiâ collecto lata fuerit; cujus conditionis defectu nè ipsi quidem Proestantes pro hæreticis vitandis habentur in Galliâ, Angliâ, Germaniâ, Poloniâ. His positis, quatuor hic inquiruntur: 1mo. an excommunicati Ecclesiæ suffragiis priventur; 2do. an id locum habeat in contritiis; 3^{io}. an in toleratis; 4to. an suffragia pro iis non solum illicitè, sed & invalidè offerantur. Sit

CONCLUSIO I. Excommunicati privantur communibus Ecclesiæ suffragiis. Ità omnes.

Probi. quia ad hoc satis est ut Ecclesia id possit, & id velit: atqui 1mo. Ecclesia id potest; ut patet tum ex potestate instituendi censure ipsi à Christo concessa; tum ex special' jure quod habet in hæc spiritualia bona, quorum dispensatrix ab eodem Christo constituta est; 2do. id id vult, ut

pates

paret ex jure, * ubi veritum est nē pro excommunicato oreretur, aut nē ad illum pars ulla bonorum Ecclesiæ deriveretur; ergo.

Nihilominus Ecclesia legem quā caver nē pro excommunicatis oreretur, suspendit die Parasceves, ut sponsum suum imiretur qui eādem die pro inimicis suis oravit.

Hinc imo. letaliter peccaret, qui preces quæ Ecclesiæ nomine fiunt, funderet pro excommunicatis, quia Ecclesiæ præceptum in materiā gravi transgrederetur; 2do. qui ut minister Ecclesiæ, vel nomine ejus oraret pro excommunicato denunciato, is sive Laicus, sive Clericus, minorem excommunicationem incurreret: nisi tamen id faceret ex ignorantia vel gravi metu, modò non in Ecclesiasticæ potestatis contemptum incullit.

Quæres 1to. an prædictio nostra ad excommunicatos etiā toleratos extendatur. Ratio dubitandi sumitur ex celebri Decreto, quod incipit, *Ad evitanda scandala*, ubi sic: *Ad evitanda scandala, & multa pericula quæ conscientii timoratis corrigere possunt, Christi fidelibus misericorditer indulgemus, quòd nemo deinceps à communione alicujus, Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunque divinis, intus & extrā prætextu cujuscunque sententia aut censura Ecclesiasticæ, à jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticam observare, nisi sententia aut censura hujusmodi fuerit lata contra Personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, Communitatem, vel locum certum, aut certam, à Judice publicata vel denunciata specialiter & expressè.....* Per hoc tamen non intendimus relevare, neque juvare sic excommunicatos, suspensos, & interdictos aut prohibitos. Jam ad propositum.

R. affirmat. 1mo. quia in citatâ Decretali Martinus V. vel quilibet alius ejus author. declarat se non intendere relevare, neque juvare sic excommunicatos, suspensos & interdictos; adeoque ullum iis favorem præstare: atque magnus iis favor præstaretur, si pro iis publica suffragia applicari possent. Sic enim destrueretur præcipua excommunicationis ratio, quæ in eo sita est, ut quis ita excludatur ab Ecclesiâ, ut jam communibus ejus bonis non fruatur.

2do. Quia is unus est Constitutionis citatæ finis, ut virentur scandala, & conscientii timoratis subveniatur: atque finis ille obtineri potuit absque eo quod concederetur interna cum excommunicatis communicatio. Hæc enim quatenus interior,

est

* Cap. 28. & 38. De sent. exc.

est invisibilis; quatenus verò per actus exteriores se prodit, pender ab interiori applicatione, quæ sicut sine scandalo & periculo pro solis Ecclesiæ filiis ab eâ non præcisè dirigi potest, ita cura scandali metum, & sine conscientia remorsu, potest pro excommunicatis non dirigi, imò vix pro illis publicè & nominatim exterius dirigi potest, ut sit in suffragiis communibus, sine scandalo.

Dices. Sepultura Ecclesiastica præcipuè datur propter suffragia: atqui excommunicati tolerati Ecclesiasticâ sepultura privari non debent; ergo nec suffragiis.

R. hic dividi Theologos. Alii excommunicatum toleratum, nisi ante absolutus fuerit, in loco sacro tumulari posse negant, quia id cederet in maximum ipsius excommunicati honorem & utilitatem; ita Avila. Alii plures quos sequitur Babin, contrarium censent; neque tamen ii omnes existimant eundem excommunicatum publicis suffragiis juvandum esse, quia sæpe conceditur sepultura sancta, quibus suffragia negantur: sic antiquo jure * Clerici qui nec specialiter interdicti erant, nec interdicto causam dederant, poterant in loco sacro sepeliri, sed cum silentio, adeoque, sine precibus publicis. Alii demum fortè dicent Ecclesiam orare conditionatè, si subiectum sit capax; vel legis suæ rigorem moderari in hoc casu.

Quia tamen suffragiorum denegatio iis qui in excommunicatione vel impietate notoriâ moriuntur, totum aliquando regnum commovere potest, cavendum nè quid fiat inconsulto Episcopo: cujus erit perpendere an excommunicatus v. g. ob percussione Clerici tam debeat præsumi decessisse impenitens, quàm excommunicatus ob hæresim, cui rariò admodum renuntiatur.

Quæres 2do. an non saltèm excommunicatus contritus partem habeat in suffragiis. R. negat. 1mo. quia censura quæ semper manet, suum semper operatur effectum: atqui in homine contrito semper remanet censura quâ ligatus est. Minor patet, quia ex dictis, censura non nisi absolute solâ tolluntur. Prob. maj. Si censurâ remanente, tolleretur ejus effectus, urique per piam Ecclesiæ concessionem, ut contendunt adversarii: atqui hoc dici nequit: 1mo. quia probari non potest Ecclesiam moderari magis effectum censure pro contritis, quoad suffragiorum quam quoad Sacramentorum participationem; porro excommunicati quantumvis, per contritionem Dei amici evaserint, à Sacramentis arceri debent: 2do. quia ex jure manifestum est non minus requi-

* C. 11. De poenit.

requiri absolutionem a censuris, ut quis suffragiorum participes fiat, quàm ut Sacramenta conferre vel recipere possit. Definuit enim Innocentius III. ^{**} excommunicatum *quantumque in eo penitentia signa praeceperint, si morte praeventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen apud Ecclesiam esse absolutum*: unde & hunc post mortem absolvendum esse statuit. Si autem statuit Pontifex, ut pro homine jam mortuo, & ante mortem contrito, orationes seu suffragia non offerantur; multò minùs ea pro homine vivo offerri permittit.

At, inquires, Fidelium communio quæ in charitate fundatur, ideoque in Symbolo vocatur *Communio Sanctorum*, non pendet ab Ecclesiâ, nec magis ab eâ impediri potest, quàm charitas, quæ ejus fundamentum est: atqui hæc communio non est aliud quàm communium suffragiorum participatio; ergo.

R. neg. min. Alia est enim Sanctorum communio quæ fundatur in charitate, alia participatio in suffragiis, quæ Ecclesiâ pro membris suis per suos ministros offert. Communio Sanctorum non pendet ex intentione operantis, sed velut ex naturâ rei producitur inter eos qui eadem charitate conjuncti sunt. Ab hac itaque communione non excluditur homo per censuram, sed per culpam, unde ei restituitur statim ac sublata est culpa, etsi nondum sublata sit censura: sed non ita est de suffragiis, quæ cum iis solis prodesse possint quibus applicantur ex Ecclesiæ consensu, & ex eodem consensu iis non applicantur, qui ab eâ per excommunicationem nondum sublatam præcisi sunt, nulli prorsus excommunicato quantumlibet contrito opitulari possunt.

CONCLUSIO II. Non solum illicita, sed & invalida foret suffragiorum applicatio excommunicato facta.

Prob. quia Ecclesiâ communium suffragiorum dispensatrix, applicationem hanc annullat; unde non plurius valet quàm donatio à dispensatore facta, & à domino irritata. Ubi tamen ad vitanda scandala invaluit usus, ut, v. g. post mortem pro quibusdam excommunicatis offerantur suffragia, videtur hæc iis prodesse, si in statu gratiæ decesserint.

CONCLUSIO III. Potest tamen Sacerdos privatim orare, in *Memento* Missæ, pro excommunicatis etiam denunciatis, modo eos exterius non nominet, sive in Canone, sive in orationibus publicis.

Prob. 1mo. quia Ecclesiâ id non prohibuit; 2do. quia is est

est fidelium usus; 1mo. quia id semper consuluerunt pii quicumque Ecclesie Doctores: *Abstine*, ait S. Bernardus ubi supra, *ut etiam pro talibus, etsi palam non presumimus, vel in cordibus nostris orare cessemus.*

SECTIO SECUNDA.

De privatione usus Sacramentorum.

Sacramentorum usus duplex: alter passivus, quo recipiuntur; activus alter, quo administrantur. De utroque multa quaeruntur, circa quae.

Dico 1mo. Letalis sacrilegii reus est excommunicatus, etiam toleratus, cum recipit Sacramenta. Ratio est: 1mo. quia gravem transgreditur Ecclesiae prohibitionem, in re quae spectat ad cultum & honorem rei sacrae; 2do. quia si excommunicati tolerati à Sacramentorum participatione abstinere non tenerentur, non tenerentur ab aliis quibus interdicitur excommunicari, quippe quae ferè omnia minoris sint momenti quam Sacramenta: sicque excommunicatio vanum esset nomen: atqui absurdum consequens. Hinc excommunicatus dicitur ad minus committere peccata cum Sacramenta recipit, aliud quidem contra Religionem, abutendo rebus sacris; aliud contra expressam censuram obligationem.

Fatentur tamen omnes excommunicatum excusari posse: 1mo. ob ignorantiam facti vel juris; 2do. ob inadvertentiam seu oblivionem naturalem quae ignorantiae invincibili equiparatur; 3^{io}. ob necessitatem vitandi scandali, infamiae, aut gravis alterius malis; quia vel Ecclesia potestatem non habet praecipendi cum tanto incommodo, vel eam pro sua pietate uti non vult. Et verò iis de causis, licet aliquando dimittere quod jure divino praeceptum est: sic potest peccatum in confessione reticere, qui cum fundamento mortem timeret si illud aperiat.

Sed potestne celebrare Sacerdos, qui nisi celebret, perdet grandem pecuniae summam quae in stipendium datur ei quae hac die celebrat, & non alias; vel causa erit cur populus jacturam magnam temporalem patiat. R. Supponunt communiter Doctores, metum tanti damni causam esse cur celebrare possit Sacerdos. Mihi quidem videtur: 1mo. facilius posse celebrari ob vitandum populi damnum, quod multae murmura & peccata secum trahit; 2do. si damnum quod quis ex defectu celebrationis passurus est, tale sit, ut eum magnas

magnas in angustias conjectatum sit, videtur celebrare posse post sinceram ad Deum conversionem; si verò damnum illud etiam grave, satis tamen tolerari potest, satius, meo quidem iudicio, esse abstinere ab actu celebrandi, qui tunc non nisi ob gravissimas causas tentari debet.

Dico 2do. peccat, & quidem ex vi censuræ, qui Sacramenta confert excommunicato vitando. Ratio est, quia violat in re gravi prohibitionem sapientis ab Ecclesiâ factam; ergo peccat mortaliter; nisi fortè excuset necessitas, aut alia iusta causa, ut si excommunicatus sit in mortis periculo, aut legitimam habeat petendi Sacramenti rationem, puta si vitantium sit scandalum vel infamia; quod contingere potest his in locis ubi censura contra eum lata ignoratur. Non excusaretur tamen Sacramenti minister ob metum à recipiente incoactus, quia conferre Sacramenta iniquo prohibitum est jure naturali; iniquus autem est qui Sacramenta per metum extorquet.

Qui verò excommunicato tolerato Sacramenta ministrat, non peccat vi censura, quia Decretum *Ad vitanda scandala*, Ecclesiasticam eâ de re prohibitionem absculit. Peccare tamen potest contra jus naturale & divinum, quæ verant nè Sacramenta conferantur iniquè petenti, nil petens sit peccator occultus, & publice peccat. Communiter tamen præsumere potest Sacerdos, à censuris absolutum fuisse eum qui Eucharistiam petit, nisi contrarium manifestè constet, aut imminet scandalum, alteriusve incommodi periculum.

Dico 3tio. Excommunicatus cetera præter Pœnitentiam Sacramenta validè recipit quoad substantiam.

Prob. ut Sacramenta validè recipiantur, sufficiunt materia, forma & intentio tam ministræ, tàm suscipientis; porro hæc omnia reperiri possunt in Sacramentis excommunicato collatis. Et verò promissio Ecclesiæ efficit quidem ut Sacramenta illicitè recipiantur ab excommunicatis, non efficit autem ut invalidè recipiantur: quia non pendet ab Ecclesiâ ut irritet Sacramenta, quæ cum conditionibus à Christo essentialiter præscriptis conferantur.

Dixi, quoad substantiam; neque enim excommunicati, nisi in raris casibus de quibus modò dictum est, Sacramenti gratiam percipiunt, quia in ipsâ Sacramenti receptione lethaliter peccant: alios tamen recipiunt effectus, ut characterem in ordine.

Dixi item præter pœnitentiam; quia ad pœnitentiæ valorem requiritur sincerus de peccatis dolor, quem non habet qui non obstante excommunicatione, à qua absolvi non potest, ad pœnitentiam accedit.

Quæ-

Quæres an excommunicatus quâ talis possit aliquando valide Pœnitentiæ Sacramentum percipere. Potest id dupliciter evenire: 1mo. si excommunicatus ad pœnitentiam accedat, non advertens, aut ignorans invincibiliter se esse excommunicatum, 2do. si petat absolutionem à censuris & peccato, Confessarius verò ex oblivione, vel malitiâ eum à peccatis absolvat, non autem à censurâ

R. valere in his casibus Sacramentum Pœnitentiæ. Si enim non valeret, utique, quia, ut adversarii volunt, Ecclesia suam Sacerdotibus ademisset jurisdictionem in excommunicatos omnes: atqui nullo prorsus jure probari potest, Ecclesiam intendisse auferre cuilibet Sacerdoti jurisdictionem in excommunicatos qui sincero de peccatis dolore tacti, inculpabiliter obliviscerentur alicujus quâ ligari fuissent, censuræ. Et verò si ita res esset, qui omnino oblivis esset incurrisse se excommunicationem Papæ reservatam; nunquam nisi fortè in articulo mortis absolvi posset à Pastore suo; quandoquidem bona pœnitentis fides excusat quidem à culpa, sed non dat jurisdictionem Confessariis: hoc autem quis admittat?

Confirm. quia quòd absolvatur quis à peccato, & non ab excommunicatione; neque implicat, ex parte absolventis: neque ex parte absolventi. Non ex parte absolventis: licet enim excommunicatus privetur sua in alios jurisdictione, non tamen privatur passivâ subjectione ad Superiores; alioquin pœna ejus plùs caderet in Superiores quibus sua adimeretur jurisdictio, quàm in ipsosmet excommunicatos. Non ex parte pœnitentis, qui non minùs à peccatis suis per pœnitentiam absolvi potest, absque eo quòd absolvatur ab excommunicatione, quàm ab iisdem, non ab illâ, absolvi possit per contritionem; ergo.

Hinc colliges 1mo. eos qui cùm excommunicati essent confessi sunt cum legitimis dispositionibus peccata sua, non autem excommunicationem quæ prorsus exciderat è memoriâ, verè absolutos fuisse nec teneri ad iterandam confessionem, sed solum ad perendam absolutionem censuræ, si fortè hæc in memoriam redierit; 2do cum qui huic sitienti dolore peccata confessi fuisset, oblitâ excommunicatione, reperi ad iterationem confessionis, non præcisè op excommunicationem, sed ob defectum dispositionis.

Ceterum qui aliquem ab excommunicatione non absolutum, absolvit à peccatis, peccat mortaliter; quia contra Ecclesiæ prohibitionem communicat in re sacrâ & gravissimâ cum excommunicato; aut saltem Sacramenta administrat

homini cui eorum susceptio graviter interdicta est. Sed excusare potest: imo, inadvertentia juris & facti, 1do. necessitas, ut si mors ita cuipiam immineret, ut non posset ab excommunicatione prius absolvi quam à peccatis. Existimant tamen Soto & Coninch per hæc verba, *Absolve te, si ad sit sufficiens intentio, à censuris simul & peccatis absolvere posses, quanquam consultum sit addere, à censuris & peccatis*, quia hoc nihil nocere potest.

Quæres quas incurrant pœnas qui excommunicatis Sacramenta conferunt, aut ea in hoc statu recipiunt. R. 1mo. nullas incurrunt, cum non peccant suscipiendo aut conferendo, quia pœna supponit peccatum; 2do. excommunicati qui Sacramenta cetera præter Ordinem recipiunt, nullas incurrunt pœnas; quia nulla in iure contra excommunicatos Sacramenta suscipientes expressa est pœna. Qui verò Ordines in hoc statu recipiunt, ab iisdem sunt suspensi, ut a libi dicam; 3tio. qui excommunicatis toleratis Sacramenta conferunt, non subjacent pœnis Ecclesiasticis, quia non peccant contra ius humanum; possunt tamen peccare contra ius divinum vetans, ne Sanctum detur canibus; 4to. qui excommunicatis vitandis Sacramenta administrant, incurrunt excommunicationem minorem, & interdictum ab ingressu Ecclesie ex c. 8. *De privil.* in 6. Clericus verò qui scienter & sponte cum excommunicatis à Papâ & denunciatis participat, eosdem ad divina Officia recipiendo, excommunicationem majorem, eamque Papæ reservatam incurrit, ex c. 18. *De sentent. excomm.*

Quod spectat ad Sacramentorum collationem quaeritur, imo. an excommunicati Sacramenta validè conferant; 2do. an licitè; 3tio. an hæc ab iis recipi possint; 4to. quas incurrant pœnas qui ministrant aut qui recipiunt; circa quæ.

R. ad 1. Excommunicati tolerati, per se validè conferunt quodcumque Sacramentum, etiam Pœnitentiæ. Ratio est, quia valet Sacramentum cum ad sunt materia, forma, intentio ministri, & jurisdictio si necessaria sit, ut est in Pœnitentiâ: atqui hæc omnia reperiuntur in excommunicatis toleratis; neque enim iis sua per excommunicationem auferuntur jurisdictio, ut patet ex citatâ Martini V. Constitutione.

Dixi, *per se*; quia fieri potest ut peccet quis confitendo Sacerdoti excommunicato: unde tunc invalidè absolvetur, non defectu jurisdictionis in ministro, sed dispositionis in pœnitente, de quo statim.

Aliud est de excommunicatis vitandis. Hi enim cum ca-

ragant

reant jurisdictione; Pœnitentiæ Sacramentum valide non conferunt; licet Sacramenta alia quæ jurisdictionem non requirunt, validdè conficiant.

Hinc colliges eum qui scienter aut ignoranter peccata sua excommunicato vitando confessus est, ad confessionem iterandam teneri; Quod tamen limitatur, si confessio facta sit in articulo mortis, vel in loco ubi Sacerdos ex communi errore, ac titulo colorato habetur pro non excommunicato.

R. ad 2. Excommunicatus sive toleratus sive non, mortaliter peccat conferendo Sacramenta extra casum necessitatis. Ratio est, quia Ecclesiæ præceptum in re gravissimâ transgreditur. Aliud est in necessitatis casu; tunc enim concedit Ecclesia, ut excommunicatus etiam vitandus conferat tûm Pœnitentiam, ut diximus suprà, tûm Baptismum sine solemnitate; imò qui requisitus Baptismum conferre noilet, peccaret mortaliter. Non idem est, ut nobis videtur, de Eucharistiâ, quia hæc neque necessaria est necessitate medii ad obtinendam salutem; neque hoc in casu, necessitate præcepti; cûm ex communi Ecclesiæ sensu præceptum Eucharistiæ sumendæ tunc solum obliget, quando Sacramentum hoc decenter administrari potest & sumi; unde & in Gallia, iis qui extremo supplicio afficiendi sunt, denegatur. Idem eâdem de causâ dicendum de Unctione extremâ, quia tamen hæc primam gratiam producere potest, & de articulo contritionis facere, juxta sententiam sancti communem, idcirco licitè ab excommunicato vitando ministrare iur infirmo cui conferri non posset Pœnitentia; sed hæc pendent ex alibi dicendis. Ut ut est, constat Confirmationem & Ordinem, quæ non ita necessaria sunt, non posse licitè ab excommunicatis conferri.

Circa hæc not. non aliter licitum esse Sacramenta ab excommunicatis toleratis petere, quàm ab improbis ministris; unde in praxi hæc tenenda: 1mo. in casu necessitatis licet Catechumeno Baptismum, pœnitenti verò Pœnitentiam à quocunque, etiam ab hæretico postulare.

2do. Extra casum necessitatis, si desit Sacerdos aliter, potest Fidelis à Pastore suo Sacramentum quodcumque exigere, quia tunc utitur jure suo, neque æquum est, ut ob Pastoris iniquitatem, priventur oves bono sibi plurimum salutari. Quod si præsto sit dignus minister, graviter peccat qui Sacramenta petit ab indigno, etiam ea conferre paratos; quia sine iustâ causâ cooperatur actioni quam moraliter conjicit ab eo impiè exercendam; & quam nisi rogaretur hic & nunc exterius non exerceret.

3io. Si malus minister non teneatur ex officio ad Sacra-

Morl. Tom. IV.

§ Hh

menta

nientia conferenda, non licet hæc ab eo petere, * nisi & ipse ministrare paratus sit, & adsit rationabilis petendi causâ; id est, causâ iusta & gravis, ut si quis sit in statu mortalis peccati, nec possit sine gravi saltim incommodo ad alium recurrere. Quin & magna quædam utilitas sufficit ** ut si quis confiteatur excommunicato tolerato, quia ceteri ministri admodum indocti sunt. Ceterum accurata videtur hæc P. Antonii *** doctrina: *Extra casum extrema aut saltem gravissima necessitatis, non licet petere nec accipere Sacramentum à ministro tolerato apertè errorem aliquem ab Eccl. sic damnatum proficente ..... nam alioqui crearetur scandalum ac periculum perversionis Fidelium, & conciliaretur autoritatis error.*

Dico 3tio. Excommunicati, suspensi ab Ordine, vel interdicti, qui Sacramenta illicitè ministrant, irregularitatem incurruunt. Vid. Tract. de Irregul.

Dico 4to. Qui ab excommunicato vitando Sacramenta extra casum necessitatis recipit, minorem incurrit excommunicationem. Ratio est, quia hæc Sacramentorum receptio veram importat communicationem, quæ minori excommunicatione puniatur c. 39, *De sent. excom. & c. 3, eod. tit. in 6.*

SECTIO TERTIA.

De privatione rerum sacrarum.

PER res sacras hic intelliguntur, 1mo. divina Officia, puta Processiones, &c. 2do. consecratio chrismaus, benedictio aquæ, palmarum, candelarum, cinerum; & aliæ similes ceremoniæ, quæ solemniter fiunt ex institutione Christi, vel Ecclesiæ, &c. 3tio. Sepultura Ecclesiastica; quibus an, & quatenus priventur excommunicati sigillatim expendam.

CONCLUSIO. I. Excommunicatus quilibet, vi censuræ, ab auditione Missæ, aliisque omnibus divinis Officiis pro it publica sunt; prohibetur.

Prob. excommunicatus Missæ & Officiis interesse non potest, quin cum aliis Fidelibus communicet: atqui communicatio cum Fidelibus, præsertim in divinis, prohibita est excommunicatis etiam toleratis, quia Constitutio Martini V. nihil prorsus iis concedere intendit quod in eorum duntaxat favorem cedat, ut cederet hæc in divinis communicandi facultas. Hinc Suares **** cum aliis, eos qui secus facerent, peccati ex genere suo mortalis reos esse docet, quia materia gravis est, & in re valde sacrâ. Excipe tamen, si excusetur

* Sylv. in 2. p. 9. 64. i. 6. ** Grandin p. 72. *** P. Molino de Sacram. c. 3. **** Disp. 12. §. 1.

ignorantia, vitandi scandali necessitas, vel iusta causa, qualis hæc una esse potest, juxta Suarem, si Sacerdos celebrare obligatus, nullum alium habens qui sibi Missam celebranti inserviat, excommunicatum toleratum ad sibi serviendum invitet. Circa hanc assertionem,

Quæres 1mo. an peccet excommunicatus per hoc quòd Missæ non interest die festâ. R. eum si absolutionem moraliter obtinere possit, peccare, non præcisè ratione omissionis Sacri, quod in sensu composito censuræ omittit teneatur, sed ob negligentiam comparandæ absolutionis: quia lex aliquid præcipiens, præcipit etiam media ad illud necessaria. saltèm cum hæc sine gravi incommodo adhiberi possunt: porro censuræ remotio medium est non solum ad Officii Pascchalis, sed & ad Missæ auditionem necessarium.

Quæres 2do. an, & quomodo teneatur excommunicatus Horas recitare.

R. 1mo. eum qui ad horas tenetur, non esse ab iis liberum ob excommunicationem, quia nemo ex contumaciâ suâ commodum reportare debet. Unde non eadem est in Pastore Horarum ratio, quæ administrationis Sacramentorum; ab hac enim excusatur, quia non potest eo quo decet modo sancta tractare; ab iis verò liber non manet, quia utiliter orare potest.

R. 2do. Excommunicatus etiam toleratus, neque potest sibi socium adhibere quicum recitet; neque etiam dicere debet *Dominus vobiscum*, sed loco ejus, *Domine, exaudi orationem meam*. Ratio est, quia communicaret cum Fidelibus, sive orando cum iisdem, sive dicendo *Dominus vobiscum*; est enim hæc formulâ, *Sacerdotis ad populum salutatio*, ut notat Petrus Damiani. Quia tamen levis est hæc materia, nec mortaliter peccaret, nec irregularitatem incurreret qui recitandi socium sibi adscisceret, aut citatâ orandi formulâ uteretur: nisi eâ uteretur in choro, aut in solemnibus Officiis.

Neque etiam videtur licitum excommunicato orare in Ecclesia etiam seorsum ab aliis qui ibidem orant. Ratio est, quia id omne negatur excommunicatis, quod iisdem expresse non conceditur: porro * jus in uno tantum casu permittit excommunicatis Ecclesiam ingredi, nempe ut sacra concioni intersint, quod & iis enixe suadendum est, si id expendere judicetur.

Quæres 3tio. quam incurrat poenam excommunicatus qui Missæ aliusve Officii interest. R. eum nullam, præter mortale

Hb 2

tale

* c. 53. De sentent. excomm.

tales peccatum, poenam incurrere, quia nulla contra eum imposita est in jure; minor enim excommunicatio incurritur quidem ab iis qui cum excommunicatis vitandis communicant, sed non ab excommunicatis qui communicant cum Fidelibus.

Excipiuntur casus duo: primus est si Sacerdos excommunicatus auctoritate suâ procuret, ut Missa, vel alia Ecclesie Officia coram se celebrentur; quia enim tunc moraliter se gerit ac si ipse celebraret, idem ex communis Doctorum sensu irregularitatem incurrit. Eandem tamen non incurreret poenam vel excommunicatus qui Sacerdos non esset, vel Sacerdos qui excommunicatus esset, & coram aliis etiam excommunicatis, sed non coram se, faceret celebrari, quia jurâ loquuntur de *Sacerdote excommunicato*, qui causa est cur alius coram se celebret.

Secundus casus est, si excommunicatus assistens Missæ, monitusque à Sacerdote ut ab Ecclesiâ exeat, parere nolit; tunc enim excommunicationem majorem Papæ reservatam contrahit; cui etiam subjacet tûm interdictus denuntiatus in eadem hypothesis, tûm si omnes qui impediunt ne excommunicatus vel interdictus recedant. Vid. Clement. 2. *De sent. excommuni.*

Quæres 4to. quid faciendum si excommunicatus vitandus divinis Officiis interesse velit.

R. 1mo. Clerici qui coram excommunicatis non tolerant, Missam, aut alia divina Officia celebrant, licet irregularitatem non incurrant, * *cûm id non sit expressum in jure*, peccant tamen moraliter, quia contra gravem Ecclesie legem communicant cum excommunicatis; 2do. incurrunt minorem excommunicationem, & interdictum ab ingressu Ecclesie ** & si ante receptam ab interdicto absolutionem celebrent, sunt irregulares. Ceteri verò assistentes qui ab Officiis aut Processionibus non recedunt, peccant etiam mortaliter juxta mokus, & juxta omnes. minorem ex hac communicatione excommunicationem reportant.

R. 2do. iidem Clerici potius Officium publicum omittere debent, aut alibi recitare sine cantu, quàm id prosequi coram excommunicato; antè tamen monendus est is ut exeat; quin & si parere nolit, vi expellendus est, etiam si sit Clericus, adhibito brachii secularis auxilio: neque hinc timenda poenæ Canonis, quia manus violentæ in eum, ob solam Ecclesie defensionem injiciuntur. Si verò foras abigi non possit, ipsa etiam Missa dimitti debet, nisi jam ventum sit ad hæc verba, *Qui pridè quàm pateretur*; tunc e-

* 6. 2. De sent. excomm. in 6. ** 6. 18. De privil. in 6.

anim assistentes recedere debent, Sacerdos verò, ministro remanente, prosequi debet usque ad completam sacri sanguinis perceptionem; quia Sacrificii integritas, utpote jure divino præcepta, juri cuilibet Ecclesiastico prævalere debet. Porro Sacerdos relictis aliis orationibus & precibus ab altari recedere debet in Sacristiam, ibique Postcommunionem & cetera perficere.

CONCLUSIO. II. Excommunicati vitandi Ecclesiasticâ sepulturâ post mortem privantur. *

Prob. quia æquum non est ut ei communicemus mortuo, quem dum viveret fugere tenebamur.

Hæc assertio ad eos etiam extenditur, qui ante mortem dederunt pœnitentiæ signa, quo tamen in casu absolvi debent, ac deinde cum aliis Fidelibus sepeliri. Si autem ante absolutionem in loco sancto sepulti essent, non deberent exhumari, sed absolvi, petita prius ab iis quorum interest absolutione. Qui verò nulla doloris signa ante mortem exhibuit, is si in loco sacro sepultus sit, exhumari debet & foras prolici, si cadaver ejus ab aliorum corporibus secerni queat; postea autem Ecclesia solemnî asperitione reconcilianda est, quia polluta fuit.

Ceterum qui excommunicatum vitandum cum aliis Fidelibus sepeliunt, aut funus ejus comitantur honoris causâ, ad minus incurrunt excommunicationem minorem; huic enim subjacet qui mortuis, sicut qui viventibus communicat. Qui verò eundem in loco sancto sepeliunt, vel potius sepeliri procurant, subjacent ** excommunicationis sententiæ, à quâ nullatenus absolvuntur, nisi prius ad arbitrium Dîocesanî Episcopi, eis quibus sic fuerit injuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem.

SECTIO QUARTA.

De inhabilitate ad Beneficia, & privatione jurisdictionis.

CONSTAT apud omnes invalidam esse Beneficii collationem factam excommunicato, etiam tolerato & occulto; tùm quia id definit Innocentius III. c. 7. *De Clerico excomm. ministr.* tùm quia Beneficium datur propter officium, ad quod excommunicatos admitti non decet, licet ex post facto quandoque tolerantur. Neque hæc collatio, aut quæ ad eam prævia sunt, ut electio, resignatio, &c. per absolutionem postea secutam convalescunt, quia *** non firmatur tract. imm.

Hh3

* C. Sacris *De sepult.* ** Clement. I. *De sepult.* *** Reg. 1. c. in 6.

poris, quod de jure ab initio non subsistit: unde renovari debent obtentâ à Superioribus legitimis post absolutionem dispensatione.

Excipiuntur ab hâc lege Beneficia à summo Pontifice concessâ, etiam si censuram ignoret; quia in provisionibus apponitur clausulam absolutionis à censurâ, ad effectum gratiæ consequendum. Hæc autem Pontificia à censuris absolutio nec prodest irregulari, nec excommunicatis propter hæresim, quia jus renititur. Addit Gibert, Ordinarium cui à Papâ committitur examen illius qui Beneficium Romæ obtinuit, posse eidem literas quas *Visa* vocant, denegare, si animadvertat eum nihil moliri, ut à censuris absolvatur.

Quoddâ collatio Beneficii facta sit ei qui tempore collationis excommunicatus erat, non autem ipso præsentationis tempore, valida erit præsentatio quam censura nondum existens irritare non potuit; invalida verò institutio, ut à contrario patet. Si quis autem tempore nominationis censurâ irrecitus erat, & ab eâ ante institutionem absolutus, invalida erit tùm præsentatio, ut patet, tùm institutio præsentationi huic innixa, nisi censuratus se se curaverit rehabilitari.

Quæres an valeat collatio ei facta qui invincibiliter ignorat se vel censurâ ligatum fuisse, vel ab eâ non absolutum. R. negat. quia ignorantia non tollit inhabilitatem præcedentem in subiecto, sed solùm excusat à culpâ. An valida sit collatio pensionis excommunicato facta, dicam ubi de Suspensione.

Ceterùm non privatur quis per excommunicationem Beneficiò ante eam legitimè adeptò: quia nullum est jus quod id constituat, nisi crimen propter quod censurâ percussus est, ex his sit quæ per se Beneficii vacationem inducunt.

Imò nec privatur excommunicatus fructibus ejusdem Beneficii, tùm quia poenâ tam gravis non est imponenda nisi certò expressa sit in jure; quod in præsentem locum non habet tùm quia consuetudo legitimè introducta juri positivo derogare possit: porro invaluit usus, ut excommunicati cùm respiciunt, fructuum Beneficii condonationem non requirant à Papâ.

Hic tria notari velim: 1. mo. sicubi excommunicatus in censurâ obdurefcens, Beneficii fructibus privatur, permittere teneram matrem Ecclesiam, ut ex iis decerpatur portio ad ejus sustentationem necessaria, nè ia Cleri dedecus mendicare cogatur; 2. do. eundem si malâ fide Beneficii possessionem apprehenderit, teneri ad omnium fructuum restitutionem; secus si bonâ fide, putâ ob ignorantiam quâ ligabatur censu-

cenfuram; tunc enim satis est si Beneficio cedat, & id restituat, unde diutior evasit, quodque honestæ ejus sustentationi superfluum erat. Jam dicendum de privatione jurisdictionis.

Jurisdictionis sumitur, imo. propriè & strictè, prout est potestas præcipiendi per leges & censuras; judicandi in utroque foro sive per se, sive per alios; concedendi indulgentias, dispensationes & actus similes exercendi; 2do. latius, prout est potestas Beneficia conferendi, eligendive, aut etiam præsentandi ad illa. Quæritur, an & quatenus utraq;que privetur excommunicati, quâ de re.

Dico: Excommunicati omnes illicitè faciunt quæ sunt jurisdictionis: validè tamen, si sunt tolerati, secus si denunciati sunt.

Prob. 1. pars: quia excommunicati jurisdictionem in alios exercere non possunt, quia inquam & in re summi momenti communionem cum eis habent; ergo id illicitè faciunt: unde peccant mortaliter, nisi eos excuset vel materiæ levitas, ut si dispensent in re levis vel necessitas agendi in aliorum favorem, & tunc ad Deum per contritionem aut Confessarii ministerium reverti tenentur.

Prob. 2. pars: imo. ex communi hodie Doctorum sensu, qui Constitutionem *Ad vitanda scandala*, sic penè semper intellexere; ut jurisdictionis actus à toleratis etiam notariis exercitos; per eam validari crediderint; 2do. quia alioqui magna esset in Ecclesiâ confusio, nec satis animarum discrimini cautum esset, si Episcopus toleratus invalidè dispensaret in votis, approbaret ad excipiendas Fidelium confessiones, leges & censuras ferret.

Prob. 3. pars: quia excommunicato vitando non prohibetur solum; sed & aufertur exercitium jurisdictionis; cum idèdè denuntietur, ut eo privatus maneat. Et verò excommunicatus vitandus nè ipsos, quidem jurisdictionis improprie actus validè exercet. Horum enim præcipui sunt, collatio, electio, præsentatio & institutio: atqui actus illi cum ab excommunicato vitando exercentur, omnino sunt invalidi; prout inferri solet ex c. 6. *De concess. Præbend.* Aliter tamen præsertim in Galliâ, sentiendum de Laici vitandi præsentatione, quia hæc non est actus potestatis Ecclesiasticæ, sed fructus quidam patrimonii; excommunicatus autem nec patrimonio nec juribus ei annexis privatur.

Sed valerne resignatio facta ab excommunicato vitando? R. vel resignatio hæc est simplex, & tunc ex omnium concessio valida est; quia nihil est aliud quàm cessio Beneficii quæ

quæ fieri potest, imò quæ ex quâdam necessitate fit ab eo qui Beneficii munia implere nequit: vel eadem resignatio fit in favorem, & tunc credimus eam non valere: 1mo. quia posse Beneficium in alterius favorem resignare, quidam est Beneficii usus, & aliquid ipso Beneficii fructu præstantius: porro excommunicatus vitandus & usu & fructibus Beneficii privatur; 2do. quia cessio in favorem participat naturam præsentationis Ecclesiasticæ, & quâ talis positivè concurrat ad collationem Beneficii, quod ei solum conferri potest, cujus in gratiam dimissum fuit: porro præsentatio à Clerico excommunicato facta, nullius est momenti, ut dictum est.

Quæres an & quousque excommunicati priventur civili aliorum commercio. Nota Communicatio politica duplex est, alia *privata*, quæ consistit in commercio civili quod homines inter se privatim exercent simul vivendo, manducando, contractus ineundo, &c. alia *publica & forensis*, quæ sita est in temporali publicæ rei gubernatione, & omnibus quæ huic annexa sunt, ut leges civiles condere, judicium ferre, agere in iudicio, testari, &c. Jam

R. 1mo. Nec excommunicato vitando cum aliis Fidelibus, nec aliis cum eodem communicare licet.

Prob. 1. pars: tum ex c. 29. *De sent. excomm.* ubi prohibetur nè quis cum excommunicato communicet *in oratione, vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedendo*; unde manavit id ab omnibus receptum: *Os, orare, vale, communico, mensa negatur*, de quo infra: tum ex ipsâ excommunicationis definitione, ex quâ sequitur excommunicatos omni quantum fieri potest & expedit, communione cum aliis privari. Expedit autem ut commercio etiam civili priventur, tum ut pudore suffusi ad poenitentiam redeant, tum nè aliis offendiculo sint. Hoc tamen peccatum sæpius veniale manet, ob materiæ levitatem, nisi forè sit intentio sæpius communicandi, quod ad mortale peccatum imputari posset.

Prob. 2. pars ex eod. cap. ubi censuræ subjacet qui in prædictis cum excommunicato communicat: nulla porro censura sine peccato incurritur.

R. 2do. valent tamen contractus ab excommunicato etiam vitando facti. Ratio est, quia tales contractus nullâ irritantur lege, imò pro validis habentur à legibus. Sic valere declarantur, 1mo. receptio habitus Religiosi, c. 32. *De sent. excomm.* quod jure non resistente ad Professionem extenditur; 2do. donatio, c. 3. *De donation.* quanquam obla-

iones & eleemosynas ab excommunicato vitando factas recipere prohibitum sit Ecclesie ministris; 3tio. à fortiori valent alii contractus venditionis, emptionis, mutui; idem testamenta, nisi fiant ab excommunicatis propter hæresim aut percussione[m] Cardinalis, quæ restrictio pro primâ parte non viger in Galliâ.

R. 3tio. Excommunicatus vitandus, omni actu ad iudicium, pertinente, tam in foro civili quàm Ecclesiastico privatus est de jure communi. Aliud est in Galliâ & Germania ubi
* in judiciis rerum temporalium non admittitur exceptio excommunicationis, ut docent Pastor & alii.

R. 4to. Excommunicari etiam occulti ex parte sua tenentur communionem aliorum quantum possunt vitare, tam in civilibus quàm in divinis. Ratio est, quia id intendit Ecclesia, quæ nusquam excommunicatis favere aut suffragari voluit.

Addo quemlibet Fidelem cui certo constat contractam ab aliquo fuisse excommunicationem, utcumque teneri naturali jure, eum etiam si non sit denunciatus, privatim vitare præterquam in necessitatis casibus infra expressis, aliisque in quibus eum si denunciatus esset, vitare non teneretur. Excipe si vitando proderet aliis occultum hujus excommunicati crimen: hæc enim de causâ, ait Paludanus, *eum qui Parisiis excommunicatus denunciatus est, non debeo vitare Bononiæ in publico, sed tantum in occulto si ibi nesciatur, quia quod est publicum Parisiis, est occultum ibi.*

Præter hos effectus, alii sunt qui excommunicationem sequuntur per accidens, ob novam excommunicari malitiam. Hi vero sunt ** 1mo. irregularitas quam incurrit qui Officium alicujus Ordinis exercet; 2do. suspicio de hæresi, in eo qui per annum persistit in censurâ; 3tio. juxta Rebuffum & Navarrum, privatio effectus absolutionis generalis quæ in Rescriptis Pontificiis præmitti solet.

ARTICULUS TERTIUS.

De præcipuis Excommunicationibus.

Duas solum excommunicationes evolvam, quia plures expendere non licet.

S R-

* Test. lib. 3. tit. 35. n. 3. ** Trid. sess. 25. c. 3. De reform.

De Excommunicatione contra percussores Clericorum.

HAbetur hæc excommunicatio cap. 29. XVII. q. 4. iis verbis, *Si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere (nisi mortis urgente periculo) donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.*

Quæres 1mo. quid sibi velit vox, *si quis.*

R. 1mo. per eam eos omnes intelligi qui censuræ capaces sunt, seu viri sunt, vel feminæ, puberes vel impuberes; Laici vel Clerici, aut Religiosi. Neque excipitur qui Clericum violentem percutit: quia licet ei, utpote qui jure suo cedat, personaliter injuriam non faciat, facit tamen injuriam Ordini Clericali * *cum ille. Canon non tam in favorem Clerici particularis quàm in favorem Ordinis Clericalis*, qui jure suo non cedit, fuerit promulgatus.

R. 2do. eidem poenæ subjacet Clericus qui ex irâ seipsum percutit, mutilat, occidit, aut aliam sibi injuriam irrogat, per actum charitatis quam quisque sibi debet moraliter contrarium: quia sic verum est quod violentas in Clericum manus inferat cum injuriâ Ordinis Clericalis. Aliter dicendum si quis mortificationis causâ, aut ob dolorem è morte amici conceptum se flageller, capillosve sibi evellat.

R. 3tio. & eos etiam intelligi qui mandant aut consulant Clerici percussorem; item qui non obstant cum ex officio tenentur obviare; ac demùm qui ratam habent percussorem nomine suo factam, ** ita ex variis Canonibus colligitur. Hic notand. eam percussorem fieri *suadente diabolo*, quæ non fit sine peccato mortali.

Quæres 2do. quid Clerici nomine intelligatur.

R. intelligi eos etiam qui primâ tonsurâ initiati sunt; ii enim verè Clerici sunt, ex cap. 11. *De etate, &c.*

Sed ab hoc *canonis privilegio* excidunt: 1mo. qui eo quod habiunt Clericalem non deferant, probabiliter ignorantur esse Clerici; aut qui licet Clerici esse sciantur, Clerici habitum non gerunt, postquam tribus distinctis vicibus ab Episcopo moniti fuere, ut eum deferrent; 2do. qui ter moniti ab Episcopo, non desinunt à negotiis secularibus, vel arma

ferre.

* C. 36. De sent. excomm. ** V. cap. 46. & 47. De sent. excommunic. & C. 23. h. l. in 6.

ferunt, mimicanive artem per annum exercent, aut cauponem agunt, &c. 3tio. qui degradati sunt realiter; secus si verbaliter tantum degradati sunt: multò minùs si solum sint irregulares, suspensive aut excommunicati etiam vitandi, ii enim non desinunt Clerici esse & pro talibus haberi. In Galliâ Clerici conjugati non jam habentur pro Clericis, etsi fortè habitum suum servant.

Quæres 3tio. quid per *Monachos* intelligatur.

R. 1mo. intelliguntur non solum Religiosi professi, licet solum Conversi, verùm etiam * Novitii; 2do. Equites Melitenses: sunt enim Religiosi, propriis votis ligati; 3tio. Moniales professæ, vel Conversæ, ac Novitiæ, modò, air Bonacina, non vivant in domo propriâ more Laicorum; 4to. Eremitæ, qui Regulæ alicui religiosæ inhærent; hi enim vel Religiosi sunt, vel Conversi.

Quæres 4to. quid intelligatur per *manus violentas*.

R. eo nomine significatur: 1mo. quæcumque percussio, pugnis etiam & pedibus, baculo, lapide, &c. 2do. actio quælibet injuriola, sive in personam Clerici, sive in res ei aliquo modo adhærentes, ita ut vis ei inferatur. Unde qui Clericum pulvere aspergeret aut aquâ, quive eum conspuerit, aut vim rebus ei adhærentibus inferret, potè vestes quas indutas haberet, lacerando, aliquid quod in manibus habet injuriôsè rapiendo, equum cui insidet vulnerando, eumve apprehensis fransis sistendo, excommunicationem incurreret. Addo in his non tam modum violentiæ quàm affectum, prout tamen exterius erumpit, pensari. Quare qui Clericum in custodiâ publicâ, aut privatâ domo detinet, custodesque apponit ut eum apprehendant si de domo exierit, ita ut sine strepitu & confusione exire nequeat, excommunicatus est. Hinc Canonicus qui ad alterius Canonici caput proiecit Breviarium, cujus quidem ictum alter oppositâ manu declinavit, censuram contraxit: quia ibi est actio violenta, quæ licet in genere contractus physici levissima sit, moraliter tamen in ratione injuriæ gravis est.

Haud tamen sufficit gravis contra honorem Clerici injuria, qualis est in verbis, vel aliquâ actione exteriori, v. g. brachii & pugni tensione, fustis exhibitione comminatoriâ; sed requiritur vis tactu saltèr mediato consummata, quia alia quævis injuria violentam manuum injectionem non importat. Unde liber est à censurâ: 1mo. qui actu subdolo aliquid aufert Clerico, v. g. maulupium, cingulumve quo actu coniugatur, etiam si interveniat præcisio; 2do. qui vestes Clerici

dor-

* C. 21. De sentent. excomm.

dormientis subripit, aut lacerat; 3tio. qui Clericum metu cøgit ut à certo loco exeat, modò merus incutiat solùm per verba aut actiones quæ personam ipsam non attingant. Ratio est, quia in his casibus fit quidem injuria, sed sine violentiæ manu injectione, saltem quæ cadat in rem personæ ad hærentem.

Eximuntur etiam à censurâ: 1mo. qui Clericum percussit in iustam defensionem vitæ, honoris, aliarumve rerum; quia ** vim vi repellere incontinenti, omnes leges omniaque jura permittunt.* Sed hic servandum inculpatæ tutelæ moderamen, intra quod sistere censetur qui id solùm facit sine quo aliter se, aut res suas servare non potest. Qui tamen aliquatè iustæ defensionis modum excederet, ex eâ commotione quæ in hoc casu invitis etiam nobis irrepit, non incurreret censuram.

2do. Excusatur à censura, licet non à culpâ, qui Clericum cum uxore, matre, sorore vel filiâ propriâ turpiter inventum percussit, secus si Clericus deprehendatur in stupro vel adulterio cum eâ quæ percussorem tam proxima consanguinitatis lineâ non contingit. Ubi nota 1mo. eum censeri turpiter inventum, qui in osculis, & amplexibus, imò qui solus cum sola in loco suspecto reperitur: modò tamen personæ ipsæ rationabili de causâ pro suspectis habeantur; 2do. eum qui Clericum sic inventum cecidit, excusari solùm cum percussit incontinenti: tunc enim acer doloris sensus quo quis adurit, aliquid meretur indulgentiæ.

3tio. Excusatur qui ut pater, herus, magister, disciplinæ causâ Clericum ferit, modò notabiliter non excedat. Item qui iusta de causâ vim infert Clerico, ut si de Superioris sui mandato Laicus Clericum capiat, eumque irrahbat in iudicium. Idem dic si quis cecidendo leviter peccet: unde qui leviter Clericum cecidit, ut in rixis aliquando solent infantes non contrahit censuram, etiamsi eliciat sanguinem è naribus, modò in quantitate modica. Quia tamen quandoque difficile discernitur gradus advertentiæ, vel materiæ ad mortale peccatum sufficientis, quoties hic verum suberit dubium, petenda erit absolutio ad maiorem cautelam.

Quæres 1to. ad quem pertineat hujus censuræ absolutio. R. eam de jure communi, **** Papæ reservatam esse; posse verò Episcopos aut alios Superiores ab ea absolvere: 1mo cum percussio levis est, & modica; quo nomine non intelligitur percussio venialis, cum hæc nec ad mortale peccatum, nec proinde ad censuram sufficiat; sed ea quæ opponitur enormi.

* C. 3. De sent. excomm. ** V. c. 30. & 17. De sent. excomm.

mi & mediocri. Enormis porrò seu atrox ea est quæ per-
venit ad occisionem, aut mutilationem membri, oculi eje-
ctionem, illationem vulneris magni, & à Chirurgia seriò
tractandi, vel effusionem multi sanguinis aliunde quàm è na-
ribus effluentis. Levis à contrario ea est, ubi nec absconditur
membrum nec dens evellitur, nec sanguinis multum effun-
ditur; qualis satis communiter ea esse solet quæ fit palma,
pugno, &c. Mediocris levem inter & enormem media in-
cedit. Fatendum tamen hæc omnia ad viri prudentis ar-
bitrium dijudicanda esse ex circumstantiis personarum, loci,
temporis, modi ipsius percussione. Quod enim leve est re-
spectu junioris Clerici, ut alapas mediocre aut grave esse po-
test respectu senis, Superioris, Prælati. Quod sit occultè, non
eiusdem est gravitatis quàm quòd sit in frequenti casu. Quod
fit domi, levius est quàm quòd fit in Ecclesiâ Ministro sacris jam
vestibus induto, aut sacra facienti inuritur. Porrò in arbitran-
dâ Læsionis gravitate, sufficit recurrere ad Episcopum, ex quo
enim ei iuris in casibus conceditur absolutio, eidem & con-
ceditur iurisdicctio ad videndum, num hi vel illi casus ad se
pertineant.

2do. Regularis qui Regularem ejusdem Monasterii verberat
à Guardiano suo vel Priore absolvi potest, vel ab alio de
ejus consensu; secùs si secularem feriat, aut alterius Clau-
stri Regularem nam in primo casu ab Episcopos in secun-
do tum à proprio suo, tum ab alterius Religionis Superiore
absolvi debet. Excipe in his omnibus, si enormis sit percus-
sio: quanquàm hodie Religiosi ferè omnes ex privilegio ab-
solvi possunt à Superioribus suis, nè eis tribuatur vagandi oc-
casio. Quin & Novitius absolvi potest, cum onere tamen in
eandem reincidendi sententiam, si ante professionem egre-
diatur.

3tio. Mulieres, fortes aut infirmæ, divites, aut egenæ, vi-
duæ vel non, à quâcumque per Episcopum absolvi possunt
percussione, etiam enormi, quia jus indistinctè loquitur. Idem
est de impuberibus, etiam si non nisi post adeptam puberta-
tem absolvantur: idem etiam de inopibus, de ægris; & de se-
nibus tamen si vegetis & bene valentibus.

4to. Qui capitales subit inimicitias, & vitæ suæ timer, ad
Papam ire non tenetur; nisi debeat & possit hisce simulta-
tibus finem imponere.

5to. Judex vel apparitor alicujus Potentis, qui ex fortuito
casu, & sine lædendi proposito, non tamen sine negligentia,
leviter aut mediocriter Clericum percussit, absolvi potest ab
Episcopo, secùs si enormiter percussit. Nobiles verò & ma-

gnæ potentia viri, qui sine periculo status suos deferere non possunt; ii item qui iuneris hujus laborem sustinere non valent, hæc tenentur Romam ire, sed ab Episcopo, qui prius rei veritatem perpenderit, absolvi possunt. Antea tamen eorum conditio Sedi Apostolica intimari debet, & tunc secundum ejus consilium in pertinentia absoluto, nisi periculum sit in morâ.

6to. Clerici qui in communi vivunt, à percussione modò non enormi, per Episcopum absolvi possunt: facillè enim communio discordiam parit; unde casus iste natus in jure exceptus est. Idem est tùm de Janitore qui in exercitio officii, etiam injurandi animo, an Socrus, aliquem modò non enormiter percutit; tùm de is qui utpote alterius potestati *adstricti*, juris sui non sunt, ut servi, & filii familias. Ceterùm circa reservationem censuræ hujus consulenda sunt utriusque Diocesis Statuta; & retinendum nec levem etiam publicam, nec occultam etiam enormem percussorem Papæ unquam reservari.

SECTIO SECUNDA.

De Excommunicatione in Monitoriis.

Monitorium est Mandatum Ecclesiæ, quo sub excommunicationis pœna præcipitur, manifestatio auctorum criminis Republicæ perniciosi, vel damni gravis proximo illati, ejusdemque criminis reparatio, in favorem quorundam Ecclesiæ membrorum.

Dicitur 1mo. *mandatum Ecclesiæ*, seu Judicis Ecclesiastici, qui solus excommunicationem comminari aut decernere potest.

Dicitur 2do. *quo sub excommunicationis pœnis, &c.* seu pœna hæc actu infligatur cum promulgatur Monitorium; seu tantùm declaretur inferenda, ut nunc melior & communior usus obtineret.

Dicitur 3tio. *manifestatio criminis perniciosi, aut gravioris damni; &c.* Excommunicatio enim: quæ gravis est pœna, non nisi pro rebus magni momenti decerni debet: unde Parisiensis Senatus Monitorium pro 33. libellis decretum, abusive declaravit an 1601.

Ex his colliges 1mo. mortaliter peccare tùm eos, qui ut Monitoria obtineant, simulata præbent damna: tùm judices qui ea levibus de causis postulari permittunt; tùm & Officiales, qui eadem iis in causis decernunt: ii enim pati possunt

potius debent bonorum suorum *fiscum* u. sequestrationem & ad Superiorem Iudicem tanquam de abusu provocare; 2do. Monitoria decerni posse non solum in causis civilibus, in quibus insequitur quis crimen contra se commissum, non ad vindictam, sed ad obtinendum, ut aiunt, *interesse*; verum etiam in causis criminalibus. Cavendum tamen, ne Monitoria decernantur * *pro injuriis verbalibus, nisi forte atrocioribus*, quales ex censentur, quibus Sacerdoti, Magistrato mulierive intactæ famæ, turpe quid & infame palam obijcitur. Libelli quoque infamatorii pro capitali crimine habentur.

Circa hæc quatuor notanda: 1mo. Monitoria decerni non posse pro injuriis quæ homini crimen admittenti fuerunt iniustas; aut quarum reparatio per annum neglecta fuit, actio enim qua reparatio injuriæ vocalis exigi potest, anno uno præscribitur; 2do. communem esse Gallicanorum Jurisperitorum sententiam, Monitoria nonnisi pro mobilibus bonis concedi posse; 3tio. ea quæ populis levia videntur, reipsa plerumque gravia esse. Hinc qui norunt columbarum, aut garenæ cuniculorum occisores, ad revelationem tenentur; 4to. in Monitoriis, personas suspectas nec nominatim exprimi debere, nec designari statura, vultus & capillorum colore, habitu quo induuntur: tale enim Monitorium, inquit Ducasse pag 199 pro libello infamatorio haberetur; qui verò sic designaretur, jus haberet impediendi, ne ad alias Monitorii promulgationes procederetur. Quanquam censet Gilbert quòd si Monitorium prodesse non possit, nisi personæ ex prædictis indiciis designentur; designatio hæc permittenda sit.

Dicitur 4to. *in favorem quorundam Ecclesiæ membrorum*. Monitoria enim de jure concedi non debent: 1mo. heterodoxis, cum eos ab Ecclesia protegi non deceat, qui Ecclesiæ leges aspernantur; 2do. excommunicatis & publicis peccatoribus; iis præcipue qui Pascali Officio non funguntur; quia qui Ecclesiam in spiritualibus præcipientem oderunt, Ecclesiam in temporaneis adjutricem habere non debent. Sed hæc restringit Gilbert: 1mo. ad excommunicatos denunciatos; 2do. ad Hæreticos, eo sensu quòd non proprio nomine, sed tantum Regii Procuratoris, Monitoria obtinere possunt; 3tio. quod spectat ad publicos peccatores, iusta hac erga eos severitas non amplius in usu esse videtur; unde iis sicut aliis, connivente seculari tribunali, Monitoria conceduntur. Sit jam

§. I. Quinam ad revelandum teneantur.

Dico 1mo. omnes dioecesani qui subjacent Episcopo Monitorium concedenti, tenentur revelare statim ut Monitorii notitiam habent nisi jure eximantur à revelando. Ratio est, quia si omnes Episcopo suo generaliter præcipienti parere tenentur: atqui per Monitoria Episcopus generaliter præcipit.

Hinc 1mo. Infideles, Judæi, ipsimet Catechumeni, ammentes, infantes necdum usum rationis adepti, non obligantur per Monitoria, quia vel Ecclesia in eos jurisdictionem non habet, vel obedientia incapaces sunt. Is est Ecclesiæ Gallicanæ usus ut pueri utriusque sexûs, etsi nondum puberes ad depositionem admitantur. An verò, si non revelent, subiaceant excommunicationi, dictum est suprà.

Hinc 2do. Monitorium, cum actus sit jurisdictionis, in eos omnes & solos fertur in quos Superior jurisdictionem habet: ac proinde in omnes dioecesis incolas; imò & in Regulares exemptos, qui Episcopo quoad censuras submituntur à Concilio Trid. * idem faciliè credam: 1mo. de advenis, qui pro negotiis in aliquo territorio stant, ibique Dioecesani sunt pro Sacramentis, abstinentia, jejuniis & festis, (quæ omnia non multum requirunt temporis & moræ) quia censura quam importat Monitorium, privat bonis quibus homines illi in hoc territorio fruuntur; 2do. & certius de iis qui in aliam etiam commorandi gratia, Dioecesi transierunt post inchoatam Monitorii promulgationem. Ratio est, quia ex jure ubi caput est semel judicium, ibi & finem accipere debet: porro per primam promulgationem inchoatur judicium in foro illius qui Monitorium decrevit.

Dico 2do. In Monitoriis quæ ad Religionem aut commune Regni bonum spectant, nemo liber est à revelando, nisi sceleris authores aut participes. Ratio est quia quicquid bona hæc tanta, cuilibet privato, etiam suorum bono, anteponebat debet; unde receptum istud, *Contra publicos hostes & majestatis reos, omnis homo miles*. Hinc si agatur de hæreseos disseminazione, prodicione Regni, Regis morte, præsertim nondum executioni mandata, filius contra patrem, uxor contra virum & vicissim, revelare debent.

Excepi sceleris authores aut participes; quia nemo reus seipsum prodere tenetur: etsi teneatur ad criminis sui reparationem, quam per alios, præcipuè verò per Confessarium præstare faciliè potest. Idem dicendum in materia civili.

Dispo

Dico 3tio. In ceteris Monitoriis non obligantur ad revelandum, qui revelare non possunt: 1°. absque aliquâ sui diffamatione; 2°. sine gravi detrimento; 3tio. sine secreti naturalis violatione; 4to. & ex quorum revelatione nulla exoriretur utilitas; uno verbo quibus sub mortali præcipi nequit ut revelent. Ratio est, quia non intendit Ecclesia, ut quis vel infamet se, vel alieno bono per grave boni proprii dispendium consulat; vel naturæ jura violet, vel deam pro peccato, aut non admisso, aut veniali tantum, gravissimâ excommunicationis penâ plectatur: & tamen hæc mala consequerentur, si quis in quatuor casibus mox enumeratis revelare teneretur.

Hinc 1mo. proximi parentes contra cognatos & affines contra affines revelare non tenentur: tum quia parentes parentum negotia rebus propriis æquiparare censentur: tum quia infamia unius in alterius infamiam vergit. Unde si noverim supellestilia Titii apud unum è cognatis meis translata fuisse, & ab eo celata, ita ut cognatus ille reus haberi possit in judicio, revelare non teneor: teneor verò si nihil inde periculi immineret consanguineo meo, puta si incunctanter probare posset rem innocenter actam esse.

Sed hic notand. 1mo. per affines non intelligi in præsentia materiâ, eos quorum affinitas solum est spiritualis; 2do. privilegium non revelandi consanguineis concessum ad quartum usque gradum extendi in lineâ collateralis, in directâ verò usque in infinitum; & quidem non in materiâ solum capitali, sed & in civili, prout constat ex Edicto an. 1667. Si tamen agatur de verificatione facti alicujus, quod in domûs penetralibus gestum sit, & non prodierit extrâ, parentum contra parentes testificatio recipitur.

Hinc 2do. regulariter loquendo, domestici contra herum revelare non tenentur: 1mo. quia vulgò & quidem legitime timent, nè indecorè abigantur, & debitis priventur stipendiis quod talibus in grave detrimentum cedit; 2do. quia inde familiarum quies perturbaretur, nec præsumi potest rem ita odiosam exigi ab Ecclesiâ. Aliud est tamen 1mo. cum conquerens domesticos assignat seu citat coram Judice, cujus erit pendere quam depositionis eorum rationem habere debeat: interim domesticus juridicè interrogatus, vera loqui debet; 2do. cum agitur de crimine privilegiato, puta de hæresi, vel patriæ proditione, vel de criminibus quorum notitia independentè à domesticis haberi non possit: ut si maritus uxorem percussit, occiderit; & vicissim si uxor aut è domesticis quispiam id attentaverit. Item si agatur de hæ-

reditatis

reditatis dilapidatione, suppellectilium, aut bonorum subtractione externis ignotâ.

Hinc 3tio à revelando dispensatur, quisquis grave damnum spirituale aut temporale sibi timet, vel suis, putâ patri, uxori, genero, quæ forte ad quartum gradum extendenda sunt tunc tamen cavendum nè quis formidet ubi non est timor efficiendumque omni quâ poterit viâ, ut malum aliis illatum reparetur. Adde revelandum esse cum agitur de bono publico notabili; huic enim privatum quodcumque commodum posthaberi debet.

Hinc 4to. qui legitimâ usi compensatione vel præscriptione, bona alterius comparârunt, nec tenentur ad restituendum; nec qui hoc nôrunt, ad revelandum; imò si revelent, peccant juxta multos. Idem sentiunt plurimi de eo qui à Titio cessionem bonorum meditante pecuniam sibi debitam præ aliis creditoribus anterioribus recepit: is enim sine gravi sui incommodo revelare non posset, quia præsumeretur conscius esse doli in ceteris.

Hinc 5to. quisquis revelare nequit nisi secretum explicite vel implicite promissum prodât, revelare non potest. Unde à revelando immunes sunt: 1mo. Advocati, Notarii Procuratores, Sollicitatores, consulti: his enim res domesticas nemo aperit nisi cum pacto silentii, quod nisi servant, jam susdeque vertendæ sunt familiæ, & claudenda consiliis janus; 2do. Medici, Pharmacopolæ, Obstetrices, Chirurghi, qui omnes sacramento secreti se solent obstringere; idque ab iis servati publicæ rei plurimum interest; 3tio ii quos ligat tacita secreti promissio, hæc verò præsumitur non quidem inter amicos simpliciter, sed eos inter quos tam arcta vincit necessitudo, ut res suas sibi communicent, quasi fermè in unam coalescerent personam. Fatentur tamen Doctores nè amicitiores quidem amicos à revelando eximi, 1mo. cum agitur de impedimento matrimonii diremptivo; quia ex matrimonio invalido sequuntur gravissima mala, profanatio Sacramenti, concubinatus, proles illegitima alienis fructura bonis; 2do. cum agitur de consilio contra bonum publicum aut etiam privatum perniciosè formato, & necdum executioni mandato.

Hinc 6to. cum ad actum inutilem nemo teneatur, revelare non tenentur ii quorum revelatio inanis foret, unde plures à revelando eximunt eum qui solus novit homicidium, v. g. ab alio perpetratum. Res tamen non caret difficultate, ut suprà dixi. Interim cavendum nè revelationem suam superfluum putet, qui novit jam præcessisse sufficientem revelationem

velantium numerum: tūm quia probationum abundantia non nocet; tūm quia saepe fit, ut eludantur probationes quæ videbantur invictæ; tūm quia meum est Ecclesiæ parere, non verò judicare an sufficiant testes qui præcesserunt, necne; 2do. nec revelare tenetur qui Pauli crimen à Petro solo didicerat, si Petrus ipse revelaverit; aut qui per plateas ab ignotis nec fide dignis hominibus audivit crimen à Paulo fuisse perpetratum: hac enim denuntiatio nullam in iudicio fidem faceret; 3tio. qui physicā, vel etiam morali (quā scilicet secluso Monitorio non peccaret) restituendi impotentia laborat & laborare cognoscitur, nec restituere tenetur, nec ab aliis vi Monitorii detegi: quia ** rem quæ culpā caret, in damnum vocari non convenit.* Ubi nota eum incurrere excommunicationem si quæ lata sit contra non restituentes; qui jam inchoatā, vel præcognitā Monitorii promulgatione conjiceret se in impotentiam restituendi; secus de eo qui restituere non valens, sic esset affectus, ut etiam si par foret restituendo, restituere nolleret: eos enim quorum mala est voluntas plectere non intendit Ecclesia, cū agendo verè sunt impares. Qui tamen ad pinguorem reversus fortunam non restituit, statim contrahit excommunicationem, nisi qui eam tulit, cesserit, loco. Hæc enim censura cū sit ab homine, eo extincto extinguitur.

Quæres, an ad revelandum teneatur, qui scit Monitorium concessum fuisse alicui, nullam in rebus de quibus agitur partem habenti. R. Supponendum est eum qui Monitorium concessit, officio suo non defuisse: unde qui factorum notitiam haberet, ad revelandum tenetur nisi error manifestus sit, ut esset si Petrus Monitorium obtinisset pro injuriā non sibi sed Paulo illatā, & de quā Paulus nequaquam conquereretur. Quod si Petrus ad procurandam Paulo reparationem injuriæ eidem illatæ, Monitorium obtineat, Paulus qui injuriam hanc remittere potest, non tenetur ad revelandum. Si verò publicus criminum vindex, cujus est grassantia mala cohibere, Monitorium obtinisset, tunc nē ipse quidem Paulus immunis esset à revelando, quia potest quidem juri suo remittere, non autem iis quæ ordinantur ad bonum commune.

§. II. Quo tempore & quo titulo revelandum, &c.

Duo hic expendenda, 1mo. an qui facti in Monitorio contenti notitiam habent, quamprimum revelare teneantur; 2do. an si huic officio desint, peccent non solum contra reveren-

I 12

tiam

* C. 2. De Conf.

tiam Ecclesie mandatis exhibendam, sed & contra justitiam proximo debitam. Quæ de re.

Dico 1mo. Post primam monitionem strictè tenentur ad revelationem omnes qui facti notitiam habent, nisi legitima causa moram permittat.

Prob. 1mo. quia tenetur quilibet Ecclesie in materia præsertim gravi parere quamprimum potest: atqui Ecclesia per primam monitionem præcipit, ergo intolerando laborant errore, qui putant revelationem posse differri donec triplex præcesserit monitio.

Prob. 2do. quia ex dilatione revelationis sæpius sequitur grave *conquerantis* detrimentum. Nam sæpè fit 1mo. ut conquerens ad graves sumptus teneatur, à quibus abstinuisset, si statim ad revelationem venissent testes; 2do. ut dum procrastinatur revelatio, res furtim abreptæ abscondantur, vel aliò transferantur; 3tio. ut fontes fugæ tempus inveniant, quod non inveniissent; & ut qui primâ hebdomadâ pares erant solvendo, post tertiam non sint solvendo, &c. ergo.

Dixi *strictè tenentur*. Nam stricta est obligatio quæ ex Religione & ex justitiâ nascitur: porro obligatio revelandi quamprimum nascitur, 1mo. ex religione, ex debita nimirum Superioribus Ecclesiasticis reverentiâ; 2do. nascitur etiam ex justitiâ: si enim, ut statim dicam, ad damni totius refusionem tenentur, qui non revelando damni hujus causa fuere; quis eximat à restituendo pro rata, eos quorum dilatio alicujus detrimenti conquerentibus causa fuerit?

Dixi iterum, *nisi legitima causa excuset*. Non enim peccat qui differt revelationem, 1mo. qui propriis & gravibus negotiis aliò trahitur; 2do. qui grave ex præcipiti revelatione damnum timeret; 3tio. qui dubitans an ad revelationem teneatur, antè vult eruditum quempiam consulere, quàm revelet; 4to. qui sperat partes ante excommunicationis fulminationem; mutuo secum invicem conciliaturum iri; item qui sperat salubribus se consiliis præstiturum ut delinquens parti iactæ faciat satis. Extra hos aut similes casus peccat qui differt revelationem: 1mo. si prævidisset futurum ut statuto tempore revelare non posset, ob aliquod superveniens impedimentum, graviter peccasset non revelando eo tempore quo potuit, & excommunicationem incurreret, eam postea fulminaretur, esse jam eo tempore revelare non posset.

Dico 2do. Qui revelationem suo tempore omisit, ad eam obligatur quandiu conicere potest eam utilem fore. Ratio est, quia terminus præfigitur ut sollicitetur revelatio, non ut eo transacto, expiret ejusdem revelationis obligatio; ergo, &c.

Dico

Dico 3tio. Ad restitutionem tenentur qui consequenter ad Monitorium, revelare negligunt.

Prob. quia illa opinio in praxi admitti debet, quæ ut tutior sit & probabilior est ab extrinseco, & ab intrinseco: atqui sic se habet opinio quæ ad restituendum obligat eos qui cum revelare possent; non revelaverunt. Ità Parochos suos doceri & docere voluerunt S. Carolus Boromæus, Cardinalis Le Camus in suis statutis, Emin. Noallius in Collation. de usurâ, tom. 3. lib. 6. pag. 206. Episcopus Genevensis in Resol. Pastor. tom. 2. pag. 3. tit. 6. cap. 3. Episcopus Catalaunenſis, cujus pro Diocesi exarata est Theologia Haberti. Idem satis aperte tradit Babin tom. 1. pag. 460. & expresse Pontas, v. *Restitutio*, cas. 201.

Confirm. 1mo. Qui ex justitiâ tenetur ad revelandum, is nisi revelet tenetur ad restituendum: atqui urgente Monitorio, qui revelare potest, non ex religione solum tenetur ad revelandum, sed & ex justitiâ. Nam tenetur ex justitiâ qui tenetur ex officio: sed tenetur ex officio qui tenetur urgente Monitorio, tunc enim officium hoc & onus imponunt Ecclesiasticus & secularis Iudex, ut qui damnum alterius avertere potest revelando, avertat, & hoc onus incipiunt omnes Ecclesiæ filii. Et verò conquerens jus acquirit per præceptum Ecclesiæ, ut omnes qui testificando sibi opem ferre possunt, hanc reverâ sibi ferant.

Confirm. 2do. ex S. Thomâ 2. 2. q. 62. a. 4. ubi sic Tenetur, quis ad restitutionem... si dampnificet aliquem impediendo nē adipiscatur id quod erat in viâ habendi: atqui conquerens erat in viâ habendi & recuperandi rem suam, nisi obstitisset silentium non revelantis; ergo non revelans ad restitutionem tenetur quatenus dampnificator.

Confirm. 3tio. Qui per dolum impedit nē alius rem suam recuperet, is ex omnium confesso, obnoxius est restitutioni: sed qui non revelat hoc in casu, per dolum impedit nē alius bonum suum recuperet. Sicut enim per dolum impedit nē stipem obtineam, qui dolose verbis aut nuntiis dicit me non indigere; sic & per dolum impedit nē rem meam assequar, qui æquivalenter dicit neminem cognosce qui ad damni mei reparationem teneatur: atqui hoc æquivalenter dicit, qui non revelat, cum revelare ab Ecclesiâ jubetur, idque ejus silentio colligitur ergo.

Quæres an ad restitutionem teneatur, qui revelavit, cum debeat abstinere à revelando. R. affirm. quia qui revelat, cum non debet, lædit jus strictum alterius. Unusquisque enim jus habet ut crimen suum non deregatur ab iis qui ipsum sub

silentio premere debent; unde qui sic revelant, sunt verè proditores, proditor autem ex dolo agi, & est strictè iniquus.

Quia tamen qui injustè revelavit, vix scire potest an æqui Judices aliquam revelationis evidenter iniquæ rationem habuerint; item an non is præcessisset tellium numerus, qui independentè à proditore, rei crimen satis detexerint, ideo vix unquam in praxi ad damni totius refusionem obligari potest temerarius revelator, idque adhuc verius est, cum ex bonâ fide revelavit.

Quæres quid faciendum à Parocho, cui publicandi Monitorii provincia demandatur. R. decem hæc 1mo. ex suprà recensitis excommunicationis naturâ & effectibus, exponet quàm formidanda sit excommunicatio etiam injusta.

2do. Insurgit in eos qui ex vindictâ, aut levibus de causis Monitoria postulant; & qui cum sæpè divites sint, terribiliores Ecclesiæ pœnas pro iis extorqueant rebus, quarum jacturam viri etiam pauperes, sed plussculum Christiani, æquo animo ferunt.

3^{io}. Si certò deprehendat Monitorium obreptitiè obtentum fuisse, rei totius veritatem indicabit Officiali, cui id molestum accidere non debet.

4to. Cavebit nè publicationes autoritate propriâ suspendat, eo quòd damni author ei in confessione alleruerit se ad exhibendam satisfactionem paratum esse hæc enim publicationum suspensio in grave conquerentis præjudicium cedere posset, & pluribus Arestis prohibita est.

5to. Monitoria non promulgabit in Festis Nativitatis Domini, Epiphania, Purificationis, Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, aliisque solemnioribus diebus, nisi Episcopus aliter censuerit. Ità enim præscribunt libri Rituales non pauci, & probat ipsa rei natura; cum æquum non sit sanctam solemniorum dierum letitiam; pœnarum quas Religio maximas habet, strepitu vel iniunctione turbari: unde publicatio hæc in subsequenter festam diem unâ cum *Pro-nao* differri debet.

6to. Monitorium leger altâ & distinctâ voce, non festinanter, ut nemo non audiat singulos articulos qui Monitorii materiam constituunt.

7mo. Cum ex ipis depositiones, cavebit nè quis alia revelet quàm quæ ad Monitorium spectant.

8to. Dacbit quàm errent graviter qui revelationem usque ad ultimum terminum differant.

9no. Exponet per Monitorium ligari reum & testes; reum quidem ut satisfaciat sub excommunicationis pœnâ, (quæ tam-

men

men non ubique contra reos imponitur) non autem ut se prodatur; testes verò ut sub excommunicationis poenâ revelent.

10mo. Monebit eòs qui defectu revelationis excommunicationem incurrent, non posse quocumque se transferant, absolvi nisi ab Episcopo Monitorium decernente ejusve successoris, quia censura hæc est *ab homine* per sententiam specialem.

De Aggravatione aut Reaggravatione quæ in monitorialibus literis apponi solent, non loquor, quia Aggravatio & Reaggravatio nihil operari posse videntur, quod nunc excommunicatio non operetur; unde satius esset ab iis abstinere.

ARTICULUS QUARTUS.

De Excommunicatione minori.

EXcommunicatio minor est censura privans hominem receptione Sacramentorum, & voce seu electione passivâ; unde qui eâ ligatus recipit Sacramenta & Beneficia, peccat mortaliter; quia facit contra Ecclesiæ prohibitionem in materiâ gravi. Graviter etiam peccat, tùm qui excommunicato minori Sacramenta confert, nisi excuset ignorantia, aut scandalum alteriusve mali vitandi necessitas; tùm qui eundem ad Beneficium sciens & volens eligit, præsentat; &c. uterque enim violat jus naturale prohibens ne Ecclesiæ bona conferantur indignis.

Valida tamen sunt Sacramenta quæ hujusmodi excommunicatis conferuntur, exceptâ Pœnitentiâ, quia supponitur deesse dolor de peccatis, sine quo Pœnitentiæ Sacramentum validè recipi non potest: secus si prius petant censuræ absolutionem; aut eam sibi impetrandam esse sciant, ut communiter præmitti consuevit. Valida item est electio ad Beneficium, aut ejus collatio, ut colligitur ex cap. 10. *De Clerico excomm. minis.*

Quæres 1mo. an peccet excommunicatus minor, si Sacramenta conficiat aut administret. R. eum mortaliter peccare si Missam celebret: quia qui Missam celebrat, communicare debet, quod non potest excommunicatus minor. Si verò alia Sacramenta conferat, videtur nisi venialiter peccare; quia indecens est, ut qui à Sacramentorum susceptione tanquam indignus prohibetur, eadem administret.

Hic duo animadvertenda, 1mo. excommunicatos minores nullam incurrere irregularitatem poenamve canonicam, sive

conferendo, sive recipiendo Sacramenta, quia nulla est expressa in jure; 2do. eisdem divinis Officiis interesse posse, frustragis frui, absolvere à censuris, actus jurisdictionis exercere, &c.

Quæres 2do. quas ob causas incurrat hæc censura. R. eam nunc tantum incurri, quando communicatur in rebus prohibitis cum excommunicato majori, eoque denuntiato. Varias autem illicitæ hujus communicationis species exprimit versiculus iste: *Os, orare, vale, communio, mensa negatur.*

Os denotat commercium per verba, nutus, literas, & alia amicitiae signa, ut sunt amplexus, missio vel acceptatio munerum, non tamen retentio eorum quæ ante censuram recepta erant.

Orare significat externam communionem in Officiis divinis. Sacramentis, orationibus etiam privatim factis cum tali excommunicato.

Vale significat salutationem honorificam. Quod ita extendit Suarez, ut nequidem permittat aperiri caput sine verbis, ut resalutetur excommunicatus.

Communio denotat eadem exercitia, contractus, deambulationem cum alio, quietem in eodem cubiculo per modum societatis; secus si id ob dormiendi necessitatem fiat, & sine societate.

Per vocem *mensa* prohibetur communicatio non solum cibi, & potus, sed & mensæ, etiam si non iisdem ferculis vescaris, &c.

Hæc quæ prima fronte jugum intolerabile videntur, non parum emolliuntur sequenti versu variis indicante casibus in quibus sine culpa, ac proin sine censura, excommunicati frequentari possint. *Utile, lex, humilis, res ignorata, necesse*: 1mo. itaque excusat, *utile*, id est. utilitas sive excommunicati, sive communicantis cum eo, sive alterius tertii. * Unde licet Casuistam excommunicatum consulere; Medicum invisere, & ab eo sibi, aut aliis emere remedia, literis cum ordinaria salute aut verbis monere ut respiciat, &c.

2do. *Lex*, matrimonii scilicet: licitum enim est uxori cum marito præciso, vel marito cum uxore præcisâ communicare, in redditione aut petitione debiti conjugalis; in iis quæ ad domus & familiæ gubernationem spectant, imò & in colloquio familiari, (modò tamen non omittatur correctio fraterna, cui si desit præsertim maritus, letaliter peccabit ex Avilâ & aliis.) Ratio est, quia vix vitari potest incontinentiæ periculum, si tam arctè conjunctis interdicitur prædicta communicatio:

* C. 105. XI. q. 3.

municatio: unde & id amplius solet si ambo sint excommunicati. Limitatur tamen si matrimonium scienter contraxerint in excommunicatione; qui enim contra censuram deliquerunt, ab ejus onere eximi non debent: item si lata sit censura ob causam quæ ad matrimonium spectet, puta si ob dubium de matrimonii valore prohibeatur cohabitatio: denique si conjuges divortio separati sint.

3tio. Excusat *humilis*, seu dependentia militum v. g. à ducibus, famulorum à dominis, filiorum a patribus. Censet tamen Sylvius illicitum esse famulis mancipare se obsequio hominis jam excommunicati: si famulum excommunicari contingat, debet herus eum omni qua poterit via reducere ad poenitentiam; sin autem parere nolit, abigere, præsertim si grave ex ejusjectione ejus damnum non sequatur.

4to. Excusat *ignorantia*, sicut & inadvertentia, modò utraque sit invincibilis. Si enim voluntaria sit, non excusat à censurâ, cum non excuset à participatione culpabili: unde petenda est absolutio saltem ad cautelam.

5to. Excusat *necessitas*, etiam gravis, sive temporalis sit, sive spiritualis, sive mea, sive alterius cujus cura mihi ex præcepto vel consilio incumbat. Non enim probabile est velle Ecclesiam obligare contra divina aut naturalia consilia.

Quæres 3tio. an qui dubitat num alter excommunicatus sit, teneatur eum vitare. R. eum esse vitandum si immineat periculum scandali, vel Sacramenti alicujus, v. g. Poenitentiae invalidè suscipiendi, &c. Extra hos casus qui dubitat simul an alter sit excommunicatus & denunciatus, nec potest nec debet eum vitare, quia exponeret se periculo eundem jure suo privandi, eique injuriam faciendi. Si verò certus sit de ipsius excommunicatione, sed dubitet num denunciatus sit, potest um vitare, sed ad id non tenetur; quia jus præcipiens ut vite tur excommunicati denunciati, strictè intelligendum est de iis, quos satis constar esse denunciatos.

Quæres 4to. an qui dubitat an ipse excommunicatus sit, debeat se gerere ut excommunicatum. R. affirmat: sive dubium sit juris, ut cum qui tale commisit delictum, dubitat an ei annexa sit censura; sive sit facti, ut cum quis scit huic delicto annexam esse censuram, sed dubitat an tale delictum commiserit, puta an is quem se percussisse meminit, Clericus esset an secularis. Ratio est 1mo. quia id expressè habetur. c. 5. *De Clerico excom. minist.* ubi sic: *Quia in dubiis via est tutior eligenda; etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potius se abstinere, quam Sacramenta Ecclesiastica pertractare;* 2do. quia ut alibi dixi, in dubio votum implendum est; ergo à pari.

Hinc

Hinc 1mo. qui non facit id quod in se est ad excutiendum dubium quo laborat, regulariter loquendo, temerè se Sacris ingerit, ob periculum, nè excommunicatus; vel alia ligatus censura, celebret, aut quid simile faciat; 2do. imprudentissimè agit, qui stante dubio non curat saltèr ad cautelam priùs absolvi, quàm Sacramenta conficere aut ministrare audent. Sufficit autem absolutio Episcopi; quia sicut votum perpetuè castitatis, si dubium sit, reservatum esse cessat, sic & censura, aliqui reservata Papæ.

Ceterùm excommunicatio minor tolli potest ab omni & solo Sacerdote approbato: veruit enim an. 1679. Innocentius XI. nè etiam venialium confessio fiat simplici Sacerdoti, etiam Regulari, non approbato ab Episcopo aut Ordinário.

CAPUT SECUNDUM.

De Suspensione.

Suspensio est censura, quâ Clerico prohibetur exercitium alicujus ministerii sacri. Vox *censura*, quæ locum habet generis, impedit nè peccatum mortale quod etiam ecclesiastico ministerio privat, sit suspensio prout hic sumitur: unde etiam prohibitio celebrandi sacri decrepito, non est vera suspensio, quia non supponit culpam. Vox *Clerico*, ostendit suspensionem ratione subiecti quod afficit, distingui ab aliis censuris quæ etiam seculares ligare possunt. Per hæc verba *exercitium ministerii sacri*, distinguitur suspensio, 1mo. ab irregularitate, quæ per se & primariò privat Ordinum susceptione, eorum verò usu non nisi secundariò & per accidens; 2do. à depositione & degradatione, quæ non modò Beneficii & Officii usum suspendunt, sed & ipsam, ut ita loquar, utriusque substantiam quantum est de se convellunt; 3^{tio}. ab excommunicatione; hæc enim privat spiritualibus bonis, prout important communicationem cum aliis Fidelibus: suspensio verò privat bonis, prout sunt usus potestatis ecclesiasticæ, quæ cuiuspiam ratione Beneficii vel Officii conveniunt; 4to. ab interdicto, quod non solum in Clericos sed & in Laicos; non solum in personas, sed & in loca cadere potest, quodque per se privat usu passivo honorum Ecclesiæ, Officiorum, v. g. quatenus interdictas iis interesse non potest; cum suspensus iis solum privetur quatenus sunt functio ecclesiasticæ potestatis: unde suspensus non privatur eo ministerio quod à Laicis vel in sacrificio Missæ, vel in

Sacra-

Sacramentorum administratione exerceri potest; secus de eo qui interdictus est.

Suspensio alia est *medicinalis*, quæ fertur ut homo resipiscat; alia *pœnalis*, quæ fertur in vindictam criminis præteriti. Pœnalis alia est *temporalis*, quæ fertur cum limitatione termini, v. g. ad biennium: alia indefinita, cui nullum præfigitur tempus; & tunc intelligitur duratura donec aliter Superiori visum sit.

Ex his suspensionibus nulla est præter medicinalem, quæ verè sit censura. Suspensio autem medicinalis, vel est *totalis*, quæ simul privat bonis omnibus quibus privare potest, Ordine scilicet, Officio, & Beneficio, vel est *partialis*, quæ non privat simul his omnibus, sed vel uno tantum vel duobus, potest enim Sacerdos à Missa celebranda, non ab aliis Sacramentis, à prædicatione, non à confessione suspendi. Hæc ut magis elucescant, sit

ARTICULUS TERTIUS.

De effectibus Suspensionis.

Suspensionis effectus alii sunt *per se*, privatio nempe Officii, vel Ordinis, vel Beneficii, aut horum omnium simul; alii *per accidens*, & hi vel in suspensum ipsum cadunt, vel in alios occasione ipsius. Jam

Dico 1mo. Suspensio absolutè lata, suspendit ab Ordine, Officio, & Beneficio. Prob. tum quia nulla est ratio cur suspensio hæc ad unum potius quàm ad aliud limitetur; tum quia ut excommunicatio simpliciter lata, intelligitur de majore, seu de *totali*; sic & suspensio. Unde si Superior partialiter solum suspendere velit, necesse est ut clarè designet, quo ab Officio suspendat: alioqui enim totaliter suspendere censetur.

Dico 2do. Suspensio ab Officio simpliciter & absolutè lata, privat usu Ordinis, jurisdictionis & omnis Ecclesiastici ministerii, quod à Clerico ut tali exerceri postulat. Unde sic suspensus nec celebrare, nec Sacramenta administrare potest, quia hæc sunt actus Ordinis: item non potest censuras ferre, concedere indulgentias, alios ad confessionem approbare; quia hæc pertinent ad jurisdictionem: denique non potest eligere, & similes actus exercere, sive hi in rigore jurisdictionem includant, sive aliquod jus æquivalens quod Clerico ut tali concedatur ab Ecclesia, & ab eadem auferri possit.

Prob.

Prob. quia qui prohibet totum, prohibet & omnes ejus partes: atqui suspensio ab Officio absolute prolata, prohibet totum, quia non magis coarctatur ad hanc totius partem, quam ad illam, ergo cum juxta doctiores Canonistas, * nomine Officii Ecclesiastici, intelligatur & usus Ordinis, & usus jurisdictionis, & quæ utrique annexa sunt, sequitur hominem ab Officio illimitate suspensum, non solum à jurisdictionis usu suspendi, sed etiam ab usu Ordinis. Vox enim Officii late admodum extenditur & omnia præter Beneficium comprehendit, ut cum aliis docet Avila.

Ad pleniorē nostrā hujus assertionis intelligentiam, sedulo ponderandum est 1mo. effectus suspensionis quoad jurisdictionis cessationem locum non habere, nisi in iis qui nominatim denunciati sunt suspensi; 2do. eodē effectus quoad incapacitatem obtinendi Beneficia, (de qua inferius) locum habere ante omnem denunciationem: quia Constitutio *Ad-evitanda*, non favet excommunicatis vel suspensis; 3tio. cum suspensio contra aliquem fertur, cautè pensanda esse verba legislatoris, ut videatur an suspensio non referatur ad expositionem delicti quod quis commisit, & inde modificetur; 4to. suspensionem ab Officio etsi late extenditur, non privare tamen iis ministeriis quæ Clericorum propria non sunt: unde suspensus potest Sacramenta præter Ordinem recipere, indulgentias lucrari, celebranti Missam inservire, cum aliis in Choro Horas canere; non tamen Orationes & Capitula cantare ut Hebdomadarii solent, quia hæc functio ex usu solis Sacerdotibus competens potest etiam Epistolam canere sine sacris vestibus, imò cum alba & tunica sine manipulo; id enim seculares quoque non raro præstant.

Quæres an qui ab Officio suspensus est, sit consequenter à Beneficio suo, ejusve fructibus suspensus. R. negativè 1mo. quia censura dividitur in suspensionem ab Officio solum & suspensionem ab Officio simul & Beneficio; 2do. quæ divisio inutilis foret, si suspensio ab Officio necessariò involveret eam quæ est à Beneficio; quia in pœnalibus verba strictè sunt interpretanda, nisi quid subit quod contrarium exigat: nihil est porro quod exigat ut Officii nomine Beneficium intelligatur; 3tio. quia quando legislator ab Officio simul & Beneficio suspendere vult, utrumque exprimit. Sententia hæc est communis & certa, etiam si agatur de suspensione quæ sit ab homine aut quæ contracta sit propter gravem culpam; modò culpa talis non sit quæ ex se privationem Beneficii inducat. Hinc confirmatur quod supra dixi, neminem per excommunicationem privari fructibus Beneficii.

* Giberi. p. 434.

Ex his sequitur, suspensum ab una parte Officii, non suspendi ab altera ei necessario non connexa; suspenditur tamen ab audientis confessionibus, qui suspensus est ab Ordine; quia potestas confessiones excipiendi fundatur in potestate Ordinis.

Dico 3to. Suspensus simpliciter ab Ordine suspensus est ab omni Ordine; suspensus ab Ordine superiori, non ideo suspensus est ab inferiori.

Prob. 1. pars, quia nulla est ratio cur suspensus ab Ordine simpliciter, potius ab uno quam ab alio suspensus dicatur.

Prob. 2. pars, quia quædam culpe satis sunt graves, ut à supremo ministerio, nimis verò leves, ut ab infimo arceant: & id veteri disciplinæ congruit, juxta quam Subdiaconi à gradu suo ejecti, aliquando tamen Lectoris & Ostiarii Officium exercere poterant.

At qui suspensus est ab Ordine inferiori, est etiam regulariter à Superiore suspensus: quia cui non licet quod minus est, nec ei licere debet quod majus.

Excipe 1mo. si suspendatur quis à functione inferiori ob culpam in ejus exercitio commissam: sic ex c. 4. *De tempore Ordin.* in 6. qui homini *Diaconis alienæ, clericalem præsumit conferre tonsuram absque Episcopi ejus licentia, per unum annum à collatione clericali tonsuræ duntaxat suspensus est, ut in eo quo peccaverit puniatur*; 2do. si Ordo inferior à quo quis suspensus est, non includatur in superiore; unde si Episcopus suspensus sit à Pontificalibus, non poterit quidem ea præstare quæ spectant ad usum Ordinis Episcopalis, qualia sunt Ordinum collatio, Ecclesiarum & Virginitatis consecratio: at ea exequi poterit quæ sunt Ordinis mere sacerdotalis, ut Missam celebrare: nam simplex celebratio Missæ non pertinet ad Pontificalia, cum Missa ab iis celebretur qui non sunt Pontifices.

Dico 4to. Suspendio à Beneficio simpliciter lata, suspendit ab omnibus Beneficiis. Ratio est, quia suspensio hæc se habet ad Beneficia, sicut suspensio ab Ordine simpliciter, se habet ad Ordines; porro ex dictis suspensio ab Ordine simpliciter, suspendit à quocumque Ordine. Unde qui plura variis in Diocesis possidet Beneficia, ab omnibus suspendi potest: quia licet hæc omnia Beneficia non subjaceant uni Episcopo, ei tamen subjacet, qui ea omnia possidet, ac proinde ab omnibus suspendi potest, si id mereatur. Si tamen Episcopus quempiam suspendat, nec exprimat se ab omnibus suspendere, credi potest eum non ab omnibus, sed ab iis solum quæ jurisdictioni suæ subsunt Beneficiis suspendere voluisse: unde existimat Pontas, suspensionem quæ ex Statuti alicujus violatione incurritur, ab iis solum suspendere Beneficiis quæ sita sunt in loco

in quo obligat Statutum illud; contra verò eam quæ per sententiam fertur, nunc à quibusdā, nunc ab omnibus suspendere, prout Superior vel quædam solū, vel omnia exprimit: in dubio satius est ad Episcopum recurrere, ejusque intentionem percunctari.

Dico 1to. eum qui à Beneficio simpliciter suspensus est, non privari ipso Beneficii titulo, privari tamen fructibus ejus. Prima pars patet, quia suspensio ipsam rei substantiam non perimit; alias jam esset depositio, non pœna medicinalis, imposita solū donec quis resipiscat. Secunda pars non minus constat; quia alioqui suspensio nihil circa Beneficia operaretur. Hinc qui etiam occultè suspensus à Beneficio, percipit ejusdem fructus, tenetur in conscientia ad restituendum Ecclesie. Potest tamen si indiget eam tibi fructuum partem reservare, quæ ad moderatam sustentationem necessaria est, potest quoque si Officium suum impleverit, ea detrudere, quæ substituto ad interveniendum donanda fuissent. Excipe, si ex animi obstinatione in suspensione perseveret: & tunc tamen Officium recitare, & alias muneris sui partes implere tenetur, quod enim fructus non percipiat, ejus est culpa; nemini autem culpa sua patrocinari debet.

Si inquiras an suspensus à Beneficio ad aliud validè promoveri possit. R. Vel suspensus est quis ab iis solū Beneficiis quæ actu possidet, vel ab omni prorsus Beneficio. Si primum, validè & licitè aliud Beneficium acceptare potest, cum id sibi prohibitum non fuerit. Si secundum, credimus ob dubia Theologorum, tutius esse: ut qui ab Officio aut à Beneficio quocumque suspensus accepit Beneficium, vel ei renuntiet, vel dispensationem, novamve collationem petat. Cerrè hæc obligatio ad minus dubia est, cum & agnoscatur à gravissimis viris, qui sunt numero plures, sui que loci traditionem & usum exhibent; nulla satis firmâ juris autoritate possit elidi.

Ex dictis facillè intelligitur quid in ordine ad Beneficia operentur variae censuræ. Excommunicatio inhabilem facit ad Beneficia: id ipsum præstat suspensio, tū à Beneficio, tū ab Officio. Excommunicatio non privat fructibus Beneficii jam possessi; sed nec ipsam privat suspensio ab Officio; privat autem ea quæ est à Beneficio, quia vel hoc, vel nihil operatur. Si quis tamen in foro pœnitentiæ à censuris absolutus fuerit, jam communiter loquendo licitè & validè Beneficia recipiet in foro conscientie.

Dixi communiter loquendo, quia etiam post acceptam à censuris absolutionem, aliquando remanet incapacitas ad possessionem

sessionem Beneficii: sic absolutus ab excommunicatione propter simoniam contractâ, manet adhuc ad idem Beneficium inhabilis, donec dispensetur à papâ, vel ab Episcopo ad tempus, si gravis id exigat ratio. Addidit in foro conscientia, quia si censura denunciata fuerit, & qui eâ ligatus est, nondum in exteriori foro absolutus fuerit, provisiones Beneficii eidem collati, invalidæ censentur donec absolutionem publicam receperit. Ut solvantur alia quæ hic moram injicere possunt.

Quæres 1mo. an censuræ eundem circa pensiones ac circa Beneficia effectum operentur; ac proinde an invalida sit pensio collata live excommunicatis, live suspensis ab Officio aut Beneficio: an item teneantur pensionis fructus restituere, qui vi suspensionis tenentur fructus Beneficii restituere. Affirmant plures 1mo. quia pensio venit nomine Beneficii iatè sumpto vocabulo, ut ait Gigas q. 57. *De pensionibus*. Unde pensio iisdem amittitur modis quibus Beneficium; 2do. quia in rescriptis Pontificiis quibus pensiones conceduntur, præmitti solet absolutio à censuris *ad effectum*, &c. quod argumento est hominem prædictis censuris ligatum, reputari inhabilem ad pensiones; 3tio. quia pensio post Pium V. est titulus & redditus verè Ecclesiasticus, unde qui eâ fruitur tenetur ad Officium B. Virginis: porro excommunicati, & ii qui à Beneficio vel Officio suspensi sunt, inhabiles sunt ad acquirendum jus in redditus Ecclesiasticos; & nonnunquam ad eos percipiendos, etsi jam radicem juris & titulum habeant, ut statim dictum est de iis qui à Beneficio sunt suspensi. Etsi opinio ista difficultate non caret, eam tamen semper consulam ut tutiorem in praxi; nisi aliud certâ loci consuetudine firmatum sit.

Quæres 2do. an acta per suspensum valida sint. R. suspensus vel est denunciatus, vel non. Si 1. non valent actus ab eo contra suspensionem facti, si jurisdictionem requirunt; unde invalida est absolutio, data ab eo qui ab Officio suspensus est, & nominatim denunciatus: si verò jurisdictionem propriè dictam non requirant, validi sunt; ut Ordinatio, Confirmatio, Consecratio virginum, &c. Si 2. iisdem actus licet prohibiti, sunt tamen validi, ex Constitutione *Ad evitanda scandala*.

Quod spectat ad effectus per accidens, constat eos qui suspensionem violant, peccare mortaliter, nisi excuset materia levitas; ut si suspensus ab ingressu Ecclesiæ, in eam paulisper introeat, quo tempore divina Officia recitantur. Difficultas est an & quando suspensionis violatores irregularitatem contrahunt. Sîr.

REGULA UNICA. Qui solemniter exercet ea quæ sunt Ordinis

dinis sacri à quo suspensus est, is & solus ex suspensionis violatione irregularitatem incurrit. Quodd incurrat patet ex c. 1. *De sent. excomm.* in 6. quodd in hoc solùm casu incurrat, patet etiam, quia poena hæc nullibi contra alios cuiuscumque suspensionis violatores decreta legitur.

Dixi 1mo. qui solemniter exercet, si enim non exerceat solemniter, non incurrit irregularitatem: unde eam non incurrit Subdiaconus ab officio suo suspensus, si Epistolam canat in Missa sine manipulo, quia non censetur canere ex officio.

Dixi 2do. ea quæ sunt *Ordinis sacri*, quia cùm actus Ordinum minorum jampidem exerceantur etiam à Laicis; qui eorum actus solemniter exerceret, quantumvis suspensus, non incurreret irregularitatem. Hinc suspensio secundum hodiernam Ecclesiæ praxim, ab iis solùm incurritur qui sunt in Sacris: unde cùm in Sacramento Poenitentiae præmittitur absolutio à censuris, omittitur vox, à *vinculo suspensionis*, nisi poenitens ad minùs sit Subdiaconus.

Hinc sequitur 1mo. suspensum ab Ordine, nec peccare nec irregularem fieri si mensam benedicat, aut Choro cum aliis intersit: secùs si juxta Ecclesiæ solemnitatem benedicat aquam die Dominicâ, aut cereos, v. g. in die festâ Purificationis, fructus item, nuptias, aut mulierem post partum. Item si Orationes canendo, præmittat *Dominus vobiscum*, quia hæc omnia sunt totidem sacri Ordinis functiones.

Sequitur 2do. Episcopum suspensum à Pontificalibus, irregularem fieri si exerceat actus qui necessariò supponunt consecrationem Episcopalem, puta si conficiat christma, calices consecret, conferat Ordines. Quodd si idem solemniter benedicat per hæc verba: *Sit nomen Domini benedictum*; certius multò est eam inde irregularem fieri, * quia hæc benedictio, quamvis non sit Ordo, est tamen actus proprius Ordinis Episcopalis; qui jure ordinario inferioribus Presbyteris non competit.

Sequitur 3tio. suspensum à jurisdictione aut Beneficio, non fieri irregularem, si vel ea quæ jurisdictionis sunt exerceat, ferendo, v. g. censuras, absolvendo in foro exteriori, &c. vel Beneficii fructus recipiat; aut etiam missam celebret, quia non violat suspensionem ab Ordine, sed à jurisdictione solâ. Idem dic de eo qui à Presbyteratu suspensus, Diaconi, aut Subdiaconi functiones facit: is enim non violat suspensionem à Presbyteratu, à quo solùm est suspensus.

Sequitur 4to. Presbyterum & Diaconum à divinis aut etiam à prædicatione suspensos, haud tamen irregulares fieri prædicando; prout alibi dicam. Aliud est de eo qui suspensionem

* *Fagnan.*

ab Ordine ad tempus latam violat: quia Ecclesia irregularitatem annexere potuit violationi censuræ etiam latius sumptæ. Quodd autem id actu fecerit patet ex c. 1. *De re judic.* in 6. & c. 1. *De sent. excomm.* in 6. & ita sentiunt Suarez, Rituale Burdigalente anni 1707. pag. 145. Gibert pag. 786. Præverat S. Antonin. 3. p. tit. 28. cap. 1. juxta quem etiam, suspensus sub conditione quodd satisfaciatur, si celebret ante absolutionem, est irregularis; quia in hoc factum Judicis est necessarium ut habeatur pro absoluto.

Quæres an peccet qui communicat cum homine suspensio. R. Vel suspensus est toleratus, vel est denunciatus. Si 1. non peccat saltem contra jus Ecclesiasticum is qui cum eo communicat; & id sequitur ex iis quæ supra dixi de participante cum excommunicato. Si 2. peccat mortaliter, saltem aliquando, qui cum eo participat in iis actibus à quibus suspensus: quia gravem inferi injuriam tum censuræ, tum Judici à quo lata est: ideo enim Iudex suspensionem denuntiat, ut vitetur quis in actibus à quibus suspensus est. Qui verò cum suspensio participat in actibus humanis, aut non peccat, aut ad summum non nisi venialiter delinquit; cum talis participatio cum ipsis excommunicatis vulgò non excedat peccatum veniale, & excommunicatio eò distingui debeat à suspensione, quodd illa, non hæc, quacumque exteriori communione privet. Ceterum fatentur omnes eum qui cum suspensio participat, etiam in crimine propter quod is suspensus est, nec censuram ullam, nec irregularitatem contrahere, quia talis poena nullibi expressa est in Jure: potest tamen quis occasione alterius suspensionis & ipse suspendi, si v. g. recipiat Ordines ab Episcopo suspensio & denunciato.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Suspensionibus quæ ipso jure contrahuntur.

NE hominibus aliena Beneficia titulo devoluti captantibus riam ullam aperiant Beneficarii, varios nolle debent casus in quibus incurritur suspensio, ut absolvi ac rehabilitari curent. Præcipuas ergo suspensiones jure impostas contra Clericos duas in partes distribuam, quarum prior eas complectetur quæ Papæ reservatæ sunt, posterior quæ Episcopis.

Suspensionem Papæ reservatam incurrit, 1. mo. qui cum titulum non habeant, promittunt aut jurant seu Episcopo à quò sunt ordinandi, seu cuilibet Beneficario à quo ad Or-

dines præsentantur, se nihil unquam ab iis ad victum peti-
turos esse. Ità colligitur ex cap. 37. & 45. *De simoniâ*, ubi
etiam Episcopus & alii qui prædictam promissionem exi-
gunt, manent per triennium suspensû, ille à collatione, hi ve-
rò ab executione Ordinum quos receperunt: ipse verò ordi-
natus, ab Ordine sic suscepto suspensus est, donec dispensa-
tionem super hoc per Sedem Apostolicam obtinere meruerit; c.
49. ibid.

Certius etiam videtur incurri suspensionem, tùm ab iis qui
sine Episcopi licentiâ & participatione ordinantur absque ti-
tulo; tùm ab iis qui sub fraudulento Beneficii vel patrimo-
nii titulo ordinantur; quales ii sunt qui quasi sufficiens ex-
hibent beneficium, quod reipsâ non æquat taxam diocesa-
nâ lege constitutam; aut qui patrimonium impar, aut de-
bitis hypothecariis gravatum afferunt. Ità Suarez, Fagnan.
Ducaffe, Babin, Habert, Pontas, qui omnes adducunt decla-
rationem Sacræ Congregat. datam die 26. Nov. 1610. &
Can. 1. & 2. dist. 70. quibus nullâ posteriori lege deroga-
tum est.

Hic notand. 1mo. eos qui à suspensione hâc absoluti fuis-
sent, non posse sine novâ dispensatione ad superiorem Or-
dinem promoveri, nisi secum in titulo dispensatum esset, quod
regulariter a solo Episcopo fieri potest; 2do. eum qui ex
dolo titulo obtinet à Præsule suo Literas dimissorias, vi
quarum ab alio Præsule ordinatur, geminam probabiliter
incurrere suspensionem; aliam; quia ex dimissorio subrepti-
tû obtento, ac proinde reipsâ nullo, aliam, quia sine titulo
ordinatur; 3tio. eum qui ante Diaconatus aut Sacerdotiû sus-
ceptionem verum, sub quo Subdiaconatum recepit, Benefi-
cii titulum dimittit, incurrere suspensionem; quia ordinatur
sine titulo. Si verò Presbyter titulum alienet, (quod quan-
tum ad titulum patrimonii validè in Galliâ fieri nequit ex
Constitutione Aurelianensi an. 1560.) peccabit quidem gra-
viter, sed non erit obnoxius suspensioni, utporè nullibi de-
cretæ contra Presbyteros qui titulum alienant; 4to. eum qui
solum promittit se extra casum magnæ necessitatis nihil exa-
cturum esse ab eo qui titulum sibi constituit, non subjacere
suspensionem, juxta viros graves eâ de re consultos: quia Eccle-
sia non exigit titulum, nisi ut quis in necessitate habeat unde
vitam citra Clerici dedecus sustentet. Idem est si telles de-
claraverint prædium tanti valere, quod nisi sit, de suo sup-
plementum præbituri sint; nisi declaratio hæc publicâ loci
conventionem illusoria sit.

2do. Suspensi sunt qui excommunicatione ligati, Ordines
culpa-

culpabiliter recipiunt. Ità colligunt omnes ex c. 32. *De sent. excom.* Hâc suspensione non ligantur juxta Suarem, Avilam, Navarrum, &c. excommunicati, qui primam tonsuram recipiunt.

Dixi, qui culpabiliter Ordines recipiunt; quia hic excusatum ignorantia invincibilis, tum etiam aliquando gravis metus, ut suprâ dixi.

3tio. Monachus qui aliquem sacrum Ordinem in apostasia recepit. Is enim quantumlibet suo fuerit reconciliatus Abbatu, & receperit penitentiam absque dispensatione Romani Pontificis ministrare non poterit in Ordine sic suscepto; ex cap. 6. *De apostat.*

4to. Qui post contractum, licet non consummatum matrimonium, * aliquem de sacris Ordinibus præsumunt accipere; atque hæc suspensio ad Beneficium etiam & quodcumque Officium Ecclesiasticum extenditur. Si tamen qui sic Ordines recepit, Religionem ingrederetur, posset ab Episcopo diocesano absolvi. Quod si quis bonâ fide Ordines sacros suscipit, putans mortuam esse uxorem, quæ tamen vivit, is ab Ordinis sic suscepti executione, non quidem strictè & per modum censuræ suspensus erit; sed solum prohibitus quandiu uxor viveret, nisi hæc juri suo cedat; emittens v. g. votum castritatis, &c.

5to. Qui eodem die, duobusve diebus continuis duos sacros Ordines recipit: is enim ab Ordinis ultimo recepti executione suspensus manet ex cap. 13. *De temp. Ord.* Sed nullam præsertim in Galliâ suspensionem incurrunt qui eâdem die minores Ordines & Subdiaconatum recipiunt.

6to. Qui Ordines per simoniam realem recipiunt, cap. 2. *De simon.* in Extravag. commun.

7mo. Qui Ordines suscipiunt furtivè, id est, absque eo quodd ab Episcopo examinati aut admissi fuerint. Hæc suspensio non est reservata Papæ, nisi cum Episcopus furtivam hanc, ut multis in Diocelibus fieri solet, Ordinum receptionem sub excommunicationis poenâ prohibuit; alioqui enim ab Episcopo relaxari potest. Potest quoque Episcopus à prædictâ suspensione eos omnes absolvere, qui Religionem ingressi, in eâ laudabiliter fuerint conversati. Vide titulum *De eo qui furtivè, &c.*

8vo. Qui ante legitimum ætatem ordinantur: sic enim sanxit Pius II. Bullâ suâ septimâ, quam qui usu contrario revocatum esse volunt, nullâ satis firmâ ratione nituntur. Ubi nota, 1mo. suspensionem hanc cum semel contracta est, per

D

Kk2

super-

* Extravag. Joan. XXII, c. unic. De voto.

supervenientem legitimam aetatem non tolli; 2do. eam non incurri ab eis qui bonâ fide rati se aetatem habere canonicam, Sacris initiantur. Unde si re compertâ abstulerint ab Ordinum usu, poterunt absque ullo ad Superiorem recursum celebrare, statim ut aetatem præscriptam attigerint; 3to. neque etiam eam incurri ab eis qui minores solum Ordines ante debitam aetatem recipiunt; aut qui inter Ordines etiam sacros præscripta interstitia non servant; quia poena hæc nullibi expressa est in iure: quanquam graviter delinquent qui in utroque casu Ecclesiæ legem violant; 4to. & id semel dictum sit, prædictas suspensiones ab Episcopo auferri posse, quoties occulta sunt; ut patet ex cap. 6. Sess. 24. Conc. Trid. Idem est erga eas etiam quæ publicæ sunt, cum Episcopus legitime præscripsit facultatem ab iisdem absolvendi, &c.

Suspensionem Episcopis iure reservatam incurrunt: 1mo. qui per saltum ordinantur, seu qui Ordinem superiorem recipiunt omnino inferiori: verum cum talibus, modo tamen non manifestaverint in Ordine sic suscepto Episcopus ex legitimâ causâ potest dispensare ait Tridentinum Sess. 23. c. 14. De reform. Porro declaravit Sacra Congregatio subiacere suspensioni huic, eum qui Ordines recepit non recepta tonsurâ; tum quia tonsura quandoque vocatur Ordo, ut cap. xi. De aetat. & qualitat. præfatis. tum quia ex Ecclesiæ usu tonsura primus est gradus ad Ordines, eorumque basis.

2do. Qui absque Literis dimissoriis proprii Episcopi, aut iisdem suppositis, ab alio Episcopo ordinantur. Itâ sancit Pius II. Bulla 7.

3to. Qui ordinantur ab Episcopo excommunicato, suspensionis, vel interdicti denunciato; aut à simoniaci, tali per sententiam declarato; itâ sancit c. 1. & 2. De schismaticis; & c. 108. l. q. 1.

4to. Qui vacante Episcopatu, & nulla arctante Beneficii causâ, à Capitulo ante completum annum dimissionem obtinent, iisque nixi sacros Ordines recipiunt. Qui verò minoribus solum in eodem casu donantur, privilegii Clericalis privatione, non autem censura puniuntur.

5to. Qui à proprio etiam Episcopo, extra suam Diocesim, & absque Ordinarii licentia expressa, ordinantur: secus si agatur de tonsurâ quam Episcopus cuiuslibet Diocesis suis, & ubilibet conferre potest.

6to. Qui Ecclesiâ suam alienis debitis gravare præsumunt, eamve colligunt; si enim ab administratione temporalium & spiritualium, donec aliter Episcopo visum sit, suspenduntur, c. 2. De solutione.

* Trid. Sess. 20. c. 7. ** Trid. Sess. 6. c. 5.

7mo. Qui usurarios manifestos ad communionem admittunt, eorum recipiunt oblationes, ipsolue Christiana tradunt sepultura. Hæc secundum ea, quæ superius dixi, restringenda sunt in eo, quod ad sepulturam pertinet.

8vo. Ab Officio & Beneficio suspenduntur Visitatores, qui in cursu visitationis aliquid ultra id quod sibi debitum est: vel exigunt, vel sponte oblatum recipiunt: suspenduntur, inquam, donec duplum gravatis Ecclesiis restituerint; cap. 2. *De censibus* in 6.

9no. Ex Trid. sess. 24. de reformat. cap. 1. *Parochus, vel alius Sacerdos, sive regularis, sive secularis sit, qui alterius Parochiæ sponso sine illorum Parochi licentiâ, matrimonio conjungere aut benedicere ausus fuerit, ipso jure parè & simpliciter suspensus manet, quandiu ab Ordinario ejus Parochi qui matrimonio interesse debet, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.* Unde si sponsi in matrimonium conjuncti, alterius sint Diocesis, teneretur Sacerdos legis hujus transgressor, ad Episcopum cujus aliunde subditus non est, pro obtinenda suspensionis hujus relaxatione recurrere.

10mo. Suspensi etiam sunt, vel, ut malunt alii, interdicti ab ingressu Ecclesiæ, qui *scilicet scientes celebrant vel faciunt celebrari divina ... in locis interdictis, aut qui excommunicatos publicè, vel interdictos, ad divina Officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittunt.* Per excommunicatos publicè, ii intelliguntur qui per sententiam denuntiati sunt; alias enim nec ab Officiis arceri, nec ecclesiastica sepultura inconsultis Episcopis privari debent. Hæ suspensiones, etiam si publicæ sint, ab Episcopis remitti possunt.

Quæres 1mo. an concubinarij, sodomitæ, alique id genus sine ipso jure suspensi. R. affirmat. juxta Bullam 72 Pii. V. quæ tamen non ubique recepta est.

Quæres 2do. an ii quibus ex Judicis decreto indicta est comparitio personalis ad certum diem sint illico suspensi. R. negat. quia laicus Judex, nullam potest ferre censuram; Judex verò ecclesiasticus eandem non fert, nisi id diserte exprimat. Unde obtinuit consuetudo multis in Diocesisibus, ut cum Clerico intimatur decretum personaliter comparendi, simul & intimetur suspensio à quâcumque Officii vel Beneficii functione; quam suspensionem si violaverit, irregularitatem non effugiet. Et verò non decet ut Sacerdos de crimine præventus, sacras ministerii functiones exercere pergat, donec decretum, ut aiunt, purgatum sit, & accusatio falsi convicta.

Kk;

Quæres

* Cap. 3. De usuris. ** C. 8. De privill. in 6.

Quæres 3^{io}. quibus modis tollatur suspensio. R. Suspensio vel est censura, & tunc nulla est circa eam specialis difficultas; sed hic applicanda sunt quæ suprà dixi de absolutione à censuris: vel est pura pœna; tuncque vel imponitur ad certum tempus, v. g. ad triennium, aut donec suspensus satisfecerit; vel in perpetuum. Si 1. cessata elapso tempore, aut præstita satisfactione; nec antè ab alio potest relaxari quàm à quo imposita fuit: & ea quidem hoc in casu non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem, quia talis pœna ita est suspensio ut simul speciem habeat irregularitatis, quæ solà dispensatione relaxatur. Si 2. tandiù quoque durat donec legis auctor, vel successor ejus, superiorve aut delegatus eam relaxaverit. Ità Navartus * & Babin, qui hinc inferunt suspensionem pœnalem in Jure contentam, ab Episcopis, utpotè qui Papæ juris conditori inferiores sunt, dimitti non posse. Et verò legislator qui vel ad tempus, vel in perpetuum aliquem suspendit, virtualiter prohibet nè pœna hæc toto illo tempore ab inferiori tolli possit, quia alioqui nec delicta pro meritis punirentur, nec satis timeretur pœna quam unusquisque facile relaxare posset. Et hæc ratio, ait Suarez, tam efficax mihi videtur, ut existimem nè ipsum quidem Papam licitè pœnam hanc relaxare posse absque gravi & rationabili causâ.

CAPUT TERTIUM.

De Interdicto.

Naturam interdicti, divisionem, effectus, &c. pro solitâ methodo deliberare conabimur.

ARTICULUS PRIMUS.

De essentiâ & divisione Interdicti.

Interdictum est censura ecclesiastica prohibens usum quarundam rerum divinarum, quatenus ex à Fidelibus possideri possint. Hinc interdictum differt: 1mo. à suspensione, quæ non privat rebus sacris prout sunt bona Fidelium, sed prout præstat usus alicujus ministerii ecclesiastici, unde suspensio in solos Clericos cadit, interdictum verò etiam in seculares

2do.

* Nav. c. 27. n. 162. Coll. And. p. 359.

2do. ab excommunicatione, quæ & plures parit effectus quàm interdictum, & cùm iis privat bonis quibus interdictum privat, non tamen eodem modo: excommunicatio enim privat rerum sacrarum usu, quatenus communicationem importat cum aliis Fidelibus; interdictum verò hanc cum aliis communicandi rationem non curat, unde privat rebus sacris, quatenus quædam sunt bona quæ à Fidelibus, nisi prohibeantur, possideri possunt.

Ab aliis sed non tam strictè definitur interdictum, Censura quâ certis personis, certisve in locis prohibentur Officia divina, Sacramenta quædam, & sepultura ecclesiastica. Scilicet interdictum præter divisiones quas cum censurâ in genere communes habet, dividitur imo. in personale, locale, & mixtum.

Interdictum *personale* immediatè afficit personas, easque ubicumque sint, arcet à divinis. *Locale* immediatè respicit locum, prohibetque nè Missa in eo celebretur, vel audiat etiam ab extraneis; itèrò ne quis in eo Sacramentis aut sepulturâ donetur: hinc mediatè cadit in personas, & sub eo respectu vera est censura. Interdictum *mixtum* complectitur personale & locale; unde si speciale sit, cadit & in loca quoad omnes personas etiam extraneas, quæ hic divina facere non possunt; & in personas quoad omnia loca, quia personæ illæ nullibi divinis frui possunt, ut cùm incolæ loci alienius, & locus ipse interdicuntur; aut interdicitur persona, & locus omnis in quem easse contulerit, quod Canonistæ vocant interdictum *deambulatorium*.

Dividitur 2do. tam locale quàm personale, in *generale* & *particulare*.

Interdictum locale generale, illud est quo interdicuntur loci universales, seu loci sub quo alia loca continentur, ut Regnum, Diocesis, Civitas, Parochia tota. Ad interdictum enim generale sufficit & requiritur ut locus in quem cadit, duo locorum genera contineat, scilicet locum sacrum, & locum profanum, tunc enim prohibetur celebratio non solum intra Ecclesiam, ubi fieri solet, sed & extra Ecclesiam, extra quam in casu necessitatis fieri posset, sive sub dio, sive in locis ad hoc deputandis.

Interdictum speciale locale illud est, quo interdicuntur loci aliquis particularis, non autem ea quæ ad illud ita pertinent, ut neque partes ejus sint, neque ei accessoria. Hinc particulare est interdictum quod fertur in solam Ecclesiam: licet enim ea interdicta interdicanter Capellæ quæ intra eam sunt, & cæmeterium ei contiguum, quod ut accessorium naturam

sequitur principalis, haud tamen interdicta sunt alia loca propria, in quibus proinde quod quis divina facere nequeat, oritur ex conditione loci, non ex naturâ interdicti. Unde interdictum latum in omnes mundi totius Ecclesias, adhuc speciale foret; multitudo enim templorum nihil facit ad interdictum generale, nisi etiam loca quæcumque ejusdem districtus, interdicantur, quia adhuc extra Ecclesias divina peragi possunt, sive in Oratoriis constructis aut construendis, sive alibi. Hæc differentia strictius ponderanda fuit: quia si quibus ex privilegio concessum est, ut tempore generalis interdicti, possint audire, percipere, vel celebrare divina, id non possunt tempore interdicti particularis. Circa hæc

Not. 1mo. si civitas, castrum, aut villa subjiciantur Ecclesiastico interdicto, illorum suburbia & continentia seu vicina adificia eo ipso sunt interdicta, ex c. 17. *De sent. excomm.* in 6. ne scilicet vilipendi valeat sententia interdicti, quod fieret si possent in ipsorum suburbis, vel continentibus adificiis licite celebrari ut prius. Pari de causâ, si sit Ecclesia interdicto supposita, nec in Capella ejus celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem Ecclesiæ contiguus, poterit sepeliri, secus si ei contigua non existant. Ea porro adificia nobis videntur continentia esse, quæ ita parum ab urbe distant, ut à civibus adiri commodè possint, adeoque in quibus si celebrarentur Officia, parvipenderetur interdictum; & hoc ex circumstantiis, prudenti judio, definiendum est, vel ab ipso Iudice decernendum.

Ampliat hanc doctrina, etiam si suburbia civitatis sint alii Episcopo subditas, tunc enim vel à jure interdicuntur, vel à vicino Episcopo interdicta supponuntur, ne interdictum suum frustraretur effectum. Unde ipsæ etiam Religiosorum exemptorum Ecclesiæ, licet particulari interdicto subjici nequeant, subjiciuntur tamen generali, * quod proinde Religiosi servare tenentur id tamen limitant aliqui, si Ecclesia Matrix, Cathedralis, aut Parochialis, interdictum servet, & non aliter.

Quod spectat ad cœmeteria, ea dicuntur Ecclesiæ esse contigua, quorum extrema Ecclesiam immediatè tangunt, ita ut & nullus inter ea mediet locus planus aut vacuus, & unum moraliter censeatur esse pars aut accessorium alterius. Hinc si duo cœmeteria ad duas pertinentia Ecclesias, parietem habeant intermedium, interdicta ex his Ecclesiis una, interdicetur & cœmeterium ejus, eidem, ut suppono, contiguum; non tamen cœmeterium aliud, quod etsi verè contiguum dici possit, non est tamen moraliter aut pars, aut accessorium re-

spectu

* *Trident. Sess. 25. c. 12. de Regul.*

specu Ecclesiæ vel cœmeterii interdicti, sed totum aliquod. ab aliis plenè independent. Unde si duæ totales Ecclesiæ, & à se prorsus independentes, tam contiguæ essent, ut ambæ uno pariete inniterentur, interdicta unâ, non censeretur alia interdicti.

Ceterum interdicto cœmeterio non ideo interdicatur Ecclesia contigua: quia interdictum totius cadit in partes, non interdictum partis in totum.

Not. 2do. interdictum quodcumque locale complecti personale interdictum eorum qui ei causam dederunt; unde hi ubicunque privantur bonis, quibus privantur qui personaliter sunt interdicti, secus de iis qui criminis propter quod latum est interdictum conscii non sunt, ii enim extra locum interdictum possunt licitè interesse divinis.

Not. 3tio. interdictum personale, si particulare sit, nullum complecti interdictum locale; ita colligitur ex cap. 16. *De sentent. excomm.* in 6. Sed neque interdictum generale populi totius in civitate aliquâ existentis, loci ipsius interdictum involvit: quia duo hæc interdicta omnino distincta sunt: unde tunc extranei in Ecclesiis ejusdem loci Officia divina facere possent, modò tamen abessent interdicti.

Not. 4to. interdictum generale loci cum gravis sit & communis poena, non nisi ob gravem; eamque quadantenus communem culpam decerni posse. Culpa autem communis ea est, quam communitas aut saltem communitatis caput, ut Princeps, Gubernator, Magistratus, Toparcha commiserit.

Interdictum generale personale illud est, quod directè fertur in aliquam communitatem, prout certum aliquod corpus constituit. v. g. in populum Meldensem; & hoc quidem interdicto comprehenduntur omnes qui sunt de populo illo vel Universitate, præcisè quatenus sunt ejus pars.

Interdictum personale particulare, illud est quod fertur in unam pluresve personas particulares quâ tales sunt: tale autem est, siue aliqui nominatim interdicantur, siue etiam generaliter interdicantur ii omnes qui v. g. furtum commiserint, etsi mille sint, & prorsus ignoti. Ratio est, quia interdictum semper particulare est, nisi cadat in communitatem quatenus talis est: atqui in casu præsentis qui interdicantur, non spectantur ut pars communitatis, sed singuli immediate per se ob proprium crimen feriuntur censurâ, perinde ac si singuli solitarie peccassent. Unde interdictum hoc non est generale unum, sed particulare multiplex.

Ex duæ personalis interdicti species in hoc conveniunt, quod sicut specialiter interdicti, nullibi possunt divinis interesse.

esse, aut suscipere Sacramenta; sic & qui generaliter interdicti sunt, etiam si sint innocentes vel absentes dum fertur interdictum, quandiu manent & sunt pars communitalis interdictæ; ubicumque sint, à divinis abstinere tenentur. Differunt verò, quòd specialiter interdicti non nisi per absolutionem ab hac censurâ redimi possint; contrà verò qui generaliter interdicti sunt, modò causam interdicto non dederint; statim ac desinunt esse pars illius communitalis quæ immediatè interdicta est, ab interdicto relevantur: unde à contrario sensu non interdicti, hoc ipso quòd communitalis alicujus interdictæ pars sunt, subiacere incipiunt interdicto. Ratio est, quia ad tale interdictum requiritur & sufficit ut quis pars sit & membrum hujus communitalis: atqui priores ejusdem communitalis membra esse desinunt, incipiunt verò posteriores.

Ut cetera huc spectantia intelligantur,

Not. 1mo. *Si sententia interdicti proferatur in Clerum, non intelligitur interdictus populus, nisi aliud sit expressum, ex cap. 16. De sent. excomm. in 6. Tunc ergo populus potest alios accersere Sacerdotes qui sibi divina celebrent, & conferant Sacramenta.*

Pariter interdicto populo, non interdicatur Clerus, aut personæ Religiosæ etiam Laicæ. Neque etiam interdicto Clero, Religiosi interdicuntur: quia etsi nomine Cleri veniant Regulares in favorabilibus, non tamen odiosis. Si tamen Regularis Pastoratum aut simile Officium habeat in civitate interdictâ; is interdicto sicut & Seculares ligabitur.

Not. 2do. interdictâ, familiâ interdicti Clericos ejusdem familiz, quia familiz nomen tam Clericis quàm Laicis competit: pariter interdictâ Universitate quæ Laicis constat, Clericis & Regularibus, omnes interdicti manent.

Not. 3tio. aliquos esse ex omnium confesso qui interdicto quantumvis generali non ligantur. Tales sunt: 1mo. Episcopi, nisi expressâ eorum mentio fiat, ex cap. 4. *De sent. excomm. in 6.* 2do. pueri, & quicumque doli incapaces sunt; ii tamen sepulturæ Ecclesiasticæ tradi non possunt, quia sepeliri non possunt absque ministerio Sacerdotum, qui eo per interdictum prohibentur; 3tio. peregrini, exteri, alique qui per longum etiam tempus, inter interdictos commorantur: etsi enim hujusmodi homines locorum legibus tenentur, non tamen tenentur iis quæ afficiunt personas singulares, prout sunt pars hujus populi, qualiter afficit interdictum generale personale. Qui verò duplex habent domicilium, quorum aliud in medio populi interdicti situm est, aliud extra, si in priori

priori manent, interdicti sunt, quia sortem populi cujus sunt pars, subire debent; secus si in alio commorentur.

ARTICULUS SECUNDUS.

De effectibus Interdicti.

Effectus *per se* interdicti triplex, privatio quorundam Sacramentorum, divinorum Officiorum, sepulturæ Ecclesiasticæ: hi effectus aliquando à se invicem separantur ad nutum Papæ, & Episcopi. Effectus *per accidens*, sunt pœnæ quas incurrit violator interdicti. Circa primum.

Quæres 1mo. quibus Sacramentis privet interdictum.

R. 1mo. Tempore interdicti conferri potest & recipi sive ab infantibus, sive ab adultis Baptisma, idque etiam in Ecclesiâ specialiter interdictâ, & quidem cum consuetis Baptismi solemnitatibus. Ratio est 1mo. quia cap. 19. *De sent. excomm.* in 6. interdicti tempore permittitur chrismatis consecutio in die Cœnæ Domini, eò quod chrismatis unctio in Baptismo adhibeatur: atqui unctio hæc non adhibetur nisi in Baptismo solemniter: 2do. quia in pœnalibus illud licitum est quod non est prohibitum: porro nullibi prohibitum est, ne Baptismus in Ecclesiâ interdictâ administretur. Non debet tamen Baptisma conferri à ministro specialiter interdicto, nisi in casu necessitatis, tuncque absque solemnitate Sacramentum hoc ministrari debet.

R. 2do. Potest etiam eodem interdicti tempore conferri & recipi Confirmatio, quia hæc pro quodam Baptismi complemento habetur. Haud tamen confirmari potest, qui specialiter interdictus fuit; quia specialiter & ob culpam suam interdictus, æquiparatur excommunicato quantum ad passivam Sacramentorum receptionem, cap. 8. *De privil.* in 6.

R. 3tio. *Tempore interdicti ab homine, vel à jure prolatis, tam sani quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter prorsus salutem ad præcavendum summè necessaria est) licitè admittuntur;* his tamen exceptis qui interdicto causam dedere, eisdem confilium vel favorem præbuerunt: isti enim ad pœnitentiam admitti non debent, nisi prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem. Ità habetur celebri cap. *Alma mater.* 24. *De sent. excomm.* Hic nota Sacramentum Pœnitentiæ ab interdictis personaliter simul & specialiter licet conferri non posse: validè tamen conferretur, quia licet excommunicatus denunciatus suâ spoliaretur jurisdictione, non

non tamen interdictus denunciatus; unde is indulgentias concedere, Beneficia conferre, imò alios interdicere potest; cum hæc pendeant à jurisdictione, cujus ablatio ad nullum ex tribus interdicti effectibus revocari potest.

R. 4to. Eucharistia nec interdicti tempore, nec interdictis etiam infirmis, conferri potest, nisi sint in mortis periculo. Interdicti specialiter Sacramentum hoc ministrare nequeunt, nisi desint à quibus conferatur. Cum autem ad infirmos deferatur viaticum, usurpari possunt solemnitates solæ.

Porrò ut Eucharistia debet pro morientibus consecrari, ac renovari queat, licitum est, * *Ecclesiarum ministris, semel in hebdomada tempore interdicti non pulsatis campanis, voce submissâ, januis clausis, excommunicatis & interdictis, exclusis Missarum solemnia celebrare;* quod de loco etiam specialiter interdictio intelligitur, quia periculosum esset quòd Pastor ex alienâ Parochiâ, Sacramentum hoc subditis suis morientibus petere cogeretur.

R. 5to. nec Unctio extrema, etiam Clericis & Religiosis qui interdictum servarunt, nec Ordo conferri possunt tempore interdicti. Ità omnes. Si tamen infirmo Pœnitentia conferri non potuisset, posset eidem conferri Unctio extrema. Pariter si deessent Sacerdotes ad ea ministranda Sacramenta, quæ jura ministrari permittunt, licitum esset aliquos consecrare: quia dum aliquid conceditur, ea quoque conceduntur, sine quibus illud fieri non potest.

R. 6to. Rebus bene pensatis, incertum videtur, an matrimonium interdicti tempore contrahi possit; unde recurrendum esset ad Superiorem.

Quæres 2do. an & quatenus interdictum divinis privet Officiis. Hic, nomine divini Officii ea omnia munia intelliguntur, quæ ex Christi & Ecclesiæ intentione, per se à solis Clericis fieri debent, ut celebratio Missæ, benedictio sollemnis nuptiarum, fontis baptismatis, aquæ, olei, chrismatis; item recitatio officiorum, prout à Ministris Ecclesiæ solemniter fieri solet; aut etiam à Monialibus, quibus per accidens committitur id quod per se solis Clericis competit. Jam

R. 1mo. Interdictum tam locale quàm personale, à divinis Officiis prohibet. Ità omnes ex cap. 16. *De sent. excom.* in 6. Unde non prohibetur eo tempore sacra Gancio, quæ non ad recitandas Dei laudes, sed ad instruendum populum ordinatur; item nec mentis benedictio, recitatio Litaniarum sine solemnitate, &c.

R. 2do. Jure novo quod continetur cap. *Alma mater*, concessum

* C. 17. De sentent. excomm.

cessum est 1mo. ut singulis diebus in Ecclesiis & Monasteriis Missæ celebrentur, & alia dicantur Officia sicut prius submissæ tamen voces, & januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, & campanis non pulsatis. Unde etiam tenentur Clerici interelle Missæ festis diebus: quod enim jure tibi concessum est, si aliunde id implere tenearis, peccas nisi impleveris 2do. concessum est, ut in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis, (nec non & in festo Corporis Christi, ac Conceptionis, & utriusque Octavæ) campanæ pulsantur, & januis apertis, altæ voce *D. vine* Officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis .... sic tamen quod illi propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent.

Circa hoc not. 1mo. concessionem capitis *Almæ*, non extendi ad interdictum locale speciale, sed generale tantum; 2do. licentiam Officii singulis diebus faciendi, non suffragari Laicis, sed Clericis, sub quorum nomine veniunt qui gaudent privilegio fori & canonis. Hinc Missæ privatae in Oratoriis interdicti tempore celebrari nequeunt, quia privata Oratoria nec sunt Ecclesiæ nec Monasteria; de quibus solum loquitur Bonifacius VIII.

Quæres 3tio. quinam tempore interdicti generalis Ecclesiasticâ priventur sepulturâ. R. omnes prorsus, exceptis solum Laicis qui privilegio gaudent; & Clericis, qui nec specialiter interdicti sunt, nec causam dederunt interdicto, nec illud servare omiserunt: hos enim in loco ad Fidelium sepulturam destinato, etiam specialiter interdicto, si alius desit, sine campanarum pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus cum silentio tumulari permittit Innocentius III. cap. 17. *De panis & remiss.* Non excipiuntur infantes, neque ii etiam quibus Sacramentorum susceptio specialiter inducta fuisset.

R. 2do. Interdicto locali speciali, qui nec specialiter interdicti sunt, nec causam dederunt interdicto, sepeliri possunt in alio loco sacro non interdicto: qui verò personaliter interdicti sunt, & denunciati, in loco sacro sepeliri non debent.

R. 3tio. In generali loci interdicto sepeliendi sunt mortui in campo aliquo, vel loco non benedicto, ab iis quorum interest deputato; unde cessante interdicto, exhumari, & in locum sacrum deferri possunt, si nec specialiter interdicti sint, nec interdicto causam dederint. Rei verò non modò in locum sacrum post interdicti finem deferri non debent, sed etiam exhumandi, & in loco profano recludendi sunt, si corpora eorum ab aliis secerni valeant: secus de iis qui in culpa non

pà non fùere, etsi enim peccaverint qui eos in loco sacro sepelierunt, haud tamen eos exhumari necesse est, quia nulla lex id jubet, & multa prohibentur fieri quæ facta tenent.

Nunc paucis videndum: 1mo. quibus in casibus interdictum incurrat jure communi; 2do. cui obnoxii sint poenæ, qui interdictum violant.

Dico 1mo. Interdictum locale in sex præcipuè casibus incurritur: 1mo. à civitate quâlibet, præter urbem Romam, quæ Cardinalem hostiliter insequentibus, percutientibus, &c. *consilium vel auxilium dederit, vel intra mensem saltèm taliter delinquentes, non duxerit puniendos.* Cap. 5. *De penis* in 6.

2do. Ab orbibus * quæ publicos usurarios recipiunt.

3tio. Ab eâ etiam quæ ** *quemvis Pontificem injuriosè vel temerè percusserit, aut ceperit, seu banniverit.*

4to. Eidem interdicto subjacent Ecclesiæ & cœmeteria Religiosorum, & secularium *** qui ibidem sepelierunt eos, quos induxere ad vovendum, jurandum, aut aliter promittendum, *ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent.*

5to. Et loca in quibus Hæretici sepeliuntur.

6to. Ecclesiæ in quibus ad Officia admittuntur nominatim interdicti. Circa hæc notandum est, locale interdictum post Bullam *Ad evitanda scandala*, nullum esse nisi denuntietur. Ratio est, quia post eam Constitutionem, nullum est censuræ subjectum quod vitari debeat ante denuntiationem; ergo nec locus interdictus vitari debet, nisi interdictus denuntietur.

Dico 2do. Interdicuntur ipso facto ab Ecclesiæ ingressu: 1mo. qui celebrant in loco interdicto; 2do. qui ad Officia, Sacramentave aut Ecclesiasticam sepulturam nominatim excommunicatos vel interdictos admittunt, donec satisfaciant ei cujus sententiam violarunt, cap. 8. *De privileg.* in 6. 3tio. Episcopi aut Superiores **** qui Beneficiatorum, & Ecclesiarum vacantium bona & hereditatem usurpant; 4to. qui præsumunt ferre censuram non servatâ solemnitate præscriptâ, c. 1. *De sent. excomm.* in 6. aut excommunicare omisiss monitionibus; inque etiam à divinis Officiis per mentem suspenduntur, c. *Sacro* eod. tit. 5to. Episcopi qui in visitationis decursu aliquid recipiunt ultra id quod sibi debitum est, nisi intra mensem duplum restituant, cap. 2. *De censib.* in 6.

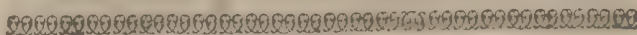
Celebre interdictum ***** secundum quod *omnis utriusque sexus Fidelis*, qui Paschali non fungitur officio, *vivens ab ingressu*

* C. 1. *De usur.* in 6. ** Clement. 1. *De poenit.* *** C. 1. *De sepult.* **** C. 12. *De Offic. ordin.* in 6. ***** C. 8. *De poenit.*

Circa secundum; dico 1mo. Clericus qui scienter celebrat in loco interdicto denunciato, irregularitatem incurrit, & fit passivè & activè ineligibleibilis ac impostulabilis ad Dignitates Ecclesiasticas. Qui personaliter interdictus aut suspensus vel ab ingressu Ecclesie, vel à divinis, Ordinis sacri functionem exerceat, isdem subiacet pœnis. Colligitur ex cap. 18. & 20. *De sent. excomm.* in 6. & cap. 1. *De postul.*

perditionem in loco interdicti, excommunicati-
 Epidem excommunicationis censuræ subjacent, 1mo. Reli-
 giosi etiam exempti qui non servant interdictum quod Ec-
 clesia Matrix aut Parochialis servat. 2do. domini tempora-
 les, qui cogunt aliquos, in locis interdictis celebrare divina:
 vel campanæ pulsū, aut aliter plebem etiam non interdi-
 ctam convocant ad audienda iis in locis Officia; vel impe-
 diunt ne nominatim excommunicati aut interdicti, julli egre-
 diantur Templo; aut demum qui excommunicati & interdi-
 cti nominatim, moniti ut ab Ecclesiā exeant, exire nolunt;
 atque hæc istorum excommunicatio Papæ reservata est. Vid.
 Clement. 2. *De sent. excomm.* Indubie porro Laici aut Cle-
 rici violantes interdictum mortaliter peccant, nisi excuset re-
 quitas materiz.

De Depositione, Degradatione, &c.

* 9. Depriv. in 6. Clem. 1. De sepult. 1. Clem. 1. De sent. excom.

& Beneficio, retento tamen privilegio Clericali, seu fori & canonis. Depositio aliquando vocatur degradatio *verbalis*.

Degradatio simpliciter sumpta, quæ etiam *realis* nuncupatur, est poena quâ Clericus privatur in perpetuum & sine spe restitutionis, non solum omni Officio & Beneficio, sed etiam privilegio Clericali: unde qui Clericum hunc percuteret, posset quidem peccare, sed excommunicationem non incurreret; is tamen Clericus nec à castitatis voto, nec ab Horarum recitatione fieret immunis. Degradatio verbalis seu depositio, à Vicario generali fieri potest, ex Tridentino Sess. 13. c. 4. *realis* à solo Episcopo, eoque consecrato, quia est actus Ordinis. Qui depositus est, ad ea omnia inhabilis est, ad quæ inhabilis est, qui totaliter suspensus fuit.

Ut suspensioni affinis est depositio, sic & interdictio vicina est cessatio à divinis. Ea verò definiri potest, Desistentia legitima à divinis Officiis & Sacramentis certo in loco peragendis. *Legitima*, inquam, id est, secundum leges, & iustam ob causam indicta, sive ab homine, qui eam per sententiam magis, aut minus generaliter decernere potest; sive à iure, ut cum Ecclesia polluitur, idèdque in eâ cessatur à divinis.

Circa hanc à divinis cessationem conveniunt Doctores: 1mo. illicitum esse tunc temporis, ulla præter unicum Sacrum in hebdomadâ, Officia celebrare: 2do. posse tunc Baptismum, Confirmationem, Pœnitentiam & Eucharistiam in mortis periculo administrari: unde sequitur posse etiam christi confici feriâ quintâ majoris hebdomadæ, & propter hostiarum renovationem, Missam semel per hebdomadam celebrari posse, prout interdicti tempore. Potest & juxta non paucos matrimonium celebrari, & Pœnitentiæ Sacramentorum iis qui infirmi non sunt administrari.

Ex his sequitur cessationem & interdictum in quibusdam convenire, in aliis non. Conveniunt in eo quod per utrumque Fideles istdem spiritualibus bonis priventur: differunt verò 1mo. quòd interdictum sit censura, cessatio verò nec censura est, nec propriè poena, sed simplex prohibitio divinorum in signum mœoris ab Ecclesiâ concepti, ob injuriam gravem Deo vel in se vel in ministrorum suorum personâ illatam; 2do. quia interdictum etiam locale semper aliquas afficit personas quæ eidem causam dederunt, cessatio à divinis non itè; 3^{io}. quia nulla cessationis violatio irregularitatem inducit, secus de violatione interdicti; Religiosi tamen qui cessationem violant, excommunicationis sententiæ hoc ipso subiacent, ex Clement. 1. *De sent. excomm.* Plura non congero, quia cessatio à divinis quâ multi abutebantur, in desuetudinem abiit.

Jam

Jam paucis agendum de violatione Ecclesiæ; tunc porro Ecclesia pollui seu violari dicitur, cum in eâ quædam sunt aded reverentiæ ejus contraria, ut in eâ non amplius liceat Officia divina celebrare priusquam reconcilietur. Hæc violatio nunquam imponitur ab homine, sed solum à Jure, idque in casibus, qui ut magis explicentur, sit

Regula I. Polluitur Ecclesia per homicidium in ea voluntariè & injuriosè factum; ita habetur cap. 4. *De consecr. Ecclesiæ.*

Dixi 1ro. per homicidium, sive Christiani, sive Gentilis, etiam sine effusione sanguinis: unde polluitur locus sacer, si quis in eo suffocetur, aut suspendatur.

Dixi 2do. in eâ factum, seu factum in qualibet ejus parte quæ verè sit locus sacer: locus verò sacer dicitur illud spatium quoddam spectat ad interius corpus Ecclesiæ à recto interiori usque ad pavimentum. Unde si homicidium fiat in Sacristiâ, in campanili, supra forniciem Ecclesiæ, vel in specu subterraneo, modo non ad sepulturam fidelium deputato, vel in cameris Ecclesiæ adhaerentibus, non violatur Ecclesia, quia hæc non veniunt nomine loci sacri, cum non ad Officium divinum, sed alios in usus deputentur, v. g. ad vestium sacrarum custodiam. Unde etiam si quis in exterioribus Ecclesiæ muris suspendatur, non polluetur Ecclesia; pollueretur tamen cœmeterium, si paries Ecclesiæ simul esset cœmeterii murus, quia tunc violaretur locus sacer.

Violatur quoque Ecclesia, si quis in eâ recipiat letalem ictum, etiam sine effusione sanguinis, unde extra moriatur, quia actio mortis illativa, in loco sacro posita est. Si quis ab homine intra Ecclesiam existente, letaliter extra eandem vulneretur, non inde polluitur locus sacer, etiam si vulneratus Ecclesiam ingrediatur, ibique sanguinem effundat, aut moriatur. Pollueretur verò, si quis foris existens, jaculum aut glandem mittat, eumque, qui in Ecclesiâ est, occidat.

Dixi 3ro. voluntariè neque enim polluitur Ecclesia si quis fortuito casu, putà trabe corruente oppressus moriatur: item si quis mentis inops in eâ se occidat: secus si qui se occidit sit sanæ mentis; non enim interest an alium, an seipsum perimas ubi nota Ecclesiam eâ solum occisione pollui, quæ satis voluntaria sit, ut ad peccatum morale sufficiat.

Dixi 4to. injuriosè, id est, modo, qui graviter adversetur reverentiæ loci sacri: unde non polluitur Ecclesia, si quis ad sui defensionem & cum justo moderamine alium occidat; polluetur verò, si mors reo inferatur, etiam per sententiam Judicis: item si Martyr ob fidem occidatur; nisi enim sanguis Sanctorum

Ecclesias consecrat, eorum tamen cædes immane est sacrilegium; unde tunc Ecclesiam polluit non sanguis effusus, sed injuriola effusio.

Regula II. Polluitur Ecclesia per humani sanguinis effusionem injuriolam, etiam citra mortem. Ità habetur citato c. 4. *De consecr. Ecclesia.* Si modicus sanguis ex injuriola etiam percussione effusus sit, non polluitur Ecclesia; imò nec pollueretur ob effusionem copiosam sanguinis è naribus in rixâ puerorum elicti, præsertim si rixa hæc vacet à peccato mortali. Non pollueretur etiam ob percussione[m] casu factam, vel ab amente, vel non injuriolam, ut si fiat ex joco; aut a Chirurgo; vel ad debitam sui, aut justitiæ defensionem. Si vulnus in Ecclesia infligatur, sanguis verò extra Ecclesiam fluat, polluitur Ecclesia, quia per accidens est quòd sanguis non fluat in ipsâ Ecclesiâ.

Ad violationem Ecclesiæ non sufficit vulnus grave, v. g. carniū contusio, fractio ossium absque effusione sanguinis; Canones enim loquuntur vel de morte illatâ, vel de vulneratione cum effusione sanguinis: in pœnabilibus autem non est faciendâ extensio. In dubio, an ex vulnere citra sanguinis effusionem illato mors secutura sit; nec reconcilianda est Ecclesia, quæ non nisi in mortis instanti polluta evadet, nec tamen continuanda ibidem Officia ob imminentis mortis periculum.

Regula III. Violatur Ecclesia per quamcumque seminis humani effusionem in eâ voluntariè factam, sive in copulâ carnali, sive non; ità habetur c. 10. *De consecr. Ecclesiæ.* Hinc illusio in somnis contingens, aut in vigiliâ, sed coactè, Ecclesiam non violat. Imò nec, juxta multos, sufficit vel effusio seminis voluntaria in causâ, vel distillatio mera feminis: sufficit verò copula conjugatorum exercita etiam ad vitandum incontinentiæ periculum, ut tempore belli evenire potest. Si enim cum maritus infirmatur, vel pro negotiis diù abest, conjux continere debet, cur non similiter in præsentî casu propter reverentiam loci sacri?

Regula IV. Polluitur Ecclesia, cum in eâ etiam ignoranter sepeliatur excommunicatus denunciatus; habetur cap. 6. *De consecr. Ecclesiæ.* in hoc autem casu Ecclesia non nisi exhumato cadavere, si ab aliis discerni queat, vel collarâ à censuris absolutione, si excommunicatus pœnitentiæ signa dederit, reconciliari potest. Sicubi obtinet usus ut Hæretici cum Catholicis inhumentur, ut in Germania; Ecclesiâ vel cœmeterium inde non polluentur. Licet autem interdicti & excommunicati in jure æquiparentur, non violatur tamen Ecclesiâ, si interdicti

interdicti denunciati in eâ sepeliuntur, cum id nullibi expressum sit.

Regula V. Ex c. 27. *De consecr.* dist. 1. polluitur etiam Ecclesia, si infidelis in eâ rumuletur; tuncque parietes radi debent, vel dealbari, ut alii explicant. Hâc de causâ violatur Ecclesia, si infans non baptisatus, extra matris uterum, in eâ sepeliatur;

Regula VI. Ecclesia de novo consecrari debet, cum vel omnes Ecclesiæ parietes simul renovantur vel major eorum pars; secus si successivè. Habetur cap. 6. *De consecrat.*

Circa hæc notand. 1mo. Ecclesiam non pollui per facta occulta, qualia ea etiam dicuntur, quæ per duos aut tres testes probari possunt; 2do. solam facti notorietatem sufficere, ut Ecclesia censeatur violata; unde si Sacerdote Missam coram pluribus celebrante, committatur in Ecclesiâ homicidium, dimittenda est Missa, ut præcipiunt Rubricæ, nisi jam Canon inchoatus sit; 3tio. cœmeterium Ecclesiæ contiguum pollui, cum polluitur Ecclesia, adedque illud antea reconciliandum esse, quam in eo quis sepeliatur: haud tamen polluitur Ecclesia polluto cœmeterio; 4to. tutius esse ut Ecclesia non censeatur per supervenientem sacrificii oblationem reconciliata; 5to. mortalis peccati reum fore, qui sine consensu Episcopi in Ecclesia violatâ celebraret, haud tamen irregularem, quia jus id non decernit.

Quæres quomodo fieri debeat Ecclesiæ pollutæ reconciliatio. * R. Vel Ecclesia hæc consecrata fuerat, vel solum benedicta. Si 2. reconciliatio ejus ab Episcopo vel Vicario generali committi potest simplici Presbytero, atque is uti poterit aquâ benedictâ communi, & ut aiunt, *exorcisata*. Si 1. censer Sylvius eam irâ per Episcopum reconciliari debere, ut id non possit simplex Sacerdos, nisi de consensu summi Pontificis; tumque utendum aquâ per Episcopum benedictâ, quæ *Gregoriana* dicitur: irâ præcipit Gregorius IX. c. 9. eod. tit. Verum hæc Constitutio in pluribus saltém Galliæ Diocæsesibus non observatur, ut notat Pontas.

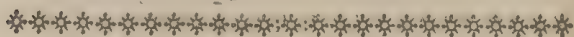

TRACTATUS

DE

IRREGULARITATIBUS.

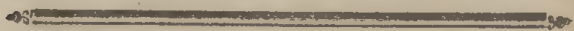
Dicam 1mo. de irregularitate in universum; 2do. de variis irregularitatis speciebus.

PARS PRIMA.

DE IRREGULARITATIBUS IN GENERE.

Videndum hic 1mo. quid sit irregularitas & quotuplex 2do. quænam sint ejus causæ; 3tio. quos habeat effectus; 4to. quæ ab eâ incurrendâ excusent.

CAPUT PRIMUM.

De natura & divisione Irregularitatis.

Irregularitas definitur: Impedimentum canonicum, quod directè impeditur Ordinum susceptio, & secundariò susceptorum usus.

Dicitur 1mo. *impedimentum*; id est, moralis inhabilitas ex aliquâ indecentiâ non tamen semper ex culpa proveniens.

Dicitur 2do. *canonicum*, id est, per Ecclesiæ Canones constitutum: ut ostendatur, 1mo. nullam strictè loquendo esse irregularitatem juris divini: 2do. neminem nisi Ecclesiæ Canonibus subjectum adeoque baptisatum, propriè vocari posse irregularem; 3tio. non omnem inhabilitatem idem esse cum irregularitate: mulier enim sicut & infidelis non baptisatus ad Ordines promoveri non possunt, nec tamen dicuntur irregulares, quia eorum inhabilitas juris est divini.

Dicitur

Dicitur 3tio. quo directè impeditur *Ordinum susceptio*. Quibus verbis distinguitur irregularitas, imo. ab excommunicatione, quæ ab Ordinum susceptione & usu arcet, non præcisè quatenus sunt Ordines; sed quatenus sunt bona quæ important communicationem cum aliis Ecclesiæ membris, excommunicato prohibitam; 2do. ab interdicto, per quod privatur quidem aliquando Clericus usu Ordinum, sed non ut Ordines sunt, bene verò ut alicujus Officii divini auditionem, vel Sacramenti prohibiti collationem important; 3tio. à suspensione tùm quia irregularitas, quantum est de se, hominem inhabilem facit ad Ordines, ipsamque tonsuram, suspensio verò tonsuram supponit, cum non nisi Clericis possit imponi: tùm quia suspensio directè prohibet Ordinum functiones, irregularitas verò directè prohibet Ordinum receptionem. Unde nota & pondera Canones qui quempiam in culpæ pœnam Ordinum usu & functionibus primariò privant, suspensionem decernere, non irregularitatem; 4to. à depositione, & degradatione, quæ non solum hominem arcet ab Ordinû receptione, ut irregularitas, sed etiam acceptos tollunt quantum humano modo possunt tolli; quod moraliter magis est contumeliosum quàm ab iisdem excludere; juxta vulgatum id: *Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.*

Dicitur 4to. & *secundariò* susceptorum usus; cui enim prohibitum est nè Ordines recipiat, vulgò prohibitum est ne susceptis utatur. Dixi vulgò, quia irregularitas partialis impedit quidem susceptionem Ordinis nondum recepti, non autem exercitium illius, qui jam receptus est.

Irregularitas dividitur 1mo. in perpetuam & temporalem. Perpetua ea est quæ dispensatione solâ tolli potest; talis est irregularitas ex homicidio. Temporalis est ea quæ solo temporis lapsu cessat; talis est irregularitas ex defectu ætatis, quæ adveniente ætate tollitur.

Dividitur 2do. in totalem, quæ absolute & totaliter excludit ab omni Ordine, Ordinis usû, & Beneficio; & partialem quæ non omnes istos effectus parit, sed aliquos solum ex ipsis. Quod ut intelligatur, quinque statuemus regulas, quarum aliquæ commodius explicabuntur cap. 3.

Regula I. Dantur irregularitates partiales, quoad usum Ordinum, id est, quæ ita excludunt ab exercitio unius Ordinis, ut non excludant ab omni aliorum Ordinum exercitio. Sic c. 12. *De homic.* permittitur ut Sacerdos dubitans an homicida esset in minoribus Ordinibus, non tamen in Sacris, ministraret;

Regula II. Dantur etiam irregularitates partiales respectu Bene-

Beneficiorum, seu quæ ita excludunt ab uno, ut non excludant ab alio. Sic c. 11. *De filiis Presbyt.* filius etiam legitimus Beneficia à Patre possessa, immediate post eum tenere nequit, adeoque ad hæc, licet non ad alia, irregularis est.

Regula III. Irregularitas quam incurrunt Laici ex defectu, vel ex delicto, semper totalis est; exceptâ tamen eâ quæ oritur ex defectu ætatis, vel scientiæ; qui enim junior est aut nimis imperitus ut ad subdiaconatum promoveatur, non ideo inhabilis est ad tonsuram, & Ordines minores.

Regula IV. Irregularitas quam incurrunt Clerici, semper totalis est respectu promotionis ad Ordines, at non semper totalis est respectu functionum Ordinis jam suscepti; ut patet ex cit. cap. 13. *De homicidio.* Quod si susciperent eum ad quem irregulares sunt, in eo ministrare non possent.

Regula V. Toties irregularitas quam incurrunt Clerici, debet censi totalis, quoad Ordines, & quoad Ordinum usum, quoties eadem irregularitas purè, simpliciter, & absolute annexa est casui in quem iidem Clerici inciderunt; & id quidem in Tractatûs decursu, quâ datâ occasione detegemus.

Dividitur 3tio. irregularitas in eam quæ est ex defectu, & eam quæ est ex delicto. Hæc incurritur propter indecentiam propriâ culpâ contractam; illa oritur ex indecentiâ, quæ licet inculpabilis sit, repugnat spiritui Ecclesiæ, vel ejus ministros in contemptum adducere potest.

Differunt eæ duæ irregularitatis species: 1mo. in eo quod irregularitas ex delicto sit semper voluntaria, irregularitas ex defectu non item; 2do. irregularitas ex delicto, si facti infamiam excipias solâ dispensatione tollitur, quæ verò est ex defectu non rarò cessat cessante defectu; 3tio. irregularitas ex delicto occulto, eâ exceptâ quæ oritur ex homicidio voluntario, ab Episcopis relaxari potest, quæ autem est ex defectu, communiter Papæ reservata est.

Irregularitatum ex defectu species octo recensentur: 1. naturalium, 2. animi, 3. corporis, 4. ætatis, 5. libertatis, 6. famæ, 7. bigamiæ, 8. lenitatis. Irregularitatem ex delicto pariunt, 1mo. homicidium; 2do. Iteratio baptismatis; 3tio. mala Ordinum receptio; 4to. pravus eorundem usus; 5to. denum hæresis.

CAPUT SECUNDUM

De causis Irregularitatis.

QUÆRES 1mo. quænam sit causa finalis, seu quis finis irregularitatis. R. Finis irregularitatis est tuenda Sacrorum majestas, & servandum Religionis decus. Exigunt enim decus & honos Religionis, ut sacra ministeria decenter & irreprehensibiliter exercentur: porro ad id necesse fuit ut instituerentur irregularitates, quarum ope arcerentur à Christi ministerio ii qui vel certa admisere delicta, vel quosdam habent defectus, qui Ecclesiæ spiritui vel majestati adversantur.

Quæres 2do. quæ sit causa efficiens irregularitatis. R. Jus instituendæ irregularitatis soli Ecclesiæ, vel Romano Pontifici comperit. Quodd Ecclesiæ vel Pontifex irregularitates instituere possint, patet, quia omnes quæ extant irregularitates, vel à Papâ, vel à generalibus Conciliis institutæ sunt, ut ex faciendâ omnium inductione patebit in decursu. Quodd autem potestas illa Ecclesiæ soli vel Papæ conveniat, prob. ex cap. 18. *De sent. excom.* in 6 ubi qui in Ecclesiâ sanguinis aut seminis effusione pollutâ celebravit, irregularitatis laqueum non incurritur dicitur, quia id in jure expressum non est: hic autem nomine juris non intelligitur, nisi jus canonicum & commune, ut fatentur omnes: porro jus illud ab Ecclesiâ solâ, solove Papâ condi potest, non à privatis Episcopis.

Hinc colliges 1mo. nullam esse irregularitatem, quæ vel peculiaribus Dicoetæon Statutis, vel ipsâ simplici consuetudine introducatur. Prima pars ab omnibus recepta est, & sequitur ex dictis. Altera pars quæ plûs habet difficultatis, probatur tamen, quia licet consuetudo possit inducere jus novum & antiquum obliterare, id tamen non potest, cum jus cui ipsa derogat, resistit, & manet in robore suo: porro jus omnem rejiciens irregularitatem quæ in ipso juris corpore non continetur, in robore suo manet, cum Papa, Episcopi & Doctores unanimi consensu nullas agnoscant irregularitates præter eas quæ in jure continentur. Si tamen lis sit de aliquâ irregularitate, quæ non ita clarè exprimitur in jure, quamque in usu esse testetur consuetudo communi Doctorum sensu agnita, tunc irregularitas hæc admittenda erit; quia satis expressum est in jure, quod in eodem exprimi declarat Docto-

rum sensus, & Ecclesiæ consuetudo, qui optimi sunt Canonum Interpretes.

Colliges 2do. in irregularitatibus non valere argumentum à simili vel à fortiori: quia similis vel major instituenda irregularitatis ratio non efficit, ut hæc de facto instituta fuerit: unde malè quis dicat, Irregularis est qui duas uxores duxit; ergo & qui cum duabus fornicatus est.

Colliges 3tio. eum, qui irregularitate aliquà etiam ex delicto innodatus Ordines recipit, vel exercet, novam irregularitatem non incurrere, quia id nullibi expressum est in jure.

Quæres 3tio. quæ sit causa materialis irregularitatis. R. 1mo. Causa irregularitatis aliquando est defectus sine peccato, qualis est defectus natalium; aliquando actio peccaminosa.

R. 2do. Ad irregularitatem ex delicto requiritur culpa moralis, eaque exterior, & in genere suo consummata; sed non requiritur culpa publica.

Prob. 1. pars. Poena gravis pro levi culpâ infligi non debet, ex cap. 5. *De penis.* in 6. atqui irregularitas quæ ob delictum incurritur, est poena gravissima; cum per se in perpetuum privet rebus maximi momenti, & difficilè relaxetur; ergo.

Hinc colliges 1mo. irregularitatem ex delicto non incurri, si actus eam inducere natus, ex aliquà circumstantiâ excusetur à mortali; 2do. id quod vetitum est sub irregularitatis poenâ, vetitum esse sub mortali, quia aliàs culpa venialis irregularitatem induceret.

Prob. 2. pars: quia Ecclesia vel non potest, vel saltem non vult peccata merè interna poenis plectere, juxta id Juris, * *Non habent latentia peccata vindictam.* Hinc qui vehemens habuit hostis sui interficiendi desiderium, quod exequi non potuit, non incurrit irregularitatem.

Prob. 3. pars, quia lex non ligat ultra legislatoris intentionem; ergo si legislator ad irregularitatem requirat opus consummatum, irregularitas ante plenam effectûs executionem non incurritur: quare: si irregularitas non nisi propter homicidium inferatur, non incurrit eam qui vel mortem attulerit, vel letalia vulnera inflixerit, nisi mors de facto sequatur, etiamsi solo miraculo eam averti contingat. Rursus si verba legis requirant duntaxat actum inchoatum & attentatum, eodem posito nihil deest, ut incurratur irregularitas: talis enim effectus in genere suo consummatus dici potest.

Prob. 6

Prob. 4. pars: 1mo. quia Tridentinum sess. 24. c. 6. *De reform.* loquitur de irregularitatibus ex delicto occulto *proventibus*; ergo supponit quasdam esse irregularitate quæ propter delicta occulta contrahuntur; 2do. quia si censuræ ob actionem secretam, v. g. secretam libri sub excommunicatione prohibiti lectionem incurrantur, quidni incurratur irregularitas propter occultam alicujus rebaptisationem? 3tio. quia ubi lex non distinguit, nec nos nisi temerè distinguere possumus: atqui lex cum loquitur de irregularitatibus ex delicto occulto, purè & simpliciter loquitur; ergo.

At, inquires, si poena occulta subjaceret irregularitati, cogeretur aliquando Sacerdos occultum suum scelus manifestare, abstinendo, scilicet à functionibus suis, donec dispensationem obtinuisset: quod repugnat.

R. neg. maj. quia leges Ecclesiæ cum gravi diffamationis periculo non obligant, ut alibi probatum est: unde qui commisit culpam occultam irregularitati obnoxiam, aliquando celebrare potest, non quia irregularis non est, sed quia non intendit Ecclesia, ut leges suæ cum tanto detrimento observentur.

Quæres 4to. quæ sit formalis causa irregularitatis. R. ea solum verba irregularitatem inducere, quæ vel eam diserte continent, vel effectus ejus proprios, atque imprimis inhabilitatem ad accipiendos Ordines: hinc verba comminatoria quæ significant effectum de futuro, irregularitatis signum esse nequeunt; quia verba hæc requirunt sententiam Judicis, quæ ab homine sit: irregularitas autem ab homine non imponitur.

CAPUT TERTIUM.

De effectibus Irregularitatis.

Certum est nullam esse irregularitatem, quæ privetur homini iis actionibus quæ Clericis ac Laicis ex æquo conveniunt: unde irregularis potest Sacramenta quæcumque præter Ordinem, recipere, cum aliis communicare, in loco sacro sepeliri, minorum Ordinum officia exercere, quia hæc nunc passim à Laicis peraguntur; potest & Officia publica cum aliis decantare, modo tamen abstinere ab iis quæ ex Ecclesiæ usu, sacro sunt Ordini annexa: potest demum absolvi à quolibet peccato, atque ab eo etiam propter quod irregularitatem contraxit. Neque, quia irregularitas refer-

vata erit, reservatum idcirco erit peccatum propter quod contracta est, quia absolutio peccati, non habet necessariam cum irregularitatis dispensatione connexionem. Difficultas est de aliis effectibus, qui ut magis intelligantur

Dico 1mo. Irregularitas totalis impedit susceptionem Ordinum, & eorum executionem.

Probatur utraque pars tum ex simplici irregularitatis notatione; tum ex unanimi Doctorum omnium suffragio, qui id colligunt omnes, ex Can. 9. & 11. dist. 34. & ex cap. 17. *De temp. ordinat.*

Tria hic notanda: 1mo. irregularitatem non impedire quin Ordines validè recipiantur aut exercentur; unde validè consecrat Sacerdos irregularis; 2do. irregularitatem arcere ab ipsâ etiam tonsurâ. Ratio est 1mo. quia id demonstrat totius Ecclesiæ praxis. Nemo enim spurius tonsuram sine dispensatione recipere ausit; 2do. quia irregularitas primariò inducta est, ut arceantur à statu clericali ii quos ad eum admitti non decet: porro irregularitas eum habere effectum non posset, nisi etiam excluderet à tonsurâ. Hinc mortaliter peccat irregularis tonsuram recipiens, eamve ipsi scienter conficiens, quia uterque Ecclesiæ præceptum transgreditur in materiâ quæ pro levi haberi non potest, cum non sit quid leve hominem fieri membrum Cleri, privilegiorum ejus participem, habilemque ad Beneficia. Validè tamen recipitur tonsura ab irregulari, quia licet tonsura, utpotè ab Ecclesiæ nuru dependens, ab eâ irritari possit, non tamen irrita est; 3tio, irregularitatem aliquando omnes suos habere effectus, aliquando quosdam solum. Omnes habet, si sit totalis; unde qui simpliciter irregularis est, nec communicare sub duplici specie, nec ex præsanctificatis communicare se potest, quia hujusmodi actus, Ordinis sacri executionem continent. Contra verò qui partialiter irregularis est, solum arcetur ab usu cujusdam Ordinis, vel à possessione cujusdam Beneficii: sic Sacerdos* qui duos digitos cum medietate palmæ, amittit, *Missam non permittitur celebrare*; potest tamen ceteris Officiis sacerdotalibusungi, ac proinde baptizare solemniter, assistere matrimonio, alia ministrare Sacramenta, &c.

Credimus porro irregularitatem quæ solum partialis est respectu illius, qui jam Ordinem aliquem recepit, esse generalem respectu illius qui necdum ullo Ordine initiatus est; ac proinde eum qui ex pollicis defectu inhabilis est ad Sacerdotium, non posse ad alios promoveri Ordines, si iis necdum initiatus sit: 1mo. quia ita statuit Rota, cujus decisio-

* C. 2. De Cleric. ægroto.

nem refert Garcias; 2do. quia expresse prohibitum est Can. 2. dist. 33. nè bigamus in Clericum ordinetur; & Can. 59. dist. 50. nè corpore vitiatu divinis applicentur ministeriis: atqui, ait Rota, in confesso est eum qui ad clericatam admittitur tonsuram, divinis applicari ministeriis: alioqui bigami, de quibus etiam loquitur citatus Canon, ad tonsuram inhabiles non essent; ergo tutius est & probabilius eos qui etiam sine suâ culpâ ad Sacerdotium irregulares sunt, nè ad tonsuram quidem sine dispensatione admittendos esse; 3tio. quia ea est irregularitatis natura, ut non ab uno tantum Ordine, sed à toto clericali statu separet.

Dico 2do. Beneficii collatio irregulari facta, non solum illicita est, sed & invalida.

Prob. 1mo. ex variis Juris textibus. Cap. dudum. 22. De election. dicitur irregularem impediri per Canonum sanctiones, quominus possit ad Officium Præposituræ promoveri. Cap. 2. De Clerico pugnante in duello; dicitur dispensari posse cum Clerico irregulari, ut Beneficium possideat. Cap. 7. Concilii Trident. sess. 14. De reform. statuitur, ut homicida nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica Beneficia, etiamsi curam non habeant animarum conferri liceat. Unde sic. Ideò ex iis textibus colligi non posset irregulares ad Beneficia validè recipienda inhabiles esse, quia iidem textus nimis ambigui sunt, nec expresse satis collationis ipso facto irritæ poenam continent: atqui hæc ratio nulla est. Textus enim, licet forte ambigui, legitimè & efficaciter probant, cum flectuntur ad sensum cujus absque vi ullâ capaces sunt, & ad quem rationabiliter determinari debent: atqui sic se habent citati textus: 1mo. quidem capaces sunt sensus quem iis adscribimus, ut fatentur adversarii, qui solum negant eos satis expressos esse; 2do. & ad eum rationabiliter determinari debent: textus enim qui certo aliquo sensu semper aut penè semper intellecti sunt, eodem intelligi debent, usus enim & praxis, legitimi sunt Canonum interpretes; & merito, cum qui primi sensum ambigui Canonis explicuere, non raro ejus conditorem per se consuluerint, aut mentem illius ex testibus fide dignis compertam habuerint: atqui adducti Canones, aliqui qui adduci potuissent, sic semper aut penè semper intellecti sunt; cum opinio nostra iisdem Canonibus innixa, sit aliâ longè communior & receptior, ut etiam fatentur adversarii; ergo.

Prob. 2do. quia in iis quæ tanti sunt momenti, non licet à ritâ viâ recedere absque gravissimo fundamento, quod probabiliter elidi nequeat: atqui adversarij fundamentum nullum

lum habent, quod probabiliter non elidatur; rationi enim admodum congrua est probatio præcedens, quæ potior eorum ratio convellitur.

Prob. 3tio. quia irregularitas est impedimentum quod tam grave reputatur in Jure, ut à toto statu clericali removeas; ergo & à Beneficiis removeere debet, non prohibendo solum, sed & eorum collationem irritando;

Prob. 4to. quia irregularitas invalidam facit receptionem pensionum, ut ex stylo Romanæ Curie docent Navarrus, Colat. Andeg. pag. 495. ergo à fortiori & Beneficiorum.

Ex his sequitur 1mo. irregularem non facere suos Beneficii in irregularitate accepti, fructus; unde eosdem restituere debet juxta regulas alibi de possessoribus male fidei præscriptas. Quod si quis irregularitatem suam invincibiliter ignorasset, sufficeret id ab eo restitui quod adhuc retineret, vel id quo factus esset ditior. Debet autem irregularis Beneficium dimittere, nisi irregularitatis dispensationem, & insuper novam collationem obtineat, neque irregulares juvat clausula in Apostolicis Litteris apponi solita; hæc enim absolvit solum à censuris, non verò dispensat in irregularitatibus.

Sequitur 2do. actus eligendi, præsentandi, Beneficia conferendi, ipsamve Beneficium in irregularitate acceptum administrandi, aliosque similes, invalidè ab irregulari exerceri. Ratio est, quia deficiente fundamento, deficiunt omnia quæ ipsum præsupponunt. Quod si jus præsentandi, non à Beneficio oriretur, sed aliunde, v. g. à jure patronatûs, valeret utique præsentatio ab irregulari facta. Nemo enim hætenus dixit invalidam esse præsentationem factam à bigamo vel homicidâ.

Sequitur 3tio. irregularem esse inhabilem ad recipiendam de novo jurisdictionem ordinariam sive in interiori, sive in exteriori foro: quia jurisdictio ordinaria non convenit, nisi ratione Beneficii vel Dignitatis; adeoque cum collatio Beneficii vel Dignitatis irregulari facta, sit nulla, nulla etiam esse debet jurisdictio quæ in his fundatur, nisi interveniat, prout frequenter, error communis.

Aliud est de jurisdictione delegatâ & de eâ omni quæ non ex intrinseco titulo, sed ex commissione procedit; hanc enim Suarez licitè & validè ab irregulari recipi posse censet pro utroque foro; exceptâ tamen jurisdictione ad audiendas confessiones, quam putat, illicitè quidem ut per se patet, sed validè tamen ab irregulari recipi posse & exerceri. Et verò jurisdictio delegata non pender à Beneficio, sed solum à voluntate delegantis; & hæc quidem voluntas nullâ lege irritatur quoad irregulares. Ità Suarez, Babin, &c.

Quod

Quodd si irregularitas superveniat jurisdictioni ordinariæ jam obtentæ, tunc ejus exercitium non invalidat, nisi publica sit: porro irregularitas publica non fit, nisi post denuntiationem, aut aliquid denuntiationi æquivalens; quale est decretum apprehensionis corporalis à Judice Ecclesiastico * editum, & debito modo intimatum, satisque promulgatum. Ratio est, quia de irregularitate toleratâ differendum est sicut de censuris toleratis; cum rationes quæ suam ab excommunicato tolerato jurisdictionem exerceri permittunt, locum habeant in irregulari.

Dico 3tio. Aliqua irregularitas, saltè ratione criminis cui annexa est, privat Clericum Beneficiis antea obtentis, at non omnes, imò paucæ sunt irregularitates quæ eum effectum operentur.

Prob. 1. pars, ex iis quæ diximus agendo de Beneficiorum vacatione. *Vide, pag. 372.*

Prob. 2. pars. Si quæ irregularitas ipso facto hominem Beneficiis suis privaret, ea unque quæ est ex delicto: atqui non omnis irregularitas ex delicto privat ipso facto.... Nul- lum enim citari potest jus Ecclesiasticum quod generatim Clericum irregularem ipso facto priver Beneficiis antea legiti- mè obtentis; ergo.

Confirm. irregularitas ex homicidio contracta, omnium ferè gravissima est, ut patet ex cap. 4. dist. 50. atqui tamè hæc irregularitas non privat hominem Beneficiis ante Judi- cis sententiam, ut colligunt omnes ex cap. 10. *De excessib. Prælator.*

Ad uberiorem materiæ hujus intelligentiam, not. 1mo. quodd Irret irregularitas Beneficio superveniens, eodem pos- sessorem ipsius non priver, privat tamen omni jure *ad rem*, quod quis antea habere potuisset, ut sunt Graduatorum no- minationes, aliæque gratiæ expectativæ. Ità judicant Curia secularis.

2do. Quamvis regulariter loquendo, collatio Beneficii irre- gulari facta pleno jure irrita sit, quatuor tamen sunt casus in quibus eadem collatio valet. Siquidem Beneficium ad honestam sustentationem sufficiens conferri potest, sive Sub- diacono qui culpâ suâ morti alterius occasionem dedit; sive Presbytero ex cujus percussione secuta est mors alterius, sive ei qui factum aliquod duello probaturus, ** pugilem in sui locum commisit à quo alter interfectus est; sive demum Dia- cono, *** qui *Missarum celebrationem usurpare præsumpsit*. Ideo

§. III.

* Gibert. Usages. &c. pag. 610. ** Vid. tit. De Cler. pugn. *** Cap. 2. De Cleric. non ord. &c.

autem huiusmodi irregulares à Beneficiis non arcentur, quia cum à Sacerdotio ejulve functionibus in perpetuum arceantur, cum iis misericorditer agendum fuit, nè sustentatione privati ad seculi negotia reverterentur, aut quid indecens peragerent.

3tio. Qui post obtentum Beneficium irregulares evadunt, tenentur Beneficium dimittere, si irregularitatis dispensationem obtinere nolint, vel non possint, (& tunc possunt de Beneficio etiam in alterius favorem disponere, nisi obster Beneficii conditio; aut crimen, propter quod irregularitatem contraxerunt, tale sit, ut ipso facto Beneficii vacationem inducat.) Ratio est, quia nemo potest id retinere unde oritur obligatio quam nunquam licite implere potest. Si tamen irregularitas sit solum ex defectu, puta ex agitudine, Beneficiarius nec à Iudice spoliandus est Beneficio, nec eidem renuntiare teneretur, quia * *afflictio afflictio non est addenda*; tunc tamen Beneficario coadjutorem associari necesse est. Qui irregularitatis dispensationem prosequitur, etiamsi eam non obtineat, retinere potest quos dispensationem expectando percepit Beneficii fructus, modò nec sit negligentior in prosequenda dispensatione, nec temerè eam speret, & interim ex redditibus Beneficii curet ejusdem Beneficii servitium præstari.

Dico 4to. Irregularis qui ordines quoscunque, imò & tonsuram recipit, peccat mortaliter.

Prob. 1mo. quia severam ecclesiæ legem transgreditur in materia gravi; 2do. quia irregularitas est vinculum excommunicatione minori gravius; & tamen letaliter peccat qui minori solum excommunicatione ligatus recipit Ordines, saltè sacros, ut patet ex cap. 10. *De cleric. excomm.*

CAPUT QUARTUM.

De iis quæ ab incurrendâ irregularitate excusant,

CERTUM est: 1mo. hominem ab incurrendâ irregularitate ex delicto excusari per ea omnia quibus à peccato mortali excusatur: unde ignorantia juris vel facti, obliuio, inadvertentia, bona fides, materiæ levis, quatenus à culpâ gravi excusant, impediunt nè incurratur irregularitas ex delicto; quia hæc, utpote gravis pœna, pro culpa vel nulla vel levi incurri non potest. ** Aliud est de irregularitate ex defectu; hæc

* C. 5. De Cleric. agrot. ** Supr. pag. 536.

enim posito etiam inculpabiliter defectu, semper contrahitur, nisi forè talis sit defectus ille, ut irregularitatem non pariat, nisi oriatur ex actu voluntario. Hinc irregularis est Iudex qui latronem debitæ morti addidit; secus si eum vel nolens, vel amens, aut inculpabiliter ebrius occidat.

Certum est, 1do. ignorantiam verè hic & nunc vincibilem, non excusare ab irregularitate, quia non excusat à gravi culpâ. Ità Gregorius IX. c. 9. *De Cleric. excomm. minist.*

Sed duplex hic remanet difficultas: 1mo. an incurrat irregularitatem, qui facit aliquid, homicidium v. g. quod scit quidem jure divino prohibitum esse, sed nescit prohibitum esse lege Ecclesiastica; 2do. an eandem irregularitatem incurrat, qui legis quidem Ecclesiasticæ prohibitionem novit, sed pœnam irregularitatis ab eadem lege contra ipsius transgressores latam omnino ignorat. Quod de ignorantia dictum fuerit, de oblivione, inadvertentia & inconsideratione, intelligendum est. Ut solvatur utraque difficultas, incipiendo à secunda quæ facilius est,

Dico 1mo. Ignorantia solius irregularitatis ab ea non excusat eum qui sciens & volens violat legem Ecclesiasticam, cujus transgressioni annexa est irregularitas.

Prob. 1mo. ut ignorantia solius irregularitatis ab eadem non excuset, tria sufficiunt: 1mo. ut irregularitas in hoc casu sit pœna mera; 2do. ut generaliter verum sit ignorantiam pœnæ, ab eadem non excusare; 3tio. ut id non minus in irregularitate verum sit, quàm in aliis pœnis: atqui hæc omnia videntur admodum certa: 1mo. quidem irregularitas ex delicto, de qua sola difficultas movetur, est pœna pura, cum imponatur in vindictam delicti, nec sit pœna medicinalis, ut est censura; 2do. generaliter verum est neminem ob ignorantiam pœnæ ab eadem pœna excusari: & id quidem patet in omni crimine: blasphemus enim, for, & alii, de facto obnoxii fiunt pœnis à Deo vel ab homine sancitis, tamen si eas ignoraverint; 3tio nulla est specialis ratio cur cognitio irregularitatis magis necessaria sit, ut hæc incurratur, quàm necessaria sit cognitio aliarum pœnarum, ut quis iisdem obnoxius evadat; ergo.

Dices: Ignorantia censuræ ab eadem excusat, ergo à pari.

R. neg. conseq. Censura enim est essentialiter pœna medicinalis, quæ supponit hominem formaliter contumacem, qualis ut sit, debuit antea *moneri* de pœna sibi per Ecclesiam intelligenda: at verò irregularitas quando est pœna, non fertur ut medicinalis, sed in vindictam delicti; ergo non minus quam alia pœna incurri potest absque prævia ejusdem cognitione.

Pro-

Probatur 2do. Irregularitas fundatur in indecentiâ, propter quam certos quosdam homines ab Ordinibus arceri convenit: atqui ignorantia irregularitatis indecentiam hanc non tollit; est enim ignoravit homicida annexam esse crimini suo irregularitatem, utique tamen indecens est, ut qui manus suas humano sanguine foedavit, Ecclesiâ à sanguine abhorrentis, minister constituatur; ergo.

Dico 2do. Neque etiam ignorantia Ecclesiasticæ legis, excuset reum ab irregularitate.

Prob. 1mo. quia sicut qui irregularitatem ignorando, committit crimen cui eadem annexa est, non desinit contrahere indecentiam propter quam ab Ordinibus arceri debet, sic eandem contrahit indecentiam qui perpetrat crimen, quod ab Ecclesiâ prohibitum esse ignorat.

Prob. 2do. quia mentio præsumitur Ecclesiam actu & de facto statuisse, ut qui certa contra jus naturale aut divinum committeret delicta, certis subjaceret pœnis, putâ irregularitati. Quoties enim legislator simpliciter decernit pœnam contra aliquod crimen, nihil aliud explicans, sed solum exigens criminis positionem ad hoc ut subeatur pœna, toties, si nihil aliud obstat, qui crimen ponit, incurrit pœnam: atqui ut subiretur irregularitas, nihil unquam exegit legislator, nisi commissionem criminis: quod quidem crimen tale est, ut per se hac pœna puniri possit, & quadantenus debeat ob indecentiam quam invehit; ergo.

Obj. Clerici de quibus sermo est cap. 2. dist. 82. & qui ad hanc usque diem impurè vixerant, non ignorabant libidinem tam à natura quàm à Deo prohibitam esse: atqui tamen iidem Clerici eximuntur à pœnâ depositionis, si ignoraverint Constitutionem Siricii Papæ, quâ hujusmodi crimina sub pœnâ depositionis prohibentur; ergo ignorantia legis ecclesiasticæ eximit à pœnâ.

R. 1mo. plura requiri ad depositionem quæ gravissima est pœna, quàm ad irregularitatem; 2do. in pœnis non valet ratiocinatio à parî; ergo si ad depositionem requiritur contemptus legis ecclesiasticæ, non ideo requiritur, ut quis irregularitati obnoxius fiat.

Hac Conclusio in principiis nostris vera est de iis etiam qui ex metu gravi legem naturalem aut divinam violant, non item si transgrediantur legem solum ecclesiasticam quæ cum gravi incommodo obligare non solet.

Quæres an in dubio incurratur irregularitas. Nota, dubium aliud est juris, aliud facti. Dubium juris est quando lex canonica ita obscura est, ut peritiores ambigant, an irregularitas

laritas per eam feratur; necne. Dubium facti est cum aliquis ambigit, an eum posuerit actum cui lex irregularitatem expressè annectit; dubium facti vel concernit homicidium, ut si dubites an occideris in bello iusto: vel respicit aliquid ab homicidio diversum, ut si dubites an rebaptisaveris eum qui baptisatus jam erat.

Certum est eum qui dubitat an irregularitatem incurreret, teneri expendere dubium priusquam operetur; quia alias exponeret se periculo violandæ irregularitatis, quam fortè pleniori rerum examine à se contractam detegeret; sed quæritur quid fieri possit, si consultus Doctoribus, aut rebus bene pensatis dubium perseveret.

R. 1mo. In dubio juris nemo censi debet irregularis. Ità penè omnes Theologi & Canonistæ.

Prob. quia ex c. 18. *De sent. excom.* in 6. irregularitas non incurritur, nisi in casibus in jure expressis; expressis, inquam, diserte vel probabiliter: atqui casus verè dubii, nec diserte, nec probabiliter expressi dici possunt, ut per se notum est. Quod enim tam dubium est, tam ambiguum, ut prudentes quique & rerum periti, suum de eo iudicium suspendere cogantur, eo ipso nec diserte, nec probabiliter expressum dici potest; vera enim probabilitas importat motivum grave, ex quo licet fallibili mens judicat hoc potius esse quam illud: ubi autem res verè est dubia, desinit illud motivum, ut ex terminis patet; ergo extra dubium est nullam in dubio juris irregularitatem incurrere.

Quod si res non sit simpliciter dubia, sed cadat sub opinionem, quæ à dubio longè discrepat, tunc sequenda erit pars regularis alibi circa opiniones probabiles constituta; adeò ut, quis pro irregulari habendus sit, si opinio quæ irregularitatem hac vel illa lege contineri dicit, longè sit probabilior opposita: sicùs si utraque opinio æquè sit probabilis. Is enim ipse est dubii juris casus, in quo desinit irregularitatis auctor, neminem pro irregulari habendum esse.

Qui verò non discusso juris dubio in quo versabatur Ordines recepit; poterit, adhibitâ deinceps debitâ diligentia, & perseverante dubio juris, Ordinis recepti functiones obire. Is enim solum peccavit peccato negligentia, cui licet gravi nulla alligata est in jure irregularitas vel censura.

R. 2do. In dubio facti homicidium conceipientis debet quisquis pro irregulari se gerere.

Prob. ex cap. 18. *De homicidio volunt.* ubi statuit Innocentius III. quod si discerni non possit ex cuius ictu interit for à pluribus percussus, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi.

Moral. Tom. IV.

§ Mai

Sacer-

Sacerdos; & à Sacerdotali officio abstinere, etsi fortè homicida non sit: cum in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.

Idem decernit Clemens III. cap. 22. ibid. Consulens enim de Presbytero, qui volens corrigere quemdam de familiâ suâ, eum aliquantulum vulneraverat in dorso, eo quòd cultellus de vaginâ quâ cingulo adhærebat, elapsus esset, sic respondet: Quia utrum occasione vulneris, an ex alia graviore infirmitate, quæ eidem jam convalescenti supervenerat, decesserit, dubium habetur, judicamus: quòd cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, injungendum sit Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret; ergo in dubio homicidii, sive voluntarii, sive casualis, abstinendum est ab iis omnibus à quibus abstinere debent irregulâres.

Hinc colliges medicum qui cum rationabili fundamento suspicatur ægrotum sua mortali culpa interiisse; eum item qui cum abortûs causâ sit, dubitat an foetus animatus esset; aut qui dato homicidii consilio, dubitat an consilium suum in alterius mortem efficaciter influxerit, non posse citra dispensationem ordinari. Idem dicendum de eo qui dubitat hominemne an cervum occiderit. Est enim id dubitare an homicida sit.

R. 3tio. In dubio facti quod homicidium non sit, non incurritur irregularitas. Ità Suarez, Avila, Cabassut. Babin, &c.

Prob. 1mo. quia odia restringi debent, non extendi: atqui irregularitas est quid odiosum; ergo restringi debet, nisi clarè fuerit expressa: clarè autem expressa non est pro facto dubio, nisi sit homicidii; cum quæcumque allegantur jura de solo homicidii facto loquantur, ut agnoscunt adversarii ergo.

Prob. 2do. quia in dubio juris nemo irregularis præsumi debet: atqui ubi est dubium facti alterius præter homicidium, ibi est dubium juris. Ibi enim est dubium juris, ubi jus expressè non decernit irregularitatem, imò ubi tam ambigè loquitur, ut omnes penè Theologi nullum in ipso irregularitatis vestigium hætenus sibi deprehendere visi sint: atqui jus propter alia quàm homicidii facta, irregularitatem non decernit expressè, &c.

Obj. Romani Pontifices, etsi pro causâ homicidii responderint, generali & antiquitus recepto usi sunt principio, eam scilicet in dubio tenendam esse partem quæ nihil habet periculi, eam verò dimittendam quæ à periculo non vacat; atqui principium hoc in cujuscumque facti dubio locum habet.

habet. Abstiner enim à divinis in dubio facti alterius præter homicidium, nihil habet periculi; magnum verò est periculum si tunc celebreretur, quia ut abesse, sic adesse potest irregularitas.

R. dist. maj. in dubio tenenda est pars tutior, id est, ea pars quæ magis removet à culpâ, C. id est, ea pars quæ magis removeret indecentiâ, subd. tenenda est ea pars, si lex ipsa non tollat hujus indecentiæ periculum, C. secus N. itaque ut in præsentī casu possit quis se pro irregulari non habere, sufficit ut nullum subit culpæ vel indecentiæ periculum: atqui in ceteris facti extra homicidium doctis, nullum est culpæ vel indecentiæ periculum. Torum enim culpæ periculum fundaretur in periculo indecentiæ; cum idèd solum prohiberi possit Ordinum susceptio vel usus ei qui de irregularitate suâ dubitat, quia non decet Ordines suscipi vel exerceri ab eo qui irregularis esse potest: atqui nullum est in præsentī casu periculum indecentiæ. Ratio est quia Ecclesia tunc virtualiter dispensat ab irregularitate eum omnem qui verè & seriò dubitat an posuerit actionem cui annexa est irregularitas, nisi actio illa sit homicidii.

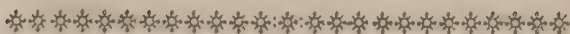
Et verò tota adversariorum ratiocinatio contra eos retorqueri potest pro dubio juris. Quin & is qui certus de facto, scilicet de crimine suo, solum est dubius de jure, minùs indulgentiæ meretur, quàm qui certus de jure, verè dubitat de facto, an nempe nocens sit vel reus. Si cui autem hæc responsio minùs placet, recurat is ad Episcopum, ad quem dubiorum hujusmodi decisio nativo quodam jure pertinet.

Ex his colligunt Salmanticensēs, 1mo. Laicos nò in ipso quidem dubio facti ad homicidium pertinentis, pro irregularibus habendos esse, quia citata jura non nisi de Clericis loquuntur, sed malè: quia eadem ratione dici posset, irregularitatem in dubio homicidii à solis Presbyteris contrahi, cum de iis solum citata jura loquantur. Colligunt 2do. & bene, in dubio mutilationis neminem debere gerere se pro irregulari, quia mutilatio non est verè & propriè occisio. Colligunt 3tio. Clericos in dubio homicidii quoad Ordinum suspensionem aut usum irregulares esse, non autem quoad Beneficia, quia jus de solis Ordinibus loquitur, * non autem de Beneficiis. Huic opinioni favet 1mo. quod jus quibusdam homicidis Beneficia indulgeat; 2do. quòd in materiâ pœnali qualis est irregularitas, ab Ordinibus ad Beneficia non valeat illatio. Quia tamen Beneficium datur propter ministerium ecclesiasticum, à quo excluditur dubius homicida, nolim in hoc casu quidpiam fieri inconsultò Episcopò.

Mm 2

PARS

* Vide. sup. p. 541.

PARS SECUNDA.

DE IRREGULARITATIBUS EX DEFECTU.

CAPUT PRIMUM.

De Irregularitatibus ex defectu natalium.

Defectu natalium laborant illegitimi: quorum alii *physicè* illegitimi sunt, alii illegitimi sunt *canonicè*. Illegitimi *physicè* & *naturaliter* dicuntur ii qui ex parentibus verò matrimonio non conjunctis procreati sunt. *Canonicè* illegitimi sunt ii qui suscepti sunt ex vero & legitimo conjugio, sed ejus usus evasit illicitus per solemne castitatis votum, seu in Ordinis sacri susceptione, seu in Professione Religiosâ legitimè emissum. De utriusque sit.

CONCLUSIO. Illegitimi tam *physicè* quàm *canonicè*, irregulares sunt, sive illegitimitas eorum occulta sit, sive publica.

Prob. 1. pars de illegitimis *physicè*, tùm ex c. 1. & ult. *De filiis Presby.* tùm ex c. 1. ejusd. tituli in 6.

Prob. 2. pars de illegitimis *canonicè* ex cap. 14. *De filiis Presby.* utraque tenetur ab omnibus.

Ratio cur hanc irregularitatem invexerit Ecclesia, triplex. Prima est periculum incontinentiæ ex imitatione paterna: nam sæpe solet similis filius esse patri, & vitia parentum etiam ad posteros transferuntur. Secunda est, justa ratio metuendi, nè hoc vitio laborantes, populorum ludibrio & dictis exponantur. Tertia est, ut paterna incontinentiæ memoria à locis Deo consecratis ... longissimè arceatur. Trid. Sess. 25. c. 15. *De reform.*

Prob. 3. pars, de iis etiam quorum illegitimitas occulta est, cum quia lex generaliter loquitur, nec distinguit inter occultos & notos; tùm quia non magis necessaria est notorietas ad inducendam irregularitatem ex defectu natalium, quàm necessaria sit in aliis casibus; atqui in aliis casibus (infamiam excipio) * non requiritur notorietas, ergo nec in casu

* Dist. 56. c. 10.

casu defectus natalium; qui non parit irregularitatem ratione infamiae, sed ob alias rationes paulò antè memoratas.

Hinc si noverit Titius se esse illegitimum, quamvis alii id ignorent, necessum est, ut antè petat dispensationem, quàm Ordines vel Beneficium recipiat. Aliud esset si quis urgeretur ad suscipiendos Ordines, & dispensationem obtinere non posset, absque gravi sui diffamatione; apud Pontificem vel Episcopum.

Quæres, possint mater suadere filio quem sola illegitimum esse cognoscit, ut Clericatum ingrediatur. R. posse, si legitimæ vocationis indicia præ se ferat. Ratio est, quia mater hoc suadens, nec peccat, cum ipsa turpitudinem suam filio aperire non teneatur, nisi fortè, id exigant causæ multò graviores; nec causa est cur peccet filius, cum & illud quod ei suadet, per se bonum sit, & supponamus eum invincibiliter ignorare irregularitatem suam. Quodd si quis inculpabiliter ob ignorantiam ad Ordines promotus, certò comperiat irregularitatem quâ ligatur, necesse est, ut statim ab Ordinum usu abstineat, donec dispensationem obtinuerit. Qui verò sciens & volens, ordinari se permittit, nunquam, aut rarò, nec sive labore magno rehabilitari potest.

Quæres iterum, an filius qui pro legitimo habetur, teneatur habere fidem patri vel matri, qui in extremis declarant eum esse illegitimum. R. non teneri, nisi rationibus validis convincatur: tum quia alleganti etiam cum juramento suam turpitudinem in præjudicium alterius, nulla debetur fides, ut docent Canonistæ; tum quia favor matrimonii semper prævalet, unde receptum istud. L. 5. ff. *De in jus vocando: Pater is est quem nuptia demonstrant.* His accedit praxis Senatûs Parisiënsis, qui an. 1656. pro legitimo haberi voluit filium mulieris cujus maritus impotentem se esse contendebat, quod & ab uxore ejus confirmabatur.

Aliud esset si illegitimitas validis & quasi invictis rationibus probaretur, ut si mater demonstraret maritum suum toto conceptionis & nativitatis filii tempore abfuisse. Quod si filius matris autoritate preiussus, ei fidem habeat, seque illegitimum putet, tunc etsi fortè legitimus sit, dispensationem petere debet, priusquàm Ordines suscipiat, iisve fungatur; alioqui peccaret agendo contra conscientiam. Si verò dubius permaneat, non tenetur gerere se ut irregularem, quia in dubio facti extra homicidium, non subsistit irregularitas.

Quæres 3tio. quid juris de infantibus expositis. R. eos pro illegitimis haberi debere: imò. quia in obscuris quod verisimilius est attenditur, ex Leg. 114. ff. *De div. reg. juris:* atqui

atque multò verisimilius est, infantem expositum, esse illegitimum, & longè sæpius contingit ut exponantur illegitimi quàm alii, prout agnoscunt qui majorem hujusce rei notitiam habent: unde testatur Hugolinus, se per annos multos quibus animarum curam gessit, nunquam vidisse expositos qui ex legitimo matrimonio procreati essent; & Garcias certum esse ait ex centum qui exponuntur, plusquam 90. esse illegitimos.

2do. Quia ex praxi Gallie nullus ad tonsuram admittitur, nisi probet se ex legitimo matrimonio ortum esse.

Farentur tamen communiter hujus opinionis assertores, Episcopum posse cum expositis dispensare, ut suscipiant Ordines, & in iis bonâ fide susceptis ministrant; quia irregularitas quæ non est penitus certa ab Episcopo relaxari potest. Ità Covarruvias, Bonacina, Suarez, Habert, & alii plures quorum opinio est intrinsecè difficilis, practicè teneri posse videtur, quia communis.

Ex dictis satis quidem intelligitur illegitimos ab Ordinibus excludi; sed necdum intelligitur quid requiratur aut sufficiat, ut quis relativè ad Ordines legitimus censeatur. Itaque.

Dico: Legitimi sunt relativè ad Ordines & Beneficia: 1mo. qui nati sunt de matrimonio vero, etiam in ratione contractus civilis, quale est matrimonium Infidelium, quorum filii adhuc essent legitimi, etiamsi eorum parentes in gradibus ab Ecclesia prohibitis contraxissent ut docet Innocentius III. cap. 15. *Qui filii sunt legitimi.*

2do. Qui nati sunt de matrimonio, nullo quidem & invalido propter aliquod impedimentum dirimens, sed invincibiliter saltem ab uno contrahentium, ignoratum; idque verum est, etiamsi impedimentum postea innoverit, & partes per Judicis sententiam à se invicem separata fuerint. Ità statuitur cap. 2. & 14. eodem tit. Si tamen parentes aut clandestinè contraxissent, aut hanc promulgationes omisissent, non censerentur impedimentum quo ligati erant bonâ fide ignorasse; unde filii reputarentur illegitimi & irregulares.

3tio. Qui licet ex fornicatione nati sint, per matrimonium deinceps contractum legitimati sunt: tanta enim est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur, cap. 6. *Qui filii sunt legitimi.*

Extenditur hæc doctrina, 1mo. ad filios quorum parentes nonnisi post intermedias nuptias, matrimonium contraxissent. Quare si Petrus ex Lucâ concubinâ filium haberet, deinde Mariam duxerit, eaque defunctâ, Luciani, filius Lucæ,

non-

non obstante intermedio Petri cum Mariâ conjugio, legitimus fies; 2do. ad matrimonium invitis etiam illegitimis contractum; quia matrimonio ipsi annexus est favor ille, cui proinde à filio renuntiari nequit; etsi aliud fortè sit de jure civili.

Hic tamen notandum, 1mo. legitimatorem quæ sit per matrimonium subsequens, non sufficere ut quis promoveri possit ad Beneficiûm quod ex foundatione sua non nisi verè legitimis conferri debet; legitimati enim non sunt strictè legitimis, sed solum sitione juris: porro foundationes strictè intelliguntur.

Not. 2do. ad hoc, ut filii ex illicita copulâ concepti, per matrimonium subsequens legitimantur, necessum esse, ut coitus tempore parentes matrimonium non quidem hant, sed validè contrahere potuerint: unde * *si vir vivente uxore sua aliam cognoverit, & ex eâ prolem suscepit, licet post mortem uxoris eam duxerit, nihilominus spurius erit filius*, ex cit. cap. 6. *Qui filii sint legitimi*. Eadem de causâ, si consanguineus cum consanguinea, vel affinis cum affine, in gradibus ab Ecclesia prohibitis, rem habuerit, filii inde concepti non legitimabuntur per matrimonium deinde contractum, quia conceptionis tempore, parentes ob impedimentum consanguinitatis aut affinitatis, validè contrahere non potuissent. Hinc receptum illud filios naturales legitimari, non spurios.

Atque hujus nostræ responsionis veritas constaret, 1mo. etiam ante prolis nativitatem, parentes ex dispensatione legitimum matrimonium contraxissent; quia semper in hoc casu verum est prolem formatam fuisse eo tempore quo parentes contrahere nequibant; 2do. etiam si matrimonium mala fide invalidum, subinde revalidatum esset per dispensationem solum concessam ad contrahendum de novo. Ratio est quia dispensatio non operatur ultra terminos ejus; ergo cum termini solum ferunt ut matrimonium validari possit, non autem ut proles ante concepta legitimetur, proles quæ tempore invalidi matrimonii concepta est, non legitimatur per solam dispensationem de novo contrahendi, adeoque novâ opus est dispensatione quæ prolem ipsam legitimet.

Not. 3tio. filios legitimos aliquando à Beneficiis, imò & ab Ordinibus perinde ac illegitimos arceri. Sic 1mo. filius legitimus Beneficia à patre posselli, immediatè post eum tenere nequit, ex cap. 11. *De filiis Presbyt.* & hoc in nepotibus relativè ad avos locum habet ex Rebuffo. Sic 2do. *Hæretici, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii, ut*

M m 4

que

que ad secundam lineam paternam, ad primam verò maternam, sunt inhabiles ad Beneficia, ex cap. 15. *De Hæret.* in 6. quod in Galliâ Germania & Polonia erga Hæreticos toleratos locum non habet, ut alibi dixi.

Quæres, quor modis tolli possit irregularitas ex defectu natalium. R. eam tolli quatuor modis: Primo. enim tollitur Professione Religiosâ, sed solùm partialiter, ut constat ex c. 1. *De filiis Presbyt.* Ratio hujus privilegii est, quòd Professio Religiosa per se removeat ab occasionibus in quibus filii paternæ incontinentiæ imitatores esse possint: unde sequitur Religiosum qui vota sua cassari curat, nequidem receptis in monasterio Ordinibus uti posse, multò minùs ad alios quos nondum recepit promoveri, quia Professio nulla nullum parere potest effectum, ac proinde nusquam extinxerat irregularitatem, sed extinxisse putabatur. Quijiciuntur à Religione, manent ab irregularitate immunes, ut qui non desinant esse verè Religiosi. Haud tamen eis prodest hæc irregularitatis immunitas, cum juxta Decretum sacre Congregationis, ejecti à Religione perpetuò suspendantur ab exercitio Ordinum, hujusque suspensionis laxandæ facultas Ordinariis tollatur.

Dixi 1mo. *Professione Religiosâ*; sola enim habitus susceptio non sufficit, ut docent vulgò Canonistæ.

Dixi 2do. *solùm partialiter*; nempe quoad Ordines & Beneficia simplicia, quia cit. cap. 1. *De filiis Presbyt.* præcipitur ut illegitimi, etiam professi, *Prælationes nullatenus habeant*; unde etiam inferri solet collationem Prælaturæ cujuscunque, sive secularis, qualis est Episcopatus, Abbatia Commendata, &c. sive Regularis, qualis est Superioritas monastica, Dignitas, aut Personatus, Monacho vel Canonico Regulari illegitimo factam absque præviâ Romani Pontificis dispensatione, esse jure communi invalidam: huic tamen juri aliquando derogant specialia Religionum privilegia.

Secundò tollitur irregularitas ex defectu natalium, per Legitimationem: hæc autem vel fit per matrimonium, ut paulò antè dictum est; vel absque matrimonio, eaque vel à Papâ conceditur, vel à Principe. Quæ fit à Principe, non inservit, nisi ad effectus civiles: unde vi ipsius nemo ad Ordines vel Beneficia idoneus efficitur, (exceptis tamen extraneis, qui, modò nihil aliunde desit, obtentis à Principe iis Literis quas *Naturalitatis* vocant, Beneficiorum in hoc Regno possidendorum capaces efficiuntur.) Quæ verò à Papâ conceditur, non inservit ad effectus civiles; sed solùm ad Ecclesiasticos: unde sic legitimatus, & ad Ordines omnes evehi potest, & ad

& ad quolibet Beneficia promoveri, iis, ut jam dixi, solum exceptis quæ à foundatione habent, ut non nisi legitimis conferri possint: unde legitimatio est solum differt à dispensatione, quod hæc generalis non sit.

Tertio, tollitur eadem irregularitas per dispensationem, circa quam hæc notanda sunt.

1mo. Solus Papa * dispensat ad *Ordines majores, vel Beneficia curam animarum habentia*; Episcopi proinde dispensant solum ad tonsuram, & Ordines minores, eaque Beneficia quibus *animarum cura non imminet*, modò Beneficia hæc Ordinem sacrum hic & nunc non exigant; modò etiam non sint Dignitates, vel Personatus, quæ non intelliguntur nomine Beneficiorum simplicium, &c.

2do. Necessitas recurrendi ad Papam pro dispensatione ad Ordines sacros, & Beneficia duplicia, locum habet, etiam si illegitimitas omnino occulta sit; quia facultas dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto, per Tridentinum Episcopis concessa, de iis solum intelligitur, quas quis ex proprio delicto incurrit, uti docet probabilior opinio. Ubi tamen irregularitas penitus occulta est, haud necesse est, ut ad Datariam, sed sufficit ut ad Pœnitentiarum recurratur.

3tio. In hac dispensatione petenda omnino exprimendum est, an illegitimus sit ex soluto & soluta; ex soluta & conjugato; ex Sacerdote an ex Laico, tum quia qui ex graviore nati sunt crimine difficilius dispensantur; tum quia iidem aliquando duplici egent dispensatione: sic illegitimus qui in eadem Ecclesia in qua pater suus Sacerdos Beneficium habet vel habuit, Beneficium habere vult, indiget dispensatione gemina, qua & ad Beneficium ut sic, & ad Beneficium in tali Ecclesia obtinendum idoneus reddatur.

4to. Quod potest Episcopus respectu illegitimorum, hoc potest Capitulum Sede vacante, & Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes. Ratio pro Capitulis est, quod Capitulum succedat in jurisdictionem ordinariam Episcopi in iis omnibus quæ jure non prohibentur. Ratio pro Abbatibus est, quod in nullo præterquam in consecratione differant ab Episcopis, nisi jus aut consuetudo resistat.

5to. Etsi probabile est posse Episcopum cum illegitimo dispensare ad effectum possidendi Canonatus in Ecclesiâ Cathedrali; quia Canonatus ille reipsa est Beneficium simplex, & potestas Ordinariorum, utpotè favorabilis, non est absque gravi fundamento restringenda; nihilominus ob sententiarum diverſitatem, & vitandas lites quæ intendi possent, suadendum

* C. I. De filiis Presbyt. in 6.

est illegitimus, qui ad Cathedralium Canonicatus nominantur, ut ab Apostolicâ Sede dispensationem obtinere curent.

6to. Qui à proprio Episcopo dispensationem obtinuit ad effectum possidendi Beneficii simplicis, ubique dispensatus censetur, adeoque in aliâ etiam Diœcesi Beneficiis simplicibus donari potest.

7mo. Dispensatio, prout à legitimatione distinguitur, strictè interpretanda est: unde dispensatus ad Ordines, non intelligitur dispensatus ad Ordines sacros, nisi aliud de mente S. Pontificis colligatur ex circumstantiis. Dispensatus ad Diaconatum, censetur quidem & ad Subdiaconatum dispensatus, non verò ad Sacerdotium; dispensatus ad unum Beneficium non est dispensatus ad plura; dispensatus ad Beneficium simplex, non est dispensatus ad Curatum; neque ad Episcopatum, qui simpliciter ad Dignitates dispensatus fuit. Ratio est, quia recessus à jure communi odiosus est, odia verò restringenda sunt, non amplianda.

CAPUT SECUNDUM.

De Irregularitate ex defectu animi.

DEfectus animi tres irregularitatem inducunt; scilicet defectus rationis, scientiæ, & fidei confirmatæ.

Primò quidem irregulares sunt qui totaliter carent usu rationis, quales sunt pueri & perpetuò amentes; qui proinde nec ad Ordines promoveri, neque eorum quos fortè suscepissent, actiones exercere possunt, durante rationis deliquio.

2do. Ex eodem rationis defectu irregulares sunt, non ii solum qui habitualiter & perpetuò, sed & ii quoque qui variis temporum intervallis à rationis usu excidunt; ut *lunatici*, qui lucida quædam habent rationis intervalla, sed & quædam ejus eclipses patiuntur; *energumeni* seu atreptitii, qui à malo dæmone vexantur, & ideo sui compotes non sunt; *furiosi*, qui irruente furoris accessu, non sunt liberæ mentis; *epileptici*, qui morbo comitiali, quod malum caducum vocant, ita corripuntur, ut cadant quasi exanimés. Horum & similium irregularitas colligitur; tum ex dignitate ministerii sancti quod ab iis tractari non decet; quos nè mundani quidam rerum suarum participes esse vellent; tum ex Can. 2. d. 33. ubi *qui in furiam aliquando versus insanivit*, ab Ordinibus excluditur.

Circa

Circa hæc quædam sunt notanda: 1mo. facilius lunatici, & alii, ab Ordinibus arcentur antequam susceperint, quam ab eorumdem jam susceptorum exercitio: unde qui verè ammentes fuerunt, licet omnino sani videantur, vix unquam admitti ad Ordines possunt; tùm quia semper timendum est, nè malum idem redeat quod priùs; tùm quia rarò sit, ut ii homines sanà penitus mente fruantur. Si tamen iusta quandoque causa postulet, ut qui olim insanivit, ad Ordines, evehatur, ante omnia consulendi erunt periti Medici, ut judicetur an planè convaluerit: deinde obtinenda ei erit dispensatio, quæ etiam necessaria est Energumenis, saltem ad Ordines sacros, ut docet sanior opinio.

2do. Et si epileptici verè sunt irregulares, usu tamen receptum est, ut irregularitas non inducatur per affectus epilepticos qui acciderunt ante pubertatis annos; quia ut docet Hypocrates, epilepsia sæpe curatur, & omninò recedit in iis qui pubertatem attingunt. Qui verò post pubertatem eo morbo corripuntur, irregulares censerì debent, quod, juxta Nавarrum & Sylvestrum, de iis etiam verum est qui nonnisi semel hoc morbo capti fuissent. Expectandum igitur est donec 25. ætatis annum attigerint: qui enim post ætatem hanc morbo illo affligi pergunt, vix unquam ab eo liberantur: unde qui epilepsia accessus post annum 25. ætatis suæ expertus est, nec Ordines suscipere, nec iisdem sive bonâ, sive malâ fide susceptis uti posset, nisi obtentâ dispensatione, à Pœnitentiariâ quidem, si res occulta sit, Datariâ verò, si accessus mali palam contigerint.

De iis verò qui solum post acceptos Ordines morbis modò recensitis obnoxii esse incipiunt, hæc nobis videntur statuenda: * 1mo. qui frequenter his morbis corripiuntur, ab Ordinum exercitio removeri debent, ob indecentiam & periculum casus.

2do. Si quis horum Dei misericordiâ convaluerit, permittunt Canones ut Ordinum functiones exercere possit, postquam comperenti tempore probatus fuerit ab Episcopo, ut habetur Can. 3. dist. 33. Imò poterit Episcopus cum eo dispensare ut ad Ordines superiores promoveatur. Porro probatio committenda est examini peritorum Medicorum, qui non permittant iis vexatos malis, antea functionum suarum exercitio restitui, quàm judicaverint eos perfectè convaluisse.

3tio. Qui rarò iis morbis impetuntur, vel graviter impetuntur, ità ut spumas jactent, confusas voces emittant, &c. vel impetuntur leviter. Si 1. adhuc abstinere debent; si 2.

non

* Vid. cap. I. VII. q. 2.

non prohibentur ab officio Missæ, dum tamen habeant juxta se alium Sacerdotem, ut si illi cadant, vel deficiant, iste suppleat; verba sunt S. Antonini pag. 3. tit. 28. c. 5. Quæ tamen ob periculum nè morbus ingruat quo tempore calix elevabitur, difficilia videntur Giberto.

4to. Demùm iisdem morbis obnoxii, non idèd. privati sunt Beneficiis suis, sed Vicariis uti debent.

Eti qui vertigine laborant, non sint strictè irregulares, quia Canones nullibi de vertiginosis loquuntur; si tamen vertigines tam graviter afficiant Sacerdotem, ut is sine indecentiæ & reverentiæ periculo Sacra facere non possit, tunc utique à celebrandâ Missâ abstinere debet: si verò nullum vel leve subit irreverentiæ periculum, poterit quidem celebrare; sed omnia prævideri præcaverique necessum est, nè quid suboritur mali, putâ celebrando in loco humili, cùm altaria excelsa vertiginem pariant, &c.

Secundus animi defectus qui irregularitatem parere potest, est carentia scientiæ, pro cujus intelligentia, not. 1. mo. majorem ad majores dignioresque Ordines scientiam requiri, ut patet ex Concilio Trid. * secundum quod. ad primam consuetudinem requiritur ut eâ initiandi, Sacramentum Confirmationis susceperint, & fidei rudimenta edotii fuerint, legereque & scribere sciunt. Ad Minores, ut iis donandi, ** saltem latinam linguam, & quæ ad eosdem Ordines pertinent, intelligant, ita ut nemo iis initiari possit, quem non scientia spes majoribus ordinibus dignum ostendat. Ad Subdiaconatum & Diaconatum, ut ad eos promovendi, literis, & iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi. Literæ quibus Subdiaconos ac Diaconos imbutos esse præcipit S. Synodus, complectuntur Sacramenti Ordinis notitiam, & intelligentiam Officii divini, ad cuius recitationem tenentur qui sunt in Sacris. Ad Presbyteratum, ii solum promovendi sunt qui idonei sunt *** ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, & administranda Sacramenta.

Not. 2do. duplicem distingui scientiam: **** alia dicitur eminens, alia competens, quæ & mediocris nominari potest. Scientia eminens, ea est quæ quis arduas quæstiones discutere & definire novit, & in promptu sine librorum revolutione respondet præsertim de fide, moribus & disciplina interroganti. Scientia competens ea est, ait Innocentius IV. quæ quis, licet ad omnia in promptu respondere nesciat, scit tamen aliquo modo examinare negotia, & in libris quærere veritatem eorum

quæ
* Sess. 4. c. 4. ** C. 11. & 13. *** Trid. ibid. c. 14. **** Vid. Cap. Nisi. 10. De resunt.

que sibi proponuntur; seu scit solvere & respondere in his quæ admodum intricata non sunt, in difficilioribus verò & magis arduis, libros, vel homines se peritiores consulere: quæ quidem dubitandi facultas, longè rarior est difficilior in Sacerdotibus quàm sentiant multi, cum supponat generalem quandam omnium Theologiæ partium noticiam; unde rudes & imperiti nunquam aut raro dubitant. His præmissis,

Dico 1mo. Qui caret scientiâ competente, nec Ordines suscipere sine gravi peccato, nec in susceptis ministrare potest. Ità Theologi, etiam non rigidi.

Prob. 1mo. Peccat qui in materiâ gravi violat jus naturale, divinum & Ecclesiasticum: sed qui absque sufficienti scientiâ Ordines recipiunt, eosve exercent, in materiâ quæ non nisi ab impiis pro levi haberi potest, violant 1mo. jus naturales; cum ipsa natura dicter non admittendos esse ad munus spirituale, qui munus illud vix aliter quàm Mechanicè exercere possunt: 2do. jus divinum; cum Deus, etiam in antiquâ lege, cujus ministerium quasi carnale erat eos semper à suis altaribus repulerit, qui scientiam repulerant, ut patet ex cap. 4. Oteæ; 3tio. jus Ecclesiasticum, ut constat tum ex Can. Illiteratos statim citando; tum ex jam relatis Concilii Trid. textibus; ergo.

Dico 2do. Qui caret scientiâ competenti, qualem exigit Trid. Synodus, habendus est pro irregulari.

Prob. 1mo. ex cap. 1. dist. 36. ubi sic loquitur Gelasius *Illiteratos, aut aliquâ parte corporis vitiatos, vel imminutos, nullus præsumat ad Clericatus Ordinem promovere; quia literis carens, sacris non potest esse aptus officiis;* unde sic: *Illiterati, de quibus in hoc Canone loquitur Gelasius, verè sunt irregulares, non secùs ac illi qui aliquâ corporis parte imminuti sunt: atqui illiterati illi non ii solùm sunt, qui inè ignari sunt, ut nequidem legere sciant, prout falsò locum hunc interpretatur Gibalinus; sed & ii etiam qui scientiâ competente & necessariâ carent: 1mo. quia illiterati quos Gelasius ad Clericatus Ordinem promoveri vetat, ii sunt qui ex literarum defectu non possunt sacris apti esse officiis: atqui non ii solùm qui legere nesciunt, sed & ii etiam qui scientiâ competenti carent, sacris Officiis inepti sunt, ut etiam fatentur adversarii; cum concedant tales illiteratos graviter peccare, si se ad Ordines promoveri permittant; 2do. illiterati quos Gelasius ab Ordinibus excludit, ii utique sunt quos alii Canones præcipiunt graviter puniri unà cum Episcopis à quibus ordinati sunt: atqui ignari illi sunt ii etiam qui scientiâ competente carent, non ii verò tantùm qui aded rudes sunt*

sunt ut legere nesciant. Totum hoc argumentum constar ex solâ lectione capitis 14. *De atate, &c.* ergo.

Prob. 2do. quia ridiculum est, ut ea solum ignorantia in Diacono vel Sacerdote irregularitatem inducat, quæ eam in juniore Clerico inducit: atqui si vera sit Gibalini opinio, Diaconus vel Sacerdos eo solum scientiæ defectu irregulares erunt, qui in Clerico irregularitatem inducit; sicut enim Clericus ille non est irregularis; juxta Gibalinum, nisi cum legere nescit; sic nec irregulares erunt Diaconi vel Sacerdotes, nisi cum eò usque illiterati erunt, ut legere nesciant.

Hinc colliges provisionem Beneficii concessam illiterato scientiâ competente destituto, invalidam esse. Ratio est, tum quia qui ad Clericatum inhabilis est, ad Beneficia habilis esse nequit; tum quia incapacitas ex defectu scientiæ orta, una est c præcipuis incapacitatibus: porro collatio Beneficii incapaci facta, jure communi & Gallico invalida est.

Dico 3tio. irregularitas ex illiteraturâ aliquando indispensable est, aliquando ad tempus dispensari potest. Ratio primæ partis est, quod ignorantia aliquando tanta esse possit, ut qui eâ laborat, Beneficii vel Ordinis sui munia sine peccato neque nunc, neque longo post tempore exercere queat: quo in casu ignorantia hæc juri naturali & divino contraria est. Ratio secundæ partis sumitur à contrario.

Conditiones dispensationis quæ illiteratis conceditur, quatuor in jure recensentur. Prima est ut scientiæ defectus non sit gravis, utque subjectum quicum dispensatur, scientiæ quæ deest comparandæ capax sit. Secunda est, ut qui dispensatur, pietate polleat, adeoque spem præbeat se studio vacaturum ut decet. Tertia, ut abstineat à functionibus quæ scientiam quam nondum assecutus est, postulant. Quarta, ut non occurrant alii qui absque dispensatione ad idem officium evehi possint. Quod limitarem si brevi futurum sit, ut qui actû ceteris inferior est scientiâ, eosdem longè superaturus sit.

Dispensatio illiteratis à Papâ concedi potest, verum, ait Fagnan. *Episcopi contra hoc Decretum Concilii dispensare non possunt etiam ex magnâ causâ: unde sacra Congregatio Concilii, etiam in locis ubi maxima est Sacerdotum inopia, nunquam censuit ignaros posse promoveri ad Sacros.* Addit alibi idem Canonista, * *Episcopum in casu necessitatis non debere exquirere tam exactè ab iis qui nec ad ministranda Sacramenta, nec ad animarum curam deputati sunt, habilitatem à Tridentino requisitam, prout declaravit Summus Pontifex eâ de re interrogatus. Jam de Neophytis.*

Nec,

* In a. Quæst. De atate &c. n. 9.

Neophyti nomen idem est ac nova planta; unde neophyti dicuntur qui de novo à priori statu recesserunt, aliumque diversum amplexi fuere. Hinc multiplex distinguitur genus neophytorum. Nam neophyti sunt: 1mo. qui recens in Christo per Baptismum renati sunt; 2do. qui nuper ad Religionem Christianam conversi sunt; 3to. qui ab hæresi, vel à mundanâ vivendi ratione, ad fidem puram aut pietatis exercitium transierunt; 4to. & ii olim inter neophytos censentur qui Baptismi receptionem differebant; donec gravi morbo decumberent, unde Clinici vocabantur. His positis,

Dico: Neophyti recens ad fidem conversi, sunt irregulares.

Prob. 1mo. ex Apost. * qui vult non ordinari neophytum, nè in superbiam elatus, in iudicium insadat diaboli. Et verò vel neophytus ad Ordines promoveri ambit, vel non. Si 1. suam ipse superbiam arguit. Si 2. facile est, ut qui tam præpropere evehitur, Ecclesiæ necessarium se credat, libique complacens, Luciferi è coelis dejecti sortem experietur.

Prob. 2do. quia indecens est, ut qui vix discipuli fuere; magistri esse incipiant; ut qui necdum satis edocti sunt, & in fide confirmati, alios erudire & confirmare aggrediantur; ut qui adhuc quasi fontes sub proprii criminis pondere gemunt, aut genere debent, aliorum peccatis onerare se aulant, & pro iis gratiam efflagitare, quam necdum pro semetipsis consecuti sunt. Ecquis ** quem paulo ante vidit jacentem, veneretur Antistitem? sanè præferens.... criminis labem, non habet lucidam Sacerdotii dignitatem.

Hac momenta probant Neophytos cujuscunque sint generis ab ordinibus excludi debere; & insuper eos ex ipsis irregulares esse de quibus id in jure constitutum fuerit, quales sunt neophyti in fide.

Ex his colliges, 1mo. Laicos recens ad Clerum coaptatos, non posse licitè ad superiores Ordines præpropere & non servatis interstitiis promoveri. Unde is qui tot in juvenibus emicat rapidè ab Ordine in Ordinem convolvendi furor, perpetuè Canonum definitioni, nec non & ipsi Apostolo adversatur. *** Sicut enim tempore S. Pauli neophytus dicebatur, qui adhuc noviter in sanctæ fidei erat conversatione plantatus; sic modò neophytus habendus est, qui adhuc novus est in sanctâ conversatione. Hujusmodi tamen, cùm strictè & in rigido Canonum sensu neophyti non sint, non sunt etiam, strictè irregulares.

Colliges 2do. neophytos omnes non ante vel ad Clericatum, vel ad majores Clericatus gradus esse promovendos quam

* 1. Timoth. 3. ** C. 3. dist. 61. *** S. Greg. Lib. 4. Ep. 19.

quàm sufficienti tempore probati fuerint: quod quidem relinquatur Episcopi arbitrio, cujus est perpendere, an recenter ad fidem conversi, tantæ sint virtutis & constantiæ, ut nihil ab illis ob fidei novitatem timeatur, ipsique Ecclesiastici Ordinis gradus committi valeant.

De Clinicis unum extat Caput in toto Juris corpore, * his conceptum verbis: *Si quis agitudine constitutus fuerit baptisatus, Presbyter ordinari non debet.... nisi foris postea ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.* Verùm hîc diutius sistere non vacat; quia rarum est hodie ut baptisentur adulti, rarius ut non nisi premente morbo baptizentur.

CAPUT TERTIUM.

De Irregularitate ex defectu corporis.

Certum est 1mo. corpore vitiatos per plura secula nè ad Episcopatum quidem irregulares fuisse, nisi vitium corporis tale foret ut eo laborans sacrarum functionum incapax esseretur. Pater id ex celebri historia Ammonii Anachoretae, ** qui nè Episcopus crearetur aurem sibi abscidit, existimans integri corporis Sacerdotem constitui oportere. At nè hac quidem expeditione Episcopatum declinasset, quia pro certo tunc habebatur, *Ecclesiam de corpore non curare, dummodò Sacerdos integer sit moribus.* Unde refert Palladius, *** fuisse Episcopum qui dixit *Ecclesiam Legi^a veteri in hoc puncto non esse subiectam; seque paratum ordinare virum bonæ vitæ etiam naso amputato.*

Certum est 2do. à quinto Ecclesiæ seculo & deinceps, vitium corporis irregularitatem induxisse; idque constat ex cap. 1. 3. & 12. dist. 55. in quibus corpore vitiiati, aliqua membrorum damna perpeffi, debiles corpore, generaliter & indistinctè à Clero & Ordinibus arcentur. Ratio autem cur hoc in puncto disciplinam suam mutaverit Ecclesia, hæc esse potuit, quòd primis Ecclesiæ seculis multi ex Fidelibus ob solam fidei defensionem corpore vitiiati aut debiles effecti essent; indignum autem fuisset eos ab Ordinibus ob corporis defectum arceri, quorum dignitas vel hoc ipso defectu commendabatur. At post redditam & firmatam Ecclesiæ pacem, factum est, quod & hodie contingit, ut corporis defectum non compen-

* Dist. 57. ** Sozom. lib. 6. cap. 30. *** Hist. Lausiac. cap. 22.

* Levit. cap. 21, v. 18.

faret animi robur, & ut sacro ministerio applicarentur, qui fortè ad profanum admissi non fuissent; cui malo ut occurrerent Pontifices, vetuerunt nè corpore vitii Clerum ingrederentur absque Superiorum licentiâ. Sed ut palàm fiat quo corporis defectu invehatur irregularitas, sit.

CONCLUSIO. Ille solùm corporis defectus hominem facit irregularem, quo qui laborat, vel securè propter debilitatem, vel sine scandalo, seu notabili indecentiâ quæ ministri adeoque & ministerii ipsius contemptum pariat, propter deformitatem, functiones suas exercere non potest. Ità habetur c. 2. De Clerico ægrot. Multò igitur magis irregularis est qui ex eodem defectu omnino * impotens redditur ad exequendum officium Pastorale. Ratio est, quia ab Ordinibus arceri debet qui eos vel turò, vel sine adstantium horrore exercere non potest.

Ob impotentiam vel periculum irregulares sunt, imò. qui manu alterâ mutilati sunt cap. 6. De corp. vit.

2do. Qui tantùm de digito ad sacras functiones necessariò perdiderunt, ut sine scandalo solemniter celebrare non possint, cap. 1. ibid. Circa quæ nota eum qui caret pollice, jure naturali irregularem esse. Qui verò alios præter pollicem & indicem digitos non haberet, esset irregularis, non solùm ob deformitatem & scandalum; ut docet Ugolin, sed etiam quia aliqui saltèm ex his digitis adhiberi solent ut benedictio detur. Unius tamen digiti imò nec duorum qui ad sacras functiones necessarij non sint, defectus irregularitatem non parit. Si quis verò unguibus in totum careat, irregularis non erit, si nec inde notabilis nascatur deformitas, nec subsit periculum in celebrando: secùs, si defectus ille vel inducat magnam deformitatem, vel impediatur nè hostia contrectari, frangive satis decenter possit, aut Calix sine effusionis periculo attolli, unde etiam irregulares censendi sunt qui manus tremulas habent. In dubio recurrendum est ad Episcopum, cujus est judicare, an & quando deformitas vel periculum sufficiant ad irregularitatem.

3tio. Eàdem de causâ irregulares sunt muti, seu à naturâ, seu vi morbi tales sint. Idem dic de iis qui tantam loquendi difficultatem habent, ut risum penè invitis pariant, aut qui ità balbutiunt, ut nullam distinctè & integrè vocem pronuntient; secùs si licet tardè, verba benè exprimant.

4to. Omnino surdi, qui verò alterâ tantum aure surdi sunt; surdastri itèm & difficulter audientes, modò utramque habent; promoveri possunt, consulto priùs, si res dubium patitur, Episcopo.

Moral. Tom. IV.

§ Na

§to.

* C. 10. De renunt.

510. Qui non vident, sive oculi erui sint aut effossi, sive non. Si Sacerdos fiat cæcus, perdit executionem Ordinis quantum ad consecrationem Eucharistia, ex S. Thoma * Monoculus, seu qui uno oculo, quisquis ille sit orbatu est, etiam invitatus, adhuc irregularis dici debet, ex Can. 13. dist. 55. quia membro privatus est. Sed si utrumque habens oculum, unus solum visu privatus sit, non idem irregularis erit, etiam si oculus cujus visu caret, sit oculus sinister, qui etiam oculus Canonis dicitur: modò tamen ea sit oculi dextri vis, ut absque indecenti conversione Canon legi possit; tunc enim cessat ratio irregularitatis, cum nec desit membrum, nec adsit deformitas.

610. Abstemii, seu qui vinum bibere non possunt, aut retinere quin evomant, non tam irregulares sunt quam jure naturali Presbyteratus incapaces. Neque in hoc dispensare potest Papa, juxta communem Doctorum sententiam, quia facere non potest, ut Missæ Sacrificium solâ panis & non vini consecratione peragatur.

Propter nimiam deformitatem, & quæ ex eâ consequuntur horrorem & scandalum, irregulares sunt, tum ii qui certam corporis, membrorumve & faciei præsertim conformationem habent, quæ populos notabiliter offendit, tum ii qui laborant morbis quibuldam qui eundem pariunt effectum: unde irregulares censendi sunt, imò. qui habent os turpiter distortum; labia corrota aut abscissa, adeò ut vix dentes operiant; dentes extra os prominentes, qui tamen si resecari possint, cessabit unâ cum deformitate irregularitas.

2do. Qui notabilem habent maculam in oculo ex cap. 2. De corp. vitiat. quamvis oculus sit integer & bene perspiciat. Item strabones, seu qui oculos distortos habent; aut ita lippos, ut putridum quid & acre distillent, quod ab adstantibus absque subtili inspectione percipi possit. Qui brevem habent visum, aut sine conspicillis non vident, irregulares non sunt; sicut nec ii qui oculum unum habent altero grandiolem, nisi notabilis sit excessus, & sic notabilis deformitas.

3tio. Qui naso carent; qui autem nasum solito grandiolem aut breviorẽ gerunt, Episcopi arbitrio, atque pro modo deformitatis, irregulares vel non, judicabuntur.

4to. Qui carent auriculis, id est, externâ illâ cartilagine quæ organo auditus adheret, irregulares sunt, nisi vitium hoc capillorum velamine celare possint: sed æquum est, ut in casibus hujusmodi consulatur Episcopus, cujus est de hisce defectibus arbitrari.

110. Qui ventrem gerunt præturgidum, vel ita gibbosi sunt, ut vix erigere se & recto capite stare possint: secus si deformitas quæ ex eo corporis situ procedit, notabiliter oculos non offendant.

610. Monstruosi, quales sunt qui duo capita habent, quatuorve manus aut faciem adeò foetidam, ut horrorem vel risum intuentibus faciliè procreent. Qui verò sex digitos habent non judicantur irregulares, nisi digitus superfluous aliorum usum impediat, ut contingere potest cum pollex & index per modum unius sub ungue communi existunt; tunc enim hostia difficilè conrectari solet.

710. Qui carent altero pede, aut qui absque baculi auxilio functiones altaris exequi nequeunt, cap. 57. dist. 1. De consecrat. Idem dicendum videtur de eo qui licet vero pede non careat, indiget tamen pede ligneo; hoc enim magnam habet indecentiam.

Quæres an privatio membri occulti, quæ nec periculum in celebrando, nec horrorem inducit, irregularitatem inducat: membrum hîc latè sumo prout etiam partem significat. R. non inducere per se; sed tunc solum, cum quis vel sibi membrum hoc culpabiliter refecavit, vel suâ culpâ meruit illud ab aliis refecari: atque hinc nonnulli solvuntur casus: 1110. itaque qui *abscidit semetipsum*, seu *sibi virilia amputavit*, irregularis est, cap. 4. dist. 55. & hoc procedit, etiam si quis se abscederit causâ castitatis, & existimans se obsequium præstare Deo, cap. 5. ibid. A fortiori irregulares sunt qui se abscindunt, vel permittunt ab aliis abscindi ad conservandam vocem. Ratio est, quia vix ullus est qui invincibiliter ignorare possit Deum hæcce abscissione graviter offendi. Adde virilium refecationem, nedum medium sit ad castitatem, majoribus carnis stimulis exponere.

120. Qui à Medicis * propter languorem defectus est, aut à barbaris excisus, si alias dignissimus invenitur, ad Clerum admitti potest. Qui verò semetipsum ob morbum aliquem, v. g. propter epilepsiam curandam eunuchisavit, secundum rigorem Canonum, nec ad altiore gradum promoveri, nec in eo in quo erat Ordine ministrare potest, ex Yvone Carnot. Epist. 231. ** quod ei non interdiceretur, si esset scilicet à medicis.

130. Et is quoque irregularis est cui in pœnam delicti, sive Judicis mandato, sive à marito adulteræ abscissa sunt virilia.

Quæres 2do. an eadem sit ratio defectuum corporis qui

Nº 2

Ordines

* Can. 7. ibidem ** Coll. And. pag. 104.

Ordines & Beneficia præcedunt, ac eorum qui subsequuntur. R. negat. sed differunt tripliciter: 1mo. quia defectus qui præcedunt Ordines, ab omni Ordine excludunt, qui verò Ordinum receptionem sequuntur, ab eorum duntaxat functionibus remouent, quos si defectus. exerceri non sinunt 2do. defectus qui tonsuram præcedunt, ab omni Beneficio excludunt, qui verò post tonsuram superveniunt, ab iis solum arcuent Beneficiis quorum hominem reddunt incapacem: 3tio. defectus qui promotionem ad Beneficia antecedunt, impediunt ne eadem Beneficia sine dispensatione conferri possint homini qui iisdem ut decet defungi nequit defectus è contra quibus Beneficiarium affligi contingit, haud permittunt eum suo privari Beneficio, quia *affligo non est addenda afflictio, sed miseria miseranda* ex cap. 5. *De Cleric. agrot.*

Quæres 3tio. cujus sit judicare an ordinandi ex defectu corporis irregulares sunt. R. in dubio standum esse iudicio Episcopi eorum qui ad Ordines promoveri exoptant, ut patet tum ex cap. 3. *De corp. vitiat.* tum ex unanimi Doctorum consensu: unde colliges Prælatos Religionum non posse per semetipsos judicare an subditi sui corpore vitiati, irregulares sint necne: quia privilegium hoc nullo jure iis concessum est. Si Episcopus diocesano suo quem ex corporis vitio irregularem esse non judicavit, dimissorias literas concesserit, eaque ad aliquem dirigantur, cui idem defectus irregularitatem inducere videatur, poterit is, imò & tenebitur ab eo, ordinando abstinere.

Irregularitas ex defectu corporis, cessat, 1mo. per cessionem defectus, ut si cureretur morbus quo quis irregularis efficiebatur; 2do. per dispensationem; & hæc Papæ reservata est, non quidem jure communi, sed ex usu constanti tum eorum qui dispensatione indigent, quique ad Curiam Romanam recurrere consueverunt, tum ipsius Curie Romanæ, quæ dispensationem hanc tantà cum cautione concedit, ut ejus executionem ipsi & soli locorum Episcopo committat.

Possunt tamen Episcopi dispensare cum eo qui * *credens se obsequium præstare Deo, facit sibi virilia amputari*, vel amputavit ipse; aut qui voluntariè aliquam corporis partem sibi abscidit, vel ab aliis abscindi, culpâ suâ promeruit. Ex enim irregularitates non sunt ex puro defectu, sed ex delicto. Porro licitum est ** *Episcopis in irregularitatibus omnibus... ex delicto occulto provenientes, exceptâ eâ qua oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare.*

CAPUT

* C. 2. De corp. vitiat. ** Trid. Sess. 2. cap. 6. De ref.

CAPUT QUARTUM.

De Irregularitate ex defectu atatis.

Juxta præsentem quæ jam diù viger disciplinam, nullus ad Subdiaconatûs Ordinem ante 22. ad Diaconatûs ante 23. ad Presbyteratûs ante 25. atatis suæ annum promoveri potest. Ità Trid. sess. 23. cap. 12. cujus praxis Articulo 29. Edicti Blesensis comprobata est. In his porro materiis annus inceptus habetur pro completo.

Quod pertinet ad Ordines minores, Congregatio Concilii respondit die 20. Maii an. 1592. nullam esse à Tridentino Concilio præstitutam ætatem tonsuræ & quatuor minoribus Ordinibus, sed eam attendendam quæ à sacris Canonibus præscribitur. Sed quia variant eâ de re Canones, melius sentiunt qui docent minùs esse periculi in differendis, quàm in concedendis præmaturè tonsurâ, & minoribus; & hæc videtur esse mens Concilii Trid. * vult enim S. Synodus, ut primâ tonsurâ si solùm initientur .... de quibus probabilis conjectura sit eos .... ut Deo fidelem cultum præsent hoc vitæ genus elegerint; vult insuper ut nullus primâ tonsurâ initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante 14. annum Beneficium possit obtinere: atqui vix unquam pueri septennes, nugis ludoque potiùs quàm Deo devoti probabilem conjecturam, nostro præsertim ævo, injicere possunt, se solo Deum fideliter colendi intuitu, statum Clericalem amplecti. Adde quòd ubi quis tonsurâ initiatus est, eo ipso in Galliâ capax fit Beneficii; ergo Episcopi qui Tridentini Concilii mentem sequi volunt, tonsuram, nisi graves urgeant causæ, & insolitæ tonsurandi dispositiones, ante annos 14. conferre non debent. Minores Ordines ante 18. atatis annum multis in Diocæsis non conferuntur, eique consuetudini, ubi viger, tenaciter adhærendum est.

Ius commune & Gallicum non semper conveniunt in assignandâ ætate ad Beneficiorum possessionem necessariâ; quod utroque probetur, satis erit ætatem ad singulas Beneficiorum species utroque jure requisitam exhibere.

1110. Ad Episcopatum jure communi requiritur, ut promovendus jam viginti annis atatis ætatem exegerit, cap. In cunctis, 7. De elect. Jure Gallico Rex Franciæ unum gravem magistrum in 27. atatis suæ anno constitutum nominare potest:

Na 3

unde

* Sess. 23. cap. 4.

unde cum in 27. ætatis anno constitutus sit, qui annum 27. inchoavit, mēto judicant plerique è nostris, ad Episcopatum sufficere annos 26. & diem, ut aiunt.

2do. Jure communi Beneficia quæcumque curam animarum annexam habentia, seu sint Parochialia, seu Dignitates sint aut Personatus, puta Decanatus, Archi Diaconatus, Abbatia, Prioratus Conventuales, iis solum conferri possunt qui jam 25. annum ætatis attigerint, ex citato cap. *In cunctis*. * Exciipiuntur ab hac lege, 1mo. Poenitentiarum quæ annos 40. exigunt, in quo tamen dispensat Episcopus, 2do. ** Abbatia & Prioratus Monialium, ad quorum possessionem eæ solum eligi possunt quæ vel annis 40. minores non sint, vel saltem annum trigésimum exceſſerint.

Ad Dignitates autem vel Personatus quibus animarum cura nulla subest, sufficit ex Trid. Sess. 24. cap. 12. ut qui eligantur 22. annis minores non sint; circa quem textum S. Congregatio declaravit, 1mo. eum esse intelligendum de anno vigesimo secundo completo; 2do. eum extendi debere etiam ad Dignitates Ecclesiarum Collegiarum, tamen iis Dignitatibus nulla animarum cura annexa sit.

Quod ad alia Beneficia, quæ curam animarum non habent, sed tamen de jure Sacerdotium, Diaconatum aut Subdiaconatum exigunt, etiamnum, ut olim, sufficere puto ut provisus in tali ætate sit constitutus ut in intra annum ad Ordines requisitos promoveri valeat, & ita statuit Sacra Congregatio. Aliud erit si Beneficium ex ipso foundationis titulo aliquem ex sacris Ordinibus requirat; tunc enim ei solum conferri potest qui jam Ordines illos suscepit; alioqui irrita est collatio, etiam post dispensationem Papæ.

Circa ætatem ad Canonicatus & Præbendas, sequimur communiter regulam 17. Cancellariæ Romanæ, quæ exigit annos 14. completos ad Canonicatus Cathedralium, & decem eundem completos ad Canonicatus Collegiarum. In Regionibus subactis, seu, ut aiunt, conquistis, Cathedralium Canonicatus, annos 21. & diem, Collegiarum verò, annos 13. & unam quoque diem prærequirunt.

Ad Beneficia simplicia requiruntur à Tridentino anni 14. Prioratus simplices, qui etiam Prioratus simplicis tonsura nominantur, si in Commendam conferantur, exigunt annos 14. completos.

Ad pensiones Ecclesiasticas sufficit eadem ætas quæ ad tonsuram.

Quæres. 1mo. unde computetur ætas ad Beneficia vel Ordines

* Trid. Sess. 24. cap. 8. ** Ibidem Sess. 25. cap. 7. De Reg.

dines requisita. R. eam non computari à tempore conceptionis, vel Baptismi, sed à puncto natiuitatis, prout resoluit sacra congregatio.

Quæres 2do. an in supputandâ ætate Ordinandorum, eorumve qui Religionem aliquam profiteri debent, enumerandus sit dies bissextus. R. affirmar. 1mo. quia annus computari debet juxta ritum & consuetudinem Ecclesiæ; ergo cum Ecclesia plures in anno dies numerat, plures quoque nos debemus numerare; præsertim cum dies bissextus optimè quibusdam in annis superaddatur, propter horas quæ singulis annis supersunt ultra 365. dies, quibus constant anni communes; 2do. quia si dies bissextus anni in quo quis ordinari debet, non deberet computari, neque etiam computandi essent dies alii bissexti qui per totam ejus vitam occurrerunt, sed habendi per accidens: id autem absurdum est; alias posset quis natus die primâ Junii, ordinari post annos viginti quatuor, die 25. Maii, extractis scilicet à computatione diebus sex bissextis qui annorum 24. spatio concurrerunt. Imò censeret Fagnan computari debere has circiter horas sex, ex quibus quarto quoque anno conficitur annus bissextilis, & verò cur ex horæ minus numerandæ sint, cum singulis annis fluunt, quàm cum quarto quoque anno diem integram constituunt. Sit jam

CONCLUSIO. I. Defectus ætatis irregularitatem inducit quoad Ordines, & quoad Beneficia.

Prob. 1. pars, 1mo. ex pluribus decretis quæ habentur dist. 77. ubi qui necdum præscriptam ætatem attigerunt, ordinari prohibentur; 2do. ex Clementinâ ult. *De ætate*, ubi qui certam ætatem habent, ordinandi dicuntur, nisi aliud obster impedimentum canonicum; ergo supponit Pontifex defectum ætatis esse canonicum impedimentum; 3tio. ex communi Doctorem consensus; 4to. quia si certa quadam ætas ad munia secularia requiritur, quantò magis eadem necessaria erit ut canonicè recipiantur Ordines, qui plus consilii & maturitatis exigunt, quàm mundanæ dignitates.

Quia verò qui sacris ante legitimam ætatem initiantur, sunt etiam ab eorumdem Ordinum usu suspensi, hinc si suspensionem violent, Ordinis recepti functiones exercendo; novam irregularitatem incurrunt, à quâ nisi dispensentur, celebrare non possunt, etiamsi ætatem requisitam jam attigerint; quia ætas superveniens, nec suspensionem, nec suspensionis effectus tollere potest. Si verò non celebraverint, possunt, post obtentam, tùm suspensionis quam incurrerunt abolitionem, tùm ætatem legitimam, functiones Ordinis sui

exercere: quia cessavit eorum irregularitas per ætatis complementum. Quod si quis bonâ fide existimans se ætatem canonicam habere, Sacris iniuriatur, suspensionem non incurrit, adedque obtentâ ætate, celebrare poterit absque ullo ad Superiorem recurſu.

Prob. 2. pars; tùm ex cap. 14. *De elect.* in 6, ubi collatio Parochialis Ecclesiæ homini legitimam ætatem non adepto *viribus carere* dicitur; tùm ex aliis Canonibus suprà relatis, qui cùm certam ætatem postulant ad Beneficia, ita semper in foro civili & ecclesiastico intellecti sunt, ut collatio aliter facta, pleno jure irrita sit.

CONCLUSIO II. In defectu ætatis solus Papa dispensat.

Prob. tùm ex cap. final. *De temporib. ordinat.* in 6. tùm ex unanimi Doctorum etiam nostrorum consensu; tùm quia is solus dispensat ab irregularitate, qui eam posuit, nisi extet privilegium: atqui nullum extat privilegium quo liceat Episcopo cùm Diœcesanis, aut Prælato cum Religiosis suis quoad ætatem dispensare: quod enim Regularibus à Pio. V. concessum erat, hoc à Gregorio XIII. abrogatum est per Bullam in quâ statuit, ut Tridentini Concilii Decreta observentur, etiam in iis quæ spectant ad Regulares.

Quæres an irregularitas ex defectu ætatis non possit contrahi per nimiam & decrepitam ætatem. R. negat. nullibi enim Canones præfixerunt terminum ultra quem illicita sit Ordinum susceptio; & meritò, cùm ætas quò maturior est, eò sit Ordinum gravitati accommodata magis. Si tamen talis sit senectus, ut in morbum declinet, eive æquivalet, ita ut obster, nè sacræ functiones eo quo par est modo exerceri possint, tunc instar morbi perpetui pariet irregularitatem; vel si mavis, incapacitatem quandam, in qua utpotè quæ juris naturalis esse possit, nè ipse quidem Papa dispensare queat. Ità Suarez ibid. n. 5.

CAPUT QUINTUM.

De Irregularitate ex defectu libertatis.

DEfectum libertatis relativè ad Ordines habent, tùm servi, tùm curiales, tùm ad reddenda rationia obligati, tùm conjugati.

De servis strictè & propriè dictis qui etiam mancipia dicuntur.

tur, gallicè *Esclaves*, hæc præcipiuntur jure communi: 1mo. * *Nullus Episcoporum servum alterius ad Clericatus officium promoveri debet.* Ratio est, tùm quia servus, domini obsequiis mancipatus, ad divina ministeria, sicut Clericum decet, expeditus esse nequit; tùm quia ** *vilis persona manens, Sacerdotii dignitate fungi non potest.*

2do. Si tamen *** *domini petitio aut voluntas accesserit servus ordinari potest: imo **** si servus sciente & non contradicente domino, in clero fuerit ordinatus, ex hoc ipso ..... liber & ingenuus erit,* liber, inquam à temporalibus officiis, non autem à spiritualibus, c. 4. *De servis non ordin.* Sed hæc fusiùs non prosequor, quia servitus in Galliâ locum non habet; quanquam certis in locis extent homines gallicè dicti, *Serfs de main morte*, qui ad Ordines promoveri non debent, nisi vel dominus consenserit, vel si dissentiat, illatum ei damnum compensent.

Irregulares quoque erant jure antiquo Curiales, seu Magistralus, qui populi, cujus obsequio, unà cum familiâ suâ bonisque suis mancipati erant, quasi servi esse videbantur. In Galliâ Curiales & Officiales Regii ordinantur, retentis etiam officiis, si ea cum oneribus Ecclesiasticis sint compati-
bilia.

Eodem jure communi à statu Clericali excluduntur alie-
ni boni administratores, quales sunt *Procuratores* ad lites, *Actores* seu aliena negotia agentes, *executores* seu *curatores* adulatorum vel *pupillorum*; inque omnes nonnisi *post de-posita onera & reddita ratiocinia*, ad Ordines assumi pos-
sunt, ex tit. *De obligat. ad ratiocinia.* Ratio hujus prohibi-
tionis est, tùm quia hujusmodi Officiales in reddendis rationi-
bus, doli redargui, magnisque litibus vexari possent, quod in
damnum & infamiam Ecclesiæ redundaret; tùm quia ii ne-
quidem ad publicos honores & munia idonei sunt *L. 6. ff. De
munerib.*

Ab hac lege excipiuntur: 1mo. administratores bonorum
Ecclesiæ, vel cujuslibet alterius causæ piæ, seu publicæ, seu
privatæ; 2do. defensores miserorum, quibus cum opem suam
negare non debeat Ecclesiæ, nec eos qui eam impendunt ab
Ordinibus remove debet; 3tio. qui legitimam proximorum
agnationum tutelam susceperunt, &c.

Circa conjugatos qui suo modo servi sunt, quia corporis
sui potestatem non habent, hæc tenenda: 1mo. conjugati sunt
irregulares, & nè ad tonsuram quidem admitti possunt, c. ult.

D

* *Ibid.* § 4. c. 1. ** *Ibid.* c. 6. *** *Ibid.* c. 1. **** *Ibid.* c. 20.

De temp. ordin. in 6. 2do. iidem consequenter inhabiles sunt ad Beneficia, cum nequidem ea retinere possint, quibus ante conjugium donati fuerant, sed iis iplo facto priventur; 3tio. cum conjugatis dispensari nequit ut ordinentur, aut Religionem ingrediantur, invita uxore; nisi vir legitimam habeat divortii causam, v. g. ob uxoris adulterium; 4to. non potest conjugatus ad minores etiam Ordines promoveri, nisi ab uxore continentiam proficiente fuerit absolutus, c. 5. *De convers. conjugat.*

An autem sufficiat, ut uxor continentiae votum emittat in seculo, an non verò Religionem profiteri debeat, distinguendum est. * Vel enim ita uxor senex est & sterilis, seu extra periculum incontinentiae posita, quod sine suspitione possit esse in seculo, & tunc dissimulare, potest Episcopus, ut eam in seculo remanente & castitatem promittente, ad Religionem, vel, ut satis communiter à quâdam paritate rationis inferunt Interpretes, ad statum Clericalem transeat vir ipsius: vel hæc mulier juvenis est, & tunc non ante ordinari debet vir ejus, quam ipsa Religionem professâ fuerit, ex Can. 6. dist. 77. Et verò exigunt alii Canones, ** ut juvenis uxor illius qui Religionem ingredi exoptat, & ipsa Religionem ingrediat, ergo & id magis exigendum est cum quis ita ordinari vult, ut in seculo manere debeat: majus enim subesset periculum incontinentiae, quia Clericus secularis uxorem facilius invisere posset quam Regularis.

CAPUT SEXTUM

De Irregularitate ex defectu famæ.

Infamia opponitur famæ: unde cum fama sit bona estimatio quæ publicè habetur de alicujus excellentiâ, consequens est infamiam nihil aliud esse quam publicam diminutionem seu amissionem boni nominis & rectæ æstimationis. Duplex porro distingui solet infamia juris scilicet, & facti.

Infamia juris contrahitur: 1mo. per commissionem criminis cujus executioni infamia jure civili vel canonico annexa est; 2do. per sententiam Judicis; 3tio. per exercitium officii vel professionis licitæ vel illicitæ, quam qui exercent in jure reputantur infames.

Infam.

* Cap. 4. De convers. conjugat. ** Cap. 4. §. 18. *Ibid.*

Infames sunt ob crimen: 1mo. homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incestu, venefici, criminosi, perjuri, qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium dixerunt, seu ad sortilegos, divinosque concurrerunt, belli desertores, & alii quos videre est cap. 9. 111. q. 5. & c. 17. VI. q. 1.

2do. In duello pugnantes, adjuvantes, spectantes, Trid. sess. 25. c. 19. de reform. Item hæretici, schismatici, simoniaci, sodomitæ, lenones, rei læsæ majestatis, usurarii, famosum libellum facientes, consensientes, & invenientes si non frangant; & alii qui jure civili infames sunt, * nam infames esse dicimus, quos leges seculi infames appellant: quod tamen aliquam patitur exceptionem, ut notat Gratianus in cap. 7. 11. q. 3.

3tio. Neque ii solum jure infames sunt qui crimen admisere, sed & aliquando eorum filii: quia parentum scelus nonnunquam adeo enorme est, ut in filios redundet. Hinc infames sunt, tùm filii eorum qui de crimine læsæ majestatis damnati sunt, c. 22. VI. q. 1. tùm qui ex muliere palàm meretrice, tametsi conjugatâ nati sunt.

Infames sunt per sententiam Judicis: 1mo. qui, etiam si non damnentur ob crimina quæ in jure infamiam important, damnantur tamen ad poenam infamantem, v. g. ad triremes, vel ad exilium etiam ad tempus; item qui è certo districtu vel loco relegantur, (quanquam ex literæ quæ vulgò dicuntur *de cachet*, per se non infamant;) qui officii sui exercitio interdiciuntur; qui cæsi sunt fustibus, notati stigmate, ferreo collari ad palum adstricti, numellis publicis versati, ignominiosè traducti, reprehensi à Judice, secus si solum admoniti sunt, item qui mulctâ pecuniariâ in materiâ criminali, mulctati sunt; secus si solum in eadem materiâ propter aliquod peccatum damnentur ad eleemosynam.

2do. Qui à Judice sententiâ definitivâ, (interlocutoria enim ad infamiam non sufficit,) declarantur rei criminis cui annexa est de jure infamia, ** etiam si ad poenam infamantem non condemnentur.

Infames sunt ob exercitium professionis: 1mo. comædi, mimi, histiones, & quisquis artis ludicræ, pronuntiandive causâ in scenam prodierit, sive in publico privatove, vel in vico: quo tamen loco passim homines spectaculi causa admittantur, l. 1. & 2. ff. De his qui notantur infamiâ; & cap. 1. IV. q. 1. 2do. qui macellariorum aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercent, & ab eo desistere nolunt: colligitur ex Clementinâ l. De vitâ & honest. Clericor. Non loquor de tortoribus, quos infames

* Cap. 2. V. q. 1. ** Vid. ut. De his qui notantur infamiâ, ff.

infames esse constat, & qui insuper ex lenitatis defectu ab Ordinibus arcentur.

Infamia facti ea est quam quis contrahit ex commissione delicti, quod infame censetur apud graves viros, etsi crimen illud non sit ex eis quæ in jure reputantur infamia. Dixi *apud graves viros*; quia personæ leves & quæ faciliè moventur, non sufficiunt ad infamiam etiam si plures sint.

Alii aliter definiunt infamiam tum juris, tum facti. Infamia juris, inquit, ea est quæ contrahitur seu per sententiam Judicis declaratoriam aut definitivam, seu per juridicam rei confessionem, prout supra dixi. Infamia verò facti, ea est quæ contrahitur ipso facto & ante quamlibet sententiam, & hæc duplex est, legalis alia, alia popularis. Infamia legalis facti, ea est quæ oritur ex solo facto, sed cui annexa est infamia; unde infamia hæc non incurritur, nisi per exercitium professionis, aut commissionem criminis, cui annexa est à legibus infamiae nota. Infamia popularis, ea est quæ incurritur ob crimen quod licet infamiam non noceat in jure, tale tamen est, ut ex prudentum & bonorum æstimatione, boni nominis amissionem pariat. Juxta hanc distinctionem quæ clarior & strictior videtur, loquemur in decursu Capituli. Itaque sit

CONCLUSIO I. Infamia saltè aliquā parit irregularitatem.

Prob. 1mo. ex c. 27. vi. q. 1. *Infames esse eas personas dicimus, quæ pro aliquâ culpâ notantur infamiam ... hi omnes ad sacros gradus provehi non debent*; 2do. ex regulâ 87. in 6. *Infamibus portæ non pateant Dignitatum*: porro ordo Clericalis est dignitas. Et verò cum de constituendis Diaconis cogitaverunt Apostoli, id primum consideravere, ut eligerentur viri boni testimonii Act. 6. & Paulus id præsertim in Episcopo requirit, ut *testimonium habeat bonum ab iis etiam qui foris sunt*, I. Timot. 3.

CONCLUSIO II. Nullum crimen quantumlibet grave & enorme, infamiam & irregularitatem inducit, quandiu manet occultum, exceptis paucis.

Prob. 1mo. ex cap. 4. *De temporib. ordinat.* ubi Alexander III. consultus de Clerico qui tam graviter deliquerat, ut si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab Ordine quem suscepit, mandat Episcopo ut ei condignam poenitentiam imponat, & suadeat, ut parte poenitentiae peractâ, Ordine suscepto utatur, eoque contentus existens, ad superiores non ascendat. Verumtamen, ait Alexander, quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit, cum non debes aliquâ ratione prohibere.

Prob.

Prob. 2do. quia infamia in suâ definitione involvit noticiam publicam: atqui ubi crimen occultum est, implicat reperiri noticiam publicam; ergo & implicat crimen occultum inducere infamiam.

Dixi, *paucis exceptis*; quædam enim sunt crimina, quæ ex dispositione juris per se & ratione sui, sine notorietate & perconsequens sine infamiâ formali irregularitatem inducunt. Tale est homicidium voluntarium, & alia de quibus infra loquemur ubi de irregularitatibus ex delicto.

Quæres an nefandum sodomizæ crimen ex iis sit, quæ licet occulta, irregularitatem inducunt. R. negat. quia id nullibi expressum est in antiquo jure: Bulla autem 71. Pii V. quæ omnes & quoscumque Clericos seculares & regulares cujuscumque gradus & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni privilegio Clericali, omnique Officio Dignitate & Beneficio privat, solum spectat ad forum exterius. Docet tamen Pontas, eos qui in hoc scelus prolapsi sunt, etiam si poenitentiam egerint, ab accipiendis Ordinibus abstinere debere; quia is est Ecclesiæ spiritus, ut qui tam sceddè prolapsi sunt, à sacris altaribus in perpetuum recedant. Hæc tamen temperanda puto, nisi urgeat Ecclesiæ necessitas, & eximia promovendorum emendatio.

CONCLUSIO III. Probabile est infames, infamiâ juris, & facti legalis, verè esse irregulares.

Prob. 1mo. quia jura quæ infames irregularitate plectunt, exigunt solum ut eorum crimina, (vel ordine Judiciario comprobata fuerint, vel alio modo sint notoria; ergo nihil amplius exigere possumus.

Prob. 2do. quia mimi, & alii id genus, ante Judicis sententiam irregulares sunt; ergo sola facti publicitas ad inducendam ex infamiâ irregularitatem sufficit. Non nego hisce professionibus annexam fuisse à jure infamiæ notam, sicut hæc multis criminibus annexa est; sed quæstio est an infamia hæc solâ facti notorietate, & ante processum juridicum operetur: operatur autem indubiè quoad eos qui artem infamantem exercent; ergo & quoad alios.

Prob. 3tio. quia ut infamia facti legalis irregularitatem pariat, duo sufficiunt: 1mo. ut Ecclesia possit eos quorum publica est infamia, irregularitate plectere; 2do. ut id velit: atqui utrumque constat, 1mo. enim tam potest Ecclesia criminibus legaliter & publicè infamantibus irregularitatem annexere, vicijus sic infamati Beneficiorum incapaces fiant, quam possit Communitas politica eosdem infames ab Officiis suis repellere: atqui id potest politica Communitas; ergo, & idem potest

potest Ecclesia: præsertim cum possit ob crimina etiam occultata, v. g. ob homicidium secretum, irregularitatem imponere; 2do. vult Ecclesia ut publicè infamati, irregulares sint, cum, ut jam dixi, generatim & indistinctè decernat irregularitatem in eos qui palàm horumce criminum reos se constituerint.

Prob. 4to. quia in Galliâ & alibi, infames facti, multis in punctis æquiparantur iis, qui sunt juridicè infames: unde neutra species efficaciter testatur in judicio, neutra ad Magistratus evehitur. Unde à fortiori colliges infames legaliter, non minùs irregulares esse, quàm qui juridicè infames sunt.

Dixi, *probabile est*; neque enim desunt viri graves qui sentiant neminem in Galliâ reputari infamem ex delicto, quantum ad inducendam irregularitatem sufficit, nisi præcesserit Judicis sententia criminis declaratoria, aut modo infamandi condemnatoria, aut saltèm decretum comprehensionis corporis. Ratio opinionis hujus est, quòd quantumcumque leges alicui crimini infamiam alligaverint, infamia hæc non contrahatur, nisi certò & publicè constet de commissione criminis: atqui inquit, in Galliis, ubi, in iis quæ juris sunt positivi, notorietas facti locum non habet, nihil certò & publicè constare potest, nisi per sententiam Judicis; ergo. Quia tamen principium hoc non secùs ac alia, exceptiones habet suas: ità ut in ipsâ Galliâ comcedi & duellistæ ipso facto Ecclesiasticâ sepulturâ priventur, idcirco in re tanti momenti ad Episcopi judicium recurrendum esse puto. Imò Clerici publicè concubinarij seclusà quâcumque judicis sententiâ aut reorum confessione, sunt irregulares, & aliquando indispensabiliter.

Ceterùm infamia multis modis auferri potest.

1mo. Enim infamia popularis tollitur emendatione sceleris proportionatâ & publicâ. Ratio est, quia ex cap. 4. dist. 54. *Ad meliora conversum nequaquam prior vita commaculat.*

Dixi, *emendatione*, non autem, poenitentia; quia poenitentia solemnem quæ describitur cap. 64. dist. 50. nedum solveret irregularitatem, eam inducebat è contrâ, & ab infimis etiam officiis Clericorum excludebat, ut patet ex cap. 55. 56. & 60. ead. dist.

Dixi 2do. *proportionata, &c.* quæ nimirum prioris vitæ maculas in opinione hominum deterferit, adeò ut deteriori famæ succedat bona existimatio ex contrariis virtutis operibus sæpe ac diù repetitis, diù, inquam, quantum moraliter sufficit,

Et

ut pr
quod
2d
tatem
clesia
suffici
nas,
suffici
suris,
decer
cedi
infam
nisi g
Episco
sent i
sent,
sed ta
De ju
3ti
tur in
sent:
pœna
lantur
Qu
ejus
facti
eande
irregu
Pro
mis e
fumi
Pro
sonale
dime
nec e
alioqu

Ms
* Ad

ut prudentum arbitrio homo vere conversus intelligatur; ad quod triennium requirunt Barbosa, Navarrus, &c.

2do. Infamia per sententiam contracta, prout irregularitatem inducit, non tollitur per emendationem, sed per Ecclesie dispensationem. Ratio est quia non magis emendatio sufficit ad tollendam infamiam, quam ad tollendas alias poenas, ab homine, vel à jure inpositas; atqui poenitentia non sufficit ad tollendas hujusmodi poenas, ut patet tum in censuris, tum in exilio, aliisque poenis quæ à Curis secularibus decernuntur; ergo necessaria est dispensatio. Hæc autem concedi potest; 1mo. à Papa, quamvis indecens esset eum cum infami nondum bonum nomen publicè adepto dispensare, nisi gravissima urgeret causa, quæ vix fingi potest; 2do. ab Episcopis, sed cum duplici limitatione: 1mo. ut non dispensent in criminibus adulterio gravioribus; 2do. ut non dispensent, ut quis de-novo ad Ordines vel Beneficia promoveatur sed tantum ut acceptis uti possit. *Vid. interpretes in cap. 4. De judiciis.*

3tio. infamia facti legalis solâ etiam dispensatione tollitur in opinione eorum qui irregularitatem ei annexam censent: quia, inquit, hæc irregularitas est vera poena juris; poenæ autem juris tandiù durant, donec à juris auctore tollantur, ut patet in censuris.

Quæres an infamis in uno loco, si in alium ubi ignota est ejus infamia transmigret, desinat esse irregularis. R. infamia facti tollitur per mutationem loci; siue autem tollatur per eandem mutationem infamia juridica, siue non, non tollitur irregularitas inde contracta.

Prob. 1. pars, quia qui alicubi ignotus est, ibidem infamis esse nequit, præsertim cum tandiù debeat quisque presumi bonus, donec constet eum esse malum.

Prob. 2. pars: 1mo. quia irregularitas est impedimentum personale, & perpetuum cum illimitatè ponitur à jure; atqui impedimentum hujus generis, personam ubique comitari debet, donec eadem tollatur auctoritate quâ constitutus est; 2do. quia alioqui jus irregularitatem hanc decernens, faciliè eluderetur.

CAPUT SEPTIMUM.

De Irregularitate Bigamia.

Monogamiz, * quæ est conjunctio cum uxore unicâ, opponitur bigamia, quæ est conjunctio cum duabus: un-

* Ad tit. 21. lib. 1. Decretal.

de strictè loquendo ii solùm bigami dicendi essent, qui duo, vel plura matrimonia contraxere. Triplex tamen distinguitur bigamia, vera scilicet seu realis, interpretativa, & similitudinaria.

Bigamia realis est; cùm quis plures legitimas successivè duxit & cognovit uxores.

Interpretativa est, cùm quis fictione juris censetur plures habuisse uxores, licèt reipsà plures non habuerit: id autem contingit: imò. cùm quis ante uxoris suæ mortem, bonà vel malà fide de novo contrahit cum alia eamque carnaliter cognoscit.

2do. Cùm quis duo contrahit matrimonia invalida, ut si duas ducat quibuscum propter aliquod impedimentum dirimens contrahere non poterat; & cum ipsis copulam habeat. Quod addo, quia nulla unquam est bigamia vera vel interpretativa, nisi ad copulam ventum sit: unde qui legitimo matrimonio accipit virginem quam non cognoscit, eaque mortuà ducit alteram quam cognoscit, non est bigamus; sicut nec ille qui duceret uxorem alterius, nec ab eo, nec ab alio cognitam: quia *nec ipse, nec illa carnem suam divisit in plures, cap. 5. De bigamis, &c.*

3tio. Cùm quis viduam alterius ab eo cognitam; vel puellam cum alio fornicatam, ducit uxorem & cognoscit, sive sciat eam corruptam fuisse, sive nesciat: is enim licèt reipsà bigamus non sit, bigamus tamen reputatur ab Ecclesià. Ratio est, quia matrimonium ejus non representat perfectè spirituale matrimonium, seu conjunctionem Christi cum Ecclesià: unio enim Christi cum Ecclesià fuit viri qui aliam non habuit sponsam, & sponsæ quæ alium non habuit virum; ergo bigamus reputari debet, sive qui carnem propriam cum multis uxoribus divisit, sive qui duxit, uxorem quæ cum viris pluribus carnem divisit.

4to. Et is quoque bigamus juris fictione censetur ob rationem mox tactam, qui unicam & virginem duxit sed eam post adulterium ab ipsà commissum, carnaliter cognoscit; is enim jam incipit esse sponsus illius quæ adulterando carnem suam divisit in plures.

Bigamia similitudinaria est, cùm quis post emissum solenne castitatis votum, contrahit matrimonium, sive cum jam cognita ab alio, sive cum virgine, eamque cognoscit: is enim bigamus æstimatur quasi qui dualex contraxerit matrimonium aliud spirituale, verum; aliud carnale, vulgò nefandum. Sic jam

CONCLUSIO. Bigami, quocumque ex assignatis modis tales sint, sunt irregulares. Prob.

Prob. 1.º. de bigamiâ reali, ex Apostolo, qui I. Ad Timoth. 3. & ad Titum 1. eos solùm in Episcopos, Presbyteros, aut Diaconos eligi permittit qui *unius sint uxoris viri*: cùm ergo qui ad superiores Ordines ascendere prohibentur, nequidem ad inferiores admitti possint; constat bigamos reales à toto Clericatu arceri debere, juxta id Innocentii I. * *Ne is qui secundam duxit uxorem, Clericus fiat.*

Ratio cur bigamia irregularitatem invehat, triplex. Prima: Ministri Ecclesiæ non à vitiis solùm deterrere; sed ad perfectionem fideles sibi commissos adhortari debent: ** *Quomodo autem potest hortator esse virginittis aut ipsius viduitatis, quæ novarum nuptiarum statu longè perfectior est, qui ipse conjugia frequentaverit*, ait S. Ambrosius. Secunda: Non debent suspecti esse incontinentiæ, qui ** *divinarum rerum servitio sunt dedicati*; atqui incontinentiæ suspecti sunt qui uxore prima minimè contenti, ad ultiores nuptias convolant. Tertia, eaque universalior, est defectus Sacramenti. Qui enim, ait Augustinus lib. de bono conjugii cap. 18. *excessit uxorum numerum singularem..... normam quandam Sacramenti amisit..... ad ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessariam.*

Prob. 2.do. de bigamiâ interpretativâ ex cap. 4. 5. & 7. De bigamis.

Prob. 3.^{io}. de bigamia similitudinaria, ex cap. 4. De bigamia ubi vult Innocentius III. ut cum Clericis, qui quantum in ipsis fuit, susceptis Ordinibus secundas mulieres sibi matrimonialiter conjunxerunt, tanquàm cum bigamis non liceat dispensari licet in veritate bigami non sint. Ut quædam exponantur.

Quæres 1.mo. circa bigamiam realem, an ex bigamia irregularis sit qui duas duxit uxores, alteram ante Baptismum, alteram post, vel utramque ante Baptismum. R. affirmat. 1.mo. quia ita sentiunt SS. Augustinus lib. de bono conjug. cap. 18. Innoc. I. Ambrosius, lib. 1. Offic. cap. ult. S. Thomas & alii complures; 2.do. quia irregularitas ex bigamia non est ex delicto, sed ex defectu significationis matrimonii: porro defectus ille significationis tam reperitur in eo qui plures ante Baptismum uxores duxit, quàm qui postea.

Quæres 2.do. an, & quæ matrimonii consummatio requiratur ad bigamiam realem.

R. 1.mo. ex matrimonio, nisi consummatum sit; non exurgit bigamia realis; unde si sponsa post ratum matrimonium nec consummatum, Religionem profiteatur, sponsus qui alteram ducet, non est bigamus. Idem est de eo qui

Moral. Tom. IV.

§ Oo

vel

* Epist. 2. ad Vitric. cap. 6. ** C. 3. dist. 26. *** Gelas. Ep. 9.

vel plures duceret uxores, & cum nulla, vel una tantum matrimonium consummaretur* vel ab alio viro ducam, sed minimè cognitam duceret. Ratio est, quia nec illa, nec ipse, in ullo ex propositis casibus, carnem suam divisit in plures, cum caro non nisi per copulam dividatur: porro ubi non est divisio carnis, non potest esse defectus Sacramenti.

R. 2do. matrimonium non consummari sola copula, nisi accedat seminis emissio, & quidem intra vas debitum. Ità vulgò Theologi.

Quæres 3tio. circa bigamiam interpretativam, an bigamus sit qui secundum matrimonium invalidè contraxit defectu consensûs, ac proinde non ex animo contrahendi, sed illasorè & ad extorquendam copulam. R. affirm. 1mo. quia Christianus qui vivente primâ uxore scienter secundas nuptias contrahit, sit irregularis, ut tenent S. Thomas & omnes, ait Suarezius: atqui impossibile est, ut Christianus qui vivente primâ uxore secundas nuptias contrahit, sinceram habeat intentionem verum efficiendi matrimonium, eique intus & ex animo consensu; ergo. 2do. quia si vera matrimonium contrahendi intentio ad hanc bigamiam necessaria foret, Sacerdos qui ex ignorantia secundas nuptias contraheret fieret irregularis, non verò si scienter & ex malitia: atqui absurdum est consequens.

Quæres 4to. an conjugatus vel Sacerdos, qui plures habent concubinas, fiant irregulares. Videtur quòd sic: si enim irregularis est qui ducit uxorem à priori marito justè cognitam, à fortiori irregularis esse debet qui ipsemet carnem suam divisit in plures; cum unicuique factum suum plus nocere debeat, quàm factum alterius. R. tamen negat. & id quoad Sacerdotes decisum habetur cap. 6. De bigam. Quod spectat ad difficultatem propositam, dico 1mo. in his quæ à jure positivo pendent, non esse à pari nec à fortiori discurrendum. Obiectio proposita ostendit quidem eum qui cum pluribus fornicatus est, potius declarari irregularem, non probat verò eum de facto irregularem esse. Dico 2do. eo tempore quo bigamiz irregularitas instituta fuit, impudiciæ scelus irregularitatem longè majorem iniecit, quàm quæ per bigamiam incurrebatur: at temporum lapsu, rebus propter morum intemperantiam mutatis, abrogata est irregularitas ex impuritate ob quam plures è Clero arcendi fuissent remanserunt verò res in eodem ac erant statu erga irregularitatem bigamiz quæ ratiores est. Dico 3tio. crimina impuritatis communiter occulta esse, bigamiam verò communiter esse publi-

cem: Unde facilius hujus quam illorum irregularitas perseverare potuit.

Quæres 5to. an bigamus sit qui puellam non ab alio, sed à seipso prius violatam ducit. R. negat. 1mo. quia id nullibi expressum est in jure, cum textus qui requirunt, ut quis virginem ducat, nè bigamus sit, sic facile intelligi possint, ut non debeat ducere ab alio corruptam; 2do. quia in hoc casu nec sponsus nec sponsa carnem suam diviserunt in plures.

Quæres 6to. an irregularitatem contrahat qui ad uxorem adulteratam accedit, sed invitus putà quia ad id coactus est per censuras. R. affirm. cum enim hac irregularitas non ex delicto sed ex defectu proveniat, contrahi debet: quoties dividitur caro, nec servatur significatio perfecta Sacramenti: atqui in proposito casu dividitur caro, &c. Hinc nec bona fides excusat à bigamià, nec ipsa, ut ità dicam, aequitas: quare qui carnaliter cognoscit uxorem suam, quæ audità mariti morte, alteri bonà fide nupserat, bigamus est & irregularis. Hinc etiam irregularis est, qui accedit ad uxorem suam ab alio cognitam per vim vel dolum: quia, quamvis mulier oppressa, non sit adultera, non est tamen apta ad representandam unionem Christi cum eà sponsa quæ virum nunquam experta est.

Quæres 7mo. circa bigamiam similitudinariam, an ut Religiosus sic & Subdiaconus fiat irregularis si matrimonium contrahere & consummare attentet. R. affirm. 1mo, quia ex c. 24. xxvii. q. 1. *Quotquot virginitatem pollicitam prævaricati sunt, professione contemptà, inter bigamos haberi debent;* atqui non Monachi solum, sed & Clerici in Sacris virginitatem polliciti sunt; ergo inter bigamos haberi debent, si ad nuptias transire audent; 2do. quia vult Alexander III. ut Sacerdotes qui nuptias sacrilegè attentarunt, * *post longam penitentiam .... officio suo restitui possint, & ex indulgentià Episcopi, ejus executionem habere;* ergo supponit eos manere irregulares, donec peractà poenitentia ab Episcopo dispensentur.

Quæres 8vo. an Laicus irregularis sit, si ducat Monialem professam. R. negat. jura enim decernunt quidem ut irregularis sit qui post emissum castitatis solemne votum, nuptias contrahit; at id non decernunt de eo qui ab omni voto liber contrahit cum Moniali professà: porro non incurritur irregularitas, nisi in casibus jure expressis.

Quæres 9no. an irregularitas ex bigamia sit dispensabilis. R. esse; idque patet 1mo. ex penè unanimi Doctorum consensu;

O O a

2do.

* Cap. 4. De Cler. conj.

2do. ex praxi antiquâ: Lucius enim III. cum Episcopo Panormitano, qui bigamus erat dispensavit; 3tio. ideo irregularitas ex bigamiâ auferri non posset, quia instituta est ab Apostolo: atqui hæc ratio non valet; cum Constitutiones Apostolorum præcisè ut tales non transcendant jus humanum, & Ecclesia in his quæ ad jurisdictionem spectant, eandem cum ipso Petro potestatem habeat.

Quæres 1mo. quis in bigamiâ dispensare possit.

R. 1mo. Solus Papa in bigamia vera & interpretativa, saltem quoad Ordines sacros dispensare potest. Ratio est, quia hæc potestas nullibi Episcopis conceditur in jure, imò isdem expressè interdicitur c. 2. *De bigam.* ubi *Ordinatores, privandi* dicuntur *potestate & officio ordinandi*, si quempiam ex bigamis ad *sacros Ordines* promoverint. Ita Theologi & Canonistæ.

R. 2do. Probabilius est eosdem bigamos nè ad tonsuram quidem & minores Ordines, ab Episcopis dispensari, nisi fortè contrarium antiquo usu firmatum sit. Ratio est, quia Concilium Lugdunense II. Can. 16. * declarat *bigam. omni privilegio Clericali nudatos, & ipsis sub anathemate prohibet deferre tonsuram, vel habitum clericalem*; Tridentinum verò sess. 23. c. 17. de reform. vetat nè bigami ad *Ordinum minorum munia* applicentur: sed qui jam acceptis Tonsurâ & Minoribus, eorum ministeria exercere non possunt, multò minus ad eâ possunt promoveri; ergo bigami nè ad Tonsuram quidem dispensari possunt ab Episcopis, qui contra Conciliorum generalium statuta nihil valent; 2do. quia ita definitum est à S. Congregatione, & à Sixto V. apud Fagnan. in c. *Quoniam, De Constitution.* Atque hinc colligit Suarez Episcopos nequidem ad usum Minorum cum bigamis dispensare posse, quia id etiam nullo jure Episcopis concessum est, imò satis eisdem per citatos Canones interdictum.

Hæc assertio limitatur in casu necessitatis gravis, & cum ad Papam recurri non potest: quia Ecclesia tacitè consentit ut non reserventur leges, quæ sine gravi populorum damno, servari non possunt.

R. 3tio. Episcopus dispensare potest in bigamiâ similitudinaria non solum ut qui eam contraxerunt, peracta poenitentia suis Ordinibus utantur, sed etiam ut ad altiore gradum promoveri possint. Ita habetur c. 4. *de Clericis conjugat.* & c. 1. *Qui Clerici, &c.*

Excipe 1mo. cum quis post emissum solemne castitatis votum, contrahit cum viduâ, vel non virgine; 2do. cum contrahit qui-

denq

* C. unic. De big. in 6.

dem cum virgine, sed jam ante Ordinum susceptionem contraxerat cum alia, post ejus mortem Ordines suscepit. Ità omnes ex c. 4. & 7. De bigam. Ratio est, quòd in his casibus jungatur bigamia interpretativa similitudinaria.

Hic duo notanda: 1mo. Prælatos Regulares, spectato jure communi & seclusis privilegiis, nihil aliud cum subditis suis posse, quàm quod cum Diocesanis suis possunt. Episcopi: unde cum iis nè ad minores quidem Ordines dispensare possunt in bigamià vera vel interpretativa; secus si agatur de similitudinaria; 2do. in petenda dispensatione explicandum esse quot quis contraxerit matrimonia: quia in supplicatione id exprimendum est quod dispensationis assecutionem longe difficiliorem reddit. Vidimus autem, ait Corradus, quandoque fuisse trigamo, nempe ei, qui cum virgine & successivè cum viduâ contraxit, denegatam dispensationem: quidquid dicat Navarrus.

CAPUT OCTAVUM.

De Irregularitate ex defectu lenitatis.

Nemo ambigit quin generatim loquendo irregularis sit omnis & solus baptizatus, qui actu consummato & voluntariè hominem occidit vel mutilat, aut ad homicidium vel mutilationem proximè concurrat. Paret id ex Clementina unica De homicidio. * Et verò cum Ordines omnes referantur ad Eucharistiæ Sacramentum, in quo representatur passio Christi, qui in toto vitæ decursu mitem se exhibuit, & qui instante tenebrarum hora cum pateretur non comminabatur, evidens est hominem justa etiam de causa homicidam à norma & exemplo Christi deficere, ac proinde meritò constitui irregularem.

Dixi 1mo. generatim loquendo; propter quasdam exceptiones, de quibus in decursu.

Dixi 2do. omnis & solus baptizatus; quia jura de eo solum loquuntur qui homicidium post Baptismum conscius fuerit, cap. 8. & 61. dist. 50.

Dixi 3tio. qui actu consummato; lex enim factum requirit. cap. final. xv. q. 1. Hinc ab irregularitate immunes manent 1mo. qui solum conantur occidere vel mutilare, sed id ex quo non possunt; 2do. qui vulnerant, lacerant sanguinem

O o 3

effun-

* S. Thom. 2. 2. q. 40. a. 2.

effundunt, nisi sequatur mors aut abscissio membri, directè vel indirectè; sive mors per miraculum aut aliter impediatur.

Dixi 4to. qui voluntariè; quia furiosus, infans, dormiens, ebrius, &c. si occidant, irregulares non fiunt, ob rationis defectum. Excipitur dormiens qui prævider se, cum, v. g. interdum iratus est per noctem arma rapere, & iis obvios ferire; is enim nisi arma sibiimet subtrahat, irregularis fiet, etiam in somnis occidendo. Idem de ebrio dicendum.

Dixi 5to. occidit vel mutilat; homicidium enim & mutilatio quantum ad incurrendam irregularitatem aequiparantur in citata Clementina *De homicid.* quanquam irregularitas ex homicidio semper Papæ reservata est, non autem quæ est ex mutilatione. Ut intelligatur quid ad mutilationem sufficiat vel non.

Quæres, 1mo. quid sit mutilatio. R. est membri truncatio, seu amputatio. Hinc irregularis non est qui membrum incidit, debilitat, aut aridum reddit: quia mutilatio significat separationem, abscissionem aut diminutionem membri, non incisionem meram aut percussionem. Undè rursus sequitur Iudicem absque irregularitatis periculo condemnare sive ad torturam, licet hæc debilitet membra, sive ad flagella.

Quæres, 2do. quid intelligatur nomine membri.

Nota triplex esse partium genus: aliæ non pertinent, nisi ad ornatum, ut barba & mammae in viris; aliæ non tantum pertinent ad integritatem individui, sed etiam proprium habent officium ab aliis partibus distinctum, ut oculi ad videndum; aliæ demum pertinent non solum ad ornatum corporis, sed & ad ejus integritatem; ita ut tamen non habeant operationem ab aliis distinctam, sed accessoriam & conjunctam cum aliquâ parte præcipua, tales sunt digiti qui manibus, dentes qui linguae & oris inserviunt. His positis,

R. Partes quæ proprium & distinctum ab aliis officium exercent, seu quæ sunt quasi integrum instrumentum proximum alicujus actionis, earum, inquam, solæ partes sunt veri nominis membra; ac proinde ex istarum non item ex aliarum amputatione nascitur irregularitas. Ratio est 1mo. quia hæc membri acceptio Juri canonico satis consentanea est. Nam c. 6. *De corpore vitiat.* is cui deest manus altera, dicitur simpliciter mutilatus: at verò c. 2. *De Clerico agrot.* qui duos digitos cum medietate palmarum amisit, non dicitur membro truncatus, sed debilitatus & deformatus; 2do. quia in odiosis non est extendenda vocum significatio, sed strictè accipienda; ergo licet digiti, v. g. utrumque vocari possint membra, quia tamen rigorosè membra non sunt, non debent intelligi membra

membrum nomine in materia irregularitatis, quæ ut suo modo poenalis, est odiosa; 3tio. quia si membrum dici posset ea pars quæ aliis partibus focia est & adiutrix in earum officio pars digiti quæ certè manui in officio suo adjuvar, membrum dici deberet; sicque qui partem digiti amputaret, esse irregularis, quod nè ipse quidem Cajetanus admittit.

Obj. Non minùs qui pollicem aut indicem abscindunt alicui, irregulares esse debent, quàm is qui abscissionem illam patitur; imò magis, cum culpa sit in mutilante, non in mutilato: atqui is cui abscinditur pollex, est irregularis; ergo & qui abscindit; ergo & pollex verum est membrum.

R. neg. maj. irregularitas enim non incurritur, nisi in casibus jure expressis: atqui expressum est in jure, ut qui certos habent defectus, etiam ex aliorum culpa, sint irregulares, non autem ut qui horum defectuum causa sunt, & ipsi semper irregulares sint: unde omnino falsum est quod aliqui regulæ instar assumunt, irregularem esse eum per quem aliter efficitur irregularis. Nam irregularis non est qui manum alterius debilitavit, & tamen irregularis est cujus manus debilitata est & enervata. Neque etiam irregularis est qui potionem alium in amentiam vertit, qui filium spurium genuit, qui ad necessariam vitæ suæ defensionem alium mutilavit; tametsi amentes, & alii mox enumerati, irregulares efficiantur. A contrario potest quis irregularis fieri ex actione quæ alium irregularem non reddat, ut patet in eo qui alii injustè membrum virile refecat.

Ex his infero irregularem non fieri qui alterius auriculam amputat; quia auricula seu cartilago quæ est circa aurem, non est membrum, cum auditui necessaria non sit. Aliud est de eo qui feminæ mamillam abscindit; quia mamilla quælibet in feminis officium nutriendi habet per se distinctum, sicut quilibet oculus officium habet videndi.

Dixi 4to. qui hominem occidit aut mutilat; hinc irregularis est qui Paganum vel Hæreticum, aut alium quemlibet interficit, quia & ii homines sunt. A contrario irregularis non est: 1mo. qui invento cadavere inimici cui mortem parabat, in ipsum ex rabie desævit, ejusque membra abscindit; 2do. qui virum aut mulierem sterilem reddit; cum nè is quidem irregularis sit qui fœtus nondum vivificari abortum procurat.

Dixi 5to. vel concurrat, &c. sive physicè ut carnifex; sive solum moraliter, idque vel positivè, ut mandans, consulens, &c. vel negativè ut non obfians, qui ex officio obfistere tenetur. Quæ ut ex parte in Capite præsentis solvantur, varia hic pro-

ponendæ sunt quæstiones circa quadruplex hominum genus, qui sine peccato, & aliquando meritorie alios necant aut mutilant, quales sunt 1mo. Judices & quotquot morti reorum legitime cooperantur; 2do. milites qui in bello iusto pugnant; 3tio. Chirurghi, qui ut toti consulant, partem abscindunt; 4to. qui ut vitam servant, alienam invadunt. Ab ultimis exordium ducam.

ARTICULUS PRIMUS.

An irregularis sit qui occidit ad defensionem vitæ, &c.

CONCLUSIO. Qui ut vitam suam ab injusto invasore tueatur eundem mutilat vel occidit cum moderamine inculpate tutelæ non fit irregularis.

Prob. ex Clementina unica. *De homicid. ubi sic: Si furiosus aut infans, seu dormiens, hominem mutilet vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit; & idem de illo censemus qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem.*

Si tamen, ut sæpe fit, dubitetur, an invasus intra moderata defensionis limites steterit, tunc ad maiorem cautelam, tollendamque omnem scandali, propriæ scrupuli occasionem, res tota Episcopo aperiri debet, ut videat an homicida indigeat dispensatione; prout præcipit Trident. Sess. 14. c. 7.

Dixi 1mo. ut vitam suam servet; quia Clemens de eo solum loquitur qui mortem aliter vitare non valens, occidit vel mutilat hac occasione.

Quæres 1mo. an irregularis sit qui suâ culpâ constituit se in necessitate vel occidendi vel moriendi: puta qui in adulterio deprehensus, maritum occidit alioqui ab eo occidendus. R. eum qui in tali necessitate se constituit, aliquando esse irregularem aliquando non. Non erit quidem irregularis, si non obstante necessitate in quam se coniecit, servet jus ad vitam suam, & occidendi necessitatem nec præviderit, nec prævidere poterit, erit verò irregularis, si desit alterutra conditio. Secunda pars quæ primæ partis probationem importat.

Prob. 1mo. quia qui occidit quando non habet jus vitam suam cum vitæ alienæ dispendio conservandi, est injustus occisor: atqui injustus occisor est irregularis; ergo qui occidit cum non habet jus vitam suam per alterius occisionem conservandi, est irregularis: unde irregulares sunt, qui ut propriæ vitæ consulant, ☉

lant, occidunt vel hostes in bello injusto, vel satellites à quibus iustè quæruntur ad mortem.

Prob. 2do. quia qui formaliter homicida est, irregularitatem incurrit: atqui potest quis servare, jus ad vitam suam, & tamen esse formaliter homicida injusti invasoris. Potest enim quis alium quem ad effusionem sanguinis promptum esse cognovit, conviciis insequi: sed qui sic provocat & insequitur alium, servat jus in vitam propriam, cum alter non habeat jus occidendi eum à quo injuriis afficitur; aliunde verò est idem formaliter homicida; cum sciens & volens homicidii causam posuerit; ergo tunc erit uterque irregularitatu obnoxius; ergo falsum est id quod aliqui dicunt toties aliquem ab irregularitate immunem esse, quoties vitam suam tuetur contra eum à quo injustè invaditur; ergo melius diximus, ad hoc, ut quis irregularitatem ex homicidio non contrahat, duo requiri, nempe ut servet jus ad vitam suam, & ut nec praverit, nec praverere potuerit homicidium ex injusta suâ actione secururum; ergo rursus, ad judicandum an quis irregularitatem incurrerit, inspiciendæ sunt ungulæ rei circumstantiæ, ut intelligatur an qui malâ aliquâ actione se implicavit, in eâ tanquam in causâ homicidium virtualiter voluisse consueat.

Quæres 2do. an irregularis sit qui cum fugere potest, iniquum invasorem mutilat. R. affirm. quia Clementina citata eum dumtaxat ab irregularitate eximit; *qui mortem aliter vitare non valens*, mutilat vel occidit: porro qui fugâ vitæ suæ consulere potest, potest aliter quàm occidendo mortem vitare. Hinc si invasor ipse jam arriperet fugam, irregularis esset invasus, etiam ab eo graviter vulneratus, si eum insequeretur, & occideret; quia jam non esset defensio licita, sed ultio privatis personis prohibita. Eâdem de causâ irregularis est qui occidit, cum sufficeret mutilare, quia non sistit intra limites licitæ defensionis.

Quæres 3tio. an irregularis sit, qui parantem insidias ad inferendam necem, prævenit & occidit. R. Insidiæ vel tales sunt, ut instet mors, nisi præveniantur: vel aliâ quàm occisionis viâ declinari possunt. Si 1. irregularis non est qui occidit, quia cum nullum aliud habeat medium salvandi vitam, vera est defensio. Si 2. irregularis est quia non occidit pro vitâ quam aliter servare potest.

Quæres 4to. an qui ob honoris vel bonorum defensionem, alium occidit, exinde irregularis evadat. R. affirmat. quia homicidium & mutilatio semper pariunt irregularitatem præterquam in casibus jure exceptis: atqui in jure non excipitur

tur casus, nisi defensionis vitæ propriæ. Qui autem honorem vel fortunæ bona defendit, non defendit vitam propriam, nisi in casu ferè metaphysico, quo quis eripere vellet bonum sine quo vita sustentari non posset.

Quæres 3to. an irregularis sit qui alium necat, ut servet vitam patris, fratris, alteriusve consanguinei, aut proximi innocentis, quam aliter servare nequit. R. probabilius est quòd sit: quia citata toties Clementina eos solùm abirregularitate eximit, qui occidunt cùm aliter mortem propriam vitare non possunt: id autem non habet locum, quando quis non ob propriæ sed ob vitæ alterius defensionem, alium occidit.

An autem incorrat quis irregularitatem cùm non solùm occidere licitè potest, sed & ad occidendum tenetur jure naturali vel divino, ut si Rex qui invaditur, defendi debeat; non convenit inter præcedentis responsionis assertores. Negat Avila: 1mo. quia si occidens ad defensionem vitæ corporalis, ab irregularitate immunis sit, à fortiori ab eâ liber erit, qui occidit, nè spiritualiter moriatur, transgrediendo præceptum naturale; 2do. quia vix credi potest Ecclesiam aliquem damnificare eo quòd præceptum naturale impleat, 3tio. quia alioqui multi metu irregularitatis ab executione præcepti naturalis impedirentur; 4to. quia homicidium ut inducat irregularitatem, debet esse volitum saltèm in causâ, ut in Judice, qui professionem Judicis amplexus est quia voluit: porro tale non est homicidium de quo loquimur in præsentì.

Dixi 2do. in Conclusionè, cum moderamine inculpata turba; est porro moderamen illud evitatio excessûs in sui suorumque defensione, ità ut non fiat plùs quàm secundùm rectam rationem necesse sit ad propulsandam injuriam. Unde excedit modum justæ defensionis, ac proinde irregularis fit; qui occidit aut mutilat ut calumniam, minas & similia propulset; ista enim non sunt propriè *vis*, ac proinde aliâ viâ, judicii scilicet, vel saltèm patientiæ & mansuetudinis repellì debent.

ARTICULUS SECUNDUS

De occidentibus in ordine judiciario.

NOta 1mo. potest quis ad alterius mortem in ordine judiciario concurrere, vel cooperando ad prolationem sententiæ, & sic concurrunt accusator, denunciator, testes, Judices,

ses, capitalium causarum Libellio; * &c. vel cooperando ad ejusdem sententiæ executionem, & sic concurrunt carnifex, satellites, vendentes supplicii instrumenta, &c.

Not. 1do. circa hanc materiam nec Galli cum exteris, nec utique secum invicem conveniunt: imo. itaque juxta exteros quilibet alium criminaliter accusat, seu contra eum agit ut puniatur, contrahit irregularitatem, si Judex accusato mortem aut mutilationem inferat. Ratio est, tùm quia tunc directè ac per se expetitur vindicta sanguinis; tùm quia Bonifacius VIII. cap. 2. *De homicid.* in 6. eos solùm Clericos ab irregularitate excusat, qui de malefactoribus apud Judices conquerendo petunt emendam seu satisfactionem sibi fieri, protestando expresse quòd vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt; ergo qui accusat criminaliter, semper irregularis est, etiamsi protestetur se nolle mortem accusati, quia protestatio facta contraria planè inutilis est: qui verò civiliter, seu ad boni sui recuperationem accusat, irregularitatem vitat, si protestationem à Bonifacio VIII. præscriptam emittat: secùs si omitat, etiam ex oblivione vel ignorantia.

Idem est juxta plures, si protestatio hæc non sit sincera; quia protestatio non operatur in ordine ad vitandam irregularitatem, nisi talis sit qualem eam lex requirit: porro lex seriàm non autem mendacem & fraudulentam protestationem requirit. Ità S. Antonin. Pontas, &c.

In Galliâ non subsistunt hæc difficultates, quia in hoc Regno nemo furem, aliumve insequitur, nisi civiliter; nam criminaliter insequi solius est Procuratoris Regii, vel jurisdictionalis. Si tamen accusator intenderet mortem malefactoris, irregularitatem non effugeret, ait N. Alexander: unde denuntiatores, qui Judicibus detegunt authorem criminis, quod nec sibi nec ulli è suis nocivum fuit, communiter pro irregularibus haberi debet, quia solam rei pœnam intendere videntur: secùs si eos denuntient qui grave aliquod malum medicantur: quia tunc mali hujus aversionem, non pœnam rei intendere præsumendi sunt, nisi contrarium aliunde constet.

2do. Juxta eosdem extraneos Theologos, testes in causâ sanguinis, secutâ illius contra quem testantur, morte vel mutilatione, irregularas sunt; quia reorum morti principaliter cooperantur: nec est quòd irregularitatem evadere putent, emittendo prædictam protestationem; ea enim non in testium, sed in accusatoris solius favorem introducta est. Excipiunt Suarez disc. 47. & alii casum in quo testis ad ferendum testimonium obligatur, seu jure naturali, ut si aliter

* Notarius actuaris

innocentis vita conservari nequit; seu præcepto Superioris, seu metu in virum constantem cadente, neque enam, inquirunt, credibile est Ecclesiam eos ab altaris ministerio arceri qui implent id a quo sine peccato, vel gravi detrimento abstinere non possunt.

Aliter sentiunt Galli, præter paucos; testesque ab irregularitate eximunt: 1mo. quia aliqui pessimè consultum esset bono publico, si ii qui facinorosos cognoscunt, eosdem, ob irregularitatis metum detegere non auderent; 2do. quia Canonibus quibus nituntur Ultramontani, vel hoc in Regno recepti non sunt, vel nihil probant, ut * ostendit Pontas. Censent tamen Doctores nostri, irregularitatem contrahi à testibus, cum eos ad testandum inducit, non boni publici desiderium, sed mortis alienæ libido.

3tio Exteri Theologi pro irregularibus habent Procuratorem, Advocatum & Scribam: moventur iisdem rationibus ac suprâ, nempe quod ii omnes in mortem fontis proximè influant.

Aliud communiter sentiunt authores Galli de Procuratore & Advocato, nisi ambo vel innocentis causam malè defendendo, ipsius mortem procurassent; vel reum injustè tuendo, fuissent in causâ cur justus accusator mortem fontis debitam subiisset. Major est controversia de Scribis, ideoque censet Pontasius tutius esse, ut iidem Scribæ dispensationem obtineant ad majorem cautelam: & id sequeretur in praxi.

4to. In Galliâ & alibi irregulares sunt 1mo. Procurator Regius, vel alius hujusmodi, qui reum morte plectendum esse concludit; 2do. Judices qui sententiam mortis ferunt; 3tio. Lictores qui fontem deducunt; 4to. tortor qui eum morte afficit. Ratio est, quia ii omnes proximè influunt in mortem rei. Qui verò furem comprehendunt, aut in causa sunt clamore suo ut ab aliis comprehendatur, aut eam Judici tradunt, non sunt irregulares, quia nemo eorum habetur ut proxima mortis causa.

Sed quid de Clericis qui reorum supplicio interfunt. R. eos peccare contra id Concilii Lateranensis sub Innocentio III. * *Sententiam sanguinis nullus Clericus dicit, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur interfuit.* Nulla tamen hinc pertimescenda irregularitas: 1mo. quia nemo per simplicem assistentiam, reorum morti cooperatur; 2do. quia id docet Glossa communiter recepta; 3tio. quia peccatum illud communiter pro veniali solum haberi consuevit.

Quæ

* Cas. 78. ** Cap. 9. Ne Clerici, &c.

Quæres an irregularitati subiaceant funium vel furcarum artifices, qui hæc iustitiæ ministris ad reorum occisionem præbent. R. cum S. Antonino: Vel quis fecit *scalas, vel funes, vel gladium, non ad mortem inferendam, sed ad omnes usus, & casu postea aliquis utitur ipsis ad occisionem; & tunc irregularis non est, quia vendidit aliquid tùm in se, tùm in intentione suâ indifferens, quodque forsitan non vendidisset, si futurum ejus usum cognovisset: vel hæc instrumenta, sciens & volens, ad aliorum occisionem vendit, & tunc videtur irregularis; quia actione suâ in mortem alterius tendit: unde faber qui in solos tortorum usus laboraret, non levem crudelitatis notam in ore populi sustineret. A fortiori irregularis est qui projicit vel defert ligna, ut vivus quis comburatur; secus, si solùm ut comburatur cadaver illius qui jam suffocatus est.*

Si quis per accidens solùm & præter intentionem causa est cur reus citiùs moriatur, non fit inde irregularis; quia effectus per accidens non imputatur ei qui dat operam rei licitæ: unde qui a Judice impetrant ut reus per viam consuetam non ducatur, ne juxta matris suæ domum transeat, irregulares non sunt, etsi inde fiat ut reus per viam breviorē ducatur, & citiùs pereat. Neque etiam irregulares sunt qui reum consolationis gratiâ comitando dicunt: Eia pergamus; sicut nec Confessarii qui carnisicem monent se suo jam functos esse officio.

Dixi, *qui per accidens solùm. &c.* non enim ità clarum est eos ab irregularitate immunes esse; qui etiam bono & misericordi animo, rei mortem directè accelerant, unde, ait Nat. Alexander; irregularitatis periculo se exponunt qui carnisicem hortantur ut fusciferum citiùs interficiat, nè diù vexetur; ut omnino suffocet eum qui necdum satis stragularatus apparet, nè diutiùs langueat, ut crura hoc modo frangat, quia sic aperiet venam, unde reum citiùs moriturum esse contingeret. Unique, pergit idem Theologus, qui hæc faciunt, magnæ imprudentiæ rei sunt, & in dubio à suis functionibus abstinere, & à Papâ dispensationem efflagitare debent.

Quæres an irregularitatem incurrat Sacerdos qui grassantia crimina reprimi intendens, suadet Principi ut legem ferat, quâ qui scelera hæc commiserint, capite plequantur. Itèm an irregularis fiat Princeps qui legem hanc tulerit; vel Confessarius qui absolutionem denegat, seu Principi qui hujusmodi legem ferre non vult; seu Magistratui qui ut fonti par-

cas; secundum legem hanc judicare non vult; seu reo qui juridicè interrogatus, crimen suum detegere non vult.

R. neminem ex istis irregularem fieri: quia, ut quis incurrat irregularitatem, necesse est, ut in mortem proximè influat, & liberè, atqui ii de quibus agitur in quaestione propoſitâ, vel proximè non influunt in mortem, vel saltem non liberè; 1mo. quidem non influunt proximè. Qui enim fert legem quâ certorum criminum deinceps rei capite plectantur, directè & primariò tendit in Reipublicæ bonum, nec in quempiam determinatè animadvertit, sed generaliter loquitur: ergo non est causa particularis cur hic vel iste morri detur; ergo nec qui legem hanc tulerit, irregularis est, nec qui eam ferri suaserit aut præceperit; 2do. etiamsi proximè influerent, non tamen influerent liberè; cùm Confessarius non possit absolutionem tribuere Judici id, ad quod tenetur, facere notenti.

At, inquires, non magis Confessarius in casu præſenti immunis est ab irregularitate, quàm Judex: atqui iste non, ex toties dictis; ergo nec ille. Prob. maj. Idèd Judex licet à ferendâ mortis sententiâ abstinere non possit sine peccato, contrahit nihilominus irregularitatem, quia homicidium eidem saltem in causâ voluntarium est, utpote qui Judicis officium spontè amplexus fuerit: atqui pariter Confessarius, Confessarii officium liberè amplexus est; ergo.

R. ad 1. neg. maj. Ad 2. idèd Judex ratione occisionis irregularitatem incurrit quia occiso malefactorum, officio ejus necessariò & primariò annexa est, ità ut eam in se ut Reipublicæ bonam velit. At aliter se res habet de Confessario, cujus ministerium in solâ peccatorum reconciliatione consistit: ex quo fit, ut cùm specialius in reorum mortem influit, hanc non in se & directè velit, sed solam peccantis salutem, quæ pendet ab observatione legum, sive ex mortem rei, seu aliud quid præcipiant.

ARTICULUS TERTIUS.

De Militibus & Chirurgis.

Circa milites, eosque qui in bello justo pugnant, queritur 1mo. an simplex armotum gestatio, hominem militiæ adscriptum constituat irregularem. R. 1mo. etsi solent Bancarii Expeditionarii Curia Romanæ, iis qui arma gestaverunt, auctoritate esse, ut dispensationem postulent; constat tamen eorum de jure

jure communi non esse irregulares; idque satis colligitur tum ex c. 24. *De homicidio*, ubi Sacerdos qui contra Saracenos dimicaverat, eo solum in casu ab altaris ministerio abstinere precipitur *si de interfectione cujusquam in illo confictu*, sua eum conscientia remordet; tum ex unanimi Casuistarum consensu, qui omnes docent, neminem in bello justo irregularitati subiacere, nisi qui propriâ manu alium invaserit.

R. 2do. eum qui pugna interfuit, & dubitat cum fundamento, an quempiam interfecerit, aut qui de interfectione suspectus est, teneri dispensationem obtinere; sive nê aliis scandalo sit, sive nê partem minus tutam in dubio homicidii sequatur.

Quæres 2do. an irregularis sit qui in bello justo, non occidit quidem propriâ manu, sed aliis occidentibus, aut mutilantibus opem tulit. R. eorum qui sive in bello, sive in rixa, occisioni iniquæ cooperantur, neminem ab irregularitate liberum esse; quia jus eos omnes punire voluit qui concurrunt ad criminem homicidii: at non idem est in bello justo in hoc enim ii solum irregulares à jure constituti sunt, qui per se & propriâ manu occidunt, aut mutilant; quod merito statutum est, nê ex actione unius aliquando hominis, tot alii canonicum hoc impedimentum contraherent, & sic à bellis etiam justis retraherentur. Eadem de causâ irregulares non sunt etiam Clerici qui bellum justum consulunt.

Quæres 3tio. an aliquando ab irregularitate liberi sint qui in bello etiam justo mutilant vel occidunt. R. irregulares esse eos omnes qui in bello aggressivo mutilant vel occidunt, non autem qui in bello defensivo, nisi eò venerint animo præliandi. Prima pars patet tum ex cap. 24. *De homicid.* tum quia qui in bello justo occidunt, similes iis sunt qui autoritate publica malos tollunt è medio: ii porro irregulares sunt, ut ostendimus. Secunda pars certa est, quia pejor non est conditio eorum qui in bello, quàm qui extra bellum, necessitate compulsi occidunt nê occidantur: atqui isti irregularitatem non incurrunt; ergo nec illi. Unde irregularitatis expertes sunt qui in bello etiam injusto positi præcisè ut milites spiritualiter adjuvent, aut pacem componant, in eas aliquando angustias veniunt ut vitam suam non nisi hostilis vitæ dispendio servare possint.

Dixi, nisi eò venerint animo præliandi; censent enim Suarez, & plures alii, eum qui pugnandi animo ad bellum etiam justum processit, irregularem fieri, si occidat etiam in propriæ vitæ defensionem: 1mo. quia qui præliandi animo aciem ingreditur,

ingreditur, saltē in causā vult homicidium, cui se exponit: atqui homicidio in se, vel in causā volito, annexa est à jure irregularitas; 2do. quia Judex, licet malefactorem occidere teneatur, non definit esse irregularis, quia sponte accessit ad officium Judicis; ergo à pari miles qui excubias agit, quique occidendus est nisi occidat, non vacat ab irregularitate.

Quæres 4to. an qui alium hortatur ad fundendum pro fide sanguinem, irregularis sit secuta morte. R. negat. non enim causa est cur Judex impius mortem inferat, sed cur Christianus vividæ charitatis actum eliciat. Idem dicendum de eo qui alium precatur, ut se conjiciat in flumen, unde aliquem aquis abreptum extrahat: is enim non intendit mortem illius qui in flumen se conjicit, quam etiam probabiliter non prævidet, ut supponimus, sed solam pereuntis liberationem.

Quod spectat ad Medicos & Chirurgos.

Dico imo Laici qui medicinam aut Chirorgiam exercent, non sunt irregulares, morte etiam secutā, licet membrum abscindant, modò secundum artis suæ regulas operentur. Ratio est, quia in iis operationibus, non deest lenitas, sed elucet misericordia: neque enim membrum amputant in vindictam & pœnam, sed ad totius conservationem: unde patet quantum eos inter & Judices intersit differentia.

Dixi, modò operentur secundum artis regulas: si enim culpa vel imperitiā Medici aut Chirurgi, mors sequatur, incurrun irregularitatem ex delicto; quia imperitiā in iis qui ut periri operam suam promittunt, culpæ annumeratur. Cum autem irregularitas ex delicto, non nisi ob peccatum mortale contrahatur, evidens est incuriam quæ Medico aut Chirurgo irregularitatem procurat, debere esse mortalem: sed simul fatendum in re tanti momenti, in quā de vitā hominum agitur, minus ad culpam letalem requiri quam in aliā materiā. In dubio an Medicus aut Chirurgus necessaria usus sit diligentia, pro irregulari habere se debet, ut colligitur ex cap. 18. de homicid. A fortiori irregularis est qui ut potionis sibi non satis cognitæ experimentum faceret, eandem propinavit ægroto qui ex eā mortuus est.

Si Medicus porrigat ægroto medicinam quam dubitat illi profuturam esse, videndum est an aliud prærito habeat remedium, aut certum, aut à prudentioribus Medicis in eodem casu adhiberi solitum, an non. Si habet, peccat & irregularis est, qui in re tanti momenti dubia & incerta certis præponit. Si non habet, videndum rursus an infirmi salus desperata sit, necne. Si necdum desperata sit, adhuc peccat, & irre-

& irregularitatem contrahit, quia censetur incerto remedio eum peremisse, quem natura sanare potuit, aut qui fortasse vixisset donec certiori remedio resciceretur. Si verò jam desperata sit agrotantis vita, non videtur irregularis si applicet remedium, de quo dubitat profuturumne sit, an secus; quia satius est aliquid de se non malum tentare cum spe salutis, quàm inertem & otiosum mortis alienæ spectatorem manere. Hinc patet quid sentiendum de Chirurgo qui membrum abscindit dubius, sine abscindendum.

Dico 2do. Clericus, etiam in sacris, non fit irregularis exercendo medicinam aut chirurgiam secundum artis regulas, citra incisionem aut aduersionem. Ratio est, quia id nulli prohibetur est Clericis; unde si mors sequatur, modò non ex eorum incuriâ & culpâ, irregularitatis expertes sunt. Sicubi tamen medicinam aut chirurgiam exercent Sacerdotes cautè simul & sobriè gerere se debent: cautè, nè periclitetur eorum castitas & fama, si frequentius cum feminis versentur, & aliquos curent morbos qui pudicum oculum lædunt: sobriè, ut pauperum, non itèr omnium medici esse videantur, utque id non faciant quod alii istius professionis homines facere possunt.

Dixi 1mo. *secundum artis regulas*; quia qui eas ignorat, occidendi periculo se exponit, ac proinde securâ morte irregularis est.

Dixi 2do. *citra incisionem, &c.* quia Concilium Lateranense * prohibet nè ullam chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ aduersionem vel incisionem inducit: inde Sacerdos, etsi omnem adhibeat diligentiam, & secundum artis regulas brachium abscindat, erit irregularis si mors inde sequatur:

Circa hanc assertionem quædam notanda: 1mo. Clericus si tantum consulat, imperet, aut opem ferat Chirurgo, ut membrum abscindat; irregularitatis expertis manet, etiamsi mors sequatur modò non sequatur ex consilii vel iussionis imprudentiâ, sed ex vi morbi. Ratio est, quia etsi Clericis sacris vetitum est, ut per se adurant, aut incidant, non tamen ut id ab aliis fieri suadeant aut imperent, si sat periti sint, ut id prudenter suadere valeant. Et verò pœna in operantes imposita non ligat mandantes, nisi lex exprimat, 2do. si Subdiaconus urgente necessitate putâ tempore pestis, deficientibus vel nolentibus Chirurgis, membrum incidat vel amputet, non erit irregularis; quia excusat necessitas, 3tio. si Clericus extra casum necessitatis abscindat membrum, & mors non sequatur, peccabit quidem contra legem Con-

Moral. Tom. IV.

6 Pp

cilli

* Cap. 6. Ne Clerici.

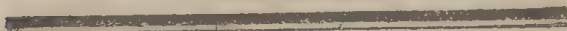
cilii Lateranensis supra relatam: at non erit irregularis; quia irregularitas ex eâ solum mutilatione incurritur, quæ per se ordinatur ad privationem membri, non autem ex ea quæ ordinatur ad conservationem totius, qualis ea est de qua agitur in presenti. In dubio an mors secuta sit ex adustione, an ex vi morbi, vel ex agroti culpâ qui regimen sibi præscriptum sequi noluit; tutius est, ut quis se gerat ut irregularem, nisi antea obtinuerit licentiam artis hujus exercendæ. A fortiori qui contra Medici præceptum, aliquid tradit, aut tradi consilium infirmo; aut qui cum debet, non obstat nè id tradatur, etiamsi id faciat nè ager diutius careeret oprato cibo, irregularitatem incurrit, si infirmus inda pereat, aut mors ejus accelleretur.

Quæres quis in irregularitate ex defectu lenitatis dispensare possit. R. solus Papa vel quibus id ab eo concessum fuerit. Ratio est, quia per Tridentinum solummodo conceditur Episcopis, ut dispensent in irregularitatibus ex delicto, &c. porro irregularitas ex solius lenitatis defectu non est ex delicto.

P A R S T E R T I A.

DE IRREGULARITATIBUS EX DELICTO.

C A P U T P R I M U M.

De Irregularitate ex homicidio.

Homicidium dividitur in necessarium, voluntarium & casuale. Necessarium, illud est ad quod aliquis quasi obligatur, seu ratione legitimæ defensionis, ut cum vitam suam aliter tueri non potest; seu ratione officii, ut cum Magistratus sententiam morti addicit.

Homicidium voluntarium, illud est quod contra regulas intenditur directè, vel in se, ut cum alicui collum abscinditur, vel in causâ adeo cum effectu conjunctâ, & ut tali cognitâ, ut non possit quis causam velle, quin effectum ab eâ ineparabilem voluisse censetur; ut cum quis venenum maximè mortiferum propinat alteri.

Homicidium casuale, illud est quod agens nec in se, & in

in causâ cum effectu necessario conjunctâ voluit, quodque idem hoc sensu est præter intentionem agentis. Homicidium casuale duplex est: aliud purè casuale, quod etiam inculpatum vocatur: aliud mixtum & culpabile. Homicidium purè casuale, est illud quod præter intentionem agentis sequitur ex actione, ex quâ nec prævidetur, nec moraliter prævideri potest esse secutum. Tale est homicidium ab eo factum * qui cum pulsaret campanas, ut conveniret populus ad divina, cadens tintinnabulum percussit quemdam puerum, qui ex eo vulnere decessit. Homicidium casuale mixtum, est: illud quod quis nec intendit, nec prævidit, sed prævidere potuit & debuit, & earentis impedire, sive majorem adhibendo diligentiam, sive abstinendo ab opere periculoso, in quo satis peritus non erat. Hinc patet in homicidio casuali mixto mortem partim casualem esse, quia ab agente non intenditur; partim voluntariam in causâ, quatenus agens libere voluit aut omittere diligentiam debitam, aut suscipere opus in quo satis peritus non erat. Hinc rursus homicidium non est voluntarium, prout voluntarium opponitur casuali mixto, quoties est contra intentionem agentis, etiam si ex tali opere non raro sed sæpius, modo tamen non necessario & inseparabiliter sequatur. Ratio est, quia in materiâ admodum penali, illud duntaxat homicidium pro simpliciter voluntario habendum est, quod ut tale exhibetur à Jure & à Conciliis: atqui Jux & Concilia illud duntaxat homicidium ut voluntarium exhibent, quod directè volitum est, sive in se, sive in causâ cujus volitio cum effectu nolitio non compatitur. Homicidium enim simpliciter voluntarium à Jure & à Conciliis exhibetur, ut homicidium ** quod quis commisit *per industriam, per insidias; voluntate suâ ex proposito, non ex casu*; atqui tale homicidium necessario importat intentionem directam, voluntatem & propositum occidendi; cum ibi non sit sermo de aliâ voluntate vel proposito quàm occidendi; ergo.

A contrario homicidium erit simpliciter voluntarium, etiam si raro admodum ex actione quæ posita est sequatur, modo ab agente intentum & præcogitatum fuerit: quia casuale & voluntarium in intentionem præsertim retinendi debent sicut ergo qui nec in se, nec in causâ inseparabili homicidium voluit, non censetur directè & simpliciter homicida; sic voluntariè homicida judicari debet, qui homicidium intendens; usus est cautâ quæ effectu suo frustrari poterat. Unde si quis campanam pulsât ea intentione ut cadens

Pp 2

mal-

* C. 23. De homicid. ** C. 1. De homicid. Trid. Sess. 14. c. 7

malleus aliquem obruat, quem de facto obrui contingat, pulsator ex hoc facto licet parùm communi, homicidii voluntarii reus erit. His præmissis dicemus 1mo. de homicidio voluntarios; 2do. de casuali.

ARTICULUS PRIMUS.

De Irregularitate ex homicidio voluntario.

Homicidium simpliciter voluntarium gravissimam inducere irregularitatem, demonstrat id Synodi Tridentinæ sess. 14. cap. 7. *Qui suâ voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec aliâ ratione publicum, sed occultum fuerit nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit; nec illi aliqua Ecclesiastica Beneficia, etiamsi curam non habeant animarum conferri liceat, &c.*

Porro voluntarii hujus homicidii ii omnes rei sunt, qui actione sive physica, sive morali, proximi mortem directè intendunt & procurant. Unde homicidæ voluntarii sunt: 1º. omnes qui in duello, in bello clarè injusto, &c. ex proposito alium injustè & spontaneè necant, sive protinus & absque mora, sive sensim & via longiori; ut si quis alteri præbeat venenum, quo paulatim & aliquando plures post menses extinguitur: idque verum est, etiamsi dederit venenum animo eiusdem efficaciam experiendi; vult enim directè mortem, tanquam effectum in quo veneni sui vis manifestanda est. Quin & si is qui talem applicuit causam de facto suo sincerè doleat, priusquam eadem causa operetur, non ideo desinet fieri irregularis: quia sicut poenitentia irregularitatem jam contractam non tollit, sic nec impedire potest quin eadem contrahatur, præcipuè in casu præsentis, in quo non impedit nè homo verè & efficaciter sit homicida, & dignus poena tam civili quàm Ecclesiastica.

2º. Homicidæ simpliciter voluntarii sunt mandantes, consulentes & alii cooperantes; hi enim omnes verè sunt homicidii causæ,

Circà mandantem hæc notanda: 1mo. eum homicidam directum reputari, etsi homicidium non expressè sed tacitè solum mandaverit: unde * *si injuriatus dicat filio, vel famulo, Ne redeas domum, donec aliquid novi de te audiam, censetur autor homicidii inde subsecuti.* Si tamen mandans mandatum revocavit, expressè, vel æquivalenter, jam

nec

* *Avila.*

nec causa est homicidii, quod in mandatarii nequitiam re-
fundi debet: nec irregularitatem contrahit.

2do. Si mandatarius à principio mandatum acceptare no-
luerit, illudque postea mutata voluntate exequatur, foris
etiam contra ipsam mandantis voluntatem qui à priori pro-
posito recessit, idem mandans adhuc subjacet irregularitati:
quia in hac materia non est sermo de mandato quod ve-
ram obligationem inducat, sed de mandato quod consistat
in petitione, vel exhortatione acris; quâ alter ad agendum im-
pellatur: hæc porro omnia licet ab initio repudiata, semper
idonea sunt ad movendum, semperque mandatarii animo
exhibent eam esse mandantis voluntatem, ut hostis ejus oc-
cidatur, donec ipsi met sufficienter declaraverit se volunta-
tem hanc abjecisse.

3tio. Si contingat mandatarium ab eo cui mortem inten-
tat, occidi, mandans, (idem est de consulente) irregularis
efficitur, non quidem irregularitate ex homicidio voluntario,
cûm mandatarii mortem non intenderit; sed irregularitate
homicidii casualis, quia causa fuit cur alter propriæ mortis
periculo se exponeret; vix enim fieri potest, ut quis sine
sui periculo, mortem alterius tam proximè machinetur.

Quod spectat ad consulentem, quaritur imo. an quis-
quis homicidium consulit, irregularis fiat. R. eum ab irre-
gularitate immunem esse, si is cui consilium dedit, jam aded
ad homicidium paratus erat, ut nullam ex hoc consilio de-
terminationem receperit. Alter dicendum si consulens oc-
cidendi voluntatem in alio adaugeat, putà si suo efficiat con-
silio ut alter facilius, citius, crudeliusve aut animo timore
homicidium committat; tunc enim irregularis est, quia jam
consilium in mortem insuit. Si parato ad occidendum aut
mutilandum suadeas, ut tantum percutiat, idque suadeas non
intuitu & desiderio percussoris, sed ut ab homicidio vel
mutilatione retrahas, irregularitatem non incurris; non enim
verè causa es cur fiat percussio, sed cur non fiat homicidium.

Quaritur 2do. quâ ratione agnosci possit an consulens in-
fluxerit in homicidium. R. interrogandum esse eum cui con-
siliium datum est, qui si dicat se consilio motum non fuisse,
aut voluntatem suam nullatenus ex eo obfirmatam fuisse
in proposito occidendi, consulens ab irregularitate liber erit:
modò tamen is qui consilium accepit, talis sit ut fidem me-
reatur, putà si in sermone verax sit & sincerus. Quod si
consilii influxus ab ipso homicidâ resciri nequit, recurreret vir
prudens ad conjecturas: perpendet, v. g. an consulens ver-
bâ animum homicidæ commovisse visâ sint, an statim aut

paucis post in crimen prorgerit: in dubio autem, praesumer-
consilium influxisse; quia id ut plurimum contingit, ac pro-
inde statit pro irregularitate.

Quartitur 210. quomodo qui alteri consilium occidendi
dedit, gerere se debeat ut vitet irregularitatem. R. eum o-
mnino modo consilium à se datum revocare debere, & qui-
dem efficacius quam mandans mandatum suum revocare
teneatur: in mandato agitur de ipsâ re mandantis, cujus in
gratiam agit mandatarius; ac proinde revocato mandato,
tota agendi vis auferatur; at in consilio agitur de re ipsius
consulenti, & in ipsius gratiam consilium datur; unde quando
subsistent motiva animo ejus instar veneni malignè instilla-
ta, consilium ipsum subsistet, eique proinde attribuetur quid-
quid consultus operabitur mali. Quapropter debet consu-
lens terti quod iniecit consilii motiva motivis aliis elidere,
& precibus importunis uni; ut hominem à sententiâ suâ de-
terreat. Quodd si verba sua nihil operari animadvertat, de-
bet occidendum, secundum charitatis & prudentiæ regulas,
seu generatim, seu specialius ad arbitrium viri prudentis,
commonere ut sibi caveat: quo semel peracto, liber erit
ab irregularitate, morte etiam secutâ, quæ in occisi solius
negligentiam refundetur: quodd si illum monere nequeat, eo
interfecto irregularis evadet; unde Clericum qui abortus
consilium dederat conjugata, à quo eandem postea dimo-
vere non potuit, irregularem judicavit Navarrus.

De cooperantibus iniquæ mutilationi vel occisioni una o-
mnium vox est eos irregularitatem homicidii voluntarii con-
trahere; unde irregulares sunt: imo, omnes & singuli mi-
lites in bello injusto, etsi non nisi eorum unus quempiam
ex hostibus mutilet; quia ii omnes cum conjunctis viribus
pugnent, sibi quæ mutuo opem ferant, sunt una causa mo-
ralis cædis. Eadem de causâ, qui arma, pecunias & similia,
intentione hujus belli præbent, aut milites conducunt, irre-
gulares judicantur, quod ad eos etiam qui sarcinas custodiunt
extendunt Navarrus & Avila; 2do. qui testificantur, accusant,
judicant injustè, aut injustè accusato viam legitimæ defen-
sionis præcludunt. Idem est de iis qui in vaso arma ipsius
quibus tueri se posset, occultant animo mortis eidem procu-
randæ; 3tio. qui homicidio adstant armati; licet arma
non educant, si opem occisori ferre parati sunt; hi enim oc-
cisorem ad pugnam acunt præsentia suâ, & sic stragi suo
modo cooperantur; 4to. Si plures communi consilio se se con-
citant ad cædem, nemo effugiet irregularitatem etiam si u-
nus tantum occiderit. Si autem absque consilio, in rixa sub-
exortâ

exortâ, uno quis letali vulnere percussus sit à Titio, ab alijs verò leviter, solus Titius de homicidio tenebitur; in dubio quis letale vulnus inflixerit, omnes pro irregularibus habendi sunt; aliàs nemo eorum esset irregularis, sicque daretur culpa sine pœna, quod est absurdum. Si certus esses te leviter solum percussisse, non esses irregularis, essent verò ceteri ob dubium.

Irregulares etiâ esse possunt ex homicidio voluntario, qui ei consentiunt. Quâ de re hæc lex mihi statuenda videtur, ut tunc solum consensus irregularitatem pariat, cùm parit restituendi obligationem. Unde cum ratihabitio damni quod nomine alicujus illatum est ipso nesciente, eundem restitutioni obnoxium non faciat, si aliàs in damnum non influxerit: sic nec homicidii nomine & intuitu tuo commissi ratihabitio seu approbatio subsequens, irregularitati obnoxium te facit; quod verum est, etiâ si homicidam remuneres.

Quæres, an non impediens homicidium quod impedire potest, fiat irregularis.

R. imo qui solum ex charitate homicidium impedire tenetur, non fit irregularis non impediendo. Ratio est, quia qui solum violat charitatem, non potest esse strictè & verè homicida; cùm homicidium essentialiter pugnet contra justitiam. Hinc irregulares non fiunt licet gravissimè peccent. 1mo. qui pauperem fame pereuntem non resovent; 2do. qui parato ad ferendam alicui opem nè occidatur, malo animo consulunt ut non ferat: consulens enim non aliud admittit crimen quàm ipse consultus: is verò ex hypothesi non peccat nisi contra charitatem. Aliiter dicendum si quis ad subveniendum homini periclitanti, ex sola charitate paratus, ab aïo per vim vel dolam retrahatur quia retrahens tunc peccat contra justitiam, sicut & contra eam peccat qui per vim vel fraudem impedit, nè pauper eleemosynam sibi destinatam recipiat.

R. 2do. qui ex justitiâ ad avertendam proximi cædem obligantur, si non obstant quantum possunt, irregularitati subjacent: quia ii proximum re ipsi debitâ privant; ac proinde ut restitutioni sic & irregularitati subjacent. Unde irregulares sunt 1mo. Judex qui injustæ mortis sententiæ non obstat; 2do. ferarum custos, qui non cavit nè animalia custodire suæ credita, obvios quosque occidant; 3tio. qui puellæ quam decepit, abortum proponenti, non contradicere debet enim ex justitia vitam proles servare.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Irregularitate ex homicidio casuali.

CUm homicidium casuale, ut irregularitatem pariat, voluntarii quidpiam habere debeat, non quidem in se, sed in causâ per accidens, ex quâ tamen secutorum prævideri potuit & præcaveri; hinc videndum hic imo. an qui operam rei licitæ ex quâ sequitur homicidium, irregularis sit, si sufficientem adhibuerit diligentiam; 2do. an irregularis sit si res eadem illicita quidem esset, sed de se non periculosa; 3tio. quid dicendum, si res illa simul illicita fuerit & periculosa. Sit

CONCLUSIO I. Qui vacat rei licitæ, & debitam adhibet diligentiam nè quem occidat, non contrahit irregularitatem aliatve homicidii pœnas, etiamsi ex facto ejus sequatur homicidium.

Prob. Homicidium non inducit irregularitatem, nisi voluntarium sit & culpabile: atqui homicidium in præsentī casu nec voluntarium est, nec culpabile; non enim reus est qui facit aliquid liciti, unde sequitur aliquid quod nec præcavere nec impedire potuit.

Hinc irregularis non est, qui ex improvisâ equi ferocitate raptus, obvium infantem opprimit, secus si cognovisset victimam equi, eumque frâni impatientem esse, aut frænum nimis tenue esse ut equum cõderet.

Dixi, qui vacat rei licitæ & debitam adhibet diligentiam, si enim interveniat culpa aut vitandi periculi negligentia, incurritur irregularitas, quia homicidium quod vitatum non fuit, cum vitari potuit & debuit, merito reputatur voluntarium. Hinc irregularis est Magister qui in discipuli correctione nimium excedit, aut eum percutit in capite, * si discipulus ex ipsa percussione interit, vel aliam infirmitatem incurrit, de quâ nescitur expirasse. Et verò percussio in quâ non leviter exceditur, aut quæ fit in capite, parte de se periculosa, periculum involvit, & multum supponit negligentiam.

Ceterum ad contrahendam hanc casualis homicidii irregularitatem requiritur culpa mortalis, ac proinde gravis negligentia. An autem ea negligentia requiratur, cum quis vacat rei illicitæ; an non tunc sufficiat levis vel levissima, discutiendum manet. Pro solutione, nota quod res aliquæ

* T. 2. De homicid.

duabus

duabus de causis illicita esse potest, vel omnibus, vel certo personarum statui: 1mo. quia periculosa est, seu quia de se ad mortem tendit; sic periculosum est chirurgiam per incisionem aut aduersionem exercere; 2do. res aliquando prohibita est, quia licet de se periculosa non sit, alicui tamen virtuti vel præcepto adversatur: sic prohibetur ceruis temporibus venatio, ea etiam quæ sit sine periculo, puta nè noceatur conceptui, aut segetibus. His positis, sit.

CONCLUSIO II. Qui dat operam rei illicitæ, sed non periculosa, non nisi ex culpâ latâ, casualis homicidii irregularitatem incurrit; unde ab eâ immunis est, si ad præcavendum homicidium eandem adhibeat diligentiam quam adhibent communiter, qui similem actionem licitè exercent.

Prob. 1mo. Irregularitas non incurritur nisi in casibus jure expressis: atqui nullibi expressum est in Jure, ut Irregularitatem incurrat is ex cujus actione, illicita quidem sed non periculosa subsequutum est homicidium, quando sufficientem adhibuit diligentiam, nè tale quid ex actione sua sequeretur. Imò contrarium exprimit cap. 48. dist. 50. ubi qui equos furando, quæ actio tanè illicita est, collisit mulierem quæ abortum fecit, furti solum damnatur, non autem irregularitatis aut censuræ, quibus, ait Canonis autor, non potest nec debet addici per leges, quia voluntas illius non agnoscitur perniciofa fuisse, id est, cujuspiam mortem intendisse.

Prob. 2do. quia in oppositâ opinione dicendum est eum qui interdicti tempore campanas pulsar ad convocandum populum, esse irregularem si ex cadendo quempiam mutilent, non autem si alio tempore hominem occidunt. Item irregularis erit qui cadendo proximi arborem, omnem adhibuit diligentiam, nè quis ab eâ opprimatur; non erit verò irregularis, si cum eâdem attentione arborem suam cadat. Pariter irregularitatis expers erit Laicus, qui venando in suo saltu ex errore invincibili hominem occidit pro fera; erit vero si ex eodem errore hominem occidat in saltu alieno: atque hæc omnia absurda sunt.

CONCLUSIO. III. Tenendum est in praxi, eum qui vacat rei illicitæ & non parùm periculosa, secuto homicidio irregularem fieri, licet sufficientem ad illud vitandum diligentiam adhibuerit.

Prob. In dubio an quis culpabiliter sit homicida, Judicari debet, eum esse irregularem; atqui cum aliquis rei prohibita simul & valdè periculosa indulgens, hominem occidit, ad minus dubium est an sit culpabiliter homicida. Si enim

id negent Theologi graves gravibus momentis suffulsi, & adverso stant Theologi torte graviores, rationibus non minus firmis innixi. Ita inter alios S. Thomas 2. 2. q. 64. art. 2. Navarrus, Fagnan, Caballus. Bañ, Pontas, &c. Ratio est, quia homicidium quod prudenter judicatur voluntarium in causâ, parere debet irregularitatem atque homicidium quod ex actione de se ad mortem tendente, ideoque prohibita quia periculosa. sequitur, prudenter judicatur voluntarium in causâ, qui enim vult causam a se periculotam, effectus inde sequentes velle censetur; nec praesumitur sufficientem adhibere diligentiam, nisi penitus cesset ab opere. Nulla enim est diligentia quæ rerum naturam mutare possit, & efficere, ut id quod valde periculosum est, non sit periculosum, ac proinde ut qui opus periculosum poluit, de effectu inde contingenti non teneatur.

Obj. Canones non statuunt irregularitatem de qua loquimur, nisi ob homicidium aliquo modo voluntarium: atqui mors nullatenus est voluntaria ei qui in actione quantumvis periculosa tantam adhibet diligentiam, ut nullo prioris modo suspicari possit periculum occidendi. Ut enim mors censetur voluntaria in causâ, non sufficit ut causâ hæc nata sit in genere parere homicidium, sed oportet ut hic & nunc nata sit illud parere, spectatis omnibus circumstantiis quæ humanitatis spectari possunt: ergo si his omnibus spectatis non appareat actio hæc & nunc periculosa, mors fortuito secuta nullatenus imputari poterit operanti, nec proinde erit ei sic voluntaria ut irregularitatem pariat.

R. ad 1. dist. min. Mors nullatenus est voluntaria, reipsâ, transeat non est voluntaria interpretatione legis, N. fatente enim Gibalino potuit Ecclesia imponere irregularitatem ei qui prohibitum aliquid & periculosum faceret, quoties inde contingeret homicidium, etiam omnino aut quasi omnino casuale: quod autem id statuerit de facto, evincunt aut saltem admodum probabile reddunt argumenta superius adducta. Atque hæc irregularitas erit homicidii, non quia culpa absolute erit homicidii, sed quia non nisi eo secuto imponitur; imò homicidium illud quadantenus voluntarium erit, quia profectum erit à causâ specialiter ipsius homicidii intuitu prohibita.

Quæres an & quis in irregularitate homicidii dispensare valeat.

R. imo. potest Papa dispensare in quâlibet irregularitate, etiam ex homicidio injusto prodeunte, Ratio est, quia hæc irregularitas juris est solum positivi.

Quo.

Quoniam verò multa licent quæ non expediunt, rarò admodum dispensat Apostolica Sedes cum homicidio omnino voluntariis, qui de industriâ, vel per insidias occiderunt, saltem si necdum ad ullum ordinem promoti fuerint; idque ex mente Tridentini, * quod hujusmodi homicidas ab omni Ordine ac Beneficio, & Officio Ecclesiastico perpetuò excludit. Sed cum jam promotis, si homicidium voluntarium occultum sit, longè frequentius dispensat S. Penitentiaria, cum urgens justaque ratio id postulat. Veluti si Sacerdos à loco commissi delicti discedere nequeat, nec ibi abstinere possit à celebratione Missæ, quin scandalum generet & suspicionem præbeat de perpetrato homicidio cujus author ignoratur, &c. Ità Fagnan.

R. 2do. Episcopi non possunt dispensare in homicidio voluntario justo vel injusto. Ratio est quia in amplâ quæ Episcopis datur facultate dispensandi in irregularitatibus, ea excipitur quæ oritur ex homicidio voluntario, vel ex defectu: ergo Episcopi nec in homicidio voluntariè injusto, quod Trident. Synodus directè excepit, nec in homicidio justo, quale illud est quod publicâ autoritate sit, dispensare possunt, cum illud pariat irregularitatem ex defectu. Quin & prohibitio Episcopis facta, nè in homicidio voluntario etiam occulto dispensent, de se extenditur etiam ad exercitium minorum ordinum, & Beneficium simplex, prout docent Navarrus & Fagnan. Potest tamen Episcopus dispensare cum homicidâ occulto, ut minister in Sacris, si magna urgeat necessitas, & ad Papam recurri non possit.

R. 3tio. possunt Episcopi dispensare in irregularitate, quæ provenit ex mutilatione injusta, si hæc occulta sit: quia Episcopi dispensare possunt in qualibet irregularitate, modò hæc oriatur ex delicto occulto quod homicidium voluntarium non sit: porro mutilatio non est homicidium. Possunt etiam Episcopi dispensare in irregularitate contracta ex homicidio casuali occulto: quia homicidium casuale mixtum, non est strictè & propriè voluntarium, prout suprâ probatum est. Hinc dispensare possunt Episcopi: 1mo. cum eo qui leviter solum percutere intendens, occidit; 2do. cum eo qui mandavit servo ut percuteret, expressè inhibens nè occideret; 3tio. cum eo qui prægnantem percutiendo abortum procuravit, si eam gravidam esse probabiliter ignoraverit, aut leviter percutere intendens, errante manu duriorē infixisset plagam; is enim homicida simpliciter voluntarius non videtur.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

De Irregularitate ex iteratione Baptismi.

Quæres 1mo. an qui rebaptizat & rebaptizatur, ambo irregulares sint. R. affirmat. De rebaptizatis habetur expressè c. 35. dist. 50. non esse unquam permittendum ut ad Clericatus gradum promoveantur. Idem de rebaptizantibus colligitur ex c. 2. De Apostatis, ubi etiam junior Acolytus qui in fratris sui rebaptizatione, ministerium exhibuerat, irregularis declaratur; quantò ergo magis, inquit Theologi omnes, irregularis est qui per semetipsum rebaptizat? sicut si irregularis est qui occisioni cooperatur, quantò plùs qui occidit.

Haud tamen irregularis est, qui in infantia semel & iterum baptizatus fuit: idemque dicendum de eo qui rebaptizat eum, quem antè baptizatum fuisse nescit, aut de cujus priori Baptismo legitime dubitat: est enim hæc irregularitas ex delicto; porro nullum est in casibus modò assignatis delictum.

Sed quid si Sacerdos vel malà fide, vel temerè veritus ne perturbata aut imperita obsterrix erraverit, eum quem domi secundùm formam communem baptizatum fuisse rescivit, denudò in Ecclesià sub conditione baptizet; aut baptizet absolutè eum de quo ex oblivione non interrogavit, fueritne jam baptizatus? R. in neutro casu incurri irregularitatem; non in postremo, quia irregularitas hæc ei solùm inuritur qui rebaptizat cum intentione baptizandi: atqui probabile non est Sacerdotem nullo infestum errore, novum homini jam baptizato Baptisma conferre voluisse; ejus ergo intentio legitime præsumpta, fuit virtualiter conditionalis, ità ut infantem, si jam tinctus esset, baptizare noluerit. Non in primo casu; quia Sacerdos ille non rebaptizat reipsà, cum non habeat intentionem baptizandi, si is qui sibi præsentatur, jam fuerit baptizatus; hæc enim verba: *Si non es baptizatus, &c.* etiam mentaliter subintellecta; idem sunt ac ista: *Si es baptizatus, ego te non baptizo.* Graviter tam peccaret Sacerdos in casu proposito, quia non licet sub conditione rebaptizare, nisi res sit dubia. Addo eum qui ex mera suspitione, & absque maturo antea examine, se se rebaptizari curaret, irregularem evasurum esse.

Quæres 2do. quis in hac irregularitate dispense? R. eam si publica sit, reservatam esse summo Pontifici; si verò occulta sit, ab Episcopo relaxari posse.

Quæres

Quæres 3tio. an irregularitas ex indignâ aliqua Baptismi receptione incurrat. R. incurri 1mo. cum quis ab Hæretico declarato liberè & sine necessitate Baptismum recipit, Can. 18. 1. q. 1. 2do. cum quis Baptismi receptionem usque ad mortem differ, de quo jam supra.

Quæres 4to. an iterata alterius præter Baptismum Sacramenti receptio, vel confectio irregularitatem inducat. R. neg quia id nullibi expressum est in jure. Unde qui bis Confirmationem recipit, bis Diaconatum confert, bis eandem hostiana consecrat, liber est ab irregularitate, non tamen à gravi sacrilegio.

CAPUT TERTIUM.

De Irregularitate ex occasione Ordinum.

POTest quis irregularis fieri, Ordines malè recipiendo, vel malè exercendo: verùm non quæcumque mala ordinum receptio irregularitatem inducit; sic etsi peccat, & quidem graviter juxta multos, qui ordines ante Confirmationem recipit, haud tamen est irregularis: quia id nullibi constitutum est in jure. Hic ergo videndum quæ peccata ordinandum faciant irregularem.

Dico 1mo. qui Ordines recipiunt furtivè, id est, qui examina fraudulenter effugerunt, sed per dolum, aut ignorante Episcopo, immiscent se ordinandis, sunt irregulares.

Prob. ex cap. 1. *De eo qui furtivè, &c.* ubi qui furtivè Diaconatum accepit, dicitur ad Sacerdotium promoveri non posse absque dispensatione.

Ab hac irregularitate dispensare potest Episcopus, si ipse furtivam hanc Ordinum receptionem sub excommunicationis poena non prohibuerit: sed quia passim hodie, juxta Pontificale Romanum, Archidiaconus ante ordinationem monet sub excommunicationis poena, nè quis non descriptus, examinatus, approbatus & nominatus, ullo pacto audeat ad suscipiendos Ordines accedere, idcirco hæc irregularitas, si publica sit, semper est Papæ reservata, nec ab Episcopo potest relaxari, nisi sub conditione ut furtivè ordinatus, in aliquo Monasterio seu Canonica habitum suscipiat regularem; tunc enim, ex quo in illo habitu aliquanto tempore fuerit laudabiliter conversatus; poterit cum eo Episcopus dispensare. Ità habetur cit. cap.

Dico 2do. Qui scienter ordinatur ab Episcopo excom-

municato excommunicatione majori, suspensio, interdicto, deposito, vel degradato, peccat mortaliter, & est suspensus ab Ordinis sic suscepti executione, & aliquo modo irregularis.

Prob. ex Can. 4. ix. q. 2. ubi prohibetur ei qui sic ordinatus est, cum suscepti Ordinis usus, donec impositam ab Episcopo penitentiam peregerit, cum ad superiores Ordines ascensus, nisi necessitas vel utilitas maxima flagitaverit, & ipsius sancta conversatio promeruerit; quæ verba suspensionem & irregularitatem quadranteus exprimunt.

Hæc autem de ordinato ab excommunicatis, &c. qui tales nominati denuntiati sunt, intelligi debent; quanquam à peccato excusari non potest qui a quocumque excommunicato ut tali cognito, Sacramenta sine necessitate recipit, ut alibi docent Theologi.

Dico 2tio. Qui durante matrimonio nondum etiam consummato, aliquem de sacris Ordinibus præsumit accipere... nec in sic suscepto Ordine ministrare, nec ad superiores Ordines provehi potest, soluto etiam matrimonio. Ita Joan. XXII. tit. 6. De voto &c. Porro cui expressè prohibetur Ordinis superioris susceptio, verè est irregularis.

Jam dicendum de irregularitate ex pravo Ordinum usu; peccat autem quis dupliciter in Ordinum usu: 1mo. malè exercendo eos quos habet; 2do. eos etiam exercendo quos non recepit. Usus is, seu potius abusus irregularitatem aliquando parit quandoque verò, paucis expediendum, sit

CONCLUSIO I. Ligatus majori excommunicatione, suspensione, vel interdicto, etiam si toleratus sit & occultus, irregularitatem incurrit exercendo solemniter seu ex officio actum majoris Ordinis, nisi legitima ratio excuset.

Prob. 1. pars ex cap. 7. xi. q. 3. ubi omnis spes dispensationis denegatur ei, qui in excommunicatione positus, Ordinis sui functiones exercuerit.

Prob. 2. pars de suspensio ex c. 1. De sent. & re judic. in 6. qui suspensione durante, ingerit se divinis celebrandis irregularitatis laqueo innodari dicitur.

Prob. 3. pars de interdictis ex cap. 18. & 20. De sent. exc. in 6. ex quorum priori, qui scienter in loco celebrat interdicto, nisi super hoc privilegiatus existat, aut à jure sit concessum etiam, irregularitatem incurrit. In posteriori autem, eisdem subiacet poenæ, qui personaliter ab Ecclesia ingressu, ac proinde à divinatorum celebratione interdictus, divinis se ingerit, in suo agens officio sicut prius. Hi porro textus de qui bulcumque censuratis generatim & indistinctè loquuntur.

Dixi.

Dixi, nisi excusetur, v. g. ex ignorantia invincibili, inadvertentiâ, oblivione, necessitate vitandi scandali, de quibus dictum est supra. Hinc irregulares sunt Clerici censurâ ligati: 1. mo. cum hebdomadarii officium peragunt in Ecclesia, vel extra Ecclesiam, ut in exercitum: ad hoc autem necesse, est, ut dicatur *Dominus vobiscum*, qui enim illud omittit, nihil aliud tacit quam quod facere solent Moniales; 2. do. cum canunt solemniter Epistolam vel Evangelium, id est, cum manipulo & stola; 3. io. cum matrimonium solemniter benedicunt, aut cum solemniter baptizant: hæc enim propria sunt sacri Ordinis munia. Aliud esset si privatim & sine solemnitate baptizarent in casu necessitatis; id enim aliquando præstant mulieres. Si tamen Sacerdos post censuram sacramentaliter absolvat clanculum, etiam invalidè, fiet irregularis: quia absolutio, etiam occultè data, sacræ functionis usum continet, imò nec ullam habet aliam solemnitatem, quam quæ in verborum prolatione consistit.

Quares an qui duplici ligatus censurâ, Ordines sacros exercet, geminam incurrat irregularitatem. R. affirm. quia duo specie committit delicta, quorum unicuique sua poena responderet. Aliud esset si una solam censurâ ligatus pluries celebrasset.

CONCLUSIO II. Qui seriò, scienter, & quasi ex officio, sacrum quem non recepit Ordinem exercet, est irregularis. Ità communiter Theologi, & colligitur ex c. 1. & 2. *De Cleric. non ordin. ministr.*

Dixi seriò, quia si id facit representativè, ad discendas v. g. aut docendas Missæ ceremonias, aut etiam jocose, non erit irregularis, esse peccare aliquando possit.

Dixi 2. do. & scienter, citatus enim Canon *remeritatem* & *presumptionem* requirit; unde si quis bonâ fide, & non ex ignorantia affectatâ, in Ordine quem non habet ministraverit putans se eum habere, aut ministerium quod exercet, esse sui Ordinis, irregularitatem non contrahet.

Dixi 3. io. *quasi ex officio*, seu *solemniter*; is autem actum Ordinis ex officio seu solemniter exercere dicitur, cuius actus talis est, ut non possit taliter exerceri ab alio quam ab eo qui talem Ordinem habet: unde si quis Evangelium legat sine stola, non erit irregularis.

Dixi 4. to. *Ordinem sacrum*; nam irregularis non fit qui Minores exercet; neque etiam qui eas exercet functiones, quæ licet à solis Sacerdotibus aut Diaconis exerceantur, ab eorum tamen Ordine non pendunt. Unde Laicus qui conciones sacras habet, eo more & modo quo ex officio haberi solent, non est irregularis.

gularis: tum quia id per se ad Ordinem sacrum non pertinet; tum quia irregularitas hæc nullibi in jure constituta est; tum quia S. Congregatio, re diligenter examinata, censuit munus *predicationis* committi posse etiam Clerico, qui non sit in Sacris.

Quæres, an qui non est Sacerdos, si confessionem alterius excipiat, irregularis sit. R. affirm. siue absolutionem proterat, siue non: hæc enim functio, *divini officii* nomine satis exprimitur, & per se ad usum clavium pertinet.

Quæres 2do. an Sacerdos qui Eucharistiam, Pœnitentiam, & alia id genus ministrat non subditis, inde irregularis efficiatur. R. negat. quia jus non constituit irregularitatem contra eum qui exercet jurisdictionem quam non habet, sed contra eum qui exercet Ordinem quem non recepit: porro in casu præsentis exercet quis Ordinem quem recepit, tantumque alienam jurisdictionem usurpat.

Quæres 3tio. quis in hac irregularitate dispenser. R. in irregularitate contracta ob violationem censuræ per Ordinis exercitium, solus Papa dispensat, si crimen publicum sit; Episcopus verò si sit occultum. In eâ verò quæ incurritur per exercitium Ordinis nondum recepti, dispensat Episcopus quoad usum Ordinis quem quis jam habebat, * post pœnitentiam biennio toto vel triennio peractam; Papa verò quoad ascensum ad Ordines superiores, modò tamen crimen publicum sit; si enim occultum fuerit, Episcopus etiam ad Ordines superiores dispensat.

CAPUT QUARTUM.

De Irregularitate ex delicto hæresis.

Jure communi irregulares sunt hæretici, apostatæ à fide, eorumque fautores & defensores: unde nè quidem post receptam absolutionem ordinari possunt. Patet id imo. de hæreticis, ex cap. 21. 1. q. 7. ubi gratiæ instar conceditur iis qui ab hæresi resipiscunt, ut *ademptâ sibi omni spe promotionis*, in Ordine jam suscepto *maneant*; ergo hæretici ad Ordines superiores gradum facere non possunt, imò nec in iis quos susceperint ministrare, nisi ex gratia quadam & dispensatione. Idem decernitur de apostatis, c. 32. dist. 50. & meritò quia apostatæ à fide, in omnibus rejiciunt fidem, quam hæretici non

nig

* C. 2. De Cleric. non ord. min.

nisi in uno quodam puncto abjiciunt. Idem denique de hæreticis simul & eorum fautoribus statuitur c. 2. *De hæret.* in 6. ubi verat Alexander IV. nè ulli eorum ad Ecclesiastica Beneficia, vel officium publicum admittantur: Ordo autem pertinet ad officium publicum.

Circa hæc notant satis communiter Doctores: 1mo. ut incurratur irregularitas ex hæresi, necessum non esse ut hæresis notoria sit, etiam notorietate facti: sed satis esse si non sit merè interior; 2do. eos qui hæresim exterius professi, ex metu, v. g. vel animo assentationis, fidem servant in corde, licèt graviter peccent, haud tamen irregularitati adversus hæreticos sanctitæ obnoxios fieri, quia reipsâ hæretici non sunt; postea tamen irregularitatem ex infamiâ incurrere; 3tio. eos qui exterius solum à fide apostatant, v. g. idolis sacrificando, fieri nihilominus irregulares; quia citatum caput 32. dist. 50. in eos omnes cadit qui immolaverunt; 4to. eos qui à professione Religiosâ apostatant, ad Clericatus officium admitti non debere, ex cap. final. dist. 50. unde sequitur eos esse irregulares. Aliud est de Clericis qui ab habitu & tonsurâ clericali apostatant: ii enim nullibi in jure declarantur irregulares.

In Galliâ * hæretici, Calvinistæ, v. g. non habentur pro irregularibus, unde cum ab errore conversi, absolutionem receperunt, possunt absque dispensatione ordinari, & Beneficia recipere: & hoc verum est, etiam post Edicti Nannetensis revocationem.

Quæres an schismatici sint irregulares.

R. non esse si purè sint schismatici, quia id nullibi constitutum est in jure. Si verò simul sint hæretici, ut esse solent, quia ** nullum schisma non aliquam sibi confingit hæresim, irregulares erunt, non præcisè ratione schismatis, sed ratione hæreseos eidem annexæ.

CAPUT ULTIMUM.

De dispensatione Irregularitatis.

Quasdam hic proponemus regulas, quarum ope quicquid ad hanc spectat materiam, facilius retineri possit; sed & unicuique regulæ suas, si quas habet, exceptiones adjungemus.

Moral. Tom. IV.

§ Qq

Regula

* Idem sentiendum est in Germania & in Polonia de iis, qui in hæresi nati & postea fidem Catholicam Professi sunt.

** C. 26. XXIV. q. 3. 4

Regula I. Omnis irregularitas ex defectu, quæ causam habet transitoriam, cessat cessante eadem causâ, absque ullâ Superioris dispensatione. Hinc qui sunt irregulares defectu ætatis, scientiæ, natalium, &c. irregulares esse desinunt adeptâ ætate, scientiâ, vel per subsequens matrimonium legitimatione.

Hæc regula extenditur etiam ad infamiam facti, quæ licet sit ex delicto, potest aliquando per solam agendi rationem contrariam tolli. At eadem regula non comprehendit, ut ex ipsius terminis patet, irregularitates quæ causam habent permanentem, quales sunt ex Ecclesiæ iudicio ceteræ irregularitates, præter eas quas modò recensui unde irregularitas bigamiæ, defectus lenitatis, &c. licet non sint ex delicto, semper perseverant, nisi à Superiore relaxentur. Idem contingit in irregularitatibus ex delicto, quæ, si infamiam excipias, & hæresim non auferuntur, etiam posita delicti emendatione, & læsæ parvis satisfactione.

Regula II. Irregularitas qualibet ex delicto proprio con surgens, tollitur per Baptismum (vel, ut accuratius loquar, nulla irregularitas ante Baptismum incurritur ratione proprii delicti.) Ratio est, quia Baptismus omnem maculam, ac proinde omnem quæ ex eâ maculâ sequi posset indecentiam tollit; unde ex consequenti auferit omne fundamentum irregularitatis ex delicto quæ post Baptismum suboriri posset. Aliud est de irregularitate ex defectu, nisi defectus sit lenitatis: nam bigami, illegitimi, laborantes aliquo corporis vel animi defectu, quo quis ad Ordines inhabilis sit, accepto etiam Baptismo, ad Clericatum absque dispensatione promoveri non possunt.

Regula III. Duos potissimum habet effectus professio in Religione approbata secundum jus commune: 1mo. enim faciliorem reddit cuiuscumque irregularitatis dispensationem 2do. efficit ut illegitimi ad sacros Ordines, licet non ad Prælaturas etiam Regulares, possint promoveri, cap. 1. *De filiis Presbyt.*

Regula IV. Nulla est irregularitas canonica in quâ Papa dispensare non possit; sequitur ex dictis.

Regula V. Episcopis licitum est * in irregularitatibus omnibus ... ex delicto occulto provenientius, exceptâ eâ quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare. Illud porro delictum in præsentî materia occultum dicitur, quod licet probari possit per testes, quia à duobus v. g. aut tribus personis cognoscitur, hæ-

* *Trid. Sess. 24. c. 6.*

tenus tamen notorium non evasit, neque per sententiam, aut saltem decretum Judicis, vel rei confessionem in iudicio factam; neque per tantam facti ipsius divulgationem, ut jam nullâ possit tergiversatione celari in totâ viciniâ, aut majori ejus parte; prout dixi supra p. 458.

Sed hic not. 1mo. semper censeri occultum id quod certò & indubiè non est cognitum: unde quod solo rumore publicè nititur, non est vere publicum; cum fama *veris addere falsa* gaudeat.

Not. 2do. crimen quod publicum est in ratione criminis, non semper parere irregularitatem publicam. Sic si notorium sit Sacerdotem ex atroci, v. g. Sacerdotis alterius percussione incurrisse excommunicationem, & certum non sit eum absoluteionem non recepis, antequam sacra celebraret, irregularitas non erit publica: unde qui publicè excommunicatus non publicè sed clam celebraret, publicè irregularis non esset. Sic quoque si Sacerdos censura notoria percussus publice celebret coram populo qui sciat id esse malum, sed nesciat inde contrahi irregularitatem, non erit habendus pro publicè irregulari. Ità Sanibovius, Tiburt. Navar. & M. P. Leo, ambo Romanæ Pœnitentiariæ Ministri.

An autem qui Paritis irregularis est ex delicto publico, si aliò se transferat ubi delictum illud occultum est, & tale remansurum meritò conjicitur, an, inquam, possit is ab Episcopo loci illius dispensari, magna est inter Jurisperitos dissensio; ex qua sequi videtur, validam fore dispensationem quæ in hoc casu concederetur ab Episcopo, quia Episcopus dispensare potest quones dubitatur, an dispensatio sit Papæ reservata. Monet tamen Tib. Navar. ut cum impedimentum in uno loco occultum, in alio publicum est, & qui eodem tenentur impedimento ad Pœnitentiariam solam rescripserunt, *non facta mentione quod delictum sit publicum* alibi; monet, inquam, Confessarios, ut in hisce casibus nunquam dispensent, nisi *expressè in Brevibus seu Literis sacræ Pœnitentiariæ detur eis facultas in hujusmodi occultis dispensandi*. Quia, inquit, Pœnitentia non solet admittere (id est, dispensando relaxare) hoc genus, *occulti, quod est publicum in alio loco*.

Not. 3tio. non omne delictum quod ad forum contentiosum deducitur, parere irregularitatem Papæ reservatam. Nam 1mo. necesse est, ut reus saltem citatus fuerit: a citatione enim Judicium inchoatur, unde non sufficeret vel solus conquestus apud tribunal ecclesiasticum, vel informatio ab eodem tribunali facta; 2do. necesse est, ut reus innocentiam suam non probaverit, si enim ex falsis etiam probationibus absolutus fuerit, cense-

tur crimen cujus occultum, quia accusatio sine effectu nihil operatur; 3tio. si reus nec absolutus fuerit, nec condemnatus, sed composuerit & transegerit cum parte, vel cum Curia ad quam res deducta erat, delictum hoc adhuc ab Episcopo vi Tridentini relaxari potest, ex Piafecio.

Not. 4to. eos qui ab Apostolica Sede irregularitatis dispensationem obtinere volunt, ad Datariam ubi oratoris nomen & Diocesis exprimenda sunt, recurrere debere, si crimen sit publicum; si verò occultum fuerit, satis est ut ad Pœnitentiarium recurrant, ubi nihil horum exprimitur.

Regula VI. Irregularitates omnes ex defectu; paucis exceptis, communiter sunt Romano Pontifici reservatæ. Idem dicendum de irregularitatibus ex delicto publico. Ratio est, quia dispensatio irregularitatis interdicta est Episcopo, quoniam eidem non est permessa à jure, vel à consuetudine sufficienter præscripta porro jus & consuetudo non permittunt Episcopis ut dispensent nisi cum illegitimis & cum bigamis similitudinariis; idque cum, limitationibus suo loco assignatis.

Dixi, communiter; quod ut explicem, sit

Regula VII. Irregularitates ceteroqui Papæ reservatæ, in duplici casu ab Episcopis relaxari possunt.

1mo. Quidem cum dubiæ sunt. Ratio est, quia reservatio utpotè odiosa, & Episcoporum potestati incommoda, restringi debet ad casus certæ irregularitatis; unde ut alibi diximus, Episcopi in dubio castitatis voto, dubia censurâ, dubio & incerto matrimonii impedimento dispensare possunt. Ità Galli & Ultramontani. Eadem de causâ irregularitates relaxari ab Episcopis possunt, cum dubium est an Papæ reservatæ sint.

2do. Eadem irregularitates ab Episcopo relaxari possunt vel in perpetuum, vel ad tempus, cum irregularis vel nunquam ad Apostolicam Sedem recurrere poterit propter paupertatem suam; vel saltem hic & nunc recurrere nequit ob imminens scandalum. Ratio est, quia alioqui reservatio esset in destructionem.

Quæres an irregularitas quam quis incurrit, violando proprii sui Episcopi censuram, possit, etiam cum publica est, ab eodem Episcopo relaxari.

R. neg. nisi aliud loci usu constitutum sit. Ratio est, quia licet censura, cujus occasione incurritur irregularitas, feratur ab Episcopo, ipsa tamen irregularitas fertur à jure communi, ac proinde irregularitatis in genere naturam sequitur.

Nota obiter irregularitatem cui annexa est plena jure privatio Beneficii, tolli posse à Papâ absque eo, quod quis ad Beneficium hoc rehabilitetur; irregularitas enim & inhabilitas, sunt poenæ omnino dispares, quarum prior posteriori remanente, auferri potest.

FINIS TOMI IV.

u nihil
nnatus,
riâ ad
opo vi

dispens-
men &
publi-
am re-

xceptis,
endum
dispens-
em non
escriptâ
pensent
e cum,

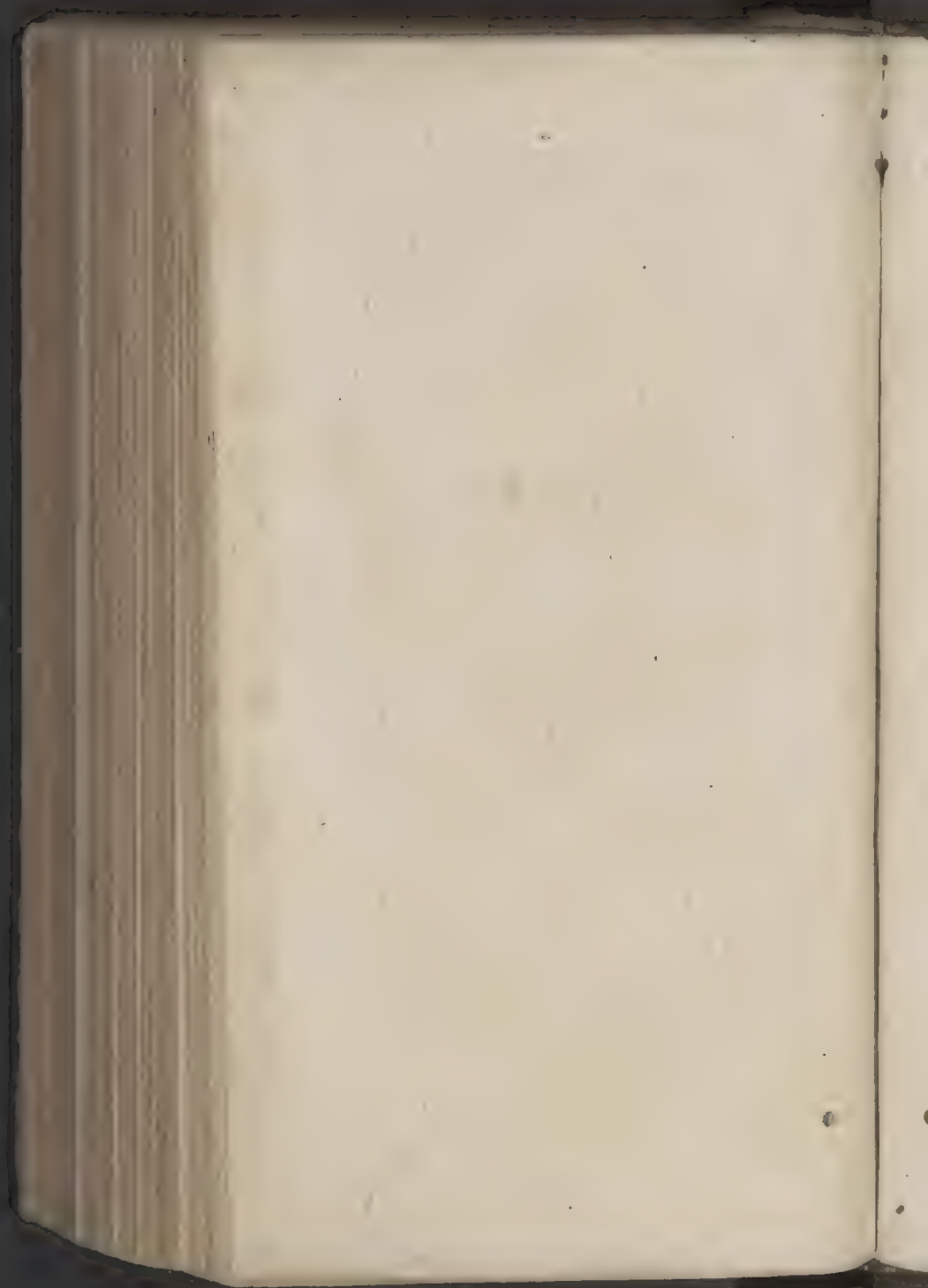
a duplici

servatio
restringi
us, Epi-
incerto
& Ultra-
piscopis

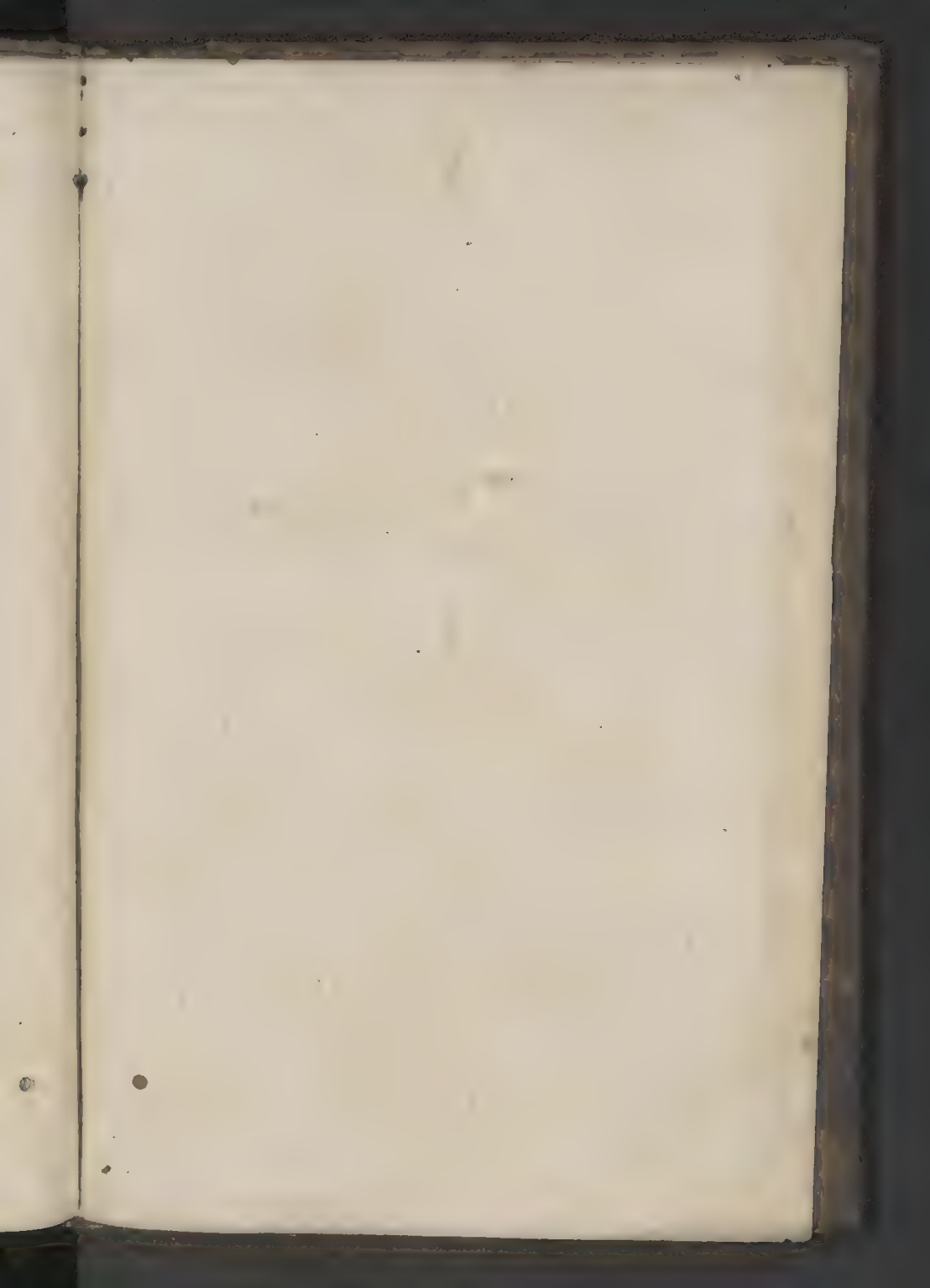
ssunt vel
quam ad
bertatem
nminens
ctionem.
o proprii
o eodem

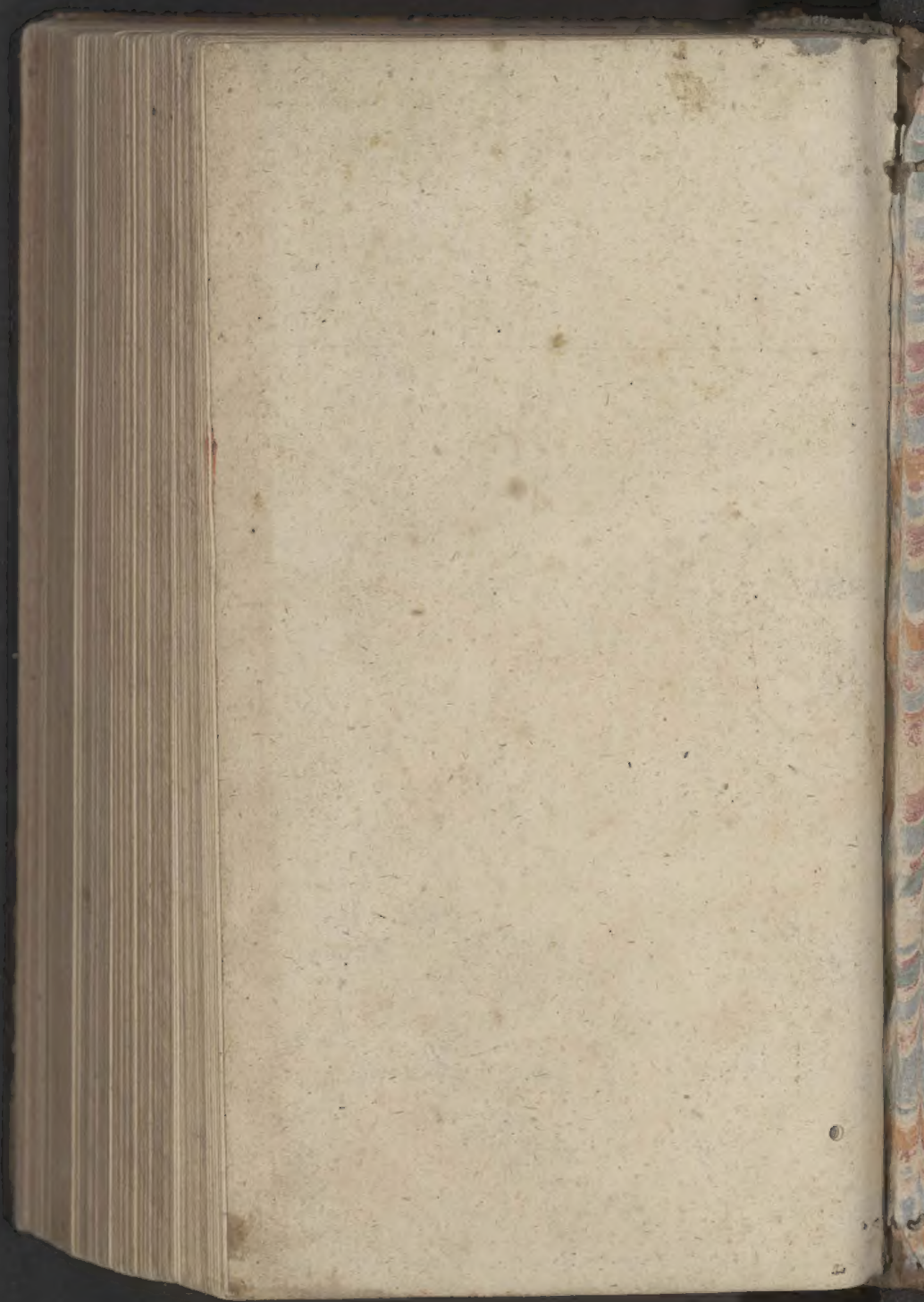
est, quia
eratur ab
muni, ac

e privatio
icium hoc
ae omnino
t.

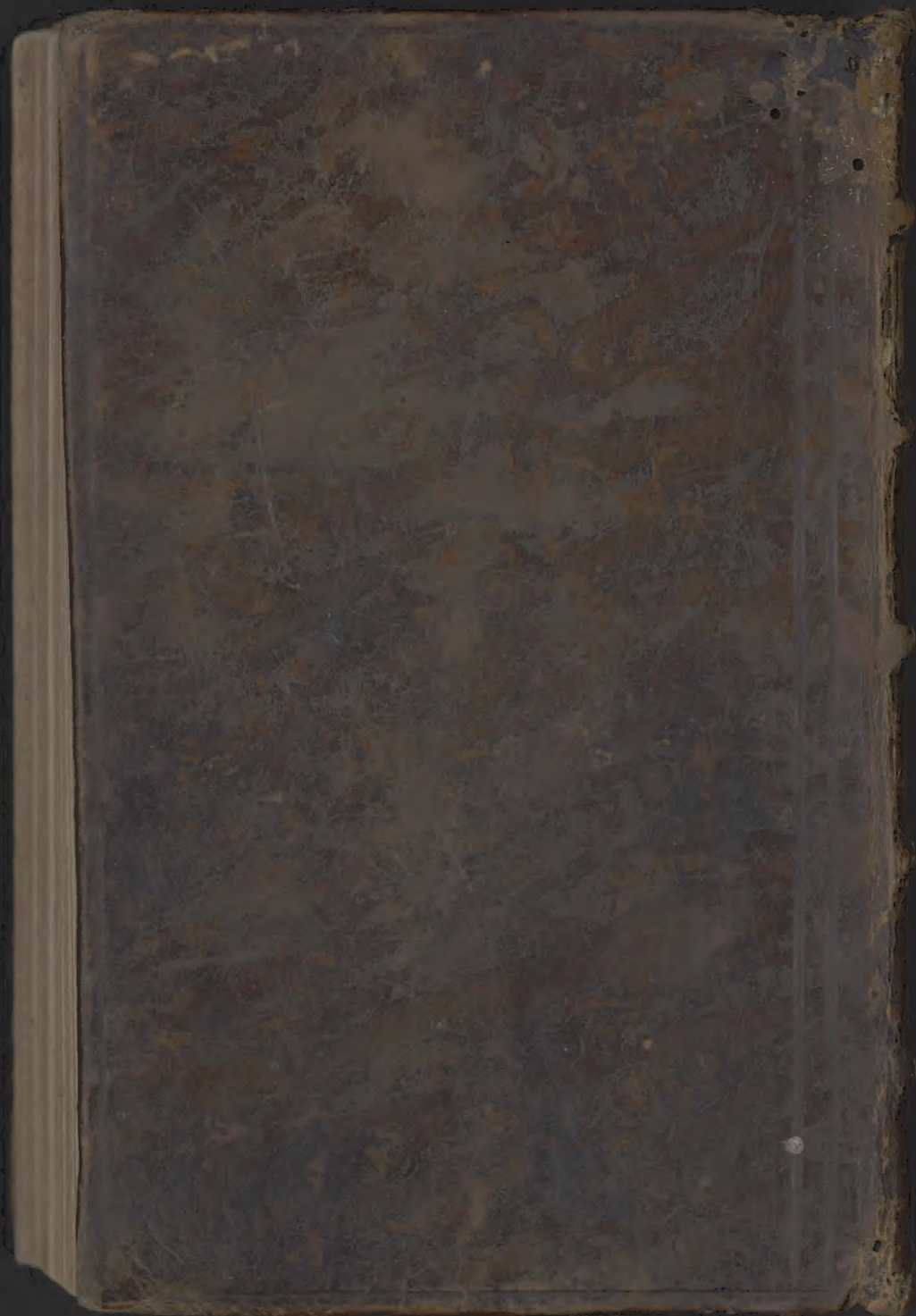

INSTITUTIONES
THEOLOGICÆ
TOM. IV.